

B e r e t n i n g e r

o m

Den oeconomicke Tilstand m. m.

i

N o r g e

ved Udgangen af Aaret 1835,

underdanigst afgivne

af

R i g e t s R a d m æ n d.

Med Anhang.

Efter Hans Majestæt Kongens naadigste Befaling i Trykken udgivne efter Foranstaltning af
den Kongelige Norske Regjerings Finants- Handels- og Sold-Departement.

Christiania 1836.

Trykt hos Chr. Grøndahl.

Agerſhuus Amt.

Til Kongen!

Følfølge Deres Kongelige Majeſtæts naadigſte Reſolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827, ſkulle Amtet herved underdanigſt afgive følgende

Beretning

om Agerſhuus Amts-Districts oeconomicke Tilſtand ved Udgangen af Aaret 1835.

A. Landdistrictet,

nemlig Ager og Follougs, Nedre-Kommeriges og Øvre-Kommeriges Fogderier vedkommende.

Jordbruget gaaer overalt i Amts-Districtet fremad, og hvad i Særdeleshed Kornavlingen angaaer, da kan det med temmelig Sikkerhed antages, at Districtet kan brødføde ſig; ligesom Ager og Follougs Fogderie i taalelig gode Aar endog kan afgive endeeet Kornvarer til Salg, omendſkjøndt meget Korn anvendes til de i Fogderiet værende Brændeviins-Brænderier.

Hvad Jordbruget i Almindelighed angaaer, da lægges der fornemmelig Vind paa dette i Ager og Follougs ſamt i Øvre-Kommeriges Fogderier. I førſtnevnte Fogderie i de ſidſte 6 Aar antages der at være af Nytt optaget circa 4000 Maal Jord, og i det ſidſtnevnte Fogderie i de ſidſte 10 Aar circa 900 à 1000 Td. Land. Ligesom Jordbruget i diſſe Fogderier i de ſenere Aar er bleven udvidet, ſaaledes beſtræber Landmanden ſig her ogſaa for, ved et henſigtsmæssigere Brug, at gjøre Jorden ſaa frugtbar ſom mulig, og hvortil han deſuden anspores, deels ved det Exempel, flere Landmænd ved deres fortrinlig gode Jordbrug give, og deels ved den fordeelagtige Affætning, hans Producter ſtedſe finde i Chriſtiania. Det kan ikke antages, at Landmanden i dette District, ſaaledes ſom Tilfældet ſkal være i flere Egne af Landet i Almindelighed, har nogen Uvillie imod at gjøre ſig bekjendt med den forbedrede Jorddyrkningsmaaade, der i den ſenere Tid er anbefalet, eller at gjøre Forsøg i ſaa Henſeende. Ligesom man, iſær i Ager og Follougs Fogderie, finder, at Landmanden mere og mere lægger ſig efter kunſtige Græsarter, ſaaſom Timothei og Kløver, hvilken førſte Græsart dog neppe vil blive almindelig ſammesteds, da den antages at ſvække Jorden; ſaaledes findes adſkillige nye forbedrede Gaardsredſkaber paa mange Gaarde, iſær i Ager, Aſker og Bærums Thinglage.

I Nedre-Kommeriges Fogderie drives Jordbruget efter Omſtændighederne temmelig vel; thi Almuens egentlige Næring beſtaaer her fornemmelig i Skovbrug, Lømmer- og Plankedrift ſamt Lømmerſaadning. En ſtor Deel af Almuen søger nemlig Fortjeneste, deels ved at ſlaade Rjøbmands-

tømmer fra Bingsens Lændser i Sørum til de omliggende Saugbruge, deels ved at landføre Tømmer og deels ved Kjørsel af Tømmer, Planter og Bord fra Vasdragene og Saugbrugene til Christiania og flere Steder. Almuen leenes derfor ikke Tid til at befatte sig saa meget med Jordbruget, som til sammes fuldkomnere Drift kunde være ønskeligt, ligesom ogsaa en stor Deel af den til Jorddyrkningen fornødne Gjødsel tabes ved Fouragens Bortførelse fra Gaarden til Hestenes Foring paa ovenomhandlede Drifter; hvorhos det tillige bemærkes, at et større Antal Heste maa holdes og følgelig færre Fækreature.

Imidlertid har dog Almuen i de senere Aar lagt mere Vind paa Jorddyrkning end tilforn, tildeels ved et hensigtsmæssigere Brug.

Dyrkningen af Frugttræer og af Haugevæxter gaaer fremad, men den kan ikke siges at være af nogen Betydning. I Ager's Sogn findes dog mange Frugttræer, hvorfor ogsaa herfra aarlig sælges en ikke ubetydelig Deel Frugt — fornemmelig Æbler og Blommer — i Christiania.

De her meddeelte almindelige Bemærkninger om Jordbruget kan forøvrigt ikke gjælde om det til Christiania nærmest grændsende Landdistrict, der for den største Deel eies af Indvaanere i Byen.

Den Mængde Gjødsel, som haves i Christiania formedelst det betydelige Kreaturhold, hvortil Foderet for en stor Deel kjøbes fra fjernere Districter, i Forening med tilstrækkelig Arbeidskraft, gjør naturligtviis, at Omegnen af Christiania er opdyrket i en Grad, som aldrig vil kunne opnaaes af de længere bortliggende Egne.

Sluttelig maa Amtet, med Hensyn til Production af de forskjellige Kornsorter og Poteter i Amts-Districtet, tillade sig at henvise til de desangaaende meddeelte tabellariske Opgaver.

Hvad Fædriften angaaer, da holdes i Ager og Follongs samt Dore-Nommeriges Fogderier sædvanligtviis kun saa mange Fækreature paa hver Gaard, som udfordres for at skaffe Beboerne det Fornødne af Melk, efterdi Landmanden finder det fordelagtigt at afsætte saa meget Hø som muligt i Christiania og Ladestederne, hvor samme almindeligtviis betales temmelig dyrt. Da Brændeviins-Brænderierne aarlig tiltage, bidrage ogsaa disses Drift til, at en større Qvantitet af Hø kan bortselges end tilforn. I Ager's Thinglag maa det dog antages, at det meste Foder opfodres paa Gaardene, fordi Landmanden i dette, Christiania omgrændsende, District har en saare vigtig Næring ved Salg i bemeldte Bye af Melk og Fløde, Artikler, som Bymanden til enhver Tid tiltrænger, uanset det ikke ringe Antal Fækreature, der holdes deels ved de i Byen værende Brændeviins-Brænderier og deels af andre Byens Indvaanere.

I Nedre-Nommeriges Fogderie ere deels Mangel paa tilstrækkelige Havnegange for Kreaturene om Sommeren, men fornemmelig det store Hestehold, som udfordres til de før omtalte Tømmerdrifter, Aarsager til, at Fækreaturenes Antal kun er ringe. Det forhen omtalte almindelige Salg af Hø er ogsaa Aarsag til, at en stor Deel Slagteqvæg maa kjøbes; og med saadant Qvæg forsynes Amts-Districtet tilstrækkeligt ved de fra Christians og Nordre-Bergenshuus Amter aarlig udgaaende betydelige Drifter. Det er ligeledes en Folge, deels af den gode Affætning paa Hø og deels af Mangel paa fede Havnegange, at det i Amts-Districtet ikke er sædvanligt at opføde Heste fra Føl af, hvorimod man gjerne kjøber Heste, som komme fra Gudbrandsdalen, Bergens Stift og Valdres.

Af Faar holdes i Almindelighed ikke flere end som fornødent til Huusbehov af Uld, og vides der ikke at være gjort nogen Foranstaltning til Faareracens Forædling førend i forrige Aar, da der fra Sverige blev til Agerø Fogderie bragt en Deel saakaldte Electoralfaar.

Angaaende Kreaturholdet i det Hele maa Amtet tillade sig at henvise til de desangaaende meddeelte tabellariske Opgaver.

Skjøndt Skovdriften ikke nu har den Betydning, som den for længere Tid tilbage havde, saa fortjener den dog for nærværende Tid, for dette Amts-Districts vedkommende, at bemærkes som en af de vigtigere Erhvervskilder; thi i de sidste Aar har Trælshandelen paa Udlandet, i Særdeleshed paa Frankrig, igjen tiltaget, og været fordeelagtig, ligesom de Christiania-Fjorden nærmest liggende Districter fordeelagtigen omsætte deres Træproducter i Brænde til Christiania, hvor sammes Priis, formodentlig som Følge af Træproducternes bedre Affætning i Udlandet, er steget. Det Fornødne til Oplysning angaaende Trælshandelen skal Amtet tillade sig at anføre, naar man omtaler Tilstanden i Christiania og underliggende Ladesteder. Her bemærkes kun, at i flere Præstegjelde i Amts-Districtet ere store og gode Skove, saasom i Rittedal, Enebak, Urskoug o. fl.; hvorefter der ogsaa ere flere Præstegjelde, hvori Skovene ere i større og ringere Grad forhuggede, saaledes at der gives endeel Gaarde, som neppe have Skov til Brændefang.

Forøvrigt vil den Omstændighed, at intet Vasdrag fører directe til Christiania, som det vigtigste Udførsningssted, altid i dette Amts-District lægge betydelige Hindringer i Veien for Skovdriften, der for en stor Deel dependerer af Fjærets Besskaffenhed om Vinteren, efterdi al Trælshandelen, der udføres fra Christiania, maa føres 2 Mil over Land fra Strømmen. Imidlertid forskaffer dog denne Kjørsel af Træproducter, der for den største Deel bringes fra fjernere Districter igjennem Vasdragene til Strømmen, dette Amts Landalmue betydelige Pengeindtægter; hvorefter det vel heller ikke paa den anden Side kan nægtes, at den idelige Borteværen fra Hjemmet og hyppige Samkvem med Byen i andre Henseender kan have skadelige Virkninger.

Hvad Bergværksdrift angaaer, da findes i Amts-Districtet 2de Jernværker, nemlig Børums Værk, hvortil hører en Stangjernshammer i Maridalen og Fossum Epigerværk, og Haffedals Værk med en Stangjernshammer. Amtet har forøvrigt ingen Kundskab om Productionen ved disse Værker; men antager dog at de bære sig taaleligt, især skal Børums Jernværk i de senere Aar have været drevet med Fordeel. I Vestbye Thinglag i Ager og Follongs Fogderie er paa Gaarden Knalstads Grund en Jerngrube, men denne er ikke i Drift. Paa Gaarden Fossums Grund ved Agerø Sauge er i forrige Aar anlagt et Koboltværk, hvilket endnu ikke er ganske fuldsærdigt.

Fiskeriet er i Almindelighed, hvad Amts-Districtet angaaer, af liden Betydning. Derimod maa det ansees som den vigtigste Næringsgreen for de, der boe ved Christiania-Fjorden og paa de i denne værende Øer. Foruden Krogfiskeriet, hvorved erholdes den Fisk, der affættes hele Aaret igjennem, og som, naar den er levende, betales med temmelig høie Priser i Christiania, fortjener i Særdeleshed Garnfiskeriet Opmærksomhed. Ved dette fanges Anstos; Silden, der i Christiania-Fjorden skal være af fortrinlig Qvalitet, og hvoraf en ikke ubetydelig Deel udføres, samt et Par Maaneder af Sommeren en overordentlig Mængde Makrel. Det sidste Slags Fiskerie, der i Særdeleshed i de senere

År har tiltaget betydelig, antages dog ikke at drives hverken med den Fordeel for Fiskerne eller Nytte for Districtet som det kunde, da Mangel paa behørig Saltning:Apparater til sine Lider deels driver Priserne for lavt ned og deels bevirker, at ikke Ubetydeligt bedærves. I de senere År ere ogsaa i Fjorden nær Christiania opdagede nogle Østersbanter, hvis Udbytte ikke skal være saa ubetydeligt.

Huus- og Kunstfliden staaer endnu paa det samme Trin som før. Af grove uldne og linnede Løier forfærdiges det Fornødne til eget Behov. Paa Gaarden Bredtvedt i Agerø Thinglag er der oprettet et Væveri, hvor der ikke alene virkes til Beklædning for de paa Gaarden værende mange Mennesker, men ogsaa Noget til Salg.

Forsørigt er det en Følge af Landdistrictets nære Beliggenhed ved og Samfærsel med Christiania, hvor udenlandske Løier erholdes for billigere Priser, end de her i Landet kan virkes, at Hjemmevirkningen ikke her i Districtet opnaaer den Fuldkommenhed, som den maaskee ellers vilde.

Blandt Almuen findes dygtige Haandværkere af alle Slags, som udføres paa Landet, og deres Duelighed har i Almindelighed tiltaget i det her omhandlede Tidsrum.

Næst at bemærke, at den i de senere År ved Agerø Sogneselskab foranstaltede Udstilling af forskjellige Kunstproducter antages at ville virke heldig paa Industrien i det Hele, skal man kun tillade sig med Hensyn til de i Amt:Districtet værende Industrie:Anlæg, at henvise til den hermed under No. 1 meddeelte Label.

Hvad Landdistricternes Tilstand i Almindelighed angaaer, da kan det med Grund antages, at samme er bedre end ved Udgangen af 1829. Den høist skadelige Indfyldelse, som Trælasthandlens Aftagelse — saaledes som bemærket i Amtets underdanigste Indberetning af 29de Mai 1830 — havde paa Almuens oeconomiske Forfatning, er nu, efterat Trælasthandelen, især i de to sidste År, har taget en bedre Vending, ikke længere tilføede. De forhen sædvanlige Erhvervskilder ere igjen aabnede, og der er maaskee mindre Anledning til Frygt for, at Agerbruget i Almindelighed vil komme til at lide herunder, efterat Røden har lært Almuesmanden at kjende dette som hans sikreste Erhvervskilde; hvorom ogsaa den før meddeelte Opgave over af Nytt optaget Jord, sammenholdt med den ved forrige Indberetning meddeelte, synes at vidne. Vel skylder Landmanden meget saavel til Norges Bank som til Statskassen, Oplysningsvæsenets Fond og andre offentlige Kasser, hvorfor det ikke kan siges, at der er nogen almindelig Velstand blandt Landalmuen; men ikke desto mindre svares dog paahvilende Afdrag og Renter med temmelig Accuratesse.

Som en, skjønt maaskee mindre væsentlig, Grund, til at Landalmuens oeconomiske Tilstand i de senere År maa antages at være forbedret, fortjener ogsaa at nævnes den langt lettere Communication, som de nu overalt værende gode Bygdeveie afgive, der sætte Landmanden istand til med Fordeel at afsætte endog mindre betydelige Quantiteter af sine Producter i Byen, hvorfra han atter med Lethed henter sine Fornødenheds:Artikler.

Heller ikke vil det kunne nægtes, at Christianias særdeles tiltagende Folkemængde, der gjør Forbruget sammesteds større, maa virke heldig for Landmanden til Afsetning af hans Producter.

B. Christiania Bye
samt Ladestederne angaaende.

I. Christiania.

Folkemængden her i Byen er, som overalt i Riget, i Tiltagende, og det maa ligeledes antages, at Velstanden i Almindelighed er bleven bedre i Løbet af 6 Aar. Imidlertid falder det for Mange byrdefuldt at udrede den betydelige Bye- og Fattigskat foruden andre Udredelser. Byeskatten, hvoraf det Halve fordeles efter Grundtaxten og det andet Halve efter Næring og Indkomst, samt Fattigskatten have i de sidste 5 Aar været udlignede med følgende Summer:

	Byeskatt.	Fattigskatt.
i 1831	27,000 Spd.	18,000 Spd.
∴ 1832	27,000 —	22,245 —
∴ 1833	26,000 —	22,000 —
∴ 1834	26,000 —	23,000 —
∴ 1835	26,000 —	23,000 —

Uf de 22,245 Spd. Fattigskat for Aaret 1832, ere 1,245 Spd. udlignede som Udgifter i Anledning af Foranstaltninger i Tilfælde af Cholerafygdommes Udbrud.

Hvad Handelen og Søefarten angaaer, da maa det antages, at i Særdeleshed den for Christiania vigtigste Handel, nemlig Trælasthandelen, er bleven betydelig fordeeltigere i Løbet af de 6 Aar fra Amtets forrige Indberetning. Uf Trælast udfiktes fra Byen Planker og Bord, de første til England og de sidste især til Frankrig og Danmark. I de senere Aar have Lastehandlerne vel begyndt ogsaa at skibe Planker til Frankrig, ligesom den saakaldte Splitted til England; men den formeldte Udfikning af Planker til England og Bord til Frankrig bliver dog Hovedgjenstanden for Christiania Lastehandlers Virksomhed. Bjelker udføres herfra aldeles ikke, og af rund Last, saasom Spirer og Lægger, kun en saare ubetydelig Deel. Uffætningen til Frankrig er mærkelig tiltagen i de sidste Aar, ligesom høiere Priser der ere opnaaede, især i det forløbne Aar 1835. I England skal derimod Uffætningen ikke have været saa fordeeltig.

Nedenstaaende Opgave viser Antallet af ind- og udexpederede Fartøier i Christiania i Aarene 1830 til 1834 begge inclusive, med Tilføiende af disses Læstedrægtighed:

Indexpederede.			Udexpederede.		
Aar.	Antal.	Læstedrægtighed.	Aar.	Antal.	Læstedrægtighed.
1830.	363.	15,509½.	1830.	381.	19,987.
1831.	417.	16,667.	1831.	413.	20,734.
1832.	380.	14,127.	1832.	321.	15,058½.
1833.	423.	17,948.	1833.	422.	21,760½.
1834.	505.	20,271.	1834.	462.	21,268.

I Forbindelse med foranstaaende Opgave meddeles herved en Opgave over de fra Christiania til udenrigske Steder udførte Trælastflæster i de samme Aar:

i 1830	26,616	Trælastflæster.
:/ 1831	26,288	—
:/ 1832	18,809	—
:/ 1833	27,256	—
:/ 1834	28,744	—

For 1835 have lignende Opgaver endnu ikke været at erholde. Aarsagen til den mindre Trælast- Udførsel i Aaret 1832 er formeentlig Mangel paa Vand i Vasdragene og den fornødne Sne, hvorved Frembringelsen af Lommen og skaaren Last er bleven forsinket i bemeldte Aar.

Tildeels som en Følge af den fordeeltigere Trælasthandel maa det formeentlig ansees, at vor Cours saa betydelig har forbedret sig. Efter en af vedkommende Mægler meddeelt Opgave, har Middelskursen paa Christiania Børs været i Januar Maaned 1830:

London, 3 Md.	6 Spd. 40 f.
Hamburg, 1 Md.	138 pEt.
Amsterdam, 3 Md.	129½ —
Paris, 3 Md.	29¼ f.

hvorimod Middelskursen i Juni Maaned 1835 har været:

London, 3 Md.	5 Spd. 6 f.
Hamburg, 1 Md.	113 pEt.
Amsterdam, 3 Md.	102 —
Paris, 3 Md.	23½ f.

Den samme Opgave oplyser ligeledes, at de uopsigelige 4 pEt. Stats- Obligationer staae pari, at Bankfactier gjelde 150 pEt., og at Discontoen, som for nogle Aar siden var 9 à 12 pEt., nu kan ansees at være stadig 6 pEt.

For Skibsrehdere, som ikke selv have Trælast at affibe, ere Udsigterne derimod ikke saa gunstige, i hvilken Henseende henvises til efterstaaende af Mægler Kloed meddeelte Opgave over Skibsfragterne fra Christiania til de vigtigste Tilførselssteder for Trælast i Aarene 1830 til 1835 begge inclusive:

Tilførselsstederne.	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.
London, Skill. engl. Stl.	23, 24 à 26 s.	23 à 22 s.	22 à 24 s.	22, 23 à 24 s.	22 à 23 s.	22 à 23 s.
Calais, Francs	37, 38 à 39.	37 à 39.	30, 33 à 38.	36 & 35.	36, 35 & 37.	35, 34 & 35.
Havre, Fr.	39, 38 & 43.	38, 37 & 40.	36, 35 & 40.	40, 37 à 41.	38, 37 à 39.	36, 35 & 38.
Brest, Fr.	40, 38 & 42.	36, 37 & 39.	41.	40 & 43.	40 & 38.	39 à 41.
La Rochelle, Fr. . . .	44.	42.	45 & 48.	24, 45 & 48.	42 & 43.	42.

De anførte Fragter ere pr. Christiania Standard eller 120 Stk. 11 Fods 1¼ Tomme Vord.

Det viser sig nemlig af denne Opgave, at Skibsfragterne, istedetfor at stige med de høiere Priser paa Trælasten, i det Hele taget ere faldne ikke ubetydeligt. Folkehøren og Priserne paa Alt, hvad der

hører til et Skibs Udrustning, ere dog nu omtrentlig de samme som for endeel Aar tilbage. Heller ikke er Christiania Skipperborgeres Fortjeneste tiltaget med Lastehandlernes større Gevindst paa deres Last.

Nogle faa Skibe udsendes aarlig herfra til Middelhavet efter Salt; 3 à 4 her hjemmehørende Smaafartøier have en stadig Fart paa Kjøbenhavn, hvorfra de hente Stykgods samt Kornvarer, og ligesaamange mindre Fartøier have ligeledes fast Fart paa Hamburg, hvorfra de hjembringe alle Slags Colonial- og Manufacturvarer.

I en Række af Aar har intet Skib herfra Byen været udepederet til Havne udenfor Europa, naar undtages, at Handelshuset Th. Joh. Hestye & Søn forrige Aars Høst affendte en liden Skonert til Brasilien for at hjembringe en Ladning raat Sukker.

Angaaende Toldintraderne vil formeentlig de fornødne Oplysninger være Finants-Departementet directe fra Toldkamrene tilfillede.

I Aaret 1829 vare i Christiania ialt hjemmehørende 57 Skibe af forskjellig Størrelse — fra 8 til 252½ Commercælæster; i Aaret 1833 var dette Antal forøget til 68 Skibe, hvis tilsammentagne Drægtighed da beløb sig til 3,472½ Commercælæster, hvilket Antal Skibe omtrentlig har vedligeholdt sig siden.

Foruden Trælast fortjener især at nævnes som Udførsels-Artikler fra Christiania:

- a. Kornbrændeviin, hvoraf udføres en stor Mængde, især til Bergen og Nordlandene;
- b. Jern; — af Stangjern udfikbes aarlig til Danmark omtrent 4 à 500 Skpd.; Støbegods udføres næsten ikke mere til Udlandet, hvorimod der af denne Artikel udføres endeel til det vestenfjeldske og nordenfjeldske Norge;
- c. Glas, hvoraf der aarlig udføres til Danmark nogle Kurve Kron- og Vindues-Glas samt Bouteiller, foruden endeel forskjellige Glasvarer til indenrigske Steder. I det Hele taget er imidlertid Udførselen af det før saa meget søgte Norske Glas nu ubetydelig;
- d. Ansioser, hvoraf aarlig udføres mange tusinde Dunke, fornemmelig til Kjøbenhavn og Hamburg, og hvorpaa der ikke tjenes ubetydeligt;
- e. Potaske, hvoraf der i de senere Aar tilvirkes en større Mængde end forhen;
- f. Karve; — i de senere Aar er der betalt Udførselstold af denne Vare, og endskjønt denne Told ikke er høj, vilde dog Ophævelsen af samme formeentlig bidrage til at befordre Indsamlingen af denne vigtige og meget søgte Artikel.

Af Indførsels-Artikler er i Særdeleshed af Vigtighed Korn af alle Slags. Vedføjede Opgave No. 2 viser, hvad der af Kornvarer er indført til Byen i Aarene 1830 — 1834, begge inclusive, fra Udlandet. Ligeledes vedlægges under No. 3 en Opgave over, hvad der antages at være indført til Christiania fra Landdistricterne af Kornbrændeviin, Kornvarer og Potatos i Aarene 1830 — 1835, begge inclusive.

Middelpriserne paa Hvede, Rug og Byg have ifølge Opgave fra Mægler Winge i Løbet af Sommerne 1830 — 1835 været følgende:

	Hvede.	Rug.	Byg.
1830	4 Skpd.	3½ Skpd.	2½ Skpd.
1831	7 —	5½ —	4 —

	Hvede.	Rug.	Byg.
1832	7 Spd.	4½ Spd.	3 Spd.
1833	4 —	3½ —	2½ —
1834	3½ —	3 —	2 —
1835	3½ —	3½ —	2½ —

Deels Misværet i Rusland og deels den Byrde, som formeddelt Quarantainen laae paa Skibsfarten i Aarene 1831 og 1832, foranledigede de høiere Priser i disse 2 Aar.

Forsørigt indføres der til Christiania sæværets fra udenrigske Steder en Mængde Viin og Brændeviin, Colonial-, Fabrik- og Manufacturvarer, Salt o. s. v., ligesom fra Landdistricterne, foruden de ovenanførte Varer, en Mængde Skind, Huder, Fedevarer, Wildt, levende Qvæg, Høe, Halm, Brænde, Bord, Planter o. s. v.

Efter Overfavnelsesretterens auctoriserede Protocol er der i de sidste 5 Aar sæværets indført til Christiania følgende Qvanta Brænde i nedenanførte Antal Baade:

Aaret.	Antal Baade.	Antal Favne.
1831.	1,220.	19,126.
1832.	1,411.	22,066.
1833.	1,283.	21,013.
1834.	1,481.	24,128.
1835.	1,603.	29,034.

Ligesom det af denne Tabel sees, at Tilførselen af Brænde sæværets i de sidste Aar har tiltaget, hvilket især maa tilskrives Brændeviins-Brænderierne, saaledes maa det ogsaa antages at Tilførselen landværets af Bondens Producter bliver betydelig større Aar for Aar. At dette virkelig er Tilfældet, spores fornemmelig deraf, at Byens Torv ofte findes alt for indskrænket til at rumme alle de Varer, som bringes til Torvet, hvorfor Politiet undertiden har fundet det fornødent, at henvise de Bønder, der ere indkomne med Brænde, til en anden aaben Plads i Byen.

Med Hensyn til Huus- og Kunstfliden i Christiania, da indskrænker den første sig hovedsagelig til Syning og Strikning, samt tildeels til nogen Bævning, hvilken sidste Syssel forhaabentlig dog vil have faaet nogen Fremgang derved, at et Svensk Fruentimmer i Aaret 1835 gav Underviisning i forskjellige Arter af kunstig Bævning til et ikke ubetydeligt Antal af Elever, hvoriblandt vare Døttre, saavel af Embedsmænd som af Byens Borgere.

Af Industrie-Anlæg fortjener især at nævnes Brændeviins-Brænderier, i Henseende til hvilke, saavel som til de øvrige i Christiania værende Industrie-Indretninger og Fabrikker, henvises til de desangaaende aarligen til Finants-Departementet afgivne Indberetninger.

Ved Brænderierne forbruges nu i Almindelighed Potatos og kun lidet Korn.

Udskillige temmelig betydelige Bryggerier drives her i Byen, og de skulle afgive ikke ubetydelig Fordeel for Eierne. Ligeledes have her flere Tobaksfabrikker, i hvilke der tilvirkes Tobak af forskjellige Sorter, der finder god Afsetning. Af Sukkerrafinaderier gives i Christiania 2de, af hvilke

det ene er anlagt i Løbet af de sidste 5 Aar. Formedelt de lave Priser paa Sukker have disse Fabriker i de sidste Aar ikke været i synderlig Drift; men da Prisen paa denne Artikel i Løbet af det sidste Aar har steget, hvilket formeentlig og har foranlediget den ovenfor omtalte Expedition til Brasilien, er det at haabe, at disse Fabriker snart igjen ville komme i fuld Virksomhed.

Garverierne, som for endeel Aar tilbage udgjorde en af Stadens vigtigste Næringsgrene, afstige Aar for Aar, formeentlig en Følge af de mange Bevillinger, der i de sidste Aar ere meddeelte til at drive Garverier i de omliggende Landdistricter.

Iblandt de Haandværkere, som i de senere Aar ere gaaede fremad, ere Snedkerne, lige som det om Haandværkerne i Almindelighed kan siges, at de levere fuldkomnere Arbeider end i Fortiden.

Under No. 4 vedlægges en Fortegnelse over næringsdrivende Borgere i Christiania i ethvert af de 3 Aar 1833 til 1835.

Foruden ved de fornævnte Næringsfysler, har en stor Deel af Arbeidsklassen ikke ubetydelig Fortjeneste ved Fiskerie i Christiania-Fjorden; og det maa ligeledes antages, at Dagarbeidere den største Deel af Aaret ikke ere forlegne for at faae Arbeide, deels ved Bygningsarbeider, deels ved Skibsfarten o. s. v.; men desuagtet er fattigdom i Almindelighed herskende blandt dem, da Daglønnen gjerne værres, saasnart den er fortjent.

Hvad Byens Bygningsvæsen angaaer, da gaaer dette fremdeles i enhver Henseende mærkelig fremad.

Af den i Amtets Indberetning af 1830 omtalte store Rigshospitals Bygning er den midterste Deel nu fuldkommen færdig; et Par særdeles smukke Bygninger ere opførte paa Agerhuus Fæstnings Glacie til Depot for Armeen og til Contoirer for Generalcommandoen m. v. Til Lugthuset er bygget en stor grundmuret, fra de øvrige Lugthuusbygninger adskilt, Bygning, der benyttes til Opholdssted for de mandlige Fanger. Stiftelsen Christian Augusts Minde er betydelig udvidet, idet der til samme er opført en Bygning for Sindssvage. Et Skolehuus er opført paa den saakaldte Anker-Løkke, og i Vaterland en Bygning for Carl Johans Legat. Af private Bygninger ere ligeledes flere opførte i de senere Aar; men Antallet af disse har dog ikke svaret til den forøgede Folkemængde, hvoraf Følgen ogsaa har været, at Huusleien er stegen betydelig, især i det sidste Aar, og antages fremdeles at ville stige. At ikke flere private Bygninger ere opførte, maa formeentlig hovedsagelig have sin Grund deri, at saavel Mestere som de simple Arbeidere for det meste ved offentlige Bygningsarbeider have været i Activitet.

Af Foretagender, sigtende til Bequemmelighed for Byen i det Hele, maa mærkes: deels Fuldførelsen af den i Amtets Indberetning af 1830 omhandlede, saakaldte Nevierbrygge og deels en af huggen Steen opført Brygge imellem den midlertidige Kongeboligs Hauge og Toldboden, hvilken sidste Brygge er til særdeles Nytte for de mindre Fartøier, som ved den kunne lægge til og beqvemt løse og indtage Varer. Herunder fortjener ligeledes at bemærkes, at i 1831 blev af Auktionsvæsenets Fond indkjøbt en Tomt for 805 Spd., til en nye Fiskebrygge, hvilken nu, ved senere Tilskud af bemeldte Fond, paa det Nærmeste er færdig. Desuden er der i det omhandlede Tidrum i det Hele gjort meget til Forbedring og Forskjønnelse af Byens Gader og offentlige Pladse.

I Ladestederne tiltage Handel og Befart, og i disse boe nu flere temmelig velstaaende Kjøbmænd. Arbejdsclassen paa disse Steder lever derimod, endnu som før, i Fattigdom, skjøndt dens Aar og saa formenes nu at være blidere, da den ikke længer savner Arbejde, noget, som ikke sjelden før var Tilfældet. At Trælasthandelen paa Holland og tildeels paa Frankrig meest bidrager til Ladestedernes lykkeligere Forfatning, er temmelig sandsynligt; thi ingen anden bekjendt Aarsag vides. Ladestedet Soon har 3 Kjøbmænd, 2 Skipperborgere og Skibsrehdere, 2 Marktentere, samt flere Haandværkere. Hølen har 4 Kjøbmænd, 2 Marktentere og nogle Haandværkere. Hvidsteen har 1 Kjøbmand, der tillige er Skibsrehder.

I Drøbak er boefat omtrent 10 Kjøbmænd, ligesaa mange Marktentere samt flere Skipperborgere og mange Haandværkere.

I de til Christiania hørende Forstæder, Grønland, Laffegaden, Smalgangen, Leeret og Opsto, boe flere Høkere, Marktentere og Haandværkere, hvorimod ingen Kjøbmænd have Tilladelse dersteds at etablere sig.

Arbejdsclassen, som boer i disse Forstæder, og i Særdeleshed den, som boer paa den saakaldte Enerhoug, er i Almindelighed meget fattig, og denne dens sørgelige Tilstand, kommer sandsynlig for en stor Deel af Drivfældighed. Rigtignok er Arbejdsclassen i og omkring Christiania saa talrig, at flere, sikkerligen ofte, ei have Beskæftigelse; men om endog dette indtraf, troer man, at den dog kunne være i taalelig Forfatning, naar hensees til, at Daglønnen ei er ubetydelig, og Levnetsmidlerne derimod billige.

Agerøhuus Amt, Christiania den 16de Marts 1836.

Underdanigst

N. N. S e m.

No. 1.

T a b e l

over de vigtigste Industrie-Anlæg i Agerøhuus Amts Landdistrikt ved Udgangen af Aaret 1835.

1. Brændeviins-Brænderier:

i Ager og Follongs Fogderie	17	
; Nedre-Nommeriges —	4	
; Øvre-Nommeriges —	14	35
Ved de 14 Brænderier i Øvre-Nommerige antages Productet i 1835 at have		
været	82,600	Potter Brændeviin.
Desuden har i bemeldte Fogderie i samme Aar været i Brug		

Altogether : : : 82,600 Pott. Brdviiin. 35

	Transport : : :	82,600 Pott. Brdviin.	35
86 Brændeviinskjelder af forskjellig Størrelse, men alle over 60 Potter, og disse antages at have produceret		40,920 — —	
Ligeledes har i samme Aar været benyttet af mindre Kjelder af Størrelse indtil 60 Potter — 448 Stk., der antages at have produceret		89,600 — —	
	Tilsammen : : :	213,120 Pott. Brdviin.	

Til disse Brændeviinskjelders Drift antages i samme Aar at have med:
 gaet 1504 $\frac{3}{4}$ Ed. Malt,
 15100 — Potatos,
 56 $\frac{3}{4}$ — Karve og Fenikel
 samt 3138 Favne Brænde.

Foruden de foranførte 4 Brændeviins-Brænderier i Nedre-Nommeriges Fogderie, gives sammesteds 155 Kjelder paa under 60 Potter; men Productet af samtlige disse Kjelder er for største Deel blot til Huusbehov og noget saa ubetydeligt til Salg, at samme ikke kan komme i Betragtning.

I Ager og Follougs Fogderie gives foruden de ovenmeldte, ogsaa nogle smaae Brænderier, som drives med Kjelder under 60 Potter, men Antallet af disse er ikke opgivet; ligesom der for dette Fogderie heller ikke findes nogen Opgave over hvad der antages at produceres aarlig.

- 2. Cicoriefabrik 1
 nemlig i Ager og Follougs Fogderie.
- 3. Glasværk 1
 nemlig paa Brunstad i Hurdalen. Dette Værk antages aarlig at producere 12,800 Skiver Kronglas, 12,000 Ruder, 40,000 Medicinglas, og 1000 Pots-Bouteiller. Ved den aarlige Drift forbruges 108,000 Pd. Soda, 35,000 Pd. Potaske, 170 Ed. Kiesel, 35 Pd. Kobolt med adskilligt mere. Af faste Betjente og Arbeidere ved Værket gives 40 foruden Daglønnere.
- 4. Garverier:
 i Ager og Follougs Fogderie 5
 foruden 3 i Uas Thinglang, hvilke dog ere ubetydelige.
 i Øvre-Nommeriges Fogderie 10

Hvad de 5 Garverier i Ager og Follougs Fogderie angaaer, da er det ikke opgivet, hvor meget der ved samme forarbeides. Ved de 10 Garverier i Øvre-Nommeriges Fogderie antages det, at der aarlig beredes 1,659 Ruder og 3,982 Skind, hvortil medgaaer 1,026 Ed. Bark, 109 Ed. Ralk, 16 $\frac{1}{2}$ Bpd. Talg og 5 $\frac{1}{4}$ Ed. Tran. Af Arbeidere bruges

17, Dagleiere iberegne. Fogden har derhos anmærket, at Mængden af de anførte Huder og Skind blot ere barfede til almindelig Bondebrug. I Forbindelse med Garverierne drives Barkestampere, hvoraf i Ager og Follougs Fogderie gives 5, og i Øvre: Rommeriges Fogderie 1 ved hver af de nævnte 10 Garverier.

5. Kornmøller:

i Ager og Follougs Fogderie	38
: Nedre:Rommeriges —	31
: Øvre:Rommeriges —	43

112

Af de anførte 38 Møller i Ager og Follougs Fogderie ere nogle ubetydelige. De 31 Møller i Nedre:Rommeriges Fogderie ere, i Forbindelse med de mange smaae Bækkeqværne, der desuden havees i dette Fogderie, saavel som i de øvrige Fogderier, tilstrækkelige til Formaling af det Korn, som Fogderiets Almue behøver.

Ved de 43 Møller i Øvre:Rommeriges Fogderie antages aarlig at formales 37,430 Td. Korn, ligesom Arbeidernes Antal ved disse Møller er 48.

6. Af Rrudtmøller gives 1
nemlig i Ager og Follougs Fogderie, men den drives kun til enkelte Tider, af Mangel paa Afsetning.

7. Af Kalkbrænderier gives 39
i Aker og Bærums Thinglaug i Ager og Follougs Fogderie, og de drives sikkerligen med temmelig god Fordeel.

8. Af Maltgjørerier gives adskillige, men disse drives kun til Brændesolius:Brænderiernes Fornødenhed og til Huusbrug.

9. Af Oliemøller gives 1
i Ager og Follougs Fogderie.

10. Af Papiirmøller 3
ligeledes i Ager og Follougs Fogderie.

Disse antages at drives med stor Fordeel; men man har ei kunnet formaae flere end Eierne af 1 Mølle til at opgive Productionen. Denne ene Mølle eies af Rjøbmændene Mostue og Juell i Christiania, og disse have opgivet, at Værdien af de aarlig ved Møllene fabrikerede 8,600 Riis Papiir udgjør 17,000 Spd. Udgifterne ere derimod ikke opgivne.

11. Saugbrug:

i Ager og Follougs Fogderie omtrent	60
: Nedre:Rommeriges —	188
: Øvre:Rommeriges —	37

285

Transport : : : 493

Ved de 37 Saugebrugge i Øvre-Nommeriges Fogderie antages i Aaret 1835 at være forædlet 19,280 Lylter Planker og 31,080 Lylter Bord. Arbeidernes Antal ved disse Sauge er 111.

12. Stampemøller (til Klæde og Badmel):

i Uger og Follongs Fogderie	2	
: Øvre-Nommeriges —	7	9

Ved de 7 Stampemaskiner i Øvre-Nommeriges Fogderie antages i 1835 at være samlet 19,200 Al. Fogden bemærker derhos, at disse Maskiner gjerne ere en Biting ved Møllebrugene og drives ved det samme Personale og samme Vand.

13. Skindstampe	1	
i Uger og Follongs Fogderie.		

14. Sæbesyderie	1	
ligeledes i Uger og Follongs Fogderie.		

15. Skofværtfabrik	1	
i samme Fogderie.		

16. Spillekortfabrik	1	
i samme Fogderie.		

Eieren skal have i Sinde at nedlægge denne Fabrik, da det ei skal svare Regning at drive den, formedelst den vistnok ringe Betaling, han af Statscassen erholder for Productet.

17. Teglbænderier:		
i Uger og Follongs Fogderie	16	
: Nedre-Nommeriges —	9	
: Øvre-Nommeriges —	8	33

Ved de 8 Teglbænderier i Øvre-Nommeriges Fogderie antages at være forarbejdet i 1835 — 175,000 Tagsteen og 63,000 Muursteen. Arbeidernes Antal 29 faste og undertiden nogle Leiefolk.

18. Tærskemaskiner:		
i Uger og Follongs Fogderie	9	
: Øvre-Nommeriges —	23	32

De 23 i Øvre-Nommeriges Fogderie drives ved Heste, med Undtagelse af 1 i Næs Præstegjeld som drives ved Oxer, og 1 i Ullensager der drives ved Vand.

Tilsammen : : : 571

Ejerebrænderier havees i Skovegne til Bygdernes Fornødenhed, og drives alene af Huusmænd, som dertil kunne have Udgang.

No. 2.

O p g a v e

over de fra Udlandet til Christiania indførte Kornvarer i Aarene 1830 til 1834, begge inclusive.

Aar.	Rug. Tdr.	Byg. Tdr.	Havre. Tdr.	Hvede. Tdr.	Malt. Tdr.	Byggryn. Tdr.	Erter. Tdr.	Hvedemeel. Lpd.	Rugmeel. Lpd.	Bygmeel. Lpd.
1830	33,853 $\frac{1}{2}$.	44,908 $\frac{3}{4}$.	517 $\frac{1}{2}$.	4,006 $\frac{1}{2}$.	4,429.	1,553.	1,482.	5,807.	36.	2,045.
1831	66,268.	66,959.	7,714.	3,318 $\frac{1}{2}$.	3,527 $\frac{1}{2}$.	1,449.	2,657.	8,143 $\frac{1}{2}$.	372.	256.
1832	40,725 $\frac{1}{2}$.	55,204 $\frac{3}{4}$.	9,931 $\frac{1}{2}$.	5,051 $\frac{3}{8}$.	3,472.	1,410 $\frac{1}{2}$.	2,514.	8,732.	28.	1,212.
1833	36,692.	60,528.	1,615 $\frac{1}{2}$.	5,963 $\frac{1}{2}$.	2,812.	1,747 $\frac{1}{2}$.	2,578.	11,209 $\frac{1}{2}$.	;	863 $\frac{1}{2}$.
1834	36,516.	90,060 $\frac{3}{4}$.	738 $\frac{1}{2}$.	8,859 $\frac{5}{8}$.	5,599 $\frac{1}{4}$.	1,530 $\frac{1}{2}$.	2,672 $\frac{3}{8}$.	36,766 $\frac{1}{2}$.	201 $\frac{3}{4}$.	301 $\frac{1}{2}$.

No. 3.

O p g a v e

over hvad der antages fra Land-Districterne at være indført til Christiania af Kornbrændeviin, Kornvarer og Poteter i Aarene 1830 til 1835, begge inclusive.

Aar.	Kornbræn- deviin. Potter.	Rug. Tdr.	Byg. Tdr.	Havre. Tdr.	Hvede. Tdr.	Malt. Tdr.	Byg- gryn. Tdr.	Erter. Tdr.	Rug- meel. Tdr.	Byg- meel. Tdr.	Havre- meel. Tdr.	Poteter. Tdr.
1830	294,758.	2,358.	2,482.	9,233.	91.	8.	18.	100.	1,029.	680.	8,861.	20,836.
1831	221,903.	2,579.	2,692.	5,819.	128.	;	5 $\frac{1}{2}$.	137.	1,409.	827.	8,155.	22,224.
1832	274,587.	3,067.	2,783.	7,627.	123.	;	14 $\frac{1}{2}$.	48.	1,512.	522.	8,551.	32,724.
1833	341,927.	2,686.	1,499.	8,358.	48.	;	;	5.	1,278.	368.	10,761.	33,355.
1834	270,055.	2,711.	1,643.	12,095.	50.	;	2.	10.	1,338.	308.	9,055.	27,844.
1835	454,024.	2,289.	1,911.	9,371.	36.	;	3.	54.	1,393.	235.	5,585.	21,263.

No. 4.

For-te-g-nel-se

over Antallet af næringsdrivende Borgere i Christiania i ethvert af de 3 Aar 1833, 1834 og 1835.

	Den 31 Decbr. 1833.	Den 31 Decbr. 1834.	Den 31 Decbr. 1835.
A. Handlende:			
Frøhandlere	3	4	6
Grosferere	3	4	4
Høfere	34	56	63
Kjøbmænd	217	213	209
Marketentere, Værtshuusholdere o. d. l.	145	141	138
Marschandisere	3	3	3
	405	421	423
B. Haandværkere:			
Bagere	40	42	48
Barberere	4	4	5
Blikkenslagere	5	5	7
Bogbindere	9	9	10
Brændeviinsbrændere	2	1	1
Bundtmagere	9	9	10
Bødkere	9	10	10
Børstebindere	1	1	1
Bøssemagere og Sværdføgere	:	:	1
Dreiere	6	5	5
Edikkefabrikanter	1	1	1
Farvere	14	15	17
Feldberedere	1	1	1
Garvere	43	46	45
Glasnæstere	6	6	7
Guldsmede	10	11	12
Gjærtlere	3	3	4
Handffemagere	3	3	4
Hattemagere	9	9	9
Hjulmagere	6	6	6
Latereis : : :	181	187	204
	405	421	423

	Den 31 Decbr. 1833.	Den 31 Decbr. 1834.	Den 31 Decbr. 1835.			
Transport	181	405	187	421	204	423
Jubelerere	3		3		4	
Rammagere	3		3		3	
Robberslagere	2		2		2	
Kurbmagere	1		1		1	
Malere	10		10		11	
Muurmestere	12		10		13	
Maalmagere	1		1		1	
Overskærere	1		1		1	
Parykmagere	3		3		3	
Pottemagere	4		3		3	
Pøsfementmagere	2		2		2	
Reebslagere	1		1		1	
Sadelmagere	22		21		19	
Seilmagere	2		2		2	
Smede	17		16		15	
Snedkere	53		57		55	
Skoemagere	83		85		91	
Skræddere	64		68		71	
Lømmere	5		5		7	
Uhrmagere	12		12		11	
Ølbryggere	4		4		4	
		486		497		524
C. Fabrikanter og Kunstnere:						
Bogtrykkere	7		7		7	
Instrumentmagere	2		2		2	
Lithographer	1		1		1	
Tobaksfabrikanter	5		5		4	
		14		14		14
D. Skippere	40		42		40	
		40		42		40
		945		974		1001

Smaalehnenes Amt.

Underdanigst Indberetning

om den oeconomiske Tilstand m. m. i Smaalehnenes Amt ved Udgangen af Aaret 1835.

A. Landdistricterne vedkommende.

Jordbruget, der er Amtsdistrictets Hovedsystel og vigtigste Næringskilde, skrider jævnt fremad og giver de bedste Forhaabninger for Fremtiden. Vel er Bonden i Almindelighed kun lidet bekendt med de nyere forbedrede Agerbrugs-Metoder, men enkelte Landmænd udenfor Bondestanden kjende og deels anvende disse, og det er siensynligt, at deres Exempel tjener til at berigtige Menigmands Ideer og efterhaanden at fremkalde fordeelagtigere Maximer i hans Jordbrugs-systel. Potetesavlingen er i de senere Aar forsøget, hvorved Kornforbruget betydelig indskrænkes baade med Hensyn til Menneskers og Kreaturers Føde. Især har denne Aal tiltaget i Nygge og Raade Sogne, der deels ved deres Beliggenhed i Nærheden ved Moss, deels formedelt den bekvemme Udgang til Christiania-Fjorden, finde fordelagtig Afsetning af dette Product til Brændeviins-Brænderierne i nysnævnte Bye saavel som i Drammen. Af Erter avles lidet, saavel som af Hamp, Humle og Haugevæxter, men af Liin noget mere, dog ikke det Fornødne. Som en Følge af den hensigtsmæssigere Maade, hvorpaa Jorden bliver behandlet, produceres der nu Mere af de ædlere Kornarter, saasom Hvede og fornemmelig Rug, end tilforn, og det kan, hvad Kornavlingen betræffer, med temmelig Visshed antages, at samtlige Præstegjelde, paa faa Undtagelser nær, i almindelige Aaringer avle det Fornødne til eget Forbrug, samt at nogle af dem endog kan afhænde endeel.

Hvad der imidlertid synes at true den opvakte Lyst og Iver for Agerdyrkingen, er de nærværende smaae Priser paa Kornvarer, ved Siden af Arbejdslohnens Dyrhed og Vanskeligheden af i de sidste gode Aar at erholde de fornødne Arbeidere.

Hauge-Unlæg og Frugttræers Plantning kan ikke siges at være stredet synderlig fremad blandt Almue, naar undtages enkelte Steder i Raffestad Fogderie, hvor dermed er gjort en Begyndelse.

Hvad der af forhen udyrket Mark er optaget i de sidst forløbne 6 Aar, viser hoslagte Tabel No. 1.

Hvad Fædriften angaaer, da har den ligeledes siden 1829 Aars Udløb været i Tiltagende, som en Følge deels af Agerbrugets Opkomst, deels af flere Aars uafbrudte Frugtbarhed. Til Heste og Faare-Racernes Forbedring er der, blandt andet i Trøgstad Præstegjeld, gjort et ikke uvigtigt Skridt ved Anskaffelsen af 2de engelske Halvblods-Hingster og nogle engelske Faar.

Kreaturholdets Størrelse forbigaaes her, da de fornødne Opgaver i saa Henseende maae antages, ifølge Deres Majestæts naadigste Befaling, at være tilveiebragte paa samme Tid som den i Slutningen af forrige Aar befalede Folketælling foregik.

Skovdriften er i det Hele taget i Aftagende. Skove af nogen Betydning findes ikkun i Haabel og Baaler Præstegjelde, Barthey Annex, Røddenæs, Ahremark og en enkelt Tract af 7de Præstegjeld, men de ere fordetmeste udhugne, naar undtages de, der tilhøre Frederikshalds Kjøbmænd, og paa mange Steder afgive de ikke synderlig andet, end Brændeveed og Kul. Iøvrigt forlader Bonden mere og mere Trælafdriften og kaster sig paa Jordbruget, som han omsider indseer at være den sikreste Næringsgreen.

Bergværksdriften i dette Amt indskrænker sig til Moss Jernværk, der er beliggende ved det fra Badsøe kommende Elvedrag i Nærheden af Kjøbstaden Moss, og hvis Production er Amtet ubekjendt, men formodentlig ad anden Wei er forelagt Deres Majestæt.

Fiskefærdighed havees i Almindelighed alene til Huusbehov, med Undtagelse af nogle Laxefiskefærdigheder i Omegnen af Moss ved Christiania Fjorden og ved Børbye i 7de Præstegjeld. Ved Kysten mellem Frederikstad og Moss fiskees ogsaa Makrel til Salg, ligesom ved Hvaløerne fanges endeel Hummer, men Udbyttet heraf er ubetydeligt.

Huus- og Kunstflid kan siges at være noget i Aftagende, da Almuen tilvirker det Fornødne til eget Brug af Badmæl og det grovere Linned, men kun lidet til Salg.

Over de Industrie-Anlæg, der gaves i Landdistricterne ved 1835 Aars Udgang, vedlægges underdanigst en Tabel under No. 2. Med hvilken Fordeel de forskjellige Anlæg drives, kan ikke opgives, da fyldestgjørende Oplysning derom ei er indkommen og ikke let vil kunne erholdes, thi Vedkommende ere deels utilbøielige til at meddele saadanne Opgaver og have tildeels maaskee ogsaa vanskeligt for at gjøre nogen paalidelig Calcul, da Udbyttet varierer efter de forskjellige Priser og Conjuncturer, og Driften derhos ofte staaer i Forbindelse med andre oeconomicke Forhold, som ikke lettelig lade sig bringe under Beregning.

At iøvrigt Landdistricternes Velstand i det Hele jævnt tiltager, og at Indbyggerne ei uden Held stræbe at bringe deres pecuniaire Anliggender i Orden, derom overbevises man paa mange Maader, blandt andet derved, at Penge-Inddrivelser ved Rættens Middell nu sjeldnere finde Sted, og at de aarlige Skatterestancer mere og mere aftage, ligesom ogsaa Priserne paa faste Eiendomme i nogle af Amtsdistrictets Egne ere i Stigende.

B. Kjøbstæderne vedkommende.

Frederikshald antages nu for en stor Deel at have overvundet de uheldige Følger af den J. debrand, der overgik Byen i Aaret 1826. Hertil have de senere Aars heldigere Conjuncturer for Trælaf-Udfibningen, der udgjør Stedets vigtigste Næringskilde, væsentligen bidraget, saavel som den lettede, og derved forøgede Communication med Naboriget, som Wei-Anlægget over Høgen-Sund har bewirket. At Eiendommenes Priis i de senere Aar er stegen, har og bidraget til at oprette det Tab, som Huuseierne lode ved deres Eiendommers lave Assurancesummer i Aaret 1826; en Følge af denne

Stigen i Priis og af flere Familiers Udflytning til Stedet, har imidlertid været, at Huusleien er bleven høiere, og at saavel i denne Henseende som med Hensyn til Priserne paa Lebnetsmidler og andre Fornødenheder, Stedet, som Levested betragtet, ikke kan ansees saa billigt som forhen. Paa Arbeidsfortjeneste har ikke været Mangel og Arbeidslønnen er derfor temmelig høj.

Haandværksdriften beskæftiger 83 Borgere, der holde 46 Svende og 73 Dreng, men staaer ikke paa noget høit Trin, og de fleste af Stedets Haandværkeres Kaar er under det Middelsmaadige. Imidlertid vil en i den senere Tid ved frivilligt Sammenfud oprettet Søndagskole unægtelig virke til Haandværksstandens Dannelse for Fremtiden. Den i Frederiksteens Fæstning istandbragte Arbeidsanstalt vil derimod, hvor gavnlig den end i flere Henseender maa erkjendes at være, sandsynligviis bidrage til endmere at forringe Byens Haandværkeres Kaar. — Skoemager- og Skrædder-Professionerne have Laug.

Handelen har i de senere Aar snarere gaaet frem end tilbage, hvortil den hyppigere Samfærsel med det svenske Oppland har bidraget. Handelsstanden tæller fortiden 60 Kjøbmænd og 33 Høkere, Markentere og deslige, — i det Hele 20 flere end i 1829. Stedets Søehandel drives næsten uden luffende actio.

Skibsarten har i de senere Aar været levende, og et større Antal Skibe er blevet hjemmehørende paa Stedet; imidlertid skal denne Næringsgren i og for sig have affaast mindre Fordeel, og den Virksomhed, som deri er sporet, tildeels være fremtvungen for at bringe Trælasten, Stedets næsten eneste Udførselsartikel, til Marked. Stedet har 24 Skippere og 94 andre Søefolk, der imidlertid langtfra ikke ere tilstrækkelige til Bemanding af de paa Stedet hjemmehørende Skibe.

Uf den under 11te August 1831 naadigst meddeelte Kongelige Resolution, hvorved det blev tilladt, paa nærmere høieste Approbation, ved offentlig Auction at bortfælge til Eiendom paa Arbejdsstedet det Byen tilhørende Dus Gods, der tildeels er i værkfat, spores allerede heldige Virkninger, idet de udparcellerede Marker opdyrkes med megen Kraft, og saaledes, foruden at give en fleerdobbel Afgrøde, bidrage til at forskjønne Byens Omegn.

Den i sidstafvige Aar stiftede Sparebank vil uden tvivl have gavnlige Følger, skjøndt den hidtil meest benyttes for Børn.

Frederikstad maa antages i oeconomisk Henseende at staae omtrent paa samme Punkt, som ved Begyndelsen af Aaret 1830, og Aarsagen til at Stedet, under de sidste Aars gode Tidsumstændigheder ikke er gaaet fremad, maa søges deels i den i nysnævnte Aar indtrufne Jidsvaade, deels i den i Aaret 1834 herskende Cholerafygdom. Ved hiin blev dog Tabet for de Brandlidte mindre føleligt derved, at Assurancen nogenledes svarede til Værdien af de afbrændte Bygninger. Ved Cholerafygdommen derimod berøvedes ikke alene mange Familier deres Forsørgere og bleve Gjenstand for offentlig Understøttelse, men de med Sygdommen forbundne Udgifter have været saa følelige for Stedets Indbyggere, at Følgerne endnu trykke Mænge.

Handelen er af liden Betydning, paa Grund af Stedets indskrænkede Oppland, og fordi Udførslingen fra Sandesund og Næsøen betager Byen mange af de Fordele, som ellers vilde tilflyde denne. De i Nærheden værende Saugbrug drives af Udenboende, og saaledes kan Trælast-Udførslingen

ikke henregnes til Stedets Handel, men giver kun en indirecte Fordeel derved, at Uffiberne maae deeltage i Byens Udgifter. Af de ved sidste Folketælling opgivne 33 Grosferere og Kjøbmænd ere kun 27 i Virksomhed; af Høkere og Marktentere befindes 18.

Haandværksdriften har i de senere Aar heller ikke taget nogen Faveur, hvilket fornemmelig maa tilskrives den i Fæstningens Slaverie oprettede Arbeidsanstalt, der ikke alene befatter sig med Arbejde efter og uden Bestilling, men ogsaa med Reparationer, og derved har gjort et betydeligt Afbræk for endeel Professioner. Byens 50 Haandværksmestere sysselsætte 18 Svende og 33 Dreng, hvorhos endvidere befindes 36 Haandværkere uden Borgerkab. Af Laug gives her ingen.

En stor Herlighed for Byen er dens særdeles frugtbare Marker, der ikke alene forstørstedelen brød; føde Stedet, men give Byecassen en aarlig Indtægt af omtrent 1800 Ebd., hvorved Byen lettes betydelig i dens Commune-Udgifter, som ellers vilde blive trykkende at udrede, saa man med Sandhed kan sige, at Stedet uden denne Herlighed ikke kunde bestaae som Kjøbstad.

Stedets almindelige Hospital, der er funderet med betydeligt Fordegods, saavel som en ved Deres Majestæts Gavnildhed oprettet og med Hospitalet forenet Understøttelsesanstalt, bidrage meget til at lette Stedets Byrder ved Fattigforsørgelsen.

Moss har i forrige Liden været i langt bedre oeconomic Forfatning end nu er Tilfældet, da Fordelen af Trælasthandelen meget er indskrænket; thi foruden at Stedets eget Oppland langt fra ikke er tilstrækkeligt til at forsyne Gaugene, have de senere ustadige Vintre, om ikke ganske tilintetgjort Speculationen paa at overføre Lommer fra Glommen, dog betydelig formindsket og besværliggjort samme, saa at Trælasthandelen, der i de ældre Liden var den Næringsgreen, hvorved Byen saagodtsom ene bestod, nu kun afgiver Levebrød for en ringe Deel af dens Indbyggere. Imidlertid have andre Næringsgrene søgt at raade Bod paa den oprindelige, hvortil især maae henregnes Brændeviins-Brænderier, hvoraf gives 14, som aarligen tilvirke henimod 1 Million Potter Brændeviin.

Byen har 35 Grosfere og Kjøbmænd, 31 Høkere og Værtshuusholdere, samt 97 Haandværkere, hvilke ikke have noget Laug.

Foruden de tabellarisk opgivne Industrie-Anlæg findes her paa Stedet en Røge-Indretning, hvori ved Damp kan koges Planter og Bord indtil 30 Fods Længde.

Som et Anlæg der indirecte kan ansees som en Næringskilde for Byen, fortjener at anmærkes et i forrige Aar opført og til Søebad indrettet Badehuus ved Værle-Bugten, der er bekostet af et Interesseselskab, bestaaende i 50 Actier, hver paa 100 Ebd., og i bemeldte Aar var i Virksomhed 2 à 3 Maaneder, samt havde megen Søgning fra andre Steder, ligesom Badet viste en velgjørende Virkning paa flere Syge, saa at man har Grund til at haabe, det vil foranledige, at flere Reisende for Eftertiden besøge Byen og derved forsøge dens Næring.

Over næringsdrivende Borgere og de vigtigste Industrie-Anlæg i Amtets Kjøbstæder vedlægges Tabeller under No. 3 og 4.

Smaaalehnenes Amt, Moss den 30te Januar 1836.

G. Wulfsberg.

No. 1.

T a b e l

over hvormange Lønder Land der i Smaalehnenes Amtsdistrict ere af Nytt optagne i de sidste 6 Aar indtil Udgangen af Aaret 1835.

Fogderierne.	Tdr. Land.	Anmærkninger.
a. Moss Fogderie	1000.	Omtrent.
b. Rakkestad Fogderie	823.	Omtrent. Over Arealets Størrelse i Trøgstad Præstegjeld havees ingen Opgave.
og c. Ide og Marker Fogderie	700.	Omtrent.
Sifammen : : :	2523.	

No. 2.

T a b e l

over de vigtigste Industrie-Anlæg, som ved Udgangen af Aaret 1835 gaves i Smaalehnenes Amts Landdistrict.

	Moss Fogderie.	Rakkestad Fogderie.	Ide og Marker Fogderie.	Salt.
Brændeviins-Brænderier . . .	4	8	17	29.
Oljemølle	1	1	1	1.
Papirmølle	1	1	1	1.
Saugbrug, regnet efter Blad- denes Antal	56	59	33	148.
Staaltraadfabrik	1	1	1	1.
Stampemøller	4	7	2	13.
Leglbrænderier	12	13	9	34.
Sufferrafinaderie	1	1	1	1.
Pottemagerie	1	1	(som dog ikke drives)	1.

No. 3.

T a b e l

over næringsdrivende Borgere i Smaalehnenes Amts Kjøbstæder ved Udgangen af Aaret 1835.

	Frederikshald.	Frederikstad.	M o s s.	T a l t.
Großserere og Kjøbmænd . . .	60	27	35	122.
Høfere, Kræmmere, Markes- tentere og deslige	33	18	31	82.
Haandværkere	83	50	97	230.
Fabrikanter og Kunstnere . .	;	1	2	3.
Skippere	24	17	9	50.
Tilsammen ; ; ; ;				487.

No. 4.

T a b e l

over de vigtigste Industrie-Anlæg, som gaves i Smaalehnenes Amts Kjøbstæder ved Udgangen af Aaret 1835.

	Frederikshald.	Frederikstad.	M o s s.	T a l t.
Brændeviins-Brænderier . . .	5	1	14	20.
Bomulds-spinderie	1 (drives ikke)	;	;	1.
Korn- Vandmøller	3	1	8	12.
Maltgjørrerie	;	;	1	1, foruden de i Brænderierne indrettede.
Saugbrug	23	;	21	44.
Snuusfabrik	;	1	;	1.
Spiger-Hammer	1	;	;	1.
Smaaspigerfabrik	;	1	;	1.
Leglbrænderie	;	1	;	1.
Tobaksfabriker	3	;	3	6. hvoraf 2 for Tiden ikke drives.
Vadmels-Stampen	1	;	1	2.
Ølbrggerie	;	;	1	1.

Hedemarkens Amt.

Underdanigst Beretning.

Til underdanigst Efterlevelse af Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827, fremkommer nu den befalede femaarige Beretning om Hedemarkens Amts oeconomiske Tilstand ved Udgangen af Aaret 1835, idet jeg derhos underdanigst maa oplyse, at Beretningen, der egentlig skulde have optaget Tidsrummet fra Begyndelsen af Aaret 1830 til Slutningen af Aaret 1834, er bleven udfat et Aar længere, ifølge det Kongelige Finants-, Handels- og Sold-Departements Skrivelse af 14de Marts f. A., hvori gjøres opmærksom paa Hensigtsmæssigheden af, at benytte ved Beretningens Uffattelse endeel statistisk oeconomiske Oplysninger, som skulde indhentes ved den under 10de August f. A. naadigst befalede almindelige Folketælling, om hvis Tilendebringelse i afvigte Aars November Maaned, Meddelelse indløb mig ved det Kongelige Departements Skrivelse af 9de December f. A. Da den senest under 3die Juli 1830 indgivne Beretning oplyser Tilstanden ved Udgangen af Aaret 1829, vil, paa Grund af Foranførte, nærværende underdanigste Beretning indbefatte en Periode af 6 Aar, fra Begyndelsen af Aaret 1830 til 1835 Aars Udgang.

Med Erkjendelse af Vænnets Vigtighed, har jeg bestræbt mig for at imødegaae Deres Kongelige Majestæts naadige Hensigter, ved at fremlægge gennem denne underdanige Beretning en sand, og saavidt muligt oplysende Oversigt af Amtsdistrictets Tilstand i oeconomisk Henseende; men ihvorvel jeg ingentunde nærer den Tanke, at dette, ifølge sin Natur, voluminøse Arbeide, der er udført under Begynten af de mangfoldige løbende Forretninger, der paahvile det mig naadigst anfortroede Embede, kan tillægges nogen særdeles Værd, tør jeg dog smigre mig med det Haab, at yderligere Grandforskninger af det naadigst opgivne Væmne, og Erhvervelsen af mere plan- og hensigtsmæssige Oplysninger fra underordnede Embeds-Authoriteter og andre sagkyndige Mænd, end Omstændighederne nu have tilladt mig at indhente, efterhaanden vil lede til disse Beretningers større Fuldkommenhed, og bevirke, at de i Fremtiden maatte kunne betragtes som et Heelt, der omfatter Districtets oeconomiske Historie. Imidlertid er det mig en særdeles behagelig Pligt at kunne, saaledes som af Beretningen nærmere naadigst vil erfares, underdanigst melde, at Districtet i det Hele taget er gaaet fremad, saavel i Folkemængde som Velstand, samt at de indtrufne mere og mindre mislige Kornhøster i Aarene 1830, 1832 og 1833 ikke have formaaet, i nogen mærkelig Grad, at formindske dette lykkelige Resultat, der næst Forsynets Bistand maa tilskrives den uafbrudte Noligheds Tilstand, som under Deres Majestæts vise Statsstyrelse, har levet Udgang til Samfundsbordenens heldige Udvikling gennem en frie Forfatning.

De særskilte Gjenstande, som Beretningen, overensstemmende med de naadigst meddeelte Instruxioner, skulle omfatte, ville dernæst blive at behandle i følgende Orden:

A. I n d v a a n e r n e .

Ved den i Aaret 1825 afholdte Tælling udgjorde Folkemængden:

i Hedemarkens Fogderie	27,691	Personer ,
∴ Soløer og Dudalens do.	26,209	—
∴ Østerdalens do.	17,177	—

tilsammen ∴ ∴ ∴ 71,077 Personer ;

hvorimod Folkemængden, efter den i sidstafvigte Aar foretagne Tælling udgjør:

i Hedemarkens Fogderie	29,727	Personer ,
∴ Soløer og Dudalens do.	30,743	—
∴ Østerdalens do.	19,146	—

tilsammen ∴ ∴ ∴ 79,616 Personer.

Folkemængden er saaledes i det hele Amtsdistrict i det sidste Decennium forøget med 8,539 Individer, hvortil en uafbrudt Fredstilstand, Agerdyrkningens Fremskridt og Vaccinationens stadige Udvælselse med Sikkerhed kunne antages at have været de virkende Aarsager. Folkemængdens Tiltagende viser sig størst i Soløer og Dudalens Fogderie, hvor ogsaa Agriculturen i det sidste Decennium har gjort den største Fremgang. Befolkningen, forholdsvis til Areal, er i Amtets forskjellige Egne høist ulige, hvortil climatiske og physiske Forholde hovedsageligen bidrage; saaledes have i Hedemarkens Fogderie i Gjennemsnit 1265, og i Soløer og Dudalen 736 Mennesker paa Kvadratmilen, medens derimod Østerdalens Fogderie ifkun opviser 132 Mennesker pr. Kvadratmil. Bedst befolkede ere Næs og Wangs Præstegjælde i Hedemarkens Fogderie, Forstnævnte med 2569 og Sidstnævnte med 2185 Mennesker paa Kvadratmilen, hvorimod Neendalens Præstegjæld af Østerdalens Fogderie med 60 og Trysild i samme Fogderie med 81 Mennesker paa Kvadratmilen have den ringeste Befolkning, hvilket alt nærmere naadigst vil erfares af vedheftede Tabel No. I. Aarsagen til denne paafaldende ringe Befolkning i de 2de sidstnævnte Præstegjælde, endog fremfor de øvrige Egne i Østerdalen, maa, fornemmelig hvad Trysild angaaer, søges i Landskabets høie Elevation over Havfladen og deraf flydende strenge Climat, dets mange golde Fjelde og øvrige physiske Beskaffenhed, som foranlediger, at ifkun enkelte Dalstrøg, der neppe udgjøre 20de Parten af Præstegjældets Fladeindhold, ere beboelige og kunne oparbejdes ved Menneskehænder. Disse Hindringer for en større Befolkning ere vel ogsaa i høi Grad forhaanden i Neendalens Præstegjæld, men det kan derhos ikke negtes, at dette District er i enhver Henseende langt gavmildere udstyret fra Naturens Haand end Trysild; thi Klimatet er ikke alene mildere, men ogsaa Jordbunden er der mere productiv, ligesom Neendalens Indvaanere ei heller savne Udgang til Vinæring ved Fædrift og Fiskerie. Alligevel staaer dette Præstegjæld saa langt tilbage i Befolkning og fremfærdende Cultur fremfor Amtets øvrige Egne. Den nærmeste Aarsag til dette Phænomen maa derfor vel søges i Indvaanernes ringe Virksomhed og Vindskibelighed, samt i Mangel paa Sands for Jorddyrkning, hvilket fremlyser deraf, at betydelige Strækninger af dyrkbar Jord vente i raa Tilstand

allerede i Aarhundreder forgyebes paa arbejdende Hænder for at bringes istand til at ernære en for: dobbelt Folkemængde.

Skjønt Folketallet, som allerede underdanigst bemærket, har erholdt en betydelig Tilvæxt, spores dog ikke i Almindelighed Mangel paa Systselsfattelse for arbeidsvante Hænder, endog til samme Priser, som i længere Tid have været gjængse. Aarsagen hertil ligger fornemmelig i Agriculturen's Fremskridt, og da der ikke alene i Amtets østlige Fogderier, men og i Hedemarken, hvor Befolkningen er størst, endnu haves et ikke ubetydeligt Areal, for Dyrkning tjenlig, men endnu uarbejdet Jord, saa vil Jord:bruget fremdeles kunne systselsætte Folkemængden, uden at der synes at være nogen Grund til, i den nærmeste Fremtid at befrygte de af en Overbefolkning flydende Ulemper, hvilken Mening bestyrkes ved Anførslerne i Tabel II, hvorefter Antallet af de Personer, der understøttes af Fattigvæsenet, omtrentlig er det samme, som ved Udgangen af Aaret 1829, uagtet Folkemængdens senere ikke ubetydelige Forøgelse. Da man imidlertid i vor Tidsalder ikke længere hylde den Grundsætning, at en Stats Vel: magt alene beroer paa den physiske Styrke, der vindes gennem en forøget Folkemængde, men at dertil endvidere udkræves en jevnfides Udvidelse af Næringsveiene i Forbindelse med Folkemassens tiltagende Uddannelse i intellectuel og moralsk Henseende, saa turde den progressive Tilvæxt i Folketallet, uden hine Betingelser, vel være mindre ønskelig, og endog, skjøndt forhaabentlig i et endnu fjernt Tidspunkt, vække alvorlige Bekymringer.

Amtets Indvaanere kunne i Almindelighed roses for Arbeidsomhed og Bindfæbelighed. Cultur:standen er forskjellig. I Hedemarken og den sydlige Deel af Østerdalen udmærke Almuerne sig ved en mere end almindelig Uddannelse og Oplysning samt en ansændig Opførsel. I Soløer have de mere velhavende Bønder i samme og maaskee endnu høiere Grad tilegnet sig disse Fortrin, hvorimod den store Masse dersteds endnu staaer paa et ringere Trin af Cultur. Nordre:Østerdalens Almuer kunne vel hverken i sand Oplysning eller udvortes Elebenhed sættes ved Siden af Indvaanerne i Amtets sydlige og vestlige Egne; men de udmærke sig derimod hæderligen ved Tarvelighed, Nøisomhed og den ligefremme Godmodighed og Albenhed i Characteren, som jevnligst findes hos Fjeldbonden.

Moralitet og Sædelighed synes ikke at have aftaget og er i det Hele upaaklagelig. Løbsagtighed og Drukkenskab ere de mest herskende Ufveigelser herfra, dog hører sidstnævnte Last mindre hjemme i de Districter, hvis Indvaanere have tilegnet sig en høiere Grad af Oplysning og Aands Udvikling.

B. N æ r i n g s v e i e.

Jordbruget er den vigtigste Næringshysfel i dette Amtsdistrict. Deri er vel, i det Hele taget, ingen overordentlig Fremgang gjort i de sidstforløbne 6 Aar, men Jorddyrkingen er dog gaaet jevnt fremad, og det kan, om end ikke med Visshed, saa dog med en høi Grad af Sandsynlighed, antages, at et Areal af omtrent 7 à 800 Tønder Land er i det anmeldte Tidrum i Amtsdistrictet af Nytt opdyrket til Agerland, hvoraf 460 à 500 Tønder Land antages at være opbrudte i Soløer, hvilket District i de senere Aar fornemmelig har gjort Fremgang i Agriculturen. Vel er Jordbruget sammesteds langt fea ikke endnu bragt til det Maal, hvortil det efter physiske og locale Forholde kan og bør komme, men i Sammenligning med denne Næringsgreens Standpunkt for 2 à 3 Decennier tilbage, maae de deri

gjorte Fremskridt ansees høist mærkelige og betydelige. I hiin Periode kunde nemlig neppe de $\frac{2}{3}$ Dele af Jndvaanerne brødsfode sig, medens derimod nu formeentlig ikke mere end omtrent $\frac{1}{10}$ Deel behøver at kjøbe Korn, naar ikke Misvæxt indtræffer.

Ogsaa i Østerdalens Fogderie er ny Jords Opdyrkning, deels til Ager og deels til Eng, i de sidst forløbne 6 Aar tiltaget mere end i Almindelighed forhen. Forholdsviis er et mindre Areal af Ryt opdyrket i Hedemarkens Fogderie, men i dette District er saavel Opdyrkningen af nye til Ager tjenlig Jord, — hvoraf et ikke ubetydeligt Areal endnu havees, — som den aarlige Bearbejdning af det havende Agerland, ulige mere besværlig og kostbar end i hine Egne, formedelst den steenfulde Jordbund. De i den senere Tid eksisterende lave Kornpriser afholde desuden Landmanden fra kostbare Opdyrknings, der under saadanne Omstændigheder først efter flere Aars Forløb lønne sig eller erstatte Forskudde.

I Soløer og Østerdalen er Potatosavlen ogsaa drevet videre end forhen, hvorimod dens Udvidelse i Hedemarkens Fogderie er mindre mærkelig, fordi denne Rodfrugt allerede der optager en saa betydelig Deel af det dyrkede Areal, som for et hensigtsmæssigt Jordbrug i denne Egn ansees tjenligt. Af Potatos produceres især i sidstnævnte District et ikke ubetydeligt Quantum Brændeviin til Salg. Ligesom denne Industrie ordentligviis maa ansees fordeelagtig for Landbrugs Deconomien, saaledes vilde dette Viemed endmere kunne fremmes ved at bestemme en billig fast Afgiøt af Brændeviins:Udsirkingen og ved at ophøve den dermed forbundne vidtløftige og besværlige Control.

Hedemarken henhører, som bekjendt til Landets fortrinligste Kornegne, og Jordbruget, der udgjør Jndvaanernes vigtigste om ikke eneste Næringshvsfel, er her bragt til en høi Grad af Fuldkommenhed, hvortil et heldigt Klima og en productiv Jordbund i Forening med Jndvaanernes Vindskibeligbed og Lænkssombed, bidrage. I Forhold til Districtets Størrelse sælges derfor aarlig en betydelig Mængde Korn, og Affætningen stæer deels til Nøraas og Østerdalen og deels til Christiania. Imidlertid falder Handelen med Nøraas temmelig besværlig, fordi Kornet maa transporteres omtrent 25 Mil til bemeldte Sted, hvilket dog fremdeles kan betragtes som Hedemarkingernes fornemste Kornmarked, skjønt Affætningen til Christiania ei heller er ubetydelig og synes i den senere Tid at have tiltaget, især af Brændeviin, i hvilken Skikkelse Kornet lettest lader sig transportere. For Øvrigt afhændes ogsaa en Deel Rug og Rugmeel til Christiania. Agerdyrkingens Fremskridt og den derved formindskede Korntilførsel i Soløer og Østerdalens Fogderier, maa antages hovedsagelig at være fremvirket ved Trælasthandelns Aftagende, ligesom der er Grund til at haabe, at hiin Næringsvei fremdeles vil udvides, om end Trælastens Affætning maatte give et større Udbytte end hidtil, thi Jndvaanernes Sands for Jordbrugs fortrinlige Vigtighed er nu bleven vaft i den Grad, at forandrede Handelsconjuncturer neppe ville standse Agerdyrkingens Fremgang, i Særdeleshed i Soløer og Østerdalen, hvor Kornsvæden i Regelen er meget lønnende, og der havees saaledes Udfigter til, at Jndvaanerne i dette Fogderie ville efter nogen Tids Forløb, kunne undvære Korntilførsel fra andre Egne.

Grandskningen af dette Vemne er saa meget mere interessant, som den frembyder det behagelige Resultat, at det prohibitive Toldsystem for Trælasthandelen, som den storbritaniske Regjering i Virkeligheden har antaget, ingenlunde har formaaet at sætte os i nogen mercantil Afhængighed af hiint Land; men tvertimod lært os, at tye hen til vore egne hidtil kun lidet benyttede Hjælpekilder, og at aabne

os nye og fordeelagtigere Markeder for vore Exportvarer. Smidlertid vil Agerdyrkningens Fremgang i Østerdalen stedse møde naturlige Hindringer i et strengere Clima og en i Almindelighed mindre productiv Jordbund i Forbindelse med Flom:Ødelæggelser, hvoraf følger, at de fleste Almuer i dette Fogderie ikke have Udgang til at bringe Jordbruget i den Opkomst, at de i Fremtiden kunne brødsføde sig af egen Avl.

Foruden Kornsæd produceres Hamp, Lin og Humle i Hedemarken til Huusbehov; Lin og Humle og lidt Hamp ligeledes i Solvær, hvor ogsaa tildeels dyrkes Humle til Salg. De almindeligste Kjøfken:Arter avles ligeledes til Huusbehov, og i Hedemarkens Fogderie dyrkes ogsaa Træfrugter, saasom Æbler, Kirsebær, Ribis og Stikkelsbær, der i Særdeleshed trives godt i de vestlige langs Njosen beliggende Egne, hvor Clima og Jordbund overalt er vel skicket for Hagedyrkning, Skjønt denne just ikke er saa almindelig udbredt blandt Menigmand, som det efter de nævnte locale Forholde kunde formodes. Smidlertid havees Mangel paa Gartnere, hvoraf nogle dog uden Tvivl vilde finde Arbejde og Ophold i denne Egn.

Nye Agerdyrkningsredskaber ere ikke i de senere Aar komne i almindeligt Brug. Lærskemaskiner, som drives, deels ved Heste, deels ved Vand, havees paa de fleste større Gaarde, især i Hedemarkens Fogderie, og Antallet tiltager aarlig.

Landhuusholdningssekskabet for dette Amt har nu i flere Aar uddeelt Præmier for Jordopdyrkning; men hvor priseligt end dette Niemed maa erkjendes at være, opnaaes det ikke derved i nogen mærkelig Grad; thi Præmierne have været baade for smaae og for faae til at kunne vække nogen særdeles og udbredt Opmærksomhed for denne vigtige Gjenstand.

Med Vexeldrivt er gjort nogen Begyndelse i Solvær, og man haaber at den, til Held for Landbruget i Amtets østlige Egne, mere og mere vil tiltage. I Hedemarken vil denne Drivtsmaade derimod ikke lettelligen kunne indføres, formedelst Jordbundens steenfulde Betskaffenhed, Skjønt der ogsaa her gives enkelte Stykker Land, især Myrjord, hvor Vexeldrivt upaatvivlelig med Held kunde anvendes, men hermed er man endnu ei kommet i Brug, idet man ved udelukkende at fæste sin Opmærksomhed paa Korn: sæden, synes at have tabt af Sigte de med Englandets Opdyrkning gennem en velordnet og hensigtsmæssig Vexeldrivt forbundne betydelige Fordelse. Med de sædvanlige Kornsorter, Rug, Erter, Byg, Blandkorn og Havre bruges Sædskifte. Af Hvede saaes kun ubetydeligt og alene til Huusbehov, fordi denne Sæd ei synes at give Udbytte nok til at drives i det Store. I Aarene 1830, 1832 og 1833 mishykkedes Høsten i mere og mindre Grad, deels formedelst Nattefrost, der paa mange Steder ødelagde Sæden, og deels ved den indtrufne umaadelige Regn, hvorved Kornet ei kom til fuld Modenhed, hvilke Uheld ogsaa i disse Aar, i en ellers usædvanlig Grad, rammede Hedemarkens Fogderie. Derimod maa, med Undtagelse af nogle Egne i Østerdalen, det sidstforløbne Aar regnes til de bedste i Amtet, hvad Kornhøsten angaar; men Høavlen var særdeles ringe. Aarene 1831 og 1834 gave vel intet rigt Udbytte, men maae ikke destomindre henføres til de gode Korn: og Høhøster.

Til Afhjælpning af den meest trykkende Kornmangel i Misvært:Aar, havees i Amtets østlige Fogderier 16 Korn:Magaziner, hvis Status den 31te Martz 1835 er anført i Tabel III.

Til nye Bosteders Oprettelse ved Jords Opdyrkning havees Anledning nok i forskjellige Egne af

Amtet, især i Soløer og Østerdalen; men hvor ønskelig saadan Colonisation paa dertil bequemme Steder end vilde være for den tiltagende Folkemængdes Fremtars, vil Jordbruget sandsynlig dog ikke paa denne Maade betydeligen udvides, i alt Fald ikke i det Forhold, som Anledningen giver, fordi Eierne af saadanne til vordende Bosteder tjenlige Jordstrækninger nære i Almindelighed Frygt for, at sammes Opdyrkning ved Nybyggere vilde betydeligen indskrænke Sommerhavningen og bidrage til Skovens Forringelse, og de foretrække derfor det ringe temporaire Udbytte, som deslige Jordstykker give i deres raar Tilstand, fremfor de mangedobbelte Indtægter, som vilde vindes ved sammes Cultivation. Imidlertid forholder det sig som allerede underdanigst bemærket, at en Deel Jord i de sidstforløbne Aar er fravundet Naturen ved Dykning til nye Bosteder. I Øvrigt gives, fornemmelig i Soløer og Østerdalens Udmarker, betydelige Myrstrækninger, der ved Udtapning kunde gøres frugtbringende, uden mindste Affavn for Eierne, enten i Henseende til Skov eller Havning; men deslige Foretagender ere som oftest for kostbare til at kunne udføres af privat Mand, hvorimod patriotiske Foreninger uden Tvivl vilde være det hensigtsmæssigste Middel til Opnaaelsen af dette gavnlige Niemed.

I Almindelighed udføres Jordbrugsdriften af Bonden selv, hans Børn, faste Tjenere og Huusmænd, dog benyttes ogsaa, især i Vandtiderne og ved nye Oprydninger, fremmede Dagleiere.

Det ved Lovgivningen bestemte Salg af offentlig og benificeret Gods, er i de 6 sidste Aar foregaaet efterhaanden som Eiendommene ere blevne bygselledige, uden at den i Loven af 4de August 1827 § 2 givne Tilladelse til paany at bortbygsle Eiendommene, saavidt vides, i noget Tilfælde er benyttet, hvilket unegtelig maa betragtes som en heldig Omstændighed for Jordbrugets Fremme i Almindelighed, siden Eiendoms- og Odelsjord altid drives bedre og holdes i større Hævd end Leilændingsgods, hvis Behandling og Drift ofte er høist mislig. I Øvrigt turde det for Statsoeconomiens Niemed vel være ønskeligt, at Jordeiendommene ordentligviis forblive i Slægten og gaae over fra Fader til Søn, fordi den Erfaring, som gjennem flere Generationer vides om Eiendommenes hensigtsmæssige Drift efter deres forskjellige Beskaffenhed, vil, i Forening med nedarvet Forkjerlighed for Stedet, sikrest bidrage til Agerdyrkningens Fremskriden til større Fuldkommenhed. Udskiftningen af Fælledsskabet har i den senere Tid gjort Fremgang, og der er al Sandsynlighed for, at alt Sameie i Jord, forsaavidt det kan være Gjenstand for Udskiftning, snart vil worde hævet, saafremt den ved Loven af 14de Juli 1827 bestemte Termin for Fælledsskabets almindelige Ophævelse forbliver uforandret. Til nærmere Oplysning om Agerdyrkningens nuværende Standpunkt, vedlægges underdanigst sub Tabel IV en Oversigt af Korn og Potatoes Udsæden i ethvert Præstegjeld især, overeensstemmende med de ifølge Deres Majestæts naadigste Resolution af 10de August f. A. indhentedede Efterretninger undereet med den i afvigte Aar afholdte Folketælling. Omendkjønt Oversigten vel neppe er aldeles paalidelig, forsaavidt som Opgiverne, hvortil den støtter sig, i mere og mindre Grad turde være feilagtige, formener jeg dog, at det vil være vanskeligt, ja næsten umuligt at komme Sandheden nærmere i dette Stykke, end som sseet er.

Fædrift. I de nordlige Bygder af Østerdalen, nemlig Lønset, Tolgen, og Qvikne, saavel som i Trysild og Storetvedalen, udgjør Fædriften Indvaanernes Hoved-Næringsvei, og der produceres i disse Egne aarligen en betydelig Deel Smør, Ost og Talg til Salg, ligesom derfra ogsaa hvert Aar bringes

endeel Driøter Slagteqvæg til Christiania. I de øvrige Egne af Amtet, hvor Jordbruget udgjør Hovednæringen, er Fædriøten alene at betragte som en med hiin forbunden Binæring. Hedemarkin: gerne mangle for største Deel Sommerhævning til det Antal Creature, som om Vinteren kunne fødes af hjemavlet Hø og Halm, og de nødsages derfor, at tye hen til de 8 à 12 Mil fraliggende Sætre i Valdær, Gudbrandsdalen og Østerdalen, for at erholde Hævning til deres Heste og Hornqvæg i Maanederne Juni, Juli, August og September. Solvær's Almuer benytte vel egne Sætre inden Districtets Grændser, men de Fordele, som derved opnaaes, tabes for en Deel ved Græsningens Mæverhed, som foraarsager, at Indvaanerne ordentligviis alene producere Fødevarer til Huusbehov, uden at kunne afsætte noget deraf. Den Maade, hvorpaa Hedemarkingerne, som meldt, sommerføde deres Heste og Bølinger, er unægtelig baade besværlig og kostbar; men de erhverve dog derved Smør, Ost og Talg til Huusbehov og have endog noget deraf til Salg, især paa de større Gaarde. Af Heste opføres ikke alene det fornødne Antal til Jordbruget, men ogsaa en Deel til Salg, skjønt ikke i nogen betydelig Mængde. Enkelte Heste afhændes til Christiania, men de fleste til Sverige, især i Grundsetmarkedet. De til Cavallerie: Tjenesten udfordrende Heste tillægges ligeledes i Districtet, uden at dog egentlige Stutterier ere komne i Gang, hvortil Aarsagen vel nærmest maa søges i Mangel paa tilstrækkelig Hjemhævning om Sommeren. Imidlertid antages Hesteracen at være blandt de bedste i Landet. Hornqvæget er af middels Størrelse og skikket for Eggen, hvilket ligeledes gjælder om Gaarene, hvoraf dog Racen paa Hedemarken er noget forædlet og giver finere Uld end i de østlige Districtet af Amtet. Samme Reensdyr havees ikke, uden forsaavidt disse holdes af nogle faae Lappefamilier, der fremdeles nomadifere i Eggen af Nøraas. Fra smitsomme Sygdomme paa Heste og Qvæg har Amtet i det hele taget været næsten aldeles befriet i de sidstforløbne 6 Aar. Kun et meget ringe Antal Heste benyttedes til Driøt af de herværende faae Fabrikværk, saasom til Dudalens Jernværk og nogle Teglbrennerier.

I Henseende til Maaden, hvorpaa den her omhandlede Næringsfsyssel drives, er i lang Tid ingen Forandring foregaaet, hvortil de locale og physiske Forholde ei heller, saavidt skjønnes, frembyde nogen Anledning. Derimod synes Kreaturholdet at være mærkeligen forøget i de sidstforløbne 6 Aar, uden Tvivl som Følge af Agriculturens Fremskridt. Imidlertid kan det dog neppe antages, at Forøgelsen skulde være saa betydelig, som det efter Anførslerne i Tabel V, sammenholdt med de lignende Anførsler i den under 3de Juli 1830 indgivne Beretning, maatte synes; thi det deri opgivne Kreaturhold for hele Amtet, af 9,030 Heste og 41,850 Stk. Hornqvæg, var sandsynligt for ringe, ligesom Opgivendet den Gang ikkun støttede sig til et rimeligt Skøn.

Skovbruget. Amtets østlige Districter, Østerdalen, Solvær og Dudalen, ansees fremdeles for Norges fortrinligste Skovegne, og Productionen af Udfibningsstammer, hvis Fremdriøt lettes ved forskjellige Vi:Elve og især ved Hovedvanddraget Glommen, der gennemstrømmer Districtet, var derfor høist betydelig og udgjorde for 30 Aar siden Indvaanernes Hovednæring; men efterat Indførselstolden paa Trælast i England succesfsve forhøiedes i den Grad, at de norske Trælast: Eksportører omsider nødsagedes til at ophæve de vante Handelsforbindelser med hiint Land, fordi Transport: Omkostningerne neppe dækkedes ved Trælastens Salg i England, kunde Driøten ikke uden Tab fortsættes hjemme i Skovdistrictet, hvorfor den efterhaanden ophørte. Formedelst denne Standsning i Skovbruget opstod

naturaligviis Næringsløshed hos de Almuer, hvis vigtigste og hartad eneste Erhvervskilde udsprang af denne Eysfel, og Følgerne deraf have tilvoisfe været sørgelige, saaledes som i min Beretning af 3de Juli 1830 oplyses. Imidlertid kan det sidstforløbne Gaarige Lidsrum, hvori Skovdriften har været høist ubetydelig og lidet lønnende, lykkeligviis betragtes som en Overgangs-Periode til en bedre Tilstand; thi deels have Skovegnens Almuer alt mere og mere henvendt deres Hu og Virksomhed paa Jordbruget, for ved sammes Udvidelse at søge Erstatning for det lidte Tab ved Skovdriftens Afstagesse, og deels have Exporteurerne i den senere Tid aabnet sig nye Markeder for Trælasten, især i Frankrige, hvorved denne Vare sandsynlig vil stige i Prisen, og Handelen dermed atter bringe nogen Nørelse i Skovdriften.

I Hedemarkens Fogderie havees faa eller ingen Hjemskove, hvorfor Almuerne nødsages til at hente Bygningsmaterialier og Brændevod flere Mile borte i de Bygderne tilliggende Almindingsskove, hvoraf følger, at ingen Næring eller Erhverv kan vindes i denne Egn ved Skovbrug, hvilket alene indskrænker sig til Huusholdnings-Fornødenhed; men ogsaa dertil turde snart Mangel paa Skov opstaae, saafremt ikke større Deconomie med Forbruget af Træmaterialier efterdags maatte indføres. Den eneste Besparelse af Skov, som fortiden anvendes, bestaaer i Opførelsen af grundmurede Fæhuse og tildels Fldhuse, hvorved dog Besparelsen af Træet er tilfældig, medens disse Bygningers Soliditet og Varighed er Diemedet.

Bergværksdrift er i dette Amt fortiden ikke af nogen Betydenhed; thi Dudalens Jernværk i Soløer og Dudalens Fogderie, hvis Drift i de senere Aar har været i Afstagesse, er af Eieren bestemt at skulle nedlægges, saasnart endel tilveiebragte Materialier ere forbrugte, og Ljures Epigerværk i samme Fogderie, har i de senere Aar ei heller været i Drift, fordi det ei i Henseende til Prisen paa Epiger kan concurrere med de svenske Værker, og derfor mangler Affætning. Derimod forarbeides ved dette Værk en Deel andet Smedarbejde, som er affættelig i Bygden. I Østerdalens Fogderie drives fremdeles Frederiksgaves Kobberværk, som, tilligemed nogle Smeltehytter i samme Fogderie, nu er forenet med Nøraas Kobberværk. I den senere Tid er paabegyndt et Anlæg til Forædling af saakaldet Myrholm i Trysild Præstegjeld, under Navn af Diensjøfos Jernværk, om hvis Fremgang dog fortiden ei havees nogen sikker Efterretning. Iøvrigt refereres underdanigst til vedhæftede Label VI.

Fiskerier. I Amtets forskjellige Indsøer og Elve drives vel fremdeles noget Fiskerie, men ordentligviis dog kun som Binæring, og det er ogsaa i Almindelighed af faa liden Betydenhed, at dets Drift vel neppe nogetsteds i Districtet vil kunne lønne sig som Hovednæring.

Huus- og Kunstflid. Heri er i de sidstforløbne 6 Aar ingen væsentlig Forandring foregaaet. Saaledes staaer Huus- og Kunstfliden i Hedemarkens Fogderie fremdeles i det mindste over det Middelmaadige. Af grove og fine, uldne og linnede Løier forfærdiges ikke alene det Fornødne til eget Brug, men ogsaa noget, skjønt ubetydeligt, af deslige Fabricata affættes til andre Egne.

Med Haandværkere, der i Duellighed og Kunstfærdighed have bragt det temmelig vidt, er Districtet vel forsynet, ligesom her ogsaa drives nogle simplere Fabrik-Anlæg, saafom Teglbrennerier, Garverier, Kalkbrennerier og en Pottemagerfabrik. Af de 2de førstnævnte Industrie-Anlæg havees ogsaa nogle i Soløer og Dudaleu; men den egentlige Huus- og Kunstflid staaer i Almindelighed endnu paa

et lavere Trin i dette District, hvilket ogsaa gjelder om Østerdalen, hvor dog Enkelte synes at have bragt det noget videre i Huusflidens Frembringelser end Mængden.

I Øvrigt ere hverken Dampmaskiner komne i Brug, eller andre nye Opfindelser til Udvidelse af Kunstens Frembringelser i den senere Tid benyttede.

Handel drives i Districtet af 16 privilegerede Landfræmmere, som i den senere Tid naadigst ere forundte Rettighed til at handle med alle ordinaire Kjøbmandsvarer. Ved denne Udvidelse af Privilegierne vinde ikke alene de Handlende væsentlige Fordele, idet de nu kunne give deres Handel den Retning, Forholdenes Natur kræver, og forsyne sig med Varer, der til enhver Tid ere affættelige, men der ved vil tillige sikrest kunne forebygges de af Landprang og uberettiget Handel flydende Ulemper for Almeenheden, fordi Landfræmmerne af egen Interesse dermed ville føre den virksomste Control.

Den saakaldte Kongsvinger Leir eller Bye er en Samling af omtrent 40 Huse, beliggende ved Foden af Kongsvinger Fæstning. Stedet Kyster, som Navnet ogsaa antyder, Fæstningen sin Tilværelse, og er uden Tvivl samtidig med denne bleven bebygget omtrent i Midten af det 17de Aarhundrede. Leirets Indvaanere ernærede sig fornemmelig ved Garnisonen i Fæstningen, men efter at denne i Aaret 1823 evacueredes, nedfank Stedet i en Næringsløsheds Tilstand, der grændsede til Armod. Den Frygt, som derved opstod, at den største Deel af Indvaanerne vilde falde Vingers Fattigvæsen tillast, er imidlertid lykkeligviis forsvunden, idet Næringen lidt efter lidt har tiltaget formedelst Stedets bequemme Beliggenhed for inden- og mellemrigsk Handel, i Foreningspunktet af 3de Hovedveie, der frembyde saavel beqvem Udgang til Varers landværts Transport, som en jevn uafbrudt Søgning af Rejsende. Derksom Byen fremdeles skulde tiltage i Velmagt, hvortil Uspicierne ikke ere flette, siden Folkemængden allerede ifølge den sidstafholdte Tælling er steget til 346 Individuer, et Antal, som sandsynlig er større end Stedet, endog under de gunstige Conjunctioner, forhen har haft, da kunde der maaskee opstaae Spørgsmaal om at forunde Byen Kjøbstædrettighed, hvortil den, efter sin Beliggenhed, synes at qualificere sig.

Vareomsætningen paa Grundset Marked er betydelig, og af særdeles Vigtighed for Districtets Indvaanere. Den synes i den Gaarige Tidsperiode at have fæstet sig paa et Standpunkt, som lover Varighed. I Øvrigt staae Almuerne i stadig Handelsforbindelse med Christiania og, forsaavidt de nordlige Egne angaaer, ogsaa med Trondhjem.

C. Tilstanden i Almindelighed.

De Spor, som en ødelæggende Krig havde efterladt sig, og de overordentlige Anstrængelser, som udfordredes til Indløsningen af Rigsbankfedlerne, Tilveiebringelsen af Fond for et nyt Pengevæsen, Statsgjeldens Afbetaling, Gjenoprettelsen af et forfaldent Veivæsen og Stiftelsen af flere offentlige Indretninger til vor nye Statsforfatnings Behov, tærede stærkt paa Almeenvelfstanden og tilveiebragte, i Forening med mindre heldige Handelsconjunctioner, en Slappelse i Næringsveiene, hvis Virkninger endnu tildeels vare kjendelige i de sidstforløbne 6 Aar, men dog i meget ringere Grad end i det næst foregaaende Decennium, og sammes Spor vilde sandsynlig nu have været aldeles udslettede i Hedemarkens Amt, hvis ikke nogle indtrufne Misvæxt-Aar, samt lave Priser paa Korn og Trælast, havde lagt temporaire Hindringer i Veien for den tilbagevendende Velfærd. Som en Omstændighed, der har bevirket en temporair Byrde for dette

Amt, maa jeg ogsaa underdanigst bemærke, at den som Maalestof for Landskattens Fordeling mellem Amtene benyttede Jordafgifts Tact, efter Forordningen af 1ste October 1802, er i sin Tid fixeret til et høiere Beløb i dette District end forholdsviis i noget af de øvrige Amtet i Riget, hvorved Landkatten her er voxet til en Størrelse, som den uden Benyttelsen af hiin Maalestof ei vilde have naaet. Denne Forøgelse i Skatten vil imidlertid bortfalde saasnart den nye Matriculskyld ved Lov gjøres gjældende, som den eneste Norm for de offentlige Udredslers Udsigning og Opkrævning.

Til ydermere Bedømmelse af Districtets oeconomiske Tilstand vedlægges underdanigst en Oversigt af Skatterestancerens Beløb, saavel ved Slutningen af Aaret 1829, som i ethvert af de følgende 6 Aar. Af denne Oversigt (Label VII) vil Deres Majestæt naadigst erfare, at Restancerne i dette Tidsrum betydeligen ere formindskede, endog i den Grad, at sammes Totalsum nu næsten er nedbragt til det Halve af hvad den var i Aaret 1829. Fremdeles er i det omhandlede Tidsrum Antallet af behandlede Gjeldsager ved Forligelses-Commissionerne og Retterne mærkeligen aftaget, ligesom Executioner og Auctioner for Gjeld, der forhen hørte til Dagens Orden, nu forefalde langt mindre hyppig. Disse Kjendsgjerninger ere ligesaa ubedragelige som glædelige Tegn paa en stigende Velstand, der tillige spores i en livligere Kærlighed og større Virksomhed i daglige Sysler. Til Folkets Velvære i oeconomisk Henseende, bidrager ogsaa væsentligen Penge-Representativernes stedse stigende Værdie, og Omsætningsmidlets deraf flydende Forøgelse, hvorved de forhen førte Klager over almindelig Pengemangel alt mere og mere forstumme.

Til Befordring af Sædelighed, Flid og Sparsommelighed oprettedes i Søndre Hedemarken en Sparebank, hvis Plan naadigst approberedes den 5te Mai 1835. Banken traadte i Virksomhed den 3die August næstefter med et sammenskudt rentefrit Laan af 730 Spd.
og en Gave af 15 —

tilsammen ; ; ; 745 Spd.

Ved Udgangen af Aaret 1835 havde 69 Personer allerede indskudt omtrent 1200 Spd., hvorved Bankens Omsætningscapital paa den Tid udgjorde circa 2000 Spd. Denne Indretning, som er den første af sit Slags paa Landet, har saaledes hidtil haft god Fremgang, og der synes at være Grund til at haabe, at den i Fremtiden vil stifte varig Nytte.

Men omendkjønt det ifølge alt Foranførte maa ansees utvivlsomt, at Folkets oeconomiske Tilstand i det Hele betydeligen er forbedret, have dog ikke alle Amtets Egne, formedelt Hjælpelidernes Forskjellighed, i lige Grad kunnet tilegne sig de oeconomiske Fordele, Tidsomsigtningen har medgivet. Saaledes ere Skatterestancerne i Soløer endnu betydelige, og Udfigterne for den nærmeste Fremtid ikkun lovende forsaavidt som Indvaanerne med uafbrudt Flid og Arbeidsomhed ville gaae frem paa den begyndte Bane, især da Districtet har en temmelig betydelig Gjeld til Banken og offentlige Stiftelser. Ogsaa for Amtets Hovedsogn og den største Deel af Elverums Præstegjeld i Østerdalen ere Udfigterne mindre gunstige, fordi disse Egnes Almuer ikke have andre væsentlige Erhvervsfilder end noget Skovbrug og en temmelig usikker og utilstrækkelig Kornavl. Ligeledes staae Dvifne Præstegjelds Indvaanere tilbage i Henseende til Formue og Næring. For dette af Naturen stedmoderligen udstyrte District, vilde Anlægget gennem samme af en projecteret Hoved-Communicationsvei mellem Østerdalen og Trondhjem

medføre sand Nytte, og aabne Indnaanerne Udgang til Fortjeneste ved Kjørsler og Reifendes Befordring, hvortil de høiligen ere trængende.

Slutteligen vover jeg at yttre det Ønske, at det maatte have lykkets mig, ved denne underdanigste Beretning, at give en tro Fremstilling af Deconomiens og Velfærdens nuværende Standpunkt hos et Folk, der har gennemgaaet en Trængselsperiode og haarde Prøvelser, men som i Erfaringens Skole har lært at sætte Priis paa de Goder, Deres Majestæt, med Forsynets Bistand, har beredt dets Fremtid, hvilken det freidigen gaaer indse med varm Hengivenhed for Fædrelandets Frihed og Selvfændighed, og med ubegrændset Tillid til og Kjerlighed for deres Majestæts høie Person.

Med dybeste Erhødighed og undersaatlig Trostøb forbliver jeg

Stormægtigste allernaadigste Konge
Deres Kongelige Majestæts

underdanigste Tjener
F. S. J. Seidmann.

Kjønerud den 17de Martz 1836.

No. I.

T a b e l

over Huusholdningernes og Egteffabernes Antal samt Folkemængden i Hedemarkens Amt den 29de November 1835, saavel som Districtets Kvadrat-Indhold og Befolkning.

Præstegjeldene.	Huusholdningernes Antal.	Egteffabernes Antal.	Den hele Folkemængde.	Districtets Størrelse, betegner i Kvadrat-mile.	Befolkning paa hver Kvadrat-mile den 29 Novbr. 1835.
Hedemarkens Fogderie:					
Ringsager	1531	1414	8354	10½ □ Mil	796
Bang	1460	1120	6555	3 —	2185
Stange	1125	864	5090	3½ —	1454
Næs	773	512	3211	1¼ —	2569
Rommedal	752	575	3474	3¼ —	1069
Løiten	637	345	3043	2 —	1520
Solør og Dudaens Fogderie:					
Strøm	784	740	4689	} 8¼ —	896
Nordre Dudaen	450	393	2706		
Binger	1576	1421	8561	9¾ —	878
Grue	1269	1092	7130	11¼ —	634
Hoff	1480	1208	7657	12¼ —	625
Østerdalens Fogderie:					
Lrysild	421	410	2295	28¼ —	81
Elverum	830	625	3952	11¾ —	336
Namodt	653	548	3141	18½ —	170
Reendalen	344	334	2091	35¼ —	60
Lønset	724	694	4037	21½ —	188
Tolgen	407	454	2540	20 —	127
Qvikne	190	154	898	9¾ —	92
Amtets Andeel i Krævas Præstegjeld	41	39	192		
Summa : : :	15,447.	12,942.	79,616.	210. —	

No. II.

T a b e l

over Antallet af Fattige i Hedemarkens Amt i Aarene 1830, 1831, 1832, 1833, 1834 og 1835.

Præstegjeldene.	1830.		1831.		1832.		1833.		1834.		1835.	
	i det hele for førgede af Sats naagjænt.	partielt under- førgede.	i det hele for førgede af Sats naagjænt.	partielt under- førgede.	i det hele for førgede af Sats naagjænt.	partielt under- førgede.	i det hele for førgede af Sats naagjænt.	partielt under- førgede.	i det hele for førgede af Sats naagjænt.	partielt under- førgede.	i det hele for førgede af Sats naagjænt.	partielt under- førgede.
Hedemarkens Fogderie:												
Ringsager	172	123	173	188	189	197	198	195	200	238	204	241
Bang	125	121	118	128	127	119	122	124	126	120	120	126
Stange	146	31	147	59	283	42	285	48	159	58	166	57
Næs	36	55	35	64	44	65	57	58	49	71	46	77
Rommedal	135	49	128	77	127	69	147	87	170	71	168	42
Løiten	21	54	25	60	31	43	44	53	50	46	50	49
Soløer og Dudalens Fogderie:												
Strøm	20	93	21	100	16	95	18	91	24	107	26	131
Nordre Dudalen	49	;	51	;	53	;	50	;	55	;	48	13
Binger	82	104	75	121	90	115	82	127	87	116	80	132
Grue	78	155	84	178	95	174	95	174	92	178	88	172
Hoff	170	50	175	200	185	150	194	120	191	100	208	100
Vsterdalens Fogderie:												
Trysild	23	30	24	38	21	28	20	32	21	31	21	25
Elverum	22	59	23	68	18	76	26	64	26	58	23	57
Namodt	31	34	31	37	36	34	36	38	36	33	37	34
Reendalen	19	16	22	19	22	31	18	26	18	53	17	51
Lønset	29	39	29	37	27	39	25	41	26	38	25	45
Tolgen	46	;	46	;	46	2	46	1	49	3	38	2
Dvikne	4	8	4	8	3	14	4	21	1	;	2	;
Summa ; ; ;	1208	1021	1211	1382	1413	1393	1467	1300	1374	1327	1367	135

Anmærkning. Sognepræsten i nordre Dudalen, der nylig er ansat i Kaldet, har erklæret ikke at kunne meddele Oplysning om Antallet af de partielt understøttede Fattige i Aarene 1830, 1831, 1832, 1833 og 1834.

T a b e l

over de i Hedemarkens Amt oprettede Bygdemagaziner, og Beholdninger i samme den 31te Marts 1835.

Districterne.	Beholdning den 31te Marts 1835.								Anmærkning.
	I Dplag paa Magazinet.				I udestaaende Fordringer.				
	Byg.	Bland- korn.	Havre.	Summa Korn.	Byg.	Bland- korn.	Havre.	Summa Korn.	
Tdr. Sfr.	Td. Sfr.	Tdr. Sfr.	Tdr. Sfr.	Tdr. Sfr.	Td. Sfr.	Tdr. Sfr.	Tdr. Sfr.		
I Soløer og Dudalens Fogderie:									
Strøms Sogn	65. 4	;	400. 6	466. 2	158. ;	;	910. ;	1068. ;	Fra Grue og Brand- vold ere Op- givender om Magaziner- nes Status, uagtet gjen- tagne Paa- mindelser, ikke indløb- ne.
Vinger og Eidskovens Sogne . . .	41. $\frac{1}{4}$;	104. $3\frac{3}{8}$	145. $3\frac{5}{8}$	115. $5\frac{7}{8}$;	1022. $6\frac{3}{4}$	1138. $4\frac{5}{8}$	
Grue Hovedsogn									
Brandvold Annexsogn									
Hoffs Hovedsogn	110. $6\frac{3}{4}$;	673. 4	784. $2\frac{3}{4}$	50. 5	;	314. 7	365. 4	
Masnæs Annexsogn	33. 5	;	402. $3\frac{1}{2}$	436. $\frac{1}{2}$	94. $3\frac{1}{2}$;	664. $7\frac{1}{2}$	759. 3	
Baaler Annexsogn	9. $5\frac{1}{6}$;	110. $7\frac{2}{9}$	120. $4\frac{7}{8}$	150. $4\frac{1}{3}$;	817. $6\frac{2}{9}$	968. $2\frac{5}{9}$	
I Østerdalens Fogderie:									
Trysilid Sogn	107. 6	;	;	107. 6	7. 2	;	;	7. 2	
Elverums Sogn	59. $3\frac{5}{12}$;	103. $6\frac{11}{12}$	163. $1\frac{37}{9}$	246. $5\frac{15}{16}$;	415. $3\frac{9}{32}$	662. $1\frac{27}{32}$	
Namodt Sogn	142. 2	121. 2	212. 1	475. 5	224. 4	141. 7	206. 3	572. 6	
Stor-Elvedalens Sogn	58. 4	;	48. $1\frac{1}{6}$	106. $5\frac{1}{6}$	97. 1	;	35. 3	132. 4	
Reendalens Hovedsogn	59. 6	;	;	59. 6	240. 2	;	;	240. 2	
Reendalens Annexsogn	100. 5	;	;	100. 5	299. 3	;	;	299. 3	
Lønset Hovedsogn	17. $2\frac{5}{12}$;	;	17. $2\frac{5}{12}$	16. $\frac{7}{12}$;	;	16. $\frac{7}{12}$	
Lylbalens Annexsogn	50. ;	;	;	50. ;	100. ;	;	;	100. ;	
Lille-Elvedalens Annexsogn	76. 2	;	;	76. 2	140. $3\frac{3}{4}$;	;	140. $3\frac{3}{4}$	

over Udsæden af Korn og Potatos i Hedemarkens Amt for Aaret 1835.

Præstegjeldene.	Hvede.	Aug.	Byg.	Blandkorn.	Havre.	Erter.	Summa Korn.	Potatos.
	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.
Hedemarkens Fogderie:								
Kingsager	10	212	717	2586	406	284	4215	4266
Bang	9	296	555	1963	805	342	3970	2749
Stange	7	203	618	1736	630	241	3435	3031
Næs	6	116	540	872	368	211	2113	2324
Kommedal	3	135	261	857	443	124	1823	860
Loiten	1	153	229	879	724	120	2106	274
Soløer og Dudalens Fogderie:								
Strom	:	19	100	437	1965	36	2557	2497
Nordre Dudalen	:	4	58	273	880	11	1226	1305
Binger	4	59	194	590	2548	20	3415	3817
Grue	1	42	259	694	3027	31	4054	3129
Hoff	:	51	323	724	2012	24	3143	2402
Østerdalens Fogderie:								
Trysil	:	:	257	15	:	:	272	345
Elverum	:	24	200	770	670	30	1694	871
Namodt	:	39	295	580	204	10	1128	271
Reendalen	:	4	397	132	16	:	549	118
Tonset	:	:	209	1	1	:	211	88
Folgen	:	:	10	:	:	:	10	18
Øvifne	:	:	70	:	:	:	70	58
Amtets Andeel i Nørreås Præste- gjeld	:	:	:	:	:	:	:	:
Summa	41.	1,357.	5,292.	13,109.	14,699.	1,484.	35,982.	28,424.

T a b e l
over Kreaturholdet i Hedemarkens Amt for Aaret 1835.

Præstegjeldene.	Heste.	Stort Dvæg.	Faar.	Geder.	Sviin.
Hedemarkens Fogderie:					
Ningsager	1369	5299	7876	764	1120
Bang	1230	5002	5299	227	976
Stange	970	3588	3220	42	624
Næs	643	2255	2445	24	564
Nommedal	477	1895	1881	211	327
Løiten	542	2232	2440	313	353
Soløer og Dudaens Fogderie:					
Strøm	504	2606	3463	534	383
Nordre Dudaen	297	1257	1950	292	153
Binger	804	3562	5984	599	668
Grue	592	3518	5257	1218	535
Hoff	607	3819	6621	2357	565
Østerdalens Fogderie:					
Trysilb	347	2500	3701	1339	7
Elverum	335	2440	3743	1615	288
Namodt	439	3015	3765	611	131
Reendalen	300	1843	2386	29	45
Tønsset	509	2562	4695	71	16
Tolgen	453	2568	3878	91	?
Qvikne	166	1490	2018	81	23
Amtets Andeel i Noraas Præstegjeld	21	108	174	6	?
Summa : : :	10,605.	51,559.	70,796.	10,424.	6,778.

over de i Hedemarkens Amtsdistrict værende Fabrik- og Industrie-Anlæg, samt deres Drift i Aaret 1834.

Anlæggenes Slags og Antal.	I hvilket Fogderie.	Product i Aaret 1834.	De til Frembringelsen af mod- staaende Product forbrugte Materialier.	Betjenternes og Arbejdernes Antal.	Anmærkninger.
Brændeviins-Bræn- derier	Hedemarken	ei opgivet	.	.	I Hedemarkens Fogderie ere i Aaret fra 30te Sep- tember 1834 til 1ste Oc- tober 1835 benyttede til Brændeviinsbrænden 577 Kjedler, tilsammen af Indhold 81,207 Potter, men Productionen er, som foran meldt, ikke opgivet.
Do. 13		Solsøer og Duldalen	59,200 Potter Brændeviin	{ 4744 Td. Potatos 82 — Malt 3½ — Karve 6 — Havremeel 355 — Blandkornmeel 148 — Havre 25 — Byg 607 Favne Brænde	
Do. 1	Høsterdalen	28,000 do. do.	{ 140 Td. Byg og Blandkorn 2800 — Potatos 3 — Karve 200 Favne Beed	2 —	Foruden de anførte Korn- møller have endeel Bæk- keværne for enkelte Gaar- des Brug til eget Behov. I Høsterdalens Fogderie have 192 mindre Saug- brug, ansatte tilsammen for en aarlig Skuur af 858½ Tylter Tammer, men hvilke alene benyttes af Bedkommende til Høns- fornødenhed.
Kornmøller . . . 81	Hedemarken	ei fuldstændig opgivet	.	78 —	
Do. 79	Solsøer og Duldalen	19,111 Tønder	.	78 —	
Do. 14	Høsterdalen	3,554 do.	.	14 —	
Saugbrug . . . 58	Hedemarken	ei opgivet	{ ansatte til Skuur af 565 Tylter Tammer aarlig	46 —	
Do. 64	Solsøer og Duldalen	539 Tylter Planker 2,990 — Bord 750 — Lægter	{ 615 Tylter Tammer	51 —	
Do.	Høsterdalen	ei opgivet	858½ Tylt Tammer	. —	
Kalkbrænderier . 2	Hedemarken	omtrent 900 Tdr. Kalk	700 Favne Beed	7 —	
Teglbrænderier . 10	famnesteds	302,200 Tagsteen 156,870 Muursteen	{ 382 Favne Beed 1420 Læs Leer 65 Læs Sand	32 —	
Do. 11	Solsøer og Duldalen	128,800 Tagsteen 98,600 Muursteen	{ 181 Favner Beed 2320 Læs Leer 404 Læs Sand	49 —	
Badmestamper 5	Hedemarken	stampet 22,000 Al. Badmel	.	5 —	
Do. 8	Høsterdalen	— 12,200 — —	.	11 —	
Do. 13	Solsøer og Duldalen	ei opgivet	.	13 —	
Pottemagerier . 2	Hedemarken	do.	.	2 —	
Farverier med Presse 3	famnesteds	do.	.	3 —	
Do. med do. . . 1	Høsterdalen	do.	.	2 —	
Farverier 2	Hedemarken	do.	.	2 —	
Do. 4	Solsøer og Duldalen	{ 550 Huder 1700 Skind	{ 550 Tdr. Bark 100 — Kalk 7 — Tran 6 Hpd. Talg	5 —	
Do. 1	Høsterdalen	{ 150 Huder 350 Skind	{ 300 Td. Bark 1 — Tran 5 Hpd. Talg	1 —	
Maltgjøretorie . . 1	Solsøer og Duldalen	200 Tønder	.	1 —	
Summa = = 374				427	

T a b e l

over Restancer af Skatter og offentlige Udgifter i Hedemarkens Amt for Aarene fra 1829 til 1835, begge inclusive.

Fogderierne.	1829.		1830.		1831.		1832.		1833.		1834.		1835.	
	Epd.	ß.	Epd.	ß.	Epd.	ß.	Epd.	ß.	Epd.	ß.	Epd.	ß.	Epd.	ß.
Hedemarkens	16,768.	68 $\frac{1}{2}$	15,377.	88 $\frac{1}{2}$	16,946.	76 $\frac{1}{2}$	12,171.	28	8,908.	12	11,341.	112	11,140.	27
Solser og Dudalens	43,309.	59	42,056.	112	41,845.	105	42,397.	92 $\frac{1}{2}$	40,688.	87	30,436.	30	20,209.	108 $\frac{3}{4}$
Østerdalens	3,603.	99	3,083.	36	2,800.	102	2,218.	57	828.	34	1,547.	45	2,500.	1
Summa : : :	63,681.	106$\frac{1}{2}$	60,517.	116$\frac{1}{2}$	61,593.	43$\frac{1}{2}$	56,787.	57$\frac{1}{2}$	50,425.	13	43,325.	67	33,850.	15$\frac{3}{4}$

Christians Amt.

Underdanigst Rapport

angaaende Tilstanden i Christians Amtsdistrict ved Udgangen af Aaret 1835.

Til Efterlevelse af Deres Kongelige Majestæts Befalinger i naadigste Resolutioner under 11te Octbr. 1825 og 10de September 1827, fremkommer herved nærværende underdanigste Beretning om Christians Amtsdistricts oeconomiske Tilstand i de sidste 5 Aar indtil Udgangen af Aaret 1835.

Da det har behaget Deres Kongelige Majestæt naadigst at resolvere, at der med den i Aaret 1835 befalede almindelige Folketælling tillige skulde, undereet med denne, indsamles Oplysninger om Korn- og Potetes-Avlsens samt Kreaturholdets Størrelse i ethvert District især, og da Amtet Intet veed at tilføie, som forhen maatte være ubekjendt, angaaende Amtsdistrictets geographiske Beliggenhed, dets physiske Bessaffenhed og dets Inddelinger i militair, geistlig og civil Henseende: saa vil nærværende underdanigste Rapport indskrænke sig til at omhandle:

1. Jordbrug. Dette, og isærdeleshed Kornavlningen, maa i Almindelighed ansees for Amtsdistrictets Hovednæring; men uagtet Agerbruget er Aar for Aar gaaet fremad til det Bedre, da man nu paa flere Steder seer Strækninger, som forhen vare bedækkede med Steen eller bevoxede med Krat, samt aldeles usrugtbare Myrer, oparbejdede til frugtbart Agerland: saa kan det desuagtet neppe antages, at Kornavlens er bragt til den Høide, at Amtsdistrictet i det Hele taget brødføder sig i almindelig gode Aar. Vel kan enkelte Districter, saasom Jevnagers, Grans og maaskee tildeels ogsaa Slidre Præstegjelde i Valders Fogderie, begge Totens og Bardals Præstegjelde i Totens Fogderie, samt Froens og Lombs Præstegjelde i Gudbrandsdalens Fogderie, i almindelig gode Aar producere en ikke ubetydelig Deel Kornvarer til Salg; men denne Affætning kan formeentlig dog neppe opveie hvad de øvrige Præstegjelde tiltrænge at indkjøbe. Antages maa det dog, at Tilførselen, som Districtet nu tiltrænger af Kornvarer, med hvert Aar aftager; thi da Landmanden mere og mere overtyses om Vigtigheden af Fælledskabs Ophævelse, af Jordernes Oprydning, af skadeligt Vand's Afledning, af forbedrede Brugs-Redskabers Afbenyttelse og af aarligt Sædskifte, saa er det at haabe, at næsten de fleste Dele af Amtet, som endnu staae paa det Punct at maatte kjøbe Kornvarer, vil om føie Tid kunne brødføde sig selv; dog med Undtagelse af enkelte Districter, der, formedelst deres høie Beliggenhed og ugunstige Clima, ere næsten altid udsatte for Misværet formedelst Frost, og som saadanne maa nævnes: Leksø Præste-

gjeld, især Annexerne Leshøeffoven og Foldalen, Annexet Hedalen i Baage, Bygdelaget Skaboe i Qvikne Annex til Froen, samt Vennebygdens og Sætningsdalens Annexer i Kingeboe Præstegjeld, alle i Gudbrandsdalens Fogderie. At give en Oversigt over Agerbrugets Fremgang i de sidste 5 Aar ved nogen statistisk Tabel, og derefter anstillet Sammenligning, er for Amtet en Umulighed, efterdi de Opgivender, hvorpaa saadanne Tabeller skulde være byggede, saafom hvor mange Maal Jord i denne Tid fra Nytt ere optagne, ikke ere, hverken for Amtet, eller for de underordnede Embeds- og Ombuds-mænd at erholde hos menig Mand, som, uagtet Foreskninger, ikke er at bringe af den Tro, at deslige Efterforskninger kun sigte til forøgede Skatter og Byrder for dem. Amtets foran yttrede Formening om Landbrugets Fremgang er saaledes bygget deels paa dets egen Erfaring, deels paa Embedsmænds og Andres Beretninger.

De sædvanlige Sædarter ere Vinter-Rug, Værter, Byg, Blandkorn og Havre, samt i Østre Totens Præstegjeld ogsaa tildeels Sommerhvede. Hamp, Liin og Humle dyrkes ligeledes temmelig almindelig, især i Districtets sydlige Egne; men Overskudet af disse Artikler til Salg er ikke betydeligt. Hagedyrkningen er fremdeles i sin Barndom, og er i de sidste 5 Aar ei gaaet synderligen fremad, dog ere Urtehauger saavel som Træhauger ikke saa ualmindelige, især i Østre-Totens Præstegjeld, hvor Haugevæxter og Træ-Frugter trives godt.

2. Fædrift. Denne maa henregnes som den anden meget vigtige Hovednæring for Districtet, og er isærdeleshed fordeeltig for hele Gudbrandsdalens Fogderie, for Gusdal og Faabergs Præstegjælde af Totens Fogderie, og for det egentlige Valders, da disse Districter ere begunstigede med fortrinlig gode Græsgange i Sæterne paa de tilgrændsende Fjelde. En stor Deel Heste, Hornqvæg, Gæder og Saar, samt en temmelig stor Mængde Smør, Ost, Talg, Kjød og Skindvarer afhændes aarligen, og finder en hurtig, sikker og fordeeltig Affætning, fornemmelig i Byerne Christiania og Drammen. Heste-Racen er, især i Gudbrandsdalen, sædvanlig god; Hornqvæget fra nysnævnte District udmærker sig ogsaa i Størrelse, hvorimod Faarene ere, saavel i dette som i de andre Districter, af liden Vægt, men temmelig uldrige. Paa Hadeland og Toten har man begyndt at lægge sig efter forbedrede Faare-Racer, og fra sidstnævnte Steder affættes ogsaa aarligen endeel Heste. Flere Sovin holdes almindelig paa enhver Gaard. Smitfomme Sygdomme blandt Kvæget har ikke eksisteret i de sidste 5 Aar, og maa Fædriften i samme Tidsrum antages at være gaaet fremad med Agerbruget.

3. Skovdrift. Denne Næringsgreen kan kun anses af nogen Betydning for enkelte Districter, og er indskrænket til Thinglagene i Hadeland, Land, Søndre-Durdal, Bardal og Biri. For ovennævnte Districter af det vestre Dalsøre har imidlertid Affætningen paa Lømmer og Bjelker til Lastehandlere i Drammen været, især i de 2de sidste Aar, levende, og bragt ikke ubetydelige Pengesummer i Circulation. Glasværkerne paa Hadeland, Gjøvig og Biri forsynes ogsaa aarligen fra de nævnte Districter med den fornødne Lagterved, ligesom ogsaa Faabergs Glasværk erholder det behøvende Brænde fra en liden Skovtrakt, kaldet Saxumsdalen i Faabergs Thinglag; men forøvrigt har sidstnævnte saavel som alle øvrige Thinglage ikke mere Skov, end til egne Fornødenheder, og neppe engang dette i flere af dem.

4. Bergværksdrift. Denne eksisterer ikke, medmindre man dertil vil henregne en Kobbergrube i Dore-Foldalens Annex under Leshøe Thinglag i Gudbrandsdalens Fogderie; men den henhører egentlig

under Nøraas Kobberværk, hvorhen ogsaa Malmen føres. Flere af Districtets Beboere have dog her: ved nogen Fortjeneste, deels ved Grubearbeidet og deels ved Kjørsel.

5. Fiskerie. I Districtets Indsøer, mange Bænde og Elve fanges vel endeel Ørred, Røse, Åbor, Siik, Gjedder, Karudser, Lake, Hørr og flere Sorter Ferskvandsfiske, men den største Deel heraf benyttes til Indvaanernes egne Huusholdninger. De fordeelagtigste Fiskerier falde i Faaberg, Toten, Ellidre, Froen og Grans Thinglage; men i det Hele taget drives de ikke med synderlig Iver og maaskee heller ikke med den fornødne Indsigt, da Jordbruget — som det ogsaa fortjener — er Indvaanernes fjæreste Syssel, og optager fordetmeste alle arbejdende Hænder.

6. Huus- og Kunstflid. Denne antages at staae omtrent paa samme Fod, som da Amtet afgav dets foregaaende underdanigste Beretning. Her tilvirkes det Fornødne til Districtets Behov af grove uldne Tøier og af Lærveder. Af den sidste Artikel forarbejdes ogsaa Noget til Salg, især paa Toten. Districtet har ogsaa duelige Haandværkere næsten i enhver Profession. I Bardals og Viri Thinglage forfærdiges aarligen en Mængde Karde og grovere Saxe, der almindeligviis af Arbejderne udføres til forskjellige Egne af Landet. Hvad der under denne Høst især fortjener Opmærksomhed, er Brændesviinsbrænden. Denne har aarligen, især paa Toten, tiltaget med den ligeledes stigende Udvidelse af Potetes-Avlen, og i det Hele maa den antages at have virket gavnligt paa Jordbruget ved et forøget Kreaturhold o. s. v.

Den hermed underdanigst følgende Fortegnelse viser forøvrigt de i Districtet værende Fabrikker og andre Industri-Anlæg og Værker, med Forklaring over disses Drift, dog er i denne Fortegnelse ikke optaget det i Aaret 1835 istandbragte og nu i Drift komne Staaltraadtrækkerie og Spigerværk, opført paa Gaarden Brusveens Grund i Bardals Thinglag under Totens Fogderie. Dette betydelige og kostbare Værk, hvis Maskinerier drives ved Vand i den saakaldte Hunds-Elv, er endnu saa nyt, at der fra Samme ikke kan have noget Opgivende om dets Production og den Arbejdsstyrke det fornødiges.

7. Andre Landboenæringer. Heraf kan nævnes:

Jagten. Den drives især i Fjeldbygderne af Gudbrandsdalen og Valders. Aarlig fanges eller skydes endeel Harer, Ryppe, Narsfugle og andet Vildt, og afhændes det Meste deraf i Christiania. Enkelte Bjørne, Ulve og Ræve fældes ogsaa.

Frugt fart. Den besørges i Njøsen Indsøe almindeligviis fra Faaberg, og foregaaer med temmelig store aabne Baade, hvorpaa Gudbrandsdølerne, især i Høstmaanederne, overbringe til Minde i Eidsvold og derfra landværts til Christiania deres Fedevarer, og tilbagebringe Korn, Salt og andre Nødvendigheds-Artikler. Disse Baade have kun een Mast og et lidet Raaseil; Masten holdes opreist ved Vant af Træstænger istædet for Longværk. Saaledes udstyrede ere Baadene daarlige Seilere. Et Skridt til det Bedre er paabegyndt, idet at nogle Mænd paa Lillehammer have for: maaet en Mand fra Søndmør til at tage didhen, og ved ham er nu bygget en temmelig stor Baad efter de Søndmørske. Denne Baad har sidste Sommer flere Gange besejlet Njøsen, og, under Anførsel af Søndmøringen, viist sig som en god Seiler. Det er at haabe, at dette Exempel vil bedvirke en noget forbedret Fart over hiin Indsøe. For flere Aar tilbage var ogsaa paa Lillehammer bygget et lidet Dækskartsøi; men dette forliste efterat have gjort nogle Reiser.

Grøt og Skifersteensbrud drives i det Gudbrandsdalske Dalføre. Stenen forarbejdes, af første Slags til Gryder, Skorfene, Raffelovne og Gravstene m. v. og af sidste Slags til Tagtække.

Hvad Amtsdistrictets Tilstand i Almindelighed angaaer, da antager Amtet, at den i de sidste 5 Aar maa være fremgaaet til det Bedre, som Virkning af en langvarig lykkelig Fred, af mange paa hinanden følgende gode Aaringer, af Frihed i Næringsveiene, og af Lettelse i Skatter med andre offentlige Udredelser. Denne Amtets Anskuelse bestrykes ogsaa af den almindelige Stemme, og af at Søgemaal, Mand og Mand imellem for Gjeldsfordringer, ere med hvert Aar aftagne, ligesom en forøget Penge-circulation mærkeligen spores. Denne sidste Omstændighed kan dog for en Deel have sin Grund i, at flere Landmænd have, fornemmelig i de sidste 2de Aar, optaget Pengelaan i de offentlige Laane-Indretninger; men ene disse Laan kunne neppe have bevirket den forøgede Penge-circulation, som derimod antages hovedsageligen fremkaldt ved Afsetningen af Landmandens Producter. Skovdistricterne i Valdres Fogderie have i denne Henseende især været heldige, da Skovproducterne sammesteds have været begjerligen søgte og nogenledes godt betalte. Ogsaa, især i Toten, antages ikke ubetydelige Pengesummer indkomne ved den betydelige Brændeviinsproduction sammesteds. De betydelige Skatterestancer, hvormed nogle Districter stode tilbage, ere ogsaa i de sidste Aar mærkeligen formindskede. Egentlig Fatigdom spores kun hos Enkelte af Gaarbrugere, hvorimod Huusmændenes Raar paa mange Steder ere maadelige. I de fleste Districter vedligeholdes de gamle Skikke, forenet med en tarvelig Levemaade, dog kan det ikke negtes, at, isærdeleshed blandt de større Gaardbrugere, synes med en tiltagende Velstand, Oplysning og Cultur, ogsaa at følge en luxuriosere Levemaade, hvilken dog ikke kan siges hidtil at have taget nogen skadelig Retning.

Med specielt Hensyn paa Kjøbstaden Lillehammer og Vignæs, — den eneste i Districtet værende Bye, oprettet ved Lov af 7de August 1827 — da kan det antages at den i de sidste 5 Aar vel ikke egentligen er gaaet tilbage, men noget mærkeligt Fremskridt i Handels- og Næringsveiene har den heller ikke opnaaet, hvortil vel de nærmeste Aarsager maa søges i, at de til Stedet Indflyttede have almindeligviis været uden Formue, anvendt Omkostninger paa Anskaffelsen af Huus-Bequemmeligheder, og saaledes sat sig udaf Stand til at virke med fornøden Kraft. Den gamle Forkjærlighed, som Oplændingene har til at besøge Hovedstaden, og der enten selv eller ved Handelskarle afhænde sine Producter og igjen indkjøbe sine Fornødenheder, har vel ogsaa gjort Sit til, at ingen raask Handel eller noget Liv og Virksomhed i Næringsveiene er bleven Stedet til Deel. Siden sidste underdanigste Beretning er kun enkelte nye Tomter blevene bebyggede; Fabrikker ere ikke opstaaede, og af Industri-Anlæg kan kun nævnes et Potaske-Rogerie med Calcineerovn, 2de velindrettede Møllebrug, et Saugbrug, og et eller to Tobaks-spinderier. Fremdeles har Byen erholdt et godt og velindrettet Apothek. Byens Husebygninger ere alle asfurerede i Landets almindelige Brandkasse, og har Stedet ved høieste Resolution af 1ste Decbr. 1835 erholdt sin egen Brandcommission. I Byen holdes ogsaa aarligen et Marked med alle i Handel tilladte Varer.

Efter saaledes underdanigst at have gjennemgaaet de ved Deres Kongelige Majestæts naadigste Befaling antydede Poster, staaer endnu tilbage for Amtet at yttre sig over, hvorvidt det formener at Noget kan være fra det Offentliges Side at foranstalte til Næringslysternes Fremme. I denne

Anledning tillader Amtet sig underdanigst at bemærke, at da Jordbrug og Fædrift er, som forhen refereret, Hovednæringerne i Amtsdistrictet, saa vil det formeentlig være vigtigt, om der fra Statsstyrelsens Side kunde være Anledning til at bevirke blandt menig Mand udbredt en høiere Oplysning i Agriculturen og Landoeconomien i det Hele, samt at fremfalde lettede Communicationsmidler for Producternes Affætning paa Handelspladsene. I sidstnævnte Henseende er vel Districtet overalt forsynet med gode og for enhver Slags Transport farbare Hovedveie; men disse gaae tildeels over Høiderne og gjøre Færsele baade besværlig og tidspildende. Leiligheden til en lettere Communication synes ogsaa at være begunstiget ved de i Districtet værende temmelig betydelige Indsøer Njosen og Randsfjorden; men da, som allerede berørt, Færsele over Njosen er næsten i en raa Tilstand, og da den vel heller ikke over Randsfjorden er fuldkomnere, saa synes det gavnligt, at en Forandring til det Bedre heri kunde fremvirkes, hvilket dog neppe saa snart vil skee — i det mindste ikke i Indsøen Njosen — uden ved det Offentliges Mellemkomst.

Med Henhold til det saaledes Anførte anseer Amtet det ønskeligt:

1. at Oplandene eiede i sit eget Skjød et Institut for Landmænds høiere Uddannelse i Agriculturen og Landhusholdningen i det Hele; og
2. at der i enhver af Indsøerne Njosen og Randsfjorden var et eller flere simplere Dampfartøier, især indrettede for Varetransporter.

Christians Amtscontoir, den 26de Mai 1836.

Underdanigst

J. M. Friis,

Foged i Totens Fogderie, og forrettende Amtmand i Christians Amtsdistrict under Amtmand og Ridder Weidemanns Fraværelse som Repræsentant ved det nu forsamlede Storthing.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Christians Amtsdistrict værende Fabrikker, Manufacturer og andre Industri-Anlæg og Værker, med
Forklaring over sammes Drift.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags eller Mængde.	Betjernerne og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
Brændeviinsbrænderi 1 pistorisk	I Totens Gaarden Nøgnebye i Østre Toten.	Fogderie. Landhandler Abraham Falch Hammer.	I Maret 1834 udgjorde Productionen: 43,336 Potter $8\frac{1}{4}$ gradigt Brændeviin.	2,588 Ed. 6 Skpr. Potatos, 222 Ed. Malt, $54\frac{1}{2}$ Skpd. Meel, 206 Favne Brænde, 3 Ed. Karve	1 Brændermester og 6 Dagarbejdere.	I Forening med dette Anlæg drives tillige et Maltgjøriere.
562 Brændev. Kjedl.	Kjedlernes Production er ei opgivet.	(En stor Deel af disse saakaldede Brændeviins; Brænderier bestaae i smaae Kjedler, hvis Eiere kun producere det Brændeviin, der fornødiges i Huusholdningen.
328 Ditto	I Valders	Fogderie.	Ditto.	
I Gudbrandsdalens 148 Brændev. Kjedl. 1039 Brændev. Kjedl.	Fogderie.	Ditto.	
Glasværker. Sjøvig's Glasværk .	I Totens Paa Gaarden Hunds Grund i Vardal.	Fogderie. Administrator Kauffelt.	Forforskjellige Sorter hvidt Glas for 9078 Spd. 32 Skill.	142 Ed. Kiesel 28 Skpd. Nughalm 44 Skpd. Magdeburg Potteleer 60 Skfr. engelske Glasovnstene 10 Pd. Arsenik 37 Pd. Kridt 619 Pd. Brunsteen 30 Pd. Kobolt 200 Pd. rød Minie 7 Pd. guult Bly $\frac{1}{2}$ Ed. Tjære 100 Pd. Saltpeter	1 Forvalter 1 Hyttimester 4 Færdigmagere 4 Forblæsere 4 Fodblæsere 4 Indbærdreng 2 Skjærere 2 Brændetørkere 1 Pakker 1 Sigter 1 Potasfiscalinerer 1 Smed 1 Smed 1 Indbinderfke	Productionen er efter Angivelse for Maret 1834.

				24,007 Pd. rafineret Potasse	1 Stamer	
				1625 Favne Rubbeveed	1 Saugmester og 1 Skolelærer.	
				317 Tylter Saugbord		
				41,860 Etkr. Epiger		
				3 à 4 Toms.		
Viri Glasværk . .	Paa Gaarden Eennes's Grund i Viri.	Casper Kaufeldt, Tanberg, H. Berg og Søren Niis.	826 Kister Fensterglas 7100 1 Pots Cautinestasser 11226 Potterums do. 2658 hamrede Bouteiller, $\frac{3}{8}$ Pots 8725 do. $\frac{3}{4}$ Pots 16215 do. $\frac{1}{4}$ Pots 9850 do. $\frac{1}{3}$ Pots 29525 do. 1 Pots 4025 do. $\frac{1}{4}$ Pots 5800 do. $\frac{3}{8}$ Pots 8125 do. $\frac{3}{4}$ Pots 12550 do. ovale $\frac{1}{4}$ Pots 275 do. : 1 Pots 7200 do. Potterum 825 Sylteglas $\frac{1}{2}$ Pots 4075 do. 1 Pots 10415 do. Potterum 1175 do. $\frac{3}{4}$ Pots.	1477 Favne Granbrænde 1120 spiget do. 212 do. af Virk 88 Smeltepotter 300 Etkd. Soda 8,660 Etkr. 4 Toms Epiger 1346 Td. Afke 53 Glasovnsstene 820 ledige Fenster: glasfister 276 Tasselholte 308 Td. Kieselsteen 200 Td. Glasfigl 29 Tylter Tommer 66 Td. Kalk 48 Tylter Lægter 33 Etkd. Bergsolt 136 Tylter Vord 38 Etkd. Rughalm 87 Bundter do. 3 Tylter Planke.	1 Forvalter 1 Fuldmægtig 1 Hyttemester, som tilige er Calcinerer 6 Fensterglasarbeidere 4 Bouteillie do. 2 Skjorere 2 Plægere 2 Bedtørfere 2 Afklippere 2 Plægerdreng 1 Smeed. 1 Skolelærer.	I Forening med Værket drives en Stampe paa Gaarden Kluges Grund ved Vand; men dens Drift er indskrænket til Bygdens Behov.
Jevne Glasværk . .	Paa Grd. Jevne i Faaberg.	Interessent: Fab.	Ei opgivet.	Ei opgivet.	1 Forvalter og 10 à 12 Arbeidere.	Værket har ikke været i stadig Drift.
Hadelands Glasværk	I Valders Gaarden Moes Grund.	Fogderie. Statsraad Krog, Søren; skriver Thaulow, Provst Stenersens Doe, Forvalter Klauemann og Proprietair Lars Berg.	387000 større og mindre Bouteillier.	Circa 3000 Lægter Veed 2700 Td. Afke 225 Etkd. Bergsolt 4560 Pd. Soda 2090 Klumper Koblentserleer 11 Td. brændt Leer 23 : Ekrableer	1 Forvalter 1 Hyttemester 11 Evende 2 Skjorere 2 Plægere 1 Calcinerer 2 Bedtørfere 4 Pottedreng 2 Plægerdreng	

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags eller Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
4 Glasværker.				53 Stk. Smeltepotter 54 Stkr. Sandstene 1 Sæt Glasovnstene 225 Leerstene 522 Edr. Hadelands Sand 35 Tylter Bord.	1 Ufsigter 1 Smeed 1 Beedkjører 1 Skolelærer.	
1 Maltgjøriere	i Østre Totens Præstegjeld.	Landhandler Hammer.	400 Tønder Malt.	375 Tønder Byg.	1 Maltmester.	Drives i Forening med Brændeviins-Brænderiet.
Teglbrænderier. Teglbrænderie . . .	3 Totens Kognstad i Østre Totens Præstegjeld.	Fogderie. Ole Kognstad.	Omtrent 100,000 Stkr. Tagsteen 100,000 Stk. Muursteen.	1000 Læs Leer, som tages dels paa Eierens egen Grund, dels kjøbes efter Accord for 1 Skil. Læsset, samt 200 Favne Brænde, som kjøbes.	6 Arbeidere.	Leeræltningen skeer ved Maskiner, der drives med Vand. Efter Eierens Opgivende kan omtent det halve af Fabrikatet anses som Brag.
Ditto	ligesaa . . .	Thomas Olsen, Forpagter.	50,000 Stkr. Muursteen 50,000 : Tagsteen	500 Læs Leer, hvis Transport fra andet Sted medfører betydelig Bekostning. 100 Favne Brænde, som kjøbes.	5 Arbeidere.	Værket eies af Ole Hendriksen Kognstad.
Ditto	Ørd. Foged: Narum i Vestre Toten.	David Poulsen	50,000 Tagsteen 25,000 Muursteen.	150 Favne Brænde.	5 Arbeidere.	Leeræltningen skeer ved en Mølle, som drives med Hestekraft.
Ditto	Ørd. Suttestad i Faaberg.	Jens Suttestad.	Værket har i de senere Aar ikke været i synderlig Drift, da Leeret ikke skal være godt og bekvemt til Fabrication enten til Muur- eller Tagsteen.

Ditto	Grd. Snartum i Vini Præste- gield.	Even Tollesfen	19000 Stk. Tagsteen 19000 : Muursteen.	40 Favne Brænde; Leer og Sand, der ta- ges ved Stedet, vides ei i hvilken Mængde.	1 Mester 2 faste Arbeidere 1 Daglønner.	Leeræltningen skeer ved en simpel Mølle, som drives med Heste- kraft.
I Valders Fogderie.						
3 Ditto	i Lands Præstg.	Opfiderne	345,000 Tag- og Muursteen.	Omtrent 34,000 Læs Leer og Sand, og 500 Favne Brænde.	Drives ved de samme Folk, der holdes til Gaardenes Drift.	
4 Ditto	i Grans do.	paa hvis Grund Vær-				
4 Ditto	i Jevnagers do.	kerne ere an- lagte.				
16 Teglblanderier.						
Garverier						
2 Garverier	i Totens i Østre Toten	Fogderie. Ole Hansen og N. Gjerstad.	Ei opgivet	2 Mestere, 2 Svende, 1 Dreng og 2 Dagar- beidere.	
1 Ditto	i Bardal.	Caspar Hennig	ligesaa	1 Mester, 1 Svend og 1 Dreng.	
3 Garverier.						
Kornmøller.						
21 Kornmøller	i Totens Fog- derie.	Forskjellige	ligesaa	Ei opgivet	Desuden gives adskil- lige ubetydelige saar- kaldte Vækkeværne, der kun af vedkom- mende Ciere afbenyt- tes i Flomtidene.
527 Ditto	i Valders Fogdr.	ligesaa	Kornmøllernes Pro- duction er ei opgivet, da de bestaae i almin- delige saakaldte Væk- keværne, der kun af- benyttes til Ciernes eget Behov i Flomti- derne.
11 Ditto	i Subbrandsda- lens Fogderie.	
559 Kornmøller.						
Saugbrug.						
129 Saugbrug	i Totens Fog- derie.	Forskjellige	1016½ Tylt Tømmer skæres aarlig.	Ei opgivet		

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags eller Mængde.	Betjernerne og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
164 Saugbrug . .	i Balders Fogderie.	Forskjellige .	1564½ Tylt Tømmer skjæres aarlig.	Ei opgivet.		
101 Ditto	i Gudbrandsdalens Fogderie.	ligesaa . . .	Ei opgivet.	Et opgivet.		
394 Saugbrug.						
Kalkbrænderier.						
3 Kalkbrænderier	i Lands Præstg.	Opsidderne paa hvis Grund Brænderierne ere anlagte	Omtrent 500 Tdr. Kalk.	Omtrent 200 Læs Kalksteen og 100 Favne Brænde.	Drives med de samme Folk, som holdes til Gaardsdriften.	
4 Ditto	i Grans do.					
3 Ditto	i Jevnagers do.					
10 Kalkbrænderier.						
Farverier.						
2 Farverier	i Diers Præstegjeld.	Eierne ere selv Mestere og drive Farverierne med deres egne Folk — dog ikke betydeligt.
Huefabrik.						
1 Huefabrik	i Waage Præstegjeld.	Tosten O. Skjelstad.	600 Stkr. Huer.	18 Bpd. Uld.	1 Mester og 2 Spinnersker.	Et i Lesløse forhenværende lignende Fabrik er nedlagt.
Stampemøller.						
7 Stampemøller .	Dyer, Froen og Waage.	Ubetydelige.

Christians Amtscontoir, den 26de Mai 1836.

J. M. Friis,
forrettende Amtmand.

Buſkeruds Amt.

Underdanigſt Indberetning om Diſtricternes oeconomiske Tilſtand ved Udgangen af Aaret 1835, i det mig naadigſt anbetroede Buſkeruds Amt.

A, Landdiſtricterne vedkommende.

I Jordbruget. Hvad Kornavlingen angaaer, da antages Buſkeruds Fogderie, med Undtagelse af Sigdals Præſtegjeld, i nogensunde gode Aar at kunne brødføde ſig, og enkelte Steder, ſom Lier og Eger, kan formeentlig endog ſælge endeel. Agerdyrkingen har i det Hele taget gaaet meget fremad i de ſidſte 5 à 6 Aar, og Landmanden ſynes mere og mere at intereſſere ſig for ſamme. Agerdyrkningsredſkaber i forbedret Stand gives paa mange Steder, men fornemmelig i Lier.

Af Ringerige og Hallingdalens Fogderie kan Nordrehoug og Hole Præſtegjelde, naar Miſvæxtaar ikke indtræffe, ei alene brødføde ſig ſelv, men endog ſælge ikke Ubetydeligt, ligesom Agriculturen ogſaa der ſtaaer paa et temmelig høit Standpunct, og ſynes at være i jevn Stigen. Næs og Nals Præſtegjelde ere derimod ei iſtand til overhovedet at able det fornødne Korn til eget Forbrug, ſkjønt enkelte Sogne, ſom Goel og Torpe Annexer ſamt endeel af Nals Hovedſogn, i Almindelighed able det Fornødne og ſælge endog undertiden til ſine mindre begunſtigede Naboer.

Agerbruget er ogſaa i Hallingdal i Tiltagende, iſær i de Egne, hvor det forhen formedelſt Skovdriften har været meeſt forſømt, nemlig i Næs Hovedſogn og Flaee Annex.

I de øvrige Sogne kan derimod lidet gøres til yderligere Forbedringer i Agerbruget, da det indſkrænkede Areal og den ſtenige Jordbund gjør Udvidelse yderſt vanſkelig; dog opbrydes aarlig med ſtor Bekoſting endeel Agerland. Hvad her er opdyrket, bærer i Almindelighed riig Grøde; men i de høieſte Fjeldegne tiltetgøres ofte Udſigten til en god Høſt ved den tidlige Nattefroſt om Høſten.

Rummedals og Sandsværds Fogderie er det af Naturen, med Henſyn til Agerdyrkingen, mindſt begunſtigede Diſtrict i Amtet; imidlertid antages Agriculturen ogſaa her i det Hele at have opnaaet et høiere Standpunct end den havde i 1829, iſær i Sandsværds Præſtegjeld og Nollougs Hovedſogn. Naar de andre Sogne heri ſtaaer tilbage, da maa Skylden herfor ei lægges paa Beboerne, men tilſkrives Naturhindringer, de ſamme nemlig, ſom for de øverſte Dele af Hallingdal ere anførte, hvortil for Fleſbergs Præſtegjeld kan lægges, at Skovdrift og Kjørſeler, iſær for Sølvværket, meget hindrer Ager-

dyrkningens Fremme. Fogderiets Kornavling er ei tilstrækkelig til eget Forbrug, men mindst er Mangelen for Sandsværd's Præstegjeld.

Høeablingen er for Fjeldbygdernes Vedkommende paa samme Trin, som i 1829, men i Ringerige, og i Almindelighed i Busteruds Fogderie, er den ved Tillæg af kunstige Foderurter noget forbedret siden den Tid. Fra Bygderne omkring Drammen føres meget Høe til Torvø.

Potatosvølen har i det Hele i Amtet meget tiltaget i de sidste 5 Aar; dog synes den i de sidste 2 Aar at være ophørt at gaae fremad i de Egne, hvorfra Uffætning til Byerne formedelst Transporten ei beqvemt kan skee; ja den troes endog der noget at være aftaget.

Af Hør og Hamp avles tilstrækkeligt til eget Behov, undtagen i Fjeldegnene som Hallindal og Nummedal. Humleavlen er ubetydelig, og langtfra tilstrækkelig til Districternes Forsyning.

Haugedyrkningen drives i Ringerige, Busteruds Fogderie og Sandsværd, vel ikke i det Store, men dog ikke uden Held, og har siden 1829 gjort betydelige Fremskridt til det Bedre. Navnligen fortjener i denne Henseende den af afdøde Amtsfysicus Münster anlagde Planteskole af Frugttræer paa Gaarden Høvig i Lier, og som nu eies af Handelsgartner Nyeqvist i Drammen, at bemærkes. Biesvølen synes ogsaa i de senere Aar at have tildraget sig Opmærksomhed, da den forsøges af mange, men kan endnu ikke siges at være kommen vidt.

Opgave over Arealet af den af Nytt opdyrkede Jord siden 1829, kan Amtet ei meddele, da det herom ei har kunnet erholde Oplysninger gjennem Fogderne, naar undtages Busteruds Fogderie, hvorfra er meddeelt, at der i de sidste 5 Aar er opryddet omtrent 2000 Maal forhen udyrket Mark.

Fogden i Nummedal og Sandsværd's Fogderie antager ogsaa at endeel udyrket Jord er opbrudt til Agerland i bemeldte Lidsrum, man savner Oplysning om hvormeget. Derimod har han paapeget Gaardmændene Svend Gundersen Thoen og Erik Gulbrandsen Skavlem af Rølloug Præstegjeld, som de, der i saa Henseende hæderligen have udmærket sig, idet den Første ved et Kjørns Udtapning og Grøsters Gravning har sat en forhen udyrket Myr, stor 24 Maal, i fortræffelig Stand, og den Sidste har, ved Bortførelse af flere tusinde Læs Steen, betydelig udvidet og forbedret sin dyrkbare Jord. Fra Fogden i Ringerige og Hallingdal har hverken i denne eller andre Henseender været Oplysninger at erholde, dem han erklærer ei at kunne meddele, og hvad Amtet om dette Fogderie anfører, grunder sig derfor alene paa dets egen Localkundskab til Egnen, og paa underhaanden erhvervede Oplysninger. At der imidlertid ogsaa i dette Fogderie er opdyrket endeel Jord til Ager og Eng, som forhen ubrugt, kan med Visshed antages, og det turde saaledes ei være formeget om man antager, at omtrent 3 à 4 tusinde Maal Jord ere opryddede og dyrkede siden 1829.

2. Fædrift. Denne er ikke, og kan, paa Grund af Egnens Beskaffenhed, især Mangel paa Sommerhavn, ei heller blive af Betydning i Busteruds Fogderie, og antages ei tilstrækkelig til eget Forbrug, da saavel Slagt som Fedevarer kjøbes af Drifte- og Fjeldbønderne. Som Undtagelse herfra er Sigdals Præstegjeld, hvor Fædriften er en vigtig Næringsvei, og afgiver i Almindelighed det Fornødne til eget Behov saavel som endeel til Salg. Af Ringerige og Hallingdalens Fogderie kan Nordrehoug og Hole Præstegjelde sættes ved Siden af Busteruds Fogderie. I Hallingdal derimod, og især i Nals Præstegjeld, samt Goels og Hemsedals Annexer af Næs Præstegjeld, er Fædriften Indvaanernes vigtigste

Ønskel, og afgiver ikke ubetydeligt Overtud til Salg saavel af Slagteqvæg som Fedevarer. Den øvrige Deel af Næs Præstegjeld er mindre forsynet med gode Græsgange, og Fædriften er derfor her mindre begunstiget; dog antages samme ogsaa her at afgive det Fornødne til eget Brug, og ved en større Velstand blandt Allnyen, end for Liden gives, ogsaa til Salg.

I Nummedal og Sandsværd's Fogderie kan Rølloug-Præstegjeld formeentlig sættes ved Siden af Hallingdals øvre Districter med Hensyn til Fædriften; i Flesberg Præstegjeld er den maaskee noget mindre indbringende, og Sandsværd kan formeentlig sættes ved Siden af Næs Præstegjelds yttre Districter.

Fædriften kan neppe siges at have gaaet fremad siden 1829, undtagen forsaavidt Jordbrugets Forbedring og Tillæg af kunstige Foderurter har gjort et større Kreaturhold muligt. Dette er imidlertid formedelst sidste Misværtaar igjen meget formindsket, ja hos mange endog meer end nødvendigt, for at kunne profitere ved Salg af Fourage mod forventende høie Priser.

3. Skovbruget. I Buskeruds Fogderie maa Sigdals Præstegjeld og Snarums Annex til Modums Præstegjeld ansees for de bedste Skovtrakter, og afgive ikke Ubetydeligt til Salg. Den øvrige Deel af Modum samt Eger, Eier, Røgen og Hurum ere mindre skovrige, men afgive dog det nødvendige til Hønstømmer og Brænde, saavel som noget til Salg, især Modum, Eger og endeel af Eier.

Af Ringerige og Hallingdals Fogderie, ere Næs Hovedsogn og Flaee Annex i Hallingdal, samt Nabalens og Sognedalens Districter i Nordrehougs Præstegjeld, de eneste saakaldte Skovegne, og hvorfra de betydeligste Salg skee. Hougs Annex til Nordrehougs Præstegjeld har fornøden Skov, ja deri findes endog enkelte betydelige Skoveiendomme; men Hovedsognet har end ikke det Nødvendige. Det samme er Tilfældet med Hole Præstegjeld, undtagen den Deel af samme, der kaldes Tyrifstrand. Den øvrige Deel af Hallingdal har neppe Skov til eget Forbrug.

Sandsværd, Flesberg og en Deel af Rølloug Præstegjeld i Nummedal og Sandsværd's Fogderie ere ogsaa Skovtrakter, hvorfra Udsalg skee, men de øverste Fjelddistricter ere mindre forsynede med Skov.

Skovbruget som Næringsvei betragtet, har i de sidste Aar kastet endeel af sig, da Priserne have været bedre, men langt fra ei hvad det kunde og burde; thi Skovene ere i Almindelighed saa udhugne, især nær Vanddragene, at Lasten bliver for smaae til at give gode Priser. Mere udhuggede end i 1829 ere Skovene imidlertid neppe.

4. Bergværksdrift. I Amtet gives 2de Jernværker, nemlig Kongsberg Jernværk paa Kongsberg og Hassel Jernværk i Eger. Det første drives fælleds med Eidsfos Værk i Jarlsberg og Laurvig's Amt. Det sidste for sig selv, men er i maadelig Drift. I Modums Præstegjeld er Modums Blaafarbeværk, der antages at give godt Udbytte, samt drives med Kraft og Indsigt. I Annexet Snarum til Modums Præstegjeld er ogsaa anlagt et Blaafarbeværk, men som endnu ei er kommen til saadan Drift at derom noget med Visshed kan siges. I Hole Præstegjeld paa Ringerige er et lidet Vicriolværk, hvis Drift ei er betydelig. Marmorbrudet paa Gjellebek i Eier vilde formeentlig ved en hensigtsmæssig og kraftfuld Drift svare Regning; men for nærværende Tid er det af liden Betydning; ogsaa er Marmorets Bonitet mindre god, da det let forvittres, udsat for Luften.

5. Fiskerierne. Disse foregaae fornemmelig i Ferskvandene og ere i det Hele ubetydelige.

Det vigtigste er Laxefiskeriet i Dramsølsen, især ved Hongsund i Eger; men ogsaa dette synes at være i Aftagende, hvilket formeentlig turde være at tilskrive det meget Fiskerie efter Smaalax, hvilket drives hele Sommeren med Krog, og om Høsten med Vad, hvorved en utroelig Mængde af Yngelen tilintetgjøres, og for Estertiden maa dette naturligtvis virke ufordeelagtigt paa Fiskeriet af den store Lax. Endeel Laxefiskerier findes i Fjorden ved Rysterne af Eier, Røgen og Hurum, men ere mindre betydelige.

6. Huns og Kunstflid. Hele Amtet antages at virke de fornødne uldne Løier til Bondeklæder. Linned-Productionen er ogsaa tilstrækkelig, naar undtages i Nummedal og Hallingdal, hvor Høravling ei foregaaer, skjønt ogsaa der den mindste Deel Linned kjøbes, da det forarbejdes af dertil kjøbt Hør og Hamp, der hentes enten fra andre Bygder eller fra Kjøbstæderne. Dreielser og endeel finere Værkener og Bomuldstøier virkes endeel af paa Ringerige og i endeel af Busteruds Fogderie, og mere end Tilfældet var i 1829.

Med Haandværkere ere Districterne forsynede, og disse staae omtrent paa samme Udviklingsstrin, som for flere Aar tilbage; dog have Snektere i Almindelighed gjort betydelige Skridt fremad til det Bedre. Da flere Bevillinger i den senere Tid ere meddeelte Garvere til at nedsætte sig paa Landet, saa har som en Følge heraf denne Næringsvei gaaet fremad i Udstrækning, og formeentlig ogsaa med Hensyn til Arbejdets Godhed.

Mod Haandværks-Productionens Forbedring paa Landet virker Laugsbæsenet, i Forbindelse med Bestemmelserne i Christiania Byes Privilegier, udentvivel i Almindelighed skadelig.

Med Hensyn til Industrie-Anlæggene, da henvises forøvrigt underdanigst til de aarligen indsendende Forklaringer.

7. Jagten. Denne drives kun i Fjeldbygderne med noget Held, og derfra føres ikke ubetydeligt Vildt, saasom Reensdyr, Harer, Tiurer, Marfugle, og især Rytter, til Kjøbstæderne. I de andre Districter finder den vel ogsaa Sted, dog meest for Fornøielse, og drives kun af Faae som nogen Næringsgreen. Skjønt vistnok en Mængde Rovedyr ødelægges aarlig, saa er dog Jagten efter samme ei saa stor, som det var at ønske; thi af de frygtelige Ødelæggelser blandt Creaturene om Sommeren i Søtermarjerne kan man slutte sig til Rovedyrenes Mængde.

Hvad Landdistricternes Tilstand i Almindelighed angaaer, da antages samme siden 1829 meget forbedret, skjønt de 2 sidste mindre gode Aar have sat Landmanden noget tilbage, og har forrige Aars uheldige Høehøst især foraarsaget, at Befætningen af Creature meget er indskrænket. Blandt Almuen i Busteruds Fogderie og paa Ringerige findes de meest Formuende, men ogsaa mange Forarmede; i Fjeldbygderne derimod er Formuen mere jevnet. I Næs Hovedsogn og Flaee Annex i Hallingdal er Bondens oeconomiske Kaar flettest, hvortil dens førte uheldige Skovdrift især har bidraget; dog troes disse Bygder ogsaa at være noget i Opkomst. Den overhaandtagende Brændeviinsdrik har i Almindelighed en skadelig Indflydelse paa Almuesmandens oeconomiske Kaar.

B. Byerne.

a. Drammen. Handel og Skibsfart har formeentlig i de sidste 6 Aar gaaet fremad; især har Trælasthandelen i den seneste Tid, og navnlig i forrige Aar, været mere fordeelagtig end i de seneste

foregaaende Aar, ligesom Udfigterne **S**aa Henseende fremdeles ere lovende. Byens oeconomiske Tilstand, der staaer og falder med Handelen, især Trælasthandelen, kan saaledes ogsaa antages at være bedre end i 1829.

Om Byens øvrige Industrigrene, hvoraf Brændeviins-Brænderierne især ere vigtige, kan ei noget med Visshed siges, efterdi vedkommende Eiere have, paa Opfordring, aldeles negtet derom at meddele nogenformhelst Oplysninger. De formenes imidlertid ogsaa at have gaaet fremad siden 1829.

Uf en Portraitmaler Knudsen er Anlæg gjort til en Lithograph-Indretning, men denne er endnu ei kommen igang. Kunstfliden staaer forøvrigt paa samme Trin som i 1829. Hunsfliden ligesaa. Jordbruget er her ubetydeligt, og kan ei modtage nogen Udvidelse. Hagedyrkningen er derimod af Vigtighed, og i denne Henseende fortjener Archivarius Wulfsbergs og Handelsgartner Nyqvists's Anlæg og Forbedringer især at bemærkes.

Ogsaa i Drammen virker den umaadelige Brændeviinsdriften høist skadelig paa den arbejdende Classes oeconomiske Kaar, og forvolder Fattigvæsenet store Byrder, hvilke i den senere Tid meget ere tiltagne.

b. Kongsberg. Sølvværkets heldige Drift i de senere Aar, hvorom Almeenheden paa andre Veie er meddeelt behørig Oplysninger, har virket velgjørende paa Byens Velstand, der mærkelig er forbedret siden 1829. Vaabenfabriken, der beskæftiger omtrent 100 Arbeidere, og drives med Orden, bidrager ogsaa sit dertil. Den i 1829 Aars Opgave ommeldte Mellemhandel med Trælast har i den senere Tid tiltaget og med godt Udbytte, samt giver gode Forhaabninger; alt til væsenssynlig Fordeel for Byens Handel.

Jordbruget, der ei er ubetydeligt, har i de senere Aar givet lidet Udbytte, og især i sidste Aar, hvoraf en betydelig Indskrænkning i Kreaturholdet var Følgen. Hunsfliden er ubetydelig og Kunstfliden ligesaa. Med Hensyn til Industrie-Anlæggene henvises underdanigst til de aarlige tabellariske Forklaringer. **U**nmærkninger: Om Antallet af næringsdrivende Borgere i Kjøbstæderne, samt Oplysninger om Udsæd, Kreaturhold m. v. saavel i Kjøbstæderne som paa Landet, har Amtet anseet det overflødig her at meddele Noget, da det Kongelige Finants-Departement derom, fælleds med Folketællingen, har modtaget de indhentede Underretninger. Amtet har desuden herom ei endnu erholdt Oplysninger fra Fogden i Ringerige og Hallingdal, og ei heller fuldstændige fra de andre Fogder.

Paa Grund af at Amtet, efter det Foranførte, kun har meget ufuldkomne Materialier at udarbejde nærværende Indberetning efter, og det ei har troet at burde udsætte Indsendelsen efter indhentende nye Oplysninger, vil det naadigst indsees, at det Anførte ei strengt taget kan begrundes ved statistiske Tabeller og derefter anstillede Sammenligninger med lignende i 1829. Om saadanne imidlertid ogsaa havdes ved Haanden, efter de stedfundne Opgaver ved Folketællingen, saa vilde det Resultat, man deraf skulde udlede, formeentlig være meget usikkert, ja aldeles vildledende, da Sandheden i slige Tilfælde af Vedkommende, være sig af Fordomme eller af Frygt for forøgede offentlige Paalæg, aldrig fremføres.

Busteruds Amt den 12te April 1836.

Underdanigst
G. P. Blom.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Buskeruds Fogderie værende Fabrikker, Manufacturer, samt andre Industrie = Anlæg, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1834.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepeneur eller Eier.	Product i Aaret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product og Arbeidernes medgaaede Materialers Slags og Mængde	Betjenternes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brændeviins Brænderie	Ladestedet Holmsboe i Hurums Præstegjeld.	Kjøbmand A. Tofte.	Dette Brændeviins Brænderie blev ved en ulykkelig Jldsaaede i Høsten 1834 ødelagt, tilligemed det producerede.
1 do.	Sjaastad i Liers Præstegjeld.	Hofgaard.	13520 Potter 8 Gr. Brænde- viin.	170 Favne Weed. 840 Ed. Potatos. 150 do. Havremalt. 52 do. Bygmalt. 2 do. Karve. 100 Pd. Annis, og 100 do. Fenikel.	1 Mester og 3 Arbeidere.	Malt, som forbruges til Brænderiet, forfærdiges paa Stedet.
1 do.	Bivestad i do.	Grauer.	18000 Potter do.	1200 Ed. Potatos. 180 Ed. Havremalt. 70 do. Bygmalt. 3 do. Karve og 220 Favne Brænde.	1 Mester og 3 a 4 Arbeidere.	ditto.
1 do.	Bergsfoug i do.	Exam. jur. Berg.	10000 Potter do.	800 Ed. Potatos. 100 do. Havremalt. 30 do. Bygmalt. 4 do. Karve og 120 Favne Brænde.	1 Mester og 2 a 3 Arbeidere.	ditto.
1 do.	Bradstad i do.	Christen Andersen.	6400 Potter do.	500 Ed. Potatos. 60 do. Havremalt. 20 do. Bygmalt. 1½ do. Karve, 10 Pd. Fenikel, 20 Pd. Annis, 85 Favne Brændeviins- deveed.	1 Mester og 1 Arbeider.	ditto.
1 do.	Foss i do.	Ole Moens Enke.	2000 Potter do.	160 Ed. Potatos. 3 Ed. Havremalt. 2 Spd. Karve og 35 Favne Brænde.	1 Mand.	ditto.

1 do.	Linnesvold i do.	Madame sal. Svang, Eier; Entrepreneur: Stadshauptmand Grøner.	17600 Potter do.	1150 Ed. Potatos. 160 do. Havremalt. 60 do. Bygmalt. 3 do. Karve og 210 Favne Beed.	1 Mester og 3 a 4 Mand.	ditto.
1 do.	Gaarden Lemte i Egers Præstegjeld.	Anders Nielsen Sand.	10800 Potter do.	720 Ed. Potatos. 65 do. Malt. 35 do. Havre. 7 do. Karve og 175 Favne Beed.	1 Mester, 1 fast Arbejder, 1 Haandtjan-ger.	Dette Brønderie er oprettet af den nuværende Eier i 1828, men siden tilintetgjort ved Jldsvaade, nemlig den 1ste Octbr. 1831, og paa ny istandsat i Octbr. Maaned 1832.
1 do.	Gaarden Krogstad i Eiers Præstegjeld.	Niels Pedersens Enke.	3400 Potter do.	220 Ed. Potatos. 20 do. Malt. 11 do. Havre. 2½ do. Karve og 55 Favne Beed.	1 Mester, 1 fast Arbejder.	Oprettet af Niels Pedersen Krogstad i 1831, og har siden været drevet af ham og sidst af hans Enke, den nærværende Eier, nogle Maaned neder hvert Aar.
1 do.	Langerud i do.	Lars Andersen.	1800 Potter do.	120 Ed. Potatos. 11 do. Malt. 6 do. Havre. 1½ do. Karve og 30 Favne Beed.	1 Mester, 1 fast Arbejder.	Anlagt af Eieren i Januar d. A.
1 do.	Hedenstad.	Michel Nielsen & Interessenter.	Anlagt af Eierne 1828 og har siden været sat i Virksomhed af disse nogle Maaned neder hvert Aar, indtil i dette Aar, da det ikke har været drevet.
1 do.	do.	Anders Joensen.	420 Potter do.	28 Ed. Potatos. 2½ do. Malt. 1½ do. Havre. ¾ do. Karve og 7 Favne Beed.	1 Mester.	Oprettet af Eieren i Sep. 1829, og har siden været drevet af ham.
1 do.	Gaarden Eveten i Nodums Præstegjeld.	Andreas Greger sen.	7466 Ptr. do.	388 Ed. Potatos. 17½ do. Bygmalt. 43½ do. Havremalt. 1½ do. Karve. 97 Pd. Fenikel. 44 Favne Beed.	1 Mester, 1 Arbejder.	
1 do.	Gaarden Leer i Kryds-herreds Anner, Sigdals Præstegjeld.	Gunder Keiser sen Leer.	1200 Ptr. do.	95 Ed. Potatos. 14 do. Malt og ½ do. Karve.	2 Arbejdere.	

52

Bullens Amt.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brændeviinsbrænderie	Ringnæs i Sigdals Præstegjeld.	Anders Knudsen.	300 Potter 8 Gr. Brændeviin.	18 Ed. Potatos. 3½ do. Malt. ⅛ do. Karve.	2 Arbeidere.	Dette Brænderie er først sat i Drift i Slutningen af November.
15 Brænderier.	92906 Potter.	6239 Ed. Potatos. 750 do. Havre. 359 do. Byg. 27 do. Karve. 120 Pd. Annis. 207 do. Fenikel. 1151 Favne Beed.	10 Mestere og 24 Daglønere.	
1 Maltgjørvæveri	Ladestedet Holmsboe i Hurums Præstegjeld.	Kjøbmand A. Softe.	Opdelagt i Høsten 1834 ved Jidsvaade, tilligemed det Producerede.
2 Kornmøller	Sætre i Hurums Præstegjeld.	Pierre Ferrai i Havrede Grace	Formalet omfrent 4730 Ed. Kornvarer.	3 Arbeidere.	Møllen har en Sammalsquærn, 4 Sichter og en Grynquærn, der drives med Vand.
1 do.	Ugstad i do.	Eruels Softe.	600 Ed. do.	1 Arbeider.	Møllen har 2 Sammalsquærne, 2 Sichter, der drives med Vand. Foruden disse Møller gives i Hurum 4 Bækkequærne, der drives med Vand og kun til eget Behov.
1 do.	Stokker i Høgens Præstegjeld.	Christoph. Olsen og Johannes Larsen.	7 a 800 Ed. do.	1 Møllermester og 1 Dreng.	Møllen har 2 Sammalsquærne og en Sigte, der drives med Vand.
1 do.	Beare i do.	Hans Engerbretsen.	4 a 500 Ed. do.	1 Møllermester	Møllen har 2 Sammalsquærne og en Sigte, der drives med Vand.
1 do.	Navaas i do.	Peder Hansen og Christen Christopher sen.	200 Ed. do.	1 Møller.	Ligeledes.
1 do.	Rjøgstad i do.	Enken Tolline Erulsdatter.	Møllen bruges kun til eget Brug.
1 do.	Lingsom i do.	Hans Johnsen.	Ligesaa.

1 do.	Sjaastad i Liers Præstegjeld.	Hoffgaard.	2772 Td. Havre og 1155 Td. til Humlekorn.	1 Mester og 2 Dreng.	Møllen har 3 Sammalsqvarne, 2 Sigter, 1 Pilleqvarn, er deels Hjul: deels Kallebrug, Aargangs-Band.
1 do.	Bivestad i do.	Grauer.	800 Td. Meel. 500 Td. Malt. 350 do. Gryn. 600 do. sigtet.	}	1 Mester og 2 Dreng.	2 Møller, begge Hjulbrug, har 4 Sigter, 2 Sammals: og 1 Grynqvarn, og Been: knuser.
1 do.	Åsbøl i do.	Erik Hennem.	1600 T. Meel. 500 do. sigtet. 200 do. Gryn.		1 Mester og 2 Dreng.	2 Møller, 1 Hjulbrug med 1 Sigte, 1 Sammals: og 1 Grynqvarn; 1 Kallebrug med 1 Sammals: og 1 Sigteqvarn.
1 do.	Grette i do.	Cornelius.	400 T. Meel. 150 do. sigtet.	1 Mand.	Er Kallebrug med 1 Sigte og 2 Sammalsqvarne.
1 do.	Steenberg i Egers Præstegjeld.	Godberg Poulsen og Peder Larsen.	omtrent 1500 Td. Korn.	2 Møllere.	Møllen har en Sammalsqvarn, 2 Sigter og 1 Grynqvarn. Oprettet 1830, men drives ubetydeligt for: medelst Jndretningens Uhen: sigtsmæssighed. Drives med Vand.
1 do.	Stenberg i do.	Johannes Gaden.	omtrent 1500 Td. Korn.	1 Møller og 2 Haandlangere.	Møllen har 2 Sigter og 1 Grynqvarn, men kun een Jndretning gaaer ad Gangen formedelst Halders Ubet: tydelighed. Dens Opkomst eller Ælde vides ikke. Drives med Vand.
1 do.	Krogstad i do.	Niels Peder: sens Enke.	4500 Td.	2 Møllere.	2 Sigter og 1 Grynqvarn. Møllens Opkomst eller Ælde vides ikke. Drives med Vand.
1 do.	ditto.	ditto.	2000 do.	1 Møller og 1 Haandtl.	Har 1 Sammalsqvarn, 2 Sigter. Oprettet for nogle faa Aar siden af Eterin: dens afdøde Mand. Drives med Vand.
1 do.	Lysager i do.	Frederik og Peder Pederssøner.	3800 do.	2 Møllere.	Har 1 Sammalsqvarn, 2 Sigter og 1 Grynqvarn. Dens Ælde eller Anlæggelse vides ikke. Foruden disse Møllebrug, gives der end videre i Krogstad: Elv 10

Bustferuds Amt.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Kornmølle . . .	Ulverud eller Svelbergen i Egers Præstegjeld.	Proprietær Helseth.	formålet 3000 Td. Korn.	2 Møllere.	Qværnehuse, der ikke ansees for at være af den Vigtighed, at de kunne fortjene den Forflaring, som omhandles i de forestaaende Rubriker. Har en Sammalsqværn, 2 Sigter og 1 Grynqværn. Af hrem Bruget er anlagt eller dets Vælde, vides ikke. Drives med Vand.
1 do.	ditto.	Kjøbmand Lange.	1500 do.	2 Møllere og 1 Haandtl.	Har 1 Sammalsqværn, 3 Sigter, samt 1 Heel og 1 Halvgryns-Qv. Anlagt af Eieren i 1833 og 1834, og har kun været i ubetydelig Gang i d. A. Ogsaa gives der i Svelberg 6 Qværnehuse af Beskaffenhed som meldt ved Lysager-Møllen. Har 2 Sigter og 2 Heelgryns-Qværne. Opkomst eller Vælde vides ikke.
1 do.	Bestfossen i do.	Tollef Sørbye.	3500 do.	2 Møllere.	Bruget har 2 Sigter og 2 Grynqværne. Dets Opkomst eller Vælde vides ikke. Drives med Vand.
1 do.	ditto.	Ole Sørbye.	4000 do.	2 Møllere.	Møllen har 1 Sammalsqv., 2 Sigter og 1 Grynqværn. I Forening med dette Brug drives en Lærskemaskine, hvorefter nedensfor findes Forflaring. Møllen drives med Vand. I Bestfossen gives der ogsaa 3 Qværnehuse, som ere af samme Beskaffenhed som anført for Lysager Møllebrug. Foruden de foranførte Qværnehuse
1 do.	ditto.	Amund Beskeberg og Niels Petraborgh.	3000 do.	2 Møllere.	

1 do.	Namodt i Modums Præstegjeld.	Ole Christian: sen.	omtrent 400 Ed. do.	1 Mester.	(de saakaldte Bækkeværne) gives der endvidere: 1 Qværnhuus ved nordre Vi: gen, 1 do. ved Njøndals Saugbrug, 3 do. ved Hoens: Etven, 2 do. ved Hasfel: Værk, 1 do. ved Gaarden Sonju, 1 do. ved Lindteien, 1 do. ved Verminrud, 1 do. ved Fossum, 1 do. ved Fissum, 1 do. ved Korvald, 1 do. ved Hals, 1 do. ved Skots: elv, 1 do. ved Vestbye, 1 do. ved Hdeggaarden. Ved ovenmeldte Gaard Fos: sum, gives der ogsaa en Vadmel: Stampe. Møllen har 2 Sammals: qværne, 1 Sigte og 1 Gryn: qværn. Drives med Vand.
2 do.	Hougfos i do.	Modums Blaafarveværk	4000 do.	2 Mestere og 2 Daglønner.	3 Sammals: og 3 Sigteqvær: ne; ditto.
2 do.	Rongsaugene i do.	Høiesteretsas: fessor Collett.	2000 do.	2 Mestere og 1 Daglønner.	2 Sammals: 2 Sigteqvær: ne og en Grynqværn; do.
1 do.	Skredsvig i do.	Thomas Jo: nasen.	1000 do.	1 Mester og 1 Daglønner.	2 Sammals: og 1 Sigte do.
1 do.	Gjethus eller Jlaug i do.	Hans C. Gra: ven.	1500 do.	1 Mester og 1 Daglønner.	2 do., 1 do. og 1 Gryn: qværn.
1 do.	ditto.	Proprietær H. Omsted.	600 do.	1 Mester og 1 Daglønner.	1 do., 1 do., 2 do. do.
1 do.	Graven af Kjølstad i do.	Hans C. Gra: ven.	1500 do.	1 Mester og 1 Daglønner.	2 do., 1 do. og 1 do. do.
1 do.	Sonstebye	Huen Greger: sen.	420 do.	1 Mester.	1 do., 1 do. og 2 do. do.
1 do.	Meelaaen.	Truels Nielsen	850 do.	1 Mester og 1 Daglønner.	2 do., 1 do., 1 do. og 1 Stampemølle.
1 do.	Tandberg.	Ole Rytterager	1000 do.	1 Mester og 1 Daglønner.	1 Sammals: 1 Sigte: og 1 Grynqværn; drives med Vand.
1 do.	Fjeld.	adj. Lensmand Uhlen.	400 do.	1 Mester.	1 Sammals: 1 Sigte do.
1 do.	Vestre Hole.	Peder Helge: sen.	300 do.	1 do.	1 do., 1 do. do.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Producti Aaret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product, medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Kornmølle.	Spone.	Anders Danielsen Disen.	400 Td. Korn.	1 Møster.	1 Sammals; og 1 Sigte; qværn; drives med Vand.
1 do.	Steensrud.	Christopher Hansen.	400 do.	1 do.	1 do., 1 do.; do.
1 do.	Albjerg i Eggedals-Elven i Sigdals Præstegjeld.	Leer Bjørnsen Albjerg.	200 do.	1 Møller.	Endvidere gives i Modums Præstegjeld 2 Stampemøller, som ogsaa drives med Vand. i Møllen er en Sammals; qværn og 1 Sigte.
1 do.	Bjore, nordre, i do.	Torkild Olsen.	80 do.	1 do.	Ligeledes.
1 do.	Bjore, søndre, i do.	Erik Truelsen.	60 do.	1 do.	1 Sammalsqværn.
1 do.	Bergan i Simoelv i do.	Knud Thoresen.	300 do.	1 do.	1 do. og 1 Sigte.
1 do.	Frøvold i Eggedal i do.	Ole Thomme; sen og Peder Gunbjørnsen.	300 do.	1 do.	Ligesaa.
1 do.	Hovland i Simoelv, i do.	Knud Tronsen.	500 do.	1 do.	2 Sammalsqværne og 1 Sigte.
1 do.	Holmens Præstegaard i do.	Ole Christensen Reistad.	300 do.	1 do.	2 Sammalsq., 1 Sigte og 1 Grynqværn.
1 do.	Kolsrud i do.	Ole Olsen.	200 do.	1 do.	2 Sammalsqværne.
1 do.	Kelland i Eggedals-Elv i do.	9 Opsiddere paa Gaarden Enger.	260 do.	1 do.	2 do.
1 do.	Kopseng i do.	Ole Kittelsen og Enken Inger i Kopseng.	100 do.	1 do.	1 do.
1 do.	Klev i do.	Johan Knudsen.	100 do.	1 do.	1 do.
1 do.	Moen i do.	Hougens Opsiddere.	200 do.	1 do.	1 do.
1 do.	Mehdalen i do.	Helge Halvorsen og Helge Larsen.	100 do.	1 do.	1 do.
1 do.	Sandsbraaten i Horgen Elv i do.	Gullik Kittelsen og Engebret Olsen Flaagan.	200 do.	1 do.	1 do.

1 do.	sammesteds.	Hjelge og Ole Olsen Sund.	200 Td. Korn.	1 do.	1 do.
1 do.	Solum i Eggedals; Eiv i do.	Engebret Elingsen og Ole Knudsen.	300 do.	1 do.	2 do. og 1 Sigte.
1 do.	Skaalen i do.	Niels Knudsen.	100 do.	1 do.	1 Sammelsqværn.
1 do.	Steenfeth samme; steds	Ole Halvorsen.	100 do.	1 do.	1 do.
1 do.	Thales i do.	Néle Truelsen Naaen.	200 do.	1 do.	1 do. og 1 Sigte.
57 Kornmøller.			formalet 62567		59 Mestere og	
			2000 Tønder Korn.		25 Daglønnere	
2 Saugbrug.	Sætre i Hurums Præstegjeld.	Pierre Ferrai i Havre de Grace	700 Tylt. Planker og 1330 Tylter Bord.	590 Tylter Sommer.	2 Arbeidere.	Hver af disse Saug har kun et Blad og skærer til Udfibning.
2 do.	Røed i do.	Truels Tofte.	Disse Saug have i Aarets Løb kun været benyttede til Gaardens Brug.
1 do.	do. i do.	Jørgen og Christopher Peders; sønner.	Denne Saug har i Aarets Løb kun været benyttet til Gaardens Brug.
2 do.	Tronstad i do.	Farup.	Disse Saug have ikke været benyttede i Aarets Løb.
1 do.	Ugstad i do.	Truels Tofte.	Ligeledes.
1 do.	Sundbye.	Christian Hanssen.	Ligeledes.
1 do.	Stoffer i Røgens Præstegjeld.	Christopher Olsen og Johannes Larsen Frodtvedt.	30 a 40 Tylter Bord.	1 Saugmester.	Saugen har kun et Blad og skærer kun til Bygdens Behov. Bruget drives ved Vand.
1 do.	Bear i do.	Hans Engerbretsen.	53 Tylter do.	1 do.	Kun 1 Blad og skærer i den senere Tid kun til Bygdens Behov; drives ved Vand.
1 do.	Naraas i do.	Peder Hansen og Christen Christoffersen.	40 do. do. 4 do. Planker.	1 do.	Ligeledes, dog anmærkes at der kan skæres til Udfibning.
1 do.	Rjegstad i do.	Enken Tolline Trulsdatter.	30 do. Bord.	1 do.	Til dette Brug haves Vand kun Høst og Vaar, og det benyttes kun til eget Behov.

Anlæggets Slags.	Sted	Entreprenør eller Eier.	Product i Aaret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaende Materialers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Saugbrug.	Lingsom i Røgens Præstegjeld.	Hans Johnsen.	20 Tylter Planter, 50 do. Vord.	1 Saugmester.	Saugen har kun et Blad og skærer til Udfibning.
1 do.	Rjos i do.	Truels Nyhre og Enken T. Rjegstad.	10 do. Planter 40 do. Vord.	1 do.	Kun et Blad og skærer til Udfibning.
1 do.	Sjaastad i Liers Præstegjeld.	Hofgaard.	700 Tylter 1½ Toms Vord og 200 do. 3 Toms Planter.	1 Mester og 1 Dreng.	
1 do.	Justad i do.	Elling Knudsen.	200 Tylt. Vord	1 Mand.	Drives blot Høst og Vaar.
1 do.	do. do.	Poul Poulsen.	200 do. do.	1 do.	Bivestad, Åsdsel og Hoen i Liers Præstegjeld har Saugbrug, men de sidste Aar ei i Drift.
12 Quantum Saug.	Vestfossen i Egers Præstegjeld.	Drammens Kjøbmænd og endel Bønder.	100000 Planter, 35000 Vord.	12 Mestere. 24 Saugdreng 3 Rehratførere	Saugene har 12 Blade og skære til Udfibning ic. som formeldt; drives med Vand og have dette hele Aaret igjennem.
5 Saug	Hoen i do.	Kjøbmand J. F. Thorne.	14000 Planter 6000 Vord.	4 Mestere. 8 Saugdreng og 3 Rehratførere.	Saugene have 5 Blade og skære til Udfibning m. v. Vand hertil haves kun for den halve Sommer. 4 af disse Saug have kun været i liden Drift i dette Aar.
13 do.	Skotselv i do.	Drammens Lasterhandlere.	6000 Planter. 8000 Vord.	5 Mestere. 10 Saugdreng	Saugene have 13 Blade og skære til Udfibning. Have Aargangs Vand. 5 Saug have kun været i saare ubetydelig Gang i d. A., da disse mangle Sommer, og de øvrige tildeels ere forfaldne og ubrugbare.
6 do.	Bindelbæk i do.	Drammens Kjøbmænd.	20000 Planter 49000 Vord.	6 Mestere, 12 Dreng. 2 Rehratførere	Saugene have 6 Blade og skære til Udfibning. Have kun Vand den halve Deel af Sommeren og ligesaa Sommer.

5 do.	Mjøndal i do.	Kjøbmand T. Vacke.	40000 Planter 10000 Bord.	5 Mestere, 10 Drenge, 3 Reh, vatførere.
1 do.	Soelbergelv i do.	Eies af Kjøbmænd.	3000 Bord.	1 Mester. 2 Drenge.
1 do.	Møllenhof i do.	Godberg Poulsen.	1000 do.	1 Mester. 1 Daglønner.
1 do.	Skarra i do.	Consul Madsen.	600 do.	1 Mester. 1 Daglønner.
1 do.	Nordre Vigen i do.	Christopher Nielsen.	800 do.	1 Mester. 1 Daglønner.
1 do.	Hasselværk i do.	Assessor Collett.
1 do.	Gunildsrud i do.	T. Hjertnæs og Pe: der Elster.
1 do.	Fiskum i do.	Lars Krum.
1 do.	Hagavig:Elv i do.	Peter v. Cappelen.
1 do.	Lherrud i do.	Hans Hafsred.
1 do.	Hdegaarden i do.	Hans Andersen.
1 do.	Vestbye i do.	Lorkild Mortensen.
1 do.	Nyhre i do.	Simon Christopher: sen.
1 do.	Krogstad i do.	Niels Pedersens Enke.

Saugene have 5 Blade og
skjære alene til Udfibning.
Have Aargangsvand, men for:
medelft den store Lørke, som
indtraf i Sommer, have Bru:
gene manglet Vand for en Tid.
Saugen har et Blad og
skjærer til Udfibning m. v.
Har Vand hele Aaret igjen:
nem men Saugen har i d.
A. været i ubetydelig Gang.
Har 3 Blade og skjærer
alene til Bygdens Behov.
Har kun 1 Blad og skjærer
til Bygdens Behov.
Ligeledes.
Ligesaa, men har ikke væ:
ret i Drift i de sidste Aar.
Ligesaa.
do.
do.
do.
do.
do.
do.

Af Saugene i Egers Præ:
stegjeld ere endeel af de saa:
kaldte Silkesauge, nemlig i
Vestfossen 5, ved Hoen 2,
i Skotselv 2, ved Bindel:
borg 3, Mjøndahlen 4,
hvoraf enhver Saug har 5
Blade og derover efter Om:
stændighederne; men disse
producere alligevel ikke stort
flere Planter og Bord, end
hvad der skjæres paa en
Saug med et enkelt Blad.

Sulsteds Amt.

5
2

Anlæggets Slags	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Saugbrug . . .	Hougfos i Modums Præstegjeld.	Modums Blaafarverværk.	100 Tylt. Bord	1 Mester og 1 Daglønner.	Brugtet har et Blad og skjærer allene til Bærkets Brug.
2 do.	Kongsaugene i do.	Høiesteretsassessor Collet.	1000 do.	2 Mestere og 2 Daglønner.	Har 5 Blade; skjærer til Udfibning, eget og Bygdens Behov.
1 do.	Tandberg i do.	Ole Nytterager.	600 do.	1 Mester og 1 Daglønner.	1 Blad, ligeledes.
1 do.	Meelaaen i do.	Truels Nielsen.	100 do.	1 do. og 1 do.	1 do. til Bygdens Brug.
1 do.	Pderud i do.	Anders Olsen.	90 do.	1 do. og 1 do.	1 do. ligeledes.
1 do.	Gjethus og Illoug i do.	Hans Christensen	1000 do.	1 do. og 2 do.	2 do. til Udfibning og Bygdens Brug.
1 do.	Mehlums i do.	Niels Guldbbrandsen	20 do.	1 do.	1 do. til Bygdens Brug.
1 do.	Jellum i do.	Peder Christensens Enke	6 do.	1 do.	1 do. til Bygdens Brug.
1 do.	Affheim i do.	Truels Nielsen Natvedt.	20 do.	1 do.	1 do. ligeledes.
1 do.	Bohle i Eggedalselv i Sigdals Præstegjeld.	Sebjørn Herbrandsen	20 do.	1 Arbejder.	har kun 1 Blad og skjærer kun til Bygdens Behov.
1 do.	Vjore i do. Elv og do.	Torkild Olsen.	40 do.	1 do.	Ligeledes.
1 do.	Glesne i Fyrandelv i do.	Anders Truelsen.	50 do.	1 do.	Ligeledes.
1 do.	Green i do.	Gullik Olsen.	20 do.	1 do.	Ligeledes.
1 do.	Holmens Præstegaard i Namstadelv i do.	Sognepræsten.	30 do.	1 do.	Ligeledes.
1 do.	Hovland i Simoelvd. do.	Knud Tronsen.	30 do.	1 do.	Ligeledes.
1 do.	Haaasen i Grydeelv do.	Haagen Engebretsen.	10 do.	1 do.	Ligeledes.
1 do.	Haugan i do. do.	Haugans Opsiddere.	20 do.	1 do.	do.
1 do.	Kopseng i Eggedals Elv i do.	Ole Kittelsen og Enken Ingerie.	8 do.	1 do.	do.
1 do.	Klev i do. do.	John Knudsen.	15 do.	1 do.	1 Blad og skjærer alene til Bygdens Behov.
1 do.	Mehdalen sammesteds	Helge Halvorsen og Helge Larsen.	5 do.	1 do.	Ligeledes.
1 do.	Kingnæs sammesteds.	Anders Knudsen.	10 do.	1 do.	do.

1 do.	Sandsbraaten i Hor:	Christen.	20 do.	1 do.	do.
1 do.	gen: Eiv i do.	Christi Hallingbye.	40 do.	1 do.	do.
96 Gaugbrug.	Slevigen sammesteds		16680 Eylter Planke og 11972 do. Vord	590 Eylter Tømmer.	53 Mestere og 107 andre Ar: beidere.	
1 Tjærebrænderie.	Sætre i Hurums Præstegjeld.	Pierre Ferrai i Havre de Grace.	10 Ed. Tjære.	12 Favne Tyri 12 do. Weed.	De i Sætre værende Anlæg bestyres af en Fuldmægtig, og har foruden de anførte Arbej: dere 10 faste Daglønnerere.	Benyttes til Brugets Be: hov.
1 do.	Tronstad.	Farup.	8 Ed. do.	9 Favne Tyri 10 do. Weed.	Benyttes til Gaardens Behov.
1 do.	Roffestad.	Hans Poulsen.	4 do. do.	4 do. Tyri og 4½ do. Weed.	
3 Tjærebrænderier.			22 Tønder.	25 Favne Tyri 26½ do. Weed.		
1 Teglbænderie.	Gulloug i Liers Præ: stegjeld.	Lars Schvenke.	10000 Stkr. Maursteen og 20000 Tagst.	1 Mester og 6 à 8 Arbeidere.	Leeræltningen skeer ved Hest.
1 do.	Besserstad i do.	Torger Ellingsen.	10000 do. og 4000 do.	1 Mester og 3 à 4 Mand.	Ligeledes.
1 do.	Mørk.	Daniel og Interes: senter.	30000 do. og 6000 do.	1 Mester og 4 à 6 Mand.	Ligeledes.
1 do.	Nædøel i Liers Præ: stegjeld.	Elling Knudsen.	6000 Maur: og 4000 Tagst.	2 à 3 Mand.	Leeræltningen skeer med Hest.
1 do.	Store Reistad.	G. Hofgaard.	50000 do. og 15000 do.	1 Mester 6 à 8 Mand.	do.
1 do.	Qværnene i Egers Præstegjeld.	Christian Bjørnsen og Halvor Clausen.	30000 Tag: og Maursteen.	1 Mester 2 Handtlan: gere.	Leeræltningen skeer ved Ma: skinerie og drives med He: stekraft.
1 do.	Tjorberg i do.	Hans Smørgrav.	20000 do. og do.	1 Mester 2 Handtlangere	Ligesaa.
1 do.	Sundbækken samme: steds.	}				
1 do.	Varlof i do.					
1 do.	Gulliksrud i do.					
1 do.	Qværk i do.					

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Besjernerne og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.	
1 Teglbrænderie . .	Kongsåugene i Nordums Præstegjeld.	Asfessor Collett.	100000 Tagsteen 20000 Muursteen.	125 Lagter Weed.	1 Mester 16 Daglønner	Leeræltningen skeer ved Leermøller, der drives ved Hestekraft.	
1 do.	Leersfallen i do.	Hyttemester Klem.	12000 do. 4000 do.	18 do.	1 do. og 4 do.		
1 do.	Hderud i do.	Anders Olsen.	10000 do. 3000 do.	10 do.	1 do. og 2 do.		
1 do.	Natvedt i do.	Truels.	15000 do. 5000 do.	16 do.	1 do. og 4 do.		
1 do.	Kofte i do.	Niels Johannesen.	30000 do. 8000 do.	32 do.	1 do. og 6 do.		
1 do.	Rubberud i Sigdals Præstegjeld.	Evan Tollesfen.	5000 do. 5000 do.	8 do.	2 Arbejdere.		Leeræltningen skeer ved Vand.
1 do.	Skarved: Eie i Simo Eiv i do. Præstegjeld.	Hans Andersen.	30000 do. 15000 do.	40 do.	4 do.		Ligeledes.
18 Teglbrænderier.			281,000 Muursteen, 276,000 Tagsteen.	249 Lagter Brænde: Weed.	11 Mestere og 69 Daglønner		
1 Glasværk	Paa Gaarden Hofs Grund ved Svelvig i Hurums Præstegjeld.	Kjøbmændene Heyerdahl, Madsen, Poulsen, Grønner.	Dette Værk har ikke været i Drift i flere Aar.	
1 Krudtpufværk . .	Sætre i Hurums Præstegjeld.	Pierre Ferrat i Havre de Grace.	2 Arbejdere.	Drives med Vand, men har ikke i Aarets Løb været i Brug.	
1 Marmorbrug . .	Gjellebek i Liers Præstegjeld.	Ole Pedersen.	3 à 4 Mand.	I maadelig Drift i Mangel af Af sætning.	
1 Tobaksfabrik	Paa Lille Landfald er et Karverie, som drives ved Vand, og tilhører Poul H. Poulsen i Drammen.	
1 Papirmølle . .	Kogeberg i Egers Præstegjeld.	Nikkel Nielsen & Jantzen.	2200 Riis Papir.	Klude eller Fil: ler 82 Spd.	24 faste Arbejdere.	Denne Fabrik drives ved Vand, men Vanddraget er	

				Rim 11 do. Allun 1½ do. Kobolt 2½ Cent: ner.	6 Dagarbeidere	ubetydeligt, saa Fabriken af den Kartag ikke altid er i Drift. De faste Arbeidere have deres Underholdning af Fabriken's Drift, og disses oeconomiske Stilling er i det Hele god. Bestyrere ere selve Interessenterne.
1 Bomulds:Spinderie	Ulverud i Egers Præstegjeld.	Proprietair Helsefth.	Drives med Vand, men har ikke gaaet i de sidste Aar.
1 Valkemølle . . .	Sætre i Hurums Præstegjeld.	Pierre Ferrai i Havre de Grace.	Valket 5091 Alen. Præsset 2700 Alen.	}	1 Arbeider.	Drives ved Vand.
1 Klædepræsse . .	do.	do.				
1 Vadmels:Stampe	Flathuus i RUSHOVD Ely, Sigdals Præstegjeld.	Niels Olsen.	6000 Alen.	1 Arbeider.	} Alle disse Stampemøller drives med Vand.
1 do.	Foslien i do.	Nsbjorn Thoresen.	7000 do.	1 do.	
1 do.	Hovland i Eggedals Ely, do.	Ansteen Herbrandsen.	8000 do.	1 do.	
1 do.	Schatvedtfos i Simo Ely, do.	Hans Andersen.	8000 do.	1 do.	
1 do.	Thorrud i Eggedals Ely, do.	Rnud Kelland.	3000 do.	1 do.	
5 Vadmels:Stamper.			32000 Alen.		5 Arbeidere.	3 Sigdals Præstegjeld er og 2de Potassefogier, nemlig et i Eggedal, der drives af Gaardmand Niels Fagerlie, og et i Krydsherred, der drives af Gaardmand Niels Flathuus.

Bulleruds Amt.

Bulleruds Fogedcontoir den 1ste Februar 1836.

Sarboe.

over følgende i Ringerige og Hallingbalens Fogderie værende Fabriker, Manufacturer, samt andre Industrie-Anlæg og Værker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Production i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjernerne og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
14 Quantumsaage	Nordrehoug.	Forskjellige.	9 ved. Hønefossen, 1 paa Heen og 4 i Bivol; kun 6 i Drift. Heraf 3 i Drift. Skjærer kun til Gaardens Fornødenhed.
5 Væffesaage . . .	do.	do.	do.
1 Saugbrug . . .	Kuudsølver i Sogne- dalen.	Ole Kuud.	do.
1 do.	Gunderfos i do.	Oppegaardens Eiere m. Fl.	do.
17 Møllebrug . . .	Nordrehoug.	Drives med 32 Qvær- ne, hvoraf en med Pillesteen.
1 Kornmølle . . .	Eidselven i Sogne- dalen.	Ole Narverud	1 Møller.	Formaler til Gaardens Behov; ubetydeligt for Andre.
1 do.	Kuudsølven i do.	Ole Kuud.	1 do.	do. do.
1 do.	Soknelv i do.	E. Lundesgaard og N. Berg.	1 do.	do. do.
1 do.	do. i do.	G. Tranebye.	do. do.
5 Teglblænderier .	Nordrehoug.	Hvoraf 4 drives hver med 1 Hest og 1 med Bånd.
3 Stamper	do.
1 Stampemølle . .	Kuudsølven i Sog- nedalen.	Ole Kuud.	1500 à 2000 Alen.
2 Spigerhammere .	Nordrehoug.	J. Kresting.	Hvoraf kun 1 i Gang. Drives ei.
1 Saugbladshammer	do.	do.
4 Brænderier . . .	do.	4 store Vænder paa 3, 4 à 500 Potter; for Resten kun almin- delige smaae Kjedler. De 2 store Kjedler bruges sjelden.

1 Brændeviins-Bræn- derie.	Hurum i Hole.	Enken Sara Andersdatter.	588 Potter.	42 Tønder Potatos, 5 $\frac{1}{4}$ do. Meel, 2 $\frac{5}{8}$ do. Malt, 10 $\frac{1}{2}$ Lagter Brænde.	1 à 2 Mand.	
1 do.	Steen i do.	Ehr. Fougner.	1700 Potter.	170 Td. Potatos, 20 do. Malt, 32 Lagter Brænde.	3 Mand.	
1 do.	Stadum i do.	Jens Olsen.	Rjedlen er af Malm; det øvrige af Kobber.
1 Kornmølle . . .	Skjærdalen i do.	Kjøbmand H. Henrichsen i Christiania.	1200 T. forma- let afforskjellige Sorter Korn.	1 Møller.	Møllen drives med Vand.
1 do.	do. i do.	do.	400 Td. do.	1 do.	Drives ligeledes med Vand.
1 do.	do. i do.	Lieut. Hals.	700 Td. do.	1 do.	do. do.
1 do.	Haavind i do.	Engelb. Jensen.	165 Td. do.	1 do.	do. do.
1 do.	Njaakerud i do.	Ole Nubsen.	100 Td. do.	Qværnen drives med Vand og Eieren er selv Møller.
1 do.	Nasterud i do.	Elling Ander- sen.	Qværnen benyttes kun i Flomtid til Gaardens Brug.
1 Saugbrug . . .	Skjærdalen i do.	Kjøbm. Hen- richsen.	110 Tylter Planker til Udfibning.	1 Saugmester og 2 Karle.	Saugen har 1 Blad og Skjærer, foruden Udfibnings- last, endel Vord til Byg- dens Fornødenhed.
1 do.	do. i do.	Lieut. Hals.	Saugen har 1 Blad og Skjærer alene til Bygdens Fornødenhed.
1 do.	Njaakerud i do.	Ole Nubsen.	do. do.
1 Kalkbrænderie . .	Nytterager i do.	Ole Nytterager	300 Td. Kalk.	100 Læs Kalksteen, 12 Lagter Brænde.	3 Mand.	
1 do.	Steen i do.	Ehr. Fougner.	I Aaret 1835 ikke brugt.
1 Teglbænderie . .	Nytterager i do.	Ole Nytterager	28000 Tagsteen 20000 Muur- steen.	800 Læs Leer og Sand 43 Lagter Brænde.	4 Mand.	Leeræltningen skeer ved Ma- skinerie der drives ved Her- stekraft.
1 do.	Grønvold i do.	Niels og An- ders Moe samt Madts O. Bye.	8000 Tagsteen 1000 Muur- steen.	200 Læs Leer og Sand 11 Lagter Brænde.	4 do.	do. do.
1 do.	Stjærrud i do.	Gulbrand Evenskerud.	7000 Tagsteen 3000 Muur do.	190 Læs Leer og Sand 8 Lagter Brænde.	4 do.	do. do.
Tjærebrænderier.	gives her i Hole flere af, men tildeels smaae, som til- sammen aarlig brænde om- trentlig 100 Td. Tjære.

Bæfrens Nmt.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Badmølsstampe.	Skjærdalen i Hole.	Riøbm. Henschens.	3000 Al. stampet.	1 Stamper.	Indretningen drives med Vand.
1 do.	do. do.	Lieut. Hals.	200 Al. do.	1 do.	do. do.
1 do.	Haavind i do.	Engelb. Jensen.	550 Al. do.	1 do.	do. do.

Antallet af de i 1835 i Hole Præstegjeld forfærdigede Voiturer, anslaaes til omtrent 220 à 230 Styrslæder, 40 Bredslæder, 40 à 50 Bred; og Smalkarioler, samt 4 à 5 gode og smukke Wienerovogne.

Ringerige og Hallingdalens Foged: Contoir den 19de Januar 1836.

Kahrs.

No. 3.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Nummedal og Sandsværd's Fogderie værende Fabrikker samt andre deslige Industrie-Anlæg, med Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
A. Kornmøller.	1. i Kolloug Præstegjeld.					
1 Kornmølle.	i Møgstuefossen paa den østre Side af Laugen.	Oven Gundersen Thoen.	365 Ed. foruden Gaardens eget Behov.	1 Møller.	Møllen, der af Eieren er opført for 3 Aar siden, har 2 Sammelsqværne og et meget godt Vandfald.
1 do.	i do. paa den vestre Side af do.	Gullik Olsen.	35 Tønder.	1 do.	Møllen er gammel og forfalden og har kun et maadeligt Vandfald, samt 1 Sammelsqværn.
1 do.	i Børge Elv i Beglie Annex.	Hellik Qvislen	75 Tønder.	Eieren selv er Møller.	Har kun 1 Sammelsqværn der er gammel og forfalden, dog har den et godt og fordelagtigt Vandfald.
1 do.	i do. i do. Annex.	Steen Brat-terud.	55 Tønder.	do.	Eigesaa.

1	do.	i Sørke Elv i Kol- loug.	Chr. Knudsen Bergseid.	60 do.	1 Møller.	Disse 4 Møller, der hver har 1 Sammalsqværn, drives ved eet Vandfald, og af denne Artfag stifte Eierne Bruget mellem sig efter Omstændighederne og Overeenskomst.
1	do.	i do. i do.	do.	45 do.	1 do.	
1	do.	i do. i do.	Simon Knud- senStoremoen.	300 do.	1 do.	
1	do.	i do. i do.	do.	175 do.	1 do.	
		2. i Flesberg Præ- stegjeld.					
1	do.	ved Gaarden Vatne- bryn.	Ole Helgesen.	omtrent 200 Lønder.	Møllen har 2 Sammals- qværne.
1	do.	ved Fos.	Hans Tosten- sen.	100 do.	Ligesaa.
1	do.	; Lie.	Knud Rittelsen.	180 do.	Har kun 1 Sammalsqværn.
1	do.	; Engerud.	Lars Gulliksen.	100 do.	Ligesaa.
1	do.	; Mangerud.	Ole Evensen.	100 do.	do.
1	do.	; Veraasmogen.	N. Helliksen.	80 do.	do.
		3. i Sandsværds Præstegjeld.					
1	do.	i Kjerstad-Elven.	Ole Simonsen.	1100 do.	Drives af Eie- ren selv og 1 Tjener.	Har 5 Sammalsqværne, 1 Sigte og 1 Grynqværn der drives med Vand.
1	do.	Hedenstad:Qværn kaldet.	En Enke.	500 do.	Drives af Eier- inden selv.	Har kun 2 smaae Qværne.
1	do.	ved Løftstuen.	Lars Skartem.	900 do.	Drives af Eie- ren selv.	2 Sammalsqværne *og 1 Sigte.
1	do.	; Rise i Laugen.	Jacob Olsen.	1000 do.	do.	2 Sammalsqværne.
1	do.	i Dals:Elv.	Niels Ander- sen.	1100 do.	do.	2 Sammalsqværne, 1 Sig- te og en Grynqværn.
1	do.	Fos ved Bittingen.	Ole Fos og Engebret Eid.	6500 do.	1 Mester og 2 Dagarbeidere.	Møllen har 5 Sammals- qværne, 3 Sigter og 1 Grynqværn; drives med Vand.
1	do.	Bittingsøen.	Gullik Stener- sen.	6000 do.	Drives af Eie- ren selv og 2 Daglønnerere.	4 Sammalsqværne, 3 Sig- ter og 1 Grynqværn; dri- ves med Vand.
1	do.	Eid ved Bittingen.	T. Bessæl og E. Eid.	1500 do.	1 fast Møller.	2 Sammalsqværne og 1 Sigte, drives med Vand.
1	do.	Qværnerud.	Knud Andersen	300 do.	Eieren.	Har 2 Sammalsqværne, der fordertmeste kun afbenyttes til omliggende Gaardes Behov.
23 Kornmøller.				20770 Lønder.			

Anlæggets Slags.	Sted.	Entreprenør eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
						qværne, der kun afbenyttedes til Eiernes Behov, nemlig i Rølloug Præstegjeld 57 Stkr., i Flesberg do. 20 og i Sandsværd's do. 6. I Sandsværd's Præstegjeld gives 7 Kalkbrænderier, der tilsammen afgive omtrent 105 Laster Kalk om Aaret.
B. Saugebrug	i Sandsværd's Præstegjeld.					
1 Sauge	i Sønding Elv.	3 Eiere.	30 Tylt. Planke og Bord.	Drives af Eiere.	} Enhver af de nævnte Sauge har kun 1 Blad og skjære fordetmeste kun til Bygdens Behov.
1 do.	i Kjørstad do.	Ole Simonsen.	50 Tylter.	do.	
1 do.	i Kaje do.	4 Eiere.	40 do.	do.	
1 do.	i Dals do.	Geschworner Knoph.	20 do.	do.	
1 do.	Wittingen.	Kjøbmændene Holst og Bakker.	294 Tylt. Planke og 597 do. Bord.	1 Mester og 1 Daglønner.	
5 Sauge.			1031 Tylter Planke og Bord.			Foruden de anførte Sauge, gives følgende Flom- eller Bækkesauge, der fordetmeste kun skjære til Eiernes eget Behov, sc. i Rølloug Præstegjeld 25, i Flesberg do. 5 og i Sandsværd's do. 6.
C. Teglbænderier.						
1 Teglbænderie.	1. i Rølloug Præstegjeld under Gaarden Kleverud.	Rittel Stabek, Juul Godstads og Juul Dokken.	3000 Tagsteen 3000 Muursten.	5 Lagter Weed.	1 Mester og 2 Arbeidere.	Leeræltningen ved dette Bænderie, der blev opført i 1830, drives med et Overvands Hjul af 10 Alens Høide. Mangel paa Leer er der ikke, men dette er af en mindre god Sort. Mangel paa Vand har i indværen-

1 do.	under Gaarden Mellem:Vergsøid.	Knud Venaas og Christopher Vergsøid.	de Sommer været Aarsag til den ringe Production. Har i dette Aar ikke været i Drift.
1 do.	under Lille:Høiseth.	Evend Gundersen Thoen.	Har ikke været i Drift dette Aar, fordi Mesteren har forladt Bæret.
1 do.	2. i Sandsværds Styrstuen.	Præstegjeld. Kammeraad Falch.	40000 Tag: og 40000 Muur: steen.	Drives med 6 Arbeidere eller Tjenere.	Leeræltningen skeer ved Maskinerie der drives med Hestekraft. Det sidst anførte Teglbærderie er opført 1832.
1 do.	Tofstad.	3 Eiere.	50000 Tag: og 50000 Muur: steen.	do.	
1 do.	Tuft.	Peder Olsen.	9000 Tag: steen 9000 Muur: steen.	12 Lagter Brænde.	2 Daglønner.	
6 Teglbærderier.			102000 Tag: steen og 102000 Muur: steen.			
D. Stampemøller	i Sandsværds Præ: stegjeld.					
1 Stampemølle.	Foss.	Ole Foss.	1700 Alen.	1 Daglønner.	Drives med Vand.
1 do.	Bittingsøen.	Gullik Stenersen.	5000 do.	1 do.	do.
2 Stampemøller.			6700 Alen.			Foruden disse 2 Stampemøller, gives i Rølloug Præstegjeld 8 og i Flesberg do. 2, der kun benyttes til Eiernes og omliggende Gaardes Behov.

Brændeviins:Brænderier gives egentlig ikke i Fogderiet; men alene enkelte Brændeviinskjedler, der, forsaavidt de rumme over 60 Potter, bruges enkelte Dage om Aaret. Forresten synes det som denne Brænding her i Fogderiet snarere er i Af: end Tiltagende.

Nummedal og Sandsværds Fogedcontoir den 5te Januar 1836.

Baug.

Bulleruds Amt.

over følgende i Drammens Bye værende Industrie Anlæg, samt Forklaring over sammes Drift i 1835.

Nr	Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product brugte Materialier	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1.	1 Strømpewæverie.	Landsfaldsøen.	Ole Mjelva.	100 Dusin dobb. Guet. 200 Stkr. Natstrøier. 100 Par Underbeenklæder, 100 Par Strømper. Er ikke opgivet.	Circa 4 Stkpd. Uld.	1 Mester, 1 Svend og 3 Dreng.	Eieren forestaaer selv Værkstedet som Mester. Fabrikken lønner sig godt.
2.	1 Stampe og Ballemaffine.	Sammesteds.	do.	Er ikke opgivet.	At denne Indretning, der ligeledes drives af Eieren som Mester, svarer Regning, er sandsynligt.
3.	1 Tobaksfabrik.	Bragernæs.	J. Gram.	Samtlige Eiere af de her fornævnte Tobaksfabrikker have erklæret sig uviljige til at afgive nogen- somhelst Dplysning betræffende Driften, det afgivende Product m. v. I Løbet af Decbr. Maaned s. A. have Drammens Stavnvidner L. Grønberg og A. Hannevig forstjellige Gange anmodet og opfordret vedkommende Eiere at afgive de attraaede Dplysninger, men da dette er negtet, kan disse ikke her anføres. Forøvrigt bemærkes, at ved de anførte Branderier ere tillige Maltgjærierer.
4.	1 do.	do.	H. Nyhre.	
5.	1 do.	do.	C. Block.	
6.	1 do.	do.	F. Poulsøn.	
7.	1 do.	do.	P. P. Poulsøn.	
8.	1 do.	do.	Fr. Melhuus.	
9.	1 do.	do.	S. Holst.	
10.	1 Brændeviins-Branderie.	Strømsøe.	H. Malling.	
11.	1 do.	Bragernæs.	J. Segelcke.	
12.	1 do.	do.	M. L. Madsen.	
13.	1 do.	do.	H. G. Albus.	
14.	1 do.	Tangen.	H. Riær.	
15.	1 do.	Landsfaldsøen.	J. P. Bruun.	
16.	1 do.	Tangen.	Fr. Kjøsterud.	
17.	1 do.	Landsfaldsøen.	J. Selgesen.	
18.	1 do.	do.	H. Kjøsterud.	
19.	1 do.	do.	H. Nyhre.	
20.	1 do.	Bragernæs.	F. Kjøsterud.	
21.	1 do.	do.	P. G. Bergh.	
22.	1 do.	do.	P. Hansen.	
23.	1 do.	do.	H. Jensen.	
24.	1 do.	Strømsøe.	J. Lærum.	
25.	1 do.	Bragernæs.	A. Solberg.	
26.	1 Maltgjæriere.	do.	Ole Pehrson.	Er ikke opgivet.	Dplysning mangler.	
27.	1 do.	I Eierfund.	C. Block.	Ikke heller.	
28.	1 Kornmøllebrug.	Bragernæs.	L. og J. Schwenke.	
29.	1 Reberbane.	Strømsøe.	Procur. Middelfart og Erik Børresen.	
30.	1 Bogtrykkerie.	Bragernæs.	Jacob Wulfsberg.	

Drammens Byfogedcontoir den 12te Marts 1836.

Dahl.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Kongsberg Bye værende Industrie Anlæg, samt Forklaring om sammes Drift i 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i 1835.	De til Frembringelsen af modstaaende Product medgaaede Materialier.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1. 1 Brændeviins-Brænderie. 2. 1 do.	I de saakaldte Smaaegaarde. Paa Eggermoen.	Kjøbmand N. Hvoslef. Kjøbm. Joh. Holst.	17000 Potter Brændeviin.	653 Lønder Potatos, 127 — Bygmalt, 38 — Havremalt, 84 — Rug, 5 — Hvede.	1 Mester, 3 Arbejdere.	Har ikke været i Drift i Aaret 1835.
3. 1 Maltgjærerie.	I Smaaegaardene.	Kjøbmand N. Hvoslef.	Henhører til Brænderiet No. 1, men er som dette ikke i Drift. Drives i Fællesskab med Brænderiet No. 2 og blot til dettes Behov.
4. 1 do.	Paa Eggermoen.	Kjøbm. Joh. Holst.	
5. 1 Kornmølle.	Beliggende paa Laugen Elvs vestre Side.	Johan Petersen Forpagter og Solvørket Eier.	Har ikke været at faae Dpgave over.	1 Mester, 4 Arbejdere.	Er eller kan ikke være i Drift, saasom Driftsvandet borttages til Gruben.
6. 1 do.	Beliggende ved Laugens østre Bred ved de saakaldte Smaaebroer.	Even Andersen.	Dpgave herover har ikke været at érholde.	1 Mester, 4 Svende.	
7. 1 Grynsmølle.	Bed den saakaldte Dufværks Elv paa Sandsværdsmoen.	Solvørket Eier og Johan Petersen Forpagter.	Er eller kan ikke være i Drift, saasom Driftsvandet borttages til Gruben.
8. 1 Balkesmølle.	Paa Laugen Elvs vestre Bredde.	Kattigvæsenet tilhørende, Forpagteren Johannes Sunø.	Balket 9 a 10,000 Alen Løier.	2 Arbejdere.	
9. 1 Saugbrug.	Bed Gabe Gøttesi Saugrenden	Solvørket.	Bruges blot til Skuur af Solværkets Materialier. Saugbruget har 3 Blade og skærer til Udfibning.
10. 1 do.	Bed Laugens vestre Side.	Elling Rustand Amund Beskeberg og Aase Skajem.	1730 Tylter Planker og 2948 Tylter Bord.	2 Betjente, 3 Saugmestere, 3 Natstjærere, 3 Kolledrenge, og 1 Hønbærer.	

Buffens Amt.

Kongsberg den 6te Februar 1836.

Koesoed.

Farlsberg og Laurvigs Amt.

Til Kongen!

Ved naadigste Resolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827 har Deres Kongelige Majestæt behaget at befale, at samtlige Amtmænd i Riget hvert femte Aar have at afgive nøiagtige Rapporter angaaende de dem an betroede Districters oeconomiske Tilstand, hvilke Rapporter, der første Gang afgaves ved Slutningen af Aaret 1829, overensstemmende med den Kongelige Norske Regjerings Finants; Handels; og Sold;Departements Skrivelser af 14de Marts og 9de December forrige Aar, denne Gang blive at afflutte ved Udgangen af forrige Aar og saaledes komme til at omfatte de 6 Aar fra 1ste Januar 1830 til 31te December 1835.

I det Amtet tillader sig underdanigst at bemærke, at de Oplysninger, der under den ved Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolution af 10de August forrige Aar befalede Folketælling ere blevne indhentede angaaende Korn; og Potatoesavlen, samt om Kreaturholdets Størrelse, og som af vedkommende Tællingsbestyrere directe ere indsendte til Finants;Departementet, ifølge bemeldte Departements Skrivelse af 9de December f. A. ved Departementets Foranstaltning nærmere vilde blive at vedlægge Amtmændenes Rapporter, gaaer man nu over til Rapportens Afgivelse for dette Amts;Districts Vedkommende, hvorved man, saavidt muligt, skal følge den Orden, der er antydnet i den af Finants;Departementet i Trykken udgivne Oversigt over de af Amtmændene ved Udgangen af 1829 afgivne Rapporter.

A. Landdistrictet.

Agerbruget.

Uagtet Amtsdistrictet med Hensyn til Climatets Mildhed og Jordbundens Besskaffenhed maa ansees som et af de af Naturen meest begunstigede Districter i Riget, og uagtet der i Districtets Midte er et Agerdyrknings;Seminarium, der er bestyret af en af Landets kyndigste Jordbrugere — nemlig Seminariet paa Semb i Farlsberg Fogderie under Bestyrelse af Overlærer Sverdrup —, staaer dog dets Agerbrug vistnok langtfra ikke paa noget høit Trin. Imidlertid maa Jordbruget i Amts; Districtet i det Hele antages at være gaaet ikke ubetydeligt fremad, hvilket i Særdeleshed gjelder Potatoesavlen og tildeels ogsaa Rugavlen, skjønt den Omstændighed, at Potatoesen, der for en stor Deel sælges fra Gaarden, nu erholder en betydelig Deel og vel paa flere Steder den største Deel af den Gjødning, som forhen anvendtes til Dyrkning af Havre og Byg, udentviol, især i Liden, vil yttre en skadelig Indflydelse,

hvis der ikke mere og mere lægges Vind paa en hensigtsmæssigere Dyrkningsmaade af Jorden, og for- nemmelig paa en rigtig Sæd-Omskiftning. Ogsaa er formeentlig Agerlandet tildeels formeget blevet udvidet paa Græsgangenes Beføstning, uden at Nvæget paa anden Maade har erhøldt Bederlag derfor, hvilket virker skadeligt paa Agerbruget, der, efter de almindelige landoeconomiske Forhold, ikke kan trives uden ved Siden af en god Nvægavl. Man tør derfor med temmelig Sikkerhed antage, at Korn- productionen i Districtet ikke overalt har tiltaget i Forhold til Agerlandets Udvidelse.

Forøvrigt er Havren fremdeles Hovedsæden i Districtet. Ved Siden deraf dyrkes, som allerede oven omhandlet, Potatos i betydelig Mængde, Rug og Byg, samt noget Hvede. Ogsaa avles endeel Linn, Hamp og Humle, skjøndt ingenlunde i tilstrækkelig Qvantitet til Indvaanernes Behov, dog meest af det første Slags.

Naar det tages i Betragtning, hvad der sælges, i Særdeleshed af Potatos og Havre, og hvad der for de derved erhvervede Penge kan kjøbes af nødvendige Kornsorter, maa det formeentlig antages, at Jarlsberg Fogderie i almindelige Aar kan brødføde sig selv; thi vel behøve enkelte Districter i samme, nemlig Laurdal og Stofte Præstegjelde, samt Natterøe, Anneboe og Strømmens Sogne, det sidste formeentlig dog kun med Hensyn til de i samme beliggende Strandsteder Strømmen og Svølvigen, at kjøbe noget Korn; men dette opveies formeentlig fuldkommen igjen ved det Overtfud, den øvrige Deel af Fogderiet i mere og mindre Grad har af sin Afl.

I Laurvig's Fogderie, i hvilket den Omstændighed, at mere end Halvdelen af Jordbrugene sammesteds er Bygselgods under Laurvig's Grevskab, hidtil har været en væsentlig Hindring for Jordbrugets Fremskriden, kan formeentlig kun Tjalling og Sandeherre's Præstegjelde i sædvanlige Aar antages at brødføde sig selv.

Efter en hermed under No. 1 følgende Fortegnelse over de i dette Amtsdistrict værende Bygdemagasiner's Status den 31te Marts forrige Aar, havde da 7 Bygdemagasiner, af hvilke det ene senere er deelt i 2de, med en Beholdning i de forfjellige Magasinhuse af 6 Skjepper Rug, 82 Tønder Byg og 2225 Tønder $4\frac{1}{2}$ Skjepper Havre, samt i udestaaende Fordringer af 60 Tønder 7 Skjepper Byg og 449 Tønder $5\frac{1}{4}$ Skjepper Havre, hvorhos 3de af disse Magasiner havde Pengebeholdninger, tilsammen til Beløb 181 Spd. 82 s.

Overensstemmende med den ligeledes under No. 2 vedlagte Fortegnelse over de i Jarlsberg Fogderie værende Fabriker og Manufacturer samt andre Industrie-Anlæg for Aaret 1835, gaves der ved Udgangen af bemeldte Aar 13 Tærskemaskiner i Fogderiet. Ogsaa i Laurvig's Fogderie have nogle Tærskemaskiner, hvorom imidlertid speciel Opgave savnes.

Ifølge de Opgaver Amtet har modtaget igjennem vedkommende Fogder, er der i de 6 Aar fra Udgangen af 1829 til Udgangen af 1835 opdyrket i Jarlsberg Fogderie omtrent 2850, samt i Laurvig's Fogderie omtrent 1000 Maal Jord; men Amtet maa bemærke, at man hvilligen befrygter, at disse Opgaver ikke ere fuldkommen paalidelige, eftersom de fleste Jordbrugere sandsynligviis ikke selv lade sig det være angelegent at reducere den af dem opdyrkede Jord til visse Maal Jord eller Tønder Land, hvoraf igjen følger, at vedkommende Auctoriteter ikke have Udgang til at skaffe sig nogen paalidelig Kundskab i denne Henseende.

I de 6 Aar, der ere Gjenstand for nærværende Rapport, har der egentlig ikke været noget Misvæxt-Aar i Districtet. Imidlertid var dog Kornhøstens Udfald i Aaret 1830 saa mislig, at der af de offentlige Magasiner i Foraaret 1831 blev udlaaet omtrent 800 Tønder Havre og 100 Tønder Byg iblandt Amts-Districtets Indvaanere til Sædekorn.

Fædrift.

Endskjøndt Fædrift ikke i noget af Amts-Districtets Præstegjelde kan ansees som Hovednæringsvei, maa det dog antages, at Districtets Fædrift, i al Fald paa saare Ubetydeligt nær, er tilstrækkelig saavel til Land-Districtets som de i samme liggende Kjøb- og Ladesteders, samt folkerige Strandsteders Forsyning med Fødevarer. Dog er Districtet i det Hele kun maadeligt forsynet med Græsgange, der desuden, som allerede ovenfor er anmærket, lide nogen Indskrænkning ved Agerbrugets Udvidelse.

Som herhen henhørende bemærkes, at der paa Farsberg Hovedgaard, hvor der tilforn tilvirkedes en betydelig Quantitet Ost til Salg, i dets Sted nu opfødes en Mængde Stude, der deels ere opkjøbte i Sverige, deels her i Landet, og igjen deels sælges til Slagtehandlere paa Gaarden, deels føres til Christiania til Salg sammesteds.

Hesteavl er ingen Næringsgreen i Districtet; der kjøbes endeel unge Heste og Føl fra andre Districter til Opfodring. Nogle Heste sælges vel af Districtets Indvaanere til Fremmede; men Antallet heraf er dog kun ringe.

Forrige Aars flette Høehøst vil formeentlig virke skadeligt paa Districtets Fædrift; men det er endnu fortidligt at fælde nogen Dom om Betydningen heraf.

Skovdrift.

At Skovene i en betænkkelig Grad aftage, er en almindelig Klage, der ogsaa høres i dette Amt, hvis Landdistrict er stærkt befolket og saaledes selv har et betydeligt Forbrug af Skovproducter, og som derhos — vel ikke udelukkende, men dog for største Delen — forsyner dets temmelig store Antal Kjøbstedbeboere med Byggetømmer, Brændeweed og Udfibningsklast. Hertil kommer, at der i Districtet er 2 Jernværker, nemlig Frigøe og Eidsfos — foruden det mindre betydelige Farsberg eller Konnerud-Værk — af hvilke det første, efter den Opgave angaaende dette Værks Drift i Aarene 1830 — 1835, der følger nærværende Rapport under No. 3, i ommeldte 6 Aar i Gjennemsnit har havt et Forbrug af 16750 Læster Kul aarlig, og det sidste, efter ligeledes under No. 4 vedlagte Opgave, et Forbrug af 7495 Læster Kul aarlig, i hvilken Anledning dog maa bemærkes, at endeel af disse Kul komme fra Steder udenfor Amts-Districtet. Ogsaa det i Amts-Districtet beliggende Vallø Saltværk tiltrænger en betydelig Deel Skovproducter, hvilket den under No. 5 vedlagte Opgave over dette Værks Drift i Aarene 1832 — 1835 udviser, hvoraf sees, at Værkets Gjennemsnits-Forbrug af Brændeweed i disse Aar har været 624 Favne 4 Fods og 2325 Favne 2 Fods Weed aarlig. Forøvrigt er det behageligt at erfare af den sidstomhandlede Opgave, at der til Besparelse for Skovene for Tiden forbruges et betydeligt Quantum Steenful til Salttilvirkningen ved Værket. I Aaret 1834 forbrugtes saaledes 610 Tønder Steenful, i 1835 1870 Tønder, hvorimod i 1833 kun 43 Tønder.

Som en Omstændighed, der bidrager til, at Skovene i dette Amts-District hurtigere aftage end i

andre Districter, bør udentvivel anføres den korte Drift til Amts-Districtets Kjøbstæder, der gjør det tillokkende for Bonden at bringe Smaalast af i sig selv mindre betydelig Værdie didhen. Et Slags Smaalast, som man først i de senere Aar har begyndt at udføre fra Districtet, er Birke- og Dre-Last af mindre Dimensioner, der gaaer til Scotland, og hvoraf der efter den Opgave om Udførselen fra Laurvig i Aarene 1830 — 1835, der er inddraget i nærværende Rapport ved denne Bye, alene i Aaret 1835 fra Laurvigs Toldsted er udført 999 Trælast-Læster. Seer man imidlertid hen til den ringe Værdie, Birke- og især Dre-Skoven udbringes til, naar den blot hugges til Brænde, er det vel tvivlsomt, om ikke den forøgede Fordeel, som den omhandlede Lasts Tilvirkning medfører for Skoveierne, samt den Tilvæxt, som deraf opstaaer i Districtets Export, bør ansees for at være vigtigere Hensyn end den Formindskelse, Skovene derved lide, naar ikke Udførselen stiger til en foruroligende Høide. Desuden voxer i Særdeleshed Dreskoven temmelig hurtigt til igjen.

I Hedrums, Laurdals og Hofs Præstegjelde maa Skovdrift endnu henregnes iblandt Hovednæringsveiene. Desuden er Salget af Skovproducter af temmelig Betydning i flere andre Districter i Amtet, f. Ex. i Sande og Skouger Præstegjelde samt Strømmens Annexfogn, og maa det derhos formeentlig antages, at, med Undtagelse af Nøtterøe Præstegjeld, bestaaende af Nøtterøe og Tjømøe Sogne, samt Tjellings Præstegjeld, savner endnu intet af Amtets Præstegjelde den fornødne Skov til eget Behov. Namnæs Hovedfogn mangler vel og tilstrækkelig Skov; men de dertil hørende Annexfogne Foden og Bivestad ere derimod vel forsynede dermed.

Efterat Laurvigs Grevskab i forrige Aars Høst kom i en ny Eiers Besiddelse, er der fra Grevskabets Bestyrelses Side søiet forskjellige Foranstaltninger, sigtende til en forbedret Control med Grevskabets Leilændingers Hugst i de samme tilhørende Skove; men det er formeentlig endnu altfor tidligt at yttre nogen Mening om disse Foranstaltningers Indflydelse paa Conservationen af de til Grevskabet hørende betydelige Skove.

Bergværksdrift.

Uf Bergværker besidder Amts-Districtet 3, nemlig Frigøe, af hvis Indretninger endeel ligge i Kjøbstaden Laurvig, og Eidsfos Jernværker, samt Jarlsberg; eller Konnerud-Værket. Under No. 3, 4 og 6 følge Opgaver, der indeholde Oplysning om disse Værkers Drift i Aarene 1830 — 1835.

Det første af de omhandlede Værker, der formeentlig i det Mindste tilforn var Rigets vigtigste Jernværk, og hvis Production i ældre Tider var af særdeles Betydning (man tillader sig her at henvise til Krafts topographisk-statistiske Beskrivelse over Kongeriget Norge, 2den Deel Pag. 238 og 239) giver endnu et betydeligt Product. I Aaret 1835 var Værket i svag Drift, hvortil slet Vinterføre væsentlig bidrog. Værket har 2 Marsovne, hvoraf den ene og vigtigste er beliggende i Slemdals Annex til Ekdangers Præstegjeld i Bradsberg Amt; men det vil formeentlig være vanskeligt, om ikke umuligt, i en længere Række af Aar at tilveiebringe den fornødne Qvantitet Kul til at drive begge Marsovne hele Aaret igjennem.

I Aarene 1830 — 1835 producerede Værket i Gjennemsnit 4145 Skpd. Naajern, 938 Skpd. Støbegods og 3323 Skpd. Stangjern aarlig. Over Værkets Production af Spiger og Fiinsmide i om:

meldte Aar have ingen Opgave; men denne Production har ikke været af Betydning. Det dertil medgaaede Jern er indberegnet i Stangjerns Productionen. Gjennemsnits-Værdien af det producerede Støbegods og Stangjern kan ansættes til circa 41000 Spd. aarlig. Ved Udgangen af Aaret 1835 beskæftigede Værket 60 faste Arbeidere foruden 30 Lømmere og Dagarbeidere.

Ogsaa Eidsfos-Værks Drift var svagere i Aaret 1835 end i de foregaaende Aar. Antallet af Arbeiderne ved dette Værk var i Aaret 1835 46, der med Familier udgjorde 178 Individuer. Værkets Production i Aarene 1830 — 1835 var i Gjennemsnit 1764 Skpd. Naajern, 345 Skpd. Støbegods, 1098 Skpd. Stangjern og 105 Skpd. Fiinsmide og Bygningsjern aarlig. Gjennemsnits-Værdien af det producerede Støbegods, Stangjern, Fiinsmide og Bygningsjern udgjorde circa 16800 Spd. aarlig.

Færdsels- eller Konnerud-Værket, der ingen Marsboen har, men som bestaaer af en Stangjerns hammer og tre Spigerhamre, beskæftigede i Aaret 1835 9 Arbeidere. I Aarene 1830 — 1835 tilvirkedes i Gjennemsnit ved Værket 66 Skpd. Stangjern og 50 Skpd. Spiger aarlig. Gjennemsnits-Værdien af Fabrikatet udgjorde circa 1680 Spd. aarlig.

Fiske- og Kunst = Sliden.

Uagtet Fiske- og Kunst = Sliden ikke i noget af Amtets Districtets Præstegjelde er at betragte som Hovednæring, er samme dog en ikke uvigtig Binnæring i de Præstegjelde, der ligger ved Kysten. Hovedsagelig fiskes Lax, Makrel, Helleflyndre, Lorse, Silde og Hummer. Den sidste er Exportartikel og sælges som saadan til 2de indenlandske Interessentskaber efter en accorderet Pris, formeentlig 3 indtil 4 Skilling pr. Stk., og afhændes igjen af disse til et engelsk Hummerhandels Compagnie, der udfører Hummeren i egne dertil indrettede Fartøier.

Uf de Oplysninger, der findes i nærværende Rapport ved Kjøbstæderne Laurvig og Lønsberg, sees, at Udførselen af Hummer fra Amtets Districtet i Aarene 1830 — 1835 var størst i det sidste af disse Aar, nemlig 139,850 Stkr. og dernæst i det første, nemlig 138,212 Stkr.

Uf Færdsels- og Kunst = Sliden, der i det Hele ei ere af megen Betydning, er Laxefiskeriet ved Kjørse i Laugen det vigtigste.

Huus- og Kunst = Sliden.

Det maa formeentlig antages, at Huussliden i det Hele staaer paa et temmelig lavt Trin i Districtet. Imidlertid synes den at være i Tiltagende. For største Delen tilvirkes overalt i Amtets Landdistrict det Fornødne til Indvaanernes simplere Klædningsstykker. I Ramnæs Præstegjeld staaer formeentlig Huussliden høiest, og maaskee lavest i Røtterøse og Ljømsø Præstegjeld, hvorved dog maa bemærkes, at det sidste Præstegjelds Beboere for det Meste ere Søefolk.

Huusslidens Producter bestaae hovedsagelig i Vadmel, Lærred og Strie.

Kunstsliden i Amtets Landdistrict maa ansees som ringe. Over samtlige Fabrikker og Manufacturer samt andre Industri-Anlæg i Amtets 2 Fogderier følge hermed Fortegnelser for 1835, indrettede i den ved den Kongelige Norske Regjerings Finants- og Handels- og Sold-Departements Circulaire af 29de October 1833 bestemte Form (Bilage No. 2 og 7.)

Disse Fortegnelser udvise, at der i Aaret 1835 gaves:

I Laurvig's Fogderie:

- 10 Brændeviins:Brænderier, der leverede circa 20,000 Potter Brændeviin. Desuden gives der i Fogderiet endeel andre Brændeviins:Brænderier, der i Aarets Løb ei vare i Drift.
 - 8 Kornmøller, af hvilke 6 drives med Vind, hvorpaa formaledes circa 4100 Tønder Korn, 78 mindre betydelige Kornmøller.
 - 2 Maltgjørerier, der drives i Forening med Brændeviins:Brænderier, og leverede 55 Tønder Malt.
 - 46 Saugbrug, der leverede 274 Tylter Planter og 976 Tylter Bord.
 - 2 Teglbænderier, der leverede 36,000 Tagsteen og 42,000 Muursteen.
- Ogsaa havees i Fogderiet endeel Badmels- og Barkestamper af mindre Betydning.

I Carlsberg Fogderie:

- 16 Brændeviins:Brænderier, hvoraf de 15 producerede 153,973 Potter Brændeviin. 1 Brændeviins:Brænderie benyttedes blot til vedkommende Eiers egen Fornødenhed.
- 149 Kornmøller, hvoraf 1 Windmølle. Paa 2de af disse Møller formaledes tilsammen 5500 Tønder, paa 1 4000 Tønder, paa 1 2900 Tønder og paa 1 2800 Tønder, samt paa 8 fra 1000 til 2000 Tønder Korn. En stor Deel af de øvrige Kornmøller ere af mindre Betydning.
- 8 Maltgjørerier, der samtlige drives i Forbindelse med Brændeviins:Brænderier, og hvoraf de 5 leverede 1511 Tønder Byg- og Havremalt, og de øvrige 3 blot drives til de dermed forbundne Brænderiers Behov.
- 1 Reberbane, der leverede 200 Skpd. Longværk.
- 157 Saugbrug, hvoraf de 145 leverede 2251 Tylter Planter og 5321½ Tylt Bord. De øvrige 12 Saugbrug ere deels forfaldne, deels bliver der paa samme blot skaaret til vedkommende Eiers eget Brug.
- 20 Teglbænderier, der leverede 362,000 Tagsteen og 385,000 Muursteen, samt 90,000 forskjellige Steen, eller i det Hele 837,000 Tag- og Muursteen.
- 13 Lærskemaskiner, og
- 1 ubetydeligt Ljærebrænderie.

Man befrygter forøvrigt, at de Opgaver, hvorpaa Fortegnelserne ere byggede, ikke altid kunne betragtes som aldeles paalidelige.

Amtets 3de Bergværker ere allerede ovenfor omhandlede, hvorimod det formeentlig vil være påsænde her at berøre Balløe Saltværk.

Over dette Saltværks Drift følger under No. 5 en Opgave, indbefattende Aarene 1832, 1833, 1834 og 1835. Denne Opgave udvise, at Værket, der i Aaret 1831 kom i et nyt Interessentskabs Hænder, har i ommeldte 4 Aar i Gjennemsnit produceret 17877 Tønder raffineret Salt til en Vegt af 250 Pd. pr. Tønde, eller 24580 Tønder løst Salt aarlig. Sammenholder man dette med de Oplysninger, som Krafts topographisk-statistiske Beskrivelse over Norge, 2den Deel Pag. 650 — 654, inde-

holder om Værkets Drift i ældre Tider, erfares det, at Værkets aarlige Gjennemsnits-Production har været ikke ubetydelig større end Gjennemsnits-Productionen i de 12 sidste Aar, i hvilke Værket drevs for Statens Regning, nemlig for Aarene 1807 — 1818, begge Aar inclusive.

Værket beskæftigede ved Udgangen af Aaret 1835 8 Mestere og 101 faste Arbeidere, foruden et ubestemt Antal Daglønnere.

Haandværksdrift.

Denne reducerer sig i Amtets Landdistrict til at levere hvad der er nødvendigt til de enkelte Districters eget Forbrug. Paa enkelte Steder gives der temmelig duelige Hjulmagere.

Skibsfarten.

Ogsaa i Amtets Landdistrict er Skibsfarten af megen Betydenhed, og paa flere Steder, og deri blandt fornemmelig i Røtterøe og Tjømøe Præstegjeld, en af Hovednæringsveiene.

Efter en Opgave Amtet har erholdt fra Laurvig's Soldkammer, hørte der ved Udgangen af Aaret 1835 hjemme i den Deel af Amtets Landdistrict, der forterer under Laurvig's Soldsted, 44 Fartøier af 1482½ Commercelæsts Drægtighed, og efter en lignende Opgave fra Lønsberg's Soldkammer, i det til Lønsberg's Soldsted hørende Landdistrict 88 Fartøier, tilsammen drægtige 4281½ Commercelæst.

Ifølge Opgaver fra bemeldte 2de Soldkamre, er der i den til Laurvig's Soldsted hørende Deel af Amtets Landdistrict i Aarene 1830 — 1835 bygget 4 Fartøier, drægtige tilsammen 266½ Commercelæst, samt i det under Lønsberg Soldsted forterende Landdistrict 10 Fartøier, drægtige 665 Commercelæster.

I det til Holmestrand's Soldsted hørende Landdistrict, Ladestedet Næsgaardstrand ei derunder indbefattet, hørte der, ifølge Opgave fra Holmestrand's Soldkammer, ved Udgangen af 1835 kun eet Fartøi hjemme, drægtigt 56 Commercelæster, og er der efter samme Opgave ikke bygget noget Fartøi i det hele under Ladestedet forterende District i Aarene 1830 — 1835.

Efter Opgave fra Drammens Soldkammer hørte der i den under Drammens Landdistrict forterende Deel af dette Amt's-District, ved Udgangen af 1834, hjemme 13 Fartøier, tilsammen drægtige 568 Commercelæster, hvoraf i Strandfjederne Esvig og Strømmen 8 Fartøier af 307½ Commercelæsts Drægtighed. I Aarene 1829 — 1834 er der, ifølge samme Soldkammers Opgivende, i ommeldte Deel af Amt's-Districtet bygget 4 Fartøier, drægtige 322½ Commercelæst.

De fleste af Fartøierne søge Fragt udenfor Amt's-Districtet, da Udfibningen af Trælast m. m. fra dettes Kjøbstæder ikke er af den Betydenhed, at den kan beskæftige samtlige i Amt's-Districtet hjemme hørende Fartøier.

Af andre Landboe-Næringer i dette Amt's-District fortjener at bemærkes Jagten, der dog ikke er af megen Betydenhed, — Ind- og Udlodsning af Fartøier, der er en ikke uvigtig Næringskilde for Beboerne paa forskellige Steder i Amt's-Districtet, — samt Fragtfart langs Kysten tildeels med aabne Baade.

Som Noget, der er af særdeles Vigtighed for Landmanden, troer Amtet her at burde anmærke, at saavel Hoved- som Bygdeveiene i Amt's-Districtet ere betydelig forbedrede i Løbet af de 6 Aar, som

nærværende Rapport omfatter. De sidste bleve i Aarene 1830, 1831 og 1832 tildeels oparbejdede til den loobefalende Bredde. Ogsaa er i Aarene 1830 — 1835 adskillige Broer opførte saavel paa Hoved- som Bygdeveiene.

Hvad Tilstanden i Amtets Landdistrict i Almindelighed angaaer, da troer Amtet at maatte antage, at Velstanden, naar undtages iblandt Leilændingerne paa det til Laurvigs Grevskab hørende Bygsegods, i det Hele har tiltaget i de 6 Aar der ere Gjenstand for nærværende Rapport. Som et ikke uvigtigt Moment herfor kan formeentlig med Høie anføres den Formindskelse, der i de senere af disse Aar fandt Sted i Antallet af de ved Forligelses-Commissionerne behandlede Sager, samt i Særdeleshed i Antallet af de afholdte Executions-Forretninger m. v., i Sammenligning med de tidligere Aar, og hvilket af nedenstaaende Opgaver, der, forsaavidt de afholdte Executions-Forretninger angaaer, ere Amtet meddeelte af Fogderne, nærmere oplyses.

Ved Forligelses-Commissionerne i Jarlsberg og Laurvigs Amts Landdistrict har i efternævnte Aar været behandlet:

i 1830	2709 Sager.
i 1831	3923 —
i 1832	2636 —
i 1833	2104 —
i 1834	2259 —

For 1835 kan ingen Opgave afgives, da de befalede Fortegnelser over de ved Forligelses-Commissionerne behandlede Sager endnu ikke ere indkomne fra samtlige Vedkommende.

Ligeledes har i de samme Aar været afholdt det nedenfor anførte Antal Executions- og Arrestforretninger og deslige, nemlig:

i 1830 i Jarlsberg Fogderie	222	Stfr.	i Laurvigs Fogderie	50	Stfr.
i 1831 i Do.	272	—	i Do.	45	—
i 1832 i Do.	207	—	i Do.	38	—
i 1833 i Do.	130	—	i Do.	27	—
i 1834 i Do.	120	—	i Do.	34	—
i 1835 i Do.	113	—	i Do.	17	—

Forsørigt maa vistnok ikke hiin Formindskelse alene tilskrives den voxende Velstand, men ogsaa tilige for en stor Deel den større Lethed, der i de senere Aar har været i at erholde Laan af offentlige Midler paa faste Eiendomme end forhen.

De private Retsfagers Antal har ogsaa aftaget.

Derimod have ikke Skatterestancerne i Løbet af Aarene 1830 — 1835 i det Hele aftaget i nogen særdeles mærkelig Grad, naar der tages Hensyn til den betydelige Formindskelse, der har fundet Sted i Landskatten. Imidlertid vare dog Skatterestancerne ved Udgangen af 1834 betydelig mindre end ved Udgangen af de nærmest foregaaende Aar.

Hvad Laurvigs Fogderie angaaer, der udentvivl, i det Hele taget, staaer paa et ikke ubetydeligt lavere Trin af Velstand end Jarlsberg Fogderie, da gjør man sig Haab om, at det væsentlig vil bi-

drage til bemeldte Fogderies Dykomst, i Fald den ny Eier af Laurvigs Grevskab continuerer med at bortfælge af det til Grevskabet hørende Bygselgods, hvormed Begyndelse allerede er gjort.

Beløbet af Amts-Repartitionerne for Aarene 1830 — 1835, samt af de Summer, der i samme Aar have været udlignede som Bidrag til Amtets Veicasse, udgjorde:

	Amts-Rep ^{ar} tition.	Bidrag til Veicassen.
i 1830	6697 Spd. 76 β .	3662 Spd. 6 $\frac{1}{2}$ β .
i 1831	9041 — 96 $\frac{1}{2}$;	2679 — 6 $\frac{1}{2}$;
i 1832	10368 — 38 $\frac{1}{2}$;	Intet.
i 1833	6946 — 68 ;	868 — 38 ;
i 1834	6727 — 88 ;	434 — 5 ;
i 1835	5641 — 118 ;	867 — 119 ;

I de 5 første af disse Aar er desuden udlignet paa Larlsberg Fogderies Matriculskyld en Sum af 1391 Spd. 80 β . med Renter fra 2den December 1826, som bemeldte Fogderie, ifølge Høiesteretsdom, havde at udrede til Kongsborg Sølvværk.

Med Hensyn til Amts-Repartitionerne bemærkes forøvrigt, at sammes Størrelse ikke ubetydelig forøges derved, at Bagtholdet over Arrestanter i dette Amts-District besørges af Lensmændene imod Betaling, istedetfor, som ellers næsten overalt er Tilfældet, at svares in natura af Almuen.

Folketallet i Amtets Landdistrict, der ved Folketællingen i 1825 udgjorde 42379, var ved Folketællingen i 1835 48721. Antallet af de Fattige var ved den første Folketælling 787 og ved den sidste 1235.

B. Kjøb- og Ladestæderne.

Laurvig

med det sammes Jurisdiction underliggende

Sandefjord.

Ettersom det tilstødende Landdistrict, lider Laurvigs Bye under at mere end Halvdelen af Laurvigs Fogderie er Bygselgods under Laurvigs Grevskab. Byen staaer med Hensyn til Velstand formeentlig paa et temmelig lavt Trin iblandt Kjøbstæderne i det sydlige Norge. Imidlertid har dens Skibsfart i de 6 Aar, der ere Gjenstand for nærværende Rapport, mærkelig tiltaget, da Antallet af de Handelsfartøier, der hørte hjemme i Laurvig ved Udgangen af Aaret 1829, ifølge den Tabel, der er vedlagt den af Finants-Departementet i Trykken udgivne Oversigt over de af Amtmændene afgivne Rapporter angaaende Rigets oeconomicke Tilstand ved Udgangen af bemeldte Aar, kun udgjorde 31 med en Drægtighed af 1495 Commercialæfter, hvorimod der ved Udgangen af Aaret 1835, efter en fra Laurvigs Soldkammer modtaget Opgave, hørte hjemme sammesteds 42 Skibe, tilsammen drægtige 2904 Commercialæfter.

At Læstedrægtigheden af de ved Laurvigs Soldsted fra Udlandet indepæderede Fartøier, samt af de dertil igjen udepæderede Fartøier, har tiltaget i de senere Aar, sees af en Sammenligning imellem nedensaaende Opgave fra Laurvigs Soldkammer over de ved bemeldte Soldsted i Aarene 1830 — 1835 ind- og udepæderede Skibe fra og til Udlandet, og de Tabeller, der følge Finants-Departementets

omhandlede Oversigt, hvilke sidste udsige, at der i Aaret 1828 er indepederet til Laurvig's Toldsted fra fremmede Steder 324 Fartøier, drægtige tilsammen 8672½ Commercelæst, samt udepederet til Udlandet fra Toldstedet 291 Fartøier af 7034 Commercelæsters Drægtighed, og i 1829 indepederet 295 Fartøier, drægtige 8751½ Commercelæst, samt udepederet 261 Fartøier, drægtige 6118½ Commercelæst. Ligeledes har Udfibningen af Trælast fra Stedet været i Tiltagende, hvilket erfares ved at sammenholde nedensaaende fra Laurvig's Toldkammer modtagne Opgave over Udfibningen fra Laurvig's Toldsted — eller fra Laurvig og Sandefjord, som de eneste Steder i samme, der have Udfibningsret — af de vigtigste Handelsartikler i Aarene 1830 — 1835 med de Tabeller, der ere vedlagte Finants: Departementets nyssmeldte Oversigt, ifølge hvilke Trælast:Udfibningen i 1828 fra Toldstedet var 5922 Trælastlæster og i 1829 6316 Trælastlæster. Derimod har Udfibningen af Jern, der, efter de Tabeller der ledsage tit: ommeldte Oversigt, i 1828 udgjorde 2667 Skpd. 92 Pd. og i 1829 3040 Skpd. Jern i Stænger og Støbegods, i de senere Aar, og i Særdeleshed i Aaret 1835, aftaget; men det er at formode, at denne Udfibning vil tiltage igjen under en kraftigere Drift af Frihøe Jernværk, der har sin Udfibning fra Laurvig.

Efter den ovenomhandlede Opgave fra Laurvig's Toldkammer, har Antallet af de ved Laurvig's Toldsted ind- og udepederede Fartøier fra og til Udlandet i Aarene 1830 — 1835 været som følger:

	Norske Skibe.				Fremmede Skibe.			
	Indklarede.		Udklarede.		Indklarede.		Udklarede.	
	Antal.	Commerce- Læster.	Antal.	Commerce- Læster.	Antal.	Commerce- Læster.	Antal.	Commerce- Læster.
1830	175	5802½	149	2940½	98	2936½	96	2856½
1831	201	6779	172	3385	103	2809½	108	2990
1832	206	8128	188	5621½	66	2060½	66	1933
1833	223	8578	187	5711	70	2029½	65	1902
1834	219	9599½	150	4844	79	2392½	76	2280
1835	244	10873	187	6192	92	2659	91	2599

Ligeledes har, efter den fra bemeldte Toldkammer modtagne Opgave, Udfibningen fra Toldstedet af de vigtigste Handelsartikler i Aarene 1830 — 1835 været som følger:

	Trælast.	Hvoraf var Bir- ke- og Drelast.	Jern i Stænger og Støbegods.			Levende Hummer.
	Trælast-Læster.	Læster.	Skpd.	Spd.	Pd.	Stykker.
1830	6480	;	2841	10	;	56000
1831	7091	403	2818	13	14	15500
1832	7499¾	430½	2429	10	;	48500
1833	7869	645½	1862	12	8	;
1834	7229½	773	1894	2	15	24000
1835	9092	999	1174	10	;	45919

I Aarene 1830 — 1835 er der i Laurvig bygget 2de Fartøier, drægtige tilsammen 38 Commercelæster.

Uf Stedets Skibe anvendes en ikke ubetydelig Deel til Fragtfart fra andre Steder i det sydlige Norge og fra Sverige. De fremmede Fartøier, der komme til Laurvig, ere næsten udelukkende fra Holland.

Trælasten udfikses for største Delen i usforædlet Stand, og gaaer hovedsagelig til Holland som Bjelker.

Ifølge den under No. 8 vedlagte Fortegnelse over de i Laurvigs By værende Fabrikker og andre Industrie-Anlæg, var der i 1835 sammeffeds 6 Brændeviins-Brænderier, der producerede 216,000 Pot-ter Brændeviin; 1 Kornmølle, hvorpaa formaledes circa 11000 Tønder Kornvarer; 1 Hestemølle, hvorved formaledes 200 Tønder Rug og 200 Tønder Malt; 5 Maltgjærerier, som dreves i Forbindelse med Brændeviins-Brænderier, og der leverede 2370 Tønder Malt; 5 Tobakksfabrikker, hvorved tilvirkedes 43050 Pd. Skraatobak, samt 1 Saugbrug, der leverede 28800 Planter og 52200 Bord. Ut endeel af Frigøe Værks Indretninger ligge i Laurvig, er allerede ovenfor anmærket.

Efter den ligeledes under No. 9 vedlagte Opgave over de næringsdrivende Borgere i Laurvig, havde Stedet i 1835 82 Handlende, 72 Haandværkere, 11 Fabrikanter, af hvilke dog 9 tillige drive anden borgerlig Næring og derfor allerede ere indbefattede iblandt Antallet af de Handlende, samt 31 Skippere, foruden 43 Haandværkere der ikke vare forsynede med Borgerkab. Fra Begyndelsen af 1834 har Stedet havt et Bogtrykkerie, samt en Avis der udgives under Navn af "Larlsberg og Laurvigs Amtstidende."

Den saakaldte "Skottebrygge", der er anlagt i en Bugt nordenfor Tolderbjerget, for at danne en Havn for mindre Fartøier, og hvis ene Arm i en stærk Storm i Aaret 1829 var bleven aldeles ødelagt, erholdt i Aarene 1830 og 1831 en ny Arm opført af huggen Graasteen, der i 1833 forsynedes med et Brystværn af Muur. I Foraaret 1835 leed Bryggens ny Arm betydeligt af en stærk Storm; men den er senere igjen istandsat, ligesom ogsaa en Fæschin-Dæmning i forrige Aar er bleven udlagt, for at hindre den ved Bryggen dannede Havns Tiludring, samt en Pælerad nedrammet, for at tjene til Værn for Dæmningen.

Samtlige Udgifter for Havnecaffen i Anledning af Skottebryggen i Aarene 1830 — 1835, endeel Opudring derunder iberegnet, have udgjort henved 4000 Spd. For Bryggens Ufbenyttelse blev en ny Taxt bestemt ved Kongelig Resolution af 26de November 1833.

Laurvigs Middelskole havde ved Udgangen af 1835 32 Disciple. Ved Kongelig Resolution af 19de Februar 1833 blev den ved Skolen, ifølge Kongelig Resolution af 1ste September 1829, oprettede Handelsklasse ophævet; men derimod blev der ved Kongelig Resolution af 16de Januar 1834 aabnet en lettere Udgang for unge Søfarende til at kunne frequentere Skolen i den Tid, hvori de ei ere ude paa Søreiser.

Ifølge Opgave fra vedkommende Byfoged var Antallet af de brandassurerede Bygninger i Laurvig med Langestrand ved Udgangen af Aaret 1835 496, forsikrede for 361,530 Spd. Antallet af de brandassurerede Bygninger ved Udgangen af 1829 var, overeensstemmende med samme Opgave, 486, forsikrede for 345,540 Spd.

Den Laurvigs By paalignede By- og Fattigskat udgjorde, ligeledes efter Opgivende fra vedkommende Byfoged:

i 1830	Fattigkat	1540	Spd.	;	ß.	Byfkat	1854	Spd.	118	ß.
i 1831	Do.	1540	—	;		Do.	2009	—	118	;
i 1832	Do.	1988	—	72	;	Do.	2777	—	58	;
i 1833	Do.	1800	—	37	;	Do.	2284	—	46	;
i 1834	Do.	2010	—	16	;	Do.	2073	—	46	;
i 1835	Do.	1907	—	35	;	Do.	1925	—	80	;

Antallet af de ved Forligelses-Commissionen i Laurvig behandlede Sager var betydelig mindre i de 3 sidste af de Aar, der ere Gjenstand for nærværende Rapport, end i de 3 første af disse Aar. Ogsaa var Antallet af Executionerne i Laurvig og Sandefjord i det Hele mindre i de 3 sidste end i de 3 første af hine Aar, men dog større i Aaret 1835 end i noget af de nærmest foregaaende 3 Aar.

Ved Folketællingen i 1825 udgjorde Folkemængden i Laurvig med Langestrand 3106, og ved Folketællingen i 1835 3413. De Fattiges Antal sammesteds udgjorde ved den første Folketælling 49 og ved den sidste 123.

Forinden Amtet forlader Materien om Laurvigs Rjbstad, finder man det passende her at bemærke, at ifølge Norges Banks Bestemmelse blev i Løbet af 1835 Laurvigs By med Sandefjord, samt Laurvigs Fogderie, henlagt under en i Skiens By oprettende Bankafdeling, hvis Forretninger ville tage Begyndelse i Marts Maaned dette Aar.

Med Sandefjord er det samme Tilfældet som med Laurvig, nemlig at det er til Skade for Stedets Opkomst, at en stor Deel af det tilstødende Landdistrict er Bygselgods under Laurvigs Grevskab. Velstanden i Sandefjord er formeentlig snarere i Aftagende end i Tiltagende. Antallet af de sammesteds hjemmehørende Skibe, der, efter den Finants-Departementets Oversigt over Amtmændenes Rapporter ved Udgangen af Aaret 1829 vedlagte Tabel, udgjorde ved bemeldte Aars Udgang 39, tilsammen drægtige 1799 Commercelæster, var, efter en Opgave fra Laurvigs Toldkammer, ved Udgangen af 1835 kun 32 af 1531½ Commercelæsts Drægtighed. Derimod er der, efter en Opgave fra samme Toldkammer, i Aarene 1830 — 1835, i Sandefjord bygget 8 Skibe af 315½ Commercelæsts Drægtighed, saaledes at Skibsbyggeriet i bemeldte Tidrum har været drevet med mere Fjer der, end paa noget andet Sted i Amtsdistrictet.

Hvad Udsøfjelen af Trælast fra Sandefjord, samt de sammesteds ind- og udklarerede Fartsøier fra og til Udlandet angaaer, henvises til de Opgaver, der findes inddragne i nærværende Rapport ved Laurvig, under hvis Toldsted Stedet forterer. Dog maa den Tilvæxt disse Opgaver udvise, uden tvivl langt mere skrives paa Laurvigs end Sandefjords Regning. Man vil forøvrigt her ikke lade uanmærket, at Trælast næsten er Sandefjords eneste Exportartikel. En stor Deel af den Trælast, der udfikses fra Stedet, gaaer i smaae Fartsøier til Danmark. Udfikningen af Trælast til Holland er liden eller ingen.

Efter den hermed under No. 10 følgende Fortegnelse over de i Sandefjord værende Fabriker og andre Industrie-Anlæg, gaves der i Aaret 1835 sammesteds 2de Brændeviins-Brænderier, der leverede 36452 Potter Brændeviin; 2 Maltgjørerier, der dreves i Forening med Brændeviins-Brænderierne, og som afgave 412 Tønder Bygmalt og 180 Tønder Havremalt, samt 2de Tobaksspinderier, af hvilke det ene leverede 4000 Pd. og det andet 30 Matter Skraatobak.

Efter den ligeledes under No. 11 vedlagte Fortegnelse over de næringsdrivende Borgere i Sandefjord, var der sammesteds i Aaret 1835 25 Handlende, 10 Haandværkere, 4 Fabrikanter, der dog samtlige ere indbefattede i Antallet af de Handlende, samt 15 Skippere, foruden 15 Haandværkere der ei vare forsynede med Borgerskab.

For Afbenyttelsen af Havnebyggen i Sandefjord, der er opført forinden de 6 Aar, der ere Gjensstand for nærværende Rapport, med en Beføstning af 2600 Spd., blev en ny Taxt bestemt ved Kongelig Resolution af 14de Juni 1833.

Ved Kongelig Resolution af 22de Mai 1833 blev et Stykke Jord, der henhørte under Sandeherrreds Præstegaard, overdraget til Sandefjord, imod at dette Sted derfor erlægger en aarlig Afgift til Sognepræsten til Sandeherrred af 200 Spd. i Sedler og 36 Spd. i Sølvs.

Ifølge Opgave fra vedkommende Byfoged var Antallet af de brandasfurerede Bygninger i Sandefjord ved Udgangen af Aaret 1835 98, forsikrede for 63730 Spd. Antallet af de brandasfurerede Bygninger ved Udgangen af 1829 var, overensstemmende med samme Opgave, 97, forsikrede for 67,520 Spd.

Den Sandefjord paalignede By- og Fattigskat udgjorde, ligeledes efter Opgivende fra vedkommende Byfoged:

i 1830	Fattigskat	200 Spd.	;	;	Byfskat	736 Spd.	54 s.
i 1831	Do.	233	—	52 ;	Do.	1000	— ;
i 1832	Do.	253	—	112 ;	Do.	508	— ;
i 1833	Do.	204	—	64 ;	Do.	409	— ;
i 1834	Do.	234	—	;	Do.	434	— 66 ;
i 1835	Do.	166	—	;	Do.	574	— 66 ;

Indvaanernes Antal i Sandefjord var ved Folketællingen i 1825 596 og ved Folketællingen i 1835 703. Ved den første Folketælling var de Fattiges Antal sammesteds 15 og ved den sidste 19.

L ø n s b e r g.

Denne Kjøbstad, der har en mindre heldig Veligheden, har neppe skredet fremad i de 6 Aar, som nærværende Rapport omfatter, skjøndt dens Indvaanere for største Delen udmærke sig ved Vindskibelighed. Dog har Stedets Skibsfart tiltaget i ommeldte Tidrum i en ikke ubetydelig Grad.

Ifølge en Opgave fra Lønsberg Toldkammer havde nemlig Byen ved Udgangen af 1835 51 Fartøier, tilsammen drægtige 3981½ Commercelæst, hvorimod den, efter en Tabel der ledsager Finants-Departementets ovenomhandlede Oversigt, ved Udgangen af 1829 kun havde 41 Skibe af 2847½ Commercelæsts Drægtighed. Læstedrægtigheden af ind- og udepederede Fartøier ved Lønsberg Toldsted fra og til Udlandet har i Aarene 1830 — 1835, hvad de første angaaer, i Gjennemsnit været noget ubetydeligt større, og hvad de sidste angaaer, i Gjennemsnit omtrent det Samme som i Aarene 1828 og 1829; samt Udsfibningen af Trælast, fornemmelig i de sidste 3 Aar, mindre end i nysmeldte 2de Aar, hvilket viser sig ved en Sammenligning imellem nedenstaaende fra Toldkamret i Lønsberg modtagne Opgaver og de Tabeller, der følge Finants-Departementets Oversigt over Amtmændenes Rapporter ved

Udgangen af Aaret 1829, og som udbiise, at der i Aarene 1828 og 1829 blev ved Lønsberg Toldsted indexpederet i det første Aar 317 Fartøier, drægtige tilsammen 12323½ Commercelæst, og i det sidste 335 Fartøier, drægtige 12417 Commercelæster, samt udepederet til Udlandet i det første Aar 193 Fartøier, drægtige 2413½ Commercelæst, og i det sidste 193 Fartøier, drægtige 3220 Commercelæster, saavel som at Udfibningen af Trælast fra Lønsberg Toldsted i Aaret 1828 var 2735 og i 1829 2180 Trælast: Læster.

Efter Opgave fra Lønsberg Toldkammer, har Antallet af de ved Lønsberg Toldsted ind- og udepederede Fartøier fra og til Udlandet i Aarene 1830 — 1835 været som følger:

	Norske Skibe.				Fremmede Skibe.			
	Indklarerede.		Udklarerede.		Indklarerede.		Udklarerede.	
	Antal.	Commerce- Læster.	Antal.	Commerce- Læster.	Antal.	Commerce- Læster.	Antal.	Commerce- Læster.
1830	276	11062½	144	1824	34	609	38	548½
1831	344	12876	186	2436	27	555½	31	582
1832	328	14790½	198	3067	23	307½	30	439½
1833	301	12605	151	1959½	28	654½	44	699
1834	269	11649½	134	1722½	33	571½	40	611½
1835	281	12063	164	2635	26	422½	22	367

Ligeledes har, efter modtagen Opgave fra bemeldte Toldkammer, Udfibningen ved Toldstedet af de vigtigste Handelsartikler i Aarene 1830 — 1835 været som følger:

	Trælast.		Hummer.	Salt.
	Trælast-Læst.	Værdie.	Stykker.	Tønder.
1830	2414½		82212	7935½
1831	2401	4 Sp. 12ß.	93500	5001
1832	2286½		51000	9927
1833	1759¼	5 — ;	81500	13081½
1834	1631	6 — ;	81747	10580
1835	1893	2 — 84 ;	93831	12790

Ursagen til den paafaldende store Forskjel, der finder Sted i Læstedrægtigheden af de ind- og udepederede Fartøier, er formeentlig den Omstændighed, at den største Deel af de i Lønsberg By, saavel som i det under Lønsberg Toldsted forterende Landdistrict, hjemmehørende Fartøier søge Fragter andetsteds.

I Løbet af de 6 Aar, der ere Gjenstand for nærværende Rapport, er der i Lønsberg, ifølge Opgave fra Toldkammeret sammesteds, bygget 1 Skib, drægtigt 123½ Commercelæst.

Ogsaa fra Lønsberg er der i Aarene 1830 — 1835 udfibbet endeel Birkelast til Scotland, men særskilt Opgave deraf har ei været at erholde.

Efter den under No. 12 vedlagte Fortegnelse over de i Lønsberg By værende Fabrikker og andre

Industrie-Anlæg, gaves der i Tårnsberg i Aaret 1835 4 Brændeviins: Brænderier, hvis Product var 52 à 53000 Potter Brændeviin; 2 Kornmøller, der dreves med Vind, af hvilke den ene i Aarets Løb var under Arbeide til Forandring efter en forbedret Plan, hvorimod der paa den anden blev formalet circa 2000 Tønder forskjellige Kornvarer; 3 Maltgjørerier, der dreves i Forbindelse med Brændeviins: Brænderier, og hvis Product i Aaret 1835 var 833 Tønder Byg: og Havremalt; 1 Teglblænderie, der leverede 24000 Stkr. Tagsteen og 40000 Stkr. Muursteen, samt 4 Tobaksfabriker, der tilsammen leverede 26000 Pd. Skraatobak, 1448 Pd. og 436 Bouteiller Snunstobak, foruden 1600 Pd. Tobaks: silke. Teglblænderiet og den ene Kornmølle ligge i Tårnsberg Udmark, der, formedelst dens Betydning og fortrinlige Opdyrkning, er til væsentlig Nytte for Byens Indvaanere.

Overeensstemmende med den under No. 13 vedlagte Fortegnelse over næringsdrivende Borgere i Tårnsberg ved Udgangen af Aaret 1835, var der ved bemeldte Aars Udgang sammesteds 65 Handlende, 79 Haandværkere, 8 Fabrikanter samt 28 Skippere. Af Fabrikanterne ere udentviol de fleste tillige indbefattede under de Handlendes Antal; men Fortegnelsen indeholder derom ingen Oplysning.

Ved Kongelig Resolution af 8de Januar 1830 blev Aftenfangs: Præste/Embedet i Tårnsberg nedlagt. Samme Resolution bestemmer ogsaa endeel Forandringer ved Byens Skolevæsen, samt Ansættelsen af en ordineret Catechet, som tillige er første Lærer ved Borgereskolen.

I Tårnsberg Jurisdiction og Præsteskald stæde der ved Lov af 22de Juli 1833 den Forandring, at endeel paa den saakaldte Bytange beliggende Gaarde, saavel i verdslig som geistlig Henseende bestemtes at skulle overgaae fra Tårnsberg Kjøbstad til Sembs Thinglag og Præstegjeld, at Gaarden Nedre: Kaael paa Bytangen henlagdes i geistlig Henseende fra Tårnsberg Kald til Sembs Præstegjeld, og at 3de under Sembs Præstegjeld og Thinglag beliggende Løkker i geistlig og verdslig Henseende henlagdes under Tårnsberg By.

I forrige Aar paabegyndtes af et privat Interessentskab Oparbejdelse af den ved Steen under Byens Jurisdiction beliggende Canal, sædvanlig Piren kaldet, hvoraf man lover sig megen Gavn for Byen. Skjøndt Arbeidet, der medfører betydelige Omkostninger, ikke har været ledsaget af et uafbrudt Held, tør man dog af den varme Jver, Interessentskabet viser for Sagen, gjøre sig Haab om, at enhver mulig Anstrængelse vil blive gjort for dets endelige Fuldførelse.

Ifølge Opgivende fra vedkommende Byfoged, var Antallet af de brandsfurerede Bygninger i Tårnsberg ved Udgangen af 1835 288, forsikrede for 267870 Spd., i hvilken Anledning bemærkes, at et Par paa Bytangen beliggende Bygninger endnu ere asfurerede til Brandsforsikkring under Tårnsberg By. Efter samme Opgave var ved Udgangen af 1829 284 brandsfurerede Bygninger i Tårnsberg, forsikrede for 257890 Spd. Den Tårnsberg By paalignede By: og Fattigskat udgjorde, ligeledes ifølge Opgave fra vedkommende Byfoged:

i 1830 Fattigskat	1300 Spd.	Byskat	1300 Spd.	: f.
i 1831 Do.	1350 —	Do.	1400 —	;
i 1832 Do.	1350 —	Do.	1800 —	;
i 1833 Do.	1350 —	Do.	1200 —	;
i 1834 Do.	1400 —	Do.	1114 —	24 ;
i 1835 Do.	1300 —	Do.	1401 —	110 ;

Antallet af de ved Forligelses-Commissionen i Lønsberg foretagne Sager var i Gjennemsnit noget mindre i Aarene 1833, 1834 og 1835 end i de 3 foregaaende Aar. Derimod astog Executionernes Antal særdeles betydeligt i Lønsberg i de 3 førstomhandlede Aar, saa at der endog i Aaret 1835 kun blev afholdt een Execution sammesteds.

Folketallet i Lønsberg, der ved Folketællingen i 1825 var 1907, udgjorde ved Folketællingen i 1835 1970. Ved Folketællingen i 1825 var de Fattiges Antal sammesteds 45 og ved Folketællingen i 1835 74.

Holmestrand.

Uagtet Holmestrand's Beliggenhed som Kjøbstad egentlig ikke er beqvem, da Stedets Lommertraft ikke er af Betydenhed, og Lommerets Transport, paa Grund af Mangel paa Vasdrag, besværlig, hvilket Sidste især yttreer en skadelig Virkning naar Vintersføre savnes, er dog dette Sted den af Byerne i Amt's-Districtet, hvis Velstand staaer høiest, hvortil den Omstændighed, at den Formue, der under bedre Conjuncturer er erhvervet, der paa Stedet er bedre conserveret end paa de fleste andre Steder, ikke ubetydeligt bidrager. Stedets Indvaanere ere derhos driftige og lægge Vind paa en fornuftig Deconomie.

Antallet af de Skibe, der hørte hjemme i Holmestrand ved Udgangen af forrige Aar, udgjorde, ifølge en Opgave fra Stedets Soldkammer, 25, drægtige 1995 Commercelæster, hvorimod Stedet efter den Label, der ledsager Finants-Departementets Oversigt over Amtmændenes Rapporter ved Udgangen af Aaret 1829, ved bemeldte Aars Udgang havde 20 Skibe af 1654½ Commercelæst's Drægtighed.

Ved at sammenholde de Labeler, der følge ovenmeldte Oversigt, og som udsiise, at der i Aaret 1828 ved Holmestrand's Soldsted er indekpederet fra Udlandet 128 Fartøier, drægtige 4348½ Commercelæst, og udekpederet 137 Fartøier, drægtige 3922 Commercelæster, samt i 1829 indekpederet 114 Fartøier, drægtige 4176 Commercelæster, og udekpederet 104 Fartøier, drægtige 3936 Commercelæster, samt endvidere, at Udfibningen af Trælast i 1828 har været 5259 Trælastlæster og i 1829 5623½ Trælastlæst, med de nedenfor anførte fra Holmestrand's Soldkammer modtagne Opgaver, erfares det, at Antallet af ind- og udekpederede Fartøier ved Soldstedet fra og til Udlandet har i Aarene 1830 — 1835 i Gjennemsnit været mindre end i hine Aar, samt at Trælast-Udfibningen i Aarene 1830 — 1835 formeentlig heller ikke i Gjennemsnit har været saa stor, som i Aarene 1828 og 1829.

Efter Holmestrand's Soldkammer's Opgave har nemlig Antallet af de ved Soldstedet ind- og udekpederede Fartøier fra og til Udlandet, i Aarene 1830 — 1835 været som følger:

	Norske Skibe.				Fremmede Skibe.			
	Indklarerede.		Udklarerede.		Indklarerede.		Udklarerede.	
	Antal.	Commercelæster.	Antal.	Commercelæster.	Antal.	Commercelæster.	Antal.	Commercelæster.
1830	72	3104½	90	3568	12	367½	13	375½
1831	74	3401	93	3736	17	457½	19	509½
1832	73	2557	82	2820½	15	479½	16	502
1833	67	3039	87	3394	14	541½	14	541½
1834	61	2072½	76	2740	13	425½	13	425½
1835	68	3370½	78	3320	22	901½	23	921

Ligeledes har, efter bemeldte Toldkammerets Opgave, Trælast-Udfibningen i Aarene 1830 — 1835 været som følger:

	Commerce-Læster.	Anmærkning:
i 1830	3932½	Trælast-Udfibningen er af Toldkammeret opgivet i Commerce-Læster istedetfor i Trælast-Læster.
i 1831	4227	
i 1832	3134½	Forøvrigt bemærkes, at Forholdet imellem et Skibs Drægtighed i Commerce-Læster og i Trælast-Læster formeentlig ordentligviis er som 10 til 13.
i 1833	3791½	
i 1834	3144½	
i 1835	4221½	

Overeensstemmende med Toldkammerets Opgave har Udfibning af Birkelast, Jernproducter og Hummer ikke fundet Sted fra Toldstedet i Aarene 1830 — 1835, og heller ikke er i Løbet af disse Aar noget Fartøi bygget i det under Toldstedet forterende District, som allerede ovenfor anmærket. Stedets Skibe beskæftiges for en stor Deel med Fragtfart. Den største Deel af Trælasten gaaer til Holland og Frankrig.

Følg den under No. 14 vedlagte Fortegnelse over de i Holmestrand's By værende Fabrikker og andre Industrie-Anlæg, gaves der sammesteds i Aaret 1835 1 Brændeviins-Brænderie, der kan producere 180 Potter Brændeviin daglig; 1 Maltgjøriere, der drives i Forbindelse med Brændeviins-Brænderiet, og hvorved kan tilvirkes 5 Tønder Malt daglig; 1 Kornmølle, der drives ved Hestekraft og hvorpaa kan formales 5 à 6 Tønder Korn daglig, samt 1 Tobaksfabrik, der i 1835 leverede 6000 Pd. Skraatobak. Det virkelige Product ved de 3de førstomhandlede Indretninger i Aaret 1835 er ei opgiwet; men det har efter Fortegnelsen været høist ubetydeligt.

De næringsdrivende Borgere i Holmestrand udgjorde ved Udgangen af forrige Aar, efter den hermed under No. 15 vedlagte Fortegnelse, 43 Handlende, 39 Haandværkere, 2 Fabrikanter og 18 Skippere.

I Aaret 1830 blev i Holmestrand's Havn anbragt en Morings-Indretning, der er til væsentlig Nytte især for udgaaende Skibe, naar Vinden er nordøstlig, og hvis Anlæg medførte en Udgift af omtrent 1100 Spd. Ogsaa er i Løbet af de 6 Aar, der ere Gjensind for nærværende Rapport, den Byen tilhørende Kranbrygge bleven udbedret, og de private Brygger ved Havnecommissionens Foranstaltning forsynede med de fornødne Fæstligheder.

For Afbenyttelsen af de private Fæstligheder og Brygger i Holmestrand er en Taxt bleven bestemt ved højeste Resolution af 2den September 1834. Ligeledes er den ved Kirken paabegyndte Hovedreparation bleven fuldført. Til dette Arbeides Udførelse er for Ræmmercasens Regning iblandt Byens egne Indvaanere optaget 2de Laan, til Beløb 4400 Spd., hvorfor er udstedt Obligationer, hver lydende paa 50 Spd., med 4 pCt. Renter. Paa denne Gjæld er hidtil afbetalt 900 Spd.

Den Tordensfjoldske Borgerskole, der stylder det Tordensfjoldske Legat sin Tilværelse, havde ved Udgangen af forrige Aar 29 Disciple, af hvilke 14 vare Gratister. Legatets Capital, der oprindelig var 7000 Sølv-Specier, er nu steget til 12575 Spd. 74 Sk. Sølv.

I Aaret 1835 blev der kjøbt en egen Bygning for Byens Almueskole. Kjøbesummen 600 Spd. udlignes i 12 paa hinanden følgende Aar med Byskatten.

Ifølge Opgave fra vedkommende Byfoged var Antallet af de brandsøsurede Bygninger i Holmestrand ved Udgangen af 1835 213, forsikrede for et Beløb af 151070 Spd., hvorimod der ved Udgangen af 1829 sammebeds var 209 assurede Bygninger, forsikrede for 142750 Spd.

Den Holmestrand paalignede By- og Fattigskat har, ligeledes efter Opgivende fra vedkommende Byfoged, været som følger:

i 1830	Fattigskat	1480 Spd. 92 s.	Byfskat	1350 Spd.	; s.
i 1831	Do.	1314 — 47 ;	Do.	967 — 96 ;	
i 1832	Do.	1278 — 114 ;	Do.	1182 — 72 ;	
i 1833	Do.	1207 — 36 ;	Do.	1905 — ;	
i 1834	Do.	1774 — 46 ;	Do.	1575 — 108 ;	
i 1835	Do.	1466 — 24 ;	Do.	1422 — 72 ;	

De Foranstaltninger, der bleve truffne imod Cholera-Sygdommen, samt denæ Sygdoms Udbrud paa Stedet i Aaret 1833, bidrog til Forøgelse i Byfskatten for 1833 og Fattigskatten for 1834.

Ræmmercasfen har for Liden Gjeld, der er foranlediget ved Foranstaltninger til Byens Gavn, der tildeels ere iværksatte forinden de 6 Aar, der ere Gjenstand for nærværende Rapport.

Antallet af de ved Holmestrand's Forligelses-Commission foretagne Sager var betydelig mindre i Aarene 1833 og 1834 end i de 3 nærmest foregaaende Aar, hvortil dog Omreguleringen af en Forligelses-Commission i det nærliggende Landdistrict formeentlig ogsaa bidrog. For 1835 savnes endnu Opgave. Ogsaa var Antallet af de i Holmestrand i Aarene 1833, 1834 og 1835 afholdte Executions-Forretninger betydelig mindre end i de nærmest foregaaende 3 Aar, men dog større i 1835 end i 1833 og 1834.

Folkemængden i Holmestrand, der ved Folketællingen i 1825 var 1462, udgjorde ved Folketællingen i 1835 1561. Ved den første Folketælling var Antallet af de Fattige i Holmestrand 43 og ved den sidste 75. Til denne Forøgelse i de Fattiges Antal bidrog udentviol den i Holmestrand i Aaret 1833 udbrudte Cholera-Sygdom, der berøvede flere Familier deres Forsørgere, og saaledes gjorde dem til en Byrde for Fattigcasfen.

L a d e s t e d e t N a s g a a r d s t r a n d .

Dette Sted, hvis Indboanere hovedsagelig ernære sig ved Skibsfart i Forbindelse med nogen Trælastudfribning, hvilken sidste er indbefattet under den forhen angivne Udførsel af Trælast fra Holmestrand's Loddsted, hvorunder Stedet forterer, har formeentlig ikke gaaet fremad i de 6 Aar, som nærværende Rapport omfatter.

Overeensstemmende med den Tabel, der ledsager Finants-Departementets Oversigt over Amtmændenes Rapporter ved Udgangen af 1829, hørte der ved bemeldte Aars Udgang hjemme 36 Fartøier i Nasgaardstrand, drægtige 828½ Commercelæst. Ved Udgangen af forrige Aar havde Nasgaardstrand, efter Holmestrand's Loddkammers Opgivende, 19 Fartøier, drægtige 862½ Commercelæst.

Efter den hermed under No. 16 følgende Fortegnelse over de næringsdrivende Borgere i Nasgaard:

strand, var der sammesteds ved Udgangen af forrige Aar 2 Kjøbmænd, 6 Høfere, 5 Skibsrehdere og 14 Skibsførere og Danmarksfarere.

Industrieanlæg har Stedet ikke.

Paa Storthingene i 1827, 1830 og 1833 har Forslag været fremsat om Udvidelse i Stedets Handels-Rettigheder.

Ved Folketællingen i 1825 havde Masgaardstrand 387 og ved Folketællingen i forrige Aar 391 Indvaanere. De Fattiges Antal sammesteds var ved den første Folketælling 6 og ved den sidste 14.

Forinden Amtet slutter nærværende Rapport, tillader man sig under No. 17 og 18 at vedlægge 2de Tabeller, den ene over samtlige i Amts-Districtet ved Udgangen af forrige Aar hjemmehørende Fartøier, og den anden over de i Amts-Districtet i Aarene 1830 — 1835 byggede Fartøier, begge forfattede efter de fra vedkommende Soldkammer modtagne Opgaver. Den første Tabel ndviser, at der ved Udgangen af 1835 hørte hjemme i Amts-Districtet 315 Fartøier, drægtige tilsammen 17,662½ Commerce-læst. Sammenholder man hermed, at der, ifølge de Tabeller, som ledsage Finants-Departementets Oversigt over Amtmændenes Rapporter ved Udgangen af 1829, ved bemeldte Aars Slutning hørte hjemme ved Laurvig's, Lønsberg's og Holmestrand's Soldsteder 290 Fartøier, drægtige 13301½ Commerce-læst, hvortil kommer som, ifølge Opgave fra Drammens Soldkammer, til samme Tid hjemmehørende i den Deel af Amts-Districtet, der forterer under Drammens Soldsted, 9 Fartøier drægtige 342 Commerce-læster, — sees det, at der ved Udgangen af 1835 hørte 16 Fartøier mere hjemme i Amts-Districtet end ved Udgangen af 1829, samt af Læstedrægtigheden af de i Districtet hjemmehørende Fartøier ved Udgangen af førstnævnte Aar var 4019 Commerce-læster større end ved Udgangen af sidstnævnte Aar. Aarsagen til, at Tilvæksten i Fartøiernes Antal ikke staaer i Forhold til Tilvæksten i Læstedrægtighed, er formeentlig hovedsagelig, at de større Skibe søges med mere Begjerlighed end de mindre, paa Grund af at de ere fordeelagtigere til Trælaskifart end disse.

Betydningen af Amts-Districtets Skibsfart i Forhold til Skibsfarten i Riget i Almindelighed, fremlyser ved en Sammenligning imellem det her Anførte og de Tabeller, der ledsage Finants-Departementets ovenomhandlede Oversigt, hvilke Tabeller udvise, at der ved Udgangen af Aaret 1829 i det hele Rige hørte hjemme 1964 Fartøier, drægtige 62,280½ Commerce-læst.

Uf Tabellen No. 18 sees, at der i Aarene 1830 — 1835 i Amts-Districtet i det Hele er bygget 29 Fartøier, drægtige 1731 Commerce-læster.

Sarlsberg og Laurvig's Amt, Laurvig den 13de Februar 1836.

Underdanigst
Ulrich Cappelen.

Fortegnelse

over de i Jarlsberg og Laurvigs Amt oprettede Bygdemagasiners Status den 31te Marts 1835.

	Beholdning den 31 Marts f. A.						Tilvært formedelst Renter og andre Indtægter fra 31 Marts f. A. til 31 Marts d. A.			Ufgang formedelst Indføindning og andre Ud- gifter fra 31 Marts f. A. til 31 Marts d. A.		Beholdning den 31 Marts d. A.					
	I Dplag paa Ma- gasinet.			I udestaaende Fordringer.			Rug. ingen	Byg. Pen:	Havre. gebe:	Byg. hold:	Havre. ning.	I Dplag paa Ma- gasinet.			I udestaaende Fordringer.		
	Rug. rd. Sf.	Byg. rd. Sf.	Havre. rd. Stp.	Byg. rd. Sf.	Havre. rd. Stp.	Rug. rd. Sf.						Byg. rd. Sf.	Havre. rd. Sf.	Byg. rd. Sf.	Havre. rd. Stp.	Rug. rd. Sf.	Byg. rd. Sf.
Strømmens Annez . . .	:	20.	73. 7	26. 1	65. 1	ingen	2. 6½	9.	:	:	:	:	24.	39.	25. 1	109. 2	
Sande Præstegjeld . . .	:	55.	430.	30. 5	140.	ingen	6. 2	30. 3	5. 2	11. 3	:	51.	382.	35. 5	207. :		
Anneboe do.	:	:	135.	:	50. 5	ingen	:	23. 2	:	19. 4	:	:	141. 3	:	48. :		
Hedrum's do.	:	:	381. 4	:	131. 3½	Pen:	ge:	24. 3	:	28. 3¼	Spd. 64 f.	:	472. 7	:	36. ¼		
Quelle og Hvarnæs Annezer	:	:	277. 3	:	:	Pen:	ge:	21. 3	:	5. 2	Spd. 10 f.	:	287. 6	:	4. 7		
Sandeherreds Præstegjeld	:	:	547. 5	:	41. 5	ingen	Pen:	gebe:	29. 3	25. 7	:	:	544. 1	:	38. 5		
Brunlagnæs do.	:	5. 6. 1	333. 2½	:	:	Pen:	ge:	15. 1	:	8.	145 Spd. 8 f.	6. 7.	348. 3½	1.	5. 7		
Tilsammen :	5	81. 1	2178. 5½	56. 6	428. 6½	1	9. 7½	152. 7	5. 2	98. 3¼	6	82.	2225. 4½	60. 7	449. 5¼		

Jarlsberg og Laurvigs Amt.

F o r t e g n e l s e.

over følgende i Jarlsberg Fogderie værende Fabrikker, Manufacturer samt andre Industrie-Anlæg og Værker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaende Materialiers Slags og Mængde.	Betjernerne og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
Skouger	Thinglag.					
1 Brændeviins-Brænderie.	Nordre:Solum.	Lieutenant Lütjow.	5600 Potter 8 Graders Brændeviin.	350 Td. Potatos, 10 do. Byg, 38 do. Havre, $\frac{3}{4}$ do. Karve og 40 Favne Weed.	1 Mester og 2 Daglønner.	Er alene benyttet til 2den April.
1 do.	Vestre:Vorge.	Jørgen og Niels Sørensen.	1000 Potter Brændeviin.	80 Td. Potatos, 5 do. Byg, 5 do. Havre, $\frac{1}{8}$ do. Karve og 10 Favne Weed.	1 Mester og 1 Daglønner.	
Sembs	Thinglag.					
1 do.	Jarlsberg.	Grev Wedel Jarlsberg.	57167 Potter Brændeviin.	54 Td. Hvede, 262 do. Byg, 133 do. Rug, 546 Td. Havre, dere, 1903 do. Potatos, 20 do. Karve, 200 Pbd. Annis, 750 do. Raffinade, 387 Favne Granweed og 84 Potter Lampetran.	1 Mester og 6 faste Arbejdere.	I Forening med dette Anlæg drives et Maltgjøriere, hvorom senere findes Forklaring; ligeledes drives en Hestemølle, hvorpaa er formalet 700 Td. Korn.
1 do.	Præsterød.	Frans Vull.	1200 Potter 8 Graders Brændeviin.	50 Td. Bygmalt, 100 do. Havremalt, 600 do. Potatos, 3 do. Karve, 250 Pbd. Kryder og 80 Favne Weed.	1 Mester og 2 stadige Arbejdere, og af 1 til 2 deriets Arbejdere.	Hermed drives et Maltgjøriere, hvorom siden forklares, og af 1 Hestemølle til Brænderiets Behov.
1 do.	Narverød.	Jens Walløe.	10000 Potter 8 Graders Brændeviin.	500 Td. Potatos, 32 do. Byg, 80 do. Havre, $1\frac{1}{2}$ do Karve, 70 Pbd. Annis og 100 Favne Weed.	1 Mester og 1 Dagarbejdere.	Hermed drives ogsaa 1 Maltgjøriere, hvorom siden forklares, og en Hestemølle til Brænderiets Behov.

1 do.	Sande.	Ole Helgesen.	7000 Potter 8 Graders Brændeviin.	360 Ed. Potatos, 90 do. Havre, 6 do. Byg, 1 do. Karve, 7 Pd. Annis og Fen- nikel og 40 Favne Weed.	1 Mester og 1 anden Ar- beider.	3 Forening hermed drives et Maltgjørværlig, hvorefter siden forklæres.
	Nøtterøe Thinglag.					
1 do.	Teie.	Samuel Jøyn.	15000 Potter 8 Graders do.	800 Ed. Potatos, 120 do. Havre, 30 do. Byg og 170 Fav- ne Weed.	1 Mester og 2 faste Arbeidere.	Hermed drives ogsaa et Maltgjørværlig og 1 Heste- mølle.
	Stoffe Thinglag.					
1 do.	Mellom.	E. Jørgensen.	4637 Potter 8 Graders do.	130 Ed. 6 Skpp. Korn, 148 Ed. 4 Skpp. Potatos.	1 Mester og 1 Haandlanger.	
1 do.	Sundbye.	Lensmand Stangebye.	2000 Potter Brændeviin.	14 Ed. Korn, 112 Ed. Potatos og 36 Favne Weed.	1 Mester og 1 à 2 Arbeidere.	
1 do.	Fosnæs.	Nyegaard.	12069 Potter do.	70 Ed. Korn, 700 Ed. Potatos og 150 Favne Weed.	2 Mand og af- værlende Hjelp af Gaardens Folk.	
1 do.	Bratteqvarne.	Hans Christo- phersen.	4500 Potter do.	60 Ed. Korn, 300 do. Potatos og 80 Favne Weed.	1 Mester og 2 Mand.	
	Anneboe Thinglag.					
1 do.	Bjuverød.	Abraham Ja- cobsen.	800 Potter do.	6 Ed. Malt, 48 do. Potatos og 5 Favne Weed.	1 Mand i 32 Dage.	
	Borre Thinglag.					
1 do.	Nasgaarden.	Madm. Endre- sen.	1000 do. do.	60 Ed. Potatos og 8 do. Korn.	1 Mester og 1 Haandlanger.	
1 do.	Sande.	P. G. Bergh.	30000 do. do.	1600 Ed. Potatos og endeel Korn.	1 Mester og 3 Arbeidere.	
1 do.	Solberg.	Foged Som- merfeldt.	2000 do. do.	110 Ed. Potatos, 12 do. Havremalt, 4 do. Bygmalt og 18 Favne Weed.	1 Mester og 1 Arbeider.	
1 do.	Falkenstein.	Madm. Von- nevie.	Er en liden Kjedel der kun bruges til Huusforværlig.
16 Brændeviins-	Brændeværlig.					

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
Laurdals						
1 Kornmølle . . .	Thinglag. Gaaserød.	N. Brighth.	Omtrent 200 Td. Korn.	1 Mester.	Har 2 Sammalsqvarne og 1 Sigte. Hermed er forbunden 1 Stampe.
1 do.	Hannevold.	Bergraad Peterterfen.	100 Td. do.	1 do.	
1 do.	Jerpeland.	Niels og Peder Olsen.	100 do. do.	1 do.	
1 do.	Herland.	Guttorm Thoresen.	150 do. do.	1 do.	
1 do.	Herland.	Ingeborg Sundbrandsdatter.	130 do. do.	1 do.	
1 do.	Skjerven.	Niels og Peder Arnesønner.	
1 do.	Undesvold.	Peder Eliasen.	
1 do.	Hemb.	Peder Nielsen.	
1 do.	Lindsværk.	Arne Olsen.	
1 do.	Gavelstad.	Ole Nielsen og Peder Hansen.	
1 do.	Gavelstad.	Borger Olsen.	
1 do.	Hjertnæs.	T. Torsen.	
1 do.	Grine.	Abstim.	
1 do.	Hatland.	H. Mathisen.	
1 do.	Bergan.	Arne Gulliksen med flere.	
1 do.	Bøe.	Gullik Olsen med flere.	
1 do.	Smukkestad.	B. Knudsen.	
1 do.	Opsahl.	Peder og Ole.	
1 do.	Åsmyr.	Arne Evidsen og Arne Olsen.	
Soff						
1 do.	Thinglag. Eidsfås.	P. v. Cappelen.	900 Td. Korn.	1 Mand.	Ere Bækkeqvarne, der ikke engang kan formale det Nødvendige til Eiernes Behov.
1 do.	Broen.	Chr. Hansen.	300 do. do.	1 Mand.	
1 do.	Dahlen.	do.	400 do. do.	
1 do.	Haugen.	Martin Olsen.	260 do. do.	1 Mand.	
1 do.	Budsebakken.	F. & H. Holst.	100 do. do.	1 do.	
1 do.	Ropstad.	Hans Bacher	60 do. do.	1 do.	
1 do.	Rønneberg.	Ole Olsen.	100 do. do.	1 do.	

1	do.	Herstad.	Ellef Jensen.	} Formalingen skeer alene til Huusbehov.
1	do.	Unnemark.	Gullik Poulsen og Chr. Hansen.	
1	do.	Øvre Berg.	Engebretth Stangebye.	
1	do.	Nedre Berg.	N. Evensen.	
2	do.	Nedre Akerholdt.	N. Pedersen.	
		Sande Thinglag.					
1	do.	Glaaten.	U. Arveschoug.	1900 Ld. Korn.	1 Mester og 1 Dreng.	
1	do.	Foss.	Madm. Juel.	2900 do. do.	2 Møllere.	
1	do.	Øvre Selvig.	J. Wilson.	1500 do. do.	1 Mester, 1 Dreng og 1 Fører.	
1	do.	Fostvedt.	Jørgen, Johan og Hans Christiansønner.	1700 do. do.	1 Mester og 1 Dreng.	
1	do.	Kuud.	Hans Winge og Halvor Olsen.	1100 do. do.	1 Møller.	
1	do.	Brendehaugen.	J. F. Jørgensen.	Drives med Vind og har ikke været i Brug i dette Aar.
1	do.	Torkop.	Nasmus Quensen og Christoffer Olsen.	omtrent 2000 do. do.	2 Møllere.	Har 1 Sammalsqværn, 5 Sigter og 2 Grynqværne, drives med Vand 5 à 6 Maaneder aarlig.
1	do.	Berger.	Hermann Hansen.	omtrent 1600 do. do.	2 Møllere.	1 Sammalsqværn, 1 Grynqværn og 2 Sigter, drives ligeledes med Vand 5 à 6 Maaneder aarlig.
1	do.	Hellum.	Hans Olsen.	20 do. do.	Bruges kun til Gaardens Fornødenhed.
1	do.	Ebbestad.	L. og M. Christiansønner.	30 do. do.	Ligeledes.
1	do.	Nordbye.	Jacob Andersen.	30 do. do.	Ligeledes.
		Skouger Thinglag.					
1	do.	Questad.	P.v. Cappelen.	omtr. 350 do.	2 Møllere.	Drives kun nogle Uger Høst og Vaar.
1	do.	Eggholdt.	do.	omtr. 600 do.	1 do.	

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Maret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Kornmølle . . .	Store Moen.	Hans Malling.	} Bruges alene til Eiernes eget Behov.
1 do.	Jordbref.	Hans Brodersen.	
1 do.	Holmen.	Lars Andersen.	
1 do.	Smjeldt.	Gulbrand Eriksen.	
1 do.	Søndre Holmen.	Søren Evensen.	
1 do.	Bestre: Vorge.	Jørgen og Niels Sørenssønner.	
1 do.	Store: Hannevold.	H. Søberg & Lange.	
	Botne Thinglag.					
1 do.	Grelland.	Peder Andersen.	omtr. 80 Td. Korn.	1 à 2 Betjente.	
1 do.	Solberg.	John Olsen.	: 80 Td. do.	Ligeledes.	
2 do.	Hillestad.	Gulbrand Nielsen.	: 200 do. do.	2 à 3 Betjente.	
1 do.	Lille: Hillestad.	Mathias Christensen.	: 90 do. do.	1 à 2 do.	
1 do.	Skareboe.	Ole Hansen.	: 50 do. do.	1 Betjent.	
	Vaale Thinglag.					
1 do.	Sosfan.	Erøger og Berg.	1380 do.	1 Mester og 1 Dreng.	
1 do.	Bestre: Bakke.	Hans og Lars Olsønner.	960 do.	Ligeledes.	
1 do.	Hutuft.	Ole Hansen og Niels Henriksen.	70 do.	Eieren selv.	
1 do.	Hettum.	Ole Eriksen.	230 do.	Ligeledes.	
1 do.	Bestre: Bakke.	Tolli Hansen.	110 do.	Ligeledes.	
1 do.	Nordre: Lørum.	Ole Andersen.	36 do.	Ligeledes.	
1 do.	Mellem: Sørbøe.	Henrik Guttormsen.	100 do.	Ligeledes.	
1 do.	Nordre: Røstad.	Amund Poulsen.	120 do.	Ligeledes.	
1 do.	Snøkefstad.	Madm. Jhlen og Andreas Olsen.	146 do.	Ligeledes.	
1 do.	Flaar.	Sørenskroer Nielsen.	124 do.	Ligeledes.	
1 do.	Rød.	Andreas, Hans og Anders Eliassønner.	56 do.	Ligeledes.	
	Ramnæs Thinglag.					
1 do.	Sosfan.	Christopher Jensens Enke.	1500 do.	1 Mester og 1 Dreng.	

15 do.	Forskjellige Gaarde i Ramnæs Thinglag.	Forskjellige.	900 do.	3 af disse vare ikke i Drift i 1835.
2 do.	Sembs Thinglag.	do.	270 do.	
2 do.	Stofke do.	Jørgensen.	5500 do.	2 Møllere, 2 Dreng.	
26 do.	do. do.	Forskjellige.	1260 do.	
31 do.	Anneboe do.	do.	De fleste af disse Møller bruges alene til Eiernes eget Behov.
2 do.	Borre do.	Madm. Bonnevie.	4000 do.	2 Mestere, 2 Dreng.	I Forening med den ene Mølle drives en Vadmelsskampe.
1 do.	do. do.	P. G. Vergh.	2800 do.	1 Mester.	Benyttes alene til Eiernes eget Behov.
2 do.	do. do.	Forskjellige.	
149 Kornmøller *).						
Sembs Thinglag.						
1 Maltgjærerie . .	Jarlsberg.	Grev Wedel Jarlsberg.	600 Ed. Malt.	262 Ed. Byg, 338 do. Havre	De samme Folk som bruges i Brønderiet.	Drives i Forening med Brønderiet.
1 do.	Præsterød.	Frans Bull.	220 do. Bygm.	200 Ed. Byg, 300 do. Havrem.	Ligeledes.	Ligeledes.
1 do.	Narverød.	Jens Walløe.	126 Ed. Malt.	32 do. Byg, 80 do. Havre.	Ligeledes.	Ligeledes.
1 do.	Sande.	Ole Helgesen.	105 do. do.	6 Ed. Byg, 90 do. Havre og 3 Favne Veed.	Ligeledes.	Ligeledes.
Nøtterøse Thinglag.						
1 do.	Zeie.	Samuel Føyn.	160 do. do.	30 Ed. Byg, 120 do. Havre.	Ligeledes.	Ligeledes.
Borre Thinglag.						
1 do.	Sande.	P. G. Vergh.	}	}	}	Benyttes alene til de forhen anførte Brønderier.
1 do.	Nasgaard.	Madm. Endresen.				
1 do.	Solberg.	Foged Sommerfelt.				
8 Maltgjærerier.						
Nøtterøse Thinglag.						
1 Kærbane . . .	Zeie.	Samuel Føyn.	200 Skpd. Lougværk.	170 Skpd. Hamp, 50 Ed. Tjære.	1 Mester, 10 faste Arbejdere og ubestemte Daglønner.	

*) For hver af Gaardene Nedre-Nækerholdt i Hof og Solberg i Botne Thinglag er ved Trykfeil anført 2 istedet for 1 Møllebrug.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Saltværk.	Sembs Thinglag. Valløe.	Blumer & Eschudy.	Det antages at Oplysning herom afgives directe til Departementet.
24 Saugbrug.	Laurdals Thinglag.	Forskjellige.	765 Tylter Planker, 495 do. Bord.	Eierne ere selv Arbejdere ved de fleste af disse Sauge.	1 af Saugene var ikke i Drift i 1835.
16 do.	Hof do.	do.	333 do. Planker og 2150 do. Bord.	33 Arbejdere.	
5 do.	Sande do.	do.	100 do. Planker og 20 do. Bord.	2 af Saugene benyttes alene til Eiernes eget Behov.
3 do.	Skouger do.	do.	70 do. Planker og 200 do. Bord.	3 Arbejdere.	
6 do.	Votne do.	do.	320 do. Planker og 325 do. Bord.	12 do.	
5 do.	Baale do.	do.	16 do. Planker og 262 do. Bord.	Eierne ere selv Arbejdere ved de fleste af disse Sauge.	
27 do.	Kamnæs do.	do.	320 do. Planker og 638 do. Bord.	Eierne selv.	
21 do.	Stofke do.	do.	92 do. Planker og 400 do. Bord.	26 Arbejdere.	7 af Saugene vare deels forfaldne deels ikke i Drift i 1835.
46 do.	Anneboe do.	do.	535 do. Planker og 575 do. Bord.	91 do.	
4 do.	Borre do.	do.	250 do. Bord.	3 af disse Sauge bruges fornemmelig til Eiernes eget Behov.
157 Saugbrug.						
3 Teglblanderier .	Laurdals Thinglag.	Forskjellige.	40000 Tegsteen og 14000 Muursteen.	61 Lagter Brænde.	3 Mestere; 6 Arbejdere.	
2 do.	Hof do.	do.	27000 Tegsteen og 17000 Muursteen.	2 Mestere, 6 Arbejdere.	

2 do.	Sande do.	do.	66000 Tagsteen og 99000 Muursteen.	10 Arbejdere.
1 do.	Skouger do.	Jørgen og Niels Vestre-Vorge.	3000 Tagsteen og 3000 Muursteen.	1 Mester, 2 Daglønnerere.
1 do.	Baale do.	Madm. Jhlen.	10000 Tagsteen og 10000 Muursteen.	22 FavneVeed.	1 Mester, 3 Daglønnerere, 4 Børn.
4 do.	Ramnæs do.	Forskjellige.	48000 Tagsteen og 80000 Muursteen.	8 à 12 Arbej- dere.
1 do.	Sembs do.	Frans Bull.	30000 Tagsteen og 50000 Muursteen.	60 FavneVeed.	1 Mester, 4 à 6 Arbejdere.
3 do.	Stofke do.	Forskjellige.	98000 Tagsteen og 92000 Muursteen.	136 do. do.	3 Mestere, 12 Arbejdere.
1 do.	Anneboe do.	Chr. Hallem m. fl.	40000 Tagsteen og 20000 Muursteen.	48 do. do.	6 Mand.
2 do.	Borre do.	Forskjellige.	90000 forskjellige Steen.	57 do. do.	2 Mestere, 6 Mand.
20 Teglblanderier.					
1 Lærskemaskine.	Hof Thinglag.	Pastor Petersen.			
1 do.	Sande do.	Provst Ottesen.			
4 do.	Skouger do.	Forskjellige.			
5 do.	Sembs do.	do.			
1 do.	Nøtterøe do.	Samuel Føyn.			
1 do.	Borre do.	Foged Sommerfelt.			
13 Lærskemaskiner.					
1 Ljærebrænderie.	Strømmens Anner.	Thomas Ellingsen.	8 Tønder Ljære.	9 Favne Lyri, 16 do. Veed.	Eieren selv.

Tarlsberg Fogedcontoir, 14de Januar 1836.

Sommerfelt.

Tarlsberg og Raarvigs Amt.

bestaaende af 2de Marsovne, 3de Stangjerns-Hammere og 3de Spiger-Hammere.

Aar.	Fabrik-Ar- bejdernes Antal.	Lømmen- mænd og Dagarbei- dere.	Mængden af Fabrikatet.	Omtrent Værdie af Fabri- katet.	Indenlandske raae Materialier.		Udenlandske raae Materialier.		Anmærkninger.
					Mængde.	Omtrentlig Værdie.	Mængde.	Omtrentlig Værdie.	
1830	66	36	Kaajern 7503 Skpd. Støbegods 1501 do. Stangjern 3956 do.	12 1/2 13000 Sp. 40000 Sp.	19000 Læster Trækul.	14000 Spd.	Stellsteen.	300 Spd.	Moholt Marsovn i Drift 52 Uger. Varkevig Marsovn i Drift 42 Uger. Moholt Marsovn i Drift 52 Uger.
1831	60	32	Kaajern 4004 Skpd. Støbegods 1190 do. Stangjern 3350 do.	9500 Sp. 34000 Sp.	17000 Læster Trækul.	12500 Spd.	Stellsteen og Steenkul.	200 Spd.	Moholt Marsovn i Drift 52 Uger.
1832	60	30	Kaajern 2160 Skpd. Støbegods 804 do. Stangjern 3235 do.	6400 Sp. 33000 Sp.	15000 Læster Trækul.	11000 Spd.	Stellsteen og Steenkul.	150 Spd.	Moholt Marsovn i Drift 29 Uger.
1833	60	32	Kaajern 4728 Skpd. Støbegods 972 do. Stangjern 3200 do.	7800 Sp. 32000 Sp.	17000 Læster Trækul.	12500 Spd.	Stellsteen og Steenkul.	200 Spd.	Moholt M. 26 Uger. Varkevig, 40 Uger.
1834	64	30	Kaajern 4080 Skpd. Støbegods 942 do. Stangjern 3500 do.	7200 Sp. 35000 Sp.	17500 Læster Trækul.	13000 Spd.	Stellsteen og Steenkul.	150 Spd.	Moholt M. 50 Uger.
1835	60	30	Kaajern 2396 Skpd. Støbegods 221 do. Stangjern 2700 do.	2000 Sp. 27000 Sp.	15000 Læster Trækul.	11000 Spd.	Stellsteen.	200 Spd.	Moholt M. 27 Uger.
					4600 Lønder Malm.	9200 Spd.			
					2600 Lønder Malm.	5000 Spd.			

Anmærkning: Productionen af det saakaldte Fiinsmide og Spiger har i fornævnte Aar været saa ubetydelig, at naar det dertil medgaaede Stangjern, som er taget af ovenanførte Production, skulde fraregnes, vilde der blot blive en ubetydelig Værdie tilbage af nogle faa Hundrede Specier aarlig for Fiinsmide og Spiger.

Frikøe Jernværk den 21de Januar 1836.

Chr. Falkenberg,
Bogholder.

bestaaende af een Marsøvn, tvende Stangjerns-Hammere, et Dreierværk og en Kornmølle ic.

Aar.	Hvormange Fabrikarbejdere der sysselsattes ved Værket.	Hvormange Dagarbejdere eller Andre.	Mængden af Fabrikatet.	Omtrent Værdien af Fabrikatet.	Indenlandske raae Materialier.		Udenlandske raae Materialier.		Bemærkninger.
					Mængde.	Omtrent Værdie.	Mængde.	Værdie.	
1830	44, som med Koner og Børn udgjøre 171 Individer.	3 à 4 i ubestemt Tid.	Stpd. Lpd. Pd.	Spd.					Marsøvn 34 Uger i Drift.
			Rujern . . . 1912½.	2800	7113 Læster	Spd.		Et nyt Sandsteen-Stell. 300	
			Støbegods . . . 287.	350	Trækul,				
			Bygningsjern . . . 67. 16. 11.	11500	2397 Tønder				
			Stangjern . . . 954.	1140	Malm.		4790		
Fiinfinde . . . 78.									
1831	44, som med Familier udgjøre 172.	do.	Rujern . . . 1762.	4500	8270 Læster			Marsøvn 34 Uger i Drift.	
			Støbegods . . . 491. 12. 11.	220	Trækul,		8300		
			Bygningsjern . . . 43. 15. 15.	14500	2363 Tønder				
			Stangjern . . . 1233. 6. 10.	900	Malm.		4720		
			Fiinfinde . . . 62. 14.						
1832	45, med Familier 175.	do.	Rujern . . . 2571½.	4500	9114 Læster			Marsøvn 43 Uger i Drift.	
			Støbegods . . . 492. 3. 2	290	Trækul,		9200		
			Bygningsjern . . . 58. 15. 1.	15000	3000 Tønder				
			Stangjern . . . 1289. 5. 15.	1100	Malm.		6000		
			Fiinfinde . . . 75. 10.						
1833	44, med Familier 174.	do.	Rujern . . . 1449.	3000	9618 Læster			Marsøvn 25 Uger i Drift.	
			Støbegods . . . 313. 9. 10.	250	Trækul,		9750		
			Bygningsjern . . . 54. 8. 1.	15000	1758 Tønder				
			Stangjern . . . 1283. 16. 4.	850	Malm.		3500		
			Fiinfinde . . . 57. 13. 11.						
1834	45, med Familier 176.	do.	Rujern . . . 1857.	2000	5425 Læster			Marsøvn 26 Uger i Drift.	
			Støbegods . . . 230. 15. 9.	250	Trækul,		5000		
			Bygningsjern . . . 51. 8. 15.	10500	2037 Tønder				
			Stangjern . . . 904. 19. 5.	450	Malm.		4000		
			Fiinfinde . . . 30. 18.						
1835	46, med Familier 178.	do.	Rujern . . . 1036.	2300	5430 Læster			Marsøvn 20 Uger i Drift.	
			Støbegods . . . 259. 9. 10.	100	Trækul,		4700		
			Bygningsjern . . . 21. 2. 14.	9200	1328 Tønder				
			Stangjern . . . 926. 5. 2.	400	Malm.		2656		
			Fiinfinde . . . 27. 5. 1½.						

(Opgivet af Eieren.)

År.	Product.	Til modstaaende Product er forbrugt.	Betjernerne og Arbeidernes Antal ultimo 1835.	Anmærkninger.
1832	19297 Edr. rafft Salt à 250 Pd. eller à 11 Ekr.	1468 Tons Steensalt, 1518 Favne 4 Fods Weed, 1657 ; 2 ; do.	Contoirbetjente . . . 3 Mestere 8 Faste Arbeidere . . 101 Daglønnerere, ubestemt.	Da vi først i Aaret 1832 begyndte at drive Bærket, saa kan vi ikke opgive Production og Forbrug for Aarene 1830 og 1831.
	26533 Edr. løst Maal. 6189 Ekr. hele Fougstager 374 ; halve do.	689 Tylter Raster, 695 ; Bord, 361 ; Vaandstager.		
1833	15949 Edr. rafft Salt à 250 Pd. à 11 Ekr.	1159 $\frac{3}{4}$ Tons Steensalt, 696 $\frac{1}{2}$ Favne 4 Fods Weed, 2202 $\frac{1}{2}$; 2 ; do.		
	21930 Edr. løst Maal. 4676 Ekr. hele Fougstager 270 ; halve do.	43 Edr. Steenful, 498 Tylter Raster, 501 ; Bord, 246 ; Vaandstager.		
1834	17694 Edr. rafft Salt à 250 Pd. à 11 Ekr.	1323 $\frac{1}{2}$ Tons Steensalt, 65 Favne 4 Fods Weed, 2939 ; 2 ; do.		
	24329 Edr. løst Maal. 4380 Ekr. hele Fougstager 548 ; halve do.	610 Edr. Steenful, 492 Tylter Raster, 487 ; Bord, 241 ; Vaandstager.		
1835	18568 Edr. rafft Salt à 250 Pd. à 11 Ekr.	1374 Tons Steensalt, 216 Favne 4 Fods Weed, 2503 ; 2 ; do.		
	26531 Edr. løst Maal. 5668 Ekr. hele Fougstager 519 ; halve do.	1870 Edr. Steenful, 619 Tylter Raster, 613 ; Bord, 321 ; Vaandstager.		

(Opgivet af Eieren.)

bestaaende af een Stangjerns-Hammer, 3de Spiger-Hammere og et Møllebrug.

Aar.	Hvormange Fabrik- Arbejdere der søsæl- fettes.	Hvormange Dagarbejdere eller Andre.	Mængden af Fabrikatet.	Dmtr. Værdi- en af Fa- brikatet.	Forbrug af indenlandske raee Materialier.		Udenlandske raee Materialier.		Hvad Mølle- bruget har ind- bragt.	Anmærkninger
					Mængde.	Værdie.	Mængde.	Værdie.		
1830		Opfynd. 1 Tømmerm. 2 Møller 1 Leiede St. } J. Smede } er 8	60 Skpd. Stangjern.	600	84 Skpd. Naajern, 159 Læster Kul.	242 159		175	Ingen Spi- gerfabrikation dette Aar.	
1831	9	do. 8 Spigertæll. 1 er 9	44 Skpd. Stangjern, 35 Skpd. Spiger.	440 700	65 Skpd. Naajern, 109 Læster Kul, 43 Skpd. Stangjern.	195 109 430	68 Edr. Steenkul.	68 155		
1832	9	do. 9	102 Skp. Stangjern, 78 $\frac{3}{4}$ Skpd. Spiger.	1020 1575	136 Skpd. Naajern, 272 Læster Kul, 109 Skpd. Stangjern, 27 Læster Kul.	408 272 1090 27	133 Edr. Steenkul.	133 210		
1833	9	do. 9	54 $\frac{3}{4}$ Skpd. Stangjern, 77 $\frac{3}{4}$ Skpd. Spiger.	547 1555	76 Skpd. Naajern, 141 Læster Kul, 100 Skpd. Stangjern.	228 141 1000	130 Edr. Steenkul.	130 187		
1834	9	do. 9	72 Skpd. Stangjern, 65 $\frac{1}{2}$ Skpd. Spiger.	720 1310	99 Skpd. Naajern, 183 Læster Kul, 82 $\frac{3}{4}$ Skpd. Stangjern.	297 183 827	140 Edr. Steenkul.	140 190		
1835	9	do. 9	65 $\frac{3}{4}$ Skpd. Stangjern, 47 $\frac{1}{4}$ Skpd. Spiger.	657 945	91 Skpd. Naajern, 165 Læster Kul, 59 $\frac{3}{4}$ Skpd. Stangjern.	273 165 597	100 Edr. Steenkul.	100 155		

(Opgivet af Eieren.)

No. 7.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Laurvig Fogderie værende Fabrikker, Manufacturer, samt andre Industrie-Anlæg og Værker, tilligemed Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835, saaledes som denne af vedkommende Eiere igjennem Lensmændene er opgivet.

Anlæggets Navn.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brænde- viins-Bræn- derie i San- deherreds Thinglag.	Haukerød.	Thore Niel- sen.	40 Potter 7 gradigt Bræn- deviin.	$\frac{1}{2}$ Edr. Havre, 3 — Potatos, $\frac{3}{4}$ — Malt, 5 Potter Karve, $\frac{1}{2}$ Pd. Annis, $\frac{1}{2}$ — Fennikkel, $1\frac{1}{2}$ Favne Weed.	Eieren er selv Mester og be- nytter 1 Mand, samt forøvrigt sine Tjeneste- folk naar Bræn- deriet drives.	Eieren har ikke Malt- gjøriere.
1 do. i do.	Buegaard- den.	Hans Nielsen	circa 3000 Pot. 7 gradigt Brændeviin.	24 Edr. Havre, 240 — Potatos, 2 — Karve, 24 Favne Weed.	Eieren er selv Mester og be- nytter sine Tje- nestefolk naar Brænderiet drives.	I Forening med dette Anlæg drives et Malt- gjøriere, hvorm ne- denfor findes Forkla- ring.
1 do. i Tjøl- ling Thinglag	Bredvei.	Abraham Hansen.	646 Potter 7 gradigt do.	38 Edr. Potatos, 1 — Rug, $3\frac{3}{4}$ — Malt, $1\frac{1}{2}$ Skp. Karve, 4 Favne Weed.	1 Mester og 1 Arbeider.	
1 do. i do.	Klaastad.	Gjert Thor- sen.	698 Potter 7 gradigt do.	48 Edr. Potatos, 6 — Malt, 1 Skp. Karve, 5 Favne Weed.	1 Mester og 1 Arbeider.	
1 do. i do.	Istre.	Lars Tolvsen.	160 Potter 7 gradigt do.	10 Edr. Potatos, $1\frac{1}{2}$ — Malt, 4 Potter Karve, 2 Favne Weed.	1 Mester og 1 Arbeider.	
1 do. i do.	Tjølling Præstegrd.	Provst Bech.	Ikke opgivet.			
1 do. i He- drums Thing- lag.	Kolighed.	Provst Carh.	3400 Potter 6 gradigt do.	210 Edr. Potatos, 5 Edr. Byg-Malt, 5 — Havre-Malt, $\frac{3}{4}$ — Karve, 35 Favne Weed.	Ingen faste Arbeidere.	
1 do. i do.	Hovland.	Propritair Falch.	3600 Potter 8 gradigt do.	240 Edr. Potatos, 13 Edr. Byg-Malt, 13 — Havre-Malt, $\frac{7}{8}$ — Karve, 40 Favne Weed.	do.	I Forening med dette Anlæg drives et Malt- gjøriere, hvorm nede- nfor findes Forklaring.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brænde: vtins; Brænderie i Hedrums Thinglag.	Seierstad.	Kjøbmand Christiansen i Laurvig.	7400 Potter 8 gradigt Brændevin.	50 Edr. Malt, 26 — Vyg, 380 — Potatos, — Karve, — Fennikel, — Annis, 80 Favne Weed.	1 Mester og 1 Arbeider.	
1 do. i Brun: lagnæs Thinglag.	Jahren.	Kjøbmand Steen.	1200 à 1500 Pot. 9 gradigt do.	125 à 150 Ed. Potatos 10 à 12 — Malt. 12 à 15 Favne Weed.	1 Mester og 2 Arbeidere.	
10 Brænderier.			circa 20000 Potter.			Foruden de her anførte Brænderier gives der her i Districtet adskillige saadanne Kjedler, men som i 1835 ikke have været i Brug.
1 Kornmølle i Sandeherrø Thinglag.	Buegaard.	Hans Nielsen	formalet omtr. 20 à 30 Edr. Korn.	Eieren er selv Mester og benytter sine Ejenestefolk naar Møllen drives.	Møllen har 1 Sammalsqværn. Den drives ved Vind.
1 do. i do.	Hauen.	Søren Nielsen.	formalet omtr. 30 Ed. Korn.	do.	Møllen har 1 Sammalsqværn og 1 Sigte. Den drives ved Vind.
1 do. i do.	Virik.	Jakob Hansen.	formalet omtr. 12 Ed. Korn.	do.	Møllen har 1 Par Qværnestene. Den drives ved Vind.
1 do. i do.	Hstjordenet.	Ole Larsen Rød.	formalet omtr. 40 Ed. Korn.	1 Møllemeister, 1 Evend, 1 Dreng.	do.
1 do. i do.	Præstegaardens Grund.	Møllemeister Gabrielsen.	formalet omtr. 800 Ed. Korn.	1 Mester, 1 Evend, 1 Daglønner.	Møllen har 1 Sammalsqværn, 2 Sigter og 1 Grynqværn. Den drives ved Vind.
1 do. i Brun: lagnæs Thinglag.	Jahren.	Kjøbmand Steen.	formalet omtr. 130 Ed. Korn.	Bruget, der først nylig er opført, er endnu i complet Stand, men har for Tiden 2 Sammalsqværne. Den drives ved Vind.
1 do. i do.	Halle.	Johan Nielsen.	formalet omtr. 1600 Ed. Korn.	Eieren er selv Mester og benytter forresten sine Ejenestefolk	Har 3 Sammalsqværne og 1 Sigte. Den drives ved Vind.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags og Mængde.	Detfjentes og Arbeidernes Slags og Antal	Anmærkninger.
1 Kornmølle i Brunlagnæs Thinglag.	Halle.	Lars Nielsen.	formålet omtr. 1500 Td. Korn.	Eieren er selv Mester og benytter forresten sine Tjenestefolk	Har 3 Sammalsqvarne og 1 Sigte. Den drives ved Vand. Foruden de her anførte Kornmøller gives der i Sandeherreds Thinglag 44 Bækkeqvarne, i Tjølling 4 do. i Hedrum 30 Sammalsqvarne og 3 Sichter af mere og mindre Betydning; men ingen af dem har Aargangs Vand og drives kun i Flomtiden; og er Driften desaaarsag ubetydelig.
8 Kornmøller.			circa 4100 Td. Korn.			
1 Maltgjærerie i Sandeherreds Thinglag.	Buegaarden.	Hans Nielsen	25 Edr. Malt.	2 Edr. Byg, 23 — Havre, 5 Favne Beed.	Eieren og hans Tjenestefolk.	Drives i Forening med det foranførte Hans N. Buegaarden tilhørende Brænderi og alene til dets Behov.
1 do. i Hedrums Thinglag.	Hovland.	Proprietair Falch.	30 Edr. Malt.	26 Edr. Byg og Havre.	Ingen faste Arbeidere.	Drives i Forening med det ovenfor anførte og Proprietair Falch tilhørende Brænderi og alene til dets Behov.
2 Maltgjærerier.			55 Edr. Malt.			
13 Saugbrug	Sandeherred Thingl.	Forskjellige.	270 Tylter Børd.	Samtlige disse Saugbrug drives af Eierne og deres Tjenestefolk.	Ingen af Brugene har mere end 1 Blad. De gaae kun ved Flomvand og skjæres alene til Bygdens Behov.
2 do.	Tjølling do.	do.	75 do. do.		
3 do.	Brunlagnæs do.	do.	150 do. do.		
28 do.	Hedrums do.	do.	274 do. Plankefær 481 do. Børd.		
46 Saugbrug.			274 Tylter Plankefær, 976 do. Børd.			

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Producti Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Teglbrennerie i Sandherreds Thinglag.	Buegaarden.	Rishmand C. L. Sørensen.	24000 Tagsten, 36000 Muursteen.	45 Favne Beed 2 Alen lang.	1 Mester, 6 faste Arbejdere, 2 Dreng.	Leeræltningen skeer ved Hestekraft, og den til Værket behøvende Sand maa hentes omtrent $\frac{1}{4}$ Mil fra Værket.
1 do. i Hædrums Thinglag.	Gjone.	Gunder Sørensen, Hans Davidson og P. Nielsen.	12000 Tagsten, 6000 Muursteen.	8 Favne Beed.	Eierne og deres Tjenestefolk.	Leeræltningen skeer ved Hestekraft.
2 Teglbrennerier.			36000 Tagsten, 42000 Muursteen.			Foruden disse Teglbrennerier er der endnu et saadant i Drumlagnæs Thinglag, tilhørende Laurvigs Grevskabs Eier, men dette har i de senere Aar ikke været i Gang.

Anmærkning: Foruden foranførte Fabriker gives der paa nogle Steder Vadmels- og Barke-Stamper, men disse drives hovedsagelig kun til vedkommende Eieres og deres Naboers Behov.

Laurvigs Fogedcontoir den 31 December 1835.

S a n s e n.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Laurvig's By værende Fabrikker, Manufacturerer, samt andre Industrie-Anlæg og Værker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entreprenør eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af forestaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brændeviins- Branderie.	i Byen.	Lieutenant Hoyer.	circa 120000 Potter Brændeviin.	circa 3500 Edb. Potatos, 1200 Edb. Byg, som tilvirket til Malt, 150 Edb. Rug, 500 Favne Weed, 30 Edb. Karve, 450 Pbd. Fennikel, 20 Pbd. Svovel, 20 Epd. Humle, 150 Pbd. Sukker.	1 Mester, 8 faste Arbeidere, 4 Daglønnerere.	I Forening med dette Anlæg drives et Maltgjøriere, hvorom nedenfor findes Forklaring.
1 do. do.	do.	Kjøbmand. J. Christiansen.	circa 50000 Potter do.	ca. 1600 Edb. Potatos, 100 — Rug, 450 — Byg.	6 Mand og 1 Mester daglig.	I Forening med dette Anlæg drives et Maltgjøriere, hvorom nedenfor findes Forklaring.
1 do. do.	do.	Kjøbmand J. C. Simonsen.	circa 14000 Potter do.	ca. 700 Edb. Potatos, 70 — Malt, 20 — Havre, 20 — Rug.	1 Mester og 2 Skjouere.	I Forening med dette Anlæg drives et Maltgjøriere, hvorom nedenfor findes Forklaring.
1 do. do.	paa Langestrand.	J. O. Steens Enke.	12000 Potter do.	ca. 300 Edb. Potatos, 150 — Rug, 150 — Malt.	1 Mester og 3 Dagleiere.	I Forening med dette Anlæg drives et Maltgjøriere, hvorom nedenfor findes Forklaring.
1 do. do.	i Byen.	Apotheker Schrivvers Enke, forpagtet af Kjøbmd. Buchholm.	14000 Potter do.	ca. 700 Edb. Potatos, 60 — Rug, 90 — Malt, 160 Favne Weed.	3 faste Arbeidere og 1 Dagleier.	Har været ude af Brug siden sidst i Mai. I Forening med dette Anlæg drives et Maltgjøriere, hvorom nedenfor findes Forklaring.

1	do.	do.	L. E. Nord.	6000 Potter do.	ca. 300 Ld. Potatos, 30 — Rug, 200 — Byg.	1 Mester og 1 Arbeidsmand.	I Forening med dete Anlæg drives et Maltgjøriere, hvorom nedenfor findes Forklaring.
6 Brædeviins:Brænderier.				216000 Pott. Brændeviin.			
1	Kornmølle.	ved Frihøe Jernværk og Saug: brug, un: der Byens Territori: um.	Eieren er Laurvigs Grevsfabs Eier, for: pagtet paa 10 Aar fra 1832 til Møller Seemann.	circa 11000 Ld. forskellige Slags Kornva: rer, hvoraf 160 Ld. Byg til Gryn, der har givet 84 Ld. Gryn.	1 Mester, 5 à 6 Arbeidere.	I det øvre Brug: 3 Par Sigtstene, 2 Par Sammalstene, 1 Par Halvgrynstene og 1 Grynsteen. I det nedre Brug: 5 Par Sammalstene, der drives ved Vand.
1	Hestemølle.	paa Lange: strand.	J. O. Steens Enke.	200 Ld. Rug, 200 — Malt.	2 Dagleiere.	
1 Kornmølle og 1 Hestemølle.							
1	Maltgjøriere.	i Byen.	Lieutenant Høyer.	circa 1350 Ld. Malt.	1200 Ld. Byg som ovenfor under Bræn: deriet er anført.	Under samme Arbeids: kraft som oven anført.	Drives i Forening med det ovenfor anførte Lie: utenant Høyer tilhørende Brædeviins:Brænderie og alene til dettes Behov.
1	do.	do.	Kjøbmand Jørgen Christiansen.	500 Ld. Malt.	450 Ld. Byg.	Ligesaa.	Drives i Forening med det ovenfor anførte Kjøbmand J. Christian: sen tilhørende Brænde: viins:Brænderie og alene til dettes Behov.
1	do.	paa Lange: strand.	Kjøbmand J. O. Steens Enke.	400 Ld. Malt.	360 Ld. Byg.	Maltgjørieriet drives ved de samme Folk som Brædeviins: Brænderiet.	Drives i Forening med det ovenfor anførte J. O. Steens Enke tilhø: rende Brædeviins: Brænderie.
1	do.	i Laurvig	Madame Schriver, forpagtet af Kjøbmd. Buchholm.	120 Ld. Malt.	100 Ld. Byg.	Ligesaa.	Drives i Forening med det ovenfor anførte Ma: dame Schriver tilhøren: de Brædeviins:Bræn: derie.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1833.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Maltgjørerie.	i Laurvig.	L. E. Nord.	200 Lb. Malt.	200 Lb. Byg.	Maltgjøreriet drives ved de samme Folk som Brændeviins-Brænderiet.	Drives i Forening med det ovenfor anførte L. E. Nord tilhørende Brændeviins-Brænderie, og alene til dets Behov.
5 Maltgjørerier.						
1 Tobaksfabrik.	i Byen.	Kjøbmand P. Berg.	225 Matter Rulletobak à 36 Pb.	8000 Pb. Bladetobak.	1 Mester, 2 Svende og 5 Dreng.	
1 do.	do.	Christopher Falch.	150 Matter Rulletobak vægt. 50 Pb.	8000 Pb. Bladetobak.	1 Mester, 4 Dreng.	
1 do.	do.	Kjøbmand J. C. Bruun.	11000 Pb. Skraatobak.	10000 Pb. Blade.	1 Mester, 3 Poppemagere, 2 Dæksmagere, 6 Pællemagerer eller Dreng.	
1 do.	do.	Tobaks-spinder Smith	2450 Pb. Skraatobak.	2300 Pb. Tobaksblade.	2 à 3 Arbeidere.	
1 do.	do.	Jfr. Bugge.	14000 Pb. Skraatobak.	13500 Pb. Bladetobak.	1 Mester, 7 Arbeidere.	
5 Tobaksfabriker.						
Frikøe Saugbrug.	i Laurvig.	Kammeraad Falch, Provst Sark og Casseferer Gether for de første $\frac{3}{4}$ Aar, og for det sidste $\frac{1}{4}$ Aar Etatsraad Generalstiftal Treschow.	240 Hundreder Planter. 435 do. Bord.	2300 Tylter Saugtommer.	1 Betjent, 7 Mestere og 27 Arbeidere.	Saugbruget har 7 Blade, skærer til Udfisning, til Bærernes Brug og til Omsætning i Landet.

Laurvigs Magistrat den 12te Januar 1836.

Olsen.

No. 9.

F o r t e g n e l s e

over næringsdrivende Borgere i Laurvig's Kjøbstad i Mæret 1835, forfattet efter den afholdte Eigningsforretning over Kjøbstædsfatten for Skatteaaret fra 1ste Juli 1835 til 1ste Juli 1836.

	Af hvad Slags. Tilsammen.	
A. H a n d l e n d e :		
Kjøbmænd og Kjøbmænds Enker	50.	
Høfere, hvoraf nogle tillige ere Marktentere, samt nogle alene Marktentere, 1 Enke Herbergererke og 1 Høfer tillige Herbergerer (iblandt hele Antallet 17 Enker og 1 Jomfru, der har veniam sexus)	32	82
B. H a a n d v æ r k e r e :		
Skomagere	13	
Skræddere	6	
Snedkere	4	
Tømmermand	1	
Muurmestere	2	
Farvere	6	
Hattemagere	4	
Sadelmagere	2	
Glarmester	1	
Malere	3	
Dreier	1	
Guldsmede (1 Enke)	2	
Seilmager	1	
Farvere	3	
Uhrmager	1	
Vagere	4	
Smede	8	
Blikkenslager	1	
Hjulmagere	3	
Møllere (1 Kjøbmands Enke og 1 Møllersforpagter uden Borgerkab)	2	
Bogtrykker	1	
Bogbinder	1	
Bødkere (1 Enke og 1 Borger)	2	72
C. F a b r i k a n t e r o g K u n s t n e r e :		
Tobaksfabrikanter (hvoraf de 3 ere indbefattede i ovennævnte Antal af Kjøbmænd.)	5	
Brændeviins-Brændere (5 Kjøbmænd og 1 Høfer)	6	11
D. S k i p p e r e :		
Forskjellige Haandværkere uden Borgerkab		31
		45
	Tilsammen	239

Laurvig's Magistrat den 12te Januar 1836.

Ølsen.

over følgende i Sandefjord værende Fabrikker, Manufacturer, samt andre Industrie-Anlæg og Værker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjernerne og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brændeviins-Brænderie.	i Sandefjord.	Kjøbmand J. Andersen.	11,778 Potter.	624 Ld. Potatos, 76 Ld. Bygmalt, 52 Ld. Havremalt, 10 Ld. Rug og 2 Ld. Karve.	1 Mester og 2 Mand.	I Forening med dette Anlæg drives et Maltgjøriere, hvorom nedenfor findes Forklaring.
1 do.	do.	Kjøbmand Chr. L. Sørensen.	24,674 Potter.	1032 Ld. Potatos, 90 Ld. Rug, 260 Ld. Bygmalt, 124 Ld. Havremalt, 8 Ld. Karve, 360 Pbd. Annis og 250 Favne Granveed.	1 Mester og 3 Mand.	I Forening med dette Anlæg drives ligeledes et Maltgjøriere.
2 Brændeviins-Brænderier.			36,452 Potter.			
1 Maltgjøriere.	i Sandefjord.	Kjøbmand J. Andersen.	112 Ld. Bygmalt, 56 Ld. Havremalt.	100 Ld. Byg og 50 Ld. Havre.	Maltgjørieriet drives med de samme Folk som i Brænderiet.	Drives i Forening med det ovenfor anførte J. Andersen tilhørende Brændev.-Brænderie.
1 do.	do.	Kjøbmand Chr. L. Sørensen.	300 Ld. Bygmalt, 124 Ld. Havremalt.	265 Ld. Byg, 112 Ld. Havre og 15 Favne Bøgeveed.	do. do.	Drives i Forening med det ovenfor anførte Chr. L. Sørensen tilhørende Brændev.-Brænderie.
2 Maltgjørierer.			412 Ld. Bygmalt, 180 Ld. Havremalt.			
1 Tobaksspinderie.	i Sandefjord.	Kjøbmand J. Berg.	4000 Pbd. spunden Tobak.	4000 Pbd. Blade; To: bak.	1 Mester og 4 Dreng.	
1 do.	do.	Jeremias Niemanns Enke.	30 Mætter Tobak til Skraae.	1100 Pbd. Blade; Tobak.	1 Mester og 1 Dreng.	
2 Tobaksspinderier.				5100 Pbd. Blade.		

No. 11.

For t e g n e l s e

over samtlige næringsdrivende Borgere i Sandefjord i Aaret 1835, forfattet efter Vigningsforretningen over Kjøbstædskatten for Skatteaaret fra 1ste Juli 1835 til 1ste Juli 1836.

	Af hvert Slags.	Tilsammen.
A. H a n d l e n d e :		
Kjøbmænd, hvoriblandt 1 Enke	19	
Høkere, hvoriblandt 1 Enke	6	25
B. H a a n d v æ r k e r e :		
Garvere	2	
Glarmestere	2	
Guldsmed	1	
Seilmager	1	
Smede	2	
Bager	1	
Farver	1	10
C. F a b r i k a n t e r o g K u n s t n e r e :		
Tobaksfabrikanter (1 Høkerenke og 1 Kjøbmand)	2	
Brændeviinsbrændere (begge Kjøbmænd)	2	4
D. S k i p p e r e		
Forffjellige Haandværkere uden Borgerkab		15
	Tilsammen . .	69

Laurvig's og Sandefjords Magistrat den 12te Januar 1836.

O l s e n .

No. 12.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Tønsberg By værende Fabrikker, Manufacturer, samt andre Industri-Anlæg og Værker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brænde- viins-Bræn- derie.	Tønsberg.	Kjøbmand F. Bull.	Omtrent 15,000 Potter 8 gra- digt Brænde- viin.	Omtrent 100 Edr. Bygmalt, 120 do. Havremalt, 50 do. Rug, 35 do. Byg, 500 do. Potatos, 100 Favne Brænde 4 Fod lang, 4 Edr. Karve, 300 Pd. diver- se Krydderier.	1 Mester og 1 fast Dagar- beider. 1 à 2 andre Dagarbeidere.	Da Mangel paa Vand og andre locale Om- stændigheder hindre Brænderiets Udvidel- se, benyttes samme til- lige til at omdestillere Brændeviin fra andre Brænderier her i Lan- det.
1 do.	do.	Kjøbmand C. Seeberg.	10 à 11,000 Potter 8 gra- digt Brænde- viin.	110 Edr. Bygmalt, 600 do. Potatos, 90 Favne 2 Al. Brænde, 3 Edr. Karve.	1 Mester og 2 Arbeidere.	
1 do.	do.	Skibsreder Martinus Wonsen.	15,000 Potr. 8 gradigt Bræn- deviin.	120 Edr. Byg, 60 do. Havre, 1000 do. Potatos, 4 do. Karve, 200 Favne Granveed.	1 Mester og 2 Daglønnerere.	
1 do.	do.	Kjøbmand og Consul D. Faye.	22,000 Potr. 8 gradigt Bræn- deviin.	130 Edr. Byg, 260 do. Havre, 8 à 900 do. Potatos, 4 do. Karve, 180 Favne Brænde.	1 Mester, 2 faste Arbeide- re og 2 Dag- lønnerere.	
4 Brænde- viins-Bræn- derier.	62 à 63,000 Potter 8 gra- digt Brænde- viin.	210 Edr. Bygmalt, 120 do. Havremalt, 50 do. Rug, 285 do. Byg, 320 do. Havre, 29 à 3000 do. Po- tatos, 15 do. Karve, 300 Pd. Krydderier, 570 Favne Weed.	4 Mestere, 5 faste Dagarbei- dere og 5 à 6 Daglønnerere.	
1 Kornmølle.	Møllebak- ken ved Tønsberg.	Kjøbmand H. Walløe.	Denne Mølle, Lille- møllen kaldet, har været under Arbeide til Forandring efter en nyere forbedret Maade.
1 do.	Kollelund- bakkens paa Byens Ud- mark.	do.	Formålet circa 2000 Tønder af forskjellige Slags Kornvæ- rer.	18 Potter Bomolie, 12 Pd. Talg, 4 do. Bor, 12 Pott. Bræn- devolie, 50 Al. Seil- dug, 60 Favne Liner.	1 Mester, 1 Svend og 1 Dagarbeider omtrent i 50 Dage.	Denne Mølle, Stor- møllen kaldet, har 2 rinnske Sigteværne og 2 Grynqværne, hvoraf kun 2 kan drives paa een Tid.
2 Kornmøller.						

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Maltgjøriere.	Lønsberg.	Kjøbmand C. Seeberg.	130 Ebd. Malt.	115 Edr. Byg, 8 Favne Bøgebrænde.	Arbejderne i Seebergs Brænderie benyttes. Drives i Forening med foransførte Monsen og Faye tilhørende Brænderier, og hovedsagelig alene til disses Behov.
1 do.	do.	Skibsreder W. Monsen.	130 Ebd. Malt, 70 do. Havremalt.	120 Edr. Bygmalt, 60 do. Havremalt.	
1 do.	do.	Kjøbmand og Consul D. Faye.	500 Ebd. Malt.	200 Edr. Byg, 300 do. Havre, 30 Favne Brænde.	1 Mester.	
3 Maltgjørier.	760 Ebd. Malt, 70 do. Havremalt.	315 Edr. Byg, 300 do. Havre, 60 do. Havremalt, 38 Favne Bøge, 120 Edr. Bygmalt.	1 Mester.	
1 Teglbænderie.	Lønsberg Bys Udmark.	Kjøbmand H. Seeberg junior.	24,000 Stk. Tagsteen og 40,000 Stk. Muursteen.	500 Læs Leer, 100 Læs Sand.	1 Mester, 3 Arbeidere og 2 Dreng.	Sand og Leer findes i Overflodighed og af fortrinlig Godhed; men Afsetning af et større Product kan ikke finde Sted paa Grund af den betydelige Indførsel fra Holland.
1 Tobaksfabrik.	Lønsberg.	Wd. A. W. sal. C. Føyn.	7,000 Pbd. Skraatobak og 600 do. Tobaksstilke.	6,500 Pbd. Tobaksblade.	1 Mester og 8 Daglønnerere af forskjellig Alder.	
1 do.	do.	Kjøbmand F. Bull.	13,000 Pbd. Skraatobak og 1,000 do. Tobaksstilke.	12,000 Pbd. Tobaksblade.	1 Mester og 10 à 12 Daglønnerere af forskjellig Alder.	
1 do.	do.	Kjøbmand C. Seeberg.	6,000 Pbd. Skraatobak.	6,000 Pbd. Tobaksblade.	1 Mester og 5 à 7 Dreng.	
1 do.	do.	Enken Mad. Lise Holst.	1448 Pbd. og 436 Stk. Vousteille; Enustobak.	1,000 Pbd. Tobaksstilke, 600 do. Tobaksblade.	2 Daglønnerere.	
4 Tobaksfabriker.	26,000 Pbd. Skraatobak, 1,600 do. Tobaksblade og 1448 Pbd. og 436 Stk. Vousteille; Enustobak.	25,100 Pbd. Tobaksblade, 600 do. Tobaksstilke.	3 Mestere og 25 à 29 Daglønnerere.	

Lønsberg Byfoged: Contoir den 7de Januar 1836.

Saxild.

F o r t e g n e l s e
over samtlige næringsdrivende Borgere i Sørlsberg Kjøbstad den 31te December 1835.

	Af hvert Slags.	Tilsammen.
A. H a n d l e n d e :		
Apotheker	1	65
Grosferere	2	
Kjøbmænd	37	
Høfere og Værtshuusholdere	23	
Privilegeret Herbergerer	1	
Diægler	1	
B. H a a n d v æ r k e r e :		
Skomagere	9	79
Skræddere	10	
Snedkere	10	
Tømmermænd	12	
Muurmestere	2	
Garvere	6	
Hattemagere	2	
Sadelmager	1	
Glarmester	1	
Malere	4	
Guldsmede	2	
Seilmager	1	
Farvere	2	
Uhrmagere	2	
Bagermestere	7	
Smedemestere	3	
Bliffenslager	1	
Bogn- og Hjulmager	1	
Møllere	2	
Dreier	1	
C. F a b r i k a n t e r o g K u n s t n e r e :		
Tobaksfabrikanter	4	8
Brændeviinsbrændere	4	
D. S k i p p e r e		
	. .	28
Tilsammen	. .	180

Sørlsberg Byfogedcontoir den 31te December 1835.

S a r i l d.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Holmestrand's Bye værende Fabrikker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaende Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brændeviins Brænderie.	Holmestrand.	Kjøbmand Jacob Stolt.	Kan produceres daglig indtil 180 Potter 8 gradigt Brændeviin. Den virkelige Production har i Aarets Løb været saa ubetydelig at den neppe kan komme i Betragtning, da Brændeviins Brænderiet for det meste har staaet stille.	I Wintermaanederne, naar det drives, forbruges almindelig daglig: 1½ Td. Bygmalt, 10 bd. Potatos, 9 Potter Karve. Naar Brænderiet drives paa Sommertiden forbruges daglig 3½ Td. Byg og Rug.	1 Mester, 4 Arbeidere.	I Forening med dette Anlæg drives Maltgjøreriet hvorom nedenfor findes Forklaring. Brænderiet drives med Dampmaskine.
1 Mølle.	Holmestrand.	Kjøbmand J. Stolt.	Kan formales daglig 5 à 6 Tønder Rug og Byg.	Har næsten det hele Aar ikke været i Drift.	I Forening med ovennævnte Mester og Arbeidere.	Denne drives med Hestekraft.
1 Maltgjørerie.	Holmestrand.	Kjøbmand J. Stolt.	Kan daglig forfærdiges 5 Tønder Malt	af 4½ Tønde godt Byg, da 10 Tønder godt Byg udbringer 12 Td. Malt.	I Forening med ovennævnte Mester og Arbeidere.	Productionen ved Maltgjøreriet har i Aarets Løb været saa ubetydelig, at det ikke kan komme i Betragtning til nogen Opgave.
1 Tobaksfabrik.	Holmestrand.	Niels Nielsen.	6000 Pd. Skraatobak.	6000 Pd. Tobaksblade.	1 Tobaksspindermester, 4 Dreng.	

Holmestrand's Byfogedcontoir den 11te Januar 1836.

O. Mesell.

Sarlsberg og Laurvigs Amt.

No. 15.

F o r t e g n e l s e

over samtlige næringsdrivende Borgere i Holmestrand's Kjøbstad den 31te Decbr. 1835.

	Af hvert Slags. Tilsammen.	
A. H a n d l e n d e :		
Apotheker	1	
Grosferere	;	
Kjøbmænd	25	
Høfere og Værtshuusholdere	17	
Priviligerede Herbergere	;	
Mæglerne	;	43
B. H a a n d v æ r k e r e :		
Skomagere	12	
Skræddere	3	
Snedkere	4	
Tømmermænd	;	
Muurmestere	;	
Garvere	2	
Hattemagere	2	
Sadelmager	1	
Glarmestere	;	
Malere	3	
Guldsmede	2	
Sæilmagere	;	
Farvere	2	
Uhrmager	1	
Bagermestere	2	
Smedemestere	4	
Bliffenslagere	;	
Vogn- og Hjulmagere	;	
Møllere	;	
Kunstdreier	1	39
C. F a b r i k a n t e r o g K u n s t n e r e :		
Tobaksfabrikant	1	
Brændeviins-Brænder	1	2
D. S k i p p e r e		
		18
Tilsammen		102

Holmestrand's Byfogedcontoir den 11te Januar 1836.

O. Mesfell.

No. 16.

F o r t e g n e l s e
over de næringsdrivende Borgere i Ladestedet Naasgaardstrand.

Kjøbmænd	2	Stfr.
Høfere	6	—
Skibsrehdere	5	—
Skibsførere og Danmarksfarere	14	—

Jarlsberg Fogedcontoir den 14de Januar 1836.

S o m m e r f e l t.

No. 17.

T a b e l

over de i Jarlsberg og Laurvigs Amt hjemmehørende Fartøier ved Udgangen af Aaret 1835, forfattet efter de fra vedkommende Toldkamre modtagne Opgaver.

	Fartøiernes Antal.	Fartøiernes Drøgtighed i Commerce-læster.	Anmærkning.
I Laurvig	42	2904	{ Opgaven er over Fartøiernes Antal ved Udg. af 1834.
i Sandefjord	32	1531 $\frac{1}{2}$	
i det til Laurvigs Toldsted hørende Landdistrict	44	1482 $\frac{1}{2}$	
i Tønsberg	51	3981 $\frac{1}{2}$	
i det til Tønsberg Toldsted hørende Landdistrict	88	4281 $\frac{1}{2}$	
i Holmestrand	25	1995	
i Naasgaardstrand	19	862 $\frac{1}{2}$	
i det til Holmestrand's Toldsted hørende Landdistrict	1	56	
i den Deel af Amtet der hører til Drammens Tolddistrict	13	568	
Tilsammen	315	17662 $\frac{1}{2}$	

No. 18.

T a b e l

over de i Farsberg og Laurvig Amt byggede Fartøier i Aarene 1830 — 1835, forfattet
 efter de fra vedkommende Soldkamre modtagne Opgaver.

	Fartøiernes Antal.	Fartøiernes Drægtighed i Commerce- løfter.	Anmærkning.
I Laurvig	2	38	
i Sandesfjord	8	315½	
i det til Laurvigs Soldsted hørende Landdistrict	4	266½	
i Tønsberg	1	123½	
i det til Tønsberg Soldsted hørende Landdistrict	10	665	
i Holmestrand	Ingen	Ingen	
i Næsgaardstrand	ligesaa	ligesaa	
i det til Holmestrand's Soldsted hørende Landdistrict	ligesaa	ligesaa	
i den Deel af Amtet, der hører til Drammens Solddistrict	4	322½	} Opgaven er over byggede Fartøier i Aarene 1829-1834.
Tilsammen	29	1731	

Bradsberg Amt.

Til Kongen!

Eil underdanigst Efterlevelse af Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner, emanerede 11te October 1825 og 10de September 1827, er seneste underdanigste Rapport eller Beretning angaaende Tilstandsforfatningen i det Undertegnede naadigst anbetroede Dverøvrigheds-District i Almindelighed som og i Særdeleshed vedkommende Næringshyslerne, — afluttet til Udgangen af Aaret 1829, — bleven den 10de i paafølgende Juli Maaned herfra afgiven gennem Regjeringens Finants, Handels, og Sold-Departementet, ledsaget, efter Opfordring, med speciel Yttrende vedkommende Beretningens deels Niemed og deels Affattelsesform, især anrørende sammes tabellariske Part.

Under 25de Mai 1832 er mig dernæst gennem Departementet bleven meddeelt, at Beretningen er bleven benyttet ved Affattelsen af den Oversigt, som af Regjeringen under 19de August 1831 underdanigst har været forelagt Deres Kongelige Majestæt anrørende Rigets Tilstand, og at det har behaget Deres Kongelige Majestæt ved Resolution af paafølgende 1ste September at tilkjendegive Høifsammes naadigste Tilfredshed i Anledning af det Præsterede.

Saa dyrebart dette tilkjendegivne naadigste Velbehag end er mig, erkjender jeg dog ganske, at ihvorvel bedste Glid var anvendt paa at gjøre Beretningen saa omfattende som muligt, og at vælge den til Opnaaelse af Beretningens formodede Niemed rigtige Form for Affattelsen, — savnedes i første Henseende dog alt for meget de udforderlige Hjelpemidler, ligesom i sidste Henseende den paaforderlige Veiledning — til at kunne nære Haab om at noget tilstrækkeligen Fyldestgjørende var at ansee præsteret.

Med Hensyn til at affatte nu forestaaende underdanigste Beretning for den siden Aar 1829 forløbne Tid, da er den hidtils Opsættelse hermed anlediget fornemlig af den først nys beendte Folketælling og hvad dermed staaer i Forbindelse, samt af hidtils Udebliven med forlangte paaforderlige Noticer fra de Underordnede, og endelig af imødeseende nærmere Bestemmelser angaaende Affattelsesformen.

Vel er nu forberætte, den første som ogsaa den sidste Hindring, ved Meddelelse fra Departementet af 9de f. M., der indeholder paaforderlig Veiledning og Forskrift, forsaavidt afhjulpen; men de attraaede nærmere Noticer fra de Underordnede imødesees derimod fremdeles. Dog, da Beretningen er fordret at skulle være afgiven inden denne Maanedes Slutning for at tjene det sig strax forsamlende Storting til mulig Afbenyttelse, — har jeg ikke dristet mig til længere at udsætte med dens Affattelse, og afgiver, saaledes underdanigst motiveret, hofølgende underdanigste Beretning, afluttet til Udgangen af dette

Har. Ved hvad saaledes naadigst vil findes underdanigst præsteret, skulle jeg underdanigst vove at ansee den mig tillagte naadigste Befaling efter bedste Evne opfyldt, forudsat ellers Sammes Formaal tilstrækkelig omfattende af mig er forstaaet. For det Tilfælde jeg imidlertid i sidste Henseende maatte kunne ansees, at skylde ved nærværende Leilighed underdanigst individuelt Yttrende ogsaa angaaende de flere med Tilstandsforfatningen og det almindelige Bedste i Forbindelse staaende Gjenstande, hvilke Lidsomstændighederne medføre fornemlig at ansees egnede at fæste Opmærksomheden paa — da vil et Saadant naadigst findes underdanigst opfyldt ved det særligen her underdanigst følgende Anhang.

Bradsberg Amtmandskab den 31te December 1835.

Underdanigst

J. Wedel Jarlsberg.

Underdanigst Beretning

angaaende

Tilstandsforfatningen i Almindelighed som og i Særdeleshed Næringshyslerne vedkommende i Bradsberg Amt, affluttet til Udgangen af Aaret 1835.

A. Landdistrictet vedkommende.

Jordbruget betræffende, da gaaer det med dette som med enhver anden Næringshysel, at en fordeelig Production-Affætning er den bedste Spore til sammes Opkomst og Triven. Deraf Harfagen til, at medens i Trængselsaarene Tilførsel savnedes, og som Følge deraf Kornpriserne vare høie, anledigede dette, at Jordbrugsdriften blev en vel lønnende Syssel, og bevirkede saaledes i denne en mærkelig Fremadskriden til det Bedre, endog i Provindsen af Landet, hvor, som i Lellemarken, selv den physiske Beskaffenhed frembyder ikke saa Banskkeligheder for denne Næringsveis Triven. Da Harfagen ophørte, maatte dette ogsaa yttre Indflydelse paa Virkningen, og deraf Grunden til, at saa paafaldende Fremskridt, som viste sig dengang til Jordbrugets Opkomst, kan nu ikke yttre sig; og ikke heller er det ønskeligt, — at saaledes betinget — Jordbrugsdriftens Fremadskriden nogenstunde atter maatte vise sig, aldenstund dette blot kunde blive paa Landets almindelige Velværes og alle øvrige Næringshyslers Befkostning. Desuagtet, endskjøndt Opmuntringen til at lægge sig efter Jordbrugsdrift ikke er saa stor nu som før, formenes dog denne Næringsgreen i dette Amt, med Hensyn til en forsøgt Production, fremdeles at have været i de sidste Aar i Fremadgaaen, bevirket deels af Folkemængdens Forøgelse, som medfører, at hidtils øde henliggende Jord bliver opdyrket fornemlig gennem Potatoesavl, deels af, at Conjuncturerne for Skovdrift og Affætning af Skovproducter i længere Tid ikke yttrede sig heldige.

Imidlertid er det neppe at formode, at Jordbruget nogenstunde synderlig vil hæve sig i dette Amt over dets nutidige Standpunct under sædvanlige Lidsomstændigheder, og det væsentligst formedelss

climatiske Aarsager, i Forening med at de Trakter, hvilke meest ere stikede til Jordbrugsdrift, ere beliggende nær Kysten, og saaledes stadigen udsatte for en Handels-Concurrence, der medfører, at Landmandens Productionsfordeel gjøres deels usikker og deels bliver ringe; ikke at nævne, at den høie Folkeløn, som i disse Trakter, saa nær beliggende Byerne, for Jordbrugsmændene betydeligen forøger Productions-Bekostningerne.

Ikke desto mindre kan dog utvivlsomt Adskilligt, til at bevirke at denne Næringskøjsel bliver bedre lønnende, gjøres; saaledes: ved Anvisende af hensigtsmæssige Midler og Opbevarings-Indretninger til at modarbejde Indflydelsen af det fugtige Veirlig ved Indhøstningen; endvidere ved at opmuntre til Dyrkning af artificielle Væxter der kunde trives, og hvis Production selv udenfor eget Huusbehov svarer Regning, f. Ex. Humle, Hamp, Lin og Karve. Dog, derte er formeentlig nærmest indgribende i det for Amtet oprettede Landhuusholdnings-Selskabs Virksomhed. Derimod, som en Gjenstand, der synes at opfordre til Regjeringens umiddelbare Mellemkomst og at søge raadet Bod paa, tillader jeg mig underdanigst at berøre Land-Eiendommenes alt for overvættede Udstykning, der sikkerligen ikke er gavnlig, og hvilket viser sig strax Misvæxt og Korntrang indtræffer, idet den Ene, deslige liden Parcel-list, er uformuende til at hjælpe den Anden, og hvoraf Følgen er, at hele Flokke nødsages at gribe til Bettlerstaven.

Man er i denne Henseende ikkuns alt for let geneget til at glemme, at ikke altid gode Aar kunde paaregnes, men at Misvæxtaar ikke sjelden ogsaa indtræffe. Imidlertid har siden Aaret 1831 Aarsvæxten i det Hele taget givet et heldigt Udbytte i Amtet. At, med Begyndelsen af Aaret 1838, den Termin er forhaanden, da Udskiftningen skal være fuldbragt, bemærkes blot paa nærværende Sted som en Notice. De til anstillende Sammenligning, denne Rubrik vedkommende, paaforderlige schematisk-tabellariske Forklaringer angaaende:

- a. Udfaldet af sidste Folketælling, med indhentet Oplysning om Kornavlens,
- b. Quantiteten af indførte fortoldede Kornvarer,
- c. angaaende Markedspriserne,
- d. ligeledes vedkommende Capitulstaxterne,
- e. Opgivende af den ældre og ny Matrikulskyld,
- f. aarsviis affattet Forklaring om Høstens Udfald,

vil Regjeringen være forud sat istand til underdanigst at bilægge Nærværende.

Fædriften vedkommende, da kjendes Intet at tilføie sidste underdanigste Beretning, undtagen at det nu maa forudsættes, at ved den af Regjeringen foranstaltede Kreatur-Optælling, men hvis Udfald hidtil er mig ubekjendt, en mere paalidelig Underretning, end tidligere, om Kreaturholdet vil være erhvervet. Forresten at tænke paa at indføre forædlede Kreatur-Racer, vil kun medføre liden Nytte saalænge ikke Betingelserne for deres fremtidige Triven tillige ere tilstede. Dertil henregner jeg: Anvisende af en hensigtsmæssig Røgt og Pleie, kort en total Forandring i Huusfællet og Beskyttelses-Localerne. Hvorfor, hvad der fornemlig maa begyndes med, er Anskaffelse af bedre indrettede oeconomiske Bygninger. Og endda bliver det uvist, om det vil lykkes at acclimatifere de nye Racer saaledes, at disse ikke strax igjen udarte.

Landhuusholdnings-Selskabet har i senere Tid henvendt sin Opmærksomhed paa Gaareablens forsøgende Forbedring, ligesom ogsaa Fond skal være opsamlet til at belønne den bedste Anvisning for Maaden, paa hvilken hensigtsmæssigst, overensstemmende med Stedsbeskaffenheden, Landbrugsbygninger indrettes og opføres.

De til anstillende Sammenligning, denne Rubrik vedkommende, affattede schematiske Tabeller, nemlig:

- a. angaaende Kreaturholdet, og
- b. Quantiteten af de indførte fortoldede Fødevarer, ville af Regjeringen blive bilagte.

Skovbruget vedkommende, da lønner dette sig igjen paa senere Tid bedre end i en Række af foregaaende Aar, formedelst det udenlandske Markeds Udvidelse for Trælast-Udfættningen, som fremvirker høiere Priser paa Skoveffecterne. Imidlertid aftage Skovene fremdeles kjendeligen, hvortil især bidrager den fordærvelige Smaalasthugst, der Intet sparer, selv om Træerne blot ere tjenlige til Bønnestager. Det synes derfor paatide at indskrænke denne Skadehugst ved Forbud af Udførsel af anden Last, end den som bestemmes at ansees for tjenlig at udføre. Underledes ville Følgerne snart vise sig, og det ikke blot for Skoveierne, men ogsaa for de flere Jernværker i Amtet, som ville komme til at savne Udgang til Kul. En hermed i Forbindelse staaende Industrie: Green, Ljærebrænden, er hidtil saagodtform for: sømt, eller dog paa en høist ødsel og ufuldkommen Maade drevne, uden Anvendelse af egne dertil indrettede Døne. Anvisende af den bedste Maade deslige Døne indrettes paa, ville derfor være ønskelig blev affattet og bekjendtgjort, hvilket dog maaskee meest passende synes at kunne henføres som nærmest Gjenstand for Landhuusholdnings-Selskabets Virksomhed. Forresten er det formeentlig at beklage, at ikke den ny Matricul omfatter en særlig Skovenes Skyldansættelse.

De denne Rubrique vedkommende schematiske Tabeller:

- a. angaaende Udførsel af fortoldet Trælast, og
- b. Opgivende af udført Ljære, forventes af Regjeringen Nærværende bilagt.

Bergværksdriften vedkommende, da synes ogsaa i denne at være paa senere Tid kommen større Rørelse, deels formedelst bedre Priser, og deels formedelst Maskineriets Forbedring, hvorved af samme Quantitet Rudematerialier fremvirkes et større og dertil bedre Product. Blot nu Udgangen til Brændstof-Material, Trækul, (Steenkul findes ikke), ei altfor meget maatte udsættes for at aftage, og det af ovenfor berørte Aarsag. Forresten er det ikke blot Fossum, Solvig og Holden, hvilket sidste atter for nylig er kommen i ny Eiers Hænder, men ogsaa Frigøse Værk, hvis betydeligste Marsovn, No: holt, er beliggende indenfor dette Amts Grændser, — ligesom ogsaa tildeels Frolands Værk, — der finde Udgang til og hente Kul fra de forskjellige Skotrakter i dette Amt. Ogsaa ere alle disse Jernværker i Drift, hvorimod Omdals Kobberværk fremdeles for Tiden ikke drives.

Udfyllige deels gode Hjemmegruber, deels andre, ere beliggende i dette Amt, hvorfra ikke blot de fire førstnævnte Værker forsynes, men ogsaa med Blandingsmalm tildeels uden-amts Værker, saasom Bærum's Værk.

Fedt: eller Begsteens saavel som Brynesteensbrud findes i Amtet, og er det sidste i stadig Drift.

De denne Rubrik vedkommende schematiske Tabeller, se.

- a. over Productionen,
 - b. over Qvantiteten af de til Fortoldning angivne og udførte Jerneffecter, samt
 - c. Over Udførelsen af den fortoldede Qvantitet Brynestene,
- vil Regjeringen være sat istand til at lade følge Nærværende.

Fiskeriet vedkommende, da drives saavel Fersk- som Saltvands-Fiskeriet meest som en fordeelsagtig Vinæring i Amtet, uden at afgive noget væsentligt overfløydende Product udenfor dets eget Behov til Udførsel, dog maa herfra undtages en Qvantitet Hummer og Østers. Ogsaa er Makrelfangsten ikke ganske uvigtig. Langen eller Larraen benyttes i Rysdistriktet med Fordeel som Gjødningsmiddel. Ogsaa er paa senere Tid begyndt med herfra at søge med Fartsøier de store Fiskepladse Bester, som skal svare god Regning.

Tabellarisk Oplysning over udførte Producter, denne Rubrik vedkommende, ventes af Regjeringen Nærværende bilagt.

Huus- og Kunstfliden vedkommende, da staaer den sidste af disse fremdeles paa et ringe Standpunkt, hvorimod den første dog synes i nogen Fremadskriden, isaavidt en bitter Erfaring har lært Almuen at vogte sig for at geraade i pecuniær Afhængighedsforhold, og desaarfaa at holde tilraade med Anskaffelse af hvad der ligger udenfor Grændserne af egen Tilvirkning.

Naar undtages noget Vævning og Træboeredsfab giver Huusfliden hidtil intet Product:Overskud til Afhændelse. Angaaende Kunstfliden, da vil den Label som, i schematisk Form affattet, nærmere bliver bilagt Nærværende til Sammenligning nu imod før, udvise de i Drift, foruden Jernværkerne, værende Industrie-Anlæg i Landdistriktet, og hvoraf naadigst vil erfares, at Antallet og Beskaffenheden af disse paa det nærmeste fremdeles er den samme som i Aaret 1829.

De andre Landboenæringer vedkommende, saasom: Jagt, Rysfart, Indsamling af Mos og Bær, samt Handel med Slagteqvæg og Heste, saa og Omsætning af Skindvare, drives fremdeles som før, uden at det kan spores de enten ere i Af- eller Tiltagende. Hvad in specie sidstbetegnede Slags Omsætning er angaaende, da bruges meget Lushandel med omreisende Svenske, idet disse for Vævning og grove Løier tilbytte sig Skindvarer.

Landdistriktets Tilstand i Almindelighed vedkommende, da glæder det mig underdanigst at kunne berette, at samme betydeligen har rettet sig til det Bedre siden min senest afgivne underdanigste Beretning; hvortil væsentligen har bidraget, foruden de flere gode Aar Amtet paa senere Tid er bleven velsignet med, de erholdende høiere Priser for Lastebruget, i Forening med den efterhaands Berigtigelse af de forviklede private Penge- og Gjeldsforhold hvori Almuen var geraadet. Denne Fremgang til det Bedre kjendes tydeligen af den mindre Vanfærlighed som er forbunden med de offentlige Udredersers Indfordring, og af Gjelds:Processernes Formindskelse, ligesom ogsaa den mærkelige Aftagen i Antallet af de ved Forligelses:Commissionerne behandlede Sager. Og forresten ere Udsigterne fremdeles de bedst lovende til at denne Bedring i Almuens Velstandskaar ikke vil standse, men med stadige Skridt vore, naar ellers Conjuncturerne blive som nu, og Amtet ikke vorder hjemføgt af Uaar og anden særdeles Landeplage.

Imidlertid, netop fordi Misvæxter ikke kunne forbigaaes at paaregne at ville indtræffe, finder jeg det Skyldighed underdanigst, ved Siden af at berøre hvorledes disse til Jmsedegaaen findes i hvert af Amtets Præstegjeld oprettet eet, i nogle endog flere Sædekorns; Magasiner, endvidere at henlede Opmærksomheden paa det Usikkelige af, at ogsaa Fonds til Benyttelse i Trængsttilfælde for hele Amtet derigennem at anskaffe Brødkorn maatte kunne findes tilstede at raade over; og hvilket Niemed til Opnaaelse, ogsaa allerede er paabegyndt som et vigtigt Commune; Anliggende at opsamle en til Hensigten svarende Capital, hvis første Oprindelse maa takkes Amtet beviist Velgjørenhed for.

De denne Rubrik anrørende schematisk affattede tabellariske Oplysninger, nemlig:

- a. Opgivende af Almuens nutidige Skatterestancer, indbefattet Commune; Udredelserne isaavidt indlemmede de aarlige Stifts; og Amt; Repartitioner,
 - b. Forklaring om Antallet af de ved Forligelses; Commissionerne behandlede Sager,
 - c. Oplysning om det ved Domstolene paadømte Antal Gjeldsfager,
- formenes underdanigst, om maatte paafordres, Regjeringen at være istand til at kunne tillægge Nær; værende med.

B. Byerne og Ladestederne vedkommende:

Ogsaa i disse er Velstandsforfatningen i det Hele i Tiltagende, som Følge af de forbedrede For; muesvilkkaar i Oplandet og de fordeeltigere Priser paa Udfibnings; Producterne. Maa skee dog mindre i Vorskgrund end i Skien og Brevig. Og hvad Kragerøe er vedkommende, da har der stadigen for; holdsviis hersket jevn Velstand.

Nørelsen med Hensyn til Handel og Søfart er saaledes i en usikker Forfatning, og bidrager til at bestyrke dette, at det saa vigtige Skibsbyggerie atter i disse Steder findes i Odkomst. Det i en Række af Aar affkaffede, ellers fra Alderstid af stedfundne, aarlige Marked i Skien, er nu naadigst, til væsentlig Gavn for de Jkke; Handelsberettigede paa Stedet og for Omegnens samt Oplandets Beboere, atter bleven tilladt at maatte afholdes; hvorved tillige, foruden at trække Næring til Byen, ogsaa er opnaaet det Gode af en bestemt Samlings; og Pengeaffaire; Afgjørelses; Termin Landboemændene og Kjøbstædmændene imellem. Forresten antages Huusfiden at staae paa samme Punct som før; og ved; kommende Kunstfiden og Haandværksdriften, da gives i Skien nogle ret duelige Arbeidere i flere Pro; fessioner, fornemlig i Smeder; Blikkenslager; og Sadelmager; Professionerne. Ogsaa findes ved egen roesværdig Bestræbelse af nogle hæderlige Professionister grundet en Tegneskole i Skien, der forholds; viis til Resourcerne har god Fremgang, og allerede har yttret gavnlig Indflydelse.

Samme Steds findes siden et Aar tilbage i Tiden oprettet en Sparebank, der har heldig Fremgang; og nylig er der bleven etableret en Filial; Afdeling af Rigets Bank. Ogsaa findes i Byen siden flere Aar oprettet en temmelig frekventeret lærd Skole. Hvilke nævnte Indretninger samvirke til at befor; dre Næringen paa Stedet. Derhos er Folkemængden i samtlige disse Steder i Tiltagende. Vedkom; mende Industrie; og Fabrikvæsenet, da vise disse sig ogsaa i det Hele at være i Fremvæxt, Skjønt langsomt.

De denne Afdeling anrørende schematisk affattede Tabeller beklager jeg, isaavidt ikke allerede med;

deelte Regjeringen og af denne at kunne bilægges, for Diebliffet endnu at være sat ud af Stand til underdanigst at kunne producere; de bestaae forresten i:

- a. Resultatet af sidste Folketælling, med særlig Opgivende over Antallet af næringsdrivende Borgere,
- b. Ophværing om Kreaturholdet,
- c. Do. over de paa hvert særligt Sted hjemmehørende Handelsfartøiers Antal og Drægtighed,
- d. Do. om Antallet af ind- og udsejledede Fartøier ved Toldstederne i Amtet,
- e. Do. angaaende Antallet af nybyggede Skibe,
- f. Do. om Industrie og Fabrik-Anlæggene,
- g. Do. om den Sum, for hvilken Bygningerne for hvert Sted findes brandforsikrede,
- h. Do. om Statscasse og Commune-Udredelserne, samt de uafgjorte Restancer af disse,
- i. Do. angaaende Markedspriserne,
- k. Do. om Qvantiteterne af fortoldede ind- og udfibede Producter.

Med Hensyn til hvad der siden sidste underdanigste Beretning er blevet foranstaltet til Indvaanernes Velværes Befordring i Amtet, fornemlig til Fremme af Næringsveiene, da er dertil, isaaavidt ikke allerede i det Foransførte er berørt, i det Væsentlige at henregne:

1. At for Statscassens Regning er opført en formelig, een Gang ugentlig Postbefordring i Lellemarken;
2. At et betydeligt Veianlæg er under Arbeide at istandbringe, og paa det nærmeste allerede fuldført, for Amtets Regning, til Kragerø Kjøbstad, hvorhen hidtil ingen landværts Sommer-Udkomst førte;
3. At Undersøgelse er iværf med Hensyn til Skotfosens Farbargjørelse ved Skien, til Befordrende af en lettere Transport;
4. Ligeledes at til Regulering af en hensigtsmæssigere Lommerflaadnings-Drift ved bemeldte By er anordnet nedfat en Undersøgelsescommission;
5. At en ny Jurisdiction-Inddeling naadigst er bleven approberet, deels ved et nyt Sorensskriver-Embedes Oprettelse, deels ved at underlægge Skiens Byes Politiejurisdiction det Byen nærmest angrændsende Landdistrikt;
6. At underdanigst Forslag er bleven affattet og naadigst approberet til Jværfættelse, naar Leilighed dertil frembyder sig, af Commune-Baadets Ophævelse mellem Skiens og Porsgrund's Kjøbstæder, og naadigst Beskikkelse af egen Dyrighed for hvert særligt af disse Steder, samt under sidstibetegnede Steds Jurisdiction at maatte blive indlemmet Dsebakkem;
7. At underdanigst Forslag er bleven affattet, og tildeels allerede befulgt alt som Udgang dertil har frembudet sig, til at den præstegjeldsvise og thinglagsvise Inddeling i Amtet kan blive een og samme;
8. At der er bragt i underdanigst Forslag, med Haab om at vinde naadigst Approbation, Oprettelsen af et nyt Læge-Embede i Amtet;
9. At nu overalt i Amtets forskjellige Trakter findes ansatte examinerede Gjordemødre.

Bradsberg Amtmandsflab den 31te December 1835.

Underdanigst.
F. Wedel Jarlsberg.

U n h a n g.

1. Muligens det turde naadigst ansees hensigtsmæssigt, at disse befalede hvert 5te Aar afgivende underdanigste Beretninger fremtidig blev afgivne hvert 3die Aar; — hvorved vil opnaaes, at de tillige kunde benyttes som Material ved Uffattelsen af den Oversigt angaaende Rigets Tilstand og af de Gjenstande, som, sælgelig Grundloven, Stortingets Opmærksomhed ved Aabningen af dettes Forhandlinger fortrinligen udfordres henlede paa.

2. Blandt de siden senest aflagte underdanigste Beretning trufne Foranstaltninger, findes ogsaa anordnet en forandret Militair; og Udskrivnings; Inddeling vedrørende dette Amt, samt under Arbeide Forslag til nye Love angaaende Sessionsvæsenet og angaaende Søværnet. Denne Inddeling isaavidt ikke er samstemmende med den civile Inddeling, idet 2de Armeekorps ere anviste Udskrivningsløgder i forskellige Amter og forskellige Trakter af disse, saaledes at et af disse Corps er omfattende i Udstrækning circa 25 Mile i Længde, og paa visse Udskrivningsløgder i 8 af dette Amts Præstegjelde, eller i, hvad endnu er værre, Parter af disse, føruden i 7 af Naboamtets Præstegjelde — er høist ubequem; og ønskelig derfor om heri kunde skee Forandring, saaledes at i hvert Amt ifkun blev at anvise Udskrivningsløgder for eet Corps; og hvilket synes iwerkfættelig ved at oprette, i de mindre befolkede Amter, Corps bestaaende af et mindre Antal Compagnier, og i de mere befolkede, Corps af et større Antal Compagnier. Med Hensyn til Sessionsvæsenet, da kan jeg ikke tilbageholde underdanigst Yttrende om, at meget synes Bestyrelsen deraf at kunde vorde simplificeret, saafremt til at forestaae Sessions; Deputations; Forretningerne blot blev kaldede Fogden og Krigscommissairen, med Udelukkelse af Corps; chefen og Amtmanden, til hvilken Sidstes Deeltagelse i Forretningerne blot i Lovs; eller paafororderlige Decisionstilfælde maatte være at recurrere. Naar derhos det unge Mandskab aldeles, saaledes som de Søe; Enroullerede, fritoges for at staae under Compagnie; og Corpschefernes Høvrighed indtil de vare udtagne til Recruter og stillede under de militaire Love, formenes ogsaa dette at ville tjene til at simplificere og lette Bestyrelsen, og at være hensigtsmæssigt.

Vedkommende Søværnet med specielt Hensyn til den Afdeling deraf, som Roslotillen skal danne, da formenes sammes Vedligeholdelse at kunne hensigtsmæssigen blive en blot Commune; Sag, saaledes at hvert Amt der grændser til Søen erholder et forholdsmæssigt Antal af disse Rosartøier at holde istand for Fremtiden, i Lighed med hvad nu er paalagt Landløgderne at præstere af Chambrets; og Feldts; Equipage; Requisitioner, med Lethuse o. s. v., og overensstemmende med hvad i sin Tid Styris; havnene og de endnu af Navn eksisterende Skibrede; Inddelinger var paaahvilende.

3. Endvidere findes siden seneste underdanigste Beretning emaneret Loven af 24de August 1833 angaaende Byskattens Ligning, ved hvilken blandt mere er ophævet Amtmandens Approbation paa det aarlige Overflag over Communens Behov, som nu af Magistraten i Forening med Formændene ene skal bestemmes. Dette indgribende Lovgivningsbud har da saaledes fritaget Overøvrigheden for al videre Fremtids Stemme i Rigsstæds; Communevæsenets Penge; Anliggender, og er derhos at betragte som en forberedende Foranstaltning paa de forventende flere nye Lovgivningsbud anrørende Communevæsenet,

og for hvilke særlige Lovforslag naadigst findes befalet udarbejdet af den dertil anordnede Commission. Det sidst udarbejdede Forslag ved denne Commission, der admitterer, ved Siden af udvælgende Formænd, Commune:Repræsentanter, finder jeg for mit underdanige Vedkommende at maatte give Fortrinnet, ihvorvel, hvad Landdistrictet er angaaende, jeg fremdeles hælder til den Formening; at de allerede oprettede Bygdecommissioner med behørig Modification og Forandring med Hensyn til Medlemmernes Udvalgelse og sammes Virkefreds, vel maatte kunde gøres stikkede til at opfylde Hensigten. Hvad nu formeentlig er at befrygte med Hensyn til hiint Forslag uforandret tildelende Lovskraft, er fornemlig:

- a. At Vanffelighed vil vise sig forenet med til alle Løder at kunne finde det udforderlige Antal due: lige Subjecter at vælge til Formænd;
- b. At af ilde forstaaet Interesse Hindring alt for let kan reskieres lagt i Veien for Udførelsen af almeennyttige Foranstaltninger;
- c. At Udredelserne, istedenfor at paaregnes at ville vorde formindskede, muligens uforholdsmæssigen ville vorde forøgede;
- d. At den Maade Regnings:Revisionen er antydet at skulle iværksættes paa, er forbunden med alt for overvættets Vidtløftighed og Gaaenilangdrag;
- e. At medens Forretningerne, vel muligt, ved denne Institution for de høiere Autoriteter ville vorde formindskede, vilde de for Districts:Embedsmændene, især for Amtmændene, utvivlsomt til det aldeles Uoverkommelige vorde forøgede.

Imidlertid finder jeg dog ikke disse Indvendinger mod Forslaget af anden Beskaffenhed, end at de vel, med anbringende Modificationer i Samme, staae til i det Væsentlige, om ikke ganske, at overvinde. Forresten ansees det mindre hensigtsmæssigt, at 2de særskildte Regnings:Revisorer beskikkes, hvorimod een, med Udkaarelse af en anden som Suppleant at træde i Førstes Sted naar gjøres paa: forderlig, holdes for rettere at udnævne. Slutteligen vil det blive uomgængeligt paa: forderlig, at Commune:Oppebørslerne separeres fra Statscasse:Oppebørslerne, for at forebygge Midlernes Sammenblanden, Forvirring, samt til Jagttagelse af den fornødne Kontrol, og at derfor i Lighed med de beskikkede Ræmmere i Njbstæderne, ogsaa for Landdistrictet udnævnes en særegen Kommune:Oppebørselsofficiant. Derved vil tilflyde Fogderne en Lettelse i Ansvar og Forretninger, som de kunne tiltrænge, og Contributions:Regnskaberne vorde simplificerede.

Ogsaa findes siden at seneste underdanigste Beretning er bleven afgivet, emaneret Loven af 13de September 1830 angaaende Sportelbæset; men hvilken ikke har yttret sig ganske at svare til Hensigten, hverken med at forekomme væsentlig Lovlignende, ei heller med Hensyn til at simplificere Beretningsmaaden. Fremdeles anlediges jeg desaaarsag til, for mit underdanige Vedkommende, at maatte antage for vel saa hensigtsmæssigt, om locale Bestemmelser med Hensyn til Sportelberetningen vare bleve præfererede i de Tilfælde, hvori deslige stode til at admittere, saaledes: at for ethvert særligt Embede og Ombud var bleven fastsat et bestemt fix Gebühr, rettet efter Afstanden mellem Embeds: og Ombuds:Districtets Grænse til sammes Middelpunct, og derunder indbefattet, foruden Skyhøfen, ogsaa Diæten med øvrige Tilkommende for hver Forretning, og uden Hensyn til om eenstidigen flere bleve afholdte.

5. Slutteligen findes, efterat seneste underdanigste Beretning er afgivet, udarbejdet Lovforslag til en Lov angaaende Forbrydelser. I dette Forslag findes Straffen for Tyverie, der er den meest gængse Forbrydelse, underafdeelt for begaaet grovt og for ringe Tyverie, samt i de fleste Tilfælde bestemt at skulle bringes i Anvendelse Fængselsstraf i større eller ringere Grad, ligesom ogsaa Frihedens Tid i længere eller kortere Tid med Udelukkelse af videre corporlig Nødselse. Det er imidlertid utvivlsomt, at ved det i den Henseende etablerede Princip, ikke saameget, eller ialfald ikke alene, den skyldige Forbryder vil blive underkastet virkelig Nødselse, thi som saadan betragte Deslige hertillands ikke simpel Fængselsstraf, selv om denne er medforbunden nogle Dages Hensættelse paa Vand og Brød, men tillige derunder at ville lide Mallicantens ukyldige Familie, hvem midlertidigen dens Forsørger undrages, ligesom ogsaa det Offentlige i de fleste Tilfælde vil blive paabyrdet at afholde Omkostninger anledigede af Mallicantens Varetægt og Forflegning, ei at nævne de med de paaforberlig oprettende hensigtsmæssige Fængselsindretninger og disses Vedligeholdelse medforbundne store Bekostninger. Maatte derfor bemeldte Princip kunde blive modificeret derhen, at for første Gang udøvet ringe Tyverie den Skyldige blot blev at give i offentlig Forsamling paa eclatant Maade en alvorlig Advarsel, og i Gjentagelses-tilfælde af forøvet lignende ringe Tyverie blev underkastet corporlig Nødselse, Børn med Niis, men Børne ved Tildelende af et lodbestemt Antal Nap af Rjep eller Bond (L. 6—5—5), samt denne Straf ogsaa at skulle bringes i Anvendelse med Hensyn til de, som gjøre sig skyldige i første Gangs forøvet, ikke med videre kvalificerende Omstændigheder medforbunden, grovt Tyverie — da formenes underdanigst et Saadant hensigtsførende.

6. I tidligere underdanigst Beretning har jeg tilladt mig at paavise det formeentlig mindre end Gavnlig i den nutidige Forligelsescommissions Indretning, med Hensyn til at sammes Bestyrelse er overladt til ikke-retskyndige protocolførende Fredsmæglere, samt hvorledes dette staaer til at forandre paa hensigtsmæssig Maade. Overbeviist om det Ønskelige i, at en deslige Forandring bringes i Udførelse, hvorved da ogsaa først vil erholde nogen Betydning Bestemmelserne i Forligs-Lovens § 83, hvilke derimod for Tiden i de fleste Tilfælde blot tjene til Forhaling af Sagernes Tilendbringelse — vover jeg herved atter at berøre denne Gjenstand.

7. Uagtet ustridigen Loven af 28de Juli 1824, angaaende Veivæsenet, har bevirket megen Nytte, er, med Hensyn til enkelte i samme indeholdende mindre heldige og tildeels tvivlsomme Bestemmelser, dog foranlediget motiveret Ønske om en Revision af denne Lovs Bestemmelser i flere Dele; og i hvilken Henseende det maa være mig naadigst tilladt at paaberaabe forlængst til Regjeringen insinuerede mig affordret underdanigst Betænkning.

Hermed staaer da ogsaa i Forbindelse forventende Afgjørelse af den for et Decennium tilbage i Tiden insinuerede Forestilling angaaende paaatrævende Nødvendighed af et nyt Veianlæg, Tellémarken og Rongsberg Rjebstad imellem over den saakaldte Mehei. Ligeledes staaer hermed i Forbindelse den, oprindelig over et Par Decennier tilbage i Tiden, til Regjeringen indberettede forfaldne Tilstand; i hvilken allerede dengang de saakaldede Stiens Broer befandtes istedede og endnu fremdeles findes i.

8. Strømrensningen vedkommende, da er adskilligt Væsentligt, dette anrørende, bleven fra Tid til anden i Amtet udrettet, men endnu paaventer Vasdraget, der fører fra Molands og Niisfalds Præste-

gjælde i Dore-Tellemarken til Kjøbstaden Arendal, en indgribende Foranstaltning i den Henseende, og hvortil udfordres en yderligere Mellemkomst af ex professo Sagkyndige. Denne Gjenstand berøres saaledes paa nærværende Sted i Relation til og i Forbindelse med, hvad angaaende samme allerede findes fremført i seneste underdanigst afgivne Beretning.

9. Til nærmere Oplysning om Grændserne og Forholdet med Hensyn til de af Staten eiende Almindingstrækninger i dette Amt, vil fremdeles paafordres ansatlet Befaring og Undersøgelse af dertil særligen Autoriserede.

10. Skjøndt Fattigvæsenet paa en for Districtet hensigtsvarende Maade findes reguleret, savnes dog i en væsentlig Post nærmere udforderlig Lovbestemmelse, nemlig angaaende hvilken Commune for rette Hjemsted i ethvert forekommende Tilfælde skal ansees; hensigtsmæssigt synes dette med Hensyn til Indfødte dog at maatte blive den Commune, i hvilken den Paagjeldende er født.

11. Til tilveiebringende Udgang for unge angaaende Styrmand, der efterat have gjort sig duelige til at aflægge den lovbefalede Prøve, og ønske paa en med ikke altfor store Bekostninger medforbunden Maade at underkaste sig Styrmands-Examen — er bleven andraget hos Regjeringen om Ansættelse af en egen Navigations-Examinator for dette Amt, der maatte være bosat i Skien eller Omegnen af denne Kjøbstad.

12. Da det alt mere og mere findes medforbunden Vanskelighed at erholde duelige Dyrlæger til at remplacere de ved Døden afgaaede, bliver det ønskeligt, om den at oprette paatænkte Veterinair-Anstalt i Hovedstaden snart saaledes maatte kunde sættes i Virksomhed, at derfra kan ventes at erholdes i Faget oplærte duelige Subjecter.

Bradsberg Amtmandskab, 31te December 1835.

Underdanigst
F. Wedel Jarlsberg.

Nedenæs og Raabygdelagets Amt.

Underdanigst Beretning

om Nedenæs og Raabygdelagets Amts oeconomiske Forfatning i de med Udgangen af Aaret 1835 sidst forløbne 6 Aar.

Eftersom Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827, afgives herved underdanigst den ved disse naadigst befalede Beretning om Nedenæs og Raabygdelagets Amts oeconomiske Tilstand, afluttet, saavidt muligt, med Aaret 1835, paa Grund af den kongelige norske Regjerings Finants- Handels- og Told-Departements Skrivelse af 9de December forrige Aar, hvorefter det Aar skal medtages i Beretningen, som saaledes omfatter 6 Aar fra den sidst underdanigst afgivne Beretning.

At denne Beretning ikke svarer til Deres Majestæts Forventning, maa Amtet befrygte; men haaber derhos underdanigst, at Deres Majestæt i Emnets Banskfelighed og de Hindringer som endnu møde ved at tilveiebringe de fornødne Oplysninger, samt i disses uundgaelig mindre Nøiagtighed, naadigst vil finde nogen Undskyldning for Manglerne.

Land-Districtet.

Nedenæs og Raabygdelagets Fogderier ere, som forskjellige i Beliggenhed, saaledes ogsaa i Virksomhed og de Næringsveie, hvortil Beboerne have Udgang, hvoraf følger, at disse ere i udvortes Dannelselse tildeels forskjellige. Den lette Bevørelse i Nedenæs Fogderie med Kjøbstæderne og, ved Søfart, med Fremmede, giver Beboerne et Slags Bysnit, som ikke findes men heller ikke savnes i Raabygdelaget, hvor, isærdeleshed i dets vestre Deel, gamle Sæder og Skikke mere bevares.

I begge Fogderier er Almuen i det Hele taget sædelig, endskjøndt den er temmelig hengiven til Brændeviinsdrik, fornemmelig i de Byerne og Ladestederne nærmest beliggende Sogne. Denne Formening om Almuens Sædelighed bestrækes ved, at Lovovertrædelsernes Antal er forholdsviis lidet, da, som underdanigst vedlagte Tabel No. 1 viser, i de sidste 6 Aar fra 1ste Januar 1830 til 31te December 1835, i Landdistrictet Justitsstale kun har været anlagt mod 287 Personer. Et Antal, som maa ansees at være lidet i Forhold til Folkemængden, der ved Tællingen i forrige Aar var i Nedenæs Fogderie 31,537, og i Raabygdelagets 11,185, tilsammen 42,722 Mennesker. See herom Tabellen No. 2.

At Agerbruget i de sidste Aar er udvidet, er saa almindelig antaget at derom ikke kan næres Tvivl. De i den Henseende paa underdanigst vedlagte Label No. 3 anførte Opgaver vise det ogsaa. Disse ere vel ikke nœiagtige, da Almuen ikke udmaaler den Mark som indtages til Brug, og ikke engang altid med Nœttagtighed maaler Udsæden, hvis Qvantitet ofte bestemmes efter saakaldte Sæffemaal; men at Udsæden betydelig er forøget, maa dog efter Opgaverne antages for vist. Aagtet denne Forøgelse i Udsæden, Label No. 5, er Avelingen dog langt fra tilstrækkelig til Beboernes Underholdning, hvortil aarlig antages at kjøbes, efter de paa Tabellen No. 4 anførte Opgaver, omtrent 34,000 Tønder Korn.

Om Jordbrugsdriften er forbedret i det Hele i det her omhandlede Tidsrum, er meget tvivlsomt; thi fra det større Areal af dyrket Mark, kan ikke med Visshed sluttet til Agerdyrkningens Forbedring, da det ofte er fordeelagtigere, at dyrke godt den Mark som ligger nærmest, er beqvemst og lettest lader sig bringe i et passende Bøvelbrug, end at udbrede Dyrkningen til et stort Areal, hvis kostbare Dyrkning stundom, idet den bidrager til at fylde Læden, fortærer en Capital uden at give varig Frugt.

Imidlertid maa det dog antages, at ogsaa Dyrkningsmaaden er paa adskillige Steder, fornemmelig i Nedenæs Fogderie, forbedret. Potetes-Avlen er snarere i Aftagen end Uftagen, og er af Udsæd bragt i Forbindelse med et mere passende Agerdyrkningsbrug, og gaaer ikke ene ud paa en stor Aal paa Beføstning af Jordens Productionsevne.

Kornavlingen drives ogsaa paa flere Steder paa en klogere Maade, idet der vœkles oftere med Ager og Eng, og Jord optages og bearbejdes omhyggeligere. At den saaledes begyndte Forbedring vil udvide sig, tør man haabe, da den fornuftige Bønde indseer, at et forbedret Jordbrug styrker hans Selvstændighed.

Exemplet vil ogsaa efterhaanden virke heldigt, og fortsat Udføistning, bedre Agerdyrkningsredskaber samt Landhuusholdningsseffskabets Virksomhed, ville ligeledes bidrage til Forbedringen. Denne vil dog kun langsomt gaae frem, deels fordi Almuen ugjerne forlader det Gamle, deels fordi andre Næringer med mindre Møie forskaffe den fornødne Underholdning, fornemmelig i Nærheden af Jernværkerne og hvor med Agerbruget er forbundet megen Skovdrift, da Skoven der giver Eieren, ved Huusmænds og Daglønneres Arbejde, tilstrækkelig Næring.

Afgrøden kan, efter et Middeltal, antages at være i almindelig gode Aar; i Nedenæs Fogderie af Rug 7, Byg 6, Havre $6\frac{1}{2}$, Blandkorn 6, Potetes $9\frac{1}{2}$ Føld; i Naabygdelagets Fogderie af Rug $5\frac{1}{2}$, Byg $5\frac{3}{8}$, Havre 6, Blandkorn 6 og af Potetes 8 Føld.

De sidste forløbne 6 Aar have i det Hele taget været temmelig gode Aar, naar undtages, at Potetesavlen i Aaret 1830 var meget maadelig, hvorfor det maatte befrygtes, at en Deel af det til Udsæd i Aaret 1831 bestemte Korn vilde forbruges til Føde, og Trang paa Sæde og Brødkorn opstaae. For at bidrage til denne Trangs Afhjælpning, blev i sidstnævnte Aar af Statens Magasiner ucrediteret til Almuen i dette Amt 1,309 $\frac{3}{8}$ Tønder Havre og 583 $\frac{1}{8}$ Tønder Byg. Herved blev megen Trang afhjulpen; men til Sæd viste Magasinkornet sig mindre tjenligt. Det Tab, som herved Enkelte leed, maa dog antages nu at være forvundet. Bidrag til at afhjælppe Trangen paa Sædekorn ydede ogsaa Amtets 7 Bygdemagasiner, hvis aarlige Beholdning omtrent er 800 Tønder.

Linn og Hamp dyrkes noget, mest i Diebstads, Hommedals og Gjerrestads Præstegjelde. I det

sidste, hvor Linsæden er ligesaa almindelig som Byg; og Potetes-Udsæden, fortrænger den endog i de Aar, da Frøet er fortrinligt og falder i Mængde, noget Bygsæden.

Fædriften vises ikke behørig Omsorg, og Racen af Stortqvæg, som er i Almindelighed liden, søges ikke forbedret, hvortil dog nogle Mænd udenfor Bondestanden have begyndt at bidrage, ved Anskaffelse deels af fremmede Racer, deels af det bedste Slags af indenlandsk Race. Som Næring er Fædriften af Bigtighed for den vestre Deel af Naabygdelagets Fogderie, fornemmelig for Valle Præstegjeld og Maserald Sogn, hvor Fedevarer udgjøre en betydelig Affætnings-Artikel. Saareaslen afgiver fornøden Uld til Almuens Beklædning, men Flid paa Faarracens Forædling vises ikke. Tillægningen af Heste er meget ubetydelig, da de i Almindelighed kjøbes fra andre Egne. De mindre Heste af norsk Fjeldstamme foretrækkes for de større, som deels ere af ubartede østlandske eller danske Racer, deels udfordre, for at trives vel, en omhyggeligere Pleie end Bonden kan give dem.

Kreaturholdet er omtrentlig af Stortqvæg 20,824 Stk., af Saar 40,161 Stk., af Gjeder 9,949 Stk., af Heste 3189 Stk. og af Sviin 2,122 Stk. See Tabellen No. 2.

Skovbruget, som for dette Amts Landdistrict stedse er af megen Bigtighed, og i endeel af Naabygdelagets Fogderie udgjør Almuens Hovednæring, har i de sidste Aar, da Priserne paa Trælast ere noget stegne og Kornpriserne faldne, været fordeelagtigere for Skoveierne end i Aaret 1829 og nærmest foregaaende Aar.

Denne Trælastens Stigen i Priis har været størst i Christiansands vestre Vanddrag, eller Otteraaen. I det store Vanddrag, Nidelven, som bringer en betydelig Mængde Last fra Tellemarken og en Deel af Naabygdelaget til Arendal, ere Priserne derimod ubetydelig forandrede fra Aaret 1829. Aarsagen til den Forskjellighed i Priserne maa vel tildeels søges i den kortere eller længere Tid, som medgaaer til Lastens Fremdrift i hvert Vanddrag, men ogsaa, forsaavidt Nidelven angaaer, i at Concurrencen af Kjøbere der er mindst. Naar de Hindringer, som i Vanddragene findes for Lastens hurtige Fremdrift, bleve, saavidt muligt, bortryddede, vilde Skovbruget være fordeelagtigere og Skoveiendommene vinde i Værd; men de dermed forbundne Udgifter kan den uformuende Almue ikke bestride, og af Statskassen kan dertil ikke ventes Bidrag, hvorfor det længe vil blive ved det Gamle. Det fordeelagtigste Skovbrug er, for de nærmest Kysten boende Skoveiere, Smaalast, som fordetmeste føres til Danmark, samt Hugst af hollandske Granbjelker, som meget betales contant. Den Bjelkehandel er ogsaa fordeelagtig, fordi Granen reproduceres hurtigere end Fyrren.

Bordhandel er ligeledes fordeelagtig for de i Nærheden af Kysten boende Skoveiere, som paa egne Bækkesauge skjære Bordene, der ikke mangle Kjøbere, sædvanligen til gode Priser og tildeels mod rede Penge. De skovrige Sogne som nærme sig Søkysten have saaledes store Fordele for de øvrige Bygder, men hyppige Byreiser og et tildeels hyppigere Liv fortære ofte Fordelene, saa Tilstanden ikke altid er bedre der hvor Skovbruget er fordeelagtigt. Den forsynlige Eier af gode Skove i Nærheden af Kysten, har imidlertid Anledning til at samle sig en Formue, som i de høiere Bygder ei lettelig opnaaes.

Uf Egelast har Districtet endeel, men dens fordeelagtige Affætning er periodisk, eftersom Skibsbygningen drives. Egeskovene tabe betydelig ved den tiltagende Egebarkning, og Skovene formindskes i

det Hele upaatvielelig ved den idelige stærke Hugst, uden at Eierne beholde nogen varig Erstatning for Eiendommenes Tab i Værd.

Ruldrift er for de i Nærheden af Jernværkerne boende Skoveiere en fordeelagtig Næring, naar Skovene dertil anvendes med behørig Klogskab.

Den Rigdom af Jernmalm som findes i Nedenæs Fogderie, gjør dette vigtigt for Bergværksdriften, da derfra erholde ikke alene de derværende Jernværker, Egeland, Næss og Froland, men ogsaa Frisvøe, Moss, Bærum, Fossum, Bolvig og Holdens Jernværker i Ugershuus Stift, Malm. Herved forsøges Districtets Virksomhed; men forsaavidt Grubearbejdet drives ved Daglønnere og ikke ved Værkernes faste Folk, forsøges derved ogsaa vedkommende Sognes Fattigvæsen; ligesom Malmskjørselen, der giver Næring paa mageligere Maade end Ugerbruget, kan skade dette ved at Arbeidskraft berøves det. Om de i Fogderiet værende Jernværkers Drift kan her ikke gives Oplysning, men vil formodentlig blive meddeelt af vedkommende Bergmester, og Deres Majestæt underdanigst forelagt.

I Raabygdelagets Fogderie findes Jern- og Kobber-Malm samt Blyant, men benyttes ikke, formentlig fordi hine findes langt fra Skysten paa Steder, hvor Driften ikke vil lønne sig, og denne, fordi den er grov og ureen.

Fra Nedenæs Fogderie udføres sædvanlig hvert andet Aar til Porcelain-Fabrikken i Kjøbenhavn 80 Tønder Feldspath og 100 Tønder Quartz, hvorved Eieren faaer en ubetydelig Fordeel.

Med den Feldspaths Anvendelse ved Hurdals og Biri Glasværker skal være gjort Forsøg, men Udfaldet er ubekjendt.

Naar undtages Hummerfiskeriet, som aarlig upaatvielelig aftager med Hensyn saavel til Hummerens Størrelse som Mængde, formeentlig fordi Fiskeriet drives for stærkt og tildeels paa urigtige Lieder, hvorved Yngelen skades, saa afgiver Fiskeriet, uagtet Nedenæs Fogderie er et Kystdistrict, ikke nogen Handelsvare. Den Fisk som fanges benyttes til Huusbrug eller sælges til Kjøb- og Ladestederne, hvorved Kystboerne finde nogen Næring.

Uf Østersbanker habes enduel, men Affætningen af Østers til Udlandet er meget ubetydelig. Fiskeriet i Ferskvande drives lidet og afgiver kun et Bidrag til enkelte Familiers Underholdning.

Huusfliden indskrænker sig til Almuens Fornødenheder. De fornødne Fiske- og Gaardsredskaber, hvoraf de sidste dog tiltrænge megen Forbedring, forarbejdes, ligesom de til almindelig Beklædning fornødne Løier virkes, og heri synes Almuen i Gjerrestad Sogn i senere Tid at være gaaet fremad med Lyst og Flid.

Almuen i Nedenæs Fogderie henter en betydelig Deel af sine Klædningsstykker hos Kjøbmændene.

Kunstfliden befatter sig kun med Skibs- og Baadebygning, Garverie og Teglblænderie. Uf Møllebrug habes et stort Antal mindre Vandmøller til Bygdens Brug, ligesom nogle større der tillige male for Kjøb- og Ladestederne. Label No. 6.

Som Næring for en Deel af Kystboerne i Nedenæs Fogderie maa bemærkes Skibsfart, der aarlig beskæftiger omtrent 1900 Mennesker, og Lodsnings; samt, for Enkelte i Raabygdelagets Fogderie, Jagt, som giver ubetydeligt Udbytte.

Uf Formuesforfatningen i de sidste 6 Aar har forbedret sig, meest i Nedenæs Fogderie, der,

saabel i denne som i andre Henseender, er mere begunstiget end Raabygdelaget, er utvivlsomt, uagtet Forbedringen ikke kan egentlig bevises. Men naar man seer hen til, at Landskatten er betydelig nedsat, at de Aar have været temmelig frugtbare, at Kornpriserne have ikke været høie, at Skibsfart og Handel har havt jevn Gang, hvorved Nørelse i det Indre af Landet ogsaa fremkaldes, og at Skovproducterne have havt heldigere Affætning, saa maa Almuens oeconomicke Stilling være forbedret. Og da nu Erfaring derhos viser, at Skatterne ligesom Udtag og Renter af Banklaan lettere betales, og at Banklaan ikke saa meget søges som forhen, saa kan man med Sikkerhed antage, at Forbedringen finder Sted. Den almindelig herskende Tilfredshed er ogsaa et godt Mærke paa Almuens bedre Kaar.

Naar det store Savn af Veie i Raabygdelagets Fogderie, ved Hjælp af Statscassen, thi Districtets uformuende Beboere have dertil aldeles ikke Gyde, bliver, som underdanigst haabes, afhjulpet og derved Samfærdsel med Byerne lettet, saa vil ogsaa det Fogderies oeconomicke Forfatning faae mere Leilighed til at forbedres.

Med Formuesforfatningen staaer Fattigvæsenet i saa nøie Forbindelse, at dets Udgifter synes at burde formindskes, naar hiin forbedres. Men da Fattigvæsenets Udgifter have ofte gamle Aarsager som ikke i kort Tid hæves, og da den Virksomhed som bidrager til Formuens Forbedring, forøger Antallet af Dagarbeids-Familier, som, da deres Tilværelse beroer paa Mandens Arbeidskraft, falde Fattigvæsenet til Byrde, naar den formindskes eller tilintetgjøres, saa kan man ikke, i Særdeleshed i et Tidrum af nogle Aar, fra den uforandrede Fattigudgift hente Beviis for at et Districts Formuesforfatning i samme Tid ikke er forbedret. I dette Amt har i de sidste 6 Aar Fattigudgiften været næsten uforandret, og kan i Penge ansættes til omtrent 10000 Speciedaler aarlig. See herom Tabellen No. 7.

Til Radesyge vises jævnlig Spor, og for de af den Angrebne, hvis Befordring til det affides liggende Sygehuus i Flekkefjord er for dem besværlig og forøger Udgifterne ved deres Helbredelse, samt for andre Syge der tiltrænge Lægens jævnlige Tilsyn, er det et stort Savn at Districtet ikke har noget Sygehuus. Det Savn vil formodentlig endnu længe vedvare, da Udbredelsen af de til dets Opførelse og Indretning fornødne Summer vil falde Almuen besværlig, hvorfor det maa ønskes, at det fornødne Beløb kunde forskydes af Statscassen.

Kjøbstæderne i dette Amt have ikke Jordbrug. Næringerne bestaae i Handel, Søfart, Haandværksdrift, ubetydelig Fabrikvirksomhed og noget Fiskerie.

Handelen beskæftiger sig fornemmelig med Trælast som Udførselsartikel, og for Indførselen ere de sædvanlige Kjøbmandsvare Gjenstande. Landalmuens forbedrede Kaar have ogsaa Indflydelse paa Byernes Handel, da Kjøbmandsvare derved finde villigere Affætning; vel ikke altid til Bondens Gavn.

Byernes Handel og Skibsfart har i de sidste 6 Aar været i stadig Drift, forsaavidt de, til at forebygge den ondartede Cholera-Sygdoms Indtrængen i Riget trufne Foranstaltninger, ikke hindrede den.

Begge disse vigtige Næringsgrene have i de 3 sidste Aar af hiint Tidrum været noget fordeeltigere end i de samme nærmest foregaaende 6 à 8 Aar, hvortil Aarsagerne maa være Trælastoldens Nedsættelse og noget bedre Priser i Udlandet paa Trælast, hvorved Trælastladningerne, uagtet den norske Courses Forbedring i den samme Tid ikke er i Trælasthandlernes Faveur, give et bedre Udbytte og bedre Fragter.

For Skibsrederne har det ogsaa i de senere Aar været en ikke ubigtig Fordeel at hjembringe med deres Skibe Saltladninger; men da Concurrencen i Salthandelen har tiltaget, ere Saltpriserne faldne og Fordelen saaledes aftaget.

Fragtfarten har ligeledes været noget mere indbringende, og Skibene have ikke savnet Fragter.

I Gothenborg have flere Skibe søgt og erholdt mange Fragter, formodentlig fordi de svenske Skibseiere ikke ansee de, vistnok ikke høie og i 1835 endog faldne Fragter, fordeelagtige nok, og formeentlig ikke saa jevnlig som de norske Skibseiere lade Skibene gaae uden Assurance, der medtager en stor Deel af Fortjenesten.

Haandværkerens Antal, som er anført paa Tabel No. 8, er tilstrækkelig for Byernes Fornødenhed, men det Arbejde som leveres er i Almindelighed kun middelmaadigt; dog synes Smedfere og Smede heri at gjøre en Undtagelse.

Om Fabrikvirksomhed giver Tab. No. 9 en Oversigt.

Østerrøisøer By, om hvis Formuesforfatning i den sidst underdanigst afgivne Beretning er anført, at den i det da forløbne Decennium var aftaget, er nu, som Følge af den fordeelagtigere Søfart og Handel med Trælast, hvoraf i Aaret 1835 99 hollandske Fartøier afhentede Ladning, i nogen Dødsform, endskjøndt det ikke endnu tydelig viser sig. Det bemærkes dog her, da Forbedring i Velstand eller lettere Erhverv sædvanlig forøger Ægtefæbnerne og tidligst mærkes hos Middelclassen, at Ægtefæbnerens Antal var 1830 — 11, 1831 — 6, 1832 — 9, 1833 — 11, 1834 — 16, 1835 — 18; og at Haandværkerne vare 1829 — 25, 1835 — 36; Skipperne 1829 — 20, 1835 — 30.

Skatterne indkomme ogsaa nu bedre.

Byens Fattigvæsen staaer derimod endnu i et ugunstigt Forhold til Folkemængden, som i 1835 var 1846 Mennesker (206 flere end i 1825). De Fattiges Antal, Børn iberegne, udgjorde i 1829—88 og Fattigudgiften 873 Spd., i 1835 var Antallet 109 og Fattigudgiften 1012 Spd. Naar gode Aar maa vedvare, har man Grund til at haabe at denne Byrde vil aftage. Dertil vil ogsaa bidrage, at et ret bekvemt Huus, som nu afdøde Kjøbmand Henrich Carstensen i Aaret 1832 gav til Fattigvæsenet, vil blive sat i fuld brugbar Stand af hans Arving Kjøbmand C. H. Carstensen, som derhos vil give 400 Spd. til Begyndelse af en Fattigarbejdsanstalt, hvormed en Bespiisnings-Anstalt er paatænkt at forbindes. Huset vil desuden kunne benyttes til Bolig for en Deel af de Fattige og tillige afgive Localer til Sygeværelser, hvoraf mindst eet til Brug for andre end fattige Syge.

Til Ungdommens Underviisning har Byen en Skolebygning, en Almueskole, og fra 1830 en Skole hvori der undervises i de sædvanlige Skolevidenskaber samt i det tydske og franske Sprog. Antallet af den skolegængende Ungdom er meget tiltaget; i 1830 var Antallet af Elever i sidstnævnte Skole 16, i 1835 — 34 af begge Kjønn, og Skolebygningen behøver derfor Udvidelse.

Huusfliden er tiltaget med Strikning, Spinden, og fornemmelig Vævning, hvortil findes omtrent 30 Væverstole.

Byens Skibe udgjorde i 1830 — 1338 Commercialæster, og i 1835 — 2267 Commercialæster.

At Byens Handlende føle og ønske afhjulpet Savnet af, at Posten ikke kommer særskilt fra Øst:

landet og Vestlandet, men føres samlede til Byen efterat den ene Post har oppebriet den anden paa Postaaabnerstedet Røed, $1\frac{1}{2}$ Mil fra Byen, bemærkes underdanigst.

Arendals Formuesforfatning var ved Udgangen af Aaret 1829 saa heldig, at dens Forøgelse ved de sidste Aars noget fordeelagtigere Søfart og Handel ikke kan mærkes ved Siden af et luxuriøst Livs forøgede Nødvendigheder, og den stedse noget tiltagende Concurrence i de Handlendes Fortjeneste. Som et godt Tegns paa Byens Tilstand fortjener dog at anføres, at i Aaret 1830 havde den 91 Fartøier paa 5101 $\frac{1}{2}$ Commercialæst som beskæftigede 636 Mennesker, og 1835 — 109 Fartøier paa 6427 $\frac{1}{2}$ Commercialæst med en Besætning af 890 Mand, Skipperne medregnede.

Byens Fattigvæsen er den til liden Besvær, da til det ved Ligning kun udredes omtrent 200 Spd. aarlig, hvorimod dets øvrige Udgifter bestrides ved Renten af den Thomassonske milde Stiftelse, Understøttelsesanstalten kaldet, som har et Legat paa 68,574 Spd. 63 ø. En anden Thomassonsk mild Stiftelse, Arbejdsanstalten kaldet, med et Legat af 8000 Spd. sætter isærdeleshed fattige Fruentimmer, som ellers vilde savne Arbejde, i Virksomhed ved Spinden af Linn og Uld, deels i Byens Hospital og Fattighuus, deels i eget Hjem.

Paa saadan Maade oparbejdes aarlig omtrent 6 Skippund Linn og 1 Skippund Uld til Garn, som ved tvende aarlige Auctioner sælges, vel til billig Priis, men uden at Legatet derved lider nogen Formindskelse, da det aarlig har Rentebeløbet at anvende. Med Byens Fattighuus er forenet Afstuffer til Bevaring af Banvittige fra Amtsdistrictet, men den Indretning er, som de fleste af det Slags i Riget, meget ufuldkommen.

For den offentlige Underviisning har Byen et Skolehuus, en Realskole der tillige er Middelskole, en Pigeskole, en forberedende Skole og en Almueskole.

I Byen er nu opført en ny Kirke, som fuldfærdig vil koste 18 til 20 Tusinde Speciedaler, der fordetmeste er tilveiebragt ved Ligning paa Byens Borgere og Indvaanere. Ligesom Byen herved har faaet en Forøkkjønelse, saaledes bidrager ogsaa til den, at Gaderne ere blevne udvidede og adskillige gamle og smaae Huse have maattet vige for nye og smukkere Bygninger. Raadhuus til Retshold og Borgersamlinger mangler Byen fremdeles.

Dens Folkemængde, som ved sidste Folketælling var 1962, er fra Aaret 1825 kun forøget med 51, til hvilken liden Forøgelse Grunden kan søges i Byens indskrænkede Veliggenhed, der ikke tilstedes nogen Udvidelse af dens Byggeplads, hvorfor ogsaa kun faa af de Mennesker, som deeltage i Byens Virksomhed og ved den søge Næring som Dagarbejdere, Søfarende, Skibstømmermænd med Flere, boe der, men i de tilgrændsende Diestad og Tromsø Sogne.

I Grimstad, hvis vigtigste Næring bestaaer i Skibsbyggerie og Fragtfart, har Virksomheden betydelig tiltaget i de sidste 6 Aar, hvilket Folkemængdens store Forøgelse af næsten 45 pCt. i det sidste Decennium (i Aaret 1825 havde Byen kun 437 Mennesker og i 1835 622) viser.

At med den tiltagende Virksomhed, Formuesforfatningen har forbedret sig, har man Grund til at antage, da Skibsfragterne have i de sidste Aar været noget fordeelagtigere end de foregaaende Aar, og da Byen, uagtet dens forøgede Folkemængde, ikke har noget Fattiglem eller ved Ligning udreder noget

Bidrag til Fattigvæsenet. Fattigkassens Indtægt af Birthe Bøfsens Legat og af Bøder var i 1835 35 Spd. og dens Udgiot kun 27 Spd. 26 f.

Byen har en Almueskole og en Bygning for en af Skipper Peder Dahl ved Testament af 28de September 1787 stiftet Skole for 12 à 16 Børn af Grimstad og Fjære Sogn, til hvilket Byen, som ikke har egen Kirke, hører.

Ved Pengeforandringen i Aaret 1813 blev Skolens Capital, som oprindelig var 15000 Rdr. DC. saaledes formindsket, at Skolen tilføje kongelig naadigst Resolution af 2den Juni 1817 blev nedlagt ind: til Capitalen er forsøgt saameget, at den igjen kan træde i Virksomhed overeensstemmende med Testators Bestemmelse.

At Byen har faaet Postcontoir, hvorved Correspondencens Usikkerhed og Vanffelighed er hævet, paastjønnes som et Gode der bidrager til Handelens Fremme. I Aaret 1830 havde Byen 28 Fartøier paa 1403½ Commercelæst; i 1835 var Skibenes Antal kun 25, men Drægtigheden 1774½ Commercelæst.

Ladestedet Lille sand, som ved Lov af 26de Mai 1830 fik udvidede Handelsrettigheder og havde ved Folketællingen i afvigte Aar 431 Indbyggere, hvoraf 14 Kjøbmænd, har til sin Opkomst benyttet den friere Handel, der, ved at Stedet har faaet Tolde Expedition, er betydelig lettet, hvilket de Handlende med Taknemmelighed erkjende.

Ladestedets 26 Skibe udgjøre 1180 Commercelæster og sybselsætte 157 Mennesker; — i Aaret 1830 havde Ladestedet 17 Fartøier paa 1038 Commercelæster.

Lvedestrands Ladesteds Virksomhed er i de sidste Aar forsøgt, og derved Beboernes Formuesforfatning forbedret. Begge vil tiltage saafremt Stedet erholder, hvorom næres grundet Haab, lige Handelsrettighed som Lillesand. For Uffærtningen af Bord og Planke, hvormed Stedets Handlende have god Anledning til at forsyne sig, saavel ved Skuur paa egne Sauge som ved Kjøb, vil derved flere og fordeelagtigere Markeder end de Danske, aabnes.

Ved sidste Folketælling havde Stedet 338 Indbyggere. De der hjemmehørende 9 Fartøier udgjøre 158½ Commercelæster og bruge 37 Mand's Besætning med Skipperne; — i Aaret 1830 havde Stedet 8 Fartøier af 115 Commercelæsters Drægtighed.

Til Handelens og Industriens Fremme i de sidste 6 Aar vides ikke Noget at være foretaget i Amtet.

Nedenæs og Raabygdelagets Amts = Contoir den 20de Februar 1836.

Underdanigst
Schouboe.

No. 1.

T a b e l

over hvormange Personer der i Aarene 1830, 1831, 1832, 1833, 1834 og 1835 have i Nedenæs og Raabydelagets Amts Landdistrict været tiltalte for Lovovertrædelser.

Lovovertrædelsesnes Slags.	Forbrydernes Antal.			Forbrydernes Antal.			Forbrydernes Antal.			Forbrydernes Antal.			Forbrydernes Antal.			Summa for det hele Amt.
	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.	1830.	1831.	1832.	
	Mandskøn.	Kvindeskøn.	Summa.	Mandskøn.	Kvindeskøn.	Summa.	Mandskøn.	Kvindeskøn.	Summa.	Mandskøn.	Kvindeskøn.	Summa.	Mandskøn.	Kvindeskøn.	Summa.	
Meened og Deelagtighed deri . . .	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	
Mord og Drab	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	
Varnefødsel i Dølgemaal med eller uden Fosterford	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	
Vold og Undsigelser	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2	4	2	2	4	
Tyveri og beslagtede Forbrydelser .	3	2	5	7	3	10	8	2	10	8	1	9	9	3	12	
Falsk, Bedragerie og Evtig	3	2	5	7	3	10	8	2	10	8	1	9	9	3	12	
Mishandling af Forældre, Vorn eller Ugtefælle	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	
Løstgængersforseelser	2	1	3	3	3	6	1	1	2	1	2	3	1	1	2	
Forbrydelse i Embede eller Ombud .	4	4	8	3	3	6	1	1	2	1	2	3	3	3	6	
Blodffam	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	
Forskjellige Forseelser	29	23	52	31	8	39	9	9	18	11	48	59	35	2	37	
	68	56	124	56	22	78	27	27	54	68	46	114	46	287		

Anmærkning: Antallet af de for forskjellige Forseelser tiltalte Personer er ikke ubetydeligt, men Forseelserne ere det derimod, da disse bestaae for en stor Deel i ulovligt Brændeviinsalg, Overtrædelse af Reglementet for Gjordemodervæsenet, af Forordningen af 13de Januar 1741 om gudelige Forsamlinger, af Loven om Ekydsvæsenet, og flere ubetydelige Lovovertrædelser.

No. 2.

Tabel

over Folketal og Kreaturhold i Nedensø og Raabydelagets Amts Landdistrikt i Aaret 1835.

Præstegjælbene.	Gjerrestad.	Sømmelov.	Holt.	Dybvaaag.	Skre-Moland.	Niestad.	Hommelal.	Bestre-Moland.	Nedensø Sogn af Løveds Præstegjæld.	Summa Nedensø Fogderie.	Emblie.	Evje.	Bygland.	Nalle.	Naserud Sogn af Hjellands Præstegjæld.	Summa Raa- bydelagets Fogderie.	Tilsammen i det hele Amt.
Folketallet . .	3624	2181	3125	2507	4513	8127	2855	3120	1485	31537	2476	3471	1790	2091	1357	11185	42722
Heste	338	108	207	32	221	448	227	154	134	1869	288	367	222	278	165	1320	3189
Stortqvæg .	1629	701	1088	572	1202	2749	1331	1105	984	11361	1887	3145	1607	1830	994	9463	20824
Små	4652	1368	1491	570	1206	4659	2616	2103	2452	21117	3583	6620	3438	3631	1772	19044	40161
Gjeder . . .	891	190	39	63	23	714	288	389	773	3370	1259	1271	1221	1997	831	6579	9949
Evinn . . .	265	82	111	21	220	328	63	67	123	1280	184	394	110	136	18	842	2122

Nedensø og Raabydelagets Amt.

No. 3.

F o r t e g n e l s e

over Agerbrugets omtrentlige Udvidelse i de sidste 6 Aar i Nedenæs og Raabygdelagets Amt, efter fra Lensmændene i Aaret 1834 modtagne Dpgaver, som ere affattede deels efter Udsæd af Byg deels efter Maal.

Gjerrestads Præstegjeld	134 Tønder.
Sønnelev . do.	20 —
Holt . . . do.	169 —
Dybvaag . do.	200 — Potetes Udsæd.
Østre-Nolands do.	30 —
Hjstads . do.	10 —
Homedals . do.	117 —
Vestre-Nolands do.	71 Tønder Land.
Birkenæs Sogn af Tveds Præstegjeld	kan ei opgives.
Omblie Præstegjeld	111 Tønder Land.
Evje . . do.	—
Byglands do.	—
Balle . do.	—
Naserud Sogn af Bjellands Præstegjeld	—

No. 4.

F o r t e g n e l s e

der viser hvormange Tønder Korn der omtrentlig kjøbes aarlig i Nedenæs og Raabygdelagets Amts Landdistrict, efter Dpgave af Lensmændene i Aaret 1834.

Gjerrestads Præstegjeld	3757 Tønder.
Sønnelev . do.	2100 —
Holts . . . do.	3 à 4000 —
Dybvaag . . do.	4817 —
Østre-Nolands do.	5850 —
Hjstads . . do.	4 à 5000 —
Homedals . do.	2000 —
Vestre-Nolands do.	1941 —
Birkenæs Sogn af Tveds Præstegjeld	600 —
Omblie Præstegjeld	ei opgivet.
Evje . . do.	1700 Tønder.
Byglands do.	522 —
Balle . do.	600 —
Naserud Sogn af Bjellands Præstegjeld	390 —

No. 5.

Tabel

over den aarlige Udsæd af Korn m. m. efter Løndemaal, i Nedensø og Raabygdelagets Amt.

Præstegjeldene.	Nedensø Fogderie.								Raabygdelagets Fogderie.						Summa.	Anmærkning.
	Erved Slags.	Gjærresfad.	Ørnneløv.	høst.	Dybbvaag.	Østre - Moland.	Østfad.	Sommebeal.	Vestre - Moland.	Virkenes Eogn af Eveds Præstegjeld.	Domblie.	Evide.	Bygland.	Walle.		
Hvede. . .	5	7	1 1/2	9 1/4	3 1/4	9 1/4	1 1/4	3 1/4	14 1/4	67	201 1/4	18	61 1/4	3	22 1/4	Udsæden af Liin og Hamp er anført efter Opgivende af Lensmændene i Aaret 1834. De øvrige Opgaver ere efter de ved Folketællingen i forrige Aar erholdte Oplysninger.
Rug . . .	52 5/8	41 1/8	9 1/8	17 1/8	59	36 3/8	14 1/8	67	201 1/8	18	61 1/8	3	247 1/8	39	4386 1/2	
Byg . . .	405 3/4	125 3/4	196 1/4	21 1/4	216 1/4	873 1/4	309 1/4	212	100 3/4	366	166	687 1/2	668	39	4386 1/2	
Havre . .	70 1/4	14 1/4	74 1/4	1 1/4	60 1/4	438 1/4	69	37	6	2	153 3/4	2	34	962 3/4	2422 3/4	
Blandkorn	13	4 1/4	28 1/4	188 1/4	174 1/4	355 1/4	222	1044	392	2422 3/4	392	2422 3/4	392	2422 3/4	2422 3/4	
Erter . .	1971	1125	906	697	1293 1/4	2180 1/4	686 1/4	574 1/4	515 1/2	979	1489 3/4	814 1/2	503 3/4	445	14181 1/2	
Potetes .	30	4	7	11	35	23	8 1/4	1181 1/2	1181 1/2	1181 1/2	1181 1/2	1181 1/2	1181 1/2	1181 1/2	1181 1/2	
Liin . . .	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	5 1/4	
Hamp . .	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	2 1/4	5 1/4	

No. 6.

Tabel

over Industrie Anlæggene i Nedensø og Raabygdelagets Amts Landdistrict, ved Udgangen af Aaret 1835.

Anlæggenes Slags og disses Production.	Præstegjeldene.	Raabygdelagets Amt.											Summa.			
		Gjærresfad.	Ørnneløv.	høst.	Dybbvaag.	Østre - Moland.	Østfad.	Sommebeal.	Vestre - Moland.	Virkenes Eogn af Eveds Præstegjeld.	Domblie.	Evide.		Bygland.	Walle.	Præsteb Eogn af Virkenes Præstegjeld.
Garverier	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Production	370	370	370	370	370	370	370	370	370	370	370	370	370	370	370	370
Møllebrug og Bygdequærne . .	109	5	49	1	3	54	4	1	73	1	1	1	1	1	300	
Saugbrug	28	9	18	3	16	39	42	27	34	18	51	9	4	3	301	
Skjersel af Tylter Bord og Planker	2559	2900	12260	3000	1055	6666	880	43700	7730	ei opgivet.	72	ei opgivet.	72	ei opgivet.	28	
Stampemøller	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
Teglbrønderier	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
Production	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	
Steen.	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	24000	

Nedensø og Raabygdelagets Amt.

No. 7.

T a b e l

som viser hvor stort Beløb Fattigvæsenets Bestridelse aarligen antages omtrent at udfordre i Nedenæs og Raabygdelagets Amts Landdistrict.

Gjerrestads Præstegjeld	830	Spd.
Sønnelev . . . do.	300	—
Holt . . . do.	2300	—
Dybvaaq . . . do.	650	—
Vestre-Molands do.	1170	—
Viestads . . . do.	1600	—
Hommebals . do.	630	—
Vestre-Molands do.	350	—
Birkenæs Sogn af Tveds Præstegjeld	300	—
Omblie Præstegjeld	430	—
Tveje . . . do.	540	—
Vyglands do.	140	—
Walle . . . do.	560	—
Naserald Sogn af Sjellands Præstegjeld	200	—
Tilsammen : :		10,000 Spd.

No. 8.

T a b e l

over de næringsdrivende Borgere i Kjøb- og Ladestederne i Nedenæs og Raabygdelagets Amt ved Udgangen af Aaret 1835.

Stederne.	Kjøbmænd og Handlende.	Høkere, Marketerer og Værtshuusholdere.	Haandværkere.	Fabrikanter og Kunstnere.	Skipperne.
Hjerritsøer	39	8	36	4	30
Arendal	66	16	82	9	29
Grimstad	10	3	26	;	19
Lillesand	14	2	18	2	6
Tvedestrand	17	;	11	;	10

over Industrie-Anlæggene i Nebenes og Raabygelagets Amts Kjøb- og Ladesteder.

Anlæggets Slags.	Herrisøer.			Arendal.			Grimstad.		Lillesand.		Tvede- strand.			
	Antal.	Production.	Forbrugt Material.	Arbejder- nes Antal.	Antal.	Production.	Forbrugt Ma- terial.	Arbejder- nes Antal.	Antal.	Production.	Arbejder- nes Antal.	Antal.	Production.	Arbejder- nes Antal.
Brændeviins- Brænderier .	1	9640 Potter 7½ gradigt Brændeviin.	288½ Eder. Korn.	1 Mester og 2 Mand.	2	3110 Potter 8 gradigt Brændeviin paa det ene; det andet dri- ves ei.	18 Eder. Rug, 54 — Malt, 84 — Pote- tes, 52 Pd. Karve.	1 Mester, 1 Mand.	;	;	;	;	;	;
Bagerie . .	1	Hvedebrød og Honningka- ger for 240 Spd.	Meel ic. til Værdie 160 Spd.	1 Mester.	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
Garverie . .	;	;	;	;	;	;	;	;	1	30 Huder og 60 Skind.	1	;	;	;
Kornmøller .	1	1562 Eder. Korn.	;	1	;	;	;	;	1	800 Eder. Korn.	1	;	;	;
Maltgjærorie	1	Ei opgivet, men drives kun i Fore- ning med Brænde- viins-Bræn- deriet.	;	;	3	234 Eder. paa de 2de; det 3die benyttes ikke.	;	Ei opgivet.	;	;	;	;	;	;
Tobaksfabriker	2	6669 Pbd. Skraatobaf, 200 Pbd. Enustobaf.	6135 Pbd. Tobaksbla- de og Stil- ke.	2 Mestere, 1 Mand og 10 Dreng.	4	24200 Pbd. Skraatobaf paa de 2de; de ikke drevne i 1835.	22000 Pbd. Tobaksblade øvrige 2de ere	Ei opgivet.	2	4600 Pbd. Skraato- baf.	6	;	;	;
Ølbryggerie .	;	;	;	;	1	320 Ørhove- der.	180 Eder. Malt og 585 Pbd. Humle.	1 Mester og 2 Ar- beidere.	;	;	;	;	;	;

Nebenes og Raabygelagets Amt.

Lister og Mandals Amt.

Underdanigst Indberetning om Lister og Mandals Amts Tilstand ved Udgangen af Aaret 1835.

Den ved Deres Majestæts naadigste Resolution af 11te October 1825, og senere af 10de September 1827, befalede femaarige Beretning om Amternes Tilstand, skulde efter den sædvanlige Orden have været afsluttet til 31te December 1834, hvorimod denne Befaling efter den Kongelige Norske Regjerings Finants, Handels, og Sold-Departements Meddelelse af 14de Marts forrige Aar er forandret derhen, at Beretningen bliver at afslutte til 31te December 1835.

Ifølge heraf har Amtet den Ære i dybeste Underdanighed at afgive følgende

Rapport for Lister og Mandals Amt.

A. Landdistricterne vedkommende.

Jordbruget antages over det hele Amt at være, skjøndt med langsomme Skridt, gaaet fremad, hvortil Aarsagen deels maa søges i de gode Exempler, som enkelte fortrinlige Jorddyrkere, især i Nærheden af Byerne, have givet ved bedre Redskabers Anvendelse, ved Omskiftning af Sæd og anden hensigtsmæssig Brug, deels ved den Nødvendighed, at maatte afsvinge Jorden hvad Skoven forhen lettere tilveiebragte. At Fremgangen desuagtet ikke er større, maa fornemmeligen søges i det Fællede, som i saa høj Grad finder Sted, der næsten umuliggjør en hensigtsmæssig Ugerdyrking, og vil Amtet senere finde Anledning til underdanigst at yttre sig om de Midler, som formentes at kunde anvendes for at fremme Udfkiftning. Vel har Udfkiftning her og der fundet Sted, men ikke i Forhold til Fælledskabernes Antal, og neppe paa tilfredsstillende Maade. Af den under No. 1 fremlagte Tabel vil naadigst erfares, at af nyt Land er optaget i de seneste fem Aar et Areal til omtrent Udsæd af 6 à 700 Tønder, dog kan denne Opgave ei ansees aldeles paalidelig, eftersom det næsten vilde være umuligt, at komme til Visshed herom, paa Grund af at den ny optagne Jord ei bestaaer af nogenlunde betydelige Strækninger, men tvertimod af uendelig mange smaa Jordstykker.

Udsæden her i Amtet bestaaer hovedsageligen af Blandkorn, Byg, Havre og Potatos, og tildeels af Hvede og Rug; hvoraf Blandkorn, Byg og Havre giver omtrent 5 à 6 Fold; Hvede, Rug og Potatos fra 8 til 10 Fold. Af Liin (Hør) saaes lidet eller intet, og af Erter og Hamp aldeles intet.

Under No. 2 fremlægges en Label over det Beløb af Kornvarer, som Districtet antages omtrent aarligen at maatte kjøbe. Med Undtagelse af en ubetydelig Qvantitet Rug kjøbes ikkun Byg. Af Potatos avles ei alene tilstrækkeligt til Almuens eget Forbrug, men heraf afhændes og en ikke ubetydelig Qvantitet til Byerne, da disse hermed forsynes fra de omliggende Egne, hvorved de nærmest ved Søskanten boende Bønder have en god Indtægt, da denne Artikkel vel i Almindelighed staaer i 4 à 5 Ort Lønden.

Fædriften staaer her i Amtet næsten uforandret paa samme Punkt som den i mange Aar har staaet. Paa Hesteavl lægges ikke synderlig Vind, da man for det meste forsyner sig med Føl fra Stavanger Amt. Stort Hornqvæg, Faar og Gjeder avles her til Landmandens Behov, men Districtet afgiver ei synderligt til Salg, hvorimod Byerne, isærdeleshed om Høsten, forsynes med Slagteqvæg af Qvægghandlere, der om Vinteren kjøbe Qvæget i Stavanger Amt og Raabygdelagets Fogderie, føre det om Sommeren paa de gode Græsgange i Hækkjeldet, og om Høsten, efterat det der fortræffeligen er fedet, til Marked i Byerne.

Denne Fædriftens lave Stilling maa man vel hovedsageligen tilskrive Mangel paa gode Græsgange, og Umuligheden i at kunne forsøge Høavlen ved Engens Fredning og anden hensigtsmæssig Behandling; og som Følge heraf producerer Amtet, med Undtagelse af Pakke og Øvre Qvinesdals Præstegjelde, intet til Salg af Smør, Ost og Talg, i al Fald saa høist ubetydeligt, at det ei fortjener at komme i Betragtning, og er det som falskhydes ei af nogen god Qualitet.

Af Sviin holdes her i Amtet et ikke ubetydeligt Antal, og derfor seer man ogsaa at Bønderne jevnlig frembyde disse slagtede i Byerne. Samme Keensdyr findes ikke. Hesteracen her i Amtet er meget god, omendkjøndt ikke skjøn; Hestene ere smaa men stærke, og denne Art passer vel og bedst til Districtet.

Uagtet man ogsaa maa tilstaae, at Hornqvæget og Faareracen er af ringe Art, saa er det dog Tvivl underkastet, om en forædlet Race vilde være hensigtsmæssigere; thi deels maatte man frygte for at denne vilde udarte af Mangel paa passende Staldforing, deels ved at Districtets Græsgange, hvortil Udgangen som oftest er besværlig, ville være ubequem for den større Race; — til denne Formening er man saa meget mere berettiget, som man ei sporer at Præsterne synderlig lægge Vind paa at forandre Racen, som rimeligviis kommer af at de ei finde saadan Forandring hensigtsmæssig; hvorimod man med Hensyn til Jorddyrkingen finder at disse Embedsmænd give Almuen følgeværdige Exempler.

Hvad Skovbruget angaaer, da kan man antage at Lister Fogderie ei kan komme i nogen Betragtning, som næsten aldeles blottet for Furre; og Granskov til Udfibning, hvilket og tydelig vises af den ubetydelige Qvantitet af Trælast som fra Handelsstederne Farsund og Flekkefjord udfibes, og denne Trælast bestaaer i Almindelighed i Bord, skaarne paa Haandsauge. Mandals Fogderie derimod afgiver ikke ubetydeligt Trælast til Udfibning, hvilken skeer gennem Mandal og Christiansand. Det er vanskeligt at bestemme om Skovene i de seneste 5 Aar ere forringede ved utilbørlig Hugst; det formenes derimod at Skovtærne ere blevne fløgere, og derfor have søgt ved Jordbrug at erhverve hvad de i Fortiden lettere naaede ved at tye til Skovene. De Træarter som Skovene især yde, ere Furre og Eg, hvoraf den sidste Slags dog fordetmeste anvendes til Skibsbyggerie. Endeel smaa Dyrkelast ud-

føres ogsaa, ligesom og Skoven afgiver en ikke ubetydelig Deel Ege; og Birkebart til Udfibning. I det Hele har Bønderne i de seneste Aar erholdt bedre Priser paa sine Skovproducter, hvilket deels antages at være bevirket ved den større Concurrence iblandt Trælasthandlere og deels ved et noget bedre Marked i Udlandet. Det fortjener og at bemærkes, at Bønderne nu meget mere end forhen selv paa Haandsaug opskjære Lasten til Bord, og paa de nu forbedrede Veie føre disse til Byen, hvorved de saaledes kan afhænde dem til Enhversomhelst.

Al Bergværker gives her for Liden ingen; vel er det Amtet bekjendt, at man i Nærheden af Farsund har gjort det første Skridt til et Blyværks Anlæg; men efter al Formodning vil Naturomstændigheder, især Mangel paa Brænde, standse dets Opkomst.

Hvad Fiskerie angaaer, da maa dette inddeles i fire Hovedafdelinger, nemlig: 1. Sildefiskeriet vestenfor Lindesnæs, især i Nærheden af Flekkefjord; 2. Laxefiskerie, 3. Hummerfiskerie og 4. det daglige Fiskerie, til Byernes og Omegnens Behov.

Sildefiskeriet har i de senere 5 à 6 Aar været drevet med Held i Lister Fogderie; — uagtet vel dette derved har havt Hovedfordelen, saa have og Mandals Fogderies Beboere heraf benyttet sig, deels ved at sende Fartsier derhen, som have opkjøbt og saltet Silb, deels ved at dette Fogderies Beboere tye derhen, hvor de i den om Vinteren indfaldende Fiskeetid faae en rigere Løn for deres Arbeide, end denne Aarstid hjemme kan yde dem.

Hvormeget end dette Fiskerie bidrager, især til Lister Fogderies Velstand, og hvormeget man end maa glædes over at det vedvarer, uagtet man efter gammel Sagn allerede for 3 à 4 Aar siden befrygtede dets Ophør, saa har dog ogsaa dette sin Skyggeside. Som bekjendt er det kun faa Aar tilbage, at Sildefiskeriet, efter flere Aars Forløb, igjen begyndte ved Hitterøe i Nærheden af Flekkefjord; saaledes var man ei heller forberedt paa Huuslye til de mangfoldige Mennesker som Fiskeriet kaldte derhen, og Ubished om Fiskeriets Vedvaren afholder enhver privat Mand fra, ved Bygningens Opførelse at ophæve denne Mangel. Efter Beretningerne ere Følgerne af denne Mangel endog skrækkelige; flere Hundrede Mennesker, der ved Fiskeriet ere sysselsatte i den koldeste Aarstid, kunne, naar Dagsbeidtet er endt, ikkun vanskeligen, ja endog aldeles ikke erholde Huuslye om Natten; hine ere sammensprettede i smaa og forpættede Rum, hvor kun de færreste have Plads at ligge paa; disse maa tilbringe Natten under aaben Himmel, naar de ikke ere saa heldige at kunne søge Skjul under en Baad eller et andet saadant misligt Tilflugtssted. Følgen heraf, som Erfaring desværre stadfæster, er, at mangfoldige af disse Mennesker tilfætte sin Helbred, uden at dog saadanne Exempler hindre andre fra ved næste Fiskerie at udsætte sig for samme Ulykke, drevne dertil ved Haab om Fordeel. Dette Onde formenes beqvemest at kunne hævdes ved Opførelse af saakaldte Nøgstuer, construerede saaledes, at i Midten af Bygningen et stort Jldsted opførtes, hvorved saavel den tilborlige Varmegrad i Huset, som Anledning til Fødemidlernes Tilberedning erhholdtes, og paa Siderne af Bygningen indrettedes Sengesteder i 3 Højder, hvert Sengested til 2 Personer; disse Stuer have desuden den dobbelte Fordeel, at de Søgende om Jldstedet erholde beqvem Leilighed til at tørre deres Klæder, og at Luften letteligen kan renses ved Nøgning fra Jldstedet, naar de Søgende om Morgenen gaae til sit Arbeide; — Fordele, som de her i Egnen almindelig brugelige Huse, ei give, deels fordi at Jldstederne deri ere anbragte i Rummet ene

Hjørne, hvorved Udgangen er meget indskrænket, deels fordi at Luftning ikkun kan skee ved at bringe Udgang for frisk Luft udoendig fra, der langtfra ei antages at være saa hastig virkende, som den Luftrensning der skeer i Forening med Røgning. Amtet har søgt at opmuntre Private i Omegnen til Opførelse af saadanne Bygninger; de i denne Anledning afgivne Erklæringer, meddeelte ved Flekkefjords Repræsentantskab og Sørenskriverie, gaae vel alle ud paa Hensigtsmæssigheden af Amtets Formening, men ogsaa paa, at ingen privat Mand vil indlade sig paa Opførelsen af saadanne Bygninger, da det ingen Udsigt giver til Fordeel. Hvis Amtet derfor ei har feilet i sin Formening, der, som anført, er støttet paa flere Erklæringer, saa synes det som der burde raades Bod paa dette Onde, der iblandt Andet i Flekkefjords Sørenskriveries Skrivelse af 26de Januar 1835 er beskrevet saaledes: "Efter Sigende hender det ofte, at de Fiskere der komme ind i det eneste Huus der er paa Støe, maa blive staaende den hele Nat, efterdi Folkestimelen er saa stor, at ingen af dem kan faae lægge sig ned —" og Amtet har troet ved denne Anledning at burde gjøre opmærksom herpaa.

Laxefiskerie er over hele Amtet temmelig betydeligt, dog især i Mandals, Lørrisdals og Loppalds-Elven, som og paa Kysterne mellem disse. Den Lax som fiskes i Mandals-Elven ansees i Almindelighed for den fedeste og den bedste, og antages derfor at være meest anbefalet paa de Markeder hvor til den føres, især røget, til Salg; dog vides ikke at denne Artikel udfikses til andre Steder i Udlændet end Kjøbenhavn, hvorimod den største Deel, som ei heri Eggen forbruges, afskibes til Christianiafjorden.

Det er vanskeligt at bestemme om Laxen aftager i Mængde; vel hører man Klage herover, men dette kommer muligens fra, at i Fortiden Rettigheden til Fiskerie var i Færres Hænder end nu, og at derfor de nærværende Berettigede ei faae saa stort Quantum, som de, der i forrige Dage fiskede; denne Formening synes og at bestrækkes derved, at der endogsaa nu, af og til, indtræffer Aaringer, som afgive en særdeles Mængde.

Hummerfiskeriet er her i Amtet betydeligt, og giver god Indtægt ved Udfikning, især til London. I Anledning af denne Handel ere Contracter oprettede mellem Hummerfiskerne og Agenter for de udenlandske Handlende; — saavidt vides er en vis bestemt Tid, fra Høsten til Vaaren, fastsat til Fiskeriet, og et vist Længdemaal paa Hummeren som skal leveres, med Forbud for Fiskerne til at afhænde Hummer af saadan Størrelse til Andre; ikke destomindre finder man dog at Hummer falbydes i Byerne, og dette endog til enhver Aarstid. I den Betænkning som Amtet, ifølge Forlangende fra det Kongelige Finants- og Sold-Departement, under 14de November f. A. afgav, har det, støttet paa Indberetninger fra sagkyndige Folk, afgivet dets Formening om Nødvendigheden af ved Lov at forbyde alt Hummerfiskerie fra 1ste Juni til 1ste November, hvis man vil afværge, at Hummerfiskeriet, som i de seneste Aar meget har aftaget, især med Hensyn til Hummernes Størrelse, aldeles skal opføre sig paa Grund af Hummernes totale Udelæggelse. Denne Indskrænkning af Fiskeriet er ikke alene gavnlig, forsaavidt Hummernes Udryddelse derved forebygges, men endog for Dieblisset uskadelig for Fiskerne, da Hummeren i denne Tid næsten er uspiselig og altsaa værdløs.

Det daglige Fiskerie. Foruden de i Handelsstederne boende Fiskere, drive ogsaa de ved Søkyften i Landdistrictet Boende denne Næringsvei, som dog egentligen ei udvides videre end til deres

eget og Handelsstedernes Behov. Som bekjendt yder hver Aarstid sin Art af Fisk, med Undtagelse af enkelte Arter, som det hele Aar fiskes og bruges. Af de Fiskearter som saaledes især her gives, maa nævnes Torsk, Hvidling, Køljer og Sei, og desuden Makrel og Østers. Makrelens Mængde er, især i de senere 3 à 4 Aar, meget tiltaget ved en forbedret Fiskemaade, idet man nu bruger Garn istedetfor at man kun forhen fangede Makrelen med Krog; ved denne Tilvæxt ere Priserne herpaa blevne lave, og derved sættes endogsaa den simpleste Mand istand til at nedsalte Makrel til Vinterforraad, og endog Bønderne langveisfra forsyne sig med denne Artikel. Af Østers er der ikke nogen særdeles Mængde, dog udsibes nogle faa Lønder heraf. I det Hele vil den foregaaende Fremstilling vise, at Amtets hele Kyststrækning er rigeligen forsynet med alleslags Havfisk, hvorfor og Priserne ialmindelighed ere lave.

Af Ferskvandsfisk gives en temmelig Mængde Ørret i de mangfoldige smaa Indsøer og Elve, som Amtet er opfyldt med; imidlertid frembydes dog kun ubetydeligt heraf til Salg, og kun fra Byernes nærmeste Omegn.

Hvad Huus- og Kunstfliden angaaer, da indskrænker denne sig kun til Almuens simpleste Fornødenheder, hvorimod den maa fra Byerne erholde de Ting som udfordrer en større Kunstfærdighed; saaledes til Exempel af Klæder, Ulbhatte, Baand, Tørklæder, Saaleklæder m. m.

Uagtet Landboerne vel forarbejde de nødvendige Redskaber til deres Gaardsbrug, saa maa de dog endnu fra Byerne forskaffe sig Hjul til deres Kjørrer, som formodentlig kommer af, at de ei endnu have haft Anledning til at lære Hjulmagerarbejde, paa Grund af at Mangel paa Veie forhen har gjort Hjulredskaber unyttige; dog seer man allerede nu En og Anden, der ikke uden Held lægger sig efter denne Kunst. Hvad der især kunne som Kunstflid fortjene at komme i Betragtning, er Bygning af Baade og smaa Dæksfartøier, som Kystboerne besidde sig paa, ja der gives vel ogsaa Enkelte som bygge for egen Regning Fartøier til 30 à 40 Commercelæsters Drægtighed, hvilke de afhænde naar de ere billfærdige. Iøvrigt henvises underdanigst til den under No. 3 vedheftede Label, som viser Industrianlæggene i Amtets Landdistrict.

Til andre Landbonæringer maa henregnes Jagten. Af saakaldet Wildt, især af Fugle, saa som Dwyper, Urhøns og flere Arter, skydes og fanges en betydelig Mængde, saa at Priserne paa disse Fødemidler staae temmelig lave som Folge af at Wildt falshydes i Overflodighed, og der er saaledes ei længere nogen Grund til at antage, at Wildt er i Aftagende. Af Rovdyr skydes, dog ikkun i de tilfjelds liggende Egne, især Bjørne, men ogsaa Ulve; dog maa det antages, at Rovdyrenes Antal i de senere Aar ikke ubetydelig er formindsket.

Fragtfarten er med Hensyn til Landdistrictet høist ubetydelig, da de som drive denne Næringsvei næsten uden Undtagelse boe i Handelsstederne. Indsamlings af Steenmos formenes aldeles at være ophørt, som rimeligviis kommer af, at der ingen Opkjøbere for engelsk Regning længere findes, og Erfaring skal have viist vore egne Kjøbmænd, at man kun med betydeligt Tab kan sende denne Vareart: til engelske eller andre Landes Markeder.

Vel opkjøbes for hollandsk Regning enkelte Ladninger Graasteen, men den Fordeel som derved høstes, bestaaer egentlig i den Fortjeneste som enkelte Arbeidere derved erholde.

Som Hovedvinering maa ogsaa især den som Sommerflodningen i Mandals Fogderie afgiver,

ansees, da derved et betydeligt Antal af Almuens erholder god Betaling for sit Arbejde. I Lister Fogderie forarbejdes af Bønderne, især i Flekkefjords, Bakke og Nedre:Qvinesdals Præstegjælde, en betydelig Mængde Lønder, som fordeeltigen afhændes til Brug ved Sildefiskeriet, og saaledes ikke ubetydelig bidrager til disse Egnes Velstand.

Almuens Tilstand i oekonomisk Henseende antages i de senere Aar at være gaaet ikke ubetydeligt fremad; det bedste Beviis herfor synes den Lethed, hoormed Bønderne nu erlægge Capitalafdrag og Renter til Banken, at afgive, og man kan vel uden Overdrivelse antage, at Bankens Requisitioner til Auction over dens Pantar ikke i de senere 3 à 4 Aar har udgjort $\frac{1}{10}$ Part af de Requisitioner, som i de foregaaende Aar udfærdigedes, og dog er det nu kun sjelden Tilfældet, at Banken tvinges til at bortselge en Eiendom. Som andre Legn paa en stigende Velstand maa vel og antages, at Gjeldsfager meget ere formindskede og at Skatterne uden Besværlighed indkomme.

Det bemærkes, at her i Amtet kun findes 2 Bygdemagasiner, det ene i Løvdaals Sogn, der ved Slutningen af Aaret 1834 havde en Beholdning af 185 Tønder Kornvarer, hvoraf ifkun 25 Tønder da vare udlaaente, og det andet i Lyngdals-Præstegjeld, hvis Beholdning ved Udgangen af Aaret 1835 er opgivet til 45 Tønder Havre.

Uf den som No. 4 hoslagte Tabel vil Fattigvæsenets Tilstand her i Amtets Landdistrict naadigst erfares, hvorefter 757 Fattige nyde en Understøttelse i Vare, Penge og ved Lægd, til Beløb af 8322 Spd. Herved maa dog bemærkes, at Opgaven vel ei er fuldkommen paalidelig; saaledes er Antallet af de Fattige vel noget større end opgivet, ved at Sognepræsterne undertiden har regnet en heel Familie, der nyder Understøttelse, for en enkelt Person; den totale Sum for hvert Præstegjeld er beregnet, deels ved at ansætte Fattiglemmernes Understøttelse ved Vare med en vis daglig Sum i Penge, deels ved at overføre Fattigvæsenets totale Præstationer i Vare til Penge efter den Priis der i Sognet er gjængs, og derved opstaaer naturligtviis megen Forskjel med Hensyn til Beregningen. Man kan vel i det Hele antage, at Forsørgelsen af Landdistrictets Fattige ei nu er byrdefuldere end for nogle Aar tilbage, hvilkens Formening og flere af Sognepræsterne yttre.

B. Byerne og Ladestederne vedkommende.

I Amtets underdanigste Rapport for 1829 maatte det, Sandheden troe, berette, at Stiftsstaden Christianssand i de seneste 10 Aar betydelig havde aftaget i Velstand; fra denne Tid indtil nu, især i de 2 à 3 sidste Aar, kan man dog antage, at Lingen har taget en bedre Vending, saa at man tør nære Haab om, at Byen, skjøndt langsomt, saa dog med sikke Skridt vil hæve sig, om ikke til Velstand saa dog til en taalelig Standpunkt. Aarsagen til denne Fremgang til det Bedre kan ikke søges i gunstige Omstændigheder for en enkelt Næringsgrene, men maa udledes fra forskjellige Omstændigheder, der gribe ind i alle Næringsgrene.

Allerede tidligere er det anført, at Christianssands Opland har i de senere Aar tiltaget i Velstand, og anført saavel Grunde som Beviser herfor; men tiltager Oplandets Velstand successtot, saa maa nødvendigviis det Handelssted, som Oplandet søger, blive heri deelagtig; thi det følger af sig selv, at Bonden, under de gunstigere Omstændigheder, giver saavel Handelsmand som Haandværker større og

gunstigere Affæring paa de Vareartikler, der udgjøre Bondens Fornødenheder. Trælafsten nyder nu bedre Affæring end for nogle Aar tilbage, og Byen deeltager ogsaa i det Sildefiskerie, som i Nærheden af Flekkefjord aarliggen foregaaer; og denne rige Næringskilde vilde for Kjøbstederne østenfor Lindersnæs vistnok meget tiltage, naar man kunde undgaae Passagen udenom Lindersnæs.

Dog ligger Hovedaarsagen til Handelens og derved alle andre Næringsgrenes Opkomst formeentlig nærmest i en Omstændighed, der ikke alene frembyder sig for dette Sted, men for det hele Statssamfund: — det er Pengevesenets Stadighed, — derved er Handelsstanden sat istand til, med Sikkerhed at kunne beregne dens Foretagender, og derved har den sikret sig Credit i Udlandet. Denne Byes Veliggenhed ved det aabne Hav, i Forening med dens fortrinlige Havne og Fyrindretninger, medfører, at fremmede Skibe, deels paa Grund af contrair Vind, deels formeddelt Beskædigelse, søge herhen; derved forsøges Affæringen i Almindelighed, men især giver beskædigede Skibes Ijandsættelse riig Anledning til Virksomhed, saavel for den arbejdende Klasse som for flere Haandværkere. At Byen, som anført, er gaaet frem til det Bedre, synes at godtgjøres ved, at ved Udgangen af Aaret 1829 udgjorde de her hjemmehørende Fartsiers Drægtighed 1851 Commercelæster, hvorimod ved 1835 Aars Udgang Drægtigheden udgjorde 2450½ Commercelæst, saaledes en Forøgelse af 599½ Læster; som og ved, at Soldintraderne i Sølv for 1829 ikkun udgjorde 28656 Spd. 27 Sk., derimod i 1835 — 58670 Spd. 97 Sk., saaledes omtrent 30000 Spd. Sølv mere. Aarsagen til denne særdeles høiere Intrade maa vel, om ikke hovedsagelig, saa dog tildeels bestaae i, at Byens Handelsstand først i de senere Aar ene og alene selv ordinerer fra Udlandet de fornødne Vareartikler, hvorimod den forhen, paa enkelte Handelshuse nær, dermed forsynes fra Byerne paa Østlandet. Denne mere directe Indkjøbsmaade, der nu, paa Grund af Byens Credit i Udlandet, beqvemt udføres, er naturligviis ligeledes til Fordeel for Stedet, og et Tegns paa dets Opkomst.

Denne Udset til en stadig Fremgang vilde endmere udvides, naar Byen tilfodes en passende Udvidelse i dens Handelsrettigheder, hvorved Søgningen af Fremmede end mere vilde tiltage, og derved Anledning til Fordeel erholdes.

Med Undtagelse af Saltvandsfisk, som man til alle Tider i Overflødighed og til billig Priis forsynes med, ere Fødemidlerne heri Byen temmelig kostbare i Forhold til andre Steder; dette maa vel hovedsageligen udledes af den Omstændighed, at Oplandet kun afgiver lidet af Fedevarer og intet af Kornvarer, og at derfor Byen maa forsynes hermed fra Udlandet, hvorfor disse Artikler saavel blive belagte med Fragt som Told; dog sporer man ingen Mangel paa disse Fornødenheder, der især ved Danffe bringes herhen; — og i de senere Aar have disse hidbragt en ikke ubetydelig Mængde af levende Kreaturer, saasom Hornkvæg og Sviin, nogle Saar, som og Gæs og Vænder, uden at man dog derved kan spore at Priserne synderligen dale.

Uf den under No. 5 vedheftede Tabel vil erfares de Industrie-Anlæg, tilsammen 34, som Byen er i Besiddelse af, og derved beskæftiges omtrent 100 Arbeidere. I denne Henseende antages Stedet ei at have undergaaet nogen bemærkningsværdig Forandring; og vil den under No. 6 vedlagte Tabel over næringsdrivende Borgere i Byen, saavel 31te December 1829 som samme Datum 1835, vise, at Kjøbmændenes Antal er formindsket med 9, Høernes med 4, og Marktetenters, Værtshuusholders

og deslige med 45, tilsammen med 58, hvilken Formindsfelse formenes at være fremkommen ved den større Bønselighed som, paa Grund af Lovgivningen, finder Sted for at erholde Borgerkab eller Bevilling til at drive disse Næringer. Derimod vises det, at Haandværkernes Antal er forøget med det ubetydelige Antal af 7. Af Haandværkere maa Grovsmede, Snedkere, Skibsbygmestere, Bogbindere, Skomagere og tildeels Garvere henregnes til de gode.

Hvad der især lægger Hindringer i veien for Byens Opkomst, er det betydelige Beløb, som den aarligen i offentlige Udgifter maa udrede; den under No. 7 vedlagte Tabel vil vise, at det til disse Udgifters Dækkelse udlignede Beløb udgjorde i 1829 19973 Spd. og i 1835 18650 Spd., saaledes i det sidste Aar 1323 Spd. mindre; men bemærker man, at Rjæbstædsfatten i dette Aar er 2278 Spd. mindre end i 1829, saa vil man dog finde at CommuneUdgifterne ere tiltagne. Aarsagen til CommuneUdgifternes Størrelse maa især søges i Udgifter ved Indqvarteringen, der, for Aaret 1835 alene, ansloges til 3912 Spd. 48 f. og til Justitsvæsenet 1061 Spd. 96 f. At Udgifterne ved Fattigvæsenet ere saa store og derfor saa trykkende, er en Følge af Byens pludselige Tilvæxt under Krigsaarene, der tilfaldte en Mængde Mennesker som bleve brødløse da Freden bragte Tingene i den sædvanlige Gang, og disse Brødløse og deres Afkom er det nu som betynger Fattigvæsenet. Den Sum som for 1836 skal paalignes Indvaanerne i Fattigkat, udgjør 8000 Spd., altsaa 2000 Spd. større end i 1835. Aarsagen dertil maa dog søges i, at Kommunen tilstod Stiftelsen Kong Carl Johans Arbeids- og Opdragelses-Anstalt, i 5 Aar regnet fra 1835 — 1000 Spd. aarlig, der udlignes under Fattigskatten.

Denne Stiftelse, der skylder Deres Majestæts Gavnildhed og Naade sin Tilværelse, og staaer under Christiansands Byskabs Administration, er hovedsageligen en Opdragelses-Anstalt, da deri indsettes smaa Børn af begge Kjøn, der, foruden Underviisning i Religion, Skrivning og Regning, oplæres i simple men høist gavnlige Arbejder, saasom Bævning, Spinden, Strikning, Forfærdigelse af Skoe med mere.

Frugterne af dette Stiftelsens Formaal kan saaledes ikke ventes at modnes forinden flere Aars Forløb, ved at gjøre mange Trængende til sædelige, virksomme og gavnlige Indvaanere, istedetfor ellers til usædelige og ørkesløse; desuden giver Stiftelsen ogsaa gamle og svage Personer Anledning til Arbejde og Underholdning; men det er en Selvfølge, at saadan Stiftelse umuligen kan bestaae ved Productionens Indtægt, og derfor var det, at Kommunen beredvilligen bidrog ved den femaarige Understøttelse til Stiftelsens Vedligeholdelse, hvoraf den, vistnok med fuld Føie, kan nære de bedste Forhaabninger. Man vil desuden af den sidst paaberaabte Tabel finde, at saavel Antallet af de som nyde Understøttelse, som Understøttelsessummen selv, betydeligen er forøget, idet at den er 1967 Spd. 65 f. større end i 1829; og efter det forhen i den Anledning Anførte, vil man finde, at der ingen Sandsynlighed er for at Byens Lyngder ville blive formindskede ved Nedsættelse af Fattigskatten, hvorfor man saa meget mere med Længsel seer imøde, at det ottende ordentlige Storting paa anden Naade vil vide at formindskede disse Lyngder.

Uagtet Ligheden mellem Næringsgrenene i Mandal og Christiansand skulde bringe Formodning om, at ogsaa deres Frem- eller Tilbagekfriden i Velstand skulde være lige, saa kan dette dog fortiden neppe antages, da Mandal omtrent staaer paa samme mislige Punkt som i 1829. Aarsagen hertil

turde tildeels ligge i, at Communicationen til Lands imellem Stedet og dets Opland ei endnu er fuldført, men hovedsageligen i at flere Handelshuse, ved uheldige Speculationer i Trælaf og Steenmos, i Aarene 1826 og 1827 lede betydeligt Tab, der ogsaa rammede dets Opland, der leed Tab ved Kjøbmændenes Uheld, og som endnu langt fra ei er overvunden. Ogsaa her er Søgningen af fremmede og tildeels beskæftigede Skibe, disses Proviantering og Istandsættelse, en Hovednæringsgreen, som og Handedelen med Trælaf, hvilken dog i Godhed staaer tilbage for den som udfikkes fra Christiansand. Man tør dog nære sikkert Haab om, at dette Sted vil med Liden ogsaa gaae frem til det Bedre, og vil Stedet vinde meget ved Opførelse af den nu under Arbeide værende Broe over Mandals-Elven, ikke alene ved at Communicationen i høi Grad lettes, men og ved, at de ikke ubetydelige Færgepenge for alle Classer af Indvaanerne spares. Den under No. 5 vedlagte Tabel viser Stedets Industrie-Anlæg, ved hvilke ei heller Fremskridt kan antages at være gjort. Vel viser den under No. 6 vedlagte Tabel, at de næringsdrivende Borgeres Antal af alle Classer er forøget; men dette kan dog ikke ansees for noget gunstigt Tegn, da Erfaring viser, at Handelen og de deraf flydende øvrige Næringsgrene ei ere forbedrede, men kun at den Fordeel som disse Næringsgrene afgiver, nu er deelt mellem Flere. Da Vægterhold og Broelægningsudgifter ere temmelig ubetydelige, og da ingen Indretning til Gadernes Oplysning høves, saa ere Commune-Udgifterne ikke store. Fattigkatten, som beløber sig til omtrent 550 Spd. hvorved 35 à 40 Fattige erholde Understøttelse, er ogsaa lav, naar den sammenlignes med den som ydes i Christiansand, ja endog i Flekkefjord, der maa ansees at være meget velstaaende.

Saa vel Ladestedet Farsund som Flekkefjord ere hinanden næsten aldeles lige, saavel med Hensyn til deres Næringsgrenes Stilling som med Hensyn til Opland. Velstanden er paa begge Steder betydeligen tiltaget ved Sildefiskeriet, der i de senere Aar har afgivet rig Anledning til Erhverv, saavel for Stederne selv som deres Opland; men disse Steders Forfatning er næsten aldeles afhængig af dette Fiskerie, da der forøvrigt er fortiden høist liden Anledning til Exporthandel, og vel ogsaa Importhandelen vil betydeligen dale, hvis det, især for disse Steder, ulykkelige Tilfælde skulde indtræffe, at Fiskeriet ophørte; dog vil Exporthandelen vistnok udvides, naar de allerede besluttede Anlæg af Veie til disse Steder ere fuldførte.

Ogsaa til disse Steder søge fremmede Skibe, og de beskæftigede kunne ligeledes der, som i Christiansand og Mandal, ved Skibsværfterne erholde den fornødne Bistand. Hvad i Anledning af Mandal er sagt om Commune-Udgifterne, kan ogsaa anvendes paa disse Steder. Fattigkatten i Farsund, hvorved 23 Personer nyde Understøttelse, beløber sig til 300 Spd. og i Flekkefjord, hvor Antallet af de Fattige som nyde Understøttelse omtrent udgjør 20, er Udgifterne derved opgivet til 644 Spd. aarlig. Af den forhen paaberaabte Tabel No. 6 over næringsdrivende Borgere, sees at disses Antal ogsaa her betydeligen er tiltaget siden 1829, og denne Forøgelse kan man med Sikkerhed angive for en Virkning af det særdeles Liv som Handelen i de senere Aar der har faaet. Tabellen No. 5 udviser ogsaa de paa disse 2de Steder værende Industrie-Anlæg. Det er ved høieste Resolution af 7de Juli 1835 naadigt bestemt, at et Apothek maa anlægges i Farsund, men dette er endnu ikke sat i Drift.

I Flekkefjord er det, for hele Amtet saavel som for Medenæs og Naabygdelagets Amt samt den østre Deel af Stavanger Amt, oprettede Sygehuus for Nadesyge-Patienter; paa dette Sygehuus har i

de 5 Aar fra 1830 — 1834, begge inclusive været indlagt 366 Patienter; som helbredede udgaaede 318, døde 14, og som incurable hjemsendt 38. Hospitalet har intet Fond, dets Omkostninger udredes ved Ligning paa Amtets Matriculskyld. Den medicinske Pleie besørges af Districtslægen med en Uskistent. Dette Hospital er vist gavnligt som Helbredelsesanstalt, men især som Forebyggelsesmiddel mod Udbredelse af denne farlige Sygdom; men dets Beliggenhed i Udkanten af Amtet er saare uheldig, da Transporten af de Syge dertil er baade besværlig for dem og forøger Udgifterne; det burde derfor forflyttes til Christianssand, hvorved det kom til at ligge omtrent i Centrum af det District som benyttes der, og hvor Control med alle Vedkommende lettere kunde føres. Da Bygninger i Flekkefjord ere i høi Priis og da det modsatte er Tilfældet i Christianssand, vilde det fornødne Locale lettelig erholdes. I Flekkefjord er et Apothek.

C. Hvad der i de seneste fem Aar, indtil 1835 Aars Udgang, i det Væsentlige er bleven foretaget til Næringsveienes Fremme.

Herved maa nødvendigviis Tanken først fæste sig paa Agerdyrkingen og Anledningen til Communication imellem Stederne indbyrdes og imellem disse og Oplandet; derfor vil Amtet underdanigst tillade sig, først at yttre sin Formening om Udfikning af Fælledsskab, som det eneste Middel hvorved Bonden kan sættes istand til med Alvor at paataenke Forbedring i Agerdyrkingen, og derefter om Communicationen.

Om Udfikning af Fælledsskab.

At Agerdyrkeren ikke, naaget sin bedste Villie, ledsaget af endog roesværdig Flid, kan fremme sin Jords Forbedring saaledes som hans eget og Samfundets Vel fordrer, maa hovedsageligen søges i det saa hyppigen her i Amtet stedfindende Fælledsskab af Jord, som i egentlig Forstand umuliggjør det, for Jordens Eier eller Bruger, at frede og benytte den efter Ønske.

En kort Fremstilling af Jorddyrkerens Stilling i denne Henseende her i Amtet, hvor dette Onde hersker i ligesaa høi Grad som i andre Egne af Landet, vil formeentlig oplyse den fremsatte Sætnings Rigtighed.

Det er ikke det fuldkomne Slags af Fælledsskab, hvor flere ere Eiere af samme Jord, der her er det herskende; dette Slags af Fælledsskab er vel endog høist ualmindeligt, og naar det opstaaer, strax hæves ved de saakaldte Skyldfætningsforretninger; men det er den Art af Fælledsskab, som bestaaer i, at vel enhver Jordeiers Strækning, der er beqvem til Dyrkning (Hjemmeboen), er begrændset ved anerkjendte Mærker, hvilken Strækning bestaaer af en Mængde med Naboernes Strækninger sammenblandede Stykker af ubetydelig Størrelse. Saaledes finder man jevnlig 6 à 8, ja indtil 10 og flere Bønder boende tilsammen i et Thun Jordstykket som optager Husene). Husenes Antal er mere end nødvendigen stort, og disse saaledes fra hinanden splittede, at en Fremmed umuligen fra Baaningshusets Beliggenhed kan slutte sig til, hvilke af de omliggende Udhuse tilhøre Baaningens Eier; og dog er den Grund hoorpaa et Huus staaer, den Mand, som er Eier af Huset; allene Thunet bestaaer derfor af mangfoldige Parceller. Da enhver Bondes Attraae nødvendigviis er, saameget som muligt at have An-

deel i den Mark, der ligger nærmest hans Bolig, deels fordi han beqvemst kan dyrke, tilsaae og høste denne, deels fordi at denne Andeel drager Fordeel af Høvdningen ved at ligge i Nærheden af Thunet, hvorimod han unddrager sig saa meget som muligt for de fjernere Strækninger: saa er det en Selvfølge, at Hjemmemarken er i samme Grad parcelleret, ja endog i høiere Grad end Thunet. At under saadanne Omstændigheder ingen Fredning kan finde Sted, og derfor ei heller nogen hensigtsmæssig Dyrkning, er indlysende. Ulemperne begynde fra Foraarets tidligste Stund og vedvare til Vinteren indtræder; særskilt Græsning kan ikke finde Sted hvor En eier en ubetydelig Ager, en Anden dens endnu ubetydeligere Kene, En eier Jorden en Anden Træerne som voxe paa den. Gjerdning ligesaa lidt, hvor Nødvendigheden byder at den Enes Eiendom maa staae aaben, for at den Anden kan komme til sin. Dog, disse Mangler ikke alene ere, men i lang Tid have været anerkjendte, det viser vor Lovgivning tilfulde, og det seneste Beviss herpaa afgiver Loven af 17de August 1821 om Jords og Skovs Udskiftning af Fælledsskab.

I Almindelighed er man tilbøielig til at betragte vort Lands egentlige Jorddyrkere, Bønderne, som indskrænkede eller stiosfinede, der, af Tilbøielighed til nedarvede Vaner eller Fordomme, ei ville modtage bedre Oplysning, ei indsee deres egen Fordeel. Omendkjøndt denne Synsmaade muligen er ikke aldeles ugrundet i det Hele, saa er den dog kun tildeels rigtig. Utillbøieligheden til, eller maafee rettere Uvirkomheden i, at modtage og følge de Forbedringer, som den ved Tiden udviklede Oplysning medfører, ligger nærmere i Vanskeligheden i at udrede de Omkostninger, der ere en Følge af at benytte de Midler der skulle lede til Forbedringer, end i Utillbøieligheden eller Uvirkomheden selv. Denne Omstændighed har man overseet ved allene at henregne Uvirkomheden til Træghed, og derfor anvendt Lov (§ 6 i Lov af 17de August 1821) istedetfor Lettelse og Opmuntring.

I dette Amt kan Udskiftning, med høist saa Undtagelser, kun stee ved Sameiernes Udskytning af Thunet; denne er bekostelig og ofte for Eierne uovervindelig, og derfor affkrækkende; dertil kommer Forretningens Omkostninger, der sieblikkeligen ved Udodningen skal tilveiebringes; — disse Byrder er det, som formeentlig er den største Hindring i Fælledsskabets Ophævelse, og disse er det derfor ogsaa, som ved Lettelse og Opmuntring antages at burde hæves. Herimod kan man ikke indvende, at § 6 i Lov af 17de August 1821 viser Maaden hvorpaa Udskiftnings-Omkostningerne kunne næsten aldeles hæves. Denne Bestemmelse bidrager ei til at hæve Fælledsskabet, men kun til lovmæssigen at bibeholde det, uden at udsætte sig for den Undgjeldelse som Lovgivningen indeholder. Lovgivningens Bud er opfyldt ved et skriftligt Document om at Udskiftning er foregaaet; naar derfor Sameiere kun hæve enkelte Dele af Sameiet, saa maa man finde at dette Bud er opfyldt; thi Overenskomsten om saadan Deeling er jo ingen Control underkastet, uagtet desværre dog Erfaring viser, at hele Udskiftningen kun er et Spilfægterier; og desuden gives derved megen Anledning til at forurette tredie Mand, f. Ex. en Panthaber, ved underhaanden imod Erstatning at samtykke i en ulige Fordeling, der i høi Grad kan ned sætte den pantsatte Eiendoms Værdie.

Hensigten bør Staten saaledes formeentlig ei søge opnaaet ved Lov, men ved Lettelse, der opmuntrer til Ophævelse af Fælledsskabet, og giver Staten Ret til at føre passende Control over Udskiftningens hensigtsmæssige Opnaaelse.

Lettelse maa enten meddeles indirecte, det er: ved saa meget som muligt at indskrænke Omkostningerne ved Udfgiftnings-Forretningerne og Udflytningen, eller directe, ved at forskyde de Omkostninger som Udflytningen medfører.

Jo simplere Processformerne ere, jo mindre blive Udgifterne og jo mindre Anledning til vidtløftige Processer. Til en Simplification af Processformen henregnes Affkaffelsen om Paabudet om Forligs- mægling, cfr. § 8; — Formodningen om at Forligelsescommissionen skulde bevirke Forlig i selve Udflytningen, falder aldeles bort, som umulig efter Sagens Natur; kun altsaa om af hvem Forretningen skal udføres, kan blive Gjenstand for Forlig; men hvor den der fordrer Udflytning er fast bestemt til, kun at lade dette skee ved Sorensskriver og Mænd, er det klart, at Forligsprøven er kun en Formalitet, der koster Penge og Tid og lettelig giver Anledning til Indsigelser, der, givne Medhold af Retten, for- doble Omkostningerne.

Bestemmelserne i § 12 vise ogsaa, at Lovgivningen har tilfidesat Forligsprøven i høist vigtige Tilfælde; thi det behøver ingen Udvikling, at de Tvistigheder som deri omtales, aldeles ei ved den almindelige Klage have været Gjenstand for Forlig, ja efter § 10 kan vel endog Tvistigheder imellem Personer af Retten afgjøres, som ikke engang have været indkaldte for Forligelsescommissionen. Det maa i det Hele være tilstrækkeligt, at en Eier er berettiget til at forsøge Mægling ved Forligelsescom- missionen, at tvinge ham hertil, er formeentlig, efter det Foregaaende, unødvendigt.

Forfaavidt den i § 7 omhandlede Bestemmelse om Skyldfætnings-Forretninger, i Tilfælde af Mel- lemlag, ogsaa er gjeldende naar Udflytnings-Forretningen afholdes af Sorensskriver og Mænd, maa Be- stemmelsen ansees for unyttig, da Forandringen af Skylden, endog med meest Nøiagtighed, kan bestem- mes under Udflytnings-Forretningen selv, saa meget mere, som den ved Fogden førte Control nu er hævet.

Bestemmelsen i § 10 maa være givet for at hindre, at ei den ene Deeltager i Sameiet ved urig- tig Angivelse af sin Eiendoms Grændse imod sin Nabo, der ingen Deel har i Sameiet, skal tilføie en Medeier i Sameiet Skade, naar denne ved Udflytningen tillægges hans Jord.

Men betænker man, hvor nøiagtigen Bønderne kjende ei alene sin egen Gaards, men ogsaa Na- boernes Grændser, da er der liden eller ingen Grund til saadan Frygt, og snikkelig maatte det være, om denne bekostelige Grændseopgang kunde undgaaes eller i det mindste indskrænkes, til Expl. at den aldeles kunde frasfalbes, hvor Sameierne selv erklærede at kjende Grændserne med Naboerne.

Saa retfærdig som Bestemmelsen i § 1, om Fordelingen imellem Lodseierne af Udflytnings- Om- kostningerne, er, hvor saadant fuldkomment Fællesskab finder Sted som i § 11 omhandles, saa ubillig er den som oftest, hvor saadant Fællesskab, som her hovedsageligen omhandles, finder Sted, cfr. §§ 6 og 11. Det er formeentlig aldeles klart, at Lodseiernes Andeel i Omkostningerne bør staae i Forhold til det Gavn han har af Udflytningen og til den Andeel af Tid, som Udflytningen for hans Vedkom- mende medtager. Men dette Gavn og denne Andeel af Tid kan dog ei bedømmes efter hans Eiendoms Skyld. Antaget til Ex. at 6 Huder Jordegods eies af 4 Dypsidere, hvoraf den ene eier 3 Huder og de øvrige tre hver een Hud; den førstes Eiendom er kun i en høist ubetydelig Deel sammenblandet med de øvriges, og medtager, for at udflyttes, kun nogle faa Timer, de øvriges derimod ere aldeles

sammenblandede, og medtage for at adskilles flere Dage, ja Uger, saa maa det dog ansees ubilligt, at den Første skal bære Halvdelen af Forretningens Omkostninger; kommer nu hertil, at de øvrige Sameiere eller enkelte af disse, ved allehaande Riv og Tvist, spille Rettens Tid og derved forøge Omkostningerne, saa er der aldeles ingen Grund til at bebyrde den Første med, heri at tage Andeel. Retten derfor er det, som bør bestemme hvilken Andeel enhver af Lodsseierne bør bære af Omkostningerne, og denne Andeel bør, som anført, bestemmes efter det Gavn enhver Lodsseier har nydt, og den Tid som Udskiftningen af enhver Eiendom tjønnes at have medtaget.

Maa man anerkjende, at Udskiftning af Thunet som oftest er en ligesaa nødvendig Betingelse for en hensigtsmæssig Udskiftning af Jord, som denne for en fordeelagtig Jorddyrkning, saa maa man formentlig og anerkjende, at en Lodsseier ligesaavel kan fordre den første som den anden Betingelse opfyldt, naar han selv underkaster sig de samme Betingelser som sine Medlodsseiere; og ligesaavel som han kan fordre at disse skulle forholdsmæssig deeltage med ham i de Omkostninger, som Jordens Udskiftning medfører, saa kan han og fordre, at enhver Lodsseier, om han end ikke er af de Udskyttende, skal deeltage i de Byrder, som andre Sameieres Udskiftning forarsager. Overensstemmende hermed antages det derfor, at naar Udskiftning finder Sted, er den eller de Personer, som forrette Udskiftningen, berettigede til, efter Omstændighederne, at paalægge en eller flere af Lodsseierne at udskytte, og at bestemme hvilken Andeel af Udskiftnings-Omkostningerne enhver af Lodsseierne skal bære.

Efter saaledes at have angivet den indirecte Lettelse, som ved Ophævelse og Forandring af hidtil givne Bestemmelser med Hensyn til Udskiftningsbæset, formenes at burde foregaae, bliver den directe Lettelse til Opmuntring for Lodsseierne at tage i Betragtning. Den Formening er allerede tidligere ytret, at ikke Fordom og Træghed, ikke Mangel paa Erkjendelse af Udskiftningens Fordeel, allene bevirker, at Bønderne saalidet have benyttet den ved Lovgivningen erholdte Ret til Sameiets Ophævelse, men at Grunden hertil ligger, endog i høiere Grad, i Mangel af Evne til at bære de Byrder, som ere en Følge af hensigtsmæssig Udskiftning. Disse ere saa meget mere trykkende, som Fordelen ved Udskiftningen ikke strax indtræder, hvorimod de første Mars Brug lettelig forarsager Formindskelse i Jordens Afgrøde, som Følge af forandret Brug af Jordsmønnet, hvortil endvidere kommer Udgifterne ved Gjerders Oprettelse m. m. Intet Under derfor, at især de mindre formuende Lodsseiere affrækkes fra at søge Velstand ved Midler, hvis Kostende han ikke forud med Sikkerhed kan beregne, og som derfor kunne blive uovervindelige og lede til Armod.

Vil derfor Staten hæve Ondet, ei alene til Gavn for Ugerdyrkerne selv, men for det hele Stats-samfund, saa var det ønskeligt, at den kunde ved passende Midler skaffe Hindringerne for Ondets Ophævelse tilside ved Hjælp. Dette formenes uden nogen følelig Opoffrelse at kunne skee, ved at anvise en vis Sum aarlig, hvoraf Udgifterne ved Udskiftningsforretningerne og Udskiftning af Thunet dækkes, imod at Betkommende efter et vist Antal Mars Forløb, i derefter faldende faste Terminer tilbetalte Forskuddet, uden Tillæg af Renter, i Forbindelse med de almindelige Skatter.

Derved vilde man ei alene opmuntre til Sameiets Ophævelse, men man vilde vinde Ret til at kontrollere Udskiftningens hensigtsmæssige Foretagelse; Rettigheden erhverves ved det givne Forskud.

Det er vistnok ligesaa uomtvisteligt, at Lodsseierne selv eller ved duelige Mænd hensigtsmæssigen

kunne udføre Udføistningen, som det er stadfæstet ved Erfaring, at denne Nøttighed til mindelig Udførelse af Delingen i høi Grad misbruges, og at derved Hensigten næsten aldeles gaaer tabt. Man kan eller bør derfor ei negte Eierne at foretage saadan mindelig Udføistning, men man bør bidrage til at fremme den Udføistningsmaade, som giver Formodning om et fordeelagtigere Resultat. Den simpleste og sikreste Maade giver formeentlig den Udføistning som ledes af Sorensskriveren, naar denne vil opfylde hvad han bør. Dette opnaaes ved at indskrænke de juridiske Følger af de i Mindelighed udførte Forretninger, og ved at gjøre Nøttigheden til Forskud betinget af, at Forretningen udføres ved Sorensskriveren i Forening med udnævnte Mænd.

Betragter man de mange Motiver, som hidtil finde Sted for at lokke Lodsseierne til at fremme ufuldkomment Udføistningen, saasom Omkostningerne ved den mere vidtløftige skjønt sikrere Maade, Frygt for Tab ved en total Forandring i Jordsmønnen, og vel ogsaa Jorddom; føier man dertil Mangelen af Evne hos de valgte Mænd til at forfatte ordentligen det nødvendige Document; saa vil det maaskee være indlysende, at saadan Udføistning ei bør være bindende for stedse, ei alene for den nærværende men og for den tilkommende Eier. Saadan Forretning formenes at være givet tilstrækkelig juridisk Virkning, naar den vel blev givet fuld Kraft med Hensyn til de ved Udføistningen tildeelte Strækninger, men derimod ei hindrede Eieren fra ny Udføistning ved Sorensskriver og Mænd, dog, at ved denne blev lagt til Grund for Delingen den Jordsmøn, som Lodsseierne ved den frivillige Udføistning var tildeelt, ei den, som de før denne vare i Besiddelse af.

Maaden hvorpaa Forskuddet til Omkostningerne skulde gives, vil være simpel, skjønt forskjellig efter den forskjellige Anledning til disse. Forsaavidt Omkostningerne ved Forretningen angaaer, da bliver den Andeel enhver Lodsseier skal tage i Samme, af Retten at bestemme, dog saaledes, at de som maatte flyde af opstaaede Tvivligheder om Eiendomsret og deslige, § 12, ved Forretningen, ei indbefattes under de som Staten skal forskyde. Omkostningerne ved Udføistning kunde maaskee formindskes ved at paalægge samtlige Lodsseiere (Retten maatte, som før anført, være berettiget til at paalægge hvilkensomhelst af Lodsseierne Udføistning som den maatte finde hensigtsmæssig) at bidrage ved forholdsmaasigt personligt Arbeide, og de Omkostninger som ellers nødvendigen maatte medgaae, bleve forskudte efter en ved Lov fastsat Sum efter Skylden af den udføistende Lodsseiers Jord. En anden Fordeel kunde rimeligviis forenes hermed. Det er vistnok utvivlsomt, at Bøndernes Sæde- og Udhuse her i Eggen, som i de fleste andre Egne hvor Fælledskab finder Sted, ikke ere hensigtsmæssigen konstruerede; man kunde derfor maaskee bidrage til at hæve denne Mangel, ved at opmuntre til hensigtsmæssigere Bygningsmaade efter foreskrevne Regler ved dertil at give særskildt Forskud, hvilket naturligviis ene maatte bæres af den Lodsseier, som herpaa maatte indgaae.

Allerede af den Grund at Forskuddet igjen skulde tilbagetales i Forening med de almindelige Skatter, følger, at Staten maatte være sikret Tilbagebetalingen af Forskuddet i Eiendommen. Herved kunde det synes, at tidligere Panthavere eller senere Eiere kunne forurettes, men dette kan dog neppe antages i Virkeligheden at ville finde Sted, eftersom det med Visshed kan antages, at Eiendommen vilde ved Udføistningen vinde langt mere i Værdie end Forskuddets Beløb; og hvad Panthaberne

angaaer, saa ere disse vistnok langt mere udsatte for Tab ved Eierens nuhavende Net til egenraadig Udfikning af Fælledskab.

Disse Forslag støtte sig vel til Forudsætning om Forstud af Statscassen, der for sine Midler have saa mange Afløb; men skulde det ikke være baade retfærdigt og politisk rigtigt, at gjøre Offer for at forbedre Agerdyrkingen, hvorfor dog hidtil saa lidet er gjort, og som dog er en af Statens vigtigste Støtter.

O m C o m m u n i c a t i o n e n .

Vel maa man erkjende, at Amtets Velstand hovedsageligen er afhængig af det Standpunkt, hvorpaa Agerdyrkingen, Fædriften, Skovbruget, Fiskerie og Søfarten holdes; men man maa ogsaa erkjende, at Fordelene heraf ikkun ved beqvem Communication kunne i det højeste Maal nydes. Og tilfredsstillende er det, taknemmeligen at maatte erkjende det Meget, som i de senere Aar her i Egnen ved Veianlæg og Veiforbedring er foretaget til Districtets Held.

For fem Aar siden fandtes i Amtet ingen med Hjulredskab farbar Wei, undtagen en Deel af Hoved- eller Postveien fra Toftedals-Elven til Lyngdal, hvorimod den øvrige Deel af denne Wei indtil Sire-Elven, ikkun var farbar til Hest eller med Ræv; og den da saaledes med Hjulredskaber farbare Wei var ikkun høist maadelig ved dens mangfoldige Klever, dens Smalhed, dens Mangel paa tilstrækkelig Opfyldning og paa Broer og Rækværk. Disse Mangler ere i de senere 5 Aar deels allerede hævede og deels ville i saa paafølgende Aar vorde det. Kleverne ere paa mange Steder formindskede ved Veiens Omlægninger, Fyld er paaført og Veien i Almindelighed gjort bredere; Broe er oprettet over Søgne-Elven og Rækværk anbragt paa alle for Færsele farlige Steder; men Hovedværket, hvad Postveien angaaer, er dog det tre Mile lange Wei-Anlæg fra Lyngdal til Nørvig eller Fedde, paa Veien imod Flekkefjord eller Stavanger Amt's Grændser, der nu fra en farlig steil Rivevei er omdannet til en beqvem jevn Kjørevei; derved har man betydeligen forøget Communications-Middelet, ei alene imellem dette Amt's Handelssteder, men og imellem disse og Rigets øvrige Handelssteder, og de Hindringer for en aldeles aaben Communication, som endnu finde Sted, ville ifølge de allerede faldne kongelige Resolutioner, om kort Tid forsvinde. Ladestederne Flekkefjord og Farsund ere hidtil begge berøvede noget somhelst brugbart Communicationsmiddel tillands med Omegnen.

Flekkfjord er aldeles blottet for Wei; efter Bestemmelsen skal Hovedveien fra Nørvig eller Fedde til Stavanger Amt's Grændser gaae om Flekkfjord; derved opnaaes Hensigten, nemlig at gjøre den hele Postvei igjennem Amtet farbar med Kjørerredskaber, og sætte Ladestedet Flekkfjord i Forbindelse med dets eget Oppland og med Nabostederne. Farsund har indtil nu, kun ved en høist besværlig Rive- eller Kjørevei gjennem den 2 Mile lange Spindstange staaet i Forbindelse med Postveien i Nærheden af Gaarden Qvavig i Lyngdal; denne Strækning er nu paabudt anlagt som Hovedvei, og samme Fordeel vil derved tilflyde dette Sted og dets Omegn, som ere anførte om Flekkfjord.

Mandals-Elven, som hidtil ved Mandal kun ved Færger kan passeres, bliver nu forsynet med Broe, et Arbeide som rimeligviis i anstundende Sommer vil blive fuldført. Derved vil ikke alene megen Besværlighed undgaaes for alle der Reisende, men især for Mandals Indvaanere, som ved

Elven deles, ved at det egentlige Mandal laae paa Elvens vestre Side og Malmøe med Klebens særdeles gode Havn paa den anden Side.

Hvor væsentlige disse allerede paapegede Forbedringer ere, saa ere der dog andre foregaaede og vilde foregaae, der ikke ere mindre velsignelsesrige for By og for Bygd. Var den egentlige Postveis Forfatning kun maadelig, saa kan man let tænke sig Bygdeveienes Stilling. Det gamle System for Veianlæg viste sig her paa det høieste. Enhver Myr var undgaaet som uskiftet, enhver dyrkbar Jordsmøn som efter Formening gavnligere til et andet Brug; Broer fandtes sjelden eller aldrig, da man enten vadede gennem Elve og Bække, eller nsiedes med en elendig saakaldet Klap. Derimod havde man tilsyneladende med al Omhyggelighed bestræbt sig for, at lade Veiene løbe over de høieste Fjelde og igjennem de laveste Dale, hvorved Pasagen uendeligen besværliggjordes, og Veilængden forøgedes. Nu derimod ere følgende Bygdeveie deels allerede gjorte kjørbare, deels under Arbeide og deels paatænkte til snar Udførelse:

Veistrækningen (5 Mile) fra Christiansand til Rile i Hægeland's Sogn er nu beqvem for Kjøre-redskaber; derved er Communicationen med Byen aabnet for endeel af Oddernæs, Venne'sland, Ørebøe og Hægeland's Sogne; men ei alene disse Bygder vilde nyde Fordelen heraf, ligesaa vigtig vil den blive for en stor Deel af Raabygdelagets Fogderie ved den foreslaaede Fortsættelse af Veien, enten fra Rile igjennem Raabygdelaget til Sætersdalen, eller igjennem Venne'sland og Jveland's Sogne til Raabygdelaget og Sætersdalen, hvilket her bemærkes efter som disse Bygdelaag udgjør Christiansand's bedste Opland.

Strækningen fra Gaarden Brændaafen, beliggende ved Postveien i Grebstad Sogn, til Bjelland's Præstegaard (4 Mile) er paa samme Maade gjort kjørbar; herved aabnes Communicationen med Christiansand for størstedelen af Grebstad Sogn, endeel af Ørebøe, Fjind'sland og Bjelland's Sogne.

Fra Mandal er et aldeles nyt Veiarbeide fuldført til den een Mill derfra beliggende Gaard Radeland i Holme Sogn, hvorfra Bygdeveien fortsættes til Bjelland's Præstegaard, hvor den kommer til at støde sammen med den næst forhen anførte Bei til Christiansand; ved denne Bei vil Communicationen med Mandal være aabnet for endeel af Holme, Ølebøe, Løvdal, Fjind'sland og Bjelland's Sogne.

Da der er Sandsynlighed for, at Maserald Sogn i Raabygdelagets Fogderie vil erholde en Bygdevei til Bjelland's Præstegaard, saa vil dette Sogn faae lige Udgang til Christiansand og Mandal, og rimeligviis vinde ved Concurrenzen mellem disse Handelssteder.

Samme Fordeel har tildeels Bygdeveien fra Postveien ved Valle Præstegaard langs Undal's Elven til Grinnem erholdt, hvorved Communicationen er forbedret for Valle, Vigmostad, Konnesmoe og Grinnem Sogne med Mandal og Ladestedet Snig under Mandal's Tolddistrict.

Endelig er Communicationen paa lignende Maade aabnet imellem Farsund og endeel af Lyngdal, hele Øvaas, Heggebostad og Egens Sogne, ved den Kjørevei som er istandbragt fra Lyngdal til Egen.

Uagtet den Bistand som Staten dertil har ydet og fremdeles vil yde, saa have disse Veianlæg været i høi Grad bebyrdende for Almuen; men den erkjender ogsaa fuldkommen det store Gaavn som den selv nyder af Forbedringen; og især nyder allerede Christiansand's nærmeste Opland Fordelen heraf, ved Veienes jævnlige Brug til, paa hensigtsmæssige lette Kjørrer, at føre deres Producter til Byen og

igjen derfra hjembringe deres Fornødenheder, da Bønderne før ifkun om Vinteren paa Føre kunde frembringe sine egne Varer til Salg, og kun i den yderste Nød ved Rløven, i Mangel af Vinterføre, afhentede Varer fra Byen; — og netop fordi Vinterføret heri Egnen er høist ustadigt, viser Veienes Farbarhed til alle Aarstider sig meest gavnlig.

Det er en kjær Pligt for Amtet her at maatte erkjende, at de store Fremskridt som denne Egn ved disse Forbedringer har gjort og forhaabentlig fremdeles vil gjøre, skylder man for en stor Deel den constituerede Veimester Hr. Ingenieurpremierlieutenant Johnson, der med særdeles Kyndighed og utrættelig Iver har taget sig af denne vigtige Sag.

Hvad Communicationen tilføes angaaer, da har derved ingen Forandring fundet Sted, medmindre man vil herunder indbefatte Opførelsen af Oxøe-Fyr og den dermed corresponderende Odderøe-Lygtefyr. Somændene kunne ikke nok prise disses hensigtsmæssige Anlæg og fortræffelige Indretning, og glædeligt er det, at man allerede nu ei er uden Exempel paa, at Skibe, i stormfuld Nat, uden Løds, ene ledet ved disse Fyre, have fra det aabne Hav fundet Christiansands sikke Ankerplads. Samme heldbringende Følger for Handel og Søfart ville ogsaa de paa Lister nu under Arbeide værende Fyre, snart medføre.

Det vil maaskee ei være uden al Interesse, at bringe i Erindring et for vel omtrent 30 Aar siden paatænkt og endog paabegyndt, men opgivet Arbeide, ved at gennemgrave Spangereid-Banke, og derved paa dette Sted forene Nordsøen med Lene- eller Lenesfjord.

For at tydeliggjøre sig Hensigten med denne Forening, maa man bemærke, at fra Korshavn, der ligger vestenfor Lindersnæs, kan man gennem Lenesfjorden fare til Spangereid, hvis nordlige Side begrænses af denne Fjord og ligger østenfor Næsset; — ved Gjennemgravningen af Spangereid-Banke vandt man, at man ved Kystfart undgik at gaae udenom Lindersnæs, — som i stormende Veir medfører stor Fare og ofte en Forsinkelse af mere end 8 Dage, der, som forhen paapeget, for Byerne østenfor Næsset lægger betydelig Hindring i Veien for Afbenyttelse af det Sildefiskerie, som vestenfor dette finder Sted, eftersom den friske Sild ei uden Skade taaler at ligge ufaltet længere end 2 à 3 Dage, hvoraf følger, at Silde enten bedærves underveis, naar Næsset ikke betimelig kan passeres, eller at den maa saltes paa Fiskestedet, som i mange Henseender er langt bekvemmere end naar Saltningen kunde foregaae paa Speculanternes Hjemsted, da derved undgaaes at didsende Fartøier, Lønder og Salt, — men kunde indenskjærs passere dette Næs igjennem Lenesfjord og Spangereids Kanal; og i Krigstilstælde vilde denne Indenskjærssart vise sig fordeelagtig, ligesom den maaskee ei heller vilde være uhenigtsmæssig ved Koenflotillens Anvendelse. Aarsagen hvorfor man frafaldt den endelige Udførelse, kjendes ikke; muligen fandtes uovervindelige Naturhindringer, muligen stod Fordelen ei i Forhold til Omkostningerne, skjøndt disse rimeligviis ei vilde være særdeles store, da den hele Banke som skulde gennemskjæres, vel neppe udgjør 2 à 300 Favne og tilsyneladende alene bestaaer af løs Sandbund; muligen blev Standsningen af Arbeidet bevirket ved Krigsudbruddet i 1807. I al Fald formenes det, at Sagen fortjener Opmærksomhed, hvilken Formening har foranlediget, at den her er paapeget.

Hvad der forøvrigt er foretaget med Hensyn til Agerdyrking, Fædrift og Fiskerie er allerede forhen underdanigst anført. Paa Hagedyrkning og Frugttræers Opelsning lægges liden eller ingen

Vind, naar undtages i Aae Sogn i Lyngdals Præstegjeld og i Lved Sogn; dog søge de paa Landet boende Embedsmænd ogsaa i denne Henseende at give Bønderne et følgeværdigt Exempel, ligesom og Lister og Mandals Amts Landhuusholdningselskab ved Præmier hertil opmuntrer.

Dette Amt, især Egnen vestenfor Christianssand, har ogsaa vundet ved den kongelige naadigste Resolution af 30te October 1830, ifølge hvilken Posten nu to Gange ugentlig befordres fra Christianssand til Stavanger, da Befordringen forhen kun skedte een Gang ugentlig.

At enkelte af Amtets Embeds- og Ombudsmænd, især Præsterne og Lensmændene i Ørebøe, Holme, Bjelland og Øvre Qvinesdals Præstegjelde, aldeles mangle Postindretning fra de nærmest liggende Postcontoirer og Postaabnerier, er en Mangel som meest føles ved Usikkerheden og Langsomheden i Correspondencen angaaende offentlige Gjenstande, og der formenes allerede at ville være vundet meget i denne Henseende, naar Fodposter indrettedes, om disse endog kun hver anden Uge befordredes, da man derved i offentlige Forretninger kunde holde en bestemtere Control, som nu vanskeligen kan finde Sted, eftersom Vedkommende med fuld Føie kan retfærdiggjøre sig ved Umuligheden i at kunne være ansvarlig for Befordringen, naar simple Leiligheder benyttes, — og ved at bruge Expresser til Befordringen, som ofte skeer i de vigtigere Anliggender, bebyrdes det Offentlige med Udgifter, som spæredes naar Fodposter indrettedes.

Alf forestaaende, efter Evne og i Forhold til og overensstemmende med de Oplysninger som have været at erholde, forfattede Indberetning, vil Deres Majestæt naadigst erfare: at Lister og Mandals Amt, saavel Kjøbstad og Ladesteder som Landdistrict, i de seneste 5 Aar ere gaaede frem i Velstand; og at denne fremdeles vil tiltage, er et Haab Deres Majestæts vise Styrelse og Landets lykkelige Forfatning under Forsynets Baretægt hæver til Visshed.

Christianssand den 6te Februar 1836.

Underdanigst
S ch o u b o e ,
Stiftamtmand.

No. 1.

T a b e l

over hvormange Tønder Land der i Lister og Mandals Amt ere af Nytt optagne i de sidste fem Aar indtil Udgangen af Aaret 1835, forsaavidt saadant har været at erfare.

Sogne.	Tønder Udsæd (Land).	Anmærkninger.	Sogne.	Tønder Udsæd (Land).	Anmærkninger.
A. Mandals Fogderie.			B. Lister Fogderie.		
1 Fjndslands Sogn .	15		1 Næs } Sogne . .	16½	
2 Løvdals } — . .	20		2 Hitterøe } — . .	15	
3 Hølebøe } — . .	90		3 Bafke } — . .	50	
4 Holme } — . .	100		4 Tonstad } — . .	2	
5 Hartmark } — . .	15		5 Gyland } — . .	65	
6 Halsaae } — . .	80		6 Fedde } — . .	5	Ingen Opgivelse erholdt.
7 Søgne } — . .	5		7 Fjotland } — . .	3	
8 Grevstad } — . .	10		8 Viknæs } — . .	10	
9 Oddernæs } — . .	16		9 Vandfæ } — . .	10000	□ Favne.
10 Vennestrand } — . .	50		10 Herøds } — . .	20	
11 Hørebøe } — . .	10		11 Spindø } — . .	181½	
12 Hægeland } — . .	16		12 Næe } — . .		
13 Tveds } — . .	50		13 Nvaas } — . .		
14 Balle } — . .	10		14 Duffad } — . .		
15 Vigmostad } — . .	8		15 Hægbofad } — . .		
16 Konnesmoe } — . .	5		16 Egen } — . .		
17 Spangereid } — . .	424		17 Grinnem } — . .		
			18 Bjellands } — . .		

No. 2.

F o r t e g n e l s e

over hvormange Kornvarer omtrentlig kjøbes aarlig i Landdistriktet.

Fjndslands Sogn	160	Tønder.	
Holme Præstegjeld	300	—	
Mandals do.	190	—	
Søgne do.	200	—	
Oddernæs do.	800	—	
Hørebøe do.	700	—	
Tveds do.	450	—	
Undals do.	830	—	
Flekkefjords do.	3000	—	
Bafke do.	300	—	
Nedre ; Nvinesdals Præstegjeld	1300	—	
Vandfæ do.			
Herøds do.	300	—	
Lyngdals do.	500	—	
Høre ; Nvinedals do.	300	—	Fjotlands Sogn kjøber ubetydeligt.
Bjellands og Grinnem Sogne	900	—	
Tilsammen	10230	Tønder.	

T a b e l

over de vigtigste Industrie Anlæg, som gives i Lister og Mandals Amts Landdistrict ved Udgangen af 1835.

	Mandals Fogderie.							Lister Fogderie.							Tilsammen.		
	Kindslands Sogn.	Holme Præstegjeld.	Mandals Præstegjeld.	Sogne Præstegjeld.	Ødernes Præstegjeld.	Hvørbø Præstegjeld.	Rvøds Sogn	Undals Præstegjeld.	Klettefiords Præstegjeld.	Batte Præstegjeld.	Nedre-Øvindsø Præstegjeld.	Mandfæ Præstegjeld.	Hørods Præstegjeld.	Lyngdals Præstegjeld.		Øvre-Øvindsø Præstegjeld.	Vejland og Brimms Sogne.
Brændeviins-Brænderier	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1	:	:	1	3	:	3	13
Garverier	:	:	1	1	1	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	4
Kalkbrænderier	:	:	:	:	2	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	2
Møllebrug	:	:	1	:	2	:	1	1	1	1	:	:	:	:	:	:	7
Oliemøller	:	:	:	:	:	:	:	:	1	:	:	:	:	:	:	:	1
Pottemagerier	:	:	:	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1
Saugbrug	1	17	1	5	14	26	14	14	9	16	4	:	:	2	4	4	131
Spigerværker	:	:	:	:	:	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:	1
Stampemøller	:	1	:	2	1	:	1	:	:	:	:	:	:	:	:	1	6
	1	18	3	8	21	26	17	16	11	18	4	:	1	5	4	13	166.

Anmærkning. Med Hensyn til Saugbrug bemærkes, at af de i Mandals Fogderie opførte 92 ere 49 privilegerede og 43 uprivilegerede; hvad Lister Fogderie angaaer, da formenes kun de 2 i Lyngdals Præstegjeld anførte, at være privilegerede. Hvad Møllebrug angaaer, da deriverer disses ubetydelige Antal af, at hver Gaard med faa Undtagelser har en saakaldet Flomqværn, hvorpaa til Gaardens Fornødenhed males, og hvis Antal vel ikke uden Overdrivelse kan antages at være mellem 14 à 1500. Med Hensyn til de i Lister Fogderie opgivne 13 Brændeviins-Brænderier, da bemærkes, at det i Hørods Præstegjeld drives ikke, og den samtlige Production af de øvrige 12 er opgivet til omtrent 4000 Potter aarlig.

T a b e l

over de Personer, som i hvert Sogn eller Præstegjeld nyde Understøttelse af Fattigvæsenet, forfattet efter Sognepræsterne's Opgave.

Sogne eller Præstegjelde.	Antallet af Fattige.	Understøttelse.		Total Understøttelse.	Anmærkning.
		3 Mark beregnet til Penge.	3 Penge.		
		Spd.	Spd.	Spd.	
Bjellands Præstegjeld	79	317	;	317	Forfaavidt Lister og Mandals Fogderie angaaer, altsaa ikke Naserald Sogn.
Holme do.	52	316	100	416	
Mandals do.	40	190	100	290	Heri ikke indbefattet Mandals Ladested.
Sogne do.	35	;	;	650	Sognepræsten har opgivet at Understøttelsen skeer deels ved Naturalpræstationer deels ved Penge, men ikke specificeret Beløbet af hver Præstation.
Oddernæs Sogn	52	;	;	912	Samme Bemærkning.
Dyrebøe do.	26	119	53	172	
Hægeland's do.	18	99	7	106	
Benneslands do.	16	119	36	155	
Eveds do.	24	620	;	620	
Undals Præstegjeld	90	1000	;	1000	
Flekkefjords do.	23	;	;	822	Samme Bemærkning som for Sogne Præstegjeld.
Bakke do.	39	;	;	500	Forfaavidt Lister og Mandals Amt angaaer; Naaden hvorpaa Understøttelsen skeer er ikke opgivet.
Nedre : Qvinesdals Præstegjeld	35	;	;	650	Understøttelsesmaaden ei heller her opgivet.
Bandsøe Sogn	56	;	;	400	Samme Bemærkning.
Herøds Præstegjeld	27	;	;	134	Ligeledes.
Næe Sogn	55	453	70	523	
Dustad do.	28	189	39	228	
Qvaas do.	21	31	3	34	
Hægebostad Sogn	25	167	52	219	
Egens do.	4	84	6	90	
Sjotlands do.	12	78	6	84	
	757			8322	

Tabel

over de vigtigste Industrie-Anlæg som gives i Christiansand, Mandal, Farsund og Flekkefjord.

	Christiansand.			Mandal.			Farsund.			Flekkfjord.		
	Antal.	Production.	Mestere og Arbejdere.	Antal.	Production.	Mestere og Arbejdere.	Antal.	Production.	Mestere og Arbejdere.	Antal.	Production.	Mestere og Arbejdere.
Brændeviins- Brændrier.	5	Ei opgivet.	11 à 14	1	50000 Potter.	6	1	Drives ikke.	:	2	99271 Potter	10
Farverier	2	2000 Al. Vad: mel foruden Garn m. m.	3	1	806 Al. Vad: mel foruden Garn m. m.	2	:	:	:	2	3950 Al. Vad: mel foruden Garn m. m.	3
Garverier	2	820 Huder og 5900 Skind.	12	1	550 Huder og 2000 Skind.	5	:	:	:	1	150 Huder og 450 Skind.	2
Kardefabrikker . .	2	130 Par Kar: der.	2	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Korn-Vandmøller Reebflagerier . .	2	14216 Tdr.	5	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	1	150 Skpd. Tougværk for: uden Liner og Merling.	14	1	130 Skpd. Tougværk af forskjellig Slags.	8	1	50 Skpd. Tougværk.	7	:	:	:
Teglbrændrier . .	1	60000 Stkr. Teg- og Muur: steen.	8	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Tobaksfabrikker . .	11	33560 Pund Skraatobak.	44	3	1000 Pund Skraatobak og 1000 Pund Kædstobak.	7	4	9000 Pund Skraatobak og 300 Pd. Røgtobak paa de 3 Far: briker, den 4de drives ikke.	13	1	7000 Pund Skraatobak og 300 Pund Røgtobak.	2
Veirmøller	:	:	:	1	Herpaa males ikke for Frem: mede.	Ei opgivet.	1	500 Tønder.	3	:	:	:
Ølbryggerier . .	1	6000 Potter.	1	:	:	:	:	:	:	:	:	:
	34			8			7			6		

Lifter og Mandals Amt.

Tabel

over de næringsdrivende Borgere i Amtets Handels-Steder.

	Kjøbmænd.		Høstere.		Marketerter, Bærtskhuusholdere og deslige.		Haandværkere.		Fabrikanter og Kunstnere.		Skippere.	
	1829	1835	1829	1835	1829	1835	1829	1835	1829	1835	1829	1835
Christiansand	106	97	37	33	135	90	174	181	7	9	76	64
Mandal	52	57	2	3	14	19	24	27	2	3	77	92
Farsund og Flekkefjord	48	64	3	8	14	20	19	33	2	2	182	234

Anmærkning. Under Haandværkerens Tal er ogsaa indbefattet Brændeviins-Brændere, Farvere og Garvere, og under Fabrikanter og Kunstnere: Tobakspindere, hvilket bemærkes med Hensyn til den under No. 5 vedlagte Tabel over Industrie-Anlæg.

Tabel

der viser Christiansands Indvaaneres paalignede Udgifter ved Kjøbstædskat, Communeudgifter og Fattigkat for Aarene 1829 og 1835.

I hvilket Aar.	Kjøbstæds- kat.	Communeudgifter.		Fattigforsørgelsen.		Total Beløb.		Anmærkning.
		Næring- kat.	Grnd- og Bygningskat.	Antal Fattige.	Den paalignede Fattigkat.	Spd.	§.	
1829	Spd. 3328	Spd. Ingen.	Spd. 9500	591	Spd. §. 7145. 12.	Spd. §. 19973. 12.		Fattigvæsenets totale Udgift, iberegnet Afdrag og Renter 437 Sp. 100 §. udgjorde i 1835 10022 Sp. 101 §. derimod i 1829, iberegnet Afdrag paa Gjeld og Renter 1410 Spd. 44 §. 9027 — 100 §. saaledes større Udgift i 1835. 995 Sp. 1 §. hertil Differencen mellem Afbetalingerne 972 — 64 §. Altsaa Differencen mellem Udgifterne i 1835 og 1829 1967 Sp. 65 §.
1835	1050	2000	9600	634	6000. §.	18650. §.		

Stavanger Amt.

Til Kongen!

Følge Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827, tillader Amtet sig herved underdanigst at afgive følgende Rapport om Stavanger Amts oeconomiske Tilstand for de 6 Aar fra 1830 til 1835 Aars Udgang, saavel i Almindelighed, som om dets forskjellige Næringsgrene i Særdeleshed.

A. Landdistricterne angaaende.

Hvad Jordbruget angaaer, da er samme i jevnlig Tiltagende, og vilde være det endnu mere dersom Kornpriserne vare høiere og denne Næringsgreen saaledes mere lønnende; dog have Kornpriserne været høiere i Aaret 1835 end i de senere foregaaende Aar.

I Kystdistricterne, hvortil kan henregnes Sogndal og Egersunds Præstegjelde, Federen og det meste af Nysylke Fogderie, er Søelimatet det herskende, der i Almindelighed medfører fugtige, men derhos noget varme Sommere; dog er Veiret ustadigt, især om Høsten og Vinteren. Af Frost til Skade for Kornet veed man ikke der at sige. Derimod er i Dalerne formegen Lørke om Sommeren undertiden skadelig, fordi Jordbunden paa mange Steder er sandig og tør. I Fjelddistricterne, især i Sirdalen, tager Kornet ofte Skade af Frost. Ellers bestaaer Jordbunden i hele Amtsdistrictet meest af Sand og Muldjord, den sidste i større eller mindre Grad blandet med hiin, samt tildeels Myrjord, men høist sjelden Leerjord. Den bedre Jord, nemlig Muldjorden, er i Almindelighed opfyldt med store Stene, der gjør Optagning af ny Ager særdeles besværlig og bekostelig. I de gamle Ager findes og en Mængde saadanne store Stene, der har gjort det umuligt paa de fleste Gaarde at bruge Ploug; men i de senere Aar har man begyndt med ved Minering at sprengte Stenene og bortføre dem, hvorved Plougens Brug er bleven mere almindelig. Dette skyldes fornemmelig Opmuntring af Amtets

Landhuusholdnings-Selskab og sammes Medvirkning, da det har overladt Jordbrugerne Krudt til Miering mod nedsat Betaling, saa og med Præmier belønnet fortrinlig Flid i Jordbruget. Til den Fremgang Jordbruget har gjort i de senere Aar, maa og, som vigtige Aarsager, henregnes FælledsKøbets Ophævelse, hvormed gjøres god Fremgang, og deraf følgende Jordloddernes Indhegning, samt Salget af beneficeret Gods til privat Eiendom. At tillægge gamle Agre til Eng er vel noget begyndt med, men det er langt fra ikke almindeligt, ligesom man heller ikke kjender til andet Sædskifte, end tildeels at afveyle med Potatos og den almindelige Sædeart Havre. Kunstige Enge ere høist sjeldne og Hovedsagelig kun i Stavangers nærmeste Omegn. Gjødselblanding bruges vel, men drives endnu ikke til den Fuldkommenhed som paa Østlandet. Ved Søkysten benyttes tillige Tang og Affald af Sil (Gan) til Gjødsel. De Egne, som i den senere Tid have gjort meest Fremgang i Agerbruget, ere Soggendals, Lunds og Hellelands Sogne i Dalerne, Lye, Kleps, Høilands og Stavangers Præstegjelde i Jederen, Fjindøe, Rennesøe, Augvaldsnæs, Torvestad og Meerstrands Præstegjelde i Rysfylke Fogderie; dog maa det bemærkes, at ogsaa adskillige Jordbrugere i de øvrige Sogne i Amtet have i denne Henseende høvederlig udmærket sig. Flere Sogne, hvoriblandt det meste af Jederen, Rennesøe og Fjindøe Præstegjelde, kunne ikke alene brodføde sig selv, men ogsaa, særdeles i gode Aaringer, sælge meget Korn og Potatos. Enkelte andre Sogne, som Hellelands, Augvaldsnæs og tildeels Torvestad Sogne, antages at kunne i gode Aar brodføde sig selv; men de øvrige trænge til Kornkjøb i større eller mindre Grad. Agerdyrkningsredskaberne ere i Almindelighed maadelige og slet konstruerede, dog have Nogle i den senere Tid, især i Omegnen af Stavanger, samt i Høilands, Kleps og Thime Sogne paa Jederen, og paa endel Steder i Rysfylke, anskaffet sig forbedrede Agerdyrkningsredskaber, hvilke efterhaanden ville blive mere almindelige, da man allerede erkjender Nytten deraf. Mangel paa tilstrækkelig Driftscapital er ogsaa en Aarsag til, at Jordbrugerne af Bøndestanden ikke have kunnet anskaffe sig gode Agerdyrkningsredskaber.

Det maa vel og antages, at nogle Lærlinge fra Agerdyrknings-Seminariet paa Semb, som ere komne her til Districtet, have i enkelte Egne bidraget til bedre Agerdyrkning; dog skal Fordelen derved ikke ganske have svaret til Forventningen, hvortil Grunden vel fornemmelig maa søges i, at Jorden i disse Egne fordrer en anden Behandling, end den de have lært ved Seminariet, ligesom Climat og den hele Landhuusholdning er forskjellig. Fordom imod alt Nytt, især naar det ikke strax giver Fordeel, har vel ogsaa bevirket, at almindelig Mand kun for en ringe Deel har ført sig deres Exempel til Nytte.

Den almindelige Sædeart i hele Amtsdistrictet er Havre,* og dernæst Blandkorn (Havre og Byg sammenblandet); af Byg saaes kun lidet, endmindre af Rug, og næsten intet af Hvede. Potatosavlten er derimod af Betydning og tiltager aarlig. Af Landhuusholdnings-Selskabet har været uddeelt smaa Portioner af fremmede Kornsorter til Forsøg, men man har endnu ikke faaet tilveiebragt noget tilfredsstillende Resultat om disse Kornsorters Fortrinlighed for disse Egne. Bælgfrugter dyrkes ikke, ei heller Hør eller Hamp, uden det kan have været af Enkelte til Forsøg. Til Høraavl skal Jordbunden ikke være skiftet, og man kjender ogsaa kun lidet til den rette Maade at tilberede Hørrøen. De almindelige Sædarter, Havre og Blandkorn, give 6 til 8 ja 10 Fold, og Potatos almindelig 10 til 15 Fold.

Aarsagen til at Havresæden meest dyrkes, er deels fordi den behøver mindre Gjødsel end Byg, og

deels fordi Havrehalmen er mere tjenlig til Dvægfoder end Halm af andre Kornsorter. Klimatet ved Søkyften er ikke gunstigt for Vintersæd. Humlehauger findes kun paa enkelte Steder i Dalerne og i de indre Dele af Rysfylke, da Jederen, og overhovedet Rysfjeldsdistricterne, ere for skovbare og formeget udsatte for haarde Søvinde til at Humleavlen der kan lykkes. Haugevæsenet er af en saare liden Betydning, og indskrænker sig almindelig til smaa Raalhauger ved Husene. I Dalerne, og enkelte Trakter af det Indre af Rysfylke, er Klimatet ikke ugunstigt for Dyrkningen af Frugttræer, og der findes paa adskillige Gaarde Kirsebær, Æble, Pære, og Blommetræer som bære ret god Frugt, saa at endog noget deraf sælges. Paa Jederen og isvrigt ved Søkyften lykkes ikke Frugttræerne formedels de skarpe og haarde Vinde.

Efter vedlagte Fortegnelser Litr. A og B er, i de 5 Aar fra 1830 til 1834 inclusive, optaget af udyrket Jord til Ager:

i Jederen og Dalernes Fogderie 3100 Maal eller 775 Lønder Land,
og i Rysfylke Fogderie 1461 $\frac{9}{10}$ — — 365 $\frac{1}{2}$ — —

Da dog endeel gamle Agre ere blevne lagte til Eng, saa kan ikke al den optagne ny Jord anses som Tillæg til Agerens Areal. Bemeldte Fortegnelser vise ogsaa, at der i de to sidste Aar er optaget betydelig mere udyrket Jord aarlig end i de 3 første, og at følgende Jordbruget er i Tiltagende. For Aaret 1835 har man ikke endnu kunnet erholde nogen fuldstændig Opgave om optaget udyrket Jord. Kun for 7 af Jederen og Dalernes Fogderies 15 Skibreder har man erholdt en saadan Opgave, og efter samme er i disse 7 Skibreder i 1835 optaget 133 Maal eller 33 $\frac{1}{4}$ Lønder Land ny Jord til Ager. Man er dog temmelig forvisset om, at der i det Hele taget ikke er optaget et mindre Areal af udyrket Jord i sidstnævnte Aar end i Aaret 1834.

Som Hindringer for Jorddyrkningens bedre Fremgang kunne anføres:

- a) det endnu for en Deel stedfindende Fælledsskab;
- b) Mangel paa tilstrækkelig Driftscapital;
- c) de lave Kornpriser i de senere Aar og høi Arbejdsløn;
- d) Jorbundens besværlige Dyrkning, der ved nye Agres Optagelse fordrer betydeligt Arbejde og store Omkostninger; og
- e) at megen Arbejdskraft, til Skade for Jordbruget, anvendes til Fiskerierne og Søfarten, skjønt dette dog i det Hele taget er maaskee mere gavnlig for Landet.

Fædriften er i de egentlige Kornegne kun ubetydelig, da Høavlen der er ringe og Udmarkerne flette, der foraarfager at Dvæget fødes slet, og som Følge deraf giver liden og daarlig Mælk. Hornkvæget er derfor ogsaa i disse Egne smaat og uanseeligt. I Fjeldsdistricterne, og i Særdeleshed i Sirdalen, endeel af Bakke, Birkrims og Gjesdals Sogne i Jederen og Dalernes Fogderie, Hølle, Soledals, Søvde, Vigedals, Wads og Jelsøe Sogne i Rysfylke Fogderie, er Fædriften af megen Vigtighed og tildeels Indbyggernes Hovednæring. Der findes gode Havnegange, især i de saakaldte Fjeldbeiter, der sætte Indbyggerne istand til at holde mange Kreature, hvorved de ikke alene forsyne Stavanger og Amtets Ladesteder med Fedevarer og Slagtekvæg, men ogsaa afhænde endeel Slagtekvæg til Bergen og Christianssand, og derfor erholde de Kornvarer de behøve. De øvrige Egne have fordetmeste Mangel

paa gode Græsgange; i Særdeleshed er dette Tilfældet i Findøe Præstegjeld, paa Stjernerøverne, samt i Augvaldsnæs og Torvestad Præstegjelde, hvor de om Sommeren maa bortfætte Kreaturerne til Fjeldbeiterne.

Faareavlens er i Almindelighed bedre paa Jederen end i Dalerne, og Faareracen større og bedre i første end i sidstnævnte District, thi Faarene paa Jederen heller ikke bære egentlig sin Uld. Paa Øerne i Nysylke Fogderie have gode Faareracer; men Faareavlens er der betydelig aftaget formeddelt Skabsyge blandt Faarene, der for nogle Aar siden skal være ført fra Jederen (hvor den og har anrettet megen Skade) til Karmsen, og udbredt sig over den hele Øs 3 Præstegjelde. Denne Sygdom ødelagde vel en Mængde Faar, men selve Dødeligheden iblandt Faarene var alligevel ikke saa følelig som den Omstændighed, at Jngen fra den Tid vilde modtage Dens Faar til Græsning om Sommeren, hvilken man ikke paa Øen kunde forskaffe dem, og Indbyggerne maatte derfor indskrænke Faarenes Antal til mindre end det Halve, ja i Augvaldsnæs Præstegjeld endog til mindre end en Fjerdedeel af hvad samme før var. I Kennesøe Præstegjeld, og tildeels paa Jederen, har den saakaldte Vandfyge i den senere Tid ødelagt endel Faar, og i Vads Skibrede har en anden Sygdom, kaldet Braatsyge, været til Hinder for Faareavlens Formerelse. I Nysylke Fogderie har derfor Antallet af Faar i de sidste 6 Aar aftaget, hvorimod Kreaturholdet af stort Qvæg, saa og af Heste og Sviin, har været i Tiltagende.

Hestene ere smaa og uanseelige, og især paa Jederen og Øerne i Nysylke fødes slet, da de der endog om Vinteren maa for en stor Deel tage sin Næring ude paa Marken. Racen, uagtet liden, er dog ikke slet naar den nød god Pleie, hvorfor ogsaa endel unge Heste eller Føler afhændes herfra til Eifter og Mandals, samt Nedens og Raabygdelagets Amt. Heste af en større Race ville neppe her være saa tjenlige som de smaa Heste man har, da hine ei kunne fødes paa den sparsommelige Maade som disse. Svineavlens lægger man sig ikke meget efter, dog mere i Nysylke end i Jederen og Dalerne Fogderie. Gjeder holdes kun i Fjelddistricterne.

Under Litt. C og D vedlægges underdanigst 2de Fortegnelser over Heste og Kreaturholdet i 1834, der vise at samme har været:

	Heste.	Stort Qvæg.	Smaaafø.	Sviin.
i Jederen og Dalerne Fogderie	4291	17,232	28,890	1068
i Nysylke Fogderie	2956	19,527	69,135	2259
Tilsammen i hele Amtet : :	7247	36,759	98,025	3327

Denne Opgave kan dog ikke ansees aldeles paalidelig, da Bedkommendes egne Angivelser ikke ere ganske at bygge paa; thi endskiøndt det udtrykkelig er bleven Almuen tilkjendegivet, at ikke herved have sig til Hensigt Skattepaalæg eller forhøiet Matriculering, saa kan Almuen dog nødig slippe den Tanke, at man med at fordre saadanne Opgaver hensigter at betynde den med Udbredelser. Meget kommer derfor an paa, om Lensmændene, som man maa benytte til at indhente de specielle Opgaver, selv have fornøden Kundskab til hver Gaard, og anvende samme.

Heste anvendes ikke her i Amtet til Maskiners Drift, ei heller Oxer til Arbejdsdrift.

Skovbruget er i dette Amt af liden Betydning. I Jederen og Dalerne Fogderie findes ikke Furruskov uden paa et Par Gaarde i Birkrims Sogn og paa nogle Gaarde i Lunde, Bakke og Tonstad Sogne. Foruden hvad deraf bruges til disse Gaardes eget Behov, og til at forsyne Naboerne

med nogle Bygningsmaterialier, anvendes det Meste i de sidstnævnte 3 Sogne til deraf at forfærdige Silbetønder, der affættes til Flekkefjord og Soggendal; derimod Intet til Udfkibning. Fogderiets øvrige Indbyggere maa derfor have sine Bygningsmaterialier fra andre Egne, nemlig deels fra Rysfylke, deels fra Lister og Mandals Amt. Af Løvskov findes endeel i Dalerne, dog ikke tilstrækkelig til Brændsel, hvortil isvrigt bruges Torv. Fjederen er aldeles blottet for Skov, naar undtages nogle Gaarde i Thime, Høilands og Gjesdals Sogne som have noget Løvskov, dog ikke engang nok til Brændsel for dem selv. Torv er derfor saagodtsom det eneste Brændsel paa Fjederen, og den findes der i tilstrækkelig Mængde, thi mangle end enkelte Gaarde denne Artikel, saa have andre Overflødighed deraf. Det samme gjelder om Nerne i Rysfylke Fogderie, der ogsaa ere skovbare, ja for endeel endog mangle Torv; dog findes endeel Løvskov paa Kennesøe, Findøe og Stjernerøerne. Derimod gives tildeels temmelig gode Furruskove i Soledals, Felsøe, Hjelmelands og Strands Præstegjelde, hvoraf saavel den øvrige Deel af Rysfylke Fogderie, som tildeels Stavanger og Fjederen, forsynes med Bygningsmaterialier. Desuden udføres nogle Tusinde Bord aarlig.

Disse Skove ere imidlertid i Aftagende, hvortil Hovedaarsagen er formegen Hugst i Forhold til deres Omfang. Neerstrands Præstegjeld har og den til eget Behov fornødne Skov, hvilket ogsaa for detmeste er Tilfældet med Skjolds og Vigedals Præstegjelde, der tillige, saavelsom ovennævnte Felsøe, Hjelmelands og Strands Præstegjelde, have meer eller mindre Løvskov, hvoraf endeel Brændevæed afsættes til Stavanger. Ingensteds i Amtsdistrictet findes Skove af Gran.

Bergværksdrift finder ikke Sted i Amtet.

Af Fiskerier er det saakaldte Vaarsild-Fiskerie det betydeligste og af særdeles Vigtighed for dette Amt, saavel for Kystbeboerne, som for Kjøbstaden Stavanger og Ladestederne Egersund og Soggendal, hvis vigtigste Exportartikel Silden er. Vaarsild-Fiskeriet har for detmeste gaaet for sig i Rysfylke Fogderie ved Karmøen paa forskellige Steder og ved Hvidingsøe, samt i Fjederen og Dalernes Fogderie ved Kysterne af Stavanger og Haalands Præstegjelde, ved Egersund og i Soggendal. En særdeles rig Næringskilde er dette Fiskerie; thi medens Kystbeboerne, Kjøbstaden og Ladestederne drage directe Fordele deraf, have Skovproducenten, Jordbrugeren og Arbeidsmanden i de indre Dele af Districtet Gevinst ved at sælge Træmaterialier, Korn og Silbetønder til Kystbeboerne, hvorved Penge komme i Omløb. I Aaret 1835 gav Vaarsild-Fiskeriet meget mindre Udbytte i Rysfylke Fogderie og Stavanger Omegn end de foregaaende Aar, hvorimod det ved Egersund og i Soggendal var bedre end sædvanlig. Den herved under Litr. E underdanigst vedlagte Label viser Quantiteten af den Sild, som har været udført fra Stavanger og Egersunds Lødsleder i Aarene 1830 til 1835 incl., dog maa derved bemærkes, deels at endeel af samme er fisket i Bergens Stift, deels at deri tillige er indbefattet noget Sommersild og Brisling, hvoraf efter Opgave i 1832: 2520 Tønder, i 1833: 4194 Tønder, i 1834: 2300 Tønder og i 1835: 3164 Tønder.

Næst Sildefiskeriet er Hummerfiskeriet det vigtigste, da det drives uden kostbare Redskaber og uden at dertil fra Jordbruget borttages megen Tid. Desuden giver det god Fordeel. Det drives langs hele Amtets Kyster fra Februar eller Marts til hen i Juli, og al den Hummer som i den Tid fiskes, kjøbes af engelske Speculanter, som have deres Commissionairer i Stavanger og selv udfiske den. Dette

Fiskerie har i de senere Aar aftaget, hvortil man angiver som rimeligst Aarsag, at da Vaarsilden i de senere Aar har søgt Kysten i større Mængde end før, og affætter sin Rogn, saa finder Hummeren i den saamegen Næring, at den finder mindre Trang til at søge ind paa Grundene og gaar i Hummer: teinerne. Den ovenmeldte Tabel Lit. E viser hvormeget Hummer der aarlig, i Aarene 1830 til 1834, er udført fra Stavanger og Egersunds Toldsteder.

Noget Laxefiskerie finder Sted i Soggendals, Egersunds, Haalands og Stavanger Præstegjælde, saa og nogle Steder i Rysfylke Fogderie; dog er Udførselen deraf ikke betydelig og dette Fiskerie synes aarlig at aftage.

Uf Østers falder endeel paa forskjellige Steder ved Kysterne, meest i Omegnen af Stavanger.

Noget Sommersild eller feed Sild pleier at fanges i Fjordene i Rysfylke Fogderie, saa og i Gands: fjorden i Nærheden af Strandstedet Sannæs; men dette Fiskerie har i de senere Aar ikke været be: tydeligt.

I Fjordene i Rysfylke Fogderie fiskes almindelig endeel Makrel, hvoraf saavel Fisken som Rognen nedsaltes til Udførsel. Uf Makrel er efter erholdt Opgave udført fra Stavanger: i 1832: 1850 Tønder, i 1833: 2157 Tønder, i 1834: 2936 $\frac{1}{2}$ Tønder og i 1835: 1870 Tønder.

Det øvrige Sommersfiskerie af Lørst, Sei, Flynder og Smaafisk er vel ikke af Betydning med Hensyn til at afgive Exportvarer, men er dog en vigtig Næring til at forsyne Kystbeboerne med Fisk til eget Behov. Ferksvandsfiskerierne ere af liden Vigtighed, og drives heller ikke med Flid eller Om: hyggelighed. Betydeligst ere de i Fjelddistricterne, men ogsaa der kun til Bedkommendes eget Forbrug.

Huus: og Kunstflid. Endstjønt man i dette Amtsdistrict vistnok staaer langt tilbage for Øst: landet med Hensyn til at tilvirke fine Løier, saa drives dog den qvindelige Huusflid godt. Ikke alene tilvirkes i Husene (naar undtages i Kjøb-, Lade- og Strandstederne, og ved de Kyster hvor Fiskerierne meest drives) hvad Almue selv behøver til Linned og uldne Klæder; men af Vadmel, uldne Trøier, Dækkener og Strømper virkes i nogle Egne ogsaa noget til Salg udenfor Districtet. De Haandvær: kere som behøves i Landdistricterne, have ogsaa der, ligesom det og før er bemærket, at en stor Mængde Sildetønder forfærdiges i Bakke og Lunds Præstegjælde samt i Rysfylke, hvilke afhændes til Fiskestederne. Hjulmagere ere de som meest savnes, men efterat Rjoreredskaber i den senere Tid ere mere komne i Brug, have ogsaa Nogle lagt sig efter dette Haandværk. I Hellelands Præstegjæld, fornemmelig i Birkrims Sogn, garves endeel Læder til Salg.

Uf Fabriker, Manufacturer, Industrieanlæg og Værker ere kun: 1 Legbærk og 1 Pottemagerie ved Strandstedet Sannæs, 1 Brændeviinsbrønderie paa Gaarden Nedre-Østraad, 1 Ditto paa Gaar: den Hillevaag, 4 mindre Ditto paa Gaardene Obie, Ladegaard, Grannæs og Lure, 1 Møllebrug paa Hillevaag, 1 Ditto med Stampemølle paa Gaarden Aase og ligesaa paa Gaarden Aarstad, 1 Stam: pemølle paa Gaarden Frøiland, 4 mindre Ditto paa Gaardene Bollestad, Terland, Hestestad og Mes: sing, 1 Reberbane paa Bogenes, 1 Ditto paa Hellelands Præstegaards Grund, samt en Lærstø og Korn: rensningsmaskine paa Hillevaag, hvilken drives ved Vand. Samtlige disse Anlæg og Værker ere i Fjederen og Dalernes Fogderie. I Rysfylke Fogderie ere ingen saadanne Anlæg eller Værker, und:

tagen nogle simple Badmølsstamper; men af Saugbrug findes sammesteds 89, hvoraf 57 privilegerede og 32 uprivilegerede Bygdesauge.

I Federen og Dalernes Fogderie er 15 Saugbrug, paa hvilke alene stjaeres til vedkommende Bygders eget Behov. Desuden have ved de fleste Gaarde i hele Amtsdistrictet mindre Kornmøller til eget Huusbehov, ligesom og forskjellige Jordbrugere drive Brændeviinsbrænden i det Smaa. I Rysfylke Fogderie bygges endeel Baade og smaa Jagter, hvilke dog ikke ere saa gode som de der bygges i Hardanger, hvorfor disse og mere søges. En Fortegnelse over de i Federen og Dalernes Landdistrict værende Fabriker, Industrianlæg og Værker følger vedlagt under Littr. F; ligesaa følger Fortegnelse over Saugbrugene i Rysfylke Fogderie under Littr. G.

Af andre Landbonæringer end de nu opregnede kunne endvidere anføres:

Ind- og Udblodsning af Skibe og Fartsier, som for Kystboerne er en vigtig Pengefortjeneste; Fragtfart paa Rysterne til Bergen og Østlandet samt Gotthenborg; noget Salg af Graasteen til Hollænderne; og nogen Jagt, hvilken dog kun er af nogen Betydning i Fjelddistricterne.

Hvad Landdistrictets Tilstand i Almindelighed angaaer, da er samme forskjellig i de forskjellige Egne, alt efter som de henhøre til Søkysterne, Kornegnene eller Fjeldbygder, men Indbyggernes Forfatning maa dog overhovedet antages at være temmelig god. I Sødistricterne, hvor Næringen formedelst det fordeelagtige Vaarsildfiskeriet og Hummerfiskeriet i de sidste 6 Aar har været god, er, som Folge deraf, Indbyggernes Forfatning ogsaa i Almindelighed god, ja der findes og enkelte Formuende. Mange af disse Egne ere saa heldige, at de ved Eiden af Fiskeriet tillige have en god Kornavling. Alt der i Kystdistricterne ogsaa gives mange fattige, bør dog ikke lades ubemærket, hvortil Aarsagen fornemmelig er, at Fiskeriet har lokket mange Uformuende til at nedsætte sig som Strandfiddere, i Haab om at finde Levebrød ved Søen, som de vel og for en Deel have opnaaet, men som dog ikke, naar deres Familier have tiltaget, har været tilstrækkelig, da de have manglet den fornødne Capital til at drive Fiskeriet med Kraft og havt enten ingen eller kun ubetydelig Jordvei.

I den Deel af Landdistricterne, hvis Hovednæring er Kornavling, hvortil fornemmelig hører Federen, Lunds og Hellelands Præstegjelde i Dalerne, samt enkelte Trakter i Rysfylke, er Indbyggernes Forfatning mindre god, fordi de senere Aars Kornpriser (undtagen i 1835, da Avingen fra forrige Aar igjen var mindre og derfor Mindre havde til Afsetning) have været særdeles lave og Afsetningen deraf endog vanskelig. Det har derfor faldet Indbyggerne i disse Egne besværligt nok at udrede de dem paahvilende Skatter og andre Pengendredelser, hvoriblandt Tjenerløn og Dagløn ere i disse Egne usfordomsæsig høie, hvortil Fiskeriet mægtig bidrager, da mange af dem, som ikke selv have Jordbrug, heller søge til Søkysten og nedsætte sig der for at ernære sig af Fiskeriet og Søfart, end de ville tjene eller arbejde hos Jordbrugere.

I Fjeldbygderne, hvortil fornemmelig hører Sirdalen eller Tonstad Sogn, nogle Gaarde af Bakke, Birkrims og Gjesdals Sogne i Dalerne, Hølle og Soledals, samt endeel af Søvde, Vads og Lysvær Sogne i Rysfylke, er Kornavlingen ofte mislig og tillige ubetydelig. Fædriften er her Hovednæringen, men afgiver ikke altid det Tilstrækkelige til Indkjøb af Brødforn og Udredelse af de øvrige Ind-

byggerne paahvilende Udgifter. I disse Egne, og især i Sirdalen, er derfor Indbyggernes Forfatning kun maadelig.

Vil man imidlertid i det Hele taget gjøre en Sammenligning imellem Velstanden og Indbyggernes oeconomiske Forfatning i Aarene 1829 og 1835 i hele Amtsdistrictet, da maa det antages, at Samme i Almindelighed er bedre i sidstnævnte Aar end den var i Aaret 1829.

B. Kjøb- og Ladestederne angaaende.

Stavanger, som Amtets eneste Kjøbstad, har i de sidste 6 Aar tiltaget i Velstand, især hvad Handelsklassen angaaer, formedelst det i disse Aar indtrufne rige Vaarsild-Fiskerie, der har givet en betydelig Exportartikel, og ved den bragt Liv og Virksomhed i Handel og Skibsfart. Det er dog før bemærket, at Vaarsild-Fiskeriet i Aaret 1835 i Stavangers Omegn kun var maadeligt, og desaaarsag ogsaa Handelsvirksomheden og Fordelen deraf mindre end i de foregaaende Aar. Om Quantiteten af den i Aarene 1830 til 1835 inclusive udførte Sild og Hummer giver det for ommeldte Bilag Littr. E Oplysning. Sildeu er bleven udført deels til den østlige Deel af Landet, deels, og fornemmelig, til Sverige, Landene ved Østersøen, og Danmark. Skibsfarten, saavel Udskibningen, som Indførselen af Salt, Løndestav, Kornvarer m. m. drives fordetmeste med de paa Stedet hjemmehørende Skibe, af hvilke de fleste ogsaa ere byggede her paa Stedet.

Haandværksklassens Aaar maa og ansees at være forbedret, formedelst det mere Arbejde som den forøgede Handelsvirksomhed og Folkemængdens Formerelse har foranlediget. Endeel af Stavangers Indvaanere led vistnok et føleligt Tab ved en Ildbrand i Februar Maaned 1833, hvorved circa 40 Huse saavel som endeel Varer opbrændte; men de heldige Handelsconjuncturer i samme Aar satte de mange Velhavende istand til at komme deres skadelidte Medborgere til Hjælp, saa at forlængst nye Huse ere opførte i de afbrændtes Sted. Byen har tiltaget i Folkemængde, og mange nye Huse paa nye Tomter ere opførte. Ved Salget til Arvefæste af endeel Jordlodder af Byens Egenæs-Mark, som ifølge Deres Majestæts naadigste Resolution af 27de November 1833 er foregaaet i Aarene 1834 og 1835, har Byens Communevæsen, ved Renterne af Kjøbesummerne og aarlige Afgifter, vundet en ikke ubetydelig aarlig Indtægt. Efter den Næring som Arbejdsklassen har havt, deels i Anledning af Fiskerierne og Søfarten, og deels ved nye Bygningers Opførelse, skulde man troe at denne talrige Klasse ogsaa burde staae sig godt; men det er desværre ikke Tilfældet, og hvortil Grunden fornemmelig maa søges i dens Hang til overdreven Nydelse af Brændeviin, ligesom formedelst det ringere Sildefiskerie i sidstnævnte Aar den deraf foranledigede Næring for Arbejdsklassen har været mindre. Derfor har fattigvæsenets Udgifter aarlig tiltaget — hvortil formeldte Ildbrand vel og noget har bidraget — thi samme har udgjort: i Aaret 1832: 1950 Spd. 76 sk ., i 1833: 2284 Spd. 6 sk ., i 1834: 2330 Spd. 68 sk . og i 1835: 2454 Spd. 49 sk ., hvormed er bleven understøttet i førstnævnte Aar 152, i det andet 166, i det tredje 175 og i det sidste 177 af Byens mere og mindre Fattige, der hver have erholdt fra 48 sk . til 5 à 6 Spd. maanedlig i Forhold til deres Trang.

Af Fabrik anlæg er i Stavanger: 1 Brændeviinsbrænderie, 1 Farverie og 1 Klædefabrik. 2de Fortegnelse over disse Fabrik anlæg og Værker for Aarene 1834 og 1835 vedlægges herved underdanigst

under Litr. H og I, samt under Litr. K en Fortegnelse over Byens næringsdrivende Borgere, som ved 1835 Aars Udgang vare 84 Handlende, 202 Haandværkere, 1 Fabrikant og 83 Skippere. Ved 1834 Aars Udgang var de næringsdrivende Borgeres Antal: 80 Handlende, 189 Haandværkere, 1 Fabrikant og 114 Skippere.

Ifølge vedlagte Label Litr. L er til Stavanger i de 6 Aar 1830 til 1835 indført af alle slags Kornvarer 125,492 Tønder, og 3299 $\frac{3}{4}$ Tønder Erter, eller i Gjennemsnit aarlig 20,915 $\frac{1}{2}$ Tønder Kornvarer og 549 $\frac{3}{8}$ Tønder Erter.

Med Hensyn til Byens offentlige Indretninger bemærkes: a, at den har en offentlig lærd i Forening med en Borger-skole; b, ligeledes en Almueskole, der trænger til Forbedring og Udvidelse, hvorom nu for Tiden foregaaer Undersøgelse af en naadigst udnævnt Commission; c, at dens Brandvæsen er i meget god Stand, og d, at der i sidstafvigte Aar er anlagt en stor og smuk Kirkegaard strax udenfor Byen paa Bispeledegaards Grund. En Sparebank blev oprettet i 1834, hvilken ved 1835 Aars Udgang havde en Capital af 10,965 Spd. 29 $\frac{1}{2}$ s., hvoraf 442 Spd. 78 $\frac{1}{2}$ s. var Sparebankens Eiendom og 10,522 Spd. 71 $\frac{1}{2}$ s. forskjellige Indskydere.

Henseende Ladestedet Egersund, da har dette ogsaa, paa Grund af det heldige Vaarsild-Fisferie, i de sidste Aar tiltaget saavel i Folkemængde og ved flere nye Huses Opbyggelse, som i Velstand og Handelsvirksomhed. Som Følge deraf, og da Ind- og Udførselen fordetmeste skeer med egne Fartøier, finde ogsaa mange Næring ved Søfarten. Quantiteten af udført Vaarsild har aarlig tiltaget, saaledes som den under Litr. E foransførte Label viser. Af den udførte Sild er dog neppe $\frac{1}{3}$ Deel fisket ved Egersund, men det meste ved Skudsnæs eller Karmoen og i Soggendal, hvor nogle af Egersunds Handlende have Salterier. Egersunds Handelsvirksomhed led dog en temmelig Indskrænkning formeddelt den i Sommeren 1834 paa Egersundsøen udbrudte Cholera-Sygdom, der foranledigede, at Ladestedet i en Tid var erklæret for smittet af denne Sygdom. Af Fabrik anlæg og Værker ere ikke andre i Egersund end et Garverie, om hvilket Forklaring findes vedlagt under Litr. M. De næringsdrivende Borgeres Antal var ved 1835 Aars Udgang, ifølge vedlagte Fortegnelse Litr. N, 15 Handlende, 12 Skibsrehdere, 5 Haandværkere, 1 Apotheker og 24 Skippere, foruden henved 50 Haandværkere og Bødkere uden Borgerkab, som drive deres Haandværk fordetmeste i Forening med Dagarbeide.

Efter vedlagte Label Litr. O er til Egersund i de 6 Aar 1830 — 1835 incl. indført af alle slags Kornvarer 15,475 Tønder, og 494 Tønder Erter, som gjør i Gjennemsnit aarlig 2579 $\frac{1}{2}$ Tønder Kornvarer og 82 $\frac{1}{2}$ Tønder Erter. Af bemeldte Kornvarer er dog noget igjen udført fra Egersund til andre indenlandske Steder.

I de sidste Aar er gjort meget til Forbedring af Stedets Brandvæsen, til hvilken en stor ny Sprøite er anskaffet, samt for det før sammesteds forsømte Havnevæsen. En Muddermaskine med tilhørende Pramme og Indretninger er anskaffet og Opmudring i Havnen har fundet Sted i de 2 à 3 sidste Aar.

Ladestedet Soggendals Handel og Skibsfart har ligeledes i de sidste Aar tiltaget formeddelt Sildefisferiet, der her er slaaet særdeles heldigt til; men da Stedet kun har et lidet Opland kan det ikke blive af nogen Betydning som Handelsplads, hvorfor ogsaa omtrent det Halve af den Sild, som er

fisket der, er bleven kjøbt og nedsaltet af Handlende fra Egersund og andre Steder. Fabrikantløg eller Værker har Stedet ikke.

Ifølge hoslagte Fortegnelse Litr. P er de næringsdrivende Borgeres Antal 4 Kjøbmænd, 14 Skibsrehdere og 11 Skippere; saa gives og nogle Haandværkere uden Borgerkab, som ved Siden af deres Haandværk tillige drive Fiske- eller forrette Dagarbeide.

Efter vedlagte Tabel Litr. Q er til Soggendals Toldsted i Aarene 1830 til 1835 incl. indført til sammen af alle slags Kornvarer 6667 $\frac{7}{8}$ Tønder, og 246 $\frac{1}{8}$ Tønder Erter, som i Gjennemsnit gjør aarlig 1111 $\frac{1}{2}$ Tønder Kornvarer og 41 Tønder Erter. Af saltet Sild er i bemeldte 6 Aar fra Toldstedet udført 150,289 Tønder, og af Hummer 40 Stykker.

Dampmaskiner gives ikke her i Amtet.

Med Hensyn til hvad der i de sidste 6 Aar i dette Amt er foretaget til Næringsveienes Fremme, bemærkes underdanigst:

Efterat Loven om Veivæsenet her i Amtet blev sat i Kraft, nemlig fra 1ste Januar 1832, er saavidt Communernes Resourcer har tilladt det, arbeidet paa Veienes Forbedring, deels med Hensyn til Hovedveiene og især ved nye offentlige Bygveies Anlæg og Oparbeidelse til Kjøreveie; men flere Aar ville endnu gaae hen før Kjøreveie blive almindelige, da deres Oparbeidelse, formedelt locale Omstændigheder, fordrer megen Arbeidskraft og mange Omkostninger.

Amtets Landhuusholdnings-Selskab har virket til Agerdyrkningens Fremme, deels ved udsatte Præmier, deels ved at overlade driftige Jordbrugere Krudt til Minering for nedsat Priis, og deels ved at uddele forskjellige Sæd- og Frøsorter. Ved dets Medvirkning ere ogsaa flere Sogneselskaber oprettede.

Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolution af 13de Juni 1829, hvorved 4 $\frac{1}{2}$ pCt. af Egersunds Toldintrader bleve bestemte til Havnecassen sammesteds, har haft en velgjørende Virkning for dette Steds Havnevæsen, da Havnecommissionen derved er bleven sat istand til at anskaffe en Muddermaskine med Tilbehør og foretage Opvaskning i Havnen.

Af Kornmagasiner ere kun 2de i Amtet, det ene for Sirdalen med et Kornquantum af 246 $\frac{1}{8}$ Tønder Havre, og det andet for Skudsnæs Præstegjeld med et Kornquantum af 15 $\frac{3}{8}$ Tønder Byg og 121 $\frac{3}{8}$ Tønder Havre.

I Stavanger By er i Aaret 1834 oprettet et Bogtrykkerie, fra hvilket udgives en Adresseavis.

Stavanger den 28de Januar 1836.

Underdanigst

U a s.

Litr. A.

F o r t e g n e l s e

over hvormange Tønder Land eller Maal Jord (hver Tønde Land beregnet til 10000 □ Alen og hvert Maal Jord til 2500 □ Alen) der af Nytt er optaget i Føderen og Dalernes Fogderie i Aarene 1830 til 1834 inclusive.

I Aaret 1830 . . .	105	Tønder Land eller	420	Maal Jord.
∴ — 1831 . . .	110	— — —	440	— —
∴ — 1832 . . .	140	— — —	560	— —
∴ — 1833 . . .	210	— — —	840	— —
∴ — 1834 . . .	210	— — —	840	— —

Tilsammen i 5 Aar 775 Tønder Land eller 3100 Maal Jord.

Det anmærkes, at dette Areal er ikke at ansee som Forsøgelse af Ager, fordi at der bliver aarlig tillagt endeel gammel Ager; dog finder nogen Forsøgelse Sted.

Føderen og Dalernes Fogderie den 31te December 1834.

Schiøtz.

Litr. B.

F o r t e g n e l s e

over hvormange Maal Jord, beregnet til 2500 □ Alen, der af Nytt er optaget i Rysfylke Fogderie i Aarene 1830 til 1834 inclusive.

I Aaret 1830	258	$\frac{1}{50}$	Maal.
∴ — 1831	255	$\frac{3}{25}$	—
∴ — 1832	278	$\frac{3}{50}$	—
∴ — 1833	339	$\frac{3}{50}$	—
∴ — 1834	330	$\frac{8}{25}$	—

Tilsammen i 5 Aar 1461 $\frac{9}{10}$ Maal

Jord eller 365 $\frac{1}{2}$ Tønder Land.

Rysfylke Fogdecontoir, Sandsgaard den 12te December 1834.

Børge C. Peterfen.

Litr. C.

F o r t e g n e l s e

over Heste- og Kreaturholdet i Jæderen og Dalernes Fogderie i Aaret 1834.

Stikbrederne.	Heste.	Stort Dvæg.	Smaat Dvæg.	Sviin.	Anmærkning.
Lunde & Fibrede . . .	484	2154	3590	120	
Soggendals : . . .	465	1860	3100	155	
Herlands : . . .	450	1758	2930	150	
Birkrims : . . .	370	1448	2420	85	
Egerfunds : . . .	340	1356	2260	75	
Valle : . . .	295	1182	1970	66	
Qvie : . . .	220	840	1380	45	
Houglunds : . . .	255	1020	1700	62	
Hougs : . . .	185	758	1230	41	
Klepås : . . .	166	666	1110	37	
Goe : . . .	274	1098	1830	61	
Sole : . . .	175	714	1190	40	
Taattens : . . .	217	840	1450	43	
Gands : . . .	246	984	1640	55	
Gjesdals : . . .	149	554	1090	33	
Tilfammen . . .	4291	17232	28890	1068	

Jæderen og Dalernes Fogderie den 31 December 1834.

Schjøtz.

Litr. D.

F o r t e g n e l s e

over Heste- og Kreaturholdet i Nyfylke Fogderie i Aaret 1834.

Stikbrederne.	Heste.	Stort Dvæg.	Smaat Dvæg.	Sviin.	Anmærkning.
Stangelands . . .	300	1600	2650	250	
Skaare . . .	250	1750	3000	220	
Hugvaldsnæs . . .	265	1265	1000	233	
Herlands . . .	230	1840	3500	230	
Wads . . .	214	1460	5280	150	
Wigedals . . .	132	1079	3730	147	
Stjernerøe . . .	73	437	1422	43	
Leeranger . . .	182	1955	5191	255	
Soledals . . .	98	641	2037	18	
Søvde . . .	132	748	1930	100	
Jelsøe . . .	147	1535	4960	68	
Hjelmelands . . .	163	1139	4892	83	
Hæsbye . . .	138	883	1957	107	
Harbals . . .	144	758	3127	55	
Jdsøe . . .	141	642	2618	55	
Hølle . . .	109	713	2320	73	
Wfse . . .	125	570	711	89	
Houffens . . .	133	552	810	83	
Tilfammen . . .	2956	19567	69135	2259	

Nyfylke Fogdecontoir, Sandsgaard den 12te December 1834.

Børge C. Peterfen.

Litr. E.

F o r t e g n e l s e

over udført Silb og Hummer fra Stavanger og Egersunds Tolddistricter i Aarene 1830 til 1835 incl.

Aar.	Udført Silb.		Udført Hummer.	
	Fra Stavanger Tolddistrict.	Fra Egersunds Tolddistrict.	Fra Stavanger Tolddistrict.	Fra Egersunds Tolddistrict.
	Tønder.	Tønder.	Stykker.	Stykker.
1830	53,175 $\frac{3}{4}$	17,379	224,000	105,000
1831	112,646 $\frac{1}{4}$	28,685	203,000	84,000
1832	110,120 $\frac{3}{4}$	25,652	112,000	77,000
1833	133,317	25,967	140,000	70,000
1834	140,839 $\frac{1}{4}$	23,782	126,000	77,000
1835	88,031 $\frac{1}{2}$	28,199 $\frac{1}{4}$	154,000	84,000
Tilsammen i 6 Aar . .	638,130 $\frac{1}{2}$	149,664 $\frac{1}{4}$	959,000	497,000

Saaledes overensstemmende med Toldkammerens Opgaver. Fra Soggendals Toldkammer har man ingen Opgave hidtil erholdt.

Stavanger Amt den 26de Januar 1836.

A a s.

Litr. F.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Jæderen og Dalernes Fogderie værende Fabrikker, Manufacturer, samt andre Industrie-Anlæg og Værker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaende Materialers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brænde- viins-Bræn- derie.	Nvie.	Torres Je- persen.	1092 Potter 7 gradigt Brændeviin.	78 Tønder Potatos, $\frac{1}{4}$ do. Rug, $1\frac{1}{2}$ do. Byg, $4\frac{1}{2}$ do. Havre og 76 Læs Torv.	Eieren og 1 Dreng.	Productionen af de flere Brændeviins- Brænderier, som have været i Drift i 1835, er ei opgivet.
1 do. . . .	Nedre Øst- raad.	Rjøbmand Gabriel Jo- nasen.	5400 Potter 7 à 8 gradigt Brændeviin.	300 Eder. Potatos, $22\frac{1}{2}$ do. Malt, 9 do. Rug og 16 do. Havre.	Drives af Gaardens Eier ved hans Ejener.	Den er af liden Bety- denhed, saasom Til- virkningen alene er stort nogle Dage om Aaret, fordetmeeste i Kjedler eller Malm- gryder paa 60 Potters Størrelse.
1 do. . . .	Hillevaag.	J. A. Kjøh- lers Enke.	19500 Potter Brændeviin.	20 Tønder Rug, 540 do. Havre og 90 do. Byg.	1 Opsyns- mand, 2 Dren- ge.	
1 do. . . .	Ladegaard.	J. Øftedal.	3100 Potter 6 à 7 gradigt Brændeviin.	10 Eder. Bygmalt, 10 do. Havremalt, 16 do. Potatos, 40 Pd. Kryderie og 20 Favne Brænde.	1 Opsyns- mand, 1 Ar- beider.	

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brænde: viins; Brænderie.	Grannæs.	John Olsen.	1340 Potter	120 Edr. Potatos,	Gaardens Eier og 1 Dreng.	
1 do. . . .	Lure.	Evan Johnsen.	7 gradigt Brændeviin.	16 do. Malt.		
			924 Potter	90 Edr. Potatos og	Gaardens Eier og 1 Dreng.	
			7 gradigt Brændeviin.	11 do. Malt.		
6 Brænde: viins; Brænderier.			31,356 Potter.			
1 Kornmølle.	Karstad.	Ole Sivertsen Abberg.	Kan ei opgives hvormeget.	Eieren selv og 1 Dreng.	
1 do. . . .	Hillevaag.	J. A. Kohlers Enke.	Formalet 2700 Tønder Kornvarer.	1 Dreng.	Møllen har 8 Par Stene og 2 Grynstene, som drives med Overfalds-Band.
1 do. . . .	do.	do.	Formalet 1300 Tønder Kornvarer.	1 Dreng.	Denne Mølle har 4 Stene og drives ligeledes med Overfalds-Band.
						De i Fogderiet værende Bækkeværne eller Qværnehuse, hvis Antal ei er opgivet, ere saa ubetydelige, at derom ei er værd at meddele rubriceret Forklaring, og alene oprettede til enkelt Mandes eller Gaards Behov.
3 Kornmøller.						
15 Saugbrug	Forskjellige.	Ikke opgivet.	Opstaaet 117 Tylter Tømmer.	Ei opgivet.	Skjære alene til Byggenes Behov.
1 Teglbrennerie.	Sannæs.	Ejl Larsen med Jinterresfenter.	100,000 Stk. Tægsteen og 30,000 Stk. Muursteen.	1800 Læs Leer og Sand, 130 Lakter Brændsel.	1 Mester, 18 faste Arbejdere og 8 Dagelønnere.	Leeræltningen skeer ved Raffinerie der drives ved Hestekraft, Productionen kunde være meget større, men Affætningen mangler.
1 Pottemagerie.	Sannæs.	Ole Idland.	8000 Stk. forskjelligt Pottemagerarbeide.	50 Læs Leer, 18 Favne Brænde, 48 Pbd. Bly og 60 Pbd. Pibebeer.	1 Mester og 2 Dagelønnere	Effektiviteten kunde være det dobbelte, men Affætning mangler.
1 Tærsemasffine.	Hillevaag.	J. A. Kohlers Enke.	Gaardens Avling.	2 Karle naar den er i Brug.	Denne Masfine drives med Band.
1 Heberbane.	Herlands Præstegaards Grund.	John Adnesen.				Er ubestemt, da bemeldte John Adnesen der eiede Banen i 1835

Anlæggets Slags.	Sted.	Entreprenør eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialers Slags og Mængde.	Betjernerne og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Heberbane	Bogenæs.	Anders Bogenaes's Enke.	8 Skippund Lougværk.	7 Skippund Hamp 4 Eder. Tjære.	1 Mester og 3 faste Arbejdere.	formedelst Fattigdom et kunde drive den saaledes som han burde.
2 Heberbaner.						
7 Badmølsstamper.	Forforskjellige.	Ved 2 af disse Anlæg er stampet circa 16,000 Alen Løer. For de øvrige 5 mangler Opgave.	Drives med Vand.

Jederen og Dalernes Fogderie den 15de Januar 1836.

S h i ø s.

Litr. G.

For t e g n e l s e

over de i Rysfylke Fogderie værende Saugbrugs Antal m. m. for Aaret 1834.

Sted.	Saugenes Antal.	Opfaaet Tømmer.	Anmærkninger.
Skare Skibrede	1 Saug.	6 Tylter.	Det er for det meste vedkommende Eiere eller disses Tjenere eller Folk som forestaae Skjorselen; dog gives der enkelte Undtagelser, hvor en Huusmand, Strandfiddler eller Anden som Forpagter eller som Saugmester besørger Skuren.
Hetlands —	1 —	4 —	
Solebalds —	7 —	103 —	
Søvdals —	13 —	644 —	
Wigedals —	13 —	298 —	
Wads —	11 —	101½ —	
Jelsøe —	16 —	478½ —	
Leeranger —	7 —	88 —	
Stjernerøe —	2 —	15 —	
Hjelmelands —	8 —	371 —	
Jelsøe —	4 —	69 —	
Hølles —	1 —	20 —	
Hardals —	5 —	27 —	
Tilsammen	89 Saug.	2225 Tylter.	

Andre Industrie-Anlæg gives ikke i Rysfylke Fogderie, naar undtages Vækkevarne, af hvilke næsten enhver Gaardbruger, med Undtagelse af Hebeboerne, har een; nogle have endog tvende. Saa gives der ogsaa nogle faa Badmølsstamper.

(Opgivet af Fogden).

F o r t e g n e l s e

over følgende i Stavanger By værende Fabrikker, Manufacturer, samt andre Industrie-Anlæg og Værker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1834.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1834.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brændeviins-Brænderie.	Stavan-ger.	Bøye Petersen Kjøbmand.	5400 Potter 7 gradigt Brændevin.	273 Lønder Poteter, 34 — Malt, 34 Favne Brænde, 42 Pd. Annis, 42 — Karve, 42 — Fennikelfrøe, 22 — Humle, Gjær for 13 Spd.	1 Mester og 1 Dag-lønner.	Runs i 8 Maaneder har Brænderiet været i Drift.
1 Farverie .	Stavan-ger.	John N. Hou- valstad.	650 Alen Klæde, 8500 — ægteblaat Badmel. 950 Alen vægte do. 650 — sort do.	250 Pd. Indigo, 270 — Krapp, 900 — Potasse, 1½ Skpd. Blaaspon, 200 Pd. Bictriol.	Eieren som Mester og 2 faste Arbeidere.	Opkomst og Befordring er som Næringsvei af og for Eieren. Er noget i Til- tagende. Væde: 20 Aar.
1 Klædefabrik	Stavan-ger.	John N. Hou- valstad.	650 Alen Klæde dob- belt Bredde.	2½ Skpd. udvasket Uld.	Eieren som Mester, 1 Dreng og 5 Piger, som faste Arbeidere. 1 Daglønner.	Fabriken drives ved Maski- nerie, der sættes i Bevægelse alene ved Mennesker. Af Mangel paa Drifts-Capital er Driften liden, hvorfor man ogsaa har maattet hjel- pe sig med een istedetfor tvende Kardemaskiner. Dens Væde er 8 Aar.

Stavanger Byfogedcontoir den 31te December 1834.

Christensen.

Litr. I.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Stavanger By værende Fabrikker, samt Forklaring over sammes Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaende Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Brænde- viins-Bræn- derie.	Stavanger.	Bøye Peter- sen, Kjøb- mand.	1800 Potter Brændeviin.	90 Lønder Poteter, 11½ do. Malt, 11 Favne Brænde, 15 Pd. Anis, 15 do. Senikkelfrøe, 15 do. Karve, 8 do. Humle og 4 Spd. i Gjør.	1 Brænde- viins-Bræn- der og 1 Dag- lønner.	Brænderiet har været i Drift kun i 1½ Maaned af indevæ- rende Aar.
1 Farverie.	Stavanger.	John N. Houvalstad.	8900 Alen ægte blaaf Wadmef, 600 do. uægte do. 600 do. sort do.	300 Pd. Indigo, 320 do. Krap, 1500 do. Potaske, 1 Skippund Vlaaspon, 150 do. Vitriol.	Eieren som Mester og 2 Drenge som faste Arbeide- re.	Elde 21 Aar.
1 Farverie.	10,100 Alen.	3	
1 Klædefa- brik.	Stavanger.	Bemeldte John N. Houvalstad.	700 Alen Klæde af dob- belt Brede.	2¼ Skippund urendset Uld.	Eieren som Mester, 1 Dreng og 5 Diger som fa- ste Arbeidere, samt underti- den 1 Dag- lønner.	

Stavanger Bysfogedcontoir den 31te December 1835.

Christensen.

F o r t e g n e l s e

over samtlige næringsdrivende Borgere i Stavanger Kjøbstad den 31te December 1835.

	Af hvert Slags.	Tilsammen.
A. Handlende:		
Grosserere	2	84
Kjøbmænd	61	
Høkere	14	
Markentere og Vertshuusholdere	9	
B. Haandværkere:		
Skibsbyggere	2	202
Skomagere	47	
Skrædere	19	
Snedkere	23	
Bødfere	31	
Bagere	15	
Dreiere	3	
Bogbindere	3	
Farvere	2	
Glarimestere	4	
Guldsmede	4	
Hattemagere	10	
Garvere	6	
Malere	5	
Parykmager	1	
Seilmagere	4	
Nesflager	1	
Smede	12	
Uhrmagere	2	
Brændeviins-Brænder	1	
Muurmestere	2	
Kardemager	1	
Kobberflager	1	
Bliffenslagere	2	
Bogtrykker	1	
C. Kunstnere		
Fabrikanter	1	1
D. Skippere		
Tilsammen		83
		370

Stavanger Byfogedcontoir den 31te December 1835.

Christensen.

Litr. L.

T a b e l

over de til Stavanger Toldbistric i Aarene 1830 til 1835 incl. indførte Kornvarer og Erter.

Aar.	Boghvede.		Boghvede; gryn.		Byg.		Byggryn.		Bygmeel.		Havre.		Havre; gryn.		Havre; meel.		Hvede.		Hvede; meel.		Malt.		Krug.		Krugmeel.		Tilfammen Kornvarer.		Erter.																																																																
	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.	Adr.	Ekp.																																																															
1830	1143.	8.	9312.	144.	1.	18.	6.	180.	18.	2388.	6789.	20004.	524.	1831	24.	8696.	101.	5.	360.	712.	155.	944.	14581.	25578.	363.	1832	6645.	132.	408.	4.	4.	370.	104.	1594.	2276.	1.	4.	11536.	455.	1833	2.	15.	8534.	212.	11.	1149.	8.	6.	792.	209.	2184.	6535.	7.	1.	19660.	561.	1834	1.	3.	8345.	204.	41.	103.	4.	10.	1000.	147.	1995.	4.	10738.	22593.	527.	1835	13.	2.	13000.	312.	1.	2316.	5.	4.	637.	3.	191.	6.	2828.	1.	6817.	5.	26119.	2.	868.	2.
Tilf.	1146.	64.	54533.	1106.	61.	4355.	2.	17.	7.	10.	3691.	7.	826.	1.	11933.	5.	47736.	5.	8.	5.	125492.	3299.	3.																																																																						

Saaledes overensstemmende med Toldkammerets Opgivende.

Stavanger Amt den 26de Januar 1836.

U a s.

Lit. M.

F o r t e g n e l s e

over følgende i Ladestedet Egersund under Jæderen og Dalernes Fogderie værende Fabrikker
Manufacturer og andre Industrie-Anlæg og Værker, samt Forklaring over sammes
Drift i Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Sted.	Entrepreneur eller Eier.	Product i Aa- ret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Pro- duct medgaaede Ma- terialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbeider- nes Slags og Antal.	Anmærkninger.
1 Garverie.	Egersund.	Willats Olle- stad.	Endeel Skind og nogle Hu- der.	Eieren og 1 Dreng.	

Jæderen og Dalernes Fogderie den 15de Januar 1836.

S c h i ø t.

Lit. N.

F o r t e g n e l s e

over samtlige næringsdrivende Borgere i Egersunds Ladested den 31te December 1835.

a. H a n d l e n d e :		Af hvert Slags.	Tilsammen.
Kjøbmænd	11	27
Høkere	3	
Skibsrehdere	12	
Herbergerer	1	
b. H a a n d v æ r k e r e :			
Skræder	1	5
Garver	1	
Farver	1	
Bager	1	
Hattemager	1	
c. F a b r i k a n t e r o g K u n s t n e r e :			
Apotheker	1
d. S k i p p e r e			24
Tilsammen		57

Jæderen og Dalernes Fogderie den 15de Januar 1836.

S c h i ø t.

Litr. O.

T a b e l

over de til Egersunds Soldsdistrikt i Karene 1830 til 1835 incl. indførte Kornvarer og Erter.

Aar.	Bogshvede:		Byg.	Byggryn.		Bygmeel.		Havre.		Havregryn.		Hvede.		Hvedemeel.		Malt.		Kug.		Kugmeel.		Tilfammen Kornvarer.		Erter.	
	Adr.	Skp.		Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.	Adr.	Skp.
1830 . . .	1.	1097.	3.	20.	3.	74.	2 $\frac{1}{2}$.	1.	11.	5.	72.	4.	757.	6.	2035.	1 $\frac{1}{2}$.	39.	4.							
1831 . . .	2.	615.	4.	9.	7.	372.	5.	5.	6.	30.	1.	106.	4.	1454.	6.	2597.	36.	6.							
1832 . . .	4.	398.		46.	1 $\frac{1}{2}$.	100.	6.	6.		24.	4.	106.	1.	917.	4.	1599.	3 $\frac{1}{2}$.	62.							
1833 . . .	8.	4.1031.	2.	74.	6.	2.	164.	4.	4.	80.	5.	40.	6.	137.	1.	1473.	1 $\frac{1}{2}$.	1.	3017.	5 $\frac{1}{2}$.	114.	4.			
1834 . . .	1.	2.1070.	5.	26.	7 $\frac{1}{2}$.	52.	4.	3.	6.	33.	1.	30.	2.	294.	1132.	1 $\frac{1}{2}$.	29.	2.	2673.	6.	145.	3.			
1835 . . .	3.	1058.	7 $\frac{1}{2}$.	79.	3.	11.	2 $\frac{2}{3}$.	59.	7.	18.	3.	231.	7 $\frac{1}{2}$.	26.	2 $\frac{2}{3}$.	212.	5 $\frac{1}{6}$.	1850.	2.	3552.	1 $\frac{1}{8}$.	95.	7.		
Tilfammen .	15.	7.5271.	5 $\frac{1}{2}$.	257.	3.	13.	2 $\frac{2}{3}$.	823.	3 $\frac{1}{2}$.	26.	5.	358.	3 $\frac{1}{2}$.	163.	4 $\frac{2}{3}$.	928.	7 $\frac{1}{6}$.	7585.	4.	30.	2.	15475.	494.		

Saaledes overeensstemmende med Soldkammerets Opgivende.

Stavanger Amt den 26de Januar 1836.

A a s.

Stavanger Amt.

Litr. P.

F o r t e g n e l s e

over samtlige næringsdrivende Borgere i Ladestedet Sogndal med Røgeffjord den 31te December 1835.

		Af hvert Slags.	Tilfammen.
A. Handlende:			
Kjøbmænd	4.		
Skibsrehdere	14.		18.
B. Skipperere:			
Tilfammen			11.
			29.

Jederen og Dalernes Fogderie den 15de Januar 1836.

Sch i ø s.

Litr. Q.

Tabel

over indførte Kornvarer og Erter til Soggenbals Soldsted i Narene fra 1830 til 1835, samt over de i samme Aar udførte Silb og Hummer.

Aar.	Boghve: begryn.	Byg.	Byg: gryn.	Havre.	Havre: gryn.	Havre: meel.	Hvede.	Hvede: meel.	Malt.	Rug.	Tilsammen Kornvarer.	Erter.	Udført	
													Silb.	Hummer.
	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Td. Stp.	Tønder.	Stykker.
1830.	3. 2	260. :	34. 5	15. :	:/	:/	5. 2	4. :	154. 2	724. 2	1200. 5	32. 2	15585	;
1831.	:/	390. 5	10. 6	12. :	:/	:/	8. :	3. 4	56. 5	526. 7	1008. 3	26. 1	20205	40
1832.	2. :	273. 5	32. 6	88. 4	:/	:/	8. 3	:/	96. 1	536. 7	1038. 2	45. :	25379	;
1833.	:/	216. 3	27. 1	45. 6	:/	:/	17. 3	10. 5	116. 1	780. 4	1213. 7	28. :	24163	;
1834.	2. :	214. 3	45. 6	15. 4	:/	:/	20. :	1. :	70. 2	404. :	702. 1	43. 4	33736	;
1835.	5. 4	624. :	59. 6	26. :	:/	2. :	23. :	11. 5	165. 7	586. 5	1504. 5	71. 2	31221	;
Summa	12. 6	1979. :	210. 6	202. 6	:/	2. :	82. :	30. 6	659. 2	3559. 1	6667. 7	246. 1	150289	40

Soggenbals Soldkammer den 10de Januar 1836.

Møller.

Bergens By.

Til Kongen!

Den ved Deres Majestæts naadigste Resolutioner af 12te October 1825 og 10de September 1827 befalede Beretning, angaaende Bergens Byes oeconomiske Tilstand, der, ifølge det Kongelige Finants- og Handels- og Told-Departements Skrivelse af 9de December sidstleden, skal omfatte Tidrummet fra 1ste Januar 1829 til 31te December 1835, undlader Stiftet ikke, herved underdanigst at afgive saaledes. Med Hensyn til:

Fiskeriet. Det for Bergen vigtigste Fiskerie, nemlig Vaarsildeskiferiet, har i de nævnte Aar været drevet med temmeligt Held, hvilket bedst vil kunne erfares af den fra Toldkammeret meddeelte Opgave, herved Bilag Litt. A, hvorefter der fra Byen er udført, deels til Udlandet, og deels til indenrigske Steder, følgende Qvanta saltet Sild, se.

i Aaret	1830	151,450	Tønder.
: —	1831	217,298	—
: —	1832	278,298	—
: —	1833	315,691	—
: —	1834	250,032	—
: —	1835	177,716	—
Tilsammen			1,390,485	Tønder,

altsaa, efter et Medium af 6 Aar, 231,747 Tønder aarlig.

Heraf bestaaer den største Deel i Vaarsild, thi den fede Sild, eller den saakaldte Kjøbmandsild, der fiskes om Sommeren og Høsten, har, siden Vaarsilden gjæstede Kysten, ikke været fanget i den Mængde som forhen. Det største Qvantum fedt Sild, som kan antages aarligen at have været udført i det omhandlede Tidrum, er omtrent 10,000 Tønder. Det er nu omtrent 30 Aar siden at Vaarsilden begyndte igjen at søge Kysten, efterat den i mere end 20 Aar havde været aldeles borte. Den har i disse 30 Aar bestandig gaaet til under Kysten fra Stat til Skudesnæs, men den Omstændighed, at den i de senere Aar er begyndt at drage sig sydligere, ligetil Lister, medens den i de nordligere Egne er bleven sjældnere, har vakt Betyrning for, at den tilsidt ganske vil udeblive i et vist Tidrum, ligesom forhen. Man vil have bemærket, at den i de Aar da den ikke indfandt sig paa Norges Kyst, blev

fanget i Gothenborg og flere Steder paa den svenske Vestkyst, hvoraf der er opstaaet Formodning om, at, naar den drager sig saa langt sydlig, vil den tilsidst gaae søndenfor Lindsnæs, længere ind i Nord: søen og Kattegat, og saaledes forsvinde for Norges Vestkyst. Sildefiskeriet drives langtfra ikke umid: delbart af Bergens Indvaanere, thi med Undtagelse af de saa Handelsmænd, der eie nogle af de saa: kaldte Fiskevær langs Kysten, fanges Silden udelukkende af de ved Kysten boende Bønder, af hvilke den paa Fiskefæderne sælges til Byens Indvaanere, og derfra indføres den i Fartøier, som til dette Niemed ere fragtede, eller eies af Indvaanerne, eller ogsaa kjøbes Silden af Bønder paa de Steder, hvor der habes bequemme, til dens Transport byggede, Fartøier, fornemmelig i Søndhordlehn og Har: dinger, hvilke Bønder da for egen Regning indføre den ferske Sild til Byen og sælge den til Kjøbmæn: dene, som virke den til Handelsvare. Dog vil man have bemærket, at Bønderne, fornemmelig de fra ovennævnte Districter, i de senere Aar selv tilvirke betydelige Partier Sild til Handelsvare, hvilke de enten udføre i egne Fartøier igjennem Bergens Toldsted til Østlandet og Sverige, eller hidføre til Gaug. De maa ogsaa antages at kunne tilvirke denne Vare til billigere Priis end Kjøbstæbborgerne, da de selv kunne fange Silden, selv forarbeide Lønderne af Materialier der tages af deres egne Skove, og selv af Lømmer fra disse Skove bygge de for Fiskeriet bequemme Fartøier, hvilke de afbenytte; ligesom de ikke ere bebyrdede med den overordentlige Arbejds løn, som Byens Handelsmænd under Fi: skeriets travle Tid maa give for at faae sine Varer tilvirkede. Med hvilken Kraft Landalmuen nu driver Sildefalserie, bevises deraf, at der i Aarene 1834 og 1835 er fra Landdistricterne omtrent ind: ført $\frac{1}{3}$ Deel af den Sild, som i bemeldte Aar udførtes fra Bergens Toldsted. Det er saaledes at for: mode, at Virksomheden ved dette Fiskeeri vil med Tiden for størstedelen gaae over i Landalmuens Hænder, paa Grund af de ovennævnte Fordele, som den har forud for Byens Indvaanere. Dette vil især være til Skade for den arbejdende Klasse i Byen, da denne fornemmelig har høstet For: dele af Sildens Tilvirkning her paa Stedet, hvorimod den Fordeel, som Kjøbmanden har havt, ikkuns har været liden, saaledes som nærmere nedenfor vil vises under Artikelen Handel. Hvormegen Fordeel den arbejdende Klasse i Byen hidindtil har havt af Sildens Tilvirkning, vil kunne skjønnes deraf, at den Arbejds løn, Kjøbmanden maa give for Tilvirkningen af hver Lønde Sild, omtrent kan anslaaes til 24 Skilling pr. Lønde, hvorved Daglønnen: Klassen altsaa har været givet Anledning til at fortjene 40 à 50000 Spd. aarlig alene ved denne Green af Fiskeitilvirkningen, en Fortjeneste som vistnok faa Byer kunne forskaffe hiin Klasse af Mennecker, og som maatte, naar den blev vel anvendt, være til: stræffelig til den største Deel af deres Fornødenheder.

Det maa isørigt anmærkes, at der her paa Stedet gives flere Baand paa Sildens Tilvirkning, end i de andre Steder, hvor saadan Tilvirkning i de senere Aar har gaaet for sig, nemlig Stavanger, Egersund og Flekkefjord, hvilket forarsager, at det bliver vanskeligt for Bergenserne at concurrere i denne Henseende med bemeldte Steder. Til det første af disse henregner Stiftet Bødkerlaugets ude: lukkede Ret til at forarbeide Lønder, hvorved disse gjøres dyrere end paa andre Steder, hvor saa: dant Laug ikke gives, omendskjøndt det dog ogsaa paa den anden Side maa antages, at Lønderne blive bedre arbejdede her end andensteds, og derfor mere søgte paa udenlandske Markeder.

Det andet af disse Baand er Statens Liende af den ferske Sild som indføres, hvilken Liende her

strængt opkræves af en Forpagter, hvorimod den paa andre Steder aldeles ikke indfordres, uagtet det ikke kan indsees, af hvilken Grund Staten mere renuncerer paa sin Tiende paa andre Steder end her.

De øvrige Fiskerier som drives umiddelbart fra Bergen, ere ubetydelige. Ifkuns enkelte Aar lykkes det, om Vaaren at fange i Omegnen endeel Torsk, der her i Staden tilberedes til Klippfisk; men denne Fangst har, medens Sildefiskeriet har gaaet for sig, været meget ubetydelig, hvorimod den i de Aar, da ingen Vaarsild fangedes, skal have været betydeligere.

Handelen. Ligesom den ovennævnte Fortegnelse Lit. A viser de Vigtigste af de Artikler, der i det omhandlede Tidsrum ere blevne udførte fra Bergen, saaledes giver vedlagte Fortegnelse Lit. B Oplysning om de vigtigste Indførsels Artikler. Ved at kaste et Blik paa den sidstnævnte Fortegnelse, maa Opmærksomheden i Særdeleshed henledes paa den mærkelige Tiltaget i Indførselen af Kornvarer. Det viser sig deraf, at Indførselen af denne Artikel er tiltaget i en betydelig Progression, for nemmelig i de sidste 3 Aar. Denne Omstændighed er mindre end glædelig, da den viser, at Kornproductionen i Bergens Stift, og den største Deel af Nordlandene, der forsynes med Kornvarer fra Bergen, snarere er i Af- end Tiltagende. Dog maa Aarsagen til den progressive Forøgelse af Indførselen ogsaa tildeels uledes fra den mislige Høst, som i de seneste Aar har fundet Sted i Nordlandene, i Forening med den Omstændighed, at en stor Deel af Afgrøden nu anvendes til Brændeviins-Brænden. Hertil kommer, at Fiskerierne have givet et særdeles godt Udbytte, hvorved Opmærksomheden for Landbruget tilfidesættes, samt at Kornpriserne have været særdeles lave, hvilket igjen hidrører derfra, at de Østersøiske og Danske Kornlande ingen Afsetning have kunnet faae paa andre udenlandske Markeder. Gjennemsnits Prisen paa Kornvarer have i de her omhandlede 6 Aar været saaledes:

	Hvede.	Rug.	Byg.	Have.
1830 . .	6 Spd. ; f.	3 Spd. 72 f.	2 Spd. 84 f.	2 Spd. ; f. pr. Tønde.
1831 . .	6 — 96 ;	4 — ;	3 — 48 ;	2 — ; ; —
1832 . .	7 — 24 ;	4 — 24 ;	3 — 60 ;	2 — 12 ; ; —
1833 . .	4 — ;	3 — 48 ;	2 — 36 ;	1 — 48 ; ; —
1834 . .	3 — 36 ;	3 — ;	2 — ;	1 — 48 ; ; —
1835 . .	3 — 84 ;	3 — ;	2 — 60 ;	1 — 84 ; ; —

Imidlertid maa det bemærkes, at Fordelen ved den omhandlede betydelige Omsætning af Kornvarer for størstedelen gaaer i Fremmedes Hænder, da de lobbestemte Liggedage hjemle dem Ret til, ved Torvet og andre offentlige Udsalgssteder, at udsælge Kornvarer i smaa Partier, hvorved formeentlig ikkun lidet eller Intet, under de nuværende Conjuncturer, er vundet for Consumenten, medens Fordelen gaaer tabt for den Handlende.

Ifke mindre mærkelig er den i de senere Aar stedfundne Forøgelse af Indførselen af Salt, som fordetmeste hidbringes i fremmede Skibe, og som i Aaret 1834 endog steg op til 209,676 Tønder. Sees der hen til den Virkning, som en saa stor Tilførsel og de derved forarsagede billige Priser maa have paa de Producter, til hvis Tilvirken denne Varefort behøves, kan en saadan stærk Tilførsel formeentlig ikke andet end være velgjørende, da Producenten med Grund maa forudsættes, at erholde en forhøiet Pris for sine Varer, i samme Forhold som Tilvirkningsmidlerne falde; men paa den anden

Side maa Skibsfarten betydelig lide derunder, da Skibe som have bragt Fiskevarer til Havnene ved Middelhavet i den senere Tid, af Mangel paa Fragter maa indlade Salt for Retour, og skulle saaledes, i en fordeelagtig Uffætning paa denne Artikel, søge Erstatning for Omkostningerne ved Skibenes Udrustning.

Priserne paa denne Artikel have i Aarene 1830, 1831 og 1832 været i Gjennemsnit omtrent 1 Spd. 72 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ pr. Tønde spansk og 1 Spd. 24 $\frac{1}{2}$ pr. Tønde fransk Salt; i de sidstforløbne 3 Aar derimod 1 Spd. 24 $\frac{1}{2}$ pr. Tønde spansk og 102 $\frac{1}{2}$ pr. Tønde fransk Salt. Tolden paa Salt, der ved den nu gjeldende Tarif er bestemt til 20 $\frac{1}{2}$ rebe Sølv pr. Tønde, maa formeentlig ansees for høi, da denne Artikel unegtelig maa henregnes til Nødvendighedsvarer, for hvilke Tolden ellers i Almindelighed ikkuns er bestemt til 10 pC. af Værdien.

Næst Kornvarer og Salt, disse 2de Nødvendighedsartikler, indtage Colonial og Manufacturvarer den største Plads blandt Indførselsartiklerne i det nævnte Tidrum, og da den største Deel deraf henhører til Luxus, viser dette, at denne i en ikke ringe Grad er tiltaget.

Alf Udførselsartiklerne ere Silde og Fiske de vigtigste for Bergens Handel. Hvor stort Quantum af Vaarsilde der i de 6 sidste Aar er udført fra Bergen, er ovenfor anført. Priserne paa denne Artikel have varieret imellem $3\frac{1}{2}$ Spd. og $1\frac{1}{2}$ Spd. pr. Tønde; men sætter man Middelpriisen til 2 Spd. udgjør Værdien af det af denne Artikel herfra i bemeldte 6 Aar aarligen udførte Quantum 463,494 Sp.

Alf de til Vaarsildens Tilberedelse til Handelsvare fornødne Artikler, antages ikkuns Salt og en Deel Tøndestaver at maatte forskrives fra Udlandet. Fradragets Beløbet herfor med omtrent 100,000 Sp. bliver endnu tilbage et Beløb af mellem 350 til 400,000 Sp. som for Bergens Vedkommende aarligen er indbragt i Landet ved Sildens Tilvirkning. Medens Vaarsilden afgiver en god Fortjeneste for Almuesmanden, skal den derimod, i det heromhandlede Tidrum, ikke have givet Handelsmanden noget særdeles Udbytte. Uarsagen hertil tilskrives fornemmelig den Omstændighed, at de udenlandske Markeder have været overfyldte. Insurrectionen i Polen og Cholerafygdommen i Rusland og Preussen, der betydeligen skal have formindsket Brugen af dette Næringsmiddel i de nævnte Lande, have ogsaa forarsaget en mindre heldig Omsætning af Vaarsilden.

Alf Lørfisken, som for størstedelen indføres hertil fra Nordlandene, er i de omhandlede 6 Aar udført herfra omtrent 600,000 Boger aarlig. Naar der tages Hensyn til de store Capitaler, som Byens Handlende have udestaaende i Nordlandene, og de Tab som derved ofte ramme dem, naar den nordlandske Fiske, der maa have et betydeligt Forskud af de Handlende, er uheldig i sin Fangst, saa vilde det være billigt, om Nordlandshandlerne høstede Fordeel af deres Handel; men dette kan ikke siges i det nævnte Tidrum at have været Tilfældet; thi med Undtagelse af Aaret 1833, da denne Handel faldt temmelig fordeelagtig ud, have de øvrige Aar fra 1830 til 1835 været flette, og det sidstforløbne Aar meget slet. Uarsagerne hertil ere forskjellig; men deriblandt fornemmelig den, at der i de senere Aar, paa den Tid da Nordlændingerne ankomme, har indfundet sig en stor Deel fremmede Skibe fra Italien og Spanien, for at lade med Rundfiske. Den derved opstaaede Efterspørgsel af denne Vare, har drevet Prisen derpaa i Veiret, og da Concurrencen blandt Nordlandshandlerne er meget stor, ere Nordlændingerne bleve tilstaaede saa høie Priser, at ikkuns en meget ringe Fordeel er bleven Handels-

manden selv til Deel medens Efterspørgselen endnu varede; men saasnart de fremmede Skibe vare expederede, og Efterspørgselen aftog, have de Handlende til declinerede Priser maattet sælge deres Fisk, og undertiden været nødsagede til at affikbe den for egen Regning, hvilket næsten stedse har forarsaget Tab. Man har endog ofte havt Exempler paa, at den Handlende, efter de fremmede Skibes Afreise, ikke har kunnet obtainere den Pris for Fisken, som han selv har givet Nordlændingen. De i Nordland og Finmarken etablerede Kjøbstæder kunne vel ogsaa siges at have gjort Bergens Nordlands-handel noget Afbræk, uagtet det er at formode, at Nordlændingen, her i Staden, saavel maa kunne opnaae høiere Priser for sine Artikler, formedelst den større Concurrence der her finder Sted, som erholde sine Nødvendighedsvarer billigere; men Dieblikkets Trang kan vel bevæge Fiskeren til, i Nærheden at søge en mindre fordeelig Affætning.

Klipfisk, hvoraf i afvigte Aar udfikbedes circa 155,000 Boger, det største Quantum som herfra er udført i de sidste 6 Aar, gaves forhen i større Mængde, da Udførselen, førend det sidste Decennium, i Almindelighed beløb sig til 200,000 Boger. Aarsagen til denne Formindskelse maa hovedsagelig søges i den Omstændighed, at der fra Søndmøer ikke mere hidføres de Partier som i ældre Dage, hvilket igjen hidrører derfra, at der, siden Malesund fik Kjøbstedsrettighed, er fra dette Sted udfikbet flere Ladninger Klipfisk til Udlandet.

Bergens Expeditioner til Lofoden efter denne Vareartikel ere heller ikke saa betydelige som forhen; thi iftedetfor at der for 30 à 40 Aar tilbage expederedes over 100 Fartøier til Lofoden, afgaaer nu herfra almindeligviis ifkuns 30 Fartøier derhen, som desuden ere langt mindre end de Fartøier, der forhen affendtes. Af og til, i de senere Aar, har der vel paa Kysten, i Nærheden af Byen, været fanget endeel Lorf, som er bleven virket til Klipfisk; men som, naar undtages i 1834, ikke har været af nogen stor Betydning.

Borgerkrigen i Spanien, hvorhen næsten udelukkende denne Fiskefort sendes, har i de senere Aar lagt betydelige Hindringer iveien for et fordeeligt Salg af samme.

Tran, der produceres af Lorfens og Sejens Lever, hidføres hovedsagelig fra Nordland, og exporteres fortrinlig til Holland, Hansestæderne og Pommern. Quantiteten retter sig ikke alene efter Fiskens Mængde, men ogsaa efter dens større eller mindre Fedme, der især har Indflydelse paa den blanke Tran. Af denne Varefort er i Aarene fra 1830 til 1834 udført omtrent 15000 Tønder aarlig, men i sidstafvigte Aar udfikbedes omtrent 24,000 Tønder. Søgningen efter bruun Tran paa de udenlandske Markeder retter sig fortrinlig efter Udfaldet af Fiskerierne i Rusland, Newfoundland og Island. Hvad derimod hovedsagelig influerer paa Efterspørgselen af blank Tran, er Hvalfisk og Sælhundefangsten ved Grønland og i Sydsøen, samt Høsten af de Sædarter hvoraf Olie tilberedes. I det Hele taget maa det antages, at Tranhandelen i de nævnte Aar ikke har medført Tab for de Handlende.

Nogn hidføres hovedsagelig fra Nordland, men ogsaa fra Søndmøer og forskjellige Egne paa Kysten, hvor Lorf fanges. Dens Mængde er ikke aldeles afhængig af Lorfefangstens Betydning, da Lorfken undertiden er fuld af Rogn, og undertiden har lidet deraf; ligesom ogsaa Rognen af og til falder fast og god, men til andre Tider blød og slet. Hovedmarkedet for denne Artikel ere de franske Kyster i Bretagne og Vendée, hvor Sardelfiskeriet foregaaer. Af denne Vareartikel er udført:

i 1830	18,710	Lønder.
: 1831	12,378	—
: 1832	14,725	—
: 1833	19,008	—
: 1834	17,943	—
: 1835	16,341	—

og Priserne have varieret imellem 3 og 8 Spd. pr. Lønde. For Kognhandelen have de sidste 3 Aar været meget uheldbringende, da uroligt Veir paa den franske Kyst i Fisketiden betydelig har hindret Særdel: Fangsten, hvorved Søgningen efter Kogn har standset, og som Følge heraf have Beholdningerne af denne Vare opdyttet sig fra det ene Aar til det andet. Aarene 1831 og 1832 vare derimod temmelig gunstige for Kognhandelen.

Den indenlandste Handel, som fornemmelig drives med Østlandet, hvor Bergens Producter omtales med Brændeviin, Jern, Støbegods og Glas &c., har i de senere Aar tiltaget, og drives næsten udelukkende af Spindvævinger.

Skibsfarten har desværre i det heromhandlede Tidrum fremdeles gaaet tilbage. Siden nogle Aar have Østerrigere, Italienerne og Spaniere, som Bergen tilforn tilførte dets Producter i egne Skibe, udbredt deres Skibsfart til de nordiske Havne, og afhente nu, opmuntrede ved Præmier og Begunstigelse fra deres Regjeringers Side, deres Behov i deres egne, og fortrænge derved vore Skibe fra den saa vigtige Fart paa Spanien og Middelhavet, der i nærværende Tid for størstedelen indskrænker sig til de saa Foretagender, som gjøres for indenbyses Regning, deels af Skibsehderne for at holde deres Skibe i Gang, deels af enkelte Speculanter; men selv for de saa Skibe, som holdes i Fart paa de nævnte Farvande, habes som oftest kun den Udvei, at indtage Salt og at retournere dermed, da Fragter i Havnene ved Middelhavet ere deels ikke at erholde, deels saa ubetydelige, at de medbringe Tab. Vore Skibe kunne heller ikke, med Hensyn til Fragterne, udholde Concurrence med nordamericanske, engelske og andre Skibe, der have en langt fuldkommere og paa Hurtigseilads bedre beregnet Construction, end vore Skibe, hvilket igjen er en Følge af den større Opmærksomhed, Skibsfart og Handel skjænktes hos bemeldte Nationer, og de større Capitaler de kunne anvende derpaa. Det er ovenfor vist, at formedelst de lave Priser, som i de senere Aar have fundet Sted paa Salt, have vore Skibe, ved at vende tilbage med denne Artikel fra Havnene i Middelhavet, i Portugal og Frankrig, ifkuns en ringe Erstatning for Fragterne. En af de Aarsager, der fremvirke disse lave Priser paa Saltet, er den stærke Tilførsel som skeer i svenske Skibe, i det disse, paa deres Reiser til Norden, anløbe Bergen, sælge deres Saltladninger, og igjen lade sig befragte til Hjemmet med norske Producter. Ved de Fragter, som de saaledes erholde, blive de satte istand til at sælge Saltet saameget billigere, da Fragterne give dem tilstrækkeligt Æquivalent for de nedsatte Saltpriser. Bergenske Skibe derimod, som her see Enden paa deres Reise, have ingen Opreisning for det Tab, som Broderfolkets Concurrence i denne Henseende forvolder, saa meget mindre, som Nordmændene, paa Grund af Forbud mod Saltindførselen i Sverige med fremmede Skibe, ikke kunne høste lignende Fordele i Naboriget.

Næst Farten paa Middelhavet og Spanien, der i forrige Tider var den vigtigste for bergenske

Skibe, maa Fragtfarten til og fra Havnene i Østersøen omtales. Bergens Udfibninger til Østersøen bestaae hovedsagelig af Vaarskib, der afgaaer til Sverige, Rusland, Preussen, og noget lidet til Meklenborg og Danmark. Med Undtagelse af de smaa Skibe, der fare paa de svenske Havne fra Gothenborg til Calmar, og forbedreste tiltuske sig Jern, Løndestav, Kornvarer, ic. for den didbragte Skib, ere Fragter paa Sverige med indenrigske Skibe ubetydelig, da de svenske Skibe, der hidbringe Salt, som meldt borttage disse. Udfragter ere sjelden at opnaae for norske Skibe i de svenske Havne, hvor for de, som oftest, maa vende tilbage med Ballast.

Fra Gothenborg have rigtignok i de senere Aar østlandske Skibe, efter Sigende, faaet ganske gode Fragter med Trælast, men da meget faa af de bergenske Skibe ere byggede til Trælastfarten, saa ere disse Fragter ikke komne Bergen tilgode. Vigtigere for den østersøiske Fragtfart ere Havnene St. Petersborg, Narva, Riga, Reval, Libau, Memel, Königsberg, Danzig og Stettin, dog især Riga, hvor i Almindelighed de fleste Fragter have været at opnaae for de bergenske Skibe; men paa Grund af den Misvæert, som i de senere Aar har fundet Sted i Kurland, Liefland, Esthland og de tilgrændsende Gouvernementer, har Udførselen fra Riga været ubetydelig, og de faa Fragter som der have været at erholde, meget lave. Den større Mængde fragtsøgende Skibe, som saaledes har været udelukket fra Riga, har forsøgt Concurrencen i de øvrige østersøiske Havne, især de preussiske, hvor hollandske Skibe næsten udelukkende have tilegnet sig Fragterne af de betydelige Vareforsendelser der skee til Holland, da de høie Skibsafgifter, hvormed ethvert fremmed Skib, som den første Gang hvert Aar besøge de hollandske Havne, er belagt, og for hvilke de hollandske Skibe ere befrieede, gjør Concurrencen med dem umulig. Dertil kommer en Economie i den hollandske Skibsfart, som er ganske national, og hidrører fra Skibenes særegne Construction, med flere Omstændigheder. De hollandske Skibe, der om Foraaret i stort Antal besøge Bergen for at søge Fragter til Østersøen, bidrage ogsaa meget til at nedsætte Fragterne for de norske Skibe, da de hollandske, som alligevel skulle anløbe Østersøen, kunne reise for en langt billigere Fragt end de norske Skibe.

Paa Grund af de anførte uheldige Conjuncturer for Skibsfarten, har Skibenes Antal betydelig aftaget, ligesom Skibe og Skibsparter ere betydelig sunkne i Prisen. Medens Bergen for 30 til 40 Aar siden skal have eiet circa 500 Skibe, har den nu neppe 150. Herved er desværre en stor Deel Søfolk bleve uden Emploi og ere nedsunkne i Armod.

Uf Fabriker og Manufacturer har Bergens By saa godt som ingen. Vel gives der i Byens nærmeste Omegn et Par Papiirfabriker, en Krudtfabrik, en Oliemølle og et Sæbesyderie, men disse afgive neppe stort mere Fordeel, end at Renterne af de deri nedlagte Capitaler blive dækkede. Nogle Vandmøller i Omegnen drives med større Fordeel, paa Grund af det store Quantum Kornvarer der formales for at affendes til Nordlandene. En paa Byens Grund anlagt Windmølle skal derimod foraarbage Eierens Tab. En for Fattigvæsenets Regning drevet Arbeidsanstalt for Vævning og Spind, har, ifølge den under Litr. C vedlagte Oversigt, i de sidste 6 Aar været drevet med et Tab af over 3000 Spd., hvorfor dens Nedlæggelse nu er besluttet. Aarsagen hertil er upaatsiøelig den, at de udenlandske Fabricata kunne leveres til en billigere Priis formedelst den større Fuldkommenhed af Udlændingernes Maskinerier, og at Arbeidslønnen er større samt Levnetsmidlerne langt dyrere her end

i Udlandet. I Bergens Lugthuus forarbeides endeel Værreder og Drejeler; men uagtet Arbeidsvirksomheden i denne Anstalt, formedelst en omhyggelig Bestyrelse i de senere Aar, betydelig har tiltaget, saaledes som den under Littr. D hosfølgende Opgave udviser, skal Stiftelsen dog ikke have nogen synderlig Fordeel af Fabrikationen.

Brændeviins-Brænderierne have i de senere Aar særdeles meget aftaget, hvilket fornemmelig maa tilskrives den Omstændighed, at Udlandet, paa Grund af de sammesteds stedfindende billigere Priser paa Brænde og Poteter, kan levere et billigere og bedre Product end Byens egne Brænderier.

Med Hensyn til Huus- og Kunstflid kan det vel ikke antages, at den Første staaer paa noget udmærket høit Trin, omentilskjøndt der af en her i Staden oprettet Haandgjerningskole, hvori 150 til 200 fattige Nigebørn undervises i Haandarbejde, allerede er sporet gavnlige Virkninger. Fra bemeldte Skole er der i de sidstforløbne 6 Aar leveret til Børnene i Byens Fattigskoler, der beklædes paa offentlig Bekostning, følgende Klædningsstykker:

786	Klaverdugs Skjorter,
432	do. Særker,
432	hele Bomuldstørklæder,
786	halve do.
862	hoide Chambrets Hovedtøier,
432	Bomulds Forklæder,
762	Aar uldne Strømper.

Hvad Haandværksdriften angaaer, da kan vel denne i det Hele antages at være gaaet fremad, hvilket for en stor Deel kan tilskrives det af det nyttige Selskab oprettede Møbelmagasin, hvor Haandværkere, Kunstnere og Andre, ei alene erholde Tilladelse til at indsætte deres forskjellige Arbejder til Udsalg, under Tilsyn af en af Selskabet antagen Factor, men endog af Selskabets Casse gives Forstud indtil en Trediedeel af de indsatte Arbejders Værdie. At det i de sidstforløbne 6 Aar ikke har manglet denne Anstalt paa Uffætning, vil skjønnes deraf, at der fra samme er udsolgt:

i Aaret	1830	for	5,472	Epd.	102	ß.
;	—	1831	—	5,165	—	91 ;
;	—	1832	—	5,445	—	38 ;
;	—	1833	—	5,540	—	110 ;
;	—	1834	—	5,153	—	59 ;
og ;	—	1835	—	4,448	—	112 ;
<hr/>						
tilsammen ; ; 31,227 Epd. 32 ß.						

Ljøvrigt har det nyttige Selskab gjort sig meget fortjent af Byen ved at udsætte Præmier for Huusflid, Haugedyrkning, lang og troe Tjeneste m. m. Den af dette Selskab ligeledes oprettede Tegneskole, maatte, formedelst Mangel paa Locale, indstille sin Virksomhed fra 1830 indtil Begyndelsen af 1834. Siden denne Tid har denne, fornemmelig for Haandværks-Klassens Dannelses saa vigtige Anstalt, været i Virksomhed med et Antal Elever, der har varieret imellem 34 og 42, hvoraf 5 Gratister.

Skolens Fond er imidlertid saare ubetydeligt, og de betalende Elever saa faa, at den vanskelig vil kunne bestaae uden Tilskud af Statskassen, hvorom der er indgivet underdanigst Andragende. Det er ogsaa at formode, at Tegneskolen vil blive meget mere besøgt i Fremtiden, da Rescriptet af 19de Mai 1813, som fastsætter Prøve i Tegning af dem, der ville blive Svende og Mestere i visse Professioner naar en Tegneskole er oprettet, er sat i Kraft fra 1ste Juli 1835.

Sparebanken, hvis Oprettelse ogsaa fra først af skyldes det nyttige Selskab, er ogsaa gaaet betydelig fremad. Ved Udgangen af Aaret 1829 var dens Status saaledes:

Beholdning af Indskud	59,622 Spd. 72 §.
Overskud af Interesser og frivillige Bidrag	4,911 — 72 ;
	<hr/>
Tilsammen	64,534 Spd. 24 §.

men ved Udgangen af 1834 derimod:

Beholdning af Indskud	158,324 — 94 ;
Overskud af Interesser og frivillige Bidrag	10,702 — 43 ;
	<hr/>
Tilsammen	169,027 Spd. 17 §.

Jøvrigt skal det i den senere Tid falde Sparebanken vanskelig, at gjøre de indsatte Capitaler frugtbringende, hvorfor den nu ikke længer modtager Indskud af udenbyes Boende.

Det bergenske Musæum, der for det meste bestaaer ved Gaver og private Bidrag, er ogsaa gaaet betydelig fremad. Dets Samlinger bestaae, ifølge den Beretning som blev aflagt ved Generalforsamlingen den 29de April f. A., af følgende:

Obsager	1114 Nummere.
Mynter og Medailler	3380 —
Malerier	164 —
Haandtegninger	139 —
Kobberstykker og Steentryk	291 —
Kunstykker og andre Sjeldenheder	160 —
Naturalier	4835 —
Bøger og Karter	1252 —
	<hr/>
Tilsammen	11335 Nummere,

hvilket udgjør en Forøgelse af 1630 Nummere over hvad Samlingen indeholdt ved Udgangen af Aaret 1833.

Ifølge det Foranførte kan Bergens By ikke antages, i de sidste 6 Aar at være gaaet fremad i Bestand, hvilket fornemmelig maa tilskrives mindre heldige Handelsconjuncturer, og Skibsfartens Aftagelse. Den Klasse af Indvaanere, som antages at burde, i Forhold til dens Fornødenheder, staae sig bedst, er Dagelønnerklassen, da der neppe gives nogen By i Landet, hvor der gives stadigere Andledning til Erhverv for denne Klasse, end Bergen. Men desuagtet findes stor Armod i denne Klasse, hvilket fornemmelig maa tilskrives fortidlig indgaaede Ægtefaber, Mangel paa Huusflid og Orden, men

fremfor Alt, Mændenes overdrevne Hang til Brændeviinsdrik. Haandværksstapen antages ogsaa at være gaaet tilbage i Velstand, hvilket fornemmelig forarsages deraf, at Antallet af Mestere i enhver Profession er for stort til at de Alle kunne finde tilstrækkelig Arbejde til enhver Tid. For endeel kan vel Aarsagen ogsaa ligge deri, at der fra Udlandet indføres hertil meget Haandværksarbejde, og at de fleste Haandværkere begynde deres Virksomhed med tomme Hænder, og saaledes mangle de fornødne Fonds til Indkjøb af Materialier i beleilig Tid, og fra første Haand.

At Byen er gaaet tilbage i Velstand, synes at fremlyse deraf, at Fattigskatten, som i Aaret 1830 udgjorde 10,000 Spd. nu er stegen til 16,000 Spd.

For en stor Deel hidrører vel dette derfra, at en Mængde Daglønnere ere indflyttede fra Landet, hidlokkede ved den høie Dagløn som Vaarsildens Tilvirkning har forarsaget. En stor Deel af disse falde med deres Familier Fattigvæsenet til Byrde, naar enten Sygdom eller uordentlig Levemaade sætter dem ud af Stand til at fortjene det Fornødne. Skulde Vaarsilden aldeles udeblive, da vil denne Byrde blive endnu langt føleligere. Dog kan maaffee Fattigskattens Forsøgelse ogsaa for en stor Deel tilskrives en mindre hensigtsmæssig Maade at uddele Understøttelsen paa, nemlig ved Penge, der kunne misbruges paa mange Maader.

Man er ogsaa nu betænkt paa en Reform af Fattigvæsenet, og er allerede begyndt at anstille Forsøg med, hvorvidt Bespiisningsanstalter m. m. maatte kunne træde istedetfor Penge-Uddelingerne.

Bergens Stift den 19de Februar 1836.

Underdanigst
S a g e r u p.

Litr. A.

F o r t e g n e l s e

over

de fra Bergen udførte indenlandske Varer

i

Årene 1830, 1831, 1832, 1833, 1834 og 1835.

Vareforterne.	1830.		1831.		18
	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	
Angler	;	152050 Etf.	;	225100 Etf.	;
Ansjoser	2579 Dunker	;	2894 Dunker.	5 Dunker	5366 Dunker
Aske, Tangaske	;	;	;	;	;
Bastetoug	;	600 Etf.	;	150 Etf.	;
Been	7169 $\frac{7}{36}$ Bog	;	239673 Pbd.	;	282632 Pbd.
Beeg	60 Pbd.	;	;	;	692 Pbd.
Bouteiller	;	612 Etf.	;	;	;
Brunrødt	1764 Pbd.	;	;	200 Pbd.	;
Brynestene	;	500 Etf.	;	;	;
Brændevin af Korn	;	3927 $\frac{1}{30}$ Edr.	;	2771 Edr.	;
Brød	;	3146 —	;	3005 $\frac{3}{4}$ —	;
Blæk	;	;	;	;	;
Chocolade	;	238 Pbd.	;	120 Pbd.	;
Cichorie	;	1291 —	;	3882 —	;
Duun	6 Pbd.	13 $\frac{1}{2}$ —	8 Pbd.	3 $\frac{1}{2}$ Pbd.	15 $\frac{1}{2}$ Pbd.
Drev	;	;	;	;	;
Dreiel	;	;	;	;	;
Enebær	;	;	;	;	;
Fisk, tør	670299 $\frac{1}{36}$ Bog	21517 $\frac{1}{36}$ Bog	512955 $\frac{1}{36}$ Bog	31440 $\frac{1}{3}$ Bog	503172 $\frac{2}{3}$ Bog
— Klipfisk	132314 $\frac{2}{8}$ —	94 $\frac{1}{2}$ Bog	114487 $\frac{1}{36}$ —	68 $\frac{1}{2}$ Bog	130509 $\frac{2}{3}$ —
— saltet	1202 $\frac{1}{8}$ Edr.	160 $\frac{7}{8}$ Edr.	821 $\frac{5}{8}$ Edr.	236 $\frac{1}{2}$ Edr.	700 $\frac{5}{8}$ Edr.
— — Eild	142667 $\frac{1}{12}$ —	8782 $\frac{7}{8}$ —	204585 $\frac{1}{4}$ Edr.	12712 $\frac{7}{8}$ —	269968 $\frac{1}{4}$ Edr.
— Lar, røget	1407 Pbd.	20 $\frac{1}{2}$ Pbd.	1077 $\frac{1}{2}$ Pbd.	113 Pbd.	2593 $\frac{3}{4}$ Pbd.
Fjer	;	96 Pbd.	;	;	;
Flekk	1353 Pbd.	69 —	801 Pbd.	8 Pbd.	1898 Pbd.
Frugt	;	7 Edr.	;	67 $\frac{3}{4}$ Edr.	;
Frugtmust	;	$\frac{1}{3}$ —	;	;	;
Fugle og andet Vildt	126 Pbd.	;	269 Pbd.	;	38 Pbd.
Faar, levende	;	;	;	;	4 Etf.
Flintestene	;	;	;	;	;
Glasvarer	61 Pbd.	1 Kiste	;	;	;
Gjeder, levende	;	;	2 Etf.	;	;
Haar af Mennesker	;	8 Pbd.	;	;	;
Hadde	;	903 Etf.	;	294 Etf.	;
Horn alle Slags	35906 Pbd.	;	23125 Pbd.	;	35097 Pbd.
Hummer	265880 Etf.	;	202004 Etf.	;	100137 Etf.
Humle	;	347 Pbd.	;	312 Pbd.	;
Haar af Dvæg	;	;	604 Pbd.	72 —	1750 Pbd.
Heste	;	;	2 Etf.	;	;
Hjortetak	;	;	388 Pbd.	;	;
Havre	;	;	;	;	;
Hornqvæg	;	;	;	;	1 Etf.
Horn (Bukkefløver)	;	;	;	;	;
Huder, raa	;	;	;	;	;
— tørre	;	;	;	;	;
Hvalrøstænder	;	;	;	;	;
Hægter og Maller	;	;	;	;	;

3 2.	1 8 3 3.		1 8 3 4.		1 8 3 5.	
Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.
214050 Etf.	3309 Dunfer	97000 Etf.	3085 Dunfer	155900 Etf.	2945 Dunfer	109600 Etf.
200 Etf.	217279½ Pd.	5 Dunfer.	74 Pd.	4 Dunfer	89 Dunfer	89 Dunfer
300 Pd.	188 Pd.	3749½ Edr.	263404 Pd.	2082 Etf.	371914 Pd.	1569 Etf.
3156½ Edr.		3345¼ —	220 Pd.	1000 Pd.		1482 Etf.
3090½ —		30½ Pd.	1 Edr.	800 Etf.	534 Pd.	4695 Edr.
355 Pd.		1839 —	1 —	1050 Pd.		4273 —
3047¼ Pd.		30½ —		28½ Pot		166 Pd.
12 Pd.	49 Pd.	88 Pd.	128½ Pd.	36 Pd.		7324 Pd.
1 Edr.		72 —		5543 Pd.		22 Pd.
22203½ Bog	563069 5/8 Bog	24036 3/8 Bog	494004 7/8 Bog	108 Pd.	152 Pd.	59½ M.
97 Boger	118770 5/8 —	139½ Bog	141999 5/8 —	216 Pd.		
267¼ Edr.	1103 7/8 Edr.	267½ Edr.	1201 7/8 Edr.	20749 2/8 Bog	587390 Bog	21495 Bog
8329 5/8 —	301786 5/8 —	13904 1/4 Edr.	236853 5/8 —	191 Boger	155186 —	65 Boger
292½ Pd.	3016½ Pd.	88 Pd.	2613 Pd.	189 3/8 Edr.	1395 Edr.	636 Edr.
18 Pd.		53 —	2746 Pd.	13179 1/4 —	167185 Edr.	10531 Edr.
58 —	4333 Pd.	21¼ Edr.		49 Pd.	1709 Pd.	92 Pd.
36¼ Edr.				216 —		72 —
	221 Pd.			153¼ —	3777 Pd.	32½ —
				85 Edr.		24 Edr.
					15 Pd.	
1 Riste	4 Etf.					
410 Etf.	10661 Pd.	168 Etf.	13901 Pd.			
	136442 Etf.		95161 Etf.		22082 Pd.	
					140203 Etf.	
				439 Pd.		78 Etf.
	1 Etf.		9 Etf.		5751 Pd.	37 Pd.
36½ Edr.			2 Edr.			
	38 Edr.		66 Edr.	122 Edr.		166½ Pd.
						291 Edr.
1200 Pd.					59½ Edr	
				300 Pd.		
			295 Pd.		459 Pd.	
				5800 Par		
						30087 Par, 35 Pak: fer, 600 Ringe.

Varesorterne.	1830.		1831.		18
	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.
Høe	∴	∴	∴	∴	∴
Hvedemeel	∴	∴	∴	∴	∴
Isenfarve, upræpareret	218 Edr.	∴	14 Edr.	∴	15 Edr.
Jern i Stænger og Støbegods	260 Pd.	93676 Pd.	∴	53819 Pd.	15625 Pd.
— gammelt	11623 Pd.	82653 —	72 Pd.	38845 —	17545 Pd.
Jernplader	∴	2065 —	∴	379 Pd.	∴
Igler	∴	∴	∴	∴	∴
Jis	∴	∴	∴	∴	∴
Jerndrægge	∴	∴	∴	∴	∴
Jerntraad	∴	∴	∴	∴	∴
Jernarbejde	∴	∴	∴	∴	∴
Karder	∴	150 Par	∴	12 Par	∴
Karve	22 Edr.	∴	½ Edr.	∴	1 Edr.
Kalk	∴	44 Edr.	∴	258 Edr.	43 Edr.
Kjød, saltet	6920 Pd.	324 Pd.	10084 Pd.	∴	14833 Pd.
— røget	14 Pd.	139 —	∴	51½ Pd.	25 Pd.
Kobber, valset	11 —	278 —	∴	296 —	∴
— Garkobber	3223 Pd.	∴	∴	∴	∴
Kobberarbejde	∴	598 Pd.	∴	∴	∴
Kobbersøm	∴	∴	∴	∴	∴
Krudt	∴	∴	∴	12880 Pd.	200 Pd.
Laf	∴	1 Pd.	∴	∴	∴
Liim	∴	16 Pd.	∴	∴	∴
Læder	∴	5720 Pd.	∴	4458 Pd.	∴
Muursteen	∴	350 Stk.	∴	∴	∴
Møllestene	27 Par	19 Par	32 Par	29 Par	140 Par
Malt	∴	∴	∴	∴	∴
Nødder	46 Edr.	489 Edr.	∴	131 Edr.	∴
Naale, Knappenaale	∴	∴	∴	∴	∴
Olie, Linolie	∴	16 Edr.	∴	4½ Edr.	∴
Ost	2288 Pd.	9043 Pd.	2594 Pd.	6401 Pd.	3516 Pd.
Oliemeel	∴	∴	∴	∴	∴
Øffer	∴	∴	∴	∴	∴
Papiir	∴	4386 Riis	∴	2552 Riis	∴
Potasse	∴	1100 Pd.	∴	∴	∴
Poteter	∴	∴	∴	∴	∴
Paraplyer	∴	∴	∴	∴	∴
Rogn	18710 Edr.	∴	12378 Edr.	∴	14725 Edr.
Sennep	∴	17 Pd.	∴	∴	∴
Skind, uberedte:					
af Bukke	67888 Pd.	∴	46213 Pd.	∴	51035 Pd.
∴ Gjeder	7660 —	∴	33675 Pd.	∴	16871 —
∴ Kalve	8366 —	31 Pd.	9202 Pd.	447 Pd.	14589 —
∴ Goupe	∴	1 Stk.	1 Stk.	∴	2 Stk.
∴ Maar	42 Stk.	2 —	77 —	1 Stk.	220 Stk.
∴ Nødder	∴	796 Stk.	39 —	902 Stk.	∴
∴ Røve	2 Stk.	732 —	119 —	1640 —	114 Stk.
∴ Sælhundede	27 —	∴	2 —	∴	45 —

3 2.	1 8 3 3.		1 8 3 4.		1 8 3 5.	
Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.
30 Boger	17 Edr.	199237 Pd.	30 Boger	10½ Edr.	6 Foustager	150 Pd.
64291 Pd.	9896 Pd.	13501 Pd.	10½ Edr.	134845 Pd.	256 Pd.	104670 Pd.
28413 —	8844 —	8996 Pd.	8996 Pd.	14739 Pd.	1227 —	1688 Pd.
72 Pd.		555 Stf.	5 Ladninger	498 Pd.		200 Stf.
				40 Stk&568 Pd.		
				74 Pd.		472 Pd.
24 Par				24 Par		108 Par
		4 Edr.			½ Tønde	
196 Edr.		84 Edr.		64 Edr.		90 Edr.
36 Pd.	12049 Pd.	375 Pd.	9417 Pd.	96 Pd.	19945 Pd.	2944 Pd.
778 Pd.		90 Pd.	35 Pd.	21 —	24 Pd.	63 Pd.
60½ Pd.		116 Pd.	2674 Pd.	33 —		178 Pd.
				103 Pd.	28½ Pd.	1806 Pd.
			392 Pd.			
31975 Pd.		20454 Pd.		17100 Pd.		27630 Pd.
27 Pd.				3 Pd.		
4102 Pd.		6078 Pd.		8604 Pd.		8656 Pd.
		2000 Stf.		2600 Stf.		1000 Stf.
6 Par	3 Par	39 Par	4 Par	21 Par	10 Par	2 Par
				15 Edr.		1 Tønde
28 Edr.	13 Edr.	232 Edr.		26 —		10 Edr.
						83 Pd.
2034 Potter		2372 Potter		77 Anfere		423 Rander
7503 Pd.	4454 Pd.	6056 Pd.	3224 Pd.	10985 Pd.	1818 Pd.	8237 Pd.
				110 Boger		
				673 Pd.		
2737 Riis		2622 Riis		2350 Riis		2751 Riis
			10 Edr.			33 Edr.
				78 Stf.		Varde 12 Spd. —
	19008 Edr.		17943 Edr.	1 Edr.	16341 Edr.	216 Pd.
	52226 Pd.		59647 Pd.		32623 Pd.	285 —
	8001 Pd.		8710 —		12041 —	368 —
50 Pd.	14108 Pd.		11656 —	70 Pd.	10436 —	
1 Stf.	1 Stf.					
	269 Stf.		239 Stf.		94 Stf.	
355 Stf.	5 Stf.	180 Stf.	26 Stf.		1 —	240 Stf.
623 —	97 Stf.	424 —	233 —	46 Stf.	6 —	656 —
	1 Stf.			30 —		

Vareforterne.	1830.		1831.		18
	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	
Skind, af Bielfras	1 Stk.	2 Stk.	1 Stk.	;	12 Stk.
: Bjørne	2 —	1 —	1 —	1 Stk.	7 —
Steenmose	100907 Pd.	;	90184 Pd.	;	20312 Pd.
Skinn, levende	1	;	;	;	;
Smør	1863 Pd.	169 Pd.	1137 Pd.	202 Pd.	2573 Pd.
Staal	;	90 —	;	;	;
Staaltraad	;	196 —	;	47 Pd.	;
Spiger	;	221600 Stk. og 23 Kister	;	164000 Stk. og 18 Kister	227000 Stk. og 20 Kister
Skind, uberedte af Faar	;	;	;	72 Pd.	508 Pd.
: Ulve	;	;	2 Stk.	4 Stk.	1 Stk.
: Katte	;	;	;	;	3 —
: Hare	;	;	;	;	;
Staver, Tøndestaver	;	4200 Stk.	;	15800 Stk.	;
Salt, raffineret	;	;	;	;	;
Sæbe, grøn	;	;	;	;	;
— hvid	;	;	;	;	;
Sfosvætte	;	;	;	;	;
Talg	;	1365 Pd.	579 Pd.	1912 Pd.	;
Talglys	850 Pd.	106482 Pd.	2103 Pd.	100464 Pd.	10203 Pd.
Tjære	557 Edr.	18 Edr.	145 Edr.	6 Edr.	471 Edr.
Tougværk, gammelt	23218 Pd.	;	11275 Pd.	;	2084 Pd.
Trelast	164 Læster	7 Læster	173 Læst. og af Værdie 93 Sp.	;	252 Læst. og af Værdie 72 Sp.
Tøndebaand	;	708 Bundter	;	;	1260 Stk.
Tran	15833 Edr.	445 Edr.	13692 Edr.	240 Edr.	12323 Edr.
Tagsteen	;	;	;	;	;
Tougværk, nyt	;	;	;	;	;
Tobak, Røgetobak	;	;	;	;	;
Uld, raa	;	48 Pd.	;	27 Pd.	;
Uldne Varer	;	;	;	;	;
Veg	;	;	;	;	;
Østers, friske	50 Edr.	;	36 Edr.	;	72 Edr.
— syltede	28 Kander	24 Kander	8 Kander	;	56 Kander
Øl	37 Edr.	;	34 Edr.	;	61 Edr.

3 2.	1 8 3 3.		1 8 3 4.		1 8 3 5.	
Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.	Til Udlandet.	Til indenrigske Steder.
7 Stk.	7 Stk.	7 Stk.	7 Stk.	1 Stk.	7 Stk.	1 Stk.
4 Stk.	2 —	1 Stk.	3 Stk.	3 Stk.	528 Pd.	35867 Pd.
528 Pd.	23739 Pd.	71361 Pd.	1	1	940 Pd.	1174 Pd.
940 Pd.	3121 Pd.	312 Pd.	2058 Pd.	822 Pd.	2176 Pd.	19 Pd.
166 Pd.	1	1	156 —	156 —	167300 Stk.	2546 Pd.
167300 Stk.	1	327000 Stk.	209550 Stk.	209550 Stk.	og 11 Kister	381500 Stk. og 33 Kister
og 11 Kister	1780 Pd.	og 34 Kister	og 20 Kister	og 20 Kister	890 Pd.	890 Pd.
890 Pd.	11 Stk.	111 Pd.	1419 Pd.	48 Pd.	11 Stk.	11 Stk.
11 Stk.	5 Stk.	1 Stk.	7 Stk.	2 Stk.	2500 Stk.	2500 Stk.
2500 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	2600 Stk.	1 Stk.	1 Stk.
1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Foust.	1 Stk.	1 Stk.
1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	248 Pd.	1 Stk.	1 Stk.
1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.
1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.	1 Stk.
1269 Pd.	1060 Pd.	1220 Pd.	1269 Pd.	3 Pd.	1269 Pd.	158 Pd.
104766 Pd.	683 Pd.	81093 Pd.	355 Pd.	89234 Pd.	3370 Pd.	30 Pd.
1/2 Edr.	264 Edr.	2 Edr.	103 Edr.	62 Edr.	62 Edr.	1511 1/2 Pd.
7178 Pd.	7178 Pd.	3773 Pd.	3773 Pd.	7783 Pd.	7783 Pd.	86753 —
478 Læst. og af	478 Læst. og af	2 Læster	341 Læst. og af	298 Læst. og af	12 2/10 Læst	66 Edr.
Værdie 66 Sp.	Værdie 66 Sp.	2 Læster	Værd. 125 Sp.	Værdie 85 Sp.	12 2/10 Læst	12 2/10 Læst
3840 Stk.	3840 Stk.	1760 Stk.	1760 Stk.	3625 Stk.	3625 Stk.	336 Bundter
330 Edr.	15608 Edr.	351 Edr.	16974 Edr.	580 Edr.	23674 Edr.	527 Edr.
330 Edr.	330 Edr.	330 Edr.	330 Edr.	2400 Stk.	2400 Stk.	3500 Stk.
330 Edr.	330 Edr.	330 Edr.	330 Edr.	79982 Pd.	79982 Pd.	110183 Pd.
330 Edr.	330 Edr.	330 Edr.	330 Edr.	1703 Pd.	1703 Pd.	1421 Pd.
46 1/2 Pd.	46 1/2 Pd.	172 Pd.	46 1/2 Pd.	77 Pd.	77 Pd.	281 Pd.
46 1/2 Pd.	46 1/2 Pd.	255 Alen	46 1/2 Pd.	841 Al. og 11 Pd.	841 Al. og 11 Pd.	200 Alen og 8 Pd.
46 1/2 Pd.	46 1/2 Pd.	255 Alen	46 1/2 Pd.	22 Snees	22 Snees	30 Snees
46 1/2 Pd.	46 1/2 Pd.	255 Alen	46 1/2 Pd.	22 Snees	22 Snees	30 Snees
10 Kander	247 Edr.	14 Kander	71 Edr.	152 Edr.	152 Edr.	6 Edr.
10 Kander	50 Kander	14 Kander	27 Kander	51 Kander	51 Kander	26 Kander
10 Kander	133 Edr.	14 Kander	142 Edr.	55 Edr.	55 Edr.	1/2 Lønde.

den 22de Januar 1836.

Christie.

Litr. B.

F o r t e g n e l s e

over de betydeligste i Bergen fortoldede udenrigske Varer i Tidrummet fra 1830 til 1835.

Bogstav.	Varerforterne.	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.
B.	Brændevin, alle Grader Pot.	170,011	65,641	140,979	326,897	56,822	142,214
	Bomuldsvarer, ei klare Pd.	46,751	48,771	52,880	53,286	43,944	52,041
	do. klare Pd.	194	709	955	858	1,258	1,096
	Byg Pd.	90,008	84,799	80,585	125,998	115,348	137,419
	Byggryn, hele Pd.	1,821	1,824	2,814	2,941	3,822	2,352
	do. halve Pd.	235	147	222	454	321	222
	Bygmeel Pd.	35,035	8,302	27,657	61,165	91,667	42,791
C.	Caffe Pd.	180,309	197,764	297,727	225,460	238,057	220,894
E.	Eddiffe Pot.	47,262	20,431	35,880	36,275	36,998	32,354
	Erter Pd.	3,024	2,450	3,835	2,877	2,633	3,942
H.	Hamp, uheglet Pd.	792,290	918,784	1,016,698	1,241,693	1,186,635	1,199,449
	Havre Pd.	3,800	4,518	12,512	13,510	4,991	6,829
	Hvede Pd.	7,294	4,738	6,778	8,675	10,215	12,872
	Hvedemeel Pd.	197,646	196,851	226,185	269,406	243,208	223,674
	Humle Pd.	63,822	33,501	22,936	37,024	56,834	51,900
L.	Liin, uheglet Pd.	105,346	88,499	95,622	153,457	121,729	65,070
	Lærred, farvet Pd.	10,251	10,731	10,540	10,997	10,601	13,100
	do. ufarvet Pd.	74,596	26,632	27,389	24,756	26,779	24,539
	do. ubleget Pd.	52	922	1,115	2,206	2,071	2,256
	do. Errie, ubleget Pd.	37,915	44,509	45,590	44,209	46,568	42,448
M.	Malt Pd.	9,184	16,941	18,286	15,135	16,006	16,118
	Muursteen Stkr.	707,448	278,782	440,718	148,420	155,141	183,309
O.	Olje: Liin, Nap og Roe Pd.	30,085	62,760	47,244	44,261	47,602	55,316
	Ost Pd.	22,668	20,582	19,954	20,017	30,100	18,830
P.	Papir, Skrivpapir Pd.	3,132	4,037	4,741	5,986	7,435	12,254
R.	Ravnbug Pd.	34,944	123,075	118,341	112,453	149,648	148,208
	Ris Pd.	46,851	32,352	44,116	47,166	46,535	55,742
	Rug Pd.	67,898	75,183	19,626	55,742	49,446	65,710
	Rugmeel Pd.	23,506	4,622	940	2,007	333	
	Rum Pd.	13,748	10,342	10,105	22,678	2,182	8,715
S.	Salt, spansk Pd.	97,751	104,616	115,406	128,658	166,417	105,170
	do. fransk Pd.	32,703	22,156	19,697	42,577	43,259	37,957
	Seildug Pd.	Stykker.	53,162	39,454	41,313	50,094	48,708
	Silkevarer Pd.	1,078	1,100	1,152	1,160	973	1,101
	Sirup Pd.	263,123	261,080	283,422	327,342	324,757	359,297
	Stav Pd.	2,271,487	2,079,046	1,788,479	2,276,749	2,221,680	1,900,975
	Styr af Liin Pd.	200,885	113,609	123,038	173,269	220,081	129,407
	do. af Hamp Pd.	27,171	28,337	35,459	48,356	36,242	26,808
	Suffer, raat Pd.	173,269	194,920	251,627	183,372	189,672	190,027
	do. dæffet Pd.	12,885	6,135	15,259	24,268	15,916	4,030
	do. raffineret Pd.	155,834	247,473	186,179	187,040	234,915	210,057
	Svedsfer Pd.	49,802	27,314	26,367	40,094	54,934	47,320
	Sæbe, grøn Pd.	49,923	49,281	47,439	53,003	65,133	54,308
	do. hvid Pd.	27,651	24,759	24,266	30,399	38,108	39,195

Vogstav.	Varesorterne.	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.
T.	Tægsteen, uglasfereede	531,778	289,618	317,489	282,496	133,328	344,835
	do. glasfereede	3,300	22,138	15,033	5,730	1,240	9,293
	Tobaksblade	572,676	284,119	379,991	425,877	351,522	517,992
	Tøndebaand	904,950	763,880	1,114,431	2,043,395	2,062,150	1,540,925
U.	Uldne Varer	38,586	66,338	42,414	47,796	34,409	39,620
V.	Viin	106,848	41,441	66,713	109,519	101,629	79,270

Bergens Toldcontoir for Indgaaende, den 25de Januar 1836.

Kos. Grüner.

Litr. C.

For-teg-nel-se

over Bergens Arbeidsanstalts Fabrikation, Fabrikaternes Realisation, tilligemed Stiftelsens samtlige Indtægter og Udgifter i Aarene 1830 til 1835 inclusive.

Aar.	Arbej- dernes Antal.	Spundne raee Materialier.					Forbrugt Garn til Vævning.										
		Heglet Linn.	Stry.	Uld.	Bom- uld.	Tilfam- men.	Lingarn.		Stry- garn.		Uld- garn.		Bomulds- garn.		Haar- garn.		Tilfam- men.
							ufar- vet.	far- vet.	ufarvet.	farvet.	ufar- vet.	far- vet.	ufarvet.	far- vet.			
1830	117	2024	995	117 $\frac{1}{2}$	42	3178 $\frac{1}{2}$	1324	8 $\frac{7}{8}$	447 $\frac{5}{6}$	20 $\frac{1}{2}$	26 $\frac{3}{8}$	∴	∴	∴	∴	1828 $\frac{3}{16}$	
1831	115	1394 $\frac{1}{2}$	701	∴	38	2133 $\frac{1}{2}$	988 $\frac{1}{4}$	6 $\frac{1}{2}$	558	103 $\frac{1}{2}$	54 $\frac{5}{8}$	2 $\frac{1}{4}$	45	20 $\frac{3}{4}$	∴	1778 $\frac{7}{8}$	
1832	141	1789 $\frac{1}{2}$	650 $\frac{1}{2}$	131 $\frac{1}{4}$	26 $\frac{3}{4}$	2598	924 $\frac{3}{4}$	∴	765	∴	32 $\frac{7}{32}$	∴	∴	∴	∴	1721 $\frac{3}{32}$	
1833	110	1870	826 $\frac{1}{2}$	92 $\frac{1}{2}$	∴	2789	890 $\frac{3}{4}$	39	439 $\frac{1}{4}$	81 $\frac{3}{4}$	∴	4	∴	∴	∴	1454 $\frac{3}{4}$	
1834	109	1500	758	∴	∴	2258	1250 $\frac{1}{2}$	18 $\frac{1}{4}$	454 $\frac{1}{4}$	40 $\frac{1}{4}$	∴	∴	∴	∴	∴	1763 $\frac{1}{4}$	
1835	101	952	536	27	∴	1515	1673 $\frac{3}{4}$	∴	696 $\frac{1}{4}$	∴	∴	∴	∴	∴	∴	2370	
		9530	4467	368 $\frac{1}{4}$	106 $\frac{3}{4}$	14472	7052	72 $\frac{5}{8}$	3360 $\frac{1}{16}$	246	113 $\frac{7}{32}$	6 $\frac{1}{4}$	45	21 $\frac{1}{4}$	∴	10917 $\frac{1}{32}$	

Silvirkede Fabrikater.

Aar.	Linn-lærred.	Bendt Linn-lærred.	Bendt Strylærred.	Linn-dreiel.	Stof.	Lygtevæger.	Lomme-tørklæder.	Stryl-dreiel.	Limmer-dug.	Bommerfie.	Gulv-Teppe-tøi.	Tilfammen.		
												Ærier.	Lygtevæger og Lomme-tørklæder	
	Alen.	Alen.	Alen.	Alen.	Alen.	Alen.	Stkr.	Alen.	Alen.	Alen.	Alen.	Alen.	Alen.	Stkr.
1830	3812 $\frac{3}{4}$	∴	939 $\frac{3}{4}$	163	76	970	∴	∴	∴	∴	∴	4991 $\frac{1}{2}$	970.	∴
1831	2324	∴	795 $\frac{7}{2}$	375 $\frac{1}{2}$	53 $\frac{3}{8}$	1029 $\frac{1}{2}$	∴	230 $\frac{3}{4}$	63 $\frac{3}{8}$	103 $\frac{1}{2}$	114 $\frac{3}{4}$	4060	1029 $\frac{1}{2}$.	∴
1832	2092 $\frac{5}{8}$	∴	1308 $\frac{1}{4}$	333 $\frac{1}{4}$	∴	1057 $\frac{1}{2}$	∴	233 $\frac{3}{4}$	∴	∴	∴	3967	1057 $\frac{1}{2}$.	∴
1833	1279 $\frac{3}{8}$	740	1187	712 $\frac{3}{4}$	288 $\frac{3}{4}$	∴	∴	∴	∴	∴	∴	4208	∴	∴
1834	1973	1496 $\frac{1}{4}$	825 $\frac{1}{2}$	118	146	∴	29	∴	∴	∴	∴	4558	∴	29.
1835	2100 $\frac{1}{4}$	1837 $\frac{3}{4}$	1153 $\frac{1}{4}$	344	∴	∴	∴	∴	∴	∴	∴	5435 $\frac{1}{4}$	∴	∴
	13582 $\frac{1}{2}$	4074	6209 $\frac{1}{4}$	2046 $\frac{1}{2}$	564 $\frac{1}{8}$	3057	29	464 $\frac{1}{2}$	63 $\frac{3}{8}$	103 $\frac{1}{2}$	114 $\frac{3}{4}$	27222 $\frac{1}{2}$	3057.	29.

Priis til hykken Fabrikaterne ere folgte ved offentlig Auction.

Aar.	Linn-lærred.	Bendt Linn-lærred.	Bendt Strylærred.	Linn-dreiel.	Stof.	Lygtevæger.	Lomme-tørklæder.	Stryl-dreiel.	Limmer-dug.	Bommerfie.	Gulv-Teppe-tøi.
	pr. Al.	pr. Al.	pr. Al.	pr. Al.	pr. Al.	pr. Al.	pr. Stkr.	pr. Al.	pr. Al.	pr. Al.	pr. Al.
	ß.	ß.	ß.	ß.	ß.	ß.	ß.	ß.	ß.	ß.	ß.
1830	22 à 37	∴	20 à 26	48 à 60	38 à 42	4	∴	21 à 24	∴	51 à 52	16 à 21
1831	20 à 24	∴	20 à 27	40 à 66	50 à 51	4	∴	∴	∴	32 à 33	20
1832	20 à 22	∴	19 à 22	44 à 59	∴	4	∴	30 à 33	50 à 52	∴	∴
1833	16 à 27	20 à 25	18 à 20	44 à 50	48 à 50	∴	∴	∴	∴	∴	12 à 12 $\frac{1}{2}$
1834	16 à 24	18 à 21	19 à 26	44 à 52	36 à 45	∴	36	∴	∴	∴	∴
1835	16 à 22	16 à 19	16 à 17	{ 36 } 48 à 57	39 à 40	∴	36 à 36 $\frac{1}{2}$	∴	∴	∴	∴

Stiftelsens samtlige Udgifter.

Aar.	Spinde-løn.		Bæverløn.		Hegling.		Kogning.		Raæe Ma-terialier.		Løn-ninger.	Vaskning og Farvning.		Renter.		Tilfældige Udgifter.		Binding af Bæverhovler.		Skatte.		Repara-tioner.		Tilsam-men.			
	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.		Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.
1830	484	11	381	49	26	40	64	19	542	35	114	19	17	73	:	126	89	:	:	:	:	:	:	:	:	1831	20
1831	316	61	346	110	18	53	64	117	402	16	114	11	102	55	:	112	91	4	68	:	:	:	:	:	:	1447	18
1832	386	111	311	108	21	115	59	9	701	14	114	7	93	54	38	257	6	:	:	:	:	:	:	:	1914	14	
1833	392	54	376	58	21	71	45	109	295	108	114	28	14	26	84	167	70	1	40	:	:	:	:	:	1470	8	
1834	287	91	327	96	20	113	66	31	460	79	114	:	:	71	85	179	84	2	20	215	77	:	:	:	1746	76	
1835	195	10	389	8	10	66	56	102	212	69	114	:	:	35	90	139	7	2	:	10	76	1119	9	2284	77		
	2062	98	2133	69	119	98	357	27	2614	81	684	66	106	316	57	982	107	10	8	226	33	1119	9	10693	93		

Aar.	Stiftelsens Indtægter.					B a l l a n c e.								
	Solgte Fa-brikater.		Leie.		Tilsam-men.	Indtægt.		Udgift.		Ge-vinst.		Tab.		
	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.	Sp.	ß.
1830	1417	114	66	96	1484	90	1484	90	1831	20	:	:	346	50
1831	1430	94	32	96	1463	70	1463	70	1447	18	16	52	:	:
1832	875	30	18	102	894	12	894	12	1914	14	:	:	1020	2
1833	943	9	10	:	953	9	953	9	1470	8	:	:	516	119
1834	675	51	44	:	719	51	719	51	1746	76	:	:	1027	25
1835	1843	38	80	:	1923	38	1923	38	2284	77	:	:	361	39
	7185	96	252	54	7438	30	7438	30	10693	93	16	52	3271	115
									Det fulde Tab				3271	115
									fragaær				16	52
									er i det Hele tabt				3255	63

Det Tab Stiftelsen har havt i de opgivne 6 Aar, udgjør saaledes 3255 Spd. 63 ß. Hertil kommer endnu dens Beholdning af raæe Materialier, Garn og tilvirkede Løier ved 1830 Aars Begyndelse, der kan anslaaes til 1344 Spd. 57 ß. Altsaa har Stiftelsen, i de omhandlede 6 Aar, havt et Tab af 4600 Spd., der er lige med det Tilskud, der i dette Tidrum har været ydet af Fattigvæsenet; og udgjør Tabet i aarlig Gjennemsnit 766 Spd. 80 ß. Aarsagen til det aarlige ulige Tab, der sandsynlig vil være enhver, der er ubekjendt med Indretningen, høist paa-faldende, er den:

1. Sædvanlig har der aarlig kun været affholdt een Auction over Stiftelsens tilvirkede Fabrikater, og denne er almindelig fremmet i Marts Maaned. Der er da blevet solgt de Fabrikater der ere tilvirkede i Tidrummet fra forrige Aars Marts Maaned. Undertiden derimod er der, foruden denne, ogsaa blevet affholdt en senere Auction i December Maaned, hvor de Fabrikater, der ere producerede i dette Mellemrum, ere solgte, og som Følge heraf har Stiftelsen dette Aar havt en større Auctions Indtægt end i det foregaaende; følgelig ogsaa et tilhyneladende mindre Tab.

2. Har Stiftelsen i eet Aar havt Reparationer, som den i flere har været forfriet for.

3. Er der i eet Aar betalt Skatte, der ere ulig-nede for mange foregaaende.

George Wallace jun.

Bergen den 8de Januar 1836.

Bergens Bp.

219

Litr. D.

O p g a v e

over hvad der for Lidsrummet fra 1830 til 1835, begge inclusive, er fabrikeret i Bergens Løgthuus, saavel som Beløbet for solgte Fabrikater i hvert enkelt af de omhandlede Aar.

	Liindreiel.	Liinlærred.	Strydreiel.	Strylærred.	Pluffet Drev.	Solgt for.	
	Men.	Men.	Men.	Men.	Staalpund.	Spd.	ß.
§ 1830 fabrikeret . . .	∴	2767 $\frac{1}{2}$	∴	2070 $\frac{1}{2}$	1823 $\frac{1}{2}$	557.	112
∴ 1831	∴	2311 $\frac{1}{2}$	∴	3007 $\frac{1}{4}$	2875 $\frac{1}{4}$	796.	65
∴ 1832	∴	2847 $\frac{1}{2}$	∴	2353 $\frac{1}{2}$	1972 $\frac{1}{2}$	957.	39
∴ 1833	∴	2388 $\frac{1}{4}$	∴	2640 $\frac{1}{4}$	1520	934.	119
∴ 1834	285	2639 $\frac{1}{4}$	∴	2926 $\frac{1}{2}$	1435 $\frac{1}{2}$	1087.	51
∴ 1835	466 $\frac{3}{4}$	2867 $\frac{1}{2}$	114 $\frac{1}{4}$	2702	3069 $\frac{3}{4}$	1214.	48

Saaledes rigtig forfattet, bevidner.

Bergens Løgthuus den 31te December 1835.

D a m.

Søndre-Bergenhuus Amt.

Til Kongen!

Den ved Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 12te October 1825 og 10de Septem-
ber 1827 befalede femaarlige Beretning om Districternes oeconomicke Tilstand afgives, for Søndre-Ber-
genhuus Amts Bedkommende, herved underdanigst saaledes:

A. Jordbruget maa ansees for den væsentligste og sikreste Indtægtskilde for den største Deel
af Amtsdistrictets Indvaanere. Men Amtet maa beklage, at det endnu staaer paa et temmeligt lavt
Trin, hvortil Aarsagerne ere mange og forskjellige. I Almindelighed mangler Almuen Sands for
og Kundskab om Jordens rette Behandling, og nye Forsøg anstilles sjelden. Arbeidsredskaberne bestaae
næsten overalt i Hækk og Spade. Sædskifte kjendes fast ikke, og den Jord, der i Mand's Minde har
været Ugerland, er og forbliver Ugerland. Forbedrede Redskaber til at lette Indhøstningen anskaffes
ikke, formodentlig fordi de endnu ei kjendes. Man hænger med en besynderlig Forkjærlighed, hvad
Jordens Dyrkning angaaer, som i alle andre Henseender, fast ved det Gamle, og nærer stedse Frygt
for enhverformhelst Forandring, naar ikke Fordelen ved denne er saa ivinefaldende og sikker, at man
saa at sige kan tage og føle paa den. De Saa, som kunne rive sig løs fra nedarvede Fordomme,
mangle som oftest Evne til at bestride det første Udlæg. Fælledsskabet lægger ogsaa mange Hindringer
iveien, og Udførelsen møder store Vanskeligheder. Ved den Deel af Amtsdistrictet, som ligger ved
Havet, er Fordelen ved Fiskerierne derhos nærmere og mere tillokkende end Jordens Dyrkning, der
her ogsaa er forbunden med større Vanskelighed end i de indre Dele, da Jordforpæren er tynd og Hav-
climatet ugunstigt. Havre er næsten den eneste Sædskifte, og kun paa Vos og i Hardanger avles endeel
Byg og Blandkorn. Amtsdistrictets Beboere ere derfor langt fra at kunne brødføde sig, og maa følger-
lig kjøbe en ikke ringe Qvantitet Korn, som hentes deels i Bergen og deels i Stavanger. Imidlertid
er Kornkjøbet i de senere Aar neppe saa stort som tilforn, uagtet Folkemængdens Tiltagelse, og det
maa derfor antages, hvad og Alle ere enige i, at Jordbruget gaaer fremad, og det ikke saa ubetydeligt.
Mange af Districtets dannede Jordgodseiere, og tildeels ogsaa Embedsmænd, foregaae Almuen med gode
Exempler, og det Haab man har gjort sig om, at Ugerdyrknings-Institutet i Farsberg ogsaa paa
denne Kant af Landet vilde virke velgjørende, er paa flere Steder gaaet i Opfyldelse. Man seer nu paa

mangen Gaard Ploug og Harv, hvor man for ikke lang Tid tilbage neppe kjendte disse Redskaber af Navn; og hvor deslige Redskaber forhen have været benyttede, ere de Forbedringer som den senere Tid har medført, ikke her blevne upaaagtede. Oprydningen er fremdeles i Tiltagende, uden at det dog med Bestemthed kan angives, hvormange Tønder Land der i de seneste 5 Aar er ryddet. For Nord: hordlehn's og Vos Fogderies Vedkommende antages det imidlertid, at der i den senere Tid er opryddet, men meest af Gaardenes Indbegninger, fornemmelig ved Hjælp af Huusmænd, mellem 2 à 300 Tøn: der Land; og formeentlig er en noget større Deel ryddet i det øvrige Amtsdistrict. Flere Gaarde i forskjellige Dele af Districtet, fornemmelig paa Vos og i Hardanger, brødføde sig for Tiden, og kyn: dige Jordbrugere paaftaae, at en Mængde af disse Districters Opfyddere kunde vinde en lige Fordeel ved at drive Jorden som den bør at drives. Potatos:Avlingen er fornemmelig i Tilvæxt, og allerede i flere Aar have mangfoldige Jordbrugere af deres egen Aal ei alene kunnet forsyne sig med det For: nødne til Huusbrug, men endog sælge en ikke ubetydelig Qvantitet, hvoraf det Meste affættes i Ber: gen. Ogsaa har man paa flere Steder anstillet heldige Forsøg med Rugavl, især i Fjordbdistricterne. Den Omstændighed, at en betydelig Deel af det beneficerede Jordegods, hvoraf her i Amtet gives meget, er i de senere Aaringer, og fornemmelig i de sidste 3 à 4 Aar, overgaaet til Eiendoms-gods, har heller ikke været uden gavnlig Indflydelse paa Jordens Dyrkning, ei alene fordi det ligger i Sagens Natur at Bonden arbejder med mere Eyst paa sin Jord, naar han med Sikkerhed kan regne paa at den ved hans Død overgaaer paa hans Børn, end naar han ikke er tryk i denne Henseende, men ogsaa fordi det viseligen ved de Skjoder, som af Regjeringen meddeles paa saadan Jord, gjøres til Betingelse at Udskiftning foregaaer inden en vis kort Tid. Indretningen af Sogneselskaber i flere Præstegjelde vir: ker ogsaa velgjørende, og mange vaagne nu efterhaanden af den Dvale, hvori de synes at have ligget med Hensyn til deres Jord. Med Haugevæsenet og Frugttræers Opelskning staaer man endnu i det Hele taget langt tilbage, og det er kun i Ulvigs og i Rindservigs Præstegjelde i Hardanger hvor man ret har lagt Vind paa Frugtabl. I disse Præstegjelde har man ei alene Frugt til Huusbehov, men man udfører saavel til Nabobygderne som til Bergen og endog til Stavanger og Christianssand Øbler, Pærer, Blommer og Kirsebær, der i Godhed kunne sættes ved Siden af den bedste udenlandske Frugt. I de seneste Aar har man dog ogsaa paa flere Steder begyndt at opelske Frugttræer, og de synes over: alt at ville trives meget godt.

B. Fædriften er i flere Dele af Amtet, hvor Havnegangene ere gode, en vigtig Næringsgreen, især for Vos, endeel af Lindaas, Odde, Eidfjord og Røldal, og der udføres en ikke ubetydelig Deel Slagteqvæg til Bergen, samt endeel Heste til Øslandet. Ligeledes forsynes, tildeels fra de nævnte Districter, fornemmelig Bergen med endeel Smør, Talg og Ost, og Nabobygderne med Uld. Hvor mange Heste og andre Kreature der holdes i Amtet, har nogen fuldstændig Underretning ikke været at erholde om. Saavel Heste som Hornqvæg ere i Almindelighed smaa, og der virkes Intet til Racer: nes Forbedring. Dog synes Sandsen for Kreaturerne's rigtigere Behandling nu at være vakt, da man paa flere Steder har begyndt med at vinterfodre dem bedre end hidtil, og har indrettet hensigtsmæs: sige Fæhuse. Heste eller andet Qvæg benyttes ikke ved noget Fabrik: eller Manufactur:Anlæg, naar undtages at der bruges Heste ved nogle af de større Kornmøller ved Bergens By.

C. Skovdriften er ikke betydelig. I Nordhordlehn gives næsten ingen Skove, og i Søndhordlehn ikke mange af nogen Vigtighed, hvorimod der paa Vos og i Hardanger findes endeel Furre- og Løvskov. Men selv her mangle flere Gaarde det fornødne Brændsel, og der gives forholdsviis faa Jordbrugere, som af deres Skov have saameget til Salg af Brænde, Bygningstømmer, Bord eller Løndebaand, at de derved kunne siges at have nogen egentlig Næring. Kun faa lægge Vind paa at opelste Gaontræer, der sikkerligen paa mangfoldige Steder vilde trives godt, hvorimod desto flere fælde for Fode de Træer der findes paa deres Eiendomme. Imidlertid gives der dog flere hæderlige Undtagelser, især blandt Mænd udenfor Bondeklassen, og tildeels ogsaa af de mere dannede Bønder, som indsee Vigtigheden af at frede Skovene faa meget som muligt. Mangelen paa Brændeveed afhjælpes ved de gode Torveskjær, som findes paa mangfoldige Steder.

D. Bergværksdrift gives fortiden ikke i hele Amtet, efterat det ved Gaarden Huse i Qvindherreds Præstegjeld beliggende Kobberværk for endeel Aar siden blev nedlagt, og det ved Gaarden Hoop i Ganse Præstegjeld værende Marmorbrud for nogen Tid siden er bleven indfiller.

E. Fiskeriet har længe, især efterat Vaarsilden for nogle og 20 Aar siden vendte tilbage til Kysten, været en sand Rigdomskilde for en stor Deel af Amtets Indvaanere, fortrinlig dem ved Havkanten, især i Sartors Skibrehde i Nordhordlehn og Baags Skibrehde i Søndhordlehn, hvorhos dog ogsaa en Mængde af Amtets øvrige Beboere, og fornemmelig dem i Hardanger, have nydt godt af dette Fiskerie. Mangfoldige Mennesker ere derved blebne beskæftigede, ei alene ved at fange og salte Silde, men tillige ved at bygge, deels til eget Brug og deels til Salg, større og mindre Fartøier til Fiskeriets Drift; ved at forfærdige Staver og Baand til Lønder; Bastouge, Garn og andre Fiskerestuber, samt ved at føre den fangede Silde til Bergen og Stavanger, samt tildeels til de indre Dele af Amtet til Forhandling. Almuerne ere ogsaa derved blebne istand til for en billig Priis at forsyne sig med de fornødne Fiskevarer. Man nærer imidlertid i den senere Tid megen Frygt for, at dette Fiskerie, der har givet Anledning til at den Deel af Amtet, hvor Fiskeriet sædvanlig pleier at staae til, er bleven overbefolket, skal høre op, hvorved om føie Tid megen Fattigdom befrygtes at ville opstaae, saa fremt ikke andre uventede Næringskilder maatte aabnes. Sommerfiskeriet har i mange Aar været af ringe Betydning; dog har man i endeel af Nordhordlehn ikke faa liden Fortjeneste ved Lax- og Hummerfiskerie, ligesom og endeel af den Almue, der boer nærmest Bergens By, har en jevn Næring ved at forsyne bemeldte By med fersk Fisk. Forøvrigt har Amtet al Grund til at antage, at Saltvandsfiskerierne drives med Indsigt og Iver. Men derimod bekymrer man sig ikke synderlig om Ferskvandsfiskerierne. Dog fanges, tildeels i Elvene, paa flere Steder endeel Lax og Ørret.

F. Huus- og Kunstfliden staaer i det Hele taget paa samme Trin, som for flere Decennier siden. I ethvert Huus forarbeides hvad Familien behøver af grove Klæder, Lærreder og Arbeidsredstuber, og i Rindservigs Præstegjeld tilvirkes tillige endeel Sengedækkener, Lærred og Badmel til Salg. Hardangerne ere især den Deel af Amtets Beboere, der ere meest industrielle. I flere Præstegjelde, saavel i Søndhordlehn som i Hardanger samt paa Baroniet Rosendals Gods og paa Lyskloster, bygges til Salg Dæksfartøier, og i de seneste 5 Aar er aarlig bygget mellem 30 à 40 saadanne Fartøier fra 40 Lønders Drægtighed til over 400 Lønder. Paa flere Steder havees ogsaa fortrinlige Baadebyg-

gere, især i Dns Præstegjeld; og Salg af Vaade er en for dette District ikke uvigtig Næringskilde. Paa Vos og i Hardanger habes udmærkede Smede, og flere der arbeide smukt saavel i Messing som i Staal. Af Dampmaskiner gives ingen. Men ved og omkring Bergen findes adskillige Fabrik-læg, nemlig 2 Papiirmøller, paa hvilke aarlig tilvirkes 4 à 5000 Riis Papiir, 1 Krudtmølle, der giver 2 à 300 Centner Krudt aarlig, 2de Oliemøller, paa hvilke fabrikeres Nar om andet 600 Lønder Linolie, 7 Reberbaner, hvorved aarlig forarbeides 3 à 4000 Skpd. Lougværk, 1 Garverie, paa hvilket aarlig barkses 7 à 800 Huder Læder, 6 store Kornmøller, 1 Veirmølle og 1 Strømmølle, hvorpaa aarlig formales circa 30,000 Lønder Korn, 1 Chocoladefabrik, som giver omtrent 2000 Pd. Chocolate, og 1 Laffabrik, hvorved tilvirkes 300 Pd. Lak aarlig, 1 Skibsværft og 2 Kobbermøller, hvilke sidste dog kun ere i liden Drift. Disse Fabrik-læg udvides vel efterhaanden, skjøndt ikke betydeligt, men drives næsten alle med liden Fordeel, med Undtagelse af nogle af Kornmøllerne, hvortil Narfagen søges deels i den høie Arbejds-løn som her maa gives, deels i den store Concurrence som findes i alle Næringsveie, og for endeel tillige i Mangel paa Sands for nyttige Forbedringer i Fabrikernes Indretninger. Foruden de nævnte Fabrik-Indretninger habes 2de Barkemøller i Nordhordlehn, henved 200 Saugbrug, hvoraf kun meget faa have Nargangsvand og kun skjære til Bygdernes Fornødenhed, omtrent 50 Vadmelsskammer, og næsten ved hver Gaard en Bækkeværn til Kornets Formaling. Endeel Indvaanere af Herløe, Allenfitts samt Hosanger og Ekanger Skibrehder forstaae sig godt paa og have megen Fortjeneste ved Bygningsarbejde, især i Bergens Bye. I Herløe og Radse Skibrehder forfærdiges saamange Fiskeredskaber, at endog en ikke ubetydelig Deel deraf sælges til andre Bygder. Paa Vos og i Hardanger gives endeel Brændeviins-Brændierier, som dog kun ere af liden Betydning, da dermed ikke er forbundet noget ordentligt Anlæg, men ordentligviis kun tilsigtet at forsyne Kjedlernes Ciere med Brændeviin til Huusbehov. Ligeledes habes, især paa Vos, gode Brobyggere og Steenarbeidere.

G. Af andre Landbonæringer kunne anmærkes Jagt, der i Fjeldegnene drives især efter Reensdyr, som findes paa Fjeldene imellem Hardanger og Agerhuus Stift, og Hjorte, som findes i Lindaa og Fanse Præstegjelde i Nordhordlehn, paa Lysekloster og paa flere Steder i Søndhordlehn, samt Bjarne og andre Rovdyr. Desuden skydes endeel Fuglevildt paa Vos og i Hardanger. Til Handel har Pluraliteten af Amtsdistrictets Beboere megen Lyst, og foruden den tilladte Handel med Fiskevarer, Slagt, Melk, Smør, Talg, Ost, Potatos, Brænde, Bord, Bark, Løndebaand m. m., have især Vosserne megen Interesse for den saakaldte Skræppehandel, hvorfor mange af dem jævnlig færdes med Randselen paa Kyggen rundt Landet med Kramvarer, uagtet alle de Forfølgelser disse ulovlige Handelsmænd ere udsatte for.

Hvad Amtsdistrictets Tilstand i Almindelighed angaaer, da kan det med Sikkerhed antages, at Indvaanerne i de sidste 5 Nar ere gaaede betydelig fremad i Velstand. Den Omstændighed, at der fra Naret 1832 af og indtil nu er kjøbt for henved 100,000 Spd. beneficeret Gods, hvoraf næsten alt er betalt uden at Kjøberne, paa faa Undtagelser nær, have behøvet at henvende sig hverken til Banken eller til Nogen udenfor Amtsdistrictet for at erholde Laan til Kjøbesummernes Betaling, synes paa det bestemteste at vidne herom. Dette skyldes vel hovedsagelig Vaarsild-Fiskeriet, men dog ogsaa for en stor Deel Indvaanernes Flid, Sparfommelighed og yderst tarvelige Levemaade. Mængden eie deres

Gaarde ubeheftede, betale Skatter og Afgifter i rette Tid, og vogte sig omhyggelig for alle Luxusartikler. Hvor Brændeviins-Brænden finder Sted er Almuen noget tilbøielig til Drik, hvilket især er Tilfældet i Bøsse Præstegjeld, og Formuesforfatningen er derfor sammesteds mindre god. Men Amtet nærer det Haab, at dette Onde vil formindskes efterhaanden som Oplysning og Bindsibeligheid tiltager.

Søndre-Bergenhuus Amt, Bergen den 31te December 1835.

Underdanigst

Schrøder,
constitueret Amtmand.

Nordre-Bergenhuus Amt.

Til Kongen!

Deres Kongelige Majestæt forelægges herved underdanigst den i naadigste Resolutioner af 12te Octbr. 1825 og 10de September 1827 befalede femaarige Beretning om Nordre-Bergenhuus Amts oeconomiske Tilstand fra Aaret 1830 at regne. Man vil formeentlig finde saa Districter i Norge, hvor det traditionelle System saa stadigen har vedligeholdt sig, som i nærværende Amt, hvis Beboere saa aldeles holde fast ved de fra Fædrene nedarvede Skikke, ved Alt hvad der har vedligeholdt sig uforandret gennem Generationerne, saa langt Erindring formaaer at følge det. Man kan vistnok paa staae, at Beboerne tilbøiede disse Forholde, med saadan sand Kjærlighed hænge de ved dem; og saa elskværdig denne Pietet er, og saadan god moralsk Virkning den i visse Henseender upaatvivlelig medfører, lægger den dog paa den anden Side store Hindringer i Veien for den oeconomiske Tilstands Opkomst. Amtets Beliggenhed, der saa meget isolerer det fra fremmed Paavirkning, er formeentlig den fornemste Aarsag til, at den ældgamle Status saa fast og sikkert vedligeholder sig; hertil kommer at Dplysningen endnu ikke har kunnet med den Kraft og Varme kaste sine Straaler over disse Egne, som over andre Egne i Norge, hvor locale Forholde ikke lægge saa mægtige Hindringer i Veien. Amtets Indbyggere ere i Almindelighed en godmodig, ærlig Slægt, og paa Stræbsomhed mangler det dem langt fra ikke, og ligesaa lidt paa en god Villie; men, som bemærket, er denne hildet i en ældgammel Lidsalvers Baand, og at løsne disse er Dplysningens Sag. Amtet antager dog, at den Tid vel ikke vil være saa langt borte, da disse Baand ville sprænges, og Dplysningen vil kaste sine Straaler ind imellem disse Fjorde og Dale, som baade Natur og Historie i saa mange Henseender herligt har udfyret. Amtets mange duelige Embedsmænd, hvis Bestræbelser i denne Henseende isandhed fortjene at paa skjønnes; den større Indsigt i vore liberale sociale Forholde, og den deraf følgende store Betydning den norske Borger maa see i sin Stilling som saadan, hvilken allerede spores; Deres Majestæts Naade og Viisdom, som, overalt i Deres Rige udbredt, meer og meer erkjendes og fattes — dette vil inden kort Tid ogsaa lære Almuen at fatte den nuværende Tid og dens Fordringer, og den vil gjøre det første Skridt fremad fra de gamle nedarvede Skikke og Indretninger, og er det første Skridt gjort, da vil ikke de følgende udeblive, ledede under en liberal og viis Regjerings Bestyrelse.

Disse saa Indledningsord har Amtet troet underdanigst at burde forudskikke, for at Deres Kongelige Majestæt i dem naadigst kunde erfare den almindelige Grund, som gjør, at nærværende District endnu

staaer tilbage for andre i Norge, ja i visse Henseender staaer paa det samme Punkt, hvorpaa det forlængst stod.

Amtet skal nu underdanigst tillade sig, forsaavidt det har været samme muligt at komme til Kundskab i saa Henseende, at detaillere den oeconomiske Tilstand i nærværende District, ved at gennemgaae Næringsfyslerne :

Jordbruget staaer i Almindelighed i samme Stilling, som det i mange Aar har staaet. Foruden den ovenangivne Grund, der medfører, at Jordbrugets Drift skeer paa den Maade en lang Række af Aar har hævdet, uden Hensyn til de Forbedringer en nyere Tids Indsigt har medført, har ogsaa Jordbund og Klima herpaa væsentlig Indflydelse. Især er dette Tilfældet i de Districter, som ligge Havet nærmest, hvorimod samme er bedre i enkelte Fjorde:Strøg, og fornemmelig i Indre:Sogn.

Hvad i Særdeleshed Agerbruget angaaer, da maa det vistnok beklages, at dette alligevel neppe drives saaledes som dog Omstændighederne kunne tillade. Saavel Dyrkningsmaaden som Dyrknings:Redskaberne høre i Almindelighed til en forældet Tid, og hvad der fremfor Alt hindrer en forældet og formeret Kornproduction, er formeentlig den mindre Lyft man har til Fælledskabets Ophævelse. Dette Fælledskab, der forvandler den frugtbare Jordstrækning til smaa mellem hverandre uregelmæssigt kastede Enge og Leiger, gjør at Indhegning og enhver forbedret Dyrkningsmaade er umulig. Men denne Hindring tør man haabe snart vil tabe sig; thi Exemplet vil her være kraftigtvækkende og kraftigtvirkende, naar man meer og meer faaer overbevise sig om de Aar for Aar gjorte Fremskridt i Kornproductionen paa de enkelte Steder i Indre:Sogn, Søndfjord og Evindvigs Præstegjeld, hvor det fordærvelige Fælledskab er blevet hævet. Uanset alt dette, maa man dog antage at Agerbruget noget er gaaet frem i de senere Aar; men til nogen særdeles Hvide vil det paa de fleste Steder her i Amtet neppe kunne drives, baade fordi Jorden selv er tildeels mindre skicket til særdeles Production og deels fordi, hvad tildeels heraf er Følge, at der til sammes Forbedring udfordres større Pengesummer end Bonden kan see sig istand til at tilveiebringe. Nævnes bør dog Provst Dahl i Evindvig og Foged Endresen i Sogn, som begge, den Første paa sin Præstegaard og den Sidste paa sin eiende Gaard Afkelund, have gjort udmærkede Forbedringer i Jordbruget, ligesom den Første ogsaa har særdeles Fortjenester af sin Omhu for at bringe Udskiftningsloven af 17 August 1821 i Udøvelse.

Mangel af Gjødsel er vel ogsaa en Grund til en Stillestaaen i Agerbruget, men denne Mangel er formeentlig, hvad Indre:Sogn angaaer, betydeligt afhjulpet ved den almindelige Tilladelse for Gaardbrugerne til at tilvirke Brændeviin, som, med en ubetydelig Tilfætning af Malt, tilvirkes af Poteter. Den herved tilveiebragte Værme tillader at føde flere Creature og herved forsøges Gjødselen, der igjen besvirker at Bonden kan udvide sit Agerland; dette gjælder ogsaa for en Deel af Søndfjord, Skjøndt Brændeviinsbrænderen ingensteds drives saameget som i Indre:Sogn, og fornemmelig i det Store paa Leirdal, hvor dog Tilfætningen af Malt formenes at være større end andre Steder, da der ved Siden af Brændeviins:Brænderierne paa Nekum, Enemoe og Leirdalsøren drives af Gaardenes egen Avling Maltgjørerier. Ogsaa Førde i Søndfjord eier et betydeligt Brændeviins:Brænderie. Der vil imidlertid faare meget til at drive Kornavlingen dertil, at Bygderne selv deraf skal kunne brødføde sig, og dette er formeentlig ene Tilfældet med Hafsløe Præstegjeld i Indre:Sogn, hvorimod de øvrige Districter ere

nødsagede til at hente Korn fra Bergen, hvis ikke ganske udmærkede Aar skulde indtræffe, som maaskee vilde kunne afgive det Tilstrækkelige for Lysters og Leirdals Præstegjælde i Indre-Sogn og Gloppens samt Eids og for endeel maaskee Indvigens Præstegjæld i Nordfjord.

Potetes-Udlingen tør man derimod antage har gaaet fremad, og dette skyldes ikke alene den frie Brændeviins-Brænden, men ogsaa den for Potetes-Udlingen vistnok meget bekvemme Jordbund i de fleste Egne af Amtet, der ikke grændse umiddelbart til Havet. Potetes avles i flere Egne endog til ikke ringe Af sætning.

Hagedyrkning, og især Frugttræ-Opelskning og Forædling, er fornemmelig i Lysters, Legangers, Sogndals og Wiigs Præstegjælde i megen Flor, og en meget betydelig Deel Frugt, især af Æbler og Kirsebær, indføres til og afsættes aarlig i Bergen. Denne Production tiltager aarlig i Ænitet, og selv udenlandsk Frugt, fornemmelig Æbler, har nu her mindre Søgning end før. Aarsagen til at man i disse Egne lægger saameget Vind paa Frugtavling, maa vel fornemmelig søges i Climatets og Jordbundens Bequemhed for denne Ud, som saaledes uden særdeles Beføstning giver stort Udbytte. Amtet vil derhos ikke undlade at nævne den paa Gaarden Fuhr i Lyster værende store og udmærkede Frugthauge, som i gode Aar producerer omtrent 100 Tønder Æbler.

Hvad Ud af Humle, Hør eller Hamp angaaer, da er denne fast ingen i det hele Amt. Især vilde Humleavlens her upaatvilelig blive fordeelagtig, i ethvert Fald vilde der kunne avles nok til Districternes eget Behov; men deels Kjærlighed til det Gamle og Bestaaende, deels mindre Kyndighed i denne Slags Ud, ihvorvel Enkelte med Held og uden stor Beføstning drive den og producere Humle der kan staae ved Siden af den udenlandske, vil nok endnu en Tid holde denne Productionsgreen borte fra disse Districter.

Al Indretninger til Agerbruget og Hagedyrkningens Fremme, maa Amtet sluttelig nævne et i Aaret 1834 oprettet Sogneselskab i Førde Præstegjæld i Sønd- og Nordfjords Fogderie, som har begyndt sine Functioner, og har bestemt endeel af sine endnu høist indskrænkede Resourcer til Indkjøb af Græsfrø, for at forbedre Foderavlingen, og skal uddeles til dem af Fogderiets Indvaanere, der i saa Henseende have Lyst til at forbedre deres Jorder. Ligeledes er af samme Sogneselskab udsat smaa Præmier for dem, der indhegne visse Dele af deres Jorder og anvende disse deels til Frugttræers Plantning, deels til Haugeurters Dyrkning. Da dette Selskab imidlertid først i Slutningen af 1834 er oprettet, har der endnu ei været Anledning til at kunne see, hvorvidt sammes Bestræbelser ville lykkes; men Amtet har Grund til at haabe, at de nidjære og dygtige Mænd som bragte det istand, ogsaa i Tidens Løb ville bringe væsentlig Nytte deraf, og derved bewirke et folgebærdigt Exempel for andre Districter i Amtet.

Fædriften er en for Nordre-Bergenhuus Amt vigtig Næringsgreen, og kan man end ikke paa staae, at den i de senere Aar har tiltaget, saa kan vel heller ikke siges, at den i særdeles Betydelighed har aftaget. I en vis Retning har den vel gaaet tilbage, forsaavidt som den Mængde af Slagteqvæg og Heste som opkjøbes af Handelskarlene deels fra Sogn, deels fra Østlandet, og hvad in specie Heste angaaer, afsættes i Romsdals Amt, nu ikke længer nyder saa levende Af sætning; men paa den anden Side er Almuen nødsaget til af al Evne at vedligeholde Dvægavlingen, da de Fedevarer, som herfra

produceres, udgjøre en af de vigtigste Næringsgrene for samme, ved tildeels at affætte disse Productet i Bergen. Hvad Slagteqvæg angaaer, da maa det bemærkes, at Handelen med samme har aftager især for Følsters Præstegjeld i Søndfjord, hvorfra den største Export til Bergen udgik, da Priserne ere i de senere Aar bleven betydelig ringere. I Indre-Sogn har denne Handel vedligeholdt sig bedst, og man kan regne at derfra endnu udføres aarlig circa 2000 Stkr. Qvæg.

Hestehandelen har ogsaa vedligeholdt sig i Sogn, men de fleste Heste som udføres fra Amtet, opkjøbes i Sønd- og Nordfjord af Handelskarle om Vaaren og afhentes om Høsten.

Svineavlen er i Tiltagende, og Flekket er i Almindelighed særdeles godt, naar undtages det som faaes fra Havkants-Districterne, hvor Svinenes vigtigste Næring er Fisk; men herfra affættes derfor heller ikke saameget Flekk.

Geder og Faar avles i en ikke ubetydelig Mængde. De første, skjøndt deres Skadelighed for Træer og Skov er erkjendt, ere dog saa lette at føde at Almuen vanskelig kan undvære dem, især Districterne ved Havkanten, da deres Mælk, der er et kraftigt Næringsmiddel, for disses Almue bliver saameget mere uundværlig.

Faarene er af den grovulbede norske Race, og kunde vel tiltrænge en Forædling. Af Faar saavel som Geder afhændes en betydelig Deel aarlig, især til Handelskarle fra Hallingdal, og det med god Fordeel, og Ulben af Faarene afgiver nok baade til Bondens egen Fornødenhed og til Affætning.

Naar Almuen forøvrigt vil komme til Erkjendelse af, at det, at føde færre Creature paa en Gaard, naar disse blive bedre fødte, giver rigere Udbytte, end at have flere end Gaarden kan taale, vil Fædriften her formeentlig blive meget fordeelagtigere.

Skovdriften har for dette Amt aldrig afgivet noget til Udfibning, og forsaavidt har heller ikke Trælastolden eller Trælastens Priis i Udlandet havt nogen directe Indfyndelse her. Men de forhuggede Skove have bevirket, at denne Drift dog vistnok kan antages i Almindelighed at være noget aftaget, og i intet District tiltaget. Imidlertid har Amtet endnu skjønne og store Skovstrækninger af Fyr og Birk, af første Slags de til Kopanger, Amble og Frønningen hørende Skove, og af sidste ere flere i Gløppens, Indvigens og Eids Præstegjelde. Disse Skove forsyne Bygderne med alt nødvendigt Lømmer og Brænde, og desuden indføres til Bergen en ikke ubetydelig Deel Lømmer, foruden Birkebrænde, hvis Affætning ved de flere i Bergen anlagte Brændeviins-Brænderier, hvoraf nogle ere temmelig betydelige, vel har tiltaget, medens Priserne saavel paa dette, som paa Lømmeret, dog overhovedet har holdt sig i de samme Priser. Amtet har forøvrigt især i Indre-Sogn mange Saugbrug, hvoraf ikke faa Udfibningsfauge, medens de fleste dog ikkun ere Bygdesauge.

Bergværksdrift har ikke fundet Sted her i Amtet siden Nedlæggelsen af Nardals Værk, som man forsøgte paa, for flere Aar tilbage, atter at faae sat i Gang ved at indbyde til Subscription paa Actier; men denne Operation mislykkedes.

Fiskeriet er for en stor Deel af Amtet den vigtigste Næringsgreen, og drives især i Stats, Brandsøe, Bremanger, Afskevolds, Uloærs og for endeel i Gulens Skibrede. Det er i disse Districter, som umiddelbart grænske til Havet, af den Vigtighed, at naar det slaaer Feil, er den hele Almues Udfigt til at have et endog taaleligt Udkomme, og betale de offentlige Udgifter, aldeles tabt. At

Fiskeriet i de senere Aar har tiltaget, kan man neppe sige, medens det ved sin Afvevling til de forskjellige Lider formeentlig har holdt sig omtrent paa sit gamle Punkt. I Sønd- og Nordfjords Fogderie er det for flere Aar indtrufne Lorkfiskeri nu aldeles ubetydeligt og afgiver Intet til Sælg; derimod har Vaarsildfiskeriet været ret godt, og Commerilsfiskeriet i 1834 paa flere Steder meget fordeeltigt. Hvad Gulens og Ulværs Skibreder angaaer, da kan man vel antage at Fiskeriet i det Hele ikke har aftaget, og dette turde vel endog bevises derved, at den seneste Vortforpagtning af Statens Andeel i Fisketienden i disse Skibreder, som fandt Sted ved Udgangen af Aaret 1835, indbragte omtrent det Dobbelte af de foregaaende 3de Aars Forpagtningsafgift. I Fjordsrøgene, som i Indre-Sogn og Nordfjord, er Fiskeriet saagodt som intet, da Agerbruget her kræver alle arbejdsdygtige Hænder, og desuden den Fisk, som her tilforn fangedes, som Brisling og Smaasild, ikke mere faaes der i saadan Mængde, at det vilde svare Regning at holde Folk og Garn til sammes Fangst.

I Yttre-Sogn derimod fanges endeel Commerilsild, dog ikke i betydelig Mængde. I de senere Aar begyndte ogsaa Hummerfiskeriet at opstaae som en ikke ubetydelig Næringsgreen for Almuen i Sønd- og Nordfjord samt i Yttre-Sogn. Hummer indtoges der og udførtes derfra paa engelske Skibe, og Fordelen var meget betydelig. Men dette Fiskeri har, hvad Sønd- og Nordfjords Fogderie angaaer, fra Aaret 1830 aarligen aftaget, og kan nu næsten ansees som aldeles ophørt der. Laxefiskerier findes i Leirdal og Aareie:Elve, men ogsaa dette haver aftaget, og som Grund hertil har man opgivet de mange Laxeværper, man Tid efter anden have optaget i Yttre-Sogn; men heller ikke disse skulle give særdeles Fordeel; og hvad forøvrigt Ferskvands-Fiskerierne angaaer, da drives disse, hvor de findes, blot til eget Forbrug.

Huus- og Kunstfliden er i nærværende Amt ikke paa noget høit Trin, men er heller ikke i de senere Aar aftaget. Bonden forsyner i Almindelighed sin Familie og sine Tjenere med i Huset vævede Stoffer, Vadmel og Lærreder, og i nogle Districter farver ogsaa Almuen selv sine uldne Tøier med de brugeligste Couleurer. Alt hvad der af Træredskaber bruges til Gaardenes Drift, arbejder ogsaa Bonden selv, men dette Arbejde, som i Almindelighed er slet og mangler alt Præg af Kunst- og Skjønheds-Sands, vidner kun altformegent om, hvormeget, meget, der endnu er tilbage at ønske ved Jordbrugets Drift. Af Grossmeede, Snektere og Lømmere findes ikke faa i Amtet, og disse sidste ere dygtige Baade- og Jagte-Byggere. Disse Jagter, som især i Nordfjord ere byggede gode og store, ere endog brugte af Nordlandsfarere paa deres Reiser til og fra Bergen, og deres Antal er betydeligt tiltaget og især i Nordfjord, mod hvad det var i længere Tid tilbage. I Nordfjord ere ogsaa endeel Mænd, som forfærdige ret gode Uhre, og dette maa tilskrives det mekaniske Genie, som aabenbarer sig som den norske Bonde medfødt; og kan man end ikke benævne dette som et Fremmskridt i Kunstfliden, med særdeles Hensyn paa det Meget Kunsten endnu kan fordre i disse Uhres Udarbejdelse, saa er det dog altid en Kunstfærdighed, som man ikke bør forbigaae, saameget mere som man tør haabe, at ved den tiltagende Oplysning vil ogsaa en finere Kunstsands Fordringer heri være sig gjældende. I denne Deel af Amtet, saavel som i Søndfjord, forfærdiges ogsaa endeel grovere Træarbejder, som meest bestaae i større og mindre Trækar, ligesom man ogsaa her binder endeel Kurve og Mætter, hvilket Alt indbringes til Bergen og der ikke uden Fordeel afsættes.

I Lysters Skibrede i Jndre:Sogn drives ogsaa en Strikkemaskine, som bestyres af Eieren Jacob Thomassen Herrum, hoorpaa forfærdiges endeel Huer og Nattrøier, hvis aarlige Antal bemeldte Eier dog ikke har kunnet opgive; ligesom man ogsaa i Jndre:Sogn har begyndt med Held at væbe Dreieleer paa forbedrede Væverstole; endelig er der ogsaa her, i Sogndalsfjæren, af Landhandler Fosø anlagt et Garverie, som drives godt og bortfælger endeel garvede Huder. Af Vadmølsstamper gives der ogsaa endeel i Amtet, især i Jndre:Sogn. Af Vandmøller gives der i Amtet mange, da de saakaldte Vækkeqværne findes næsten ved hver Gaard, hvor Bonden selv formaler sit Korn; af større findes to Kornmøller i Jndre:Sogn, hvoraf den ene og største paa Feikum i Lyster har 2 Sammalkværne og 1 Sigteqværn. Hoormeget Korn der aarlig formales, har dog Eierne ikke kunnet opgive. Det Brændeviins-Brænderie, som paa Leirdalsøen drives af Landhandler Hansen, drives med pistoriisk Værk. Af Fedesvarer, som her i en ikke ubetydelig Mængde og af en ret god Bonitet produceres, og i Amtet omsættes, kan nævnes Smør, Talg og Ost; og forøvrigt er Handelens Gjenstand Fisk, Skind, Poteter, Brændevin, Frugt og Uld, hvilke Producter, forsaavidt de omsættes i selve Amtet, meest ere Gjenstand for Lusthandel, og forresten affættes i Bergen, hvor da Bonden igjen forsyner sig med Kornvarer, Stry, Hamp, Liin, Salt, Jern, Læder, Humle og Luxusvarer, dog med disse sidste vel ikke i saa betydelig Mængde. Den directe Handel med Bergen fra Bondens Side i Almindelighed, forsaavidt han der selv gjør Indkjøb, maa dog vel nu antages at være noget aftaget paa Grund af de mange i de senere Aar i Amtet privilegerede Landfræmmerier.

Andre Landbonæringer drives ikke her i Amtet, med Undtagelse af Jagten, som i Fjeldegnene afgiver om ikke betydelig, saa dog nogen Fordeel; foruden de almindelige vilde Dyr, som Bjørne og Ulve, gives der ogsaa paa Fjeldene i Jndre:Sogn en Mængde vilde Reensdyr, efter hvilke der jages. Lamme Reensdyr findes derimod ikke.

Vil man nu efter det Foregaaende spørge om dette Amts Tilstand i Almindelighed, da vil vel ikke det glædeligste Resultat udfomme, medens man, med Undtagelse af Sønd- og Nordfjords Fogderie, hvor Velstanden, især paa Grund af det middelmådige Udfald af Høsten i 1834, snarere maa antages af end tiltaget, dog tør paastaae, at den forøvrigt vel ikke har gjort Tilbagekridt. Det er dog kun med den høie Grad af Tarvelighed og Sparformhed, at Bonden i det Hele taget her kan tilveiebringe sit Udfomme og betale sine offentlige og private Udredsler. Heri viser Almueens dybe Verbødighed for Fædrenes Skikke sin velgjørende Virkning, og herved er isandhed meget vundet, og det maa derfor kun skee ved den tiltagende Oplysning, at Forandring i det Bestaaende udgaaer, og det fra Almue selv, uden Tvang eller forcerede ydre og fremmede Paavirkninger. Man kan saaledes vel antage, at Almue i Nordre-Bergenshuus Amt i Almindelighed i moralsk Henseende staaer paa et ønskeligt Punkt, men herfra maa dog undtages Jndre:Sogn, hvor der desværre hersker en ikke liden Umoralitet. Hvad Aarsagen hertil kan være, derom har Amtet ikke endnu kunnet med Bestemthed overbevise sig.

Bemeldte District har, saavidt vides, stedse i moralsk Henseende staaet under alle Amtets øvrige Districter, og denne Almue's Hengivelse til Brændevinets Nydelse bidrager vist heller ikke lidet til at demoralisere den; der har ogsaa en mere luxuriøs Levemaade indsnegnet sig, uden at nogen tilegnet Oplysning har kunnet vinde Plads ved Siden som en modererende og ledende Bogter. Amtet har

imidlertid al Grund til at haabe paa bedre Tider i denne Henseende, da dets unge Geistlighed i disse Districter, med roesværdig Iver og utrættelig Flid, anvende deres friske Kræfter for at standse denne farlige om sig gribende Kræft, og i visse Retninger og enkelte Bygder har et glædeligt Resultat og saa viist sig.

Hvad Veivæsenet angaaer, da har Amtet troet at burde i denne Henseende bemærke, at samme her i Amtet mere og mere nyder Fremme.

Det er i høi Grad glædeligt at erfare, hvorledes Almuens Sands for gode Landeveie tiltager, idet den indseer den sande Nytte af disse Communicationsmidler. Blot i de saa Aar Undertegnede har bestyret dette ham naadigst anbettede Amt, har Resultatet været høist glædeligt, og Almuen har isandhed ikke sparet paa Opofrelser, og endog store, hvor de locale Omstændigheder dog har lagt mægtige Hindringer iveien. Dette er et glædeligt Tidernes Tegns og et ikke ubetydeligt Fremmskridt, thi ved den lettere Communication fremmes Næringsflid og Driftighed.

Idet Amtet slutter denne sin underdanigste Indberetning, maa det lige underdanigst beklage, at det ikke har været det muligt efter de indhentede Oplysninger at kunne begrunde, hvad der er anført om Næringsveiene og Tilstanden ved statistiske Tabeller, da selv ikke Eierne af de saa og omtalte Fabriker, der findes i Amtet, kunne opgive noget bestemt Resultat af deres Productioner, og Almuen i Almindelighed endnu mindre lægger Mærke til mere end den rene Profit.

Bergen den 5te April 1836.

Underdanigst
K a s t r u p.

Romsdals Amt.

Beretning

for de 6 Aar 1830 — 1835 om Romsdals Amts Tilstand i oeconomicke Henseende m. v.

Det paaligger Amtmændene, efter Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 11te Octbr. 1825 og 10de September 1827, hvert 5te Aar at afgive underdanigst Beretning om de dem anbettede Districters oeconomicke Tilstand, og skulde saadan Beretning have været udfærdiget for de 5 Aar 1830 — 1834; men ifølge Bestemmelse, meddeelt ved den Kongelige norske Regjerings Finants, Handels- og Sold-Departements Circulaire af 14de Marts forrige Aar, bliver Beretningen denne Gang af affatte for 6 Aar indtil Udgangen af Aaret 1835 med Hensyn til den da paatænkte, og siden, efter Deres Kongelige Majestæts Befaling, i Efteraaret udførte Folketælling, under hvilken tillige skulde tilveiebringes adskillige væsentlige Oplysninger om Districternes Tilstand. De Oplysninger, som efter den tilendebragte Folketælling nu have om Fødte og Døde m. v. i de sidste 10 Aar, og derhos om Korn og Potetes- Udsæden, om det sædvanlige Fuld deraf, om Kreaturholdets Størrelse m. v., kunne, da de ere afgivne directe til det ovenmeldte Departement, forsaavidt de angaae Romsdals Amt ei blive afbenyttede ved Forfattelsen af denne Beretning.

I et Tidsrum af 6 Aar maatte kunne gjøres ei ubetydelige Fremskridt i oeconomicke Henseende, men der udfordres Indsigt til at foretage Forbedringer, og naar disse skulde være af nogen Betydning, Driftscapitaler til at udføre samme. Antallet af Næringsdrivende, det være Landmænd, Kjøbmænd eller andre, som har havt Leilighed til at forskaffe sig en videnskabelig Dannelse, og som have tilstrækkelig Formue eller fornøden Credit til at drive deres Næring, er ikke stort i dette Amt; Fleerheden af Forældre har ei formaaet at bekoste deres Sønner givet den for disses tilkommende borgerlige Stilling og Forretninger fornødne Underviisning, da denne maatte erhverves paa Steder fjerne fra Hjemmet. Bedre Udsigter i denne Henseende have dog i den senere Tid. I Molde, der omtrent er Middelpunktet i Amtet, er efter Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolution af 4de Juni 1831 oprettet en Middelskole, for hvilken Planen naadigst blev approberet den 26de October s. A., der viser, at dette Institut tillige er at betragte som en Realskole; det bestemtes at Lærerne indtil videre

kun skulde ansættes som constituerede, men Skolen har siden dens Oprettelse haft den Fremgang, at Overlæreren og Bestyreren samt en Adjunct ved Skolen nu, ifølge Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolution af 23de November sidstleden, skulle herefter meddeles Kongelig Ansættelse med den i Resolutionen indeholdte Forpligtelse. I denne Tid bestræbe Indvaanerne i Christiansund sig for at give den i det Kongelige Rescript af 21de Marts 1800 omhandlede Borger-skole, den bernstorffske Stiftelse kaldet, en forbedret Indretning. Indvaanerne i Alesund have i de senere Aar anstrænget sig for Opprettelsen af en Skole paa Stedet, og have til den Ende bekostet en hensigtsmæssig Skolebygning opført; ved Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolution af 16de Februar f. A. er denne oprettede Skole tilstaaet, under den i Resolutionen anførte Betingelse, af Oplysningsvæsenets Understøttelsesfond et aarligt Bidrag af 100 Spd. indtil videre.

Oplysningens Sol vil saaledes efterhaanden ogsaa udbrede dens velgjørende Straaler over disse Egne, og oplive samme.

Hvad Almueskolevæsenet angaaer, da erfares efterhaanden i større eller mindre Grad de velgjørende Virkninger af Skoleloven af 14de Juli 1827. Flere faste Skoler ere paatænkte, men kun 2de ere til denne Tid komne istand, nemlig i Vossøe og Næssets Præstegjelde i Romsdals Fogderie.

Hvilken tiltrænges Underviisning i tilgavns at drive en af Amtsdistrictets Hovednæringsveie, nemlig Jordbruget, men dette kan vel ikke ventes opnaaet, med mindre der amtsviis for Statcassens Regning oprettes hensigtsmæssige Agerdyrknings-Seminarier.

Denne Indledning lover kun en lidet betydende Beretning for de 6 sidstforløbne Aar om Romsdals Amts oeconomicke Tilstand, og den nedenstaaende Beretning vil da ogsaa befindes at være saadan.

A. Amtets Landdistracter vedkommende.

Jordbrugsdriften i Amtet trænger unægtelig i Almindelighed meget til Forbedring, skjønt det maae erkjendes, at efter den almindelige Dyrkningsmaade drives Jordbruget med Flid og ofte med stor Anstrængelse, i den senere Tid endog i de Distracter af Amtets 3de Fogderier der grændse til Havet, og hvor Fiskeriet er Hovednæringsveien, hvilket tildeels godtgjøres ved Præmieæftningerne ogsaa derfra for Jordforbedringer til Amtets Landhuusholdnings-Selskab, og hvad Romsdals Fogderie angaaer, tillige til det romsdalske practiske Landhuusholdnings-Selskab.

I nogle Egne af Amtet, endog i Søndmørs Fogderie, er et vigtigt Fremskridt gjort ved Anskaffelsen af bedre Agerdyrknings-Medskaber. At Almuen ei saa ganske er Hader af Nytt, naar den anseer samme nyttigt, erfares blandt andet deraf, at det nu ei er saa sjældent at see Engstykker, ihvorvel smaa, endog paa Huusmandspladse, med Timotheigræs. I ikke saa Præstegjelde i Amtet er nu at finde Exemplarer af Overlærer Sverdrups Lærebog i den norske Landhuusholdning.

Den Ros Forordningen af 29de Juni 1792 giver Huusmændene i Norge, at de ved deres Flid meget have bidraget til at opdyrke Landet, fortjene Huusmændene i Romsdals Amt fuldkommen, og dersom Gaardbrugerne opdyrkede forholdsmæssigen saa meget nyt Land som hine, maatte de mange udyrkede, men dyrkelige, Strækninger i Amtet efterhaanden forvandles til indbringende Jorder.

Naar undtages Poteter, hvis Dyrkning alt mere og mere tiltager, avles ubetydeligt af Jordfrugter, saasom Kaastrabi m. v. I Romsdals Fogderie lader det dog til, at Kaastrabidyrkningen vil udbrede sig ved det romsdalske practiske Landhuusholdnings-Selskabs Opmuntring; i den senere Tid er den af Selskabet udlovede Præmie for Kaastrabiavling oftere vundet.

Uf Erter avles lidet eller intet i Amtet. Dyrkningen af Liin, Hamp, Humle og Haugevæxter er ikke almindelig; i enkelte Egne avles endeel af de 3de førsmeldte Artikler, hvilket dog især er Tilfældet i Surendals Præstegjeld i Nordmørs Fogderie, til Afsetning ogsaa udenfor Amtet.

Især i Romsdals Fogderie have endeel Almuesmænd i den senere Tid drevet paa Opelskning af Frugttræer. Paa den Jord der er tillagt den nylig oprettede faste Skole i Bolsøe Præstegjeld, har Provst Deimboll, Formand for Administrationen for Romsdals Amts Landhuusholdnings-Selskab, anlagt en Frugttræeskole; Lærerne ere skjænkede Landhuusholdnings-Selskabet af Directionen for det Kongelige Selskab for Norges Vel.

I Beretningen fra Fogden i Nordmør findes anført: "Haugevæxters Dyrkning og Frugttræers Opelskning begynder ret at vise sig i Stangvigs Præstegjeld, hvor Sognepræst Heyerdahl og Forligelsescommissair Jacob Tofle foregaae Almuen med et roesværdigt Exempel."

En paalidelig Oplysning om hvor mange Maal Jord der i de sidste 6 Aar af Nytt ere optagne, er vanskeligt at erholde; imidlertid lyder Opgaven:

for Nordmørs Fogderie paa	1247 Maal,
og for Romsdals Fogderie, med Undtagelse af et enkelt, nemlig Bolsøe Thinglag, hvorfor Opgave mangler, paa	757 —

For Søndmørs Fogderies Vedkommende habes herom ingen Forklaring, da Fogden beretter ei at have kunnet tilveiebringe samme, fornemmelig af den Aarsag "at det i Fogderiet ei er almindeligt at Jorden maales;" men Fogden tilføier, at han med Sikkerhed kan bevidne, at Jorddyrkningen Aar for Aar betydelig er gaaet fremad, og at der spores kjendelige Tegne til at Almuen indseer mere og mere Vigtigheden af at dyrke og forbedre Jorden.

Ligesom det tidligere gik langsomt med Jords og Skovs Udskiftning af Fælledsskab efter Lov af 17de August 1821, saa har det ei heller i de sidstforløbne 6 Aar hermed havt stor Fremgang, som den her medfølgende Tabel No. 1 udviser.

Jeg antager, at Nordmørs og Romsdals Fogderier i almindelig gode Aar maae kunne avle tilstrækkeligt af Korn og Poteter til disse Districters Forsyning, naar ei for meget af Productet anvendtes til Brændeviins-Brænderen, hvilket beklageligen er Tilfældet i flere Egne af bemeldte Fogderier. At Søndmørs Fogderie ved en udsødet og forbedret Agerdyrkning ogsaa maatte selv kunne producere Kornvarer til Indboanernes Fornødenhed, uden at tiltrænge fremmed Korn, er ikke at omtvile, især naar den almindeligblevne Potetes-Avling, der i enkelte Egne ei er ubetydelig, fremdeles tiltager. Fogden i Søndmør har i hans indgivne Beretning endog yttret den Mening, at Fogderiet allerede nu avler saa meget Korn, at det i gode Aar kun tiltrænger ubetydelig Tilførsel.

I Aaret 1781 forlangte Rentekammeret Forklaring over, hvad Slags Korn, og hvormeget af hver Sort, der i et Middelsaar antages at avles i Norge, m. v. Den ungeferlige Beregning herover for

Romsdals Amt gif, efter Tabel 2, ud paa at der i Amtet avledes 131,040 Tønder,
og at der maatte kjøbes 34,800 —

tilsammen 165,840 Tønder.

Dette Quantum synes at være beregnet for høit, skjønt ei den Tid havdes Hjælp af Poteter, hvoraf da vel her lidet eller intet avledes af Almuen, om man end antager Folketallet i 1781 at have udgjort omtrent 50,000, hvilket vel bliver det høieste, da Folketallet efter den i Aaret 1801 foretagne Tælling ei beløb til mere end 55,286, og efter Tællingen i 1825, 60,984. Efter Opgaven for Søndmørs Fogderie skulde Kornavlingen i dette District udgjøre omtrent 60,000 Tønder; saaledes har Professor Strøm 20 Aar tidligere i hans Beskrivelse over Søndmør 1ste Deel Side 335 ogsaa opgivet samme, beregnende 20 Tønder Korns Avling for hvert Jordbrug paa en Bog Fiftes Leie.

De under Folketællingen i 1835 tilbeiebragte Oplysninger ville vise hvad Kornavling, og desuden Potetesavling, der nu kan antages at gives i ethvert Præstegjeld i Amtet, og Forholdet mellem samme og Folkemængden.

Regner man, skjønt det maae blive forlidet, en Avling af 10 Tønder Korn og 10 Tønder Poteter for hvert Jordbrug paa 1 Skylddaler, udkommer for Romsdals Amt, hvis Skyld for Tiden er omtrent 14,950 Skylddaler 149,500 Tønder Korn,
og et lige Quantum Poteter, der ansat i Korn, eller egentlig i Havre, efter
3 Tønder mod 1 Tønde Korn bliver med rundt Tal 49,830 — —

tilsammen 199,330 Tønder Korn

eller omtrent 200,000 Tønder Korn, som formodes i almindelig gode Aar at blive paa det nærmeste tilstrækkeligt til Amtets Indvaaneres Forsyning.

Tabellerne No. 3, 4 og 5 oplyse, blandt andet, Quantiteterne af de til Christiansund og Molde i Aarene 1830 — 1835, og til Malesund i Aarene 1830 — 1834 (for 1835 mangler Forklaring) indførte Kornvarer, hvilke da have været saavel til disse Steders egen som til Landdistricternes Forsyning. Da Christiansund har omtrent 2300 Indvaanere, maae en stor Deel af de dertil indbragte Kornvarer være consummerede paa Stedet; Quantiteten af det til Landdistrictet affatte Korn bliver da ei saa meget stor, dog altid større end det kunde tiltrænges naar Aar ei indtraf; i Aaret 1835, da Bonden paa mange Steder i Nordmør i Foraaret var i Fodertrang, og maatte holde sine Creature ilibe med Korn, har været større Kornindsørsel til Christiansund end i de foregaaende 5 Aar. Malt udgjør en betydelig Indførselsartikel til Christiansund; da her nu ei er noget Brændeviins-Brønderie, maae en stor Deel Malt blive affat i Nordmørs Fogderie, fordi man der ei, saaledes som er almindeligt i Romsdals Fogderie, selv mælder.

Efter Tabellen No. 4 ere ingen Kornvarer i Aarene 1830 og 1835 blevne indførte til Molde, naar undtages en ubetydelig Deel Hvedemeel; Byen maae saaledes være blevet forsynet i disse Aar med Kornvarer fra Landdistrictet; en stor Deel af de i de andre Aar indførte Kornvarer er formodentlig blevet affat — vel især ved Handelsmanden paa Beblungsnæsset i Romsdalen — til Dplændingen i Christians Amt.

Den Deel af Søndmørs Indvaanere som affætte deres Varer i Bergen, forsyner sig rimeligen derfra med tiltrængende Kornvarer; til Søndmør maae saaledes være indført mere Korn end som Tabellen No. 5 viser at være indbragt til Alesunds Toldsted.

Skjønt Almuesmanden i dette Amt bruger langt mere Havre end Byg i Huusholdningen, findes dog til alle Toldsteder indført en meget større Qvantitet Byg end Havre.

Med Udgangen af Marts 1835 udgjorde de i Amtet værende Bygdemagasiners Beholdning:

af Rug	2 Tønder	4 $\frac{3}{8}$	Skjeppe
: Byg	2225	—	5 $\frac{3}{8}$ —
: Blandkorn	1181	—	2 —
: Havre	9665	—	2 $\frac{1}{8}$ —

tilsammen . . . 13074 Tønder 5 $\frac{3}{8}$ Skjeppe.

I nogle Bygdemagasiner er Kornbeholdningen nu saa stor, at den ei kan rummes paa Magasinet, hvorfor der efterhaanden skeer Udbytte til Interessenterne, da disse ei have villet samtykke i at det Korn, hvortil der ei er Plads paa Magasinet, anvendtes til en eller anden nyttig Indretning i Districtet.

Til en lønnende Fædrift er der i adskillige Egne i Amtet god Anledning; men Fordelen maae ofte blive mindre end paaregnet, indtil Bonden ophører med om Esteraaret at paasætte flere Creature end han kan vinterføde. Faar af en bedre Race have faa tillagt sig, skjønt der var god Anledning, fornemmelig paa Udværne, til at holde dem ublandede. Især i Søndmørs Fogderie lægger man sig derimod efter Hesteavlingen, og Heste fra dette District ere, under Benævnelse af romsdalske, meget søgte. At der i Aarene 1830 og 1834 ere fra Christiansund udførte til Udlandet tilsammen 30 Heste, oplyser den nedenanførte Tabel No. 6. Kjød, Smør, Talg m. v. affættes fra Nordmørs Fogderie i Christiansund og Throndhjem, fra Romsdals Fogderie i Molde og Christiansund samt paa Romsdals Marked, fra Nordre-Søndmør fornemmelig i Throndhjem, tildeels ogsaa paa nysnævnte Marked, og fra Søndre-Søndmør især i Bergen.

Man har endnu ikke i dette Amt begyndt at anvende Oxer til Arbeidsdrift, skjønt dette vilde være fordeelagtigt paa flere Steder; Sognepræsten til Dure paa Nordmør, Probst Buschmann, har forsøgt at formaae flere Almuesmænd i hans Egn til at gjøre Begyndelse hermed, men forgjæves.

Antallet af Creature er blevet opgivet under sidste Folketælling.

Uf Hjorte gives nogle i Nordmørs Fogderie, især i Edøe Præstegjeld; i ringe Antal ogsaa paa enkelte Steder i Søndmørs Fogderie.

Reensdyr gives paa nogle af Amtets Fjeldstrækninger, af hvilke skydes endeel.

Indførselen fra fremmede Steder til Christiansund, Molde og Alesund af Fedevarer, har efter Tabellerne No. 3, 4 og 5 været saare ubetydelig; disse Steder forsynes saaledes dermed fra de omliggende Landdistricter.

I Nordmørs Fogderie er Skovbruget ei ganske ubetydeligt, men som afgivende et Product for Udfibning har det i den senere Tid kun været lidet lønnende; den meste for Udlandet tilvirkede Trælast udfibes fra Christiansund. Det maae her bemærkes, at da Kjøbmændene sammesteds nu have begyndt

at udfiske Trælasten, der forhen afgik fornemmelig til Irland og Skotland, til franske og andre Steder, saa ere større Længder af Planke og Bord, end de hidtil brugte, der kun have udgjort 8 til 12 Fod, komne i Gang, hvilket vil føre til en bedre Deconomie med Skoven. I Romsdals Fogderie ere Lømmerskovene af liden Betydning. Gaarden Hovdenak, privat Eiendom, i Bolsøe Præstegjeld, havde forhen maaffee den betydeligste Skov i Fogderiet; men i den senere Tid er denne Skov af dens nye Eiere haardelig medtaget. Saa Egne i Søndmørs Fogderie have Skov, og det kun lidet. Indvaarnerne forsyne sig fordetmeste fra Romsdals og Nordmørs Fogderier med de fornødne Træmaterialier.

Ubetydeligheden af den i det sidste Sexennium udførte Trælast, oplyse Tabellerne No. 6, 7 og 8 over de forskjellige Udførselsartikler fra Christiansund, Molde og Alesund. Imidlertid fredes Skovene, og mere Jild anvendes paa Jordbruget. Trælastudfibringen har i de sidste 6 Aar i Gjennemsnit udgjort:

fra Christiansund	872 Trælastløster,
— Molde	176 —
— Alesund	11 —

I Aarene 1825 — 1829, begge inclusive, var Trælastudfibringen fra Christiansund i Gjennemsnit 2037 Trælastløster. I de senere Aar indtil 1829 inclusive varierede Trælastudfibringen fra Molde mellem 250 og 400 Løster aarlig.

Udfibringen af Lære har i det sidste Sexennium i Gjennemsnit beløbet:

fra Christiansund til	373 Lønder,
— Molde —	56 —

Udførselen af Lære i de 5 Aar 1825 — 1829 har i Gjennemsnit udgjort:

fra Christiansund	353 Lønder,
— Molde	125 —

Fornemmelig i Romsdals Fogderie drives Udparcelleringen af somofteft smaa Jordbrug meget vidt, hvilket vistnok maa ansees skadeligt i flere Henseender.

Paa enkelte Steder i Amtet, hvor man ei tilforn har brugt Brændetors, har man i de sidste Aar gjort en liden Begyndelse med Torvsfjæring til Brænde.

Bergværksdrift gives ei i Romsdals Amt.

Fiskerierne: Vinter- og Vaar-Torskesfiskeriet, Sildefiskeriet og Seisfiskeriet have i de sidstforløbne 6 Aar været drevne med forskjelligt Held i Amtets 3de Fogderier, saaledes at det i et Fogderie kan have været godt, endog overflodigt, naar det i et andet kun var mindre indbringende; vedholdende stormende Veir har ogsaa oftere været til Hinder, især for Torskesfiskeriets Drift. Vaar- eller Stor-Silden, som i Fortiden i forskjellige Perioder i stor Mængde søgte til Romsdals Amt, men fra Aaret 1756 udeblev, er i de senere Aar igjen kommen til Søndmør, i nogle Aar i betydelig Mængde.

Disse Fiskerier drives med Iver og vistnok med Indsigt; at der af kyndige og formuende Mænd oprettedes Fiske-Interessentskaber, hvori den fiske Almue deeltog, var vel det ønskeligste, saavel med Hensyn til at større Product da kunde tilveiebringes, som især til at det producerede bedre, end nu ofte skeer, tilvirkedes.

Oveite; og Lange;Fiskeriet paa Havbanken Stor;Eggen har i de senere Aar været mindre drevet end forhen.

Hummerfiskeriet, der først fra 1826 begyndte at drives i Søndmørs Fogderie, bliver nu ogsaa drevet i Romsdals, og tildeels tillige i Nordmørs Fogderie.

Hvad Laxefiskeriet angaaer, da drives samme paa mange, og vel de fleste Steder i Amtet, ei med fornøden Indsigt i Henseende til at vælge de rette Fiskesteder og at benytte hensigtsmæssige Redskaber. Paa Søndmør har for kort Tid siden bosat sig en Mand der er kyndig i dette Fiskerie, som han siden Ankomsten har drevet med Held paa Steder, hvor man tilforn paastod at Lax ei kunde fanges; ved ham vil en bedre Fiskemaade forhaabentlig blive udbredt i disse Egne. Dette er forøvrigt en Sag, som det romsdalske practiske Landhuusholdnings;Selskab har interesseret sig for.

Brygdefangsten drives kun af enkelte, især ved Romsdals Fogderies Kyster.

Haakiærringsfangsten, hvorfor det romsdalske practiske Landhuusholdnings; Selskab i en Række af Aar har udsat Præmier, der nu og da vindes, tiltager ei synderlig i Romsdals Fogderie; i de øvrige Fogderier er saadan Fangst ogsaa ubetydelig.

Fiskerie i ferske Vand udgjør blot en Binæring i dette Amt.

Hvad af Fisk, Rogn og Tran er udført i de sidste 6 Aar fra Christiansunds og Molde Toldsteder, og fra Alesunds Toldsted for de 5 Aar 1830 — 1834 (for 1835 mangler Opgave) vise de foransførte Tabeller No. 6, 7 og 8, og om Hummerudførselen giver Tabellen No. 7 for Molde Forklaring, hvor ved dog maae anmærkes, at den største Deel Hummer er fanget i Søndmørs Fogderie.

Udførselen har saaledes været i Gjennemsnit:

	fra Christiansund.	fra Molde.	fra Alesund.
Fisk (tør og røget samt Klipfisk)	9521 $\frac{3}{4}$ Skpd.	297 $\frac{1}{2}$ Skpd.	1497 Skpd.
Fisk, nedfaltet i Lønder, meest Silb	3945 $\frac{1}{4}$ Edr.	255 $\frac{3}{8}$ Edr.	1743 Edr.
Rogn	3566 $\frac{1}{4}$ —	225 $\frac{1}{2}$ —	525 $\frac{1}{2}$ —
Tran	1483 $\frac{1}{2}$ —	21 $\frac{1}{2}$ —	42 —

Udførselen i de 5 Aar 1825 — 1829 udgjorde efter Middeltal:

	fra Christiansund.	fra Molde.	fra Alesund.
Fisk (tør og røget samt Klipfisk)	6222 $\frac{1}{4}$ Skpd.	35 Skpd.	619 $\frac{3}{8}$ Skpd.
Fisk, nedfaltet i Lønder, meest Silb	2123 $\frac{3}{8}$ Edr.	159 Edr.	497 Edr.
Rogn	2301 $\frac{3}{8}$ —	624 $\frac{3}{8}$ —	1298 —
Tran	1849 —	74 $\frac{3}{8}$ —	203 $\frac{1}{2}$ —

Hvad Huus; og Kunstfliden angaaer, da indskrænker hiin sig i Almindelighed til Tilvirkning af Familiens og Tjenestefolks Beklædning, samt til Forsærdigelse af Gaards; og Fiske;Redskaber; i enkelte Egne er man dog kommet noget videre, saaledes tilvirkes i Surendalen i Nordmør, hvor Liinav; ling fra gammel Tid har været almindelig, fremdeles en temmelig Deel Lærred til Salg endog udenfor Amtet; der tilvirkes ogsaa noget Dreiel. I endeel af Gryttens Præstegjeld i Romsdals Fogderie, fornemmelig i Gryttens og Kors Sogne, drives paa Tilvirkning af Stoffer, Læpper, Dynevar m. v.,

tildeel til Salg. I før i Nordmørs og Romsdals Fogderier habes de fornødne simple Haansværkere — paa duelige Muurmestere nær — af Bygdens egne Folk; gode Læaer forarbeides paa flere Steder, og fra Surendalen affættes endeel der forarbejdede Kuffetter. Paa Jagte og Baadebyggerie drives paa flere Steder, blandt andre i Boldens Præstegjeld i Søndmør. I Stangvigs Præstegjeld i Nordmør udmærker en Bonde ved Navn Ole Sande sig som en duelig Skibsbygmester. Her maae og nævnes Gaardmand Hans Pedersen Overaas af Næssets Præstegjeld i Romsdalen som en duelig Me:kanikus; for en af ham forfærdiget Saaemaskine og for anden udbiist Gliid erholdt han i f. U. af Amtets Landhuusholdnings-Selskab et Sølvbæger i Præmie.

Over Industrie-Anlæg i Amtet, de fleste af simpleste Slags, vedlægges Label No. 9. Af Brænde:viins-Brænderier ere kun 3de; de mange som ellers give sig af med Brændeviins-Brænden have ei egen Indretning dertil.

Enkelte drive paa Potastetilvirkning; i Aaret 1834 erholdt Ole Olsen Nordvig af Gryttens Præstegjeld, af det Kongelige Videnskabers Selskab i Thronhjem, den udlovede første Præmie for Tilvirkning af denne Artikel. Det af Gaardmand Daniel Mjelva i samme Præstegjeld for nogle Aar siden paabegyndte Forsøg med Vi:Alol har ikke været uden Held. I forrige Aar skænkede det Kongelige Selskab for Norges Vel Gaardmand Ole Lundenes i Nordalens Præstegjeld paa ny nogle Vikuber, da det var gaaet uheldigt med de første ham tilsendte.

Efter Tabellerne No. 6 og 7 udføres fremdeles Been, skjønt i ubetydelige Qvantiteter, til Udland; nogle Landmænd i Amtet have yttret at ville indrette Beenmøller for at Beengjødning ogsaa her kunde blive anvendt, men dertil er det endnu ikke kommet.

Den i ældre Tid indbringende Tangbrænding er i de senere Aar saa godt som ganske ophørt, da Tangasse ei skal have været affættelig.

Det er fornemmelig i Surendals og Sundals Præstegjelde i Nordmør at man giver sig af med Klæbersteensbrydning, som dog ei er af nogen Betydning.

Steenmos indsamles ei af Amtets egne Indvaanere, hvorimod nogen Indsamling her er skeet af Personer udenfor Amtet; efter Label No. 6 er i f. U. af denne Artikel udført omtrent 26 Skpd.

I før i Næssets Præstegjeld i Romsdalen, fornemmelig i Egesdalen, indsamles i gode Aar til Affættning en ei ubetydelig Deel Hasfelnødder.

I nogle Egne drives Skytteri og Fuglefangst, som dog ei er af nogen Betydning.

Antallet af de Personer som efter Kongelig naadigst Bevilling drive Handel i Landdistricterne i Amtet, udgjør:

i Nordmørs Fogderie	3
: Romsdals —	3
: Søndmørs —	17
	23
	tilsammen

af hvilke de fleste tillige have Bevilling paa at holde Gjæstgiverie.

Blot Gjæstgivere efter meddeelt Kongelig naadigst Bevilling ere kun 10, nemlig:

i Nordmørs Fogderie	6
: Romsdals —	2
: Søndmørs —	2
	10
tilsammen	10

Forfatningen blandt Almuen i Amtets Landdistricter maa, uagtet enkelte indtrufne mislige Aar og i nogle Egne mindre heldige Fiskerier, ansees, formedelst Almuens Stræbsomhed, Nøisomhed og Tarvelighed saavel i Klædebragt som i Levemaade, i Almindelighed at være taalelig god med Undtagelse af et enkelt Præstegjeld, eller rettere en Deel af samme, hvor den herskende Handelsaand bringer ikke Faa til at forsømme Jordbruget, og hvor der sættes mindre Priis paa Tarvelighed. Dersom man med Maade benyttede Friheden til at brænde Brændeviin, hvilket i adskillige Egne af Amtet beklageligen ikke er Tilfældet, vilde Forfatningen der være bedre end den er.

I de sidsthenrundne 6 Aar have samtlige Præstegjelde i Amtets Landdistricter, med Undtagelse af Harams Præstegjeld i Søndmør, som er gaaet ganske frie, været i større og mindre Grad hjemfagte af Omgangsfygdomme, hvilket betydeligen har forøget Amtsscommunens Udgifter. Præstefabet, som velvilligen har meddeelt mig forskjellige Oplysninger til Afbenyttelse ved denne Beretnings Udfærdigelse, har opgivet, at Omgangsfygdommene have været følgende:

Nervefeber, der var den almindeligste,

Børnekopper, fornemmelig i de sidste 2 à 3 Aar, der i nogle Præstegjelde have borttrykket endeel Personer, især Børn. I flere Districter har det dog været modificerede Børnekopper (Variolider).

Mæslinger,

Righoste,

Strubehoste, dog kun i enkelte Præstegjelde.

Mortaliteten har dog i det Hele taget ei været stor, som den medfølgende Tabel No. 10 (der dog ei har kunnet erholdes ganske fuldstændig) udsiger.

Overskuddet af Fødte bliver omtrent 4000.

De Dødsfødtes Antal har udgjort 486, som vel maa ansees stort.

I Amtets Landdistricter ere ansatte 42 Gjordemødre, af hvilke de 37 ere oplærte ved Fødselsstiftelsen i Christiania.

Antallet af Selvmordere beløber, efter den ommeldte Tabel, beklageligen til 19 Personer.

De Vaccineredes Antal har beløbet:

i 1830 til	1545	Personer,
: 1831 :	2313	—
: 1832 :	1686	—
: 1833 :	1643	—
: 1834 :	1982	—
: 1835 :	1650	—

gjør i Gjennemsnit 1803 Personer aarlig. God Vaccineermaterie har været meget vanskelig at bekomme.

Hvad den frygtelige Radesyge angaaer, da meldes fra samtlige Districter, hvor denne Sygdom hidtil har yttret sig, at den er i Aftagende eller dog ikke i Tiltagende, med Undtagelse af Stangvigs, Edøes, Harams og Voldens Præstegjælde, hvor Sygdommen opgives at tiltage.

Ræknæs Hospital ved Molde er tillige en Helbredelsesanstalt især for Radesyge. Da det ikke blot maae interessere Romsdals Amt, men hele Niget, at denne Sygdom bliver, saaledes som efterhaanden er skeet i de fleste andre Lande i Europa, udryddet, tør det haabes, at Omkostningerne til Opnaaelsen af dette for Almeenheden vigtige Niemed vorde bevilgede idetmindste for en Deel udredede af Statskassen, hvorom Indstilling herfra i sin Tid tildeels er gjort og deels senere vil blive afgivet. I bemeldte Hospitals Pleie eller Incurabel-Anstalt ere for Tiden over 30 Radesyge, der ere erklærede for ulægelige.

Beløbet af de Amtets Landdistricter i sidste Sexennium paalignede Delinqvent- og andre ubestemte Udgifter, med særskilt Opgave af Hovedveivæsenets Omkostninger, oplyser Tabel No. 11; i Gjennemsnit have Udgifterne i dette Tidsrum aarlig udgjort:

Delinqvent- og andre ubiisfe Udgifter	8089 Spd.	80 §.
Hovedveivæsens Omkostninger	3111 —	115 §.
	<hr/>	
	11201 Spd.	75 §.

Og desuden Andeel af de Stiftet paalignede Omkostninger, i Gjennemsnit:

for Nordmørs og Romsdals Fogderier, tilhørende Thronhjems Stift	1344 Spd.	94 §.
for Søndmørs Fogderie, tilhørende Bergens Stift	265 —	93 §.

Efterat de bekosteligste Hovedveivæsens-Arbejder nu for størstedelen ere udførte, vilde Veivæsens Udgifterne efterhaanden betydelig blive formindskede.

Hvad der desuden særskilt er blevet paalignet:

Fogderierne, i Omkostninger for Arresthusenes Vedligeholdelse, enkelte Thinglage i Bygdeveivæsens-Udgifter, Præstegjældene i Skole- og Fattigkat m. v.

vilde blive for vidtløftigt her at anføre.

Om hvori samtlige paalignede Omkostninger bestaae, underrettes Almuen ved trykte Fortegnelser, der opslaaes paa Thingstederne. For Hovedveivæsens-Omkostningerne udfærdiges desuden trykt Regnskab.

Som noget der har væsentlig Indflydelse paa Almuens oeconomiske Forfatning bemærkes her, at i Venje Sogn, Edøe, Qværnæs, Gryttens, Borgens, Strands og Jærringfjords Præstegjælde, samt i Bolsøe Præstegjæld, med Undtagelse af den Deel af samme, som nærmest omgiver Molde, berettes Hæng til overdreven Nydelse af Brændeviin, forsaavidt det har fundet Sted, at være i Aftagende, hvorimod samme i de fleste andre Districter i Amtet antages at være tiltaget.

Da det i de senere Tider er en Sjældenhed at erfare, at nogen, vistnok ofte af Mangel paa Evne, skjænker noget til offentligt Brug, turde det maafee ei være upassende her at anføre, førend jeg forlader Landdistricterne, at i Venje Sogn i Nordmør, Annex til Hevne Præstegjæld, har Bonden Anders

Rolfsen Hooede ved Gavebrev skænket til Høvne Fattigkasse 400 Spd., hvoraf de halve Renter aarlig skulde anvendes som Understøttelse for Benje Sogns Fattige, og den anden halve Deel af Renterne benytttes til hele Præstegjeldets Bel. Egeledes har Proprietair Carlsen af samme Sogn skænket 170 Spd. til Sognets Kirkes indvendige Malning og Udstrøing.

B. Kjøbstæderne og Ladestedet i Amtet vedkommende.

Christiansfund. Da Handel med Fiskevarer udgjør Stedets vigtigste Næring, og Fiskeriet i de sidste 6 Aar for det meste har været nogenlunde godt, har Handelen været i Tiltagende ved Udfkibning især af Klipfisk til Stederne ved Middelhavet. Til Frankrig er udført en ei ubetydelig Deel Rogn. Silben er udført fornemmelig til Christiania, men og endeel til udenrigske Steder, samt Iran til Holland og Hamburg.

Til Skade for Stedets Skibsredere og Søefolk er Udfkibningen tildeels skeet med fremmede Skibe, der ere ankomne for at afhente Fiskevarer.

Trælasthandelen har, som ikke svarende Regning, i de sidste 6 Aar betydelig aftaget, dog har man, som ovenfor bemærket, i den sidste Tid begyndt at affkibe, som givende mere Fordeel, Planker og Bord af større Længde til andre Markeder end de irske og skotske.

Byen er saaledes ogsaa tiltaget noget i Folkemængde; ved sidste Tælling befandtes Folketallet at udgjøre 2347
ved Folketællingen 1825 var den . . . 2121 altsaa Overstud 226.

Endeel af Jndvaanerne drive Jordbrug paa Byens Grund, og holde, efter Opgave ved sidste Folketælling, 13 Heste, 245 Stortqvæg, 118 Faar og 66 Sviin. Af Korn saaes saa ubetydeligt, at det ei kan komme i Betragtning.

Communicationen mellem Jndvaanerne paa de Øer, hvorpaa Christiansfund er anlagt, er Tid efter anden blevet lettet og vedbliver at lettes ved tildeels bekvemmelige Veianlæg.

Label No. 12 giver Forklaring om Stedets Commune-Udgifter i de sidste 6 Aar; i Gjennemsnit udgjør det aarlige Beløb 3025 Spd. 18 f. Formedelt adskillige extraordinaire Udgifter, hvoriblandt for nogle beneficerede Sager, blev Byeskatten større i 1835 end de foregaaende Aar.

Byen har ingen Gjæld.

Molde. Handel med Fiskevarer, der skulde opretholde Stedet, er fremdeles her af liden Betydning; Sildefiskeriet er mislykket; vel har Lorskiskeriet paa Romsdals Kyster ikke været ganske slet, i et enkelt Aar endog godt; i Søndmørs Fogderie, især i Søndre-Søndmør, har Baarsildfiskeriet til forskjellige Tider været særdeles godt; paa flere Steder i Søndmør er Sommerildfiskeriet ogsaa gaaet godt til, men der paastaes, at Molde, tildeels formedelt Stedets Beliggenhed, ei kan concurrere med Christiansfund og Alesund, og desuden Bergen i Handelen med Fiskevarer. I de sidste 6 Aar har dog Molde udfkibet noget mere Fisk og Sild end i de foregaaende 5 Aar, men derimod mindre af Rogn og Iran.

Trælasthandelen er og maae til enhver Tid, formedelt Skovenes Ubetydelighed, blive ringe fra Molde.

Uagtet en Middelskole er bleven oprettet paa Stedet, og kom i Virksomhed Aaret 1832, befandtes dog Folketallet, som i 1825 beløb til 750, ved sidste Tælling kun at udgjøre 773.

I Henseende til Jordbrugsdriften er ved sidste Folketælling forklaret, at Udsæden bestaaer i 1 Lønde Rug, $4\frac{1}{2}$ Lønde Byg, 28 Lønder Havre, og 30 Lønder Poteter, og at der af Kreature holdes 6 Heste, 49 Stortqvæg, 102 Faar og 7 Sviin. Den største Deel af denne Udsæd og Kreaturhold vedkommer Eierne af Moldegaard og Ræknæs, forsaavidt disse Gaardes Marker høre til Byens Grund.

Label over Byens Commune-Udgifter i de sidstforløbne 6 Aar vedlægges under No. 13; det aarlige Beløb udgjør i Middelsum 872 Spd. 55 ø. Den for 1835 lignede Byeskat tilstrækker ikke, da der ere foresaldne endeel extraordinaire Omkostninger i Justitsager m. v. Kommunen, der i sin Tid tegnede et Bidrag af 2000 Spd., mod successiv Betaling, til Oprettelse af en Middelskole paa Stedet, har hidtil kun derpaa betalt 160 Spd. I anden Gjæld vides ei Byen at staae.

Fremad gaaer det fremdeles med det for Handel heldigt, ligesom Christiansfund, beliggende Nalesund, om end Fremskridtene ei synes saa meget mærkelige.

Hvorledes Antallet af Indvaanere i Nalesund, der i 1830 udgjorde omtrent 380, siden er forøget, derom m. m. er Forklaring udebleven.

Særskilte Commune-Udgifter har Nalesund ei til denne Tid haft.

I de ommeldte Kjøbstæder og Ladested er Huusfliden god, men Kunstfliden ganske ringe.

Foruden de Forklaringer, som de ovenanførte Tabeller No. 3—8 incl. samt No. 14, 16, 17 og 18 give om Kjøbstædernes Næring, vedlægges her til videre Oplysning derom følgende Tabeller:

Label No. 14 over det nuværende Antal af næringsdrivende Borgere i Christiansfund og Molde, hvilket omtrent er det samme som i 1829. For Nalesund mangler Forklaring herom.

Label No. 15 over Handelsfartøiernes Antal og Drægtighed ved Udgangen af Aaret 1835, nemlig:

i Christiansunds Soldsdistrict	76	paa	1375	Commercelæster.
i Molde	—	7	—	148
i Nalesunds	—	;	—	;

deraf ere hjemmehørende:

i Christiansfund	68,	drægtige	1308	Commercelæster.
i Molde	7,	—	148	—
i Nalesund	;	—	;	—

Tabellerne No. 16, 17 og 18 over de ved Soldsstederne i Amtet fra og til udenrigske Steder i Aarene 1830—1835 expederede norske og fremmede Fartøier.

I Gjennemsnit ere expederede:

ved Christiansunds Soldssted:

inexpederede fra Udlandet:

norske Fartøier	38	paa	1278	Commercelæster.
fremmede	15	—	570	—
	<hr/>		53	— 1848

udekpederede til Udlandet:

norske Fartsier	40	paa	1361	Commercelæster,
fremmede	—	16	—	570
				—
				<hr/>
				56 — 1931

ved Molde Soldsted:

indekpederede fra Udlandet:

norske Fartsier	3	paa	83	Commercelæster,
fremmede	—	16	—	353
				—
				<hr/>
				19 — 436

udekpederede til Udlandet:

norske Fartsier	5	paa	192	Commercelæster,
fremmede	—	16	—	361
				—
				<hr/>
				21 — 553

ved Alesunds Soldsted:

indekpederede fra Udlandet:

norske Fartsier	10	paa	282	Commercelæster,
fremmede	—	2	—	49
				—
				<hr/>
				12 — 331

udekpederede til Udlandet:

norske Fartsier	10	paa	316	Commercelæster,
fremmede	—	1	—	22
				—
				<hr/>
				11 — 338

Label No. 19 over i Amtets Kjøbstæder og Ladested i Aarene 1830 — 1835 byggede Fartsier over 3de Læsters Drægtighed.

Beløbet af Soldintraderne i de sidste 6 Aar ved Christiansunds og Molde Soldsteder, og for 1830 — 1834 fra Alesunds Soldsted (for 1835 mangler Forklaring), er af Soldkammerne opgivet saaledes som vedlagde Tabeller No. 20, 21 og 22 udvise.

Solden har i Gjennemsnit udgjort:

	Solv.	Sedler.
	Indførselstold.	Udførselstold.
ved Christiansunds Soldsted	12211 Sp. 21 p.	4602 Sp. 77 p.
— Moldes —	2067 — 37 ;	406 — 103 ;
— Alesunds — for 1830 — 1834, . . .	2143 — 22 ;	368 — 21 ;

Tabellen over Industrie-Anlæg i Kjøbstæderne og i Ladestedet bliver fort; den vedlægges her med No. 23.

Angaaende hvad der i de sidstforløbne 6 Aar i en eller anden Henseende er foretaget, som kan have Indflydelse paa Amtsdistrictets Vel, bliver her kun at anføre Følgende:

Oprettelsen af en Middelskole i Molde; en Skole i Alesund, som ved Hjælp af den naadigst bevilgede Understøttelse forhaabes snart at komme i Virksomhed, samt den paatænkte Forbedring med Borger-skolen i Christiansund er forhen nævnt.

Sognepræsten til Molde og Bolsøe, Provst Deinboll, har siden hans Ankomst hertil i Efteraaret 1832 uden Godtgjørelse givet Disciplene i Middelskolens nederste Klasse Underviisning i Religion.

Tilforn var det ei almindeligt i Romsdals Amt, at Almuesmanden var skrifthyndig; ei faa af den Ungdom, som i den senere Tid ere udgaaede af Almueskolerne efter sammes forbedrede Indretning ifølge Loven af 14de Juli 1827, skrive en god Haand. I endeel Aar udlovede det romsdalske practiske Landhuusholdnings-Selskab Præmie for den Skoleholder, som meest udmærkede sig ved at give Skolebørnene Underviisning i Skrivning; Amtets Landhuusholdnings-Selskab har siden overtaget Udføttelsen af denne Præmie. I Aaret 1832 belønnede hiint Selskab en Skoleholder af Vedøe Præstegjeld, og i Aarene 1832, 1833 og 1834 det andet Selskab 3de Skoleholdere, den ene af Harams, de 2de Andre af Drøfongs Præstegjeld, for udviist Flid i ovenmeldte Henseende, hver med et Sølvbæger, eller med Bøger af Bægerets Værdie efter eget Valg.

At Almuen i adskillige Egne i Amtet ønsker at undervises ved gode Bøgers Læsning, godtgjøres derved, at der nu ere 18 Almue-Bogsamlinger; Medlemmerne af Læseselskaberne have overdraget til Mænd, til hvem de havde Tillid, at vælge Bøgerne. Der ere desuden 3de Bogsamlinger, bestemte til Ublaan til Almuen.

Af Selskaber, som Underafdelinger af Amtets Landhuusholdnings-Selskab og af det Rgl. Selskab for Norges Vel, ere kun:

- 1 Byeselskab, nemlig Selskabet for Christiansunds Byes Vel, og
- 8 Sogneselskaber i Landdistricterne.

I August 1832 har Deres Kongelige Majestæt naadigst meddeelt Lensmand Marsflot Bevilling til paa sin Gaard Egseth i Søndmørs Fogderie indtil videre at drive et Bogtrykkerie; ved et Ugeblad for Landmanden "Landboe-Nvisen" kaldet, søger Marsflot at udbrede almeennyttige Kundskaber.

I Christiansund er i Aaret 1835 oprettet en Sparebank, efterat den for samme forfattede Plan under næstforegaaende 4de October naadigst var approberet.

De ifølge Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolution af 25de Juli 1828 anlagte nye Hovedveie i Søndmørs Fogderie, af hvilke den ene og længste gaaer til Alesund, ventes om 1 a 2 Aar at blive i paaftabel Stand.

Den efter naadigst Resolution af 29de Mai 1829 anlagte Hovedvei i Ulfssteens Thinglag, ligeledes i Søndmør, som en Fortsættelse af Hovedveien over Hareidet, er i sin Tid blevet færdig. Nogle af de mange af Almuen i de forskjellige Thinglage i Amtet i Aaret 1827 vedtagne nye Bygdeveie ere blevne fuldførte, og med de øvrige avanceres efterhaanden fremad.

I Aaret 1832 afgik, med den Rgl. norske Regjerings Finants-, Handels- og Sold-Departement's Samtykke, 2de Bønderdreng fra dette Amt som Elever ved Agerdyknings-Seminarieret paa Semb Gaard i Færlsberg, og kom det følgende Aar forsynede med Testimonier tilbage. Tidligere have flere Subjecter herfra havt Adgang til det ommeldte Seminarium.

Romsdals Amts Landhuusholdnings-Selskabs Administration bevirkede i Aaret 1832, at et Subject herfra, med aarlig Understøttelse af det Rgl. Selskab for Norges Vel, blev optaget i Christiania til Oplærelse i Gartneriet, hvor Personens Underviisning endnu ikke er fuldendt.

I Aaret 1834 forlangte den Rgl. norske Regjerings Finants-, Handels- og Sold-Departement Betænkning fra Amtmændene, om hvilke Forbedringer og Udvidelser Postvæsenet antages, især i Amtsdistrictet, at tiltrænge, for at de i de forskjellige Egne af Riget fornødne Forbedringer ved Postindretningen paa een Gang kunde blive tagne i Overveielse.

Forslaget herfra gif, blandt andet, ud paa at erholde, med særdeles Hensyn til Handelskrøvelsen i Christiansund, Post 2de Gange om Ugen fra Christiania over Lesfve og Romsdalen til Amtets Kjøbstæder, og ligeledes tilbage, samt at Posten fra Christiania til Alesund, der nu befordres over Molde, maatte gaae directe mellem Postaabnerstedet Beblungsnæsset i Romsdalen og Alesund.

Disse foreslaaede Forbedringer med Postindretningen i dette Amt forhaabes iværksatte, saasnart det findes gjørligt, hvilket maa, forsaavidt den dobbelte ugentlige Postgang angaaer, være især de virksomme Handlende i Christiansund af særdeles megen Vigtighed; en forbedret Postindretning til Alesund maae ogsaa bidrage til dette Steds Opkomst; Haabet synes saameget mere grundet, som den medfølgende Tabel No. 24 viser, at Postintraderne i Christiansund have i de sidste 6 Aar i Gjennemsnit udgjort omtrent 1900 Spd.; i de 2de sidste Aar have de været over 2000 Spd.; der vil vel ogsaa under Afgjørelsen af den ovenmeldte Sag blive taget Hensyn til, at Soldintraderne i Christiansund, som ovenfor forklaret, indbringe Statskassen en ei ubetydelig Sum. Post- og Soldintraderne i Alesund ere vel ei af nogen Betydning, som ei heller endnu kunde ventes, men de maae antages efterhaanden at ville stige.

Røisfomhed den 25de Januar 1836.

Underdanigst
S. M. Krohg.

F o r t e g n e l s e

over udførte Udføftningsforretninger, og over Antallet af faadanne, som de Lodbhavende selv have besørget udførte, og som ere thinglæste.

	1830.		1831.		1832.		1833.		1834.		1835.	
	Udføftningsforretninger ved Kettens Mittel.	Thinglæste Udføftningsforretninger, udførte af Bedkommende selv.	Udføftningsforretninger ved Kettens Mittel.	Thinglæste Udføftningsforretninger, udførte af Bedkommende selv.	Udføftningsforretninger ved Kettens Mittel.	Thinglæste Udføftningsforretninger, udførte af Bedkommende selv.	Udføftningsforretninger ved Kettens Mittel.	Thinglæste Udføftningsforretninger, udførte af Bedkommende selv.	Udføftningsforretninger ved Kettens Mittel.	Thinglæste Udføftningsforretninger, udførte af Bedkommende selv.	Udføftningsforretninger ved Kettens Mittel.	Thinglæste Udføftningsforretninger, udførte af Bedkommende selv.
Nordmøer . . .	;	4	1	11	;	20	;	12	1	5	;	22
Komsdalen . . .	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	1	6
Nordre: Søndmøer .	2	2	4	6	4	5	8	5	7	2	4	13
Søndre: Søndmøer .	1	1	1	2	1	1	;	3	;	3	;	;
	3	7	6	19	5	26	8	20	8	10	5	41

Anmærkning: Forklaring for 1835 fra Sorenskriveren i Søndre: Søndmøer mangler.

For Komsdals Sorenskriverie er Opgave underet for 1830 — 1834.

Efter denne Fortegnelse udgjør Antallet:

af de af Sorenskriver og Laugret udførte Udføftningsforretninger i 1830 — 1835 tilsammen . . .	35
hvortil kommer de af Sorenskriveren i Komsdalen underet for 1830 — 1834 opgivne . . .	3 38
af thinglæste Udføftningsforretninger, som de Lodbhavende selv have besørget udførte i bemeldte 6 Aar .	123
hertil de for Komsdalen underet for 1830 — 1834 opgivne . . .	15 138

No. 2.

T a b e l

over Kornavlning og Kornkjøb i Romsdals Amt i et Middelaar efter den herover af Amtmanden i Aaret 1782 til Rentekammeret udfærdigede ungefærlige Beregning.

	Avles.			Kjøbes.
	Byg. Tønder.	Havre. Tønder.	Tilsam. Tønder.	Tønder.
Søndmørs Fogderie:				
I Ulsteens Skibrede og deri beliggende Præstegjeld	1050	3100	4150	1000
: Nærøe	1100	3300	4400	900
: Wandelven	100	4400	4500	900
: Nøvde	600	2660	3260	700
: Volden	2000	4300	6300	2000
: Ørsten	1200	3440	4640	1000
: Jørringfjorden	800	2900	3700	800
: Walde	2060	4300	6360	2000
: Dahle	2000	4400	6400	2000
: Sundelven	400	1720	2120	1000
: Watne	890	4000	4890	1100
: Grytten	1020	3000	4020	1000
: Borgens	1500	4000	5500	2000
	14720	45520	60240	16400
<p>Under Bygget er og regnet Blandkornet. Rug og Erter saaes ikke her i Fogderiet af nogen Betydning. Af det Korn som aarlig kjøbes, er omtrent $\frac{1}{6}$ Rug, $\frac{1}{4}$ Byg og det øvrige Havre. Omtrent 2000 Tønder kjøbes i Throndhjem, det øvrige i Bergen.</p>				
Romsdals Fogderie:				
I Bøe Præstegjeld	100	2000	2100	1500
: Agerøe	370	4880	5250	1000
: Bølsøe	100	3000	3100	1400
: Næsset	50	3500	3550	500
: Grytten	500	6500	7000	1000
: Bedøe	600	7000	7600	1500
	1720	26880	28600	6900
<p>Under Bygget er henregnet Blandkorn. Erter saaes i dette Fogderie aldeles ikke, men af Rug noget lidet, som dog kan her ikke komme i Betragtning. De Steder, hvorfra dette Fogderies Almue kjøber og henter dens aarlig behøvende Kornvarer, ere deels Christianfund, deels Molde.</p> <p>Proportionen af det behøvende Korn bliver her næsten den samme, som ved Søndmørs Fogderie anført er.</p>				
Nordmørs Fogderie:				
I Sundals Præstegjeld	800	3200	4000	200
: Tingvold	:	5500	5500	1200
: Qværnæs	:	8000	8000	2000
: Ede	:	2600	2600	2000
	800	19300	20100	5400

Læteris

	Avles.			Kjøbes.
	Byg. Lønder.	Havre. Lønder.	Tilsam. Lønder.	Lønder.
Transport	800	19300	20100	5400
i Dure	100	5000	5100	1600
; Stangvig	200	4800	5000	2500
; Surendalen	4000	8000	12000	2000
	5100	37100	42200	11500
Under Bygget er og Blandkornet beregnet. Af Erter saaes ikke noget, ei heller Rug af nogen Betydning. Af det aarlig behøvende Korn kjober dette Fogderies Indbyggere deels i Christianfunds, deels i Throndhjem $\frac{1}{3}$ Rug, $\frac{1}{4}$ Byg, Resten Havre.				
Altsaa i hele Amtet	21540	109500	131040	34800

No. 3.

T a b e l

over Indførselen af Kornvarer, Erter og Fedevarer ved Christianfunds Toldsted.

	1830.		1831.		1832.		1833.		1834.		1835.	
	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.
a. Kornvarer.												
Voghvede	23.	4.	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
Voghvedegryn	;	;	;	;	;	;	13.	;	;	;	;	;
Byg	2720.	6.	3039.	2.	1912.	4.	3114.	2.	4092.	7.	5035.	4.
Byggryn	49.	4.	47.	6.	19.	4.	119.	6.	200.	5.	157.	;
Bygmeel	;	;	7.	4.	;	;	;	;	35.	5.	53.	3.
Havre	;	;	47.	;	200.	;	;	;	;	;	;	;
Havremeel	;	;	2.	;	60.	;	2.	3.	4.	;	;	;
Hvede	330.	;	78.	3.	67.	4.	35.	;	163.	4.	250.	6.
Hvedemeel	123.	4.	214.	4.	106.	;	98.	5.	104.	7.	116.	3.
Malt	2093.	4.	404.	4.	1710.	;	1517.	;	1010.	4.	1552.	4.
Rug	1213.	;	1822.	;	701.	4.	1773.	6.	771.	2.	2156.	6.
Rugmeel	58.	4.	93.	;	;	;	58.	5.	15.	2.	;	;
Tilsammen Kornvarer	6612.	2.	5755.	7.	4777.	;	6732.	3.	6398.	4.	9322.	2.
b. Erter	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.
	100.	;	127.	;	26.	7.	47.	2.	10.	;	34.	4.
c. Fedevarer	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.
	1.	288.	;	10.	1.	248.	3.	292.	8.	58.	4.	100.

No. 4.

Tabel

over Indførselen af Kornvarer, Erter og Fedevarer ved Molde Toldsted.

	1830.		1831.		1832.		1833.		1834.		1835.	
	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.
a. Kornvarer.												
Byg	∴	∴	∴	∴	397.	1.	1520.	7.	970.	7.	∴	∴
Byggryn	∴	∴	∴	∴	∴	∴	44.	1.	63.	5.	∴	∴
Havre	∴	∴	∴	∴	171.	2.	∴	∴	∴	∴	∴	∴
Havremeel	∴	∴	∴	∴	3.	2.	∴	6.	∴	∴	∴	∴
Hvede	∴	∴	∴	∴	314.	3.	62.	7.	41.	7.	∴	∴
Hvedemeel	19.	6.	5.	7.	7.	3.	22.	6.	23.	∴	17.	4.
Malt	∴	∴	∴	∴	237.	6.	445.	2.	395.	1.	∴	∴
Rug	∴	∴	533.	6.	∴	∴	214.	2.	159.	3.	∴	∴
Tilsammen Kornvarer	19.	6.	539.	5.	1131.	1.	2310.	7.	1653.	7.	17.	4.
b. Erter	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.
	∴	∴	∴	∴	∴	∴	3.	5.	8.	5.	∴	∴
c. Fedevarer	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.	Skpd.	Pd.
	∴	∴	∴	∴	1.	30.	∴	187.	3.	119.	∴	206.

No. 5.

Tabel

over Indførselen af Kornvarer, Erter og Fedevarer ved Alesunds Toldsted.

	1830.		1831.		1832.		1833.		1834.	
	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.
a. Kornvarer.										
1, indførte fra indenrigske Steder:										
Hoghvedegryn	∴	∴	∴	∴	1.	∴	2.	∴	1.	∴
Byg	413.	4.	1141.	4.	1681.	∴	1182.	∴	493.	∴
Byggryn	5.	∴	19.	∴	9.	7.	7.	∴	32.	6.
Havre	21.	∴	28.	∴	132.	∴	878.	∴	152.	∴
Hvede	∴	∴	6.	∴	∴	∴	8.	∴	10.	∴
Hvedemeel	8.	4.	∴	3.	∴	5.	4.	1.	3.	1.
Malt	280.	6.	330.	∴	366.	4.	504.	4.	85.	4.
Rug	289.	6.	557.	∴	634.	4.	460.	4.	285.	2.
Lateris	1018.	4.	2081.	7.	2825.	4.	3046.	1.	1062.	5.

	1830.		1831.		1832.		1833.		1834.	
	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.
Transport	1018.	4.	2081.	7.	2825.	4.	3046.	1.	1062.	5.
2, indførte fra udenrigske Steder.										
Byg	250.	;	460.	;	;	;	960.	2.	580.	4.
Byggryn	4.	;	2.	;	5.	;	20.	;	18.	4.
Havre	;	;	;	;	833.	;	372.	;	105.	;
Hvede	;	;	12.	;	;	;	40.	;	6.	;
Hvedemeel	27.	2.	32.	3.	35.	5.	26.	1.	6.	6.
Malt	24.	;	;	;	;	;	430.	2.	140.	2.
Rug	40.	;	;	;	269.	;	98.	;	108.	;
	345.	2.	506.	3.	1142.	5.	1946.	5.	965.	;
Tilsammen Kornvarer . . .	1363.	6.	2588.	2.	3968.	1.	4992.	6.	2027.	5.
	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.	Tdr.	Skp.
b. Erter.										
1, fra indenrigske Steder .	25.	;	45.	4.	52.	;	25.	7.	20.	;
2, fra udenrigske Steder . .	14.	4.	7.	;	4.	2.	12.	;	19.	1.
Tilsammen . . .	39.	4.	52.	4.	56.	2.	37.	7.	39.	1.
	Skpd.	Ød.	Skpd.	Ød.	Skpd.	Ød.	Skpd.	Ød.	Skpd.	Ød.
c. Fedevarer.										
Fra udenrigske Steder . . .	;	210.	1	66.	;	86.	;	133.	;	146.

No. 6.

Tabel

over de forskjellige Udførselsartikler ved Christiansunds Boldsted i Aarene 1830 — 1835.

	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.
a. Lør og røget Fisk	1408 Skpd. 88 P.	1175 Skpd. 65 P.	600 Skpd. 272 P.	797 Skpd. 166 P.	928 Skpd. 48 P.	1624 Skpd. 136 P.
b. Klipfisk	7119 ; 308 ;	8137 ; 112 ;	5499 ; 260 ;	10631 ; 155 ;	6195 ; 124 ;	13011 ; 162 ;
c. Fisk, nedsaltet i Tøn- der, meest Silb	2325 $\frac{1}{4}$ Edr.	6198 $\frac{1}{2}$ Edr.	3795 Edr.	3509 $\frac{1}{2}$ Edr.	3460 Edr.	4383 $\frac{1}{8}$ Edr.
d. Rogn	2232 $\frac{3}{4}$ Edr.	3677 Edr.	1228 $\frac{3}{4}$ Edr.	4017 $\frac{1}{2}$ Edr.	4702 $\frac{1}{2}$ Edr.	5538 $\frac{3}{4}$ Edr.
e. Tran	1673 Edr. 90 Pot.	1348 Edr.	615 Edr. 18 Pot.	2236 Edr. 60 Pot.	1213 Edr.	1814 Edr. 60 Pot.
f. Tjære	265 Edr.	294 Edr.	673 Edr.	372 $\frac{1}{2}$ Edr.	303 $\frac{3}{4}$ Edr.	271 $\frac{1}{4}$ Edr.
g. Trælast	962 $\frac{1}{2}$ Læst.	799 Læster.	1073 $\frac{1}{2}$ Læst.	897 $\frac{17}{20}$ Læst.	902 $\frac{3}{10}$ Læst.	595 $\frac{1}{20}$ Læst.
h. Heste	8 Stkr.	;	;	;	22 Stkr.	;
i. Deen	25 Skpd.	;	24 Skpd. 220 Pd.	24 Skpd. 72 Pd.	21 Skpd. 240 P.	32 Skpd. 196 Pd.
k. Horn	;	;	;	11 ; 187 ;	;	;
l. Skind, forskjellige Slags	100 Pd.	;	;	5 ; 99 ;	22 Pd.	2 Skpd. 41 P.
m. Steenmoos	;	;	;	;	1 Skpd. 114 Pd.	25 Skpd. 275 P.
n. gammelt Tongværk	;	;	;	8 Skpd. 78 Pd.	2 ; 230 ;	;
o. gamle Klude	;	;	;	200 Pd.	;	;

Romsbals Mint.

No. 7.

Tabel

over de forskjellige Udførselsartikler ved Molde Boldsted i Aarene 1830 — 1835.

	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.
a. Lørfisk	2 Skpd. 80 Pd.	45 Skpd. 180 Pd.	5 Skpd. 236 Pd.	4 Skpd. 88 Pd.	14 Skpd. 164 P.	;
b. Klipfisk	331 ; 280 ;	1 ; 184 ;	663 ; 240 ;	256 ; 160 ;	459 ; 36 ;	;
c. Fisk, nedsaltet i Tøn- der, meest Silb	115 $\frac{3}{4}$ Edr.	880 $\frac{3}{4}$ Edr.	;	356 Edr.	$\frac{1}{8}$ Edr.	108 Edr.
d. Rogn	;	283 $\frac{1}{2}$;	217 Edr.	228 Edr.	3 Edr.	621 $\frac{3}{4}$ Edr.
e. Tran	15 $\frac{1}{2}$ Edr.	113 $\frac{1}{2}$;	;	;	;	;
f. Tjære	329 ;	;	4 Edr.	;	;	;
g. Trælast	289 $\frac{1}{2}$ Læst.	55 $\frac{1}{2}$ Læst.	108 $\frac{1}{2}$ Læst.	268 Læster.	212 Læster.	122 Læster.
h. Hummer	156016 Stkr.	118903 Stkr.	6602 Stkr.	66703 Stkr.	109624 Stkr.	75773 Stkr.
i. Deen	11 $\frac{1}{4}$ Skpd.	;	;	;	;	;
k. Nødder	6 Edr.	;	;	;	;	;

253

over de forskjellige Udførselsartikler ved Kalesunds Soldsted i Aarene 1830—1834.

	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.
a. Tørfisk og Klippfisk . . .	2705 Skpd. 272 Pd.	1327 Skpd. 124 Pd.	1900 Skpd. 166 Pd.	1390 Skpd. 88 Pd.	160 Skpd. 280 Pd.
b. Saltet Eild	488 Ed.	3523½ Ed.	366 Ed.	1050¾ Ed.	3287½ Ed.
c. Dogn	1094 Ed.	659 Ed.	340½ Ed.	297¾ Ed.	237 Ed.
d. Tran	83 Ed.	10 Ed.	;	;	118 Ed.
e. Trælast	23 Læster.	4½ Læst.	26½ Læst.	1½ Læst.	;
f. Buffeskind	2 Skpd. 185 Pd.	;	1 Skpd. 308 Pd.	;	7 Skpd. 160 Pd.

over Industrieanlæg i Romsdals Amts 3de Fogderier.

	Nordmørs Fogderie.	Romsdals Fogderie.	Søndmørs Fogderie.	Tilsammen.	Anmærking.
Brændeviins-Brænderier	2	;	1	3	Deraf ere 2826 opgivne at være smaa saakaldte Bæffeqværne.
Kalkbrænderier	2	;	;	2	
Kornmøller, omtrent	833	647	1352	2832	
Saugbrug, —	112	36	33	181	
Stampemøller	14	18	12	44	
Huesfabriker, hvoraf den ene med Farverie . .	;	4	1	5	
Hattedefabrik	;	1	;	1	
Leglbrænderier	1	;	1	2	
Maltgjørerier	;	;	1	1	
Feldtberederier	;	1	;	1	
Tærskemaskiner	;	1	;	1	
	964	708	1401	3073	

No. 10.

T a b e l

over Fødte og Døde samt Dødfødte m. m. i Romsdals Amts Landdistrict, affattet efter de af Sognepræsterne afgivne Fortegnelser (for Aaret 1835 mangle saadanne for 9 Præstegjelde).

	Fødte.	Døde.	Dødfødte
I Aaret 1830	2053	1374	87
— 1831	2018	1372	77
— 1832	2007	1418	75
— 1833	2012	1292	73
— 1834	2160	1283	97
— 1835	1348	875	60
Tilsammen	11598	7614	469
Antallet af Fødte udgjør saaledes			11598
— af Døde			7614
altsaa Overskud af Fødte			3984
Til ovenstaaende Antal af Dødfødte			469
kommer endvidere som af en Sognepræst undereet opgivet for Aarene 1830—1834			17
Tilsammen			486

A. Omkomne ved ulykkelige Hændelser:

i Aaret 1830	87 Personer.
— 1831	78 —
— 1832	50 —
— 1833	32 —
— 1834	54 —
— 1835	32 —
Desuden som af 2de Sognepræster undereet opgivet for Aarene 1830—1834	20 —
Tilsammen	353 Personer.

Deraf: druknede paa forskjellige Maader 283 Personer.

hvoriblandt 6 Børn.

slaget tildøde ved at falde ned fra Klipper og andre høie Steder	15 —
ihjelfrosne	4 —
dræbte, deels af Sneeskred, deels af nedfaldne Stene, Klippestykker og deslige	15 —
forbrændte tildøde	2 —
overkjørte	1 —
dræbte ved Minering	1 —
dræbte af Lynild	2 —
Knust ved at falde under et Saughjul	1 —
død ved at vakte en Slæde over sig	1 —
et Barn qvalt af en Kat	1 —
et Barn død af en i Halsen faaet Oldenborre	1 —
2de Børn døde ved at falde i kogende Vand	2 —
fundet død i en Badstue	1 —
lagte ihjel af Forældrene	12 —
omkomne paa uangivne Maader	11 —

353 Personer.

B. Personer, der have taget sig selv af Dage:

i Aaret 1830	3	Personer.
” — 1831	1	—
” — 1832	2	—
” — 1833	6	—
” — 1834	4	—
” — 1835	3	—

19 Personer.

Deraf: hængte sig	5	Personer.
drukkede sig	12	—
overfkar Struben	1	—
stak sig ihjel	1	—

19 Personer.

No. 11.

T a b e l

over de Romsdals Amt i Aarene 1830 — 1835 paalignede: a, Delinquent- og andre uvistse Udgifter, og b, Veivæsens Omkostninger.

	Delinquent- og andre uvistse Udgifter.		Veivæsens Omkostninger.		Tilsammen.	
	Epd.	ß.	Epd.	ß.	Epd.	ß.
3 Aaret 1830	5060.	22.	6199.	50.	11259.	72.
” — 1831	6912.	89.	4991.	76.	11904.	45.
” — 1832	7189.	24.	1247.	109.	8437.	13.
” — 1833	10222.	88.	1871.	103.	12094.	71.
” — 1834	8828.	105.	1868.	115.	10697.	100.
” — 1835	10324.	35.	2491.	117.	12816.	32.
Tilsammen	48538.	3.	18671.	90.	67209.	93.

Desuden er bleven paalignet:

a. Nordmørs og Romsdals Fogderier Andeel i Thronhjems Stifts Udgifter, fornemmelig til Søndre: Thronhjems Amts ældre Veivæsen:

i Aaret 1830	314	Epd. 94	ß.
” — 1831	1967	—	66
” — 1832	1967	—	66
” — 1833	2506	—	43
” — 1834	798	—	24
” — 1835	514	—	30
	8068	Epd. 83	ß.

hvoraf 576 Epd. 62 ß. ere Delinquentudgifter vedkommende Romsdals Amt.

b. Søndmørs Fogderie Andeel i Bergens Stifts Delinquentudgifter:

i Aaret 1830	411	Epd. 18	ß.
” — 1831	384	—	77
” — 1832	105	—	92
” — 1833	106	—	110
” — 1834	318	—	28
” — 1835	267	—	114
	1594	Epd. 79	ß.

No. 12.

T a b e l

over de Christiansunds Bye paalignede Commune-Udgifter for 1830—1835.

For 1830.			
Skoletold	294 Spd.	;	β.
Drugs-, Huus- og Inqvarterings-Skat	1523 —	104 ;	
Fattigskat	945 —	72 ;	2763 Spd. 56 β.
For 1831.			
Skoletold	294 Spd.	;	β.
Drugs-, Huus- og Inqvarterings-Skat	1303 —	12 ;	
Fattigskat	1057 —	56 ;	2654 — 68 ;
For 1832.			
Skoletold	294 Spd.	;	β.
Drugs-, Huus- og Inqvarterings-Skat	1312 —	30 ;	
Fattigskat	1115 —	88 ;	2721 — 118 ;
For 1833.			
Skoletold	294 Spd.	;	β.
Drugs-, Huus- og Inqvarterings-Skat	1330 —	12 ;	
Fattigskat	1203 —	68 ;	2827 — 80 ;
For 1834.			
Skoletold	314 Spd.	;	β.
Dyfskat: paa Huus og Eiendom	678 Spd. 6 β.		
— Næring og Indkomst	678 —	6 ;	1356 — 12 ;
Fattigskat	1355 —	76 ;	3025 — 88 ;
For 1835.			
Skoleskat	314 Spd.	;	β.
Dyfskat: paa Huus og Eiendom	1255 Spd. 66 β.		
— Næring og Indkomst	1255 —	66 ;	2511 — 12 ;
Fattigskat	1332 —	44 ;	4157 — 56 ;
I Aaret 1833 er desuden paalignet Communen til Inventarium til et Sygehuus	300 —		;

No. 13.

T a b e l

over de Molde Bye paalignede Commune-Udgifter for 1830—1835.

For 1830.			
Skoleskat	64 Spd.	;	
Dyfskat	380 —	;	
Fattigskat	130 —	;	574 Spd. ; β.
For 1831.			
Skoleskat: intet lignet.			
Dyfskat	500 Spd.	;	
Fattigskat	100 —	;	600 — ; ;
For 1832.			
Skoleskat, lignet underet med Skoleskatten for 1833, hvoraf udføres det Halve, med	77 Spd. 11 β.		
Dyfskat	600 —	;	
Fattigskat	160 —	;	837 — 11 ;

For 1833.			
Skolekat, lignet undereet med Skolekatten for f. A., hvoraf her udføres			
det Halve, med		77 Spd. 10 ß.	
Vyfskat		743 — 72 ;	
Fattigskat		160 — ; ;	980 Spd. 82 ß.
For 1834.			
Skolekat		64 Spd. ; ß.	
Vyfskat		1080 — ; ;	
Fattigskat		125 — ; ;	1269 — ; ;
For 1835.			
Skolekat		64 Spd. ; ß.	
Vyfskat		750 — ; ;	
Fattigskat		160 — ; ;	974 — ; ;

No. 14.

Tabel

over samtlige næringsdrivende Borgere i Kjøbstæderne Christiansund og Molde den 31te Decbr. 1835.

Christiansunds Kjøbstad.		Molde Kjøbstad.		Af disse ere 2 tillige Skip- pere.
A. Handlende:		A. Handlende:		
Kjøbmænd	47	Kjøbmænd	23	
Høfere	9	Høfere	7	
Marktentere, Værtshuusholdere og deslige	3	Marktentere	4	
B. Haandværkere:		B. Haandværkere:		
Skomagere	14	Skomagere	10	
Skrædere	5	Skrædere	3	
Snedkere	6	Snedkere	2	
Tømmermænd	3	Tømmermænd	;	
Smede	4	Smede	2	
Seilmagere	2	Seilmagere	;	
Vødfere	4	Vødfere	;	
Reebslagere	2	Reebslagere	;	
Uhrmagere	3	Uhrmagere	;	
Hattemagere	1	Hattemagere	1	
Guldsmede	2	Guldsmede	1	
Glarmestere	3	Glarmestere	1	
Bagere	4	Bagere	4	
Malere	1	Malere	1	
Muurmestere	2	Muurmestere	;	
Blikkenslagere	;	Blikkenslagere	;	
Blokdreiere	1	Blokdreiere	;	
Sadelmagere	;	Sadelmagere	1	
	57		26	
Lateris	116	Lateris	60	

Christiansunds Kjøbstad.		Molde Kjøbstad.	
Transport	116	Transport	60
C. Fabrikanter og Kunstnere:		C. Fabrikanter og Kunstnere:	
Tobaksfabrikanter	1	Tobaksfabrikanter	1
Bogtrykkere	1	Bogtrykkere	1
Instrumentmagere	1	Instrumentmagere	1
Bogbindere	1	Bogbindere	1
Farvere	1	Farvere	1
D. Skippere:		D. Skippere	7
Med Patent 35, hvoraf 4 paa Grund af Bevillinger have taget Kjøbmandsboger: skab og drive Handel	35		
Jagteskippere	2		
Tilsammen	156	Tilsammen	68

Af disse ere 2
tillige Kjøb-
mænd.

No. 15.

T a b e l

over de i Romsdals Amt værende Handelsfartøiers Antal og Drægtighed ved Udgangen af Aaret 1835.

	Antal.	Drægtighed i Commerce- læster
Christiansunds Tolddistrict	76	1375
Molde —	7	148
Malesunds —		

Tabel

over de ved Christianfunds Boldsted fra og til udenrigske Steder expederede Fartøier i Aarene 1830—1835.

	Indexpederede Fartøier.						Udexpederede Fartøier.					
	Norske.		Fremmede.		I Alt.		Norske.		Fremmede.		I Alt.	
	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.
I Aaret 1830 . .	33	1127½	15	534	48	1661½	33	1140	19	638	52	1778
„ — 1831 . .	38	1425½	18	671½	56	2097	43	1547	20	699	63	2246
„ — 1832 . .	39	1402	10	418½	49	1820½	31	1107	12	461½	43	1568½
„ — 1833 . .	38	1195	17	582	55	1777	48	1518½	14	471	62	1989½
„ — 1834 . .	43	1381½	17	710½	60	2092	40	1233½	14	579	54	1812½
„ — 1835 . .	37	1135	15	503½	52	1638½	48	1617½	17	574	65	2191½

Tabel

over de ved Molde Boldsted fra og til udenrigske Steder expederede Fartøier i Aarene 1830—1835.

	Indexpederede Fartøier.						Udexpederede Fartøier.					
	Norske.		Fremmede.		I Alt.		Norske.		Fremmede.		I Alt.	
	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com.-Læster.
I Aaret 1830 . .	4	129	14	398	18	527	8	284½	13	318½	21	603
„ — 1831 . .	3	53½	14	342	17	395½	5	117½	15	440	20	557½
„ — 1832 . .	2	60	9	177	11	237	5	176½	9	177	14	353½
„ — 1833 . .	2	65	17	360	19	425	6	249½	18	387½	24	637
„ — 1834 . .	2	62½	20	415	22	477½	4	152	20	415	24	567
„ — 1835 . .	4	128	22	427	26	555	5	175	22	427	27	602

Tabel

over de ved Kalesunds Soldsted fra og til udenrigske Steder expederede Fartøier i Aarene 1830—1834.

		Inderpederede Fartøier.						Uderpederede Fartøier.					
		Norske.		Fremmede.		I Alt.		Norske.		Fremmede.		I Alt.	
		An- tal.	Drægtighed i Com. Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com. Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com. Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com. Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com. Læster.	An- tal.	Drægtighed i Com. Læster.
I	Aaret 1830	11	309½	2	36	13	345½	12	400	1	18	13	418
:	— 1831	10	259	2	71	12	330	14	382	:	:	14	382
:	— 1832	5	130	1	23	6	153	6	185	1	23	7	208
:	— 1833	11	289	3	68	14	357	10	253½	1	23	11	276½
:	— 1834	13	423	3	46½	16	469½	10	358½	3	46½	13	405

No. 19.

Tabel

over de i Christiansfund, Molde og Nalesund byggede Fartøier, over 3 Commercelæsters
Drægtighed, i Aarene 1830—1835.

a, i Christiansfund:				Amtal.
1830.	Slup paa	24	Commercelæster	<u>1</u> 1
1831.	Naben Jagt paa	9	—	1
	Slup —	10	—	1
	Jagt —	6	—	1
	Naaseils-Jagt —	33	—	1
	do. —	6½	—	1
		<u>64½</u>		5
1832.	Skonert paa	35	—	<u>1</u> 1
1833.	Slup paa	22	—	1
	do. —	24	—	1
	Skonert paa	27½	—	1
		<u>73½</u>		3
1834.	Skonert paa	39½	—	<u>1</u> 1
1835.	Slup paa	22½	—	1
	Skonert paa	27½	—	1
	Brig —	52½	—	1
	Skonert paa	32½	—	1
		<u>135</u>		4
				<u>15</u> Fartøier.
b, i Molde:				
1834.	Luggert paa	4½	Commercelæst	1
	Slup —	16	—	1
		<u>20½</u>	Commercelæst.	2 Fartøier.
c, i Nalesund:				
1833.	Skonert paa	44	Commercelæster	<u>1</u> 1 Fartøi.

No. 20.

Tabel

over Indførselstolden og Udførselstolden ved Christiansunds Boldsted i Aarene 1830 — 1835.

I Aaret		Indførselstold.		Udførselstold.	
		Spd.	ß.	Spd.	ß.
1830	12859.	2.	4519.	16.
— 1831	11357.	39.	4849.	57.
— 1832	9573.	77.	3534.	61.
— 1833	13451.	3.	5104.	105.
— 1834	12574.	88.	4103.	88.
— 1835	13451.	39.	5504.	18.

No. 21.

T a b e l

over Indførelstolden og Udførelstolden ved Molde Boldsted i Aarene 1830—1835.

	Indførelstold.		Udførelstold.	
	Spd.	ß.	Spd.	ß.
3 Aaret 1830	2199.	31½	640.	64
— 1831	1569.	26	378.	101
— 1832	1709.	15	248.	66½
— 1833	2385.	18	411.	76
— 1834	2156.	4	461.	31½
— 1835	2385.	10	300.	39

No. 22

T a b e l

over Indførelstolden og Udførelstolden ved Kalesfund Boldsted i Aarene 1830—1834.

	Indførelstold.		Udførelstold.	
	Spd.	ß.	Spd.	ß.
3 Aaret 1830	1918.	14	497.	115
— 1831	2634.	27	419.	112
— 1832	914.	74	311.	96
— 1833	3303.	28	284.	16
— 1834	1945.	88	327.	5

No. 23.

T a b e l

over Industrie-Anlæg i Kjøbstæderne Christiansfund og Molde, samt i Vosfe- og Ladestedet Kalesfund.

	Christiansfund.	Molde.	Kalesfund.	Tilsammen.
Brændeviins-Brænderier	/	2	1	3
Maltgjørværk	/	/	1	1
Reberbaner	2	1	/	3
Kornmølle	/	1	/	1
Hollandsk Korn-Beirmølle	1	/	/	1
Saugmølle	/	1	/	1
Huevæveri med Farveri	/	1	/	1
	3	6	2	11

No. 24.

T a b e l

over Beløbet af Postintraderne ved Christiansfunds, Molde og Kalesfunds Postcontoirer i efternævnte Aar.

	1830.		1831.		1832.		1833.		1834.		1835.	
	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.	Spd.	ß.
Molde Postcontoir	706.	5.	575.	74.	596.	33.	650.	101.	871.	45.	665.	/
Christiansfunds —	1664.	23.	1874.	7.	1717.	19.	1978.	103.	2038.	105.	2027.	31.
Kalesfunds —	714.	45.	821.	28.	807.	64.	888.	74.	829.	31.		
Tilsammen	2084.	73.	3270.	109.	3120.	116.	3518.	38.	3739.	61.		

Søndre-Thronhjems Amt.

Underdanigst Rapport

til Hans Majestæt Kongen angaaende Søndre-Thronhjems Amtsdistricts oeconomiske Tilstand
m. m. i Tidrummet fra Aaret 1830 til Aaret 1835 inclusive.

Stormægtigste, allernaadigste Konge!

Til underdanigst Følge af Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 12te October 1825 og 10de September 1827, hvorefter det paaligger Amtmændene regelmæssigen hvert 5te Aar at afgive underdanigst Rapport om de dem naadigst anbedroede Districters Tilstand i Almindelighed, og i Særdeleshed med Hensyn til Jordbrug, Fædrift, Skov og Bergværksdrift, Fiskerie, Huus- og Kunstflid, Handel og Søfart, samt øvrige Næringshysler, og hvorefter den første Rapport herom afgaves ved Udgangen af Aaret 1829, havde det været min underdanige Pligt, at afgive den befalede Indberetning for det mig naadigst anbedroede Søndre-Thronhjems Amtsdistricts oeconomiske Tilstand for de næstpaafølgende 5 Aar, ved Udgangen af Aaret 1834. Men da den Kongelige Norske Regjerings Finants-Handels- og Sold-Departement i Circulairstrivelse af 14de Marts f. A. tilkjendegav, at det kunde beroe med Afgivelsen af den befalede Indberetning indtil Udgangen af Aaret 1835, efterdi det antoges, at Deres Majestæt naadigst vilde befale en almindelig Folketælling over hele Riget, under hvilken der vilde være Anledning til at indhente adskillige Dplysninger, som ellers ikke, eller kun med megen Vanskelighed, vilde kunne erholdes, saa er Beretningen bleven udsat, og afsluttet til 31te December 1835, og vil saaledes komme til at omfatte et Tidrum af 6 Aar. I Overensstemmelse med Deres Majestæts naadigste Resolution af 10de August d. A. er en saadan Folketælling bleven afholdt den 29de November sidstleden, hvorunder tillige er indhentet Dplysning om Korn- og Potatos-Avlsens samt Kreaturholdets Størrelse, og da de optagne Tællingslister ere directe indsendte til det Kongelige Finants-Departement, for at vedlægges Amtmændenes Indberetninger, saa vil nærværende underdanige Rapport ikke komme til at indeholde Dplysning om Amtsdistrictets nuværende Folkemængde, og om Korn- og

Potetesavlens Størrelse. Heller ikke vil samme, efter de meddeelte Forskrifter, indeholde Noget om Amtets geographiske Beliggenhed og physiske Beskaffenhed, da ingen Begivenhed har bevirket nogen Forandring i hvad Krafts statistiske Beskrivelse over Riget derom indeholder. Kun har jeg troet, for Fuldstændigheds Skyld, at burde bemærke, at Amtet indeholder $142\frac{1}{2}$ norske Qvadratmile, og havde i Aaret 1825 en Folkemængde af 59,533 Mennesker foruden Thronhjems By, som er Amtets eneste Kjøbstad, og som da havde 11,639 Indvaanere. Hvad denne underdanige Rapport, efter de gjældende Bestemmelser, isørigt kommer til at indeholde, grunder sig deels paa vedkommende Fogders, Magistrats og andre Authoriteters Meddelelser og Opgaver, og deels paa Oplysninger og Erfaringer, jeg selv har havt Anledning til at erhverve; men, uagtet al anvendt Flid og Bestræbelse, frygter jeg dog for at den ikke er saa fuldstændig og nøiagtig i alle Dele, som det kunde ønskes, efterdi man efter de bestaaende Former og Bestemmelser savner mangehaande statistiske Oplysninger, som vilde tjene til at fuldstændig gjøre saadanne Indberetninger, saasom om Udbyttet af forskjellige Industriegrene, om hvormange Sønder Land eller Maal Jord der aarlig fra Nytt af optoges o. s. v., uden hvilke man ikke kan fremstille og rigtigens bedømme Districtets oeconomiske Tilstand, og dets Frem: eller Tilbagegang i det forløbne Tidsrum.

Efterat have tilladt mig at fremsætte disse underdanige Bemærkninger, gaaer jeg over til underdanigst at indberette hvad der er at meddele:

A. Landdistrictet vedkommende.

I. Om Jordbruget. Det er forhen bemærket, at Almuens Forkjærlighed for gamle Sædvaner, og Frygt for at indlade sig paa Jordforbedringer, der ikke strax afgive de viensynligste Fordele, hindre Jord: og Agerbrugets betydeligere Fremskridt til det Bedre i flere Egne af Riget. Omendkjønt dette fremdeles tildeels er til Hinder i denne Henseende i dette Amt, saa tør det dog antages, at hiin Fordom og Frygt er i Aftagende, hvorimod Savn af Opmuntringer og Understøttelse, Mangel paa Foretagelses: og Speculations:Land, og en for vidt dreven Nøisomhed, som gjør at Almuen i Almindelighed nøies med at avle hvad den til eget Behov bruger, ere, tilligemed Virkningerne af et haardt Clima og locale Omstændigheder, de væsentligste Hindringer for et mere udvidet Agerbrug. Dette er imidlertid i Størstedelen af Strinde og Sælboe Fogderie, hvor samme er Almuens Hovednæringsvei, Aar for Aar, og især i Strinden og øvrige Throndhjem nærmest liggende Præstegjelde, gaaet mærkelig fremad, hvortil især enkelte oplyste og driftige Landmænd, hvis Exempel har vaakt Efterlignelse, har bidraget. Temmelig betydelige Strækninger ere blevne oprykkede og lagte under Pløven, men Qvantiteten deraf er ikke opgivet. I Orke: og Gulbals Fogderie er derimod ikke foregaaet noget betydeligt Fremskridt i Agerbruget, og det indskrænker sig alene til, at Nogle deels selv kan have oprykket, deels ved at udstæde Bygselbreve til Huusmænd paa Rydningspladse have bevirket Oprykning af forhen udyrket Jord, hooraf det antages, at 14 à 1500 Maal er bleven forvandlet til Agerland og 300 Maal Jord til Engeland. I Fosens Fogderie har det stedse mere og mere aftagende Fiskerie havt den gode Følge, at en større Virksomhed og Flid er anvendt paa Jordbrugsdriften, end forhen medens Fiskerierne florerede. Saavel Ager: som Engeland er aarligen udvidet ved Rydning og skadeligt Vands Afledning paa sumpige og myr:

lændte Steder, som ved Kysterne udgjør den største Deel Dyrkningsland. Ved Forøgelsen af Agerbruget bliver ogsaa Engelandet udvidet og Kreaturholdet forøget, saaat det antages, at Jordbruget er i betydelig Opkomst i dette Søndistrict. Udførelsen af Fælledsskabet i Jord- og Skoveiendomme, saavel som den betydelige Overgang af Bygselgods til Privates Eiendom, som i dette Amt har fundet Sted, bidrager væsentligen til Jordbrugets videre Opkomst og Forbedring.

Karsvæxten og Avlingen har i de sidste 6 Aar i det Hele taget været ganske god, og bedre end man kunde vente i en af Naturen saa lidet begunstiget Egn, som det nordensjællske Norge, hvor man i den største Deel af Aaret næsten intet kan udrette paa Marken, og omendstjændt Avlingen i det sidste forløbne Aar kun var maadelig, har man dog ikke sporet nogen Mangel, og Kornpriserne ere heller ikke stegne. Af Sædarter dyrkes saare ubetydelig Hvede; Rug kun i enkelte Districter, hvorimod Byg og Havre samt Poteter udgjør Hovedavlingen. Sidstnævnte Jordfrugt benyttes saavel til Føde som til Brændeviinsbrænden, og Afbenyttelsen af den derved erholdende Drank letter Dvægholdet, og dette afkaster igjen et større Materiale til Jordens Forbedring. Potetesavlingen er ogsaa den sikreste og fordeeligste i denne Deel af Landet. Af Erter avles endeel; Humle, Hør og Hamp næsten overalt til Huusbehov. Uagtet enkelte Fjeldbegne, saasom Opdals og tildeels Sælboe og Holtaalens Præstegjælde, samt en stor Deel af Fosens Fogderie, ikke kunne brødføde sig selv, og der i Nøraas Præstegjæld endog sletintet Korn produceres, saa avles der igjen i andre Districter mere Korn, end der forbruges, og ikke ubetydelig Quantum af Korn og Meel indføres til Toros i Throndhjem. Det tør saaledes formeentlig antages, at Amtet i det Hele taget, i nogenlunde gode Aar ikke trænger til at indkjøbe Korn. For især i mindre gode Aar at komme Almuen til Hjælp med det fornødne Korn, havees Kornmagasiner i Opdals, Strindens og Klæboe Præstegjælde i Strinde Fogderie samt i Stadsbygdens og Midsens Sogne i Fosens Fogderie.

2. Om Fædriften. Af Mangel paa Kundskab om Antallet af Heste, stort og smaat Fæ, i Aaret 1829, og paa Opgaverne derover fra den i forrige Aar stedfundne Optælling, kan det ikke med fuldkommen Visshed opgives, om og hvorvidt Fædriften er tiltaget. At Kreaturholdet imidlertid maa have været og vil vedblive i Tiltagende, er en Følge af hvad der i foregaaende Post er anmærket om Agerbruget. I Opdals, Nøraas, Tydalen og tildeels i Sælboe og Børsfognens Sogne, hvor Kornavlingen staaer tilbage, udgjør Fædriften Hovednæringen, og det er derfra den største Quantitet af Smør, Talg, Ost og Slagtesfæ afhændes i de øvrige Egne og i Throndhjems Bye, som erholdes dens meste Behov af disse Artikler fra Landdistricterne. I Fosens Fogderie antages Storfæet at være af samme Størrelse og Bonitet som i Landfogderierne, men Productionen deraf afgiver ifkun en ringe Deel til Afsetning i Kjøbstaden, da Gaardene i Almindelighed ere saa smaa, at der ikke falder mere end til eget Brug. Gives der end enkelte Gaardbrugere, der ikke forbruge alt, er der igjen Andre, som maae kjøbe. Faareavlingen er i Almindelighed ifkun ringe; dog gives der paa nogle Steder, saasom i Orlands Præstegjæld, Larven De, som ligger under Østerods Sædegaard, og Storfosens Sædegaard, samt i Hitterens Præstegjæld Frøe-Derne og Sulen, en ganske fortrinlig Faarerace, der vedlige holder sig godt, fordi de nævnte Steder ere omflødte Der og Holme, hvor Faarene ikke udsættes for Blanding med de almindelige smaa norske Faar, som ere i Landdistricterne. Ulden af hine Faar søges

begjærligen baade i Bye og Bygd. Af Gjæder holdes i Fosen langt fra den Mængde, som i Landfogderierne. Paa Hitteren holdes de ikke, og det er kun paa enkelte Gaarde, at de isvrigt have; dog findes der endeel af dem i Stadsbygdens og Hevne Præstegjelde, hvor der er Skov. Af Sviin holdes ikke stort mere, end Almyen forbruger til egen Huusholdning; imidlertid bringes en heel Deel saavel levende som slagtede Sviin til Kjøbstaden. Finnerne i Nøraasfjeldene have endeel Reensdyr, men deres Antal skal aftage tilligemed den Fjeldmose, hvoraf de ernære sig.

3. Om Skovbruget. Amtet har vistnok endnu temmelig betydelige Skovstrækninger, men deels ere samme utilgjængelige, og deels er Trælast:Udfibningen ikke fordeelagtig nok til at foranledige en livlig Skov- og Saugbrugsdrift. Denne antages dog at være gaaet fremad i Strinde og Sælbo Fogderie, hvor den drives som en væsentlig Indtægtskilde overalt, undtagen i Bynæs, Leinstrandens, og Børsens Sogne. Af Tjære tilvirkes et ikke ubetydeligt Quantum i Hevne Præstegjeld, og affættes deels til Nordlandene, deels i Naboegnene og deels i Thronhjem. Medens der forsvigt ikke gives noget Spor til Skovenes Fredning og Opelskning, og disse aarligen, især i Orke- og Guldalen, aftage, er der flere Egne, der næsten aldeles ere blottede for Skov baade til Bygninger og Brændsel, saasom Bynæssets, Orlandets og Hitterens Præstegjelde, hvor Lømmer maa kjøbes, og hvor man betjener sig af Løv til Brændsel. Den medfølgende tabellariske Fortegnelse over de i Amtet værende Fabrikker m. v. viser, at der i det Hele er 76 Saugbrug, men kun faa af dem ere af Betydning, og derpaa er produceret 924 Tylter Planke og 1767 Tylter Bord, hvorved dog maa bemærkes, at der mangler Opgave over Productet for 7 Saugbrug.

4. Om Bergværksdriften. Heraf fortjener Nøraas Kobberværk i Guldalen først at nævnes. Det vedbliver under en god Beskyrelse at drives med Held og Fordeel, og har i de senere Aar modtaget væsentlige Forbedringer. Dernæst kommer Sælboe Kobberværk, som er af mindre Betydning, og endelig Løffens Kobberværk i Melbdalen, der er nær ved at nedlægges. I Strindens Præstegjeld drives et Jernværk, som for Tiden er det eneste nordensjelds, nemlig Mostadmarkens Jernværk 2 Mile fra Thronhjem, men det er langt fra tilstrækkeligt til at forsyne Amtsdistrictet med hvad der behøves af Jernproducter. I October Maaned d. A. er der naadigst meddeelt Bevilling til at anlægge 2 Kobbersmeltehytter i Sælboe og Tydalen med Tiendefrihed i 5 Aar, hvilke ville vorde af særdeles Gavn for Egnens Beboere, saafremt de kunne holdes i stadig og kraftig Drift. Desforuden vedbliver Nværne:steensbruddet i Sælboe fremdeles at drives med Fordeel, og udgjør en Hovednæringsgreen for Sælboe Almue. Der fremdrives nu et større Quantum Nværnesteene, end nogenstinde før. Klæber- og Grydestene drives paa enkelte Steder, som en Huusflidsartikel, men af ringe Vigtighed. Af Skifersteen er i det sidste Aar brudt en fortrinlig Art, der findes paa Ramum Gaard i Strindens Præstegjeld tæt ved Thronhjems Fjorden, omtrent $\frac{3}{4}$ Mill fra Byen. Den er fast og dog let at bearbejde, saa at den vilde være særdeles skiftet til Bygningsarbejder. Jeg har ladet Slotsbygnings-Commissionen i Christiania tilstille en Prøve af denne Skifersteen, og den er af Veivæsenet bleven brugt til Milepæle, lige som den af Private benyttes til Trapper, Gravstene og deslige; men Eierens Mangel paa Formue og det lidet Behov af Productet i det Nordensjeldske gjør, at dette Brud ikke vil blive af Betydning. I Fosens Fogderie er fremdeles fletingen Bergværksdrift. Som Indretninger, der staae i Forbindelse med Berg-

driften, maa anmærkes, at der ved Leeren, $\frac{1}{4}$ Mil fra Thronhjem, drives et vel indrettet Kobbervalseværk, og en Chromfarvefabrik, hvorpaa i den senere Tid ere anvendte betydelige Bekostninger og Forbedringer. Det antages at sidstnævnte Fabrik vilde, naar den maatte nyde godt af nogle ansøgte Begunstigelser, blive fordeelig.

5. Om Fiskerierne. Hverken i Strinde og Sælboe eller i Orke og Gulbals Fogderier har Fiskerie været at betragte som Almuens Næringsvei. Der fiskes rigtignok af den nærmest Søen boende Almue i Strindens, Byenæs, Børsens og Orkedals Præstegjelde, ligesom Nogle fare til Havs paa Fiskerie, men Udbyttet deraf er ikke at paaregne som nogen væsentlig Indtægtskilde. I Fosens Fogderie vil Fiskeriet forhaabentlig stedse blive den fornemste Næringsgreen formedelt Districtets Veligheden. Smidertid er det, som i første Post allerede bemærket, i de senere Aar mere og mere aftaget. Saaledes er i Hitterens og Orlands Præstegjelde bleven fisket saare lidet Skrei; Fisken er falden smaa og maver og derhos med ubetydelig Lever, men er desuagtet bleven godt betalt baade i Christiansund og Thronhjem. Af store Sei (Ufs) er fisket Noget, men langt fra af Betydenhed. Smaafisfiskeriet, der udgjør Hitterværingens fornemste Sommerfiske, har ogsaa været mindre end forhen. Sildefiskeriet er ganske misligt. Ved Hitteren er fisket en ringe Deel Storsild, især med Rodt, men i Biugn og Skjoren; Gjordene paa Orlandet fiskes baade med Rødt og Garn ikke ubetydeligt; dog er Silben maver og smaa, og for størstedelen allene til indenlandsk Uffætning. De Indskrænkninger i Fiskeriet i disse 2 Fjorde, som efter Forordningen af 21de December 1792 § 1 finde Sted, og som nu søges ophævede, ansees til Hinder for at Fiskeriet i disse fiskerige Fjorde kan drives saa vidt, som det ellers kunde. I Nassjordens og Bjærnøers Præstegjelde drives ei heller Fiskerierne længer med særdeles Held. Det fortjener ellers at bemærkes som en Mærkværdighed, at i Aaret 1833 var Silben ikke at see i Fosens Fogderie. Østers- og Hummerfiskeriet er ubetydeligt; derimod fiskes en Mængde Lax saavel ved Hadvysterne som og i Elvedragene. En stor Mængde deraf afsættes, saavel i fersk som røget Tilstand, i Thronhjem, hvor Prisen deraf er mindre end det Halve mod hvad den koster i det Søndersjeldske, hvilket gjør at man endog med Fordeel fører den røgede Lax landværts til Christiania. Det betydeligste Elve-Laxefiskerie er i Stordals-Elven i Nassjorden. Det øvrige Ferskvands-Fiskerie er af ingen Betydenhed.

6. Om Huus- og Kunstflid. I Almindelighed taget kan denne ikke siges at være god, eller i de senere Aar at have tiltaget. Som en meget væsentlig Aarsag til at Huusfliden ikke kan trives, er uden Tvivl den Mængde af Huusflidens Frembringelser, som fabrikeres i Sverige, og som omslakende Handlere fra bemeldte Rige vide at indpractisere og sælge overalt paa Landet for saa billige Priser, at den indenlandske Industrie derved fortrænges. Vanskeligheden for Toldopsynet og Landpolitiet at vise sig virksomme i denne Henseende, befordrer denne for det Almindelige skadelige Handel. I Strinde og Sælboe Fogderie er Kunstfliden høist ubetydelig, og Huusfliden ikke tilstrækkelig til Byggenes egne Fornødenheder af Klæder og Linnedvarer; dog er den bedre i Strindens, Sælboe og Bynæssets Sogne end i de øvrige Egne af Fogderiet. I Orke og Gulbalens Fogderie indskrænker man sig almindeligviis til at tilberede, hvad Enhver tiltrænger til Familiens Behov, og af deres Producter kan intet eller saare lidet antages at gaae ud af Fogderiet; thi om der af Uldent og Linned forarbejdes noget mere i et Di-

strict, tiltrænges det i et andet. Almuen mangler ellers ikke Kunstfands; i Størens, Nenneboe, Ørkedalen og Melbalden er der flere Almuesmænd, som af egen Drift og uden Underviisning have lagt sig efter at forarbejde alle Slags Uhre og fine Instrumenter, og have bragt samme til en beundringsværdig Fuldkommenhed; men Mangel paa Coner, Opmuntring og tilstrækkelig Affætning gjør, at man indskrænker sig til at arbejde med egne Hænder og efter Bestilling. Ligeledes findes nogle særdeles duelige Smede og Snekere, og tilstrækkelige Haandværkere i alle øvrige Fag. Hvad Fosens Fogderie angaaer, da staaer Huusfliden endnu tilbage i alle de Egne, hvor Fiskeriet drives som Hovednæringsvei. Mandens Beskæftigelse, naar han ikke er paa Fiskerie, gaaer fornemmelig ud paa at istandsætte og vedligeholde sine Fiskeredskaber, medens Qvinderne indskrænke sig til Huusholdningen og tildeels med Gaardsbruget. Især er det slet bekendt med Bøvning; thi iftedetfor selv at tilvirke Badmel og Linned til eget Forbrug, kjæber Almuen det hellere i dyre Domme. Dog hersker der nogen Huusflid i Ind-Hitteren og Hevne, hvor der tilvirkes ikke ubetydelig af saadanne Tøier, endog til Salg. I Ørlands, Nidsens og Stadsbygdens Præstegjelde er der ogsaa taalelig Huusflid. I sidstnævnte Districter forarbejdes en betydelig Mængde Grantønder (til Nedsaltning af Sild og Fiske), der deels gaaer til Thronhjem, deels til Fogderiets fiskende Almue og Landhandlerne, samt endeel andet Træfang, saasom Kar, Bøtter o. s. v. Baadbyggerie drives meget fordeelig i Aaffjordens Præstegjeld, men det indskrænker sig mestendeels til Smaabaade fra 4 a 5 til 15 Lønders Drægtighed, og der bygges kun enkelte Baade paa 3 Løsters Drægtighed og derover, og endnu sjeldnere Jagter og Dæksfartøier.

7. Om Handel og Søfart. Herom kan kun lidet være at anføre. Den betydeligste Handel i Landdistrictet drives i Bergstaden Nøraas, hvor der er etableret 3 Landhandlere, og hvor der især i Vintertiden samles en Mængde Folk ikke alene fra Gulbalden, men ogsaa fra Østerbalden, Hedemarken, Gudbrandsdalen, Nomsdalen og Naboriget Sverige, der affætte og borttuffe deres Varer. I Fosens Fogderie er der endeel Landhandlere, der tillige fordetmeste ere Gjæstgivere; i Ørkedalen har der i de sidste 3 Aar etableret sig een i Opdals, een i Melbalds og to i Ørkedals Præstegjelde, hvilke forsyne Almuen med hvad den behøver udenfor dens egne Productioner, uden altid at være nødt til at hente samme fra Byen; men i de øvrige Egne af Amtet findes ingen Landhandlere, da Almuen derfra jevnligere søger Byen for at sælge og kjøbe. Anden Handel kan for Landdistrictets Vedkommende ikke finde Sted. Heller ikke eksisterer anden Søfart end den, som er forbunden med Fiskeriernes Drift, og med Ind- og Udlodsning af Skibe og Fartøier gennem Thronhjemsfjorden, undtagen at endeel især ugifte Folk i Sødistricterne pleie at begive sig til Thronhjem for at lade sig hyre, deels paa udenrigs Fart, deels paa de Fartøier, som gaae til Nordlandene og Finmarken.

8. Om Saug- og Møllebrug, Fabriker og Manufacturer og andre Landbonæringer. I denne Henseende tillader jeg mig underdanigst at henvise til den medfølgende tabellariske Fortegnelse, betegnet med A, der er udtaget af Fogdernes Tabeller over samtlige disse Indretninger for det sidstforløbne Aar. Ifølge denne findes der for Liden i Drift 66 Brændeviins-Brænderier, hvoraf kun 4 i Fosens Fogderie; 50 Kornmøller, 1 Krudtmølle, 8 Maltgjørerier, 1 Papiirmølle, 1 Pottemaagerie, 76 Saugbrug, 1 Sæbesyderie, 9 Teglsbrænderier, 3 Badmelstamper, 3 Farverier og 4 Garverier. Hvorvidt Antallet af disse Indretninger siden 1829 er forøget eller formindsket, og om Productionen

deraf er gaaet fremad eller tilbage, kan ikke opgives af Mangel paa de fornødne Oplysninger i saa Henseende, ligesom der intet andet specielt er at anføre om dem, end hvad Tabellen indeholder. Udenfor disse Indretninger vides ingen andre Næringsgrene i Landdistrictet at omhandle, end den, at en stor Deel af Almuen i Gulbalden finde ikke ubetydelige Indtægtskilber ved at forrette Transporter af Korn, Salt, Sild og Fisk samt andre Varer fra Throndhjem til Nøraas, hvorfra de igjen bringe Kobber til Byen. Endvidere fortjener at bemærkes, at Indsamling af Ederduun og Tangaskebrænding drives enkelte Steder i Fosens Fogderie, hvor Almuen ogsaa har en Bi-Indtægt ved Lørring af den fra Lofoden kommende Fisk, ligesom Udbyttet af Jagt og vildtvoksende Bær er en ikke uvigtig Indtægtskilde.

9. Om Landdistrictets oeconomiske Tilstand i Almindelighed. Landalmuens Formuesforfatning antages at være omtrent paa samme Standpunkt, som forhen; og er den i det Hele taget neppe gaaet mærkelig fremad, saa har den heller ikke forringet sig, naar undtages, at den større Deel af Opdals Præstegjelds Almue mere og mere bliver forgjældet, hvilket dog ikke saameget kan tilskrives Lidsomstændighederne, som dens mindre Vindfibeligbed og uordentlige Deconomie; thi den stræbsomme og ordentlige Almuesmand mangler ligesaalet nu, som tilforn, Leilighed til at tilveiebringe det Fornødne til sine Udredfser. Disse have vistnok ogsaa i dette Aar været betydelige og forholdsmæssig større, end i de fleste øvrige Amtsdistricter. Medens der til Exempel i Christians folkerigere og under et heldigere Klima beliggende Amt, saabelsom i Hedemarkens Amt, begge paa mere end den dobbelte Matriculskyld imod Søndre-Thronhjems Amt, til de almindelige Communes og Veivæsens-Udgifters Bestridelse i de 5 Aar fra 1828 til 1832, efter et Middeltal, kun er udlignet 12,723 Spd. paa Christians Amts Matriculskyld, til Beløb 25,796 Skylddaler 1 $\frac{1}{2}$., og 11,321 Spd. 71 $\frac{1}{2}$ paa Hedemarkens Amts Matriculskyld, til Beløb 23,166 Skylddaler 54 $\frac{1}{2}$., er der i de samme Aar efter et Middeltal udlignet 13,094 Spd. 100 $\frac{1}{2}$ paa Søndre-Thronhjems Amts Matriculskyld, til Beløb 10,833 Skylddaler 82 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$. For medelst et aldeles nødvendigt nyt Broarbejde, og Omlægningen af den besværlige Wei over Gevingsaasen mellem Søndre og Nordre-Thronhjems Amter, er omtrent 13,500 Spd. udlignet i Aarene 1833 og 1834. Naar nu hertil lægges en extraordinair Sum af omtrent 11,300 Spd., som udgjorde dette Amts Andeel i det ældre Veivæsens Udgifter i endeel Aar, førend Loven om Veivæsenet af 28de Juli 1824 traadte i Kraft, hvilken Sum er repareret og udlignet i Aarene 1831, 1832, 1833 og 1834 efter et Middeltal med circa 2800 Spd. aarlig, saa har dette Amts Communes og Veivæsens-Udgifter i disse 4 Aar udgjort omtrent 16000 Spd. og derover aarlig, eller 4 a 5090 Spd. mere end ovennævnte 2de Amter med en mere end dobbelt saa stor Matriculskyld. Men da det ældre Veivæsens Gjæld nu er afgjort, saa at Intet dertil efter 1834 er eller vil blive udlignet, og Veivæsenets almindelige Udgifter sandsynligviis herefter ogsaa ville blive mindre, saa vil Communeudgifterne i Fremtiden blive betydelig nedsatte. Ligesom det efter det Anførte saaledes tør antages, at de betydelige Udredfser til det Offentlige er den fornemste Aarsag til, at Formuestilstanden hos Almuen i dette Amt ikke kan være gaaet mærkelig fremad, saaledes beviser den Omstændighed, at samtlige Skatter og Afgifter almindeligviis ere indkomne uden betydelige Restancer og Udpantninger, at Tilstanden dog er taalelig god, ligesom der er Grund til antage, at den allerede indtraadte Formindsfelse af Communeudgifter, og Nedsættelsen af Skatterne til Statscaassen, betydeligen vil forbedre Landalmuens Kaar, saafremt ikke Misvæxt eller

andre upaaaregnelige uheldige Omstændigheder maatte indtræffe. Forøvrigt findes overalt nogle velhavende og mere end almindelig oplyste Almuesmænd, og i det Almuen i Almindelighed fører en simpel og tarvelig Levemaade, spores ingensteds saadan Luxus og Overdaadighed, som i de sydligere Egne af Riget. Oplysningen synes at tiltage mere og mere, som Følge af det forbedrede Almueskolevæsen og Statsforfatningen, der ansporer til Evers Udvikling, og det er at haabe, at en større Bindfælbighed, Orden og Deconomie vil være Følgerne deraf, og bidrage sit til Almuens Fremskriden i oeconomic Beskaffend. Aarsagen til de forholdsmæssig større Communeudgifter i dette Amt, maa fornemmelig søges deels i locale Omstændigheder, som vanskelig; og kostbare Veienes Vedligeholdelse, deels i Udgifterne til Amtets Sygehuus, samt Medicinal; og Sygepleien i Almindelighed, da disse og Veivæsenets Udgifter udgjøre omtrent Halvdelen af de Communeudgifter, som aarligen udlignes paa Amtet, ligesom der efter specielle for Thronhjems Stift gjældende Bestemmelser her eksistere Udgifter, som ikke finde Sted i de øvrige Stifter, saasom Skydsgodtgjørelse for Medlemmerne af Bygde; eller Fattigcommissionerne, Andeel af Thronhjems Bybroes og Arresthusets Vedligeholdelse, og nogle flere mindre betydelige Udgifter.

B. Thronhjems By vedkommende.

1. Om Byens oeconomic Tilstand i Almindelighed. Byens Folkemængde, som i 1825 udgjorde 11,639 Indvaanere, udgjorde i 1835 12,358, og de næringsdrivende Borgeres Antal er fra 1830, da det udgjorde 848, til 1835 inclusive, steget til circa 1000. Seer man hen til deels de betydelige Kilder her have for Hørelse og Fortjeneste, saasom Productionen af Koraas og Sælboe Robberværker, Mostadmarkens Jernværk, Udfibning af Fisk og Trælast, Handelen paa Sverige over Koraas og Levanger, den nordlandske Handel, Fordelene af et godt Opland, og deels til de gode Forsørgelsesanstalter for Trængende og Fattige, som for en stor Deel underholdes af de Angelske og andre Legater, Forsørgelsen af Byens Folkemængde og de næringsdrivende Borgeres anseelige Tilvæxt, saa maatte man ledes til at troe, at Byens oeconomic Tilstand var fremskridende; men dette kan dog neppe ubetinget antages at være Tilfældet. Sandsynligviis ligger Grunden hertil væsentligen i, at Stedets Skibsfart og Handel paa Udlandet, som i det følgende vil blive omtalt, ikke har staaet paa det fordeelagtige Standpunct i de sidste 5 à 6 Aar, som forhen. Der er kun saa Levninger tilbage af den Beskaffend, som i ældre Tider var almindelig paa Stedet, og der er, efter de nuværende Conjuncturer, kun lidet Haab om, at den vil komme tilbage. Overalt høres der mere og mindre grundede Klager over Mangel paa tilstrækkeligt Erhverv og Sysselsættelse, og over Vanskeligheden af at tilveiebringe det Fornødne til, ved Siden af Livets Fornødenheder, at udrede Skatter og Afgifter til det Offentlige. Disse synes imidlertid ikke at staae i noget Misforhold til Rigets øvrige større Kjøbstæder, og Thronhjem nyder formedelst de betydelige Bidrag, som de Angelske Stiftelser og Legater afgive til Fattigforsørgelser, en Lettelse i Udgifterne hertil, som ikke noksom kan paaskjønes. Efter et Middeltal har der i det Tidrum, nærværende Rapport omfatter, været udlignet og repareret 14,226 Spd. til de almindelige Communeudgifters Beskaffend, og 4088 Spd. til Fattigforsørgelsen og Sygepleien, (i de mindre folkerige Byer Drammen og Christiansand er Fattigskatten meer end respectiv 50 og 100 pCt. høiere end her paa Stedet), og efterat en større Orden er bleven indført i Oppebørselsvæsenet, viser det sig at Skat;

terne til Statskassen og Communen indkomme uden betydelige Udpantninger, hvilket synes at vise, at Udbredelserne ikke ere overdrevne, og at Tilstanden i det Hele taget er, om ikke saa god, som det var at ønske, saa dog bedre, end den efter Handels-Omskændighederne kunde ventes. Det tør vel ogsaa antages, at hine Klager for størstedelen reise sig fra, at Næringerne nu affaste forholdsmæssig mindre Fortjeneste, medens man forhen var vant til den større. Forøvrigt staae Huusleie, Brænde, Levnetsmidler og Alt, hvad der hører til Livets Fornødenheder, i billigere Priser, end paa mange andre Steder i Riget. Tilførselen og Affætningen af Landmandens Productioner af alle Slags er betydelig forøget, og er, efterat Torvhandelen, som i mange Aar aldeles var ophørt, i Aaret 1833 igjen blev bragt i Gang, Aar for Aar bleven lisligere. Den saaledes gjenoprettede Torvhandel har havt den velgjørende Følge, at Landmanden hurtigere og mod contant Betaling bliver af med sine Producter, og at Byens Indvaanere nu fra første Haand kunne indkjøbe, hvad de deraf behøve, medens Smaahandlerne og Høkerne forhen vare i Besiddelse af saagodtsom den hele Handel med Landmandens Producter, som de afkjøbte og tiltusfede sig af Bonden til vilkaarlige og lave Priser, og som de igjen udsolgte i dyre Domme. I det den gjenindførte Torvhandel har været og vil — rigtigheden overholdt — være af stort Gaavn for det Almindelige, har den vistnok været til Skade for hiin enkelte Klasse af Borgere, der heller ikke undlod at besvære sig derover. Disses Antal har, som en formeentlig Følge af, at ingen Torvhandel i en Række af over 20 Aar har fundet Sted i Throndhjem, været uforholdsmæssigt stort. Efter de Op-gaver, man finder i Krafts statistiske Beskrivelse over Norge, var der i 1828 i Bergen 179 Høkere, Værtshuusholdere og Markentere; men Antallet af disse Smaahandlere i Throndhjem var i Aaret 1829 178; efter den sidste Folketælling er deres Antal nu 172 i Throndhjem, medens det i Christiania med omtrent den dobbelte Folkemængde kun udgjorde 176. Det maa imidlertid antages, at Antallet af disse Smaahandlere succesfulde vil aftage og komme i Forhold til de tvende nævnte Stæders, og da vil vel her, ligesaalidt som andensheds, høres Besværinger over en med det Almindeliges Læs og Lovgivningen lige harmonerende Indretning. At Høkerhandelen desuagtet endnu maa være fordeelagtig her i Byen, synes man berettiget til at antage af den Kjendsgjerning, at der jevnlig indkomme Ansøgninger om Dispensationer fra de Bestemmelser, som Lovgivningen foreskriver for at erholde Borgerkab paa denne Næring. Hvad de øvrige næringsdrivende Borgere angaaer, da er intet Specielt at bemærke. Byen har 4 Kirker, foruden Lugthuuskirken, og flere vel begavede offentlige Stiftelser, end i de fleste øvrige Rigets Kjøbstæder, 1 lærd Skole, 1 borgerlig Realskole, 4 Almueskoler, 1 Institut for Døvsstumme, er Hovedsædet for Norges Bank, har et Lugt- og Manufacturhuus og en Slaverieanstalt; men da ingen væsentlige Forandringer ved disse og flere af Stedets offentlige Indretninger i de sidste 6 Aar have fundet Sted, med Undtagelse af, at Slaveriet har faaet et nyt, større og væsentlig forbedret Locale, saa tillader jeg mig blot med Hensyn hertil at henvise til Krafts Statistik.

2. Stedets Huus- og Kunstflid er ikke betydelig, og den synes at have holdt sig omtrent ved samme Standpunct i det her omhandlede Tidrum, som forhen, hvorimod flere andre Næringsfysler og Haandværksdriften i Almindelighed, hine ovennævnte Klager uagtet, maae antages at være gaaet noget fremad, i det Frembringelserne efterhaanden tiltage i Godhed, og nogle nye Næringsgrene have dannet sig. En af Byens driftige Borgere har ogsaa under Anlæg en Kornmølle, der skal drives ved Dampkraft.

Medfølgende tabellariſke Fortegnelse, betegnet B, udviſer, at Byen har 7 Brændeviins-Brænderier, 1 Kloſteſtøberie, 2 Maltgjærerier, 4 Reſlagerier, 2 Skibsværſter, 4 Kornmøller, hvoraf 1 drives med Vind, 1 med Heftekræft og 2 med Vand, 1 Spinde- og Vævefabrik, og 1 Sukkerraffinaderie, tiſammen 22, og at diſſe Jndretninger i Aaret 1830 kun udgjorde 19, ſamt at Forøgelfen beſtaaer i eet Brændeviins-Brænderie og 2 Maltgjærerier. En ſtor Deel af det forvirkede Brændeviin gaaer til Nordlands og Finmarkens Amter.

3. Om Byens Handel og Søfart.

I Tidrummet fra 1830 til 1835 incl. ere 4 ſtore Skibe, der forhen hørte hjemme her paa Stedet, afhændede, og flere ſtørre og mindre Skibe deels forliſte deels tilintetgjorte. Imidlertid er der i hvert af de 4 Aar fra 1831 til 1834 incl. bygget et nyt Skib eller i alt 4 nye Skibe fra 20 til 86 Commercelæſters Drægtighed. Ved Udgangen af Aaret 1820 udgjorde Læſtedrægtigheden af ſamtlige Thronhjems i Farten værende Skibe 3535 Commercelæſter, i 1830 var den 3766, men i 1835 kun 2934 Commercelæſter, hvoraf det maa antages, at Skibsfarten med Stedets egne Skibe i det forløbne Tidrum har været i Aftagende. Fragtfarten for Stedets Skibe, ſom forhen har været meget fordeelig, har ogſaa imødegaaet alt mindre og mindre fordeeligige Perioder, og ſom en medvirkende Grund hertil har man paapeget den ſtørre Concurrence i Fragtfarten fra Middelhavets Havne, ſom Algiers Erobring og Barbareſtaternes Undertrykkelse har givet Anledning til, idet flere Staters Skibe, ſom forhen vare ſaagodtsom udelukkede fra denne Fart, nu deeltage deri. Farten af fremmede Skibe antages at have vedligeholdt ſig omtrent paa ſamme Fod ſom før 1830, dog med den Undtagelse, at Skibsfarten fra England, efter Stedets og Egnens Trælſt, deſværre i den Grad har aftaget, at den ſaſt kan anſees for aldeles ſtandsſet, hvorimod flere Skibe fra Spanien have beſøgt Stedet, end forhen. Dette kommer af den ſvære Jndførelſtold, ſom maa erlægges af Fiſkevarer, ſom indføres i Spaniſke Havne i Noſke Skibe, medens Jndførelſen deraf i Spaniſke Skibe er ſærdeles begunſtiget, hvilket gjør, at det ikke ſvarer Regning at afſkibe denne Vareartikel i Noſke Skibe til Spanien, og hvilket har foranlediget Handelsſtanden til, igjennem det Kongelige Finants- Handels- og Sold-Departement, at anføge om ad den diplomatiſke Vej at bevirke en Redſættelse i hine Toldafgifter, i Lighed med, hvad der finder Sted i Portugiſke Havne. Noſke- og Seifiſkerierne, denne for Landet ſaare vigtige og for Byens Handel fordeeligige Næringskilde, have ad de Kyſtſtrækninger og Sødiſtricter, der grændſe nærmere til Byen, i det omhandlede Tidrum, med Undtagelse af i Aaret 1833, da ſamme vare ret gode — næſten ſlaaet aldeles feil. Den indre directe Kjørelſe fra og til Sødiſtricterne har derfor været ſlau, og for en ſtor Deel indſtrænket ſig til Forſtrækninger i Haabet om Fremtids rigeligere Fiſkerier. Handelen med Fiſkeriernes Producter har ſaaledes reduceret ſig til de Qvantiteter deraf, ſom ere hentede eller indbragte fra det fjernere Landet, Veſteraalen &c.; men derhen expederes nu ogſaa mere end det dobbelte Antal Fartøier (hvilke medføre Salt, Korn, Brændeviin og andre Varer) end forhen, ſaa at Nordlands-handelen maa anſees at være i Aftagende. Exporten af Fiſk for egen Regning antages ikke at have været lønnende i Almindelighed, undtagen i den første Halvdeel af det omhandlede Tidrum, og anſees de opſtaaede indvortes Uroligheder i Spanien, der øve en ſkadelig Inſtydelse paa Fiſkeforbruget, tilligemed den paapegede høie Jndførelſtold, at være de væſentligſte Aarsager hertil. Fangſten

af den bekjendte og søgte fede Thronbhjemfke Silb har i de sidste Aaringer været mislig, skjont i større eller mindre Grad. Imidlertid har Handelen med de ringe Quantiteter af Silb, der i disse Aar ere udførte, ikke i og for sig selv været ufordeelagtig, men dog hverken almeen eller vigtig. Ved Siden af Fiskehandelen, ansees Kobberudførselen fremdeles af Vigtighed; men, hvorvidt den i det forløbne Tidsrum fra 1830 har været i Til- eller Aftagende, derom saanes de fornødne Oplysninger. Medens Trælastudförselningen til England er af liden eller ingen Betydning, har man ikke her, som i det søndenfjeldfke Norge faaet nogenlunde Erstatning derfor i Forsendelse af Trælast til Franske og Hollandske Havne. Dnsket om, at de Underhandlinger, som ere indledede angaaende en Nedsettelse af Trælaststoden i England, maatte føre til et ønskeligt Resultat, er derfor levende og almindeligt, da England antages for det bedste og beqvemste Marked for den Norske Trælast. Foruden Fiskevarer, Kobber og Trælast, som udgjøre Byens vigtigste Exportartikler, kunne nævnes Chromsolt og Tran, samt Brændevin, nogle Skindvarer og Been; men disse og nogle flere Artikler ere af ingen Vigtighed. Nagtet Handelsens mindre end blomstrende Tilstand, er dog de egentlige Kjøbmænds Antal Aar for Aar tiltaget i en maaffke mindre end gavnlige og ønskelig Grad. Hvad Importhandelen angaaer, da opløser den sig i saa mangfoldige Artikler og i saa uendelige Nuancer, at der vanskelig kan paapeges en eneste Varefort, der aflaster en varig, reel og almindelig Handelsfordeel. Korntilførselen skeer fremdeles fornemmelig fra de Danske Stater og Østersøiske Havne. Maa det end indrømmes, at Kornforsyningen ved denne passive Handel tildeels skeer paa en for Landet mindre bekvem og respektabel Maade, end om Kornhandelen var aldeles activ, saa maa det dog antages, at Handelen med Kornvarer, efterat de ere komne til Landet, ikke er fordeelagtig, og at Kornhandelen i Almindelighed ikke kan blive Gjenstand for Entrepriser, saalænge Loven af 28de Juli 1824 om Liggedage, der deels er at betragte som en Gjenganger fra ældre Bestemmelser, der havde de Danfkes Begunstigelse til Formaal, og deels som et Midde! for Byernes og Landdistricternes Indvaanere til at fyldestgjøre Diebliffets Behov af denne Artikkel, aabner den fremmede Skipper Ret til, paa de egentlig bosatte Handelsmænds Bekostning, og neppe til noget virkelig Gavn for de Kjøbende, at udhøfke de medbringende Kornvarer. Det ligger udenfor denne Beretnings Formaal at udvikle de formeentlig skadelige Følger af denne Lov, hvis Ophevelse vistnok er at ønske.

Forfaavidt Soldintraderne kunne ansees for Termometeret til at bedømme et Steds Handelstilstand, har jeg derom indhentet de fornødne Oplysninger. Samtlige Soldintrader, som i Aarene 1819 og 1820 kun udgjorde 60 a 70000 Spd. ved Thronbhjems Soldsted, have — Consumtionsafgifterne, som i Aaret 1827 bleve ophævede, uberegnete — i de 5 Aar fra 1821 til 1825 efter et Middeltal udgjort

55,947 Spd. 54 f. Sølv. 54,035 Spd. 9 f. Sedler.

i de 5 Aar fra 1826 til 1830	83,644 — 2 ; —	32,897 — 84 ; —
i do. 1831 — 1835	94,205 — 61 ; —	24,054 — 31 ; —

Totalbeløbet af de virkelige Soldintrader i Sølv fra 1821 til 1825

udgjør 279,739 Spd. 29 f.

Ditto i Sedler 270,176 — 26 ; 549,913 Spd. 55 f.

Totalbeløbet af de virkelige Soldintrader i Sølv fra 1826 til 1830

udgjør	418,220 Spd.	11 f.	
Ditto i Sedler	164,488 —	58 :	582,708 Spd. 69 f.
Ditto i Sølv fra 1831 til 1835	471,027 Spd.	64 f.	
Ditto i Sedler	120,271 —	36 :	591,298 Spd. 100 f.

Heraf viser det sig, at samtlige Soldintrader siden Aaret 1820 bestandig have været i Tiltagende; men da Indførselstolden erlægges i Sølv og Udførselstolden (hvorunder her tillige er indbefattet Lassepenge og Fyraftgiften) i Sedler, saa tjener den her anførte Opgave ogsaa til at vise, at Importen mærkeligen er tiltaget, medens Exporten betydeligen er aftaget. Forøvrigt tillader jeg mig at henvise til vedføjede Tabel, betegnet med C, der udviser de særskilte Toldafgifters Beløb for hvert Aar især i de sidste 6 Aar, hvorledes de have varieret, og hvorledes Udførselen af Trælast og andre Varer siden 1830 mærkeligen har aftaget.

4. Til Slutning bemærkes, at Byen ikke i det forløbne Tidsrum er overgaaet nogen Ildbrand eller andre mærkelige Ulykker, saasom den ondartede Cholera morbus, der har været til en stor Plage for flere Steder og Egne i det søndenfjeldske Norge, og naar undtages, at Børnekopperne grasserede i Byen og paa Landet i de 2 sidste Aar, har Helbredstilstanden i det Hele taget været god. Ligesom Brand og Vandvæsenet er i god Orden, og Borgervæbningen, der i mange Aar har saaat sig lagt i Dvale, er bleven reorganiseret, saaledes ere alle andre offentlige Indretninger holdte i god Stand, og Byen kan i flere Henseender siges at være forskjøttet, saasom ved nogle offentlige og flere private Bygninger; ved Gadelysningen, som er bleven forsøgt og forbedret; ved forbedret Brolægning i flere Gader; ved en Kjøre- og Spadseergang langs de raserede Bolde ved Midelven, der tildeels ere beplantede med Træer. Byens oeconomicke Væsen har, efter de samme tilføjede Tab, vundet betydelig ved den midlertidige Indførelse af en egen Oppeførselsbetjent for Communeintraderne. Fattigvæsenet er betænkt paa at anskaffe et større Locale for den herværende Arbejdsanstalt, som vil vorde til stort Gavn for de mange ledige og saadanne fattige Mennesker, som ere arbejdssføre, men intet Arbejde kunne faae. Havnevæsenet har begyndt at forberede Foranstaltninger til Forbedring og Fordybning af Indløbet til Byens vigtigste Havn i Midelven, hvis begge Sider, som bekjendt, ere bebyggede med Pakhuse, men som er utilgjængelig for svært lastede, dybtgaaende og store Skibe, hvilket er til stor Skade for de Trafikerende.

C. Angaaende saadanne almeennyttige Foranstaltninger, som der i det Foregaaende ikke har været Anledning til at berøre, bemærkes følgende som de væsentligste:

Amts-Districtets offentlige Vei, der vistnok have kostet betydelige Bidrag, tør, relativt til de store Hindringer og Vanfæligheder, som Localiteten forvolder, formeentlig anses at være i taalelig god Stand og fremadgaaende; men der staaer endnu meget at forbedre tilbage. Deriblandt maae især nævnes en foreslaaet nye Communicationsvei mellem Thronhjems og Agerhuus Stifter, fra Kenneboe i Orke og Guldalens Fogderie over Dvikne til Lønset i Østerdalen, hvorved Distancen mellem disse Egne og

mellem Christiania og Thronhjem vil blive omtrent 5 Mile kortere, og hvorved man kan undgaae den besværligere og længere Passage over Doorefeld eller Nøraas.

Dernæst Oparbejdelsen af flere Veie i Fosens Fogderie, der betydeligen vil lette Postens Befordring gjennem Fogderiet, og bidrage til at befordre den indbyrdes Samfærdsel sammesteds; og endelig turde en nye Communicationsvei mellem Nøraas og Naboriget Sverige været meget gavnlig.

I Aaret 1833 er oprettet en ordentlig Postgang mellem Thronhjem og Fosens Fogderie, hvorved et længe følt Savn for dette vigtige District er bleven afhjulpet.

Ved den forrige Overbragers dødelige Ufgang i Thronhjem er Bragerafgift af indkommende Sild og Fiskevarer, til Gavn for Handelen dermed, ophævet.

I Begyndelsen af indeværende Aar er Landdistrictet bleven inddeelt i 18 Gjordemoder-Districter, og overalt, hvor Almuen har ønsket det, ere Gjordemødre successtive ansatte. Kun i tvende af de nye Gjordemoder-Districter har Almuen hidtil ikke villet samtykke i Gjordemødres Ansættelse.

Endelig bør jeg ikke undlade at bemærke, at det Kongelige Videnskabers Selskab i Thronhjem vedbliver, især ved Præmier, at opmuntre og bidrage til almeennyttige Foretagender i Almindelighed, og til Industriens og Landoeconomiens Forbedring i Særdeleshed.

Jeg troer nu at skulle have meddeelt det Vigtigste og Væsentligste af, hvad der skal og kan være Gjenstand for denne underdanige Indberetning, som jeg herved har den Ære underdanigst at nedlægge for Deres Kongelige Majestæt, idet jeg

med dybeste Underdanighed og oprigtigste Hengivenhed forbliver,

Stormægtigste, allernaadigste Konge!

Deres Kongelige Majestæts

lydigste og troest
Tjener og Undersaat,
K i i s.

Thronhjem den 31te December 1835.

Litr. A.

T a b e l

over de i Søndre-Trondhjems Amts Landdistrict værende Fabrikker, Manufacturer, og andre Industrie-Anlæg, med Forklaring over sammes Drift, uddraget af vedkommende Fogders Opgaver for Aaret 1835.

Anlæggenes Slags.	Antallet deraf i			Produceret i Aaret 1835.	De til Frembringelsen af Productet medgaaende Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
	Strinde og Sælboe Fogderie.	Drke. og Guldaals Fogderie.	Fosens Fogderie.				
Brænde- viins-Bræn- derier.	29	33	4	375,197 Potter Brændevin.	42187 Ld. Poteter, 2431 do. Korn, 13 do. Karve, 2080 Fav- ne Brænde og 7000 Stk. Brændetørv.	8 Mestere el- ler Formænd og 123 Ar- bejdere.	Af de anførte Brænde- rier ere 4 saakaldte pisto- riske Dampapparater i Strinde Thinglag.
Kornmøller.	13	27	10	25230 Ld. Korn til Meel, 1609 do. do. skrottet, 31310 Pd. Hvede; Rug; og Byg- meel fint.	49 Arbejdere.	Af de anførte er een Vindmølle, de øvrige drives ved Vand.
Krudtmølle.	1	Denne Mølle har forme- delst en undergaaet Ho- vedreparation ei været i Drift i Aaret 1835.
Maltgjæ- rier.	6	..	2	1133 Lønder Malt.	991 Lønder Byg og 143 Favne Brænde.	Arbejdernes Antal er ei anført.
Papirmølle.	1	Productionen er ei op- givet. Anlægget er end- nu i tiltagende Opkomst.
Pottemage- rie.	1	Forskjelligt grovt Kruustøi til circa 50 Spd. maanedlig.	40 Boger Bly og 24 Favne Brænde.	1 Mester og 3 Arbejdere.	Anlægget er nyt.
Saugbrug.	14	31	31	924 Tylter Planter og 1767 do. Vord.	1 Mester og 73 Arbejdere.	For 1 Brug i Strinde- og Sælboe, 1 Brug i Drke. og Guldaalen og 5 Brug i Fosens er Pro- ductionen ei anført.
Sæbesyderie.	1	80 Lønder Oliesæbe.	7000 Pd. Hampolie og 4000 do. calcine- ret Potaske.	3 faste Arbej- dere.	Ved Fabriket haves Cal- cineerovne.
Teglbrænde- rier.	7	..	2	330,000 Tag- og Maursteen.	393 Favne Brænde.	3 Mestere og 37 Arbejdere.	For et af de anførte Tegl- brænderier, ved hvilke alle Leeræltningen skeer ved Hestekraft, er ingen Production anført.
Badmels- stamper.	1	2	..	7800 Alen Badmel.	5 Arbejdere.	Stamperne drives ved Vand.

Anlæggenes Slags.	Antallet deraf i			Produceret i Aaret 1835.	De til Frembringelsen af Productet medgaaende Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
	Strikke og Sæboe Færdige.	Ørte- og Gulbals Færdige.	Fosens Færdige.				
Færverier.	..	3	..	110 Boger Garn og Lst.	6 Arbejdere.	Ingen af disse Anlæg er af nogen Betydning.
Garverier.	3	..	1	Opgave om Productio- nen har ikke været at erholde.

Litr. B.

T a b e l

over de i Trondhjems Bye værende Fabriker, Manufacturer og andre Industrieanlæg, med Forklaring over sammes Drift, udbraget af Magistratens Opgave for Aaret 1835.

Anlæggets Slags.	Antal.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelsen af modstaaende Product medgaaende Materialiers Slags og Mængde.	Betjenternes og Arbejdernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
Brændeviins- Brænderier.	7	414,000 Potter 8 Grad. Brændeviin.	31000 Ld. Poteter, 300 do. Rug, 410 do. Malt, 2310 do. Byg, 600 do. Havre, 110 do. Karve, 200 Pd. Fenikelfrøe og 1930 Favne Brænde.	3 Mestere, 44 faste Arbejdere og 2 à 3 Daglønnerere.	
Klokketøberie.	1	2 Klokker af Vægt circa 20 Boger.	2 à 3 Arbejdere.	
Kornmøller.	4	1000 Lønder Malt frottet, 200 do. Barf do. 400 do. Gryn og 7600 do. forskjelligt Korn til Meel.	1000 Ld. Malt, 800 do. Byg og 7600 do. forskjelligt Korn.	3 Mestere, 8 faste Arbejdere og 1 Daglønner.	Blandt disse Møller er een Veitmølle, een som drives ved Hæstefraft og 2de med Vand.
Maltgjørerier.	2	400 Lønder Malt.	Dege drives i Forening med 2de Brænderier.
Rebslagerier.	4	kan ei opgives.	1600 Boger Hamp og 50 Ld. Tjære.	3 Mestere, 15 faste Arbejdere og 4 Daglønnerere.	Det ene af disse Rebslagerier har i Aaret 1835 ei været i Drift.
Skibsværfter.	2	kan ei	opgives.	2 Mestere og 30 à 40 Arbejdere.	
Sukkerraffina- derie.	1	50,000 Pd. Sukker og 40,000 do. Sirup.	1 Mester og 5 Daglønnerere.	

Anlæggets Slags.	Antal.	Product i Aaret 1835.	De til Frembringelse af modstaaende Product medgaaede Materialiers Slags og Mængde.	Betjernerne og Arbeidernes Slags og Antal.	Anmærkninger.
Spinde- og Væve-Fabrik.	1	<p>Spundet:</p> <p>210 Pd. Liingarn, 340 do. Strygarn, 200 do. Bomulds-garn, 505 do. Uld-garn og 11 do. Seil-garn.</p> <p>Vævet:</p> <p>140 Stk. Trøier, 39 do. Deenklæder, 173 Par Strømper og 10 do. Trøiermer.</p> <p>Strikket:</p> <p>10 Stk. Trøier, 120 Par Strømper, 12 do. Vanter og 4 do. Haarragger.</p> <p>Heglet:</p> <p>715 Pd. Liin og 35 do. Hamp.</p>	560 Pd. Liin, 220 do. Bomuld, 570 do. Uld, og 24 do. Hamp.	1 Regnskabsfører, 1 Lærerinde, 3 Strømpervævere, 60 Fruentimmer employerede ved Spinding og Strikning.	Stiftelsen, der blot har til Hensigt at understøtte gamle og fattige vindskibelige Trængende med passende Arbejde, giver omtrent 30 Fattige frit Huuslye og Brænde.

Litr. C.

F o r t e g n e l s e

over Beløbet af Ind- og Udførselstolden, samt Laste- og Fyrpengene ved Thronhjems Toldsted for Aarene 1830 til 1835 incl.

	Indførselstold i rede Sølv.		Udførselstold af Trælaster.		Udførselstold af andre Varer.		Laste- og Fyrpenge.		Fyrtafgift.		Summa.	
	Syd.	Sk.	Syd.	Sk.	Syd.	Sk.	Syd.	Sk.	Syd.	Sk.	Syd.	Sk.
For Aar 1830	99048	111½	5416	88	14494	96	5415	88½	2228	4	126604	28
": " 1831	88264	92	4139	55	12586	45	4501	89	2014	83	111507	4
": " 1832	85029	70½	3182	101	13348	113	4416	37	2003	4½	107980	86
": " 1833	105234	52½	3479	68	12613	68	4981	118½	2216	77	128526	24
": " 1834	98025	49	2201	20	11165	47	4068	118½	1851	64	117312	58½
": " 1835	94473	41½	3333	56	11313	89	4760	48	2091	54	115972	48½
Summa . .	570076	57	21753	28	75522	98	28145	19½	12405	46½	707903	9

Nordre-Thronhjems Amt.

Beretning

afgivet tilfølgende Hans Majestæts naadigste Resolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827 angaaende Tilstanden i Nordre-Thronhjems Amts-District, saavel i Almindelighed som i Særdeleshed, med Hensyn til Jordbrug, Fædrift, Skov- og Bergværksdrift, Fiskerie, Huus- og Kunstflid, Handel, Søfart, samt øvrige Næringsfysler, ved Udgangen af Aaret 1835.

Naadigste Konge!

Ved, til underdanigst Følge af Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827, at afgive nærværende Beretning om det ham anfortroede Districts Tilstand ved Udgangen af Aaret 1835, skal Amtmanden, følgende den i Resolutionerne anbefalede Orden, om de særskilte Næringsfysler underdanigst tillade sig at yttre med Hensyn til

Jordbruget,

der i dette Amts-District maa ansees som den vigtigste Næringsfysel, ei alene formedelst hvad der igjennem erhverves til Livets Ophold, men og formedelst det Overskud, som samme afgiver idetmindste i de større Bygder til Bestridelse af offentlige Udredsler og Erhvervelse af andre Livets Bequemmeligheder. Ligefom Jordbunden og især Klimatet har herpaa en ikke uvigtig Indflydelse, saaledes have og Districtets i denne Henseende mere begunstigede sydligere Bygder et større og sikkrere Udbytte af denne Næringsvei, end de nordenfor liggende især Nummedals Fogderie.

Til de bedste Kornbygder bør henregnes af Stov- og Værdals Fogderie Størdalens Præstegjeld, med Undtagelse af Merager og den øverste Deel af Lunke Sogn, Frostens, Skogns og Værdalens Præstegjælde, de øverst beliggende Bygdelag undtagne, samt af Jundersens Fogderie Ytterens Hovedsogn, Jundersens Præstegjeld og de nedre Dele af Sparboens og Stods Præstegjælde, saavel som den mod Fjorden beliggende Deel af Bedstaden, hvilke Bygder man maa antage ei alene at have Korn til eget Forbrug, men og

en ikke ubetydelig Deel til Salg, deels til Nummedals Fogderie og over Thronhjems og Levanger, især tilberedet som Meel til Nordlands Amt.

De almindeligste Sædearter ere Byg og Havre, samt Blandkorn og noget Hvede, Rug og Vrter. Uagtet denne Næringsvei maa antages som den vigtigste, tør man dog ei paaftaae, at den, endog i de bedste Kornbygder, drives paa den hensigtsmæssigste Maade. Imidlertid er det at vente, at den, da de andre Næringsfysler nu ei synes at afgive Fortids Udbytte, og Folkemængden tiltager, samt gode Exempler i de forskjellige Bygder ikke mangle, vil gaae fremad til det Bedre.

Uarsagen til det ringe Udbytte af Sæden, man i Almindelighed hører omtale, bør vel fornemmelig søges i den korte Tid, hvori den til Kornavlingen fikkede Jord, der desuden af Mangel paa Hævd er i en svækket Tilstand, nyder Hvile. Med meest Fordeel drives Jordbruget uden Tvivl i Skogns og Frostens Præstegjelde af Stør; og Værdals Fogderie, samt Ytterøens Sogn, Jndersøens Præstegjeld og Mæhre Sogn af Sparboens Præstegjeld, medens Districtets forhen for bedste Kornbygd anseete Værdalen ei for Tiden synes at have det Udbytte, som i Fortiden havde og kunde ventes. Dyrkningen af Poteter, som i de senere Aar meget har tiltaget især i de Bygder, som have beqvem Beliggenhed for at kunne føre Avlingen til Kjøbstaden, har upaatsvigelig, formedelt den Gjødsel, som ved sammes Drift i det Større borttages for Kornsæden, heller ikke haft den gunstige Virkning for Jordbruget, især, hvor ei Affaldet ved Drift af Brændeviinsbrænden har bidraget til at erstatte den forbrugte Hævd. Da Kornavlingen i Almindelighed maa ansees sikker, har man ei heller søgt at sikke sig ved anlæggende Sædemagasiner, der kun findes i enkelte Præstegjelde. Til Oplysning er underdanigst vedlagt en tabel: larist Oversigt over Udsæden af Kornarter og Poteter i Aaret 1835 No. 1, som tillige indeholder Oplysning om, hvad der antages i senere Aar at være af Nytt opryddet — hvilket Sidste dog formeentlig meest er skeet ved nedsatte Huusmænd, hvis Tal aarligen synes at tiltage — saavel som en Opgave af de i Districtet værende Bygdemagasiners Status i Aaret 1835 No. 2, samt en Fortegnelse over Markedspriserne No. 3.

I næste Forbindelse med denne Næringsgreen staaer

Fædriften,

uden hvilken paa hensigtsmæssig Maade benyttet formeentlig intet velordnet Fordebrug kan bestaae. Dersom denne Gysfel i Almindelighed drevs med mere Skjønksomhed, vilde den sikkerligen kunne afgive et større Udbytte, der for det Meste kun strækker sig til eget Forbrug, naar undtages Bygdelagene langs Grændsen, Overhaldens, Grongs, Snaafens, Bedstadens, Stods Præstegjelde, samt Lervigens og en Deel af Ytterøens Præstegjelde, der alle have mere eller mindre til Salg af Slagteqvæg, Smør og Ost. Uarsagen til det ringere Udbytte maa man vel nærmest søge i, at Almuen ordentligviis holder for mange Kreature i Forhold til det havende Engeland, hvorfor og disse, fodrede for største Deel med Halm, kun give Lidet af sig.

Det større Hold af Kreature har og til Følge, at de Fleste af Mangel paa Foder nodes til om Foraaret at slippe Fæet ud paa Engene, hvor de til den Tid, man drager til Fjelds, græsse, hvilket ei kan andet end have en saare skadelig Indflydelse paa Hævlingen, der allerede i og for sig selv maa blive kun maadelig, idet man efter den brugelige Driftsmaade tildeels skal søge Foderet paa Strækning:

ger, hvor en fleeraarig Drift af Uger har stedfundet, og som nu ei længere tjenlige til Sæd skulle i afkræftet Stand give det nødvendige Foder.

Hesteracen, som forhen udentvivil var fortrinligere, har sikkert ikke forbedret sig ved, at de bedste Heste i længere Tidrum, hvorvel med Fordeel, have været afhændede til Kjøbstaden og især til Raboe: riget under de aarligen afholdende Markeder, hvorfra dog Indkjøbet i senere Aar synes at have aftaget. Hornqvæget er af den almindelige Race, og naar man med mere Flid søgte Opdrættet, vilde den uden tvivil være at foretrække for de fremmede eller blandede af større Slags, som fordre mere Foder, og ei synes at ville afgive i Forhold dertil. Naar undtages enkelte Steder, ere Faarene af den almindelige Race med grov Uld, dog kan det være Tvivil underkastet, om en alt for forædlet Race vil være tjenlig til Almuens Brug. Gjæder holdes dog meest i Fjeldegnene og neppe i den Mængde som forhen, derimod holdes ikke saa Sviin, især i de Bygder, hvor Potetesavlens Lykkes, og i Sødistricterne, hvor de opføres ved Uffaldet af Fiskeriet. Af blot Fædrift leve sandsynlig kun Saa i de høieste Fjeldbygder. Til Oplysning om denne Næringskyst vedlægges underdanigst en tabellarisk Oversigt af Creaturholdet i Aaret 1835 No. 4, dog derunder ei indbefattet Opdrættet.

Skovdriften

maa, hvorvel ei saa fordeelig som i Fortiden, for flere af Districtets Præstegjelde ansees af temmelig Vigtighed. De bedste Skove findes uden Tvivil endnu i de indre Dele af Nummedals Fogderie og Snaafens samt Bedstadens og Stods Præstegjelde, ligesom de langs Rigsgrændsen beliggende Dele af Sparboens, Værdalens og Stordalens Præstegjelde, saavel som Mosvig og Værans Sogne af Ytterøen og Løvrigens Præstegjeld, ei heller have ubetydelige Skove — hvorimod de Dele af Districtet, som ligge langs ved Fjordens østlige Side, vare med Skov tildeels kun maadelig forsynede. Af Skovene i Jnderøen og Stør: og Værdalens Fogderier levere de i Stordalen, Værdalen, Stod og Snaafen samt Sparboen fornemmelig Bord og Planker, hvorimod Brændevod især føres fra Løvrigens, Bedstadens, Stods Præstegjelde, samt Mosvigens og Værans Sogne. Trælasten fra Nummedals Fogderie føres deels til Throndhjem, men maasse for en større Deel til de uden: og nordenfor liggende Districter, især Nordlands Amt, hvorhen aarligen sendes saavel Lømmer som anden Trælast i ikke ubetydelige Quantiteter. Forøvrigt bør det ikke lades ubemærket, at Skovene i det Hele synes at aftage, hvortil Aarsagen maa søges i en mindre Skønnsom Behandling under Hugsten, idet man som forhen stedse vil benytte den nærmest og beqvemt beliggende, om end ikke saa fuldvorne Skov, hvilken Brugsmaade man alt for vel gjenkjender paa den almindelige Tale, at der nu bliver baade saa langt og besværligt at komme til Skoven. Under en skønnsommere Behandling vilde Districtets Skove sikkerlig gjenvinde fordums Mægtighed, og under gunstigere Handelsforholde yde ikke ubetydelige Indtægter.

Bergværksdriften

indskrænker sig for Tiden til Driften af det i Merager Sogn tildeels beliggende saakaldte Sælboe Kobberværk, om hvis mere eller mindre fordeelige Drift Amtmanden ei har havt Anledning til at forskaffe sig nøiagtig Oplysning, da det eies af et Participantkab, hvis Bestyrelse er i Kjøbstaden Throndhjem.

Fiskerierne

vare især for de mod Havet liggende Bygder af Nummedals Fogderie i Fortiden en rig Kilde til Velstand. Det vigtigste af disse, Baartorffefiskeriet, maa ansees som ophørt, og søge nu de af Almuen, som formaae at bestride Udrustningen, Winterfiskerierne i Lofodens Fogderie. Sildefiskeriet, som formedst Sildens fortrinlige Qvalitet ei har været nogen ringe Indtægtskilde især for Fosnæs, Kolbereids og Nærse Præstegjelde, synes ei heller at have været i senere Aar af fordums Betydning, dog fiktedes i Aaret 1836 Laaleligt af Sild i Sævig Sogn. Seiffiskeriet, som især finder Sted i Kolbereid og Nærse Præstegjelde, afgiver og nogen Indtægt, saavel ved den Tran, som deraf udbringes, som ved Salg af Fisken, der fornemmelig affættes til Naboeriget. Fiskerie af Lax finder især Sted i Ransfen Elv og den deri flydende Bjørelv, dog forbruges den største Deel deraf i Huusholdningerne.

Amts-Districtets 2 andre Fogderier have og formedst Veligheden ved Thronhjems-Fjorden Udgang til Fiskerie, og fiktes undertiden ei Ubetydeligt af Sild langs Kysten af Stordalens, Frostens, Skogns, Værdalens, Jundersens og Bedstadens Præstegjelde, dog forbruges denne meest i Huusholdningerne, og affættes det Øvrige især til Jämteland. Laxefiskeriet i Stordalens og Værdalens, samt Steenfjær Elve afgive, om ei Betydeligt til Salg, saa dog en Deel til Huusbrug.

Forsøvrigt gives der i alle Fogderier større eller mindre Ferskvandsfiskerie, der dog udelukkende synes kun at strække sig til Huusbrug.

Huus- og Kunstfliden

indskrænker sig overhovedet meest til eget Forbrug, dog vedblive især Oberhaldens og Stordalens, samt Snaafens Præstegjelde at forfærdige en Deel Badmel, Stoffe og Lærreder til Affætning udenfor Districtet, hvilke Ting affættes deels i Nordlands Amt, deels i Kjøbstaden. Det bør imidlertid ikke være ubemærket, at disse Producter, især fra Oberhalden, i senere Tider, formeentlig formedst de lavere Priser, ei have den Berømmelse for Godhed og Soliditet som tilforn. Af Haandværkere have i Almindelighed Districterne de fornødne. Af Fabrik anlæg gives der, foruden nogle Teglværker og Brændeviins-Brænderier, samt Qværne og Saugbrug, ogsaa et Bomuldsvæveri. I de Skovdistricter, som grændse til Fjordene, befatter man sig ogsaa for en Deel med at bygge Baade og Jagter, hvoraf flere afhændes til Nordlands Amt.

I vedlagte Tabeller vil underdanigst være meddeelt Oplysning om Fabrik anlæggene og Antallet af Haandværkere.

Handelen

har i dette Amts-District hidtil været drevet ved de saakaldte Landhandlere, som have været etablerede paa forskjellige Steder, fornemmelig paa Markedspladsen Levanger, Værdalsøren og Steenfjær. Paa førstnævnte Sted, hvor en ei ubetydelig Omsætning finder Sted ved de aarligen i Marts og December Maaneder afholdende Markeder, fornemmelig ved Omtusningen af Varer med Jämterne, der ombytte Jern og Føde-Varer, samt en temmelig Deel Vildt med Sild, Fisk og Kornvarer, paatænkes nu en Kjøbstad oprettet. Om denne som Handelsstad vil naae nogen Høide eller være til nogen betydelig Nytte for Districtet, er imidlertid meget tvivlsomt, da Producter, som derfra kunne udfiktes til Udlandet, ikke ere af

nogen Betydning, især, saalænge de største Skoveiendomme ere tilhørende Personer, der ere boende uden for Amts-Districtet. Som Følge af Handelens Beskaffenhed indskrænker

Søfarten

sig kun til Reiser med de almindelige Jægtfartøier paa Fragt til Kjøbstaden Throndhjem og til Markederne i de nordlige Egne, saavelsom Vinterfiskeriet i Lofoden. Hvorvel, hvad Districtet herigjennem erhoder i Indtægt, ei maa henregnes til det Betydelige, er det dog en Næringsgren for et ikke lidet Antal Personer, og man kan i Almindelighed antage, at de, som drive dette Brug, ere i taalelige For- muesomstændigheder.

Uf andre Næringsgrene

end de foranførte, som kunne fortjene at omhandles, maa vel fornemmelig regnes:

Jagten, der for de til Fjelds liggende Egne ved Fangsten af Wildt, især Fjindlierne under Snaasens Præstegjeld, skaffer de, som drive samme, nogen Wiindtægt til øvrige Næring; hvorvel Jagten efter vilde Dyr, formedelst Afsetning af Skindene, kunde med taalelig Fordeel drives, synes den ei at finde Sted i den Grad, som kunde være ønskelig.

Dyrkningen af Træfrugter og andre Haugevæxter er ei betydelig, og, naar undtages Frostens Præstegjeld, som affætter en Deel Kirsebær til Throndhjem, have de andre Districter ei Synderligt til Salg; Hagedyrkningen indskrænker sig kun til nogle simple Urter og Rødder; den eneste Uol, som herhen kunde regnes, er Dyrkningen af Kaatrabi, af hvilken de ved Throndhjems-Fjorden beliggende Bygder om Høsten føre endeel til Salg til Kjøbstaden. Uolingen af Humle, Linn og Hamp indskrænker sig kun til eget Forbrug, og afgiver end ei det hertil Fornødne.

Indsamlingen af Duun og Eg finder fornemmelig kun Sted i Fosnæs og Nærøe samt Kolvø; reids og Bindalens Præstegjelde, dog gives i Frostens og Jnderøens Præstegjelde 3 taalelig gode Egge; og Duunvæ. Østersfiskeriet finder kun Sted i Nummedals Fogderie, men sjelden kommer Noget deraf i Handelen, ligesaa lidt som ved Hummerfiskeriet.

Langaste-Brænding finder Sted fornemmelig i Vigtenes Sogn under Nærøe Præstegjeld, og affættes Productet til det i Fogderiet beliggende Uasnæs Glasværk.

Districtets Tilstand i Almindelighed

er sandsynlig i de senere Aar snarere gaaet tilbage end fremad. I detmindste synes den overhaandtagende Ultraae efter Laan paa Eiendommene, ikke til derved at iværksætte Forbedringer; men meget mere for at rede sig ud af Diebliffets Forlegenheder, de ofte afholdende Executioner og jevnlig stedfindende Opbydelse af faste Eiendomme ved Auction, ikke at hentyde paa nogen Fremadskriden til det Bedre. Maa man end tilskrive kun middelmaadige og i Nummedals Fogderie vel endog maadelige Aar, saavelsom et ringere Udbytte af Fiskeriet, i Forening med lavere Priser paa Udbringendet af Jordbruget og Skovproducterne, nogen Indsydelse herpaa, staaer det dog vel ei til at nægte, at nogen mere anvendt Flid og mere Tarvelighed i de større Bygder vilde herpaa raade nogen Bod. Medens saaledes i det sydligste Fogderie Størdalens, Løvrigens og Frostens Præstegjelde endnu maae ansees for at være i taalelig god Forfatning, synes denne i Skogns og især i Værdals Præstegjeld i en ikke ubetydelig Grad

at have forværret sig. Inderøens Fogderies Præstegjælde synes i det Hele ei at være gangne saameget tilbage i Formuesforfatning, naar maafke undtages Bedstedens Præstegjæld — hvorimod Tilstanden i Nummedals Fogderies Sæbygder, især formedelst det ringere Udbytte af Fiskerierne, og dets Landbygder, formedelst Arvinger forbundne med Frost, uimodsigelig er slettere end forhen, uanseet den forholdsmæssig ringere Andeel, dette Fogderie har i de offentlige Udredslær.

Noget, som imod denne Tilbagegang kunde være at foranstalte, veed Amtmanden underdanigst ikke at paavise; men han haaber, at Indbyggerne, advarede ved Exemplet, ville anvende i Fremtiden mere Flid og Sparsomhed, vogte sig for alt for tidlige Ægtefæber, uden at have faste Bopæle, og især, ei stolende paa mindre visse Erhvervskilder, indlade sig i uoverlagt Kjøb af faste Eiendomme, uden at have sammensparet Noget til Afbetaling paa samme; thi ere Renter allerede for den, som kan have Udgang til udvidede Erhvervskilder, en Byrde, ere de for Almuesmanden, der efter Sagernes Gang ei ordentligviis kan have Udgang til Erhvervelse af nogen større Sum rede Penge, seent eller tidlig den visse Undergang.

Nordre-Thronhjems Amt den 31te August 1836.

underdanigst
A. S. Trampe.

No. 1.

Tabellarisk Oversigt

af de i Aaret 1835 indhentede Oplysninger angaaende Udsæd og Avling af Korn og anden Sæd i Nordre-Thronhjems Amts-District.

For Estrø og Værdals Fogderie.

Præstegjeld og Sogn.	Hvede.	Rug.	Byg.	Bland-	Havre.	Grter.	Poteter.
	Tønder.	Tønder.	Tønder.	korn. Tønder.	Tønder.	Tønder.	Tønder.
Værnæs Hovedsogn.....	$\frac{5}{8}$	$7\frac{3}{4}$	$106\frac{5}{8}$	$38\frac{1}{2}$	1478	$2\frac{1}{8}$	$1099\frac{3}{4}$
Lunke Annersogn.....	:	:	$34\frac{1}{2}$	47	663	:	327
Statvold Annersogn.....	$\frac{1}{2}$	$\frac{5}{8}$	$118\frac{1}{4}$	$14\frac{3}{8}$	943	$17\frac{3}{8}$	705
Hægre Annersogn.....	:	:	$72\frac{1}{2}$	$44\frac{3}{8}$	$1042\frac{1}{8}$:	531
Mærager Annersogn.....	:	:	$31\frac{3}{4}$	2	$286\frac{3}{4}$:	$183\frac{3}{4}$
Estrødalens Præstegjeld.	$1\frac{1}{8}$	$8\frac{3}{8}$	$363\frac{5}{8}$	$146\frac{1}{4}$	4412$\frac{7}{8}$	$19\frac{1}{2}$	$2846\frac{1}{2}$
Lervigens Hovedsogn.....	1	$\frac{1}{2}$	$72\frac{3}{4}$	$\frac{1}{8}$	$538\frac{3}{4}$:	$735\frac{1}{2}$
Strandens Annersogn.....	:	:	$44\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$242\frac{3}{4}$:	$210\frac{3}{4}$
Lervigens Præstegjeld.	1	$\frac{1}{2}$	$117\frac{1}{4}$	$\frac{5}{8}$	$781\frac{1}{2}$:	$946\frac{1}{4}$
Lofstun Hovedsogn.....	9	$4\frac{5}{8}$	100	$\frac{1}{2}$	899	$20\frac{3}{8}$	$1089\frac{1}{4}$
Bangs Annersogn.....	$6\frac{1}{16}$	$2\frac{1}{16}$	$64\frac{1}{16}$	$14\frac{1}{4}$	$723\frac{1}{4}$	$5\frac{1}{2}$	626
Frostens Præstegjeld.	$15\frac{1}{16}$	$7\frac{5}{16}$	$164\frac{1}{16}$	$14\frac{3}{4}$	$1622\frac{1}{4}$	$25\frac{7}{8}$	$1715\frac{1}{4}$
Alstahoug Hovedsogn.....	$7\frac{1}{16}$	$12\frac{7}{8}$	$183\frac{1}{16}$	$8\frac{5}{8}$	$1653\frac{5}{8}$	$24\frac{1}{4}$	$1350\frac{3}{4}$
Levanger Annersogn.....	$3\frac{1}{4}$	$11\frac{1}{8}$	$115\frac{1}{16}$	$3\frac{1}{4}$	$824\frac{3}{4}$	$11\frac{3}{16}$	$841\frac{1}{4}$
Eftne Annersogn.....	2	$\frac{1}{2}$	$33\frac{3}{4}$:	298	$3\frac{1}{2}$	244
Eftnes Præstegjeld.	$12\frac{5}{16}$	$24\frac{1}{2}$	$332\frac{5}{8}$	$11\frac{7}{8}$	$2776\frac{3}{8}$	$38\frac{1}{16}$	2436
Etiflestad Hovedsogn.....	$5\frac{5}{8}$	20	$241\frac{3}{4}$	7	$1731\frac{3}{8}$	$10\frac{1}{2}$	1164
Bukhoug Annersogn.....	2	$3\frac{1}{4}$	$94\frac{5}{8}$:	$804\frac{1}{2}$	4	$516\frac{1}{4}$
Winje Annersogn.....	$1\frac{3}{8}$	$3\frac{1}{2}$	$35\frac{3}{4}$:	207	$2\frac{1}{8}$	199
Værdalens Præstegjeld.	9	$26\frac{3}{4}$	$372\frac{1}{8}$	7	$2742\frac{7}{8}$	$16\frac{5}{8}$	$1879\frac{1}{4}$
Summa Fogderie ; ;	$39\frac{3}{8}$	$67\frac{7}{16}$	$1350\frac{3}{8}$	$180\frac{1}{2}$	$12335\frac{7}{8}$	$100\frac{1}{16}$	$9823\frac{1}{4}$

Areal af nyt opdyrket Land antages siden 1829 at beløbe omtrent 50 Tdr. Land.

For Inderøens Fogderie.

Præstegjeld og Sogn.	Hvede.	Rug.	Byg.	Bland/ korn.	Havre.	Ørter.	Poteter.
	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.	Lønder.
Eids Hovedsogn.....	$1\frac{5}{16}$	$4\frac{3}{4}$	$90\frac{3}{8}$	$\frac{3}{8}$	$347\frac{1}{8}$	$2\frac{5}{8}$	$593\frac{3}{4}$
Mosvig Innerfogn.....	;	$1\frac{1}{2}$	$70\frac{3}{4}$	2	$201\frac{1}{4}$;	346
Bærran Innerfogn.....	;	$2\frac{3}{16}$	$72\frac{5}{8}$	$1\frac{7}{8}$	$218\frac{3}{4}$	$\frac{3}{4}$	$375\frac{7}{8}$
Inderøens Præstegjeld.	$1\frac{5}{16}$	$8\frac{7}{16}$	$233\frac{3}{4}$	$4\frac{1}{4}$	$767\frac{1}{8}$	$3\frac{3}{8}$	$1315\frac{5}{8}$
Sarhoug Hovedsogn.....	$1\frac{7}{8}$	$7\frac{7}{8}$	$139\frac{5}{8}$	4	$1071\frac{3}{4}$	$11\frac{1}{8}$	$1467\frac{1}{4}$
Hustad Innerfogn.....	;	$4\frac{9}{16}$	$59\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	$370\frac{1}{4}$	$5\frac{3}{8}$	521
Salberg Innerfogn.....	$\frac{1}{8}$	$1\frac{3}{8}$	$33\frac{1}{8}$	1	$269\frac{1}{2}$	$7\frac{1}{8}$	308
Inderøens Præstegjeld.	2	$13\frac{13}{16}$	$232\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{4}$	$1711\frac{1}{2}$	$23\frac{5}{8}$	$2296\frac{1}{4}$
Mæhre Hovedsogn.....	$1\frac{3}{8}$	$12\frac{1}{2}$	182	$3\frac{1}{4}$	$890\frac{3}{4}$	$11\frac{3}{4}$	$1127\frac{1}{2}$
Skøy Innerfogn.....	$\frac{1}{2}$	7	$99\frac{5}{8}$;	$568\frac{1}{4}$	$1\frac{1}{8}$	$566\frac{1}{2}$
Henning Innerfogn.....	;	$1\frac{3}{8}$	$57\frac{1}{8}$;	$340\frac{1}{2}$	$\frac{7}{8}$	$321\frac{1}{2}$
Sparboens Præstegjeld.	$1\frac{7}{8}$	$20\frac{7}{8}$	$338\frac{3}{4}$	$3\frac{1}{4}$	$1799\frac{1}{2}$	$13\frac{3}{4}$	$2015\frac{1}{2}$
Forr Hovedsogn.....	;	$\frac{3}{4}$	$70\frac{1}{8}$;	533	$1\frac{1}{2}$	$475\frac{1}{4}$
Quam Innerfogn.....	;	$\frac{1}{16}$	$68\frac{1}{2}$;	461	$\frac{1}{4}$	$382\frac{3}{4}$
Egge Innerfogn.....	;	$13\frac{3}{4}$	$74\frac{5}{8}$;	$442\frac{1}{4}$	$\frac{7}{8}$	$571\frac{3}{4}$
Følling Innerfogn.....	;	$\frac{1}{4}$	$24\frac{1}{4}$;	164	$\frac{1}{8}$	$150\frac{1}{2}$
Stods Præstegjeld.	;	$15\frac{1}{16}$	$237\frac{1}{2}$;	$1600\frac{1}{4}$	$2\frac{3}{4}$	$1580\frac{1}{4}$
Snaasens Hovedsogn.....	;	$2\frac{2}{5}$	162	$74\frac{1}{2}$	626	$\frac{5}{6}$	390
Kindlierne.....	;	;	$115\frac{1}{2}$;	;	;	123
Snaasens Præstegjeld.	;	$2\frac{2}{5}$	$277\frac{1}{2}$	$74\frac{1}{2}$	626	$\frac{5}{6}$	513
Solberg Hovedsogn.....	$\frac{1}{8}$	$7\frac{5}{16}$	$143\frac{3}{8}$	$3\frac{1}{8}$	$835\frac{1}{8}$	3	$1083\frac{1}{8}$
Vartnæs Innerfogn.....	;	$3\frac{1}{2}$	$41\frac{1}{16}$	$\frac{7}{16}$	$195\frac{3}{8}$	1	$278\frac{1}{2}$
af Vedstadens Præstegjeld.	$\frac{1}{8}$	$10\frac{13}{16}$	$185\frac{1}{16}$	$3\frac{9}{16}$	$1030\frac{1}{2}$	4	$1361\frac{5}{8}$
Summa Fogderie : :	$5\frac{5}{16}$	$72\frac{1}{40}$	$1505\frac{1}{16}$	$90\frac{1}{16}$	$7534\frac{7}{8}$	$48\frac{1}{3}$	$9082\frac{1}{4}$

Areal af nyt opdyrket Land siden Aaret 1829 er opgivet at være i	Inderøens	47 $\frac{1}{2}$	Ed. Land.
— — — — —	;	340	— —
— — — — —	;	5	— —
— — — — —	;	175	— —
— — — — —	;	30	— —
— — — — —	;	175	— —
tilsammen : : :			772 $\frac{1}{2}$ Ed. Land *).

*) Amtmanden maa imidlertid betvivle, at saameget er ryddet, i Særdeleshed i Inderøen.

For Nummedals Fogderie.

Præstegjeld og Sogn.	Aug. Lønder.	Byg. Lønder.	Bland. forn. Lønder.	Havre. Lønder.	Ørter. Lønder.	Poteter. Lønder.
Elden Anner:Sogn.....	$\frac{3}{8}$	$55\frac{7}{4}$:	250	:	$456\frac{1}{2}$
af Vedstads Præstegjeld.....	$\frac{3}{8}$	$55\frac{7}{4}$:	250	:	$456\frac{1}{2}$
Grongs Hoved:Sogn.....	:	$64\frac{5}{8}$	$13\frac{3}{4}$	$421\frac{0}{10}$:	$270\frac{1}{4}$
Romskad Anner:Sogn.....	$3\frac{3}{8}$	71	$74\frac{1}{4}$	200	:	174
Harrans Anner:Sogn.....	1	$48\frac{5}{8}$	$39\frac{1}{8}$	$72\frac{1}{4}$:	$83\frac{5}{8}$
Ramsens Capeller.....	:	8	$2\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$:	19
Grongs Præstegjeld.....	$4\frac{3}{8}$	$192\frac{1}{4}$	$129\frac{5}{8}$	$697\frac{1}{40}$:	$547\frac{1}{2}$
Kanums Hoved:Sogn.....	$1\frac{7}{8}$	$78\frac{3}{8}$	$38\frac{1}{2}$	$507\frac{3}{4}$:	$370\frac{1}{4}$
Skage Anner:Sogn.....	$1\frac{1}{2}$	$62\frac{5}{8}$	$5\frac{1}{2}$	$386\frac{1}{8}$:	$259\frac{1}{4}$
Sævig Anner:Sogn.....	$1\frac{3}{8}$	97	3	$432\frac{7}{8}$:	$280\frac{7}{8}$
Overhaldens Præstegjeld.....	$4\frac{3}{4}$	238	$47\frac{1}{4}$	$1326\frac{3}{4}$:	$910\frac{3}{8}$
Fosnæs Hoved:Sogn.....	$2\frac{1}{2}$	$57\frac{1}{8}$:	$258\frac{5}{8}$:	$138\frac{7}{8}$
Biigs Anner:Sogn.....	$1\frac{3}{8}$	$46\frac{5}{8}$	1	$264\frac{1}{4}$	$\frac{1}{8}$	$139\frac{3}{4}$
Halmøe Anner:Sogn.....	$1\frac{1}{2}$	$49\frac{7}{8}$	$1\frac{1}{8}$	$342\frac{1}{8}$:	$166\frac{3}{8}$
Fosnæs Præstegjeld.....	$5\frac{5}{8}$	$153\frac{3}{4}$	$2\frac{1}{8}$	865	$\frac{1}{8}$	445
Nærøe Hoved:Sogn.....	$1\frac{1}{4}$	$75\frac{3}{8}$	12	273	:	$223\frac{5}{8}$
Wigtens Anner:Sogn.....	$\frac{1}{4}$	$100\frac{7}{8}$	$14\frac{3}{4}$	$261\frac{3}{4}$:	$247\frac{1}{4}$
Nærøe Præstegjeld.....	$1\frac{1}{2}$	$176\frac{1}{4}$	$26\frac{3}{4}$	$534\frac{3}{4}$:	$470\frac{7}{8}$
Kolvereid Hoved:Sogn.....	$3\frac{1}{6}$	$57\frac{3}{6}$	$10\frac{1}{4}$	229	$\frac{1}{8}$	$205\frac{3}{4}$
Koldereid Anner:Sogn.....	$2\frac{1}{4}$	$58\frac{1}{4}$	$51\frac{3}{4}$	159	:	$189\frac{3}{4}$
Lekse Anner:Sogn.....	$1\frac{5}{6}$	$77\frac{7}{8}$	$12\frac{1}{8}$	$336\frac{5}{8}$	$\frac{1}{4}$	$249\frac{1}{4}$
Kolvereid Præstegjeld.....	$7\frac{3}{8}$	$193\frac{5}{6}$	$74\frac{1}{8}$	$724\frac{5}{8}$	$\frac{3}{8}$	$644\frac{3}{4}$
Af Varsaas Hoved:Sogn.....	1	$45\frac{5}{8}$	$8\frac{3}{4}$	$109\frac{1}{2}$:	$102\frac{1}{4}$
Solstad Anner:Sogn.....	:	$35\frac{4}{8}$	4	$89\frac{7}{8}$:	75
af Bindalens Præstegjeld.....	1	$81\frac{1}{8}$	$12\frac{3}{4}$	$199\frac{3}{8}$:	$177\frac{1}{4}$
Summa Fogderie : :	25	$1090\frac{3}{16}$	$292\frac{5}{8}$	$4598\frac{1}{40}$	$\frac{1}{2}$	$3651\frac{5}{6}$

Størrelsen af det Areal, som af Nyet er opryddet, har ei været muligt at erholde Kundskab om, dog antages det, at man heri er gaaet fremad.

F o r k l a r i n g

over Bygdemagasinernes Status i Nordre-Thronhjems Amt 31te Marts 1835.

Fogderie.	Præstegjeld.	Sogn.	Beholdning den 31te Marts 1834.				Eilvært.				Afgang.				Beholdning den 31te Marts 1835.			
			i Dplag paa Magasinet.		i udestaaende Forbringer.		formedelst Renter og andre Indtægter fra 31te Marts 1834 til f. D. 1835.		formedelst Indsvinding og Udgifter fra 31te Marts 1834 til f. D. 1835.		i Dplag paa Magasinet.		i udestaaende Forbringer.					
			Byg.	Havre.	Byg.	Havre.	Byg.	Havre.	Byg.	Havre.	Byg.	Havre.	Byg.	Havre.	Byg.	Havre.		
Stov og Værdalens.		Værdalens.	rd.	ef.	rd.	ef.	rd.	ef.	rd.	ef.	rd.	ef.	rd.	ef.	rd.	ef.		
		Stiflestad.....	;	;	52. 3	246. 3	;	7	3.	;	;	;	8. 7	11. ;	49. 3	238. 3		
		Bukhougs.....	;	;	;	;	6.	;	11. ;	;	;	;	20. ;	70. ;	37. ;	51. ;		
		Alstahoug med Ektne.....	61. 7½	460. 6	68. 7	329. 5	14. 6	94. 2	2. 1	18. 4	64. 4	431. 4	78. 7	434. 5				
		Alstahoug i søndre Mørkebygd.	20. ;	130. ;	17. ;	108. 6	4. 6	30. ;	1. 6	10. ;	12. ;	108. 4	28. ;	150. 2				
		Levanger.....	37. 4	255. 7	48. 4	200. 5	11. 3	54. 7	3. 1	16. 7	54. 2	275. 2	40. ;	219. 2				
		Tilsammen i Fogderiet....	129. 3½	846. 5	186. 6	885. 3	37. 6	193. 1	7. ;	45. 3	154. 5	896. 2	233. 2	1093. 4				
Nummedals.		Overholdens.	;	;	23. 5¾	76. 5¾	;	;	;	;	4. 2	;	;	23. 5¾	68. 5¾			
		Grongs.	8. 6	32. 2	60. 7¾	146. 4¾	;	;	;	;	;	;	12. 2	50. 1	57. 3¾	128. 5½		
		Harrans.....	9. 3¼	11. 3¼	17. 6¼	51. 7	1. ¼	4. ;	;	;	;	;	15. 7½	31. 3¼	12. 6¼	35. 7		
		Tilsammen i Fogderiet....	18. 1¼	43. 5¾	102. 3¾	275. 1¼	1. ¼	4. ;	;	;	4. 2	28. 1½	85. 2¼	93. 7¾	233. 2¼			
		Tilsammen i Amtet.....	147. 4¾	890. 2¾	289. 1¾	1160. 4¾	38. 6¼	197. 1	7. ;	49. 5	182. 6½	981. 4¼	327. 1¾	1326. 6¼				

Efter forestaaende Forklaring havde saaledes:
 Værdalens Præstegjelds Bygdemagasin en Beholdning af 110¼ Td. Byg 370¾ Td. Havre, som udgjør omtr. ⅓ Deel af den opgivne Udsæd af Byg og ⅓ Deel af Havre

Stogns	—	—	—	277½	—	1619¾	—	—	—	5/6	9/16
samt desuden en Beholdning af 17¼ Td. Erter.		—	—	—	—	—	—	—	—	1/6	1/8
Overholdens Præstegjelds	—	—	—	23¾	—	72½	—	—	—	1/10	1/8
Grongs	—	—	—	98¼	—	246¾	—	—	—	1/2	1/3

tilsammen i Amtes-Districtet 510¼ Td. Byg 2308¼ Td. Havre.

I Inderøens Fogderie og de øvrige ei anførte Præstegjælde gives ingen Bygdemagasiner.

F o r t e g n e l s e

over Markedspriser i Nordre-Thronhjems Amt i sidste Kvartal 1834 og i Maret 1835.

Vareflags.	medio October 1834.						medio Januar 1835.					
	Stor- og Værdals Fogderie.		Inderstens Fogderie.		Nummedals Fogderie.		Stor- og Værdals Fogderie.		Inderstens Fogderie.		Nummedals Fogderie.	
	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.
Hvede pr. Td.	4. :	3. 72 à 3 96	4. 60 à 5. :	3. 72 :	5. :	4. :	a 4. 24	3. 60	4. :	3. 88 :	4. :	à 4. 48
Kug : —	2. 72		2. :	3. :	2. 96 :	3. :	2. 48	2. 48	2. 48 :	2. 96 :	3. 24	
Dyg : —	2. 24		1. 70 :	2. 48 :	2. :	1. 96	1. 84 :	2. :	2. :	2. :	2. :	
Blandkorn : —	1. 72		1. 70 :	1. 96 :	1. 96 :	2. :	1. 24 à 1. 48	1. 20 :	1. 96 :	2. :		
Havre : —			2. :	4. :	Wog 1. :		2. 48 :	2. 73	Wog :	96		
Erter : —	48 :	56 :	48 :	60 :	60 :	96 :	60 :	96 :	60 :	1. :		
Poteter : —	10 :	12 :	10 :	20 :	12 :	14 :	8 :	12 :	8 :	9 :	12 :	14 :
Kornbrændeviin . . . pr. Pot.												

Vareflags.	medio April 1835.						medio Juli 1835.						medio October 1835.					
	Stor- og Værdals Fogderie.		Inderstens Fogderie.		Nummedals Fogderie.		Stor- og Værdals Fogderie.		Inderstens Fogderie.		Nummedals Fogderie.		Stor- og Værdals Fogderie.		Inderstens Fogderie.		Nummedals Fogderie.	
	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.	Sp. s.	Ep. s.
Hvede pr. Td.	4. 24	4. 60 à 5. :	4. 24	4. 90 à 5. :	4. 60 à 5. :	4. :	à 5. 24	3. 60 :	4. :	3. 72 :	4. :	3. 96 à 4. 96						
Kug : —	4. :	3. 78 :	4. 60	4. 24 à 5. 72	4. :	3. 96 :	4. :	4. :	5. 24	3. 60 :	4. :	3. 72 :	4. :	3. 96 :	4. 96			
Dyg : —	2. 48	2. 54 :	3. :	3. :	3. 60	2. 96	2. 96 :	3. 12	3. :	3. 48	2. 72 :	3. :	2. 80 :	2. 60 :	3. 36			
Blandkorn : —	2. :	1. 103 :	2. 96 :	2. 24 :	2. 14 :	2. 48	2. 48 :	2. 48 :	1. 96 :	2. 24	2. 24 :	3. :	3. :	3. :	3. :			
Havre : —	1. 48 à 1. 72	1. 45 :	1. 90 :	2. 48	1. 96	1. 87 :	1. 103	1. 90 :	2. 24	1. 72 :	2. :	1. 92 :	2. :	2. :	2. 24			
Erter : —		2. 54 :	Wog :	84		2. 54 :	3. 12	Wog :	84	2. 72 :	3. 24	2. 72 :						
Poteter : —	72 :	56 :	72 :	96 :	1. :	84 :	75 :	96 :	1. :	40 :	72 :	54 :	60 :	72 :	96			
Kornbrdv. pr. Pot	8 :	10 :	8 :	14 :	10 :	12 :	12 :	16 :	12 :	14 :	10 :	16 :	12 :	12 :	14			

200

Da Gjenparter af de i sin Tid opgivne Priser ei høves ved Amtsarchivet for længere Tid tilbage, end da nærværende Amtmand tiltraadte Embedet, kan han ikke opgive flere Priser, hvorvel han havde ønsket Saadant.

Nordre = Thronhjems Amt.

af de i Aaret 1835 indhentede Oplysninger angaaende Kreaturholdet i Nordre-Thronhjems Amts-District, sammenholdt med i 1829 gjorte Opgave.

for Stor- og Værdals Fogderie.

Præstegjeld og Sogn.	efter Oplysninger indhentede 1835.						efter Opgave 1829.				
	Heste.	Storfa.	Faar.	Geder.	Sviin.	Reensdyr.	Præstegjeld og Thinglag.	Heste.	Storfa.	Smaa-fa.	Reensdyr.
Bærnæs Hoved:Sogn.....	208	958	1650	259	274	∴	Værdals	1000	4000	8800	∴
Lunke Anner:Sogn.....	117	565	1188	141	79	∴					
Skatvold —	201	773	1189	227	141	10					
Hegre —	270	1041	1934	385	163	∴					
Værager —	103	496	788	718	40	∴					
Størdalens Præstegjeld...	899	3833	6749	1730	697	10	Thinglag.	1000	4000	8800	∴
Lervigens Hoved:Sogn ...	186	688	1212	92	97	∴	Lervigens	250	600	1300	∴
Strandens Anner:Sogn..	93	322	487	188	34	∴					
Lervigens Præstegjeld....	279	1010	1699	280	131	∴	Thinglag.	250	600	1300	∴
Lokrun Hoved:Sogn.....	209	772	1311	30	152	∴	Frostens	350	1400	3900	∴
Wangs Anner:Sogn.....	162	558	1396	432	123	∴					
Frostens Præstegjeld....	371	1330	2707	462	275	∴	Præstegjeld.	350	1400	3900	∴
Alstahoug Hoved:Sogn ...	300	1227	2998	544	272	∴	Stofogns	700	2000	7000	∴
Levanger Anner:Sogn ...	166	611	1437	722	153	∴					
Eftne —	66	204	501	161	46	∴					
Stofogns Præstegjeld....	532	2042	4936	1427	471	∴	Thinglag.	700	2000	7000	∴
Stiklestad Hoved:Sogn...	355	1270	2585	961	209	∴	Værdals	800	2500	8000	200
Wulthoug Anner:Sogn ...	239	846	1468	898	83	∴					
Winje —	63	188	383	171	36	∴					
Værdalens Præstegjeld...	657	2304	4436	2030	328	∴	Thinglag.	800	2500	8000	200
Summa Fogderie.....	2738	10519	20527	5929	1902	10	Fogderie.	3100	10500	29000	200

For Inderøens Fogderie.

efter Oplysninger indhenteede 1835.							efter Opgave 1829.				
Præstegjeld og Sogn.	Hefte.	Storfæ.	Faar.	Geder.	Sviin.	Keensdyr.	Præstegjeld og Thinglag.	Hefte.	Storfæ.	Smaa-fæ.	Keensdyr.
Eids Hoved:Sogn.....	115	409	748	170	148	:	Ytterøens	240	930	3700	:
Drosvig Annex:Sogn.....	77	328	803	220	99	:					
Berran —	85	331	786	421	99	3					
Ytterøens Præstegjeld...	277	1068	2337	811	346	3	Præstegjeld.	240	930	3700	:
Sarhoug Hoved:Sogn....	283	968	2088	148	265	:	Ynderøens	730	2500	5300	:
Hustad Annex:Sogn.....	85	331	745	91	85	:					
Salberg —	71	238	493	100	60	:					
Inderøens Præstegjeld...	439	1537	3326	339	410	:	Præstegjeld.	730	2500	5300	:
Mæhre Hoved:Sogn.....	281	983	2435	607	203	:	Sparboens	500	1500	4000	:
Ekøy Annex:Sogn.....	161	743	1477	471	85	:					
Henning —	87	320	573	377	45	:					
Sparboens Præstegjeld..	529	2046	4485	1455	333	:	Thinglag.	500	1500	4000	:
Forr Hoved:Sogn.....	132	460	1336	389	83	:	Stods	400	1600	3200	:
Quams Annex:Sogn.....	163	524	1597	219	77	:					
Egge —	103	403	1000	176	76	:					
Felling —	56	174	495	83	21	:	Thinglag.	400	1600	3200	:
Stods Præstegjeld.....	454	1561	4428	867	257	:	Snaasens	350	1100	5600	1000
Snaasens Hoved:Sogn...	291	1256	1439	193	42	:					
Findlierne	102	691	1184	214	:	1720					
Snaasens Præstegjeld...	393	1947	2623	407	42	1720	Thinglag.	350	1100	5600	1000
Solbergs Hoved:Sogn....	271	1067	2925	459	194	:	Yderøens	343	1200	2700	:
Bartnæs Annex:Sogn....	68	270	733	125	51	:					
Af Bedstadens Præstegjeld.	339	1337	3658	584	245	:	Thinglag.	343	1200	2700	:
Summa Fogderie.....	2431	9496	20857	4463	1633	1723	Fogderie.	2563	8830	24500	1000

Nordre-Thronhjems Amt.

For Nummedals Fogderie.

efter Oplysninger indhentede 1835.							efter Opgave 1829.				
Præstegjeld og Sogn.	Heste.	Storfæ.	Faar.	Geder.	Sviin.	Reensdyr.	Præsteg. eld. og Thinglag.	Heste.	Storfæ.	Smaa-fæ.	Reensdyr.
Elben Anner: Sogn.....	148	618	1687	47	61	:	Nummedals: eidets Thl.	153	633	1550	:
Af Vedstads Prstgld..	148	618	1687	47	61	:					
Grongs Hoved: Sogn.....	117	753	948	105	55	2	Overhaldens	609	3222	4029	2830
Romstads Anner: Sogn.....	120	684	836	127	42	2					
Harrans —	70	342	404	15	12	:					
Namsens Capeller.....	33	192	279	108	:	1370					
Grongs Præstegjeld....	340	1971	2467	355	109	1374					
Nanums Hoved: Sogn.....	176	886	1149	29	32	:	Thinglag.	609	3222	4029	2830
Stage Anner: Sogn.....	110	632	841	52	20	:					
Sævig —	132	780	1485	35	44	:	Fosnæs	319	1529	3616	30
Overhaldens Præstegjeld.	418	2298	3475	116	96	:					
Fosnæs Hoved: Sogn.....	77	453	987	200	73	:					
Viigs Anner: Sogn.....	77	403	900	131	44	:					
Halmøe —	73	447	936	432	63	:					
Fosnæs Præstegjeld....	227	1303	2823	763	180	:	Thinglag.	319	1529	3616	30
Nærø Hoved: Sogn.....	74	511	863	95	107	:	Nærø, Solbereid og Øyr Binalens	473	4200	6751	8
Bigtens Anner: Sogn.....	115	621	1002	124	152	:					
Nærø Præstegjeld....	189	1132	1865	219	259	:					
Kolvereid Hoved: Sogn....	77	504	805	207	77	2					
Solbereid Anner: Sogn....	67	439	776	102	38	:					
Leføe —	96	672	1026	147	117	2	Thinglag.	473	4200	6751	8
Kolvereid Præstegjeld...	240	1615	2607	456	232	4					
Af Vatsaas Hoved: Sogn	52	337	561	14	31	:	Fogderie.	1554	9584	15946	2868
Soltstads Anner: Sogn.....	36	242	403	24	32	:					
Af Binalens Prstgld...	88	579	964	38	63	:					
Summa Fogderie.....	1650	9516	15888	1994	1000	1378					

Nordlands Amt.

Til Kongen!

Dereensstemmende med Deres Kongelige Majestæts naadigste Resolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827, samt hvad der gjennem den Kongelige Norske Regjerings Finants, Handels- og Sold-Departement under 14de Marts og 9de December dette Aar er Amtet communiceret, afgives herved underdanigst Beretning om den Tilstand, i hvilken man antager, Nordlands Amts-District i oeconomic Henseende m. v. befinder sig.

Ihvorvel Interessesen her i Districtet, om ei udelukkende, saa dog i det Væsentligste dreier sig om Fiskeriet, og hvad dermed staaer i Forbindelse, skal man dog, efter hvad der er anbefalet, underdanigst yttre sin Formening

1. Angaaende Jordbruget.

Vistnok maa det indrømmes, at Landmanden her har at kjæmpe mod Hindringer og Vanskeligheder, der ere de sydligere Egnes Beboere ukjendte. Allerede Beliggenheden under den nordlige Polarcirkel løbner mindre Haab om sikker Løn for det Arbeide, man ofrer Jorden. Foraar, Sommer og Høst kan ikke paaregnes meer end 4 à 5 Maaneder, et kort Lidsrum for hvad i samme er ventet ved Naturens Operationer og Landboens Virksomhed udrettet. Har man imidlertid saaledes retfærdigen opstillet, hvad der i disse Egne kan synes affrækkende for Den, der befatter sig med Landbrug, saa bortfalder dog dette for en stor Deel, efterdi Klimatets oprindelige Haardhed i mærkelig Grad formildes ved Havluftens Indvirkning, og de lyse Sommernætter bidrage saa meget til Vegetationens Fremsthynden, at Erfaring noksom viser, den med Omhyggelighed bearbejdede Jord i de fleste Aaringer afgiver tilfredsstillende Udbytte.

Forinden Amtet gaaer over til at fremstille dets Anskuelse af det mindre Unbefalende i den Maade, Jordbruget her drives paa, tør man underdanigst henlede Deres Majestæts naadigste Opmærksomhed paa den medfølgende tabellariske Fortegnelse over, hvor meget Jord fra Nytt af er optaget i de sidste fem Aar. Sammenholdes dette med Amtets underdanigste Beretning af 2den Marts 1830, hvorvel ingen speciel Opgave over Antallet af de fra Nytt af optagne Lønder Land kunde formeres, men dog tilkjendegaves, at samme neppe var af nogen Betydning, — vil man faae den beroligende Forvisning, at med

Landbruget er gaaet fremad, om og ei i den Grad, som var at vente og ønske. Ved Fortegnelsen er ellers underdanigst at bemærke, man ei er sat istand til at ophvise Foranstaaende, saavidt Brønø, Dso: tens, Bøe, Hasfæls, Borge, Bugtsnæs, Flakstad og Værøe Præstegjælde angaaer; men man er forsikkert om, at i senere Aar ei ubetydeligt Nyland er optaget i Brønø Præstegjæld, hvor roesværdig Flid ydes Jordens Dyrkning.

Ligesom det er at undre over, de lysende Exempler, Helgelands og Saltens Districter have for Die ved den næsten uden Undtagelse særdeles Omhyggelighed, Embedsklassen, Eiere af betydelige Jorde: gods, og de formuende Mænd, som ellers give sig af med Jordbrug, vise dette, ei i høiere Grad anspore til Efterligning, saaledes kan der i Lofodens; Westeraalens; og Andenæs Districter, med Undtagelse af Hasfæls Præstegjæld, hvor Kornavl i Almindelighed lykkes, fornuftigviis ei være Spørgsmaal om at forædle Jorden til Kornsæd, hvilket sammesteds ikke lønner sig, hvorfor i senere Aar der lægges mindre og mindre Vægt paa samme, hvorimod Potetesavlens gaaer raak fremad.

Hvad af Udsæd her i Districtet fornemmeligen betroes Jordens Skjød, er Byg, Blandforn og Poteter, Rug tildeels, men end sjeldnere Havre; i enkelte Skjødbygder lægger man sig og med Held efter Rodfrugt, især Ræper. Soldigheden er ei i de fleste Aaringer ringe, hvilket Deres Majestæt tildeels naadigst vil erfare af Oplysningerne under Folketællingen, men varierer dog høist paaafaldende efter Egnens Beliggenhed og Tiden, paa hvilken Foraaret tilsteder Udsæden, eller, om Saadant først silde lykkes, Vinteren ei for hurtig afbryder det Velgjørende af et langt Efteraar.

Med Dyrkning af Linn har der været anstillet flere Forsøg, fornemmelig i Ranens Præstegjæld; men flere indtrufne uheldige Aaringer have svækket Lyften dertil, og Hr. Sognepræst Helsens Bestræ: belser ere i saa Henseende ei kronede med fortjent Held.

Ligesom Deres Majestæt naadigst vil have bemærket Amtets oven Yttrede om den Flid og Omhu, der paa flere Steder vises Jordens Dyrkning, saaledes maa man underdanigst beklage, at Pluraliteten af Districtets Gaardbrugere ikke leone samme fortjent Opmærksomhed. Jorden er, og vil befrugtningen end i Generationer blive en Bisag — Fiskeriet derimod Hovedgjensstanden for al deres Tracten. Man finder saaledes store Landstrækninger aldeles udyrkede, og den egentlige Hjemmark forsømt. Grøfter ere vel i senere Aar kommet i Brug, men langtfra hensigtsmæssigen eller tilstrækkeligen anvendte, uanset ingensteds saa høiligen tiltrænges samme, som her, hvor den Jord, der kunde blive frugtbar, oprindeligen er saare sumpig. Følgen for de i saa Henseende Forsømmelige er, at Vandet staaer saavel under Ager som Eng. Agerdyrkningsredskaberne ere desuden hos Almuesmanden meget faa og uhenigtsmæssige, — paa mange Steder undværes de ganske, og da tilberedes Ageren blot med Græv eller Hakke. Kommer nu hertil, at samme Stykke Jord almindeligen benyttes af Søn, som Fader og Farfader har lagt til; at den til Dyrkning bestemte Mark ei ved Indhegning kan skilles fra Udenge og Havnegang; at Heste, stort og smaat Næg, af hvilke næsten overalt holdes det Dobbelte af, hvad kan fødes, strax om Foraaret slippes ud at søge Næring overalt, hvor den maatte findes, og saaledes afsnave Spirerne, optrampe den sumpige Ager og Eng; at Gjødning enten ei benyttes, eller, om saa skeer, i utilstrækkelig Mængde: haves desværre Data nok til Skildring af den Tilstand, Jordbruget maa befinde sig i paa tilføjede Steder. Det være dog langtfra, at Amtet ved denne mørke Skildring vil nedsette Districtets

Ulmuesmænd i Deres Majestæts naadigste Omdømme, tvertimod fortjene de at berømmes for den særdeles Nidkjærlighed og opoffrende Flid, de paa hver Aarets Tid, uden Sky for Møisommeligheder, ja med Livsfare færdes paa Havet, og ved Anstrængelsen som Fiskere ikke i ringe Grad bidrage til Statens Velvære, — om derved til eget, er en vanskelig Opgave, der dog mulig vil faae benægtende Svar! — Man kunde vel indvænde, at om og Fiskeriet blev i dets fulde Gang, maatte alligevel behørig Tid levnes Jordens Dyrkning. Amtet vover ikke ligefrem at modsigge denne Bemærkning, under Erkjendelsen af, at i de Mellemrum Omhue maatte og kunde ydes Landbruget, er intet synderligt Udbytte at paaregne af Fiskeriet; men det skyldes formeentligen retfærdig Bedømmelse af et Folks Kraftanstrængelse at tage Hensyn paa, at, har det en Hovedgjenstand for dets Sysslen, og samme, som her, ei synes forkastelig, — Alt hvad udfordres for tilfulde at naae Maalet maa paaagtes, — vil Opmærksomhed, som Lyft, tabe sig for Andet; man see hen til hver enkelt Klasse af Medborgere, der bidrage til Statsmaskinens Gang, og det vil vise sig, at Eet er Hovedformaalet for dens Stræben, alt Andet samme underordnet, følgelig Bisag. I hvorvel Amtet saaledes underdanigst har søgt at fremstille, hvad der kan tale for Districtets Ulmuesmænd i Hensyn paa Beskylningen om, at de forsømme Jordbruget, haaber man dog af Tiden og de gode Exempler, allerede flere Egne fremvise paa fortjent Løn for anvendt Flid ved Jordbruget, at Nordlændingen vil indsee Fordelen af at dele sin Opmærksomhed mellem Fiskeriets og Jordbrugets Drift, og saaledes, til Gavn for dette, afforte noget af den Tid, han ellers fornemmeligen har ydet hiint.

I senere Aar har en og anden Egn havt det Held at see i Virksomhed hos sig Individuer, dannede i den fortjenstfulde Overlærer Sverdrups Seminarium. Ved at tænke paa Midlerne til at give Ulmuesmændene Lyft og behørig Underviisning ved Jordens Dyrkning, frembyder Intet sig af saa formeentlig omfattende Indflydelse, som at efterhaanden unge Mænd kunde fra de forskjellige Sogne nyde lignende Underviisning; imidlertid vil Districtets mislige oeconomiske Stilling ikke kunne formaae at benytte den Leilighed, ved ommeldte Seminarium tilbydes, hvorimod det vistnok vilde være i høi Grad ønskeligt, om Statskassen vilde række hjælpsom Haand til Oprettelse af et tilsvarende Institut her i Districtet. Som ved en foregaaende Leilighed, saa ogsaa nu, vover Amtet underdanigst at anbefale Sagen til Deres Majestæts naadigste Omhue. Eierne af Lurø Gaard i Lurø Præstegjeld paa Helgeland, Proprietair Dals, — der har nydt Hr. Overlærer Sverdrups Underviisning, og med saa megen Flid og Driftighed her anvender sine Indsigter i Agriculturen, at man, ved at skue Resultatet af hans Stræben, skulde troe sig hensat i de af Naturen mere begunstigede sydligere Egne, — vil forhaabentlig, i Tilfælde, fremdeles findes villig til at organisere det Fornødne til Oprettelse og Forestaaen af et saadant Institut; der vist vilde ikke alene for dette Amt, men og for en stor Deel af de tilgrændsede, blive særdeles heldbringende.

2. Fædriften.

Hvad dernæst den betræffer, da maatte gennem samme kunne tilflyde Districtet betydelige Fordele; men, ligesom Agerbruget for det meste forsømmes, saaledes hersker her væsentlige ogsaa fra Forfædrene nedarvede Misgreb henseende Fædriften. Det maa vistnok være forbausende at erfare, hvilket overdrevet Antal af stort Qvæg og Faar her holdes; man kan gjerne antage det dobbelte, mod hvad der burde.

Udlingen af Høe er efter det oven Beskrevne om Dyrkningsmaaden i Almindelighed, hvad Almuens Gaarde betræffe, saare ringe, og Nyttten deraf til Føde for Creaturene tabes meget ved den mislige Behandling af Høet, der sjelden er tørt, naar det bringes i Læden, og derfor sammesteds brænder og mugner. Uagtet med stort Besvær benyttes Surrogater af Tang og Lare, af Riis og Fiskehoveder, er Qvæget ofte nærved at sulte ihjel, eller, om det og overstaar Hungeren, saa udmavret henad Foraaaret, at det neppe kan reise sig. At Qvæget, saasnart Hjemmarken bliver bar for Sneen, slippes ud, er allerede forhen omtalt. Der nærer det sig da, til Noget er at faae i Havnegangen, og da denne udpaa Sommeren almindeligviis bliver meget god, gjenvinder Qvæget omsider dets Kræfter, og afgiver ei Ubetydeligt til Livets Nødtørst. Naar med Liden forhaabentligen vil indsees det Skadelige, for ei at sige Barbariske i, at holde større Besætning, end forsvarligen kan fødes, og at et mindre Antal men vel underholdt Qvæg giver større Udbytte, end i omvendt Forhold, — man derhos kommer til at lægge Vind paa Jordens Dyrkning, og skaffer sig bedre Qvægrace, — vil udentvivel Nordland, hvis Fiordbygder saavel som Strækninger ved Havet afgive kraftigt og sundt Foder, heste stor Gavn af Fædriften, hvortil Landets Besskaffenhed egentligen egner sig.

Uf Heste har man her i Almindelighed en meget god Race; de ere smaae, velbyggede, stærke og udholdende; Køer og Faar ere almindeligviis hos Almuen af ublandet Race, smaae, Køerne ei rigt malkende, Faarene med grov Uld; imidlertid gives herfra og mærkelige Undtagelser, hvor man hyppigen træffer Køer af forædlet Race, og skjønne Faar af engelsk og spansk Blanding.

De Præstegjelde, som fornemmeligen assætte Smør og Ost ere Brønse, — Bessen, — Ranen paa Helgeland og Borge i Lofoden.

3. Skovbruget

afgiver for dette District en væsentlig Rilde til Betykning, i det de faa Skove, som i Fortiden havde ei ubetydeligt Material til Uffætning, nu næsten ere udhugne. Godseierne paa Helgeland have det Meste i saa Henseende at disponere over, ellers er det sjelden, nogen Gaardbruger har det Fornødne til Brændsel, end sige øvrigt Behov. I de skovløse Egne som ellers, hvor Mangel paa dette Product finder Sted, benytter man sig af Torv istedetfor eller til Hjælp med Brænde. Statens Almindingskove, der høiligen tiltrænger den saavidt mulige Fredning, man søger at skaffe dem, kunne ikke afhjælpe Savnet af Træmaterial, hvorfor en betydelig Deel af alle Slags maa forskrives, hvilket fornemmeligen skeer fra Nunmedal. Det er især i Salt dalen, Beyerens og Folden, Staten eier Skovstrækninger, men og mindre betydelige i Skjerstad, Bodø, Hammerø og Ofoten. I Fortiden var der ingen Bænkkelighed i at finde tilstrækkeligt Material i Salt dalens og Beyerens Almindingskove for Bygning af Fægter; nu kan man ikke forhjælpe dem, der tiltrænge Fembørings- og Ottrings-Baade, uden fra Salt dalen.

En stor Udælggelse for Skovene afftedkommer Bruget af det saakaldte Spærreris ved Winterfiskeriet; flere Millioner deslige medgaaer aarligen, og ikke blot Qviste af Træerne tages dertil, men og Rødfud. Uarsagen til, at Benyttelsen af Spærreriset ei er bleven bevirket forbudt, vil nærmere omtales under 5te Post.

I senere Tid har man heldigviis begyndt at opføre Gauge til Sommerets Forædling; men des:

værrer kan dette kun især siges om Helgelands District, da derimod i Saltbælen, hvor for nogle Aar tilbage havde en Saug, denne er nedlagt, og i Beyerens, hvorvel god Anledning dertil gives, ingen sinde nogen er opført. Paa disse Steder hjælper man sig altsaa med Haandsauge, naar ei gribes til det for Skoven endmeer ruinerende, at hugge Bord udaf Stokken.

4. Bergværksdrift

er fremdeles ukjendt her. Rigtignok gives en Deel Malmanviisninger, hvoriblandt fornemmelig i Kanen god Jernmaln, men Eierne kunne af Mangel paa Skovmaterial ei skaffe sig nogen Fordeel af samme. Mostadmarkens Jernværk, der i flere Aar til Fordeel for Udskillige i Noe Sogn i Kanen benyttede Malmen fra Ormliefjeldet, har forlængesiden dermed ophørt.

Derhos have nogle gode Kalksteensbrud og Klæbersteen, samt paa flere Steder i Helgelands og Vesteraalens Districter Oker og Jernfarvebund, dog uden at derved nogen egentlig Binding afgives for Eierne.

Amtet skal nu tillade sig underdanigst at berøre Noget angaaende

5. Fiskeriet,

der udgjør Nordlændingens kjæreste Syssel, — der for mange Aar tilbage var Ribben til hans Velstand, — nu vistnok ogsaa afgiver Erhøvers, men ingenlunde i Sammenligning med Fortiden.

Naar undtages den korte Periode, der affeës, for at gjøre Jorden modtagelig for Sæd, og den Tid, som medgaaer ved Indhøstning af Hø, Korn og Poteter, samt hvad udfordres for at berede sig til Vinterfisket, færdes Nordlændingen paa Soen, beskæftiget med Fiskerie efter Sei, Hellesthyndrer (Oveiter), Silb, men fremfor Alt Lorf (Skrei) om Vinteren ad Lofodens og en Deel af Saltens Kyster. Seifangsten er i senere Aar langt fra saa rig som før; Oveiten faaes fornemmelig ved Lofodens og Vesteraalens Kyster, men derhos og i de øvrige Fogeddistricter; Silben fiskes jevnligt i Brønø Fjerding, Beyerens, Bodøe og Ofoten, saare uvist imidlertid, hvor den støder til, dog, naar den viser sig, er man strax paa Fangst; efter Haakjæring og Brygde fiskes i senere Tider saare sjelden, ligesom Udrustning til Fiskerie udenfor Districtets Grændser, som paa Finmarken vel endnu finder Sted, men formeentlig ei til nogen Væsentlighed; inde i Fjordene gives næsten overalt Lax, men, paa saa undtagelser nær, befatter man sig ikke synderlig med Fangst af den, hvortil Mangel paa behørlige Redskaber maa være Grunden.

Hvad det saakaldte Vinterfiske angaaer, drives samme formeentlig med høi Grad af Indsigt, Udholdenhed, Kraft og Flid. Søgningen derhen er i stedsvarigt Tiltagende, ei hermed egentligen hentydet paa dette District, hvor man altid med yderste Anstrængelse udruster det størst mulige Antal Baade og Mandskab, men, foruden fra Finmarkens, indfinder sig, som man antager, flere og flere fra Nordre Throndhjems, ja endog Søndre Throndhjems Amt; ligeledes bemærkes med Glæde, at Antallet af Fartøier, sendte fra Bergen, Christiansund og Throndhjem, foruden fra Stederne i Finmarkens Amt, med Bestemmelse at søge Vinterfisket, ikke alene er saare betydeligt, men i senere Aar endog mærkeligen tiltaget, og vil dette forhaabentlig end mere blive Tilfældet, hvis deres Majestæt naadigst opfylder Districtets underdanigste Ansøgning om, at der, saalænge Vinterfiskeriet varer, maa tilstådes fri Han-

del med alle Slags Nødvendighedsartikler, og derved naadigst forhjælper dette Districts flere Tusinder, som og den store Mængde Fiskeriet Søgende fra andre Egne til den fordeelagtigst mulige og letteste Omsætning af, hvad de enten ikke ville, eller — hvilket især gjælder Fiskere udenfor Districtet — kunne forædle til senere Affikning for egen Regning; ei at tale om det saare Ønskelige i, ved en saadan naadigst Bestemmelse at see raadet Bod paa den tildeels løbløse og dog, ved Overbeviiisning om sam-
mes nødvendige Bestaaen i enkelte Henseender, uhyggelige Samhandel mellem Fartøiførerne og den fiske Almue.

Uf forbedrede Bestemmelser med Hensyn til Vinterfiskeriets egentlige Drift har der været paa-
tænkt Affkaffelsen af det Skovene saa ødelæggende Brug af Spærreriis, afbenyttet ved to og to Fisks Sammenheften, for derefter at ophænges til Tørring. Hvad der imidlertid, uanseet Hensyn paa det ud-
fordrende større Quantum Ham, der, foruden Anvendelse af gammelt Lougværk, vilde fornødiges i Tilfælde af Affkaffelsen, formeentligen maatte antages at gjøre denne mindre tilraadelig, er vel især den Omstændighed, at Arbeidet for Fiskeren vilde meget besværliggjøres, naar han skulde sammenbinde Fi-
skene med Garn, hvorved han ikke kunde have paa de ham under Behandlingen af den kolde eller frozne Fisk aldeles uundværlige Vanter (saakaldte Islandske eller Luovanter).

Uf meddele nogen Opgave over, hvor meget Fisk, Tran og Rogn aarligen her avles, seer Amtet sig ikke istand til, da der ingen Control i saa Henseende kan føres om Udbringendet af andet, end Vin-
terfiskeriet; derimod vil Deres Majestæt af Rapporterne fra vedkommende Toldsteder naadigst erfare, hvor meget af Deslige her fra Districtet udføres. Ved at gjøre et Uddrag af de erholdte Beretninger om, hvad der i Lofodens og Saltens Bær under den sædvanlige Vinterexpedition er fisket i Aarene fra 1830 til 1835, begge inclusive, kan man formeentligen antage som Medium aarlig $8\frac{1}{2}$ Million, eller, efter hvad Amtet kan oplyse, for nævnte Tidrum tilsammen omtrent 53,559,420 Tal Fisk. I blandt bemeldte Aaringer udmærke sig især 1830 og 1835, der udbragte hvert over $9\frac{1}{2}$ Million; hvorimod i 1832 kun naaedes noget over $7\frac{1}{2}$ Million. Uf Lever kan man antage i nævnte 6 Aar erholdt tilsam-
men omtrent 59,860 Tønder, hvoriblandt for 1830 og 1835 noget over 11,000 Tønder, men i 1832 blot 8000.

Baadene, der søgte Vinterfisket i bemeldte Tidrum, kunne anslaaes til circa 14,083, og man feiler vel neppe ved at paaregne, der i senere Aar færdedes paa Lofodens og Saltens Ryster henimod 2500 Baades Mandskab, beskæftiget med Fiskerie.

Uf underdanigst vedlagte Fortegnelse vil naadigst bringes i Erfaring den Middelpriis, til hvilken Fiskevarer have fra Aarene 1830 til 1835 været folgte deels under Fiskeriets Drift og deels i Bergen, hvorhos underdanigst bemærkes, at Lever høist sjelden afhændes, og af Rogn kan paaregnes allermindst 10000 Tønder aarlig. Antages nu, at der af eet Hundrede Fiske i omhandlede Aar, da den almindelig var mager, udkommer i Vægt $3\frac{1}{2}$ Bog, ville de ovenanførte 53,559,420 Stykker udgjøre 1,874,578 Boger, Lienden herfra draget med 187,457 —

vil give tilbage 1,687,121 Boger,
der, naar Middelpriisen paa Fiske, efter hvad der for de tilsigtede 6 Aar er opført, antages 108 s. pr.

Bog, vil bringe i Capital	1,518,409 Spd.
Udbyttet af Lever, virket til Tran, er saare forskjelligt; men kan, da, som anført, Fisken ei var fed, overhovedet ansættes til 3 Lønder Lever pr. Lønde Tran; saaledes aables da af de 59,860 Lønder Lever 19,953 Lønder Tran, der efter Medium af 14 Spd. pr. Lønde udbringe	279,342 —
60000 Lønder Nogn for 6 Aar efter Middelpriis a 2½ Spd.	150,000 —

Summa 6 Aars Udbytte 1,947,751 Spd.,

der, fordeelt paa de ovenanførte 2347 Baade, vil aarligen afgive paa hver circa 138 Spd. 36 $\frac{1}{2}$. Fuldstændig Udrustning af en Baad maa formeentligen mindst ansættes til 100 Spd. for hvert Vinterfiske, og, regnes i Gjennemsnit 5 Mand pr. Baad, vil der saaledes paa hver Enkelt's Lod omtrent have faldet 8 Sp. Distnok maa det erkjendes, at hvis man tænkte sig alle de Mennecker, som nu søge Vinterfisket, at være det Meste af Vinteren over i deres Hjem, vilde Anledning til Erhverv i den Grad, at hver især kunde siges at have sammensparet 8 Daler, neppe være at vente, og, relativt til Individet, kan det vel altsaa lade sig høre at faae i Binding saadan Sum; men, som allerede før antydet (og uden Hensyn paa Statens Interessse, der formeentligen vilde føle Savnet af den hidtil bestaaende Virksomheds Ophør), kjølnede dog idetmindste hos en stor Deel af Districtets Indboanere den brændende Tver for at søge Vinterfisket, hvorhen mangen Familieforsørger, mangen raak Yngling er draget, for der at finde sin Grav, mangen Sund og Stærk forladt Hjemmet, og seer det igjen med Helbredens Forliis. Anvendtes da den for Districtet tabte Arbeidskraft i ei alene de 3½ Maaned, som hengaae ved Vinterfisket, Tour og Retour medregnet, men og den lange Tid, som nødiges til Forberedelserne i Anledning af samme, til at paaagte Interesserne ved Hjemmet, hvoriblandt beskæftige sig med Ting, der nu enten aldeles maae tilfidesættes, eller og i den fremrykkende Aarstid fuldbringes, da Jordens Dyrkning har Krav paa al Kraftanstrengelse, kan Amtet ikke have anden Overbeviisning, end at Districtet maatte ønske sig til Lykke med at kunne beholde ved Hjemstavnens Pluraliteten af dem, der nu absolut maae til Vinterfisket at drage fra Havets Dyb dets Rigdomme, hvis Velsignelse dog ei synderlig er at opdage Spor efter hos de Søgende.

Noget synderligt Lucrum ved Sildefiskeriet eksisterer ei; en Lønde løb, samfængt Silde har paa selve Stedet været betalt med fra 72 $\frac{1}{2}$ til 1 Sp. 72 $\frac{1}{2}$, og Udskiberen har i senere Aar erholdt 2½ a 3½ Spd. pr. Lønde, undtagen i Aaret 1831, da Eilden var meget god, og udbragtes til 5 a 6 Sp. pr. Lønde.

Slutteligen troer Amtet at burde underdanigst tilføie, at de vigtigste Fiskevær ere Ekraaven, Helle, Svolveær, Finnæsset, Storvaagen og Henningsvær, af hvilke nu blot Ekraaven er Statens Eiendom; det har derhos Udseende af, at i Kanstadsfjorden atter med Held vil kunne om Vinteren fiskes.

6. H u s = o g K u n s t f l i d.

Hvad den første angaaer, er det fornemmelig Qvinderne, som kunne udvise samme, da Mændene ere saa jevnlig fraværende; og det være sagt til hines Berømmelse, at de, foruden i flere Maaneder af Aaret at overtage alle huuslige Beskæftigelser, som ellers paaahvile Manden, ikke lade den tilovers:

blevne Tid gaae unyttet hen. Saaledes tilvirkes i Almindelighed ved Hjemmet Alt, hvad der udfordres til Fiskegarn, de flere Par Svanter og store, tykke saakaldte Stovlesfrømper til Fiskerens Behov, foruden i de fleste Præstegjelde ogsaa, hvad der fornødiges til ydre Beklædning for begge Kjøen, hvilket Alt fornemmeligen er Kvindens Værk, uanset hun, ved Siden af Husets øvrige Sykler, maa om Vinteren tørste, hugge Brænde, forestaae Kjørseleer o. d. l.

I adskillige Egne tilvirkes og skønne Værkener, og man tør sige, at i flere Præstegjelde Vindstibelyghed tager betydelig til.

Mændene, naar de ere ved Hjemmet, have ogsaa fuldtop at overtage, ikke alene ved Jordbruget, men ved Husets Forsyning med Brændsel, — der er besværligt at anskaffe, og maa ofte søges langveis fra, — ved Tilbeiebringningen af Tang og Lare til Hjælp ved Fodringen, — og da Haandværkere ere sjeldne, tilmed, hvor de gives, meget kostbare, udføre Mændene almindeligen, hvad ellers præsteres ved dem. Saaledes maa Nordboen forstaae sig paa Noget af hvert, og er overhovedet meget hændig.

Uf underdanigst vedlagte Fortegnelse vil det vise sig, at Industrieanlæggene ere saare faa, og er det ved Bilaget underdanigst at bemærke, at Arbeidet næsten udelukkende præsteres ved Husets egne Folk i kortere eller længere Tid efter Omstændighederne, og at, foruden de anførte Kornmøller, havees næsten ved hver Gaard, hvor Anledning gives, saakaldte Bækkeværne, der blot drives til Eierens Behov, da derimod paa de betegnede Møller formales ogsaa for andre dertil Trængende.

Hvad øvrige Landboenæringer betræffer, da kan der med Hørsyn til

- a. Jagten siges, at den langtfra drives med den Kraft og Indsigt, som var at ønske. Vildt gives flere Steder i Mængde, ligesaa desværre nok af Ulve, der aarligen affedkomme store Mdelæggelser paa Nvæget. Bjørne, Røve, Sælhundede og Odder er der heller ikke Savn af. Finnerne give sig meest af med Skytterie.
- b. Indsamlingen af Duun og Fjeder foregaaer vel, men Exporten er ei betydelig.
- c. I de skovrige Egne, fornemmelig i Ranens Præstegjeld, afgive mange sig med Jægte- og Vaadbyggerie, og en betydelig Deel Vaade affættes især paa Bjørns Marked; de bedste Vaade faaes imidlertid fra Saltvalen, hvor saavel som i Beyerens fortrinlige Jægte- og Vaadbyggere havees.
- d. Lodsøvesenet bestaaer her egentlig kun blot af Ravn, og ihvorvel Kystarten er meget farlig, spørges kun sjelden efter Lods, da hvert Fartøi almindeligen har kjendt Mand ombord; hvor imidlertid Lods ønskes, geraades ei i Forlegenhed, da Districtets udmærkede og nforfærdede Sømand ere næsten uden Undtagelse kjendte langs Kysten, der saa jevnlig af dem befares, og til en af dem hentyes da i deslige Tilfælde.
- e. Naar undtages Jægtefarten paa de saakaldte tvende Stevnstider aarligen, til Bergen fornemmelig, men og til Thronhjelm og Christiansund, existerer her kun Vaadsfart i vedkommende Eiers egne Anliggender. Jægtebefragterne maae antages at have god Fordeel.

Ved denne Post bemærkes ellers underdanigst, at enkelte Præstegjelde, som Bodø og Gillestaals, have nogen Fortjeneste ved Tilvirkningen af Klipfisk for de Vinterfisket søgende Fartøier, der ere for langt fjernede fra Hjemstedet, til didhen at kunne til Forarbeiden henvise den indkjøbte og midlertidigen saltede Naafisk.

Amtet er noget i Forlegenhed ved nu at skulle fremsætte dets underdanigste Formening om
Districtets Tilstand.

Af det oven Udviklede fremlyser, at, ihvorvel Meget her af Naturens Goder kunde benyttes paa en formeentlig langt fordeeltigere Maade, end hidtil, ere dog adskillige Erhvervs- og Indtægtskilder ei upaaagtede. Da Nordboen derhos er meget nsisom, troer man at kunne antage den oeconomiske Tilstand for overhovedet at være nogenledes upaaflagelig, idetmindste at den i det Tidrum, Beretningen omfatter, ei er deterioreret. De betydelige Forfkrivninger af Ndvendighedsvarer fordre ligesaa betydelige Summer til Dækning, og da Localiteten gjør det uundgaaeligt, at hver, som dertil har Evne, fournerer sit Huus paa een Gang for længere Tid, beroer det saameget paa, hvor sparsommeligt med Forraadet omgaaes, og i denne Henseende kunde vistnok for en Deel bedre Deconomie holdes.

Hvad der formeentligen virker hsist skadeligt paa Deconomien, er det Hang, Nordlændingen, almindelig taget, har til at bekomme Varer paa Credit; muligt at Tiden vil oplyse det Fordærlige herved, og at de talrige Exempler paa Forarmelse hos Individier, — hvor Letfjndighed har forledet til altfor usfsjonfom Benyttelse af den desværre ei vanskelige Afgang til Credit ikke alene paa Hjemstedet, men og udenfor, — ville aabne Dinene paa Mangen, der, naar Varerne blot er at bekomme, tage dem uden at tænke paa Betalingstiden.

Amtet tør antage, det ikke er ubesiet at erklære Brønse, Alstahaug, Veffen, Ranen, Næsne, Skjerstad, Saltvalen, Stegen, Hæffel, Baagen og Borge for at være de Præstegjelde, i hvilke man overhovedet sporer til nogen Velstand hos Almuen.

Slutteligen er det Pligt for Amtet underdanigst at omtale Bodø Kjøbstad, med Hensyn til hvilken man imidlertid blot troer at burde bemærke, at, ihvorvel den er heldigen situeret midt i Districtet, og har god Havn, vil den formeentligen ikke synderlig kunne fremblomstre, saavel af Mangel paa Opland, som fordi Communicationen med udenrigske Steder er i saa høi Grad besværlig. Fra Kjøbstaden skeer ingen Udfibning paa Udlandet, hvorfra ei heller indløber Befillinger; have Toldklareringer undertiden havt Sted herfra, er det for Bergenske Kjøbmænds Regning, og ei i dette Steds Fartsier.

Nordlands Amt den 31te December 1835.

underdanigst
 St a b e l l.

F o r t e g n e l s e

over de i sidstforløbne 5 Aar optagne Lønder Nyland i Nordlands Amts-District.

Fogderie.	Præstegjeld.	Lønde:Antal.	
Helgeland.	Vindalens	3	
	Brønø	1/2	
	Væggø	4 1/2	
	Alstahaug	126	
	Veffen	6 1/2	
	Kanen	211 1/2	
	Næsne	26 1/2	
	Lurø	26 1/4	
	Rødø	7	
	Saltens.	Gillefskaals	30
		Skjerstad	16 1/2
Saltdalen		1/2	
Vobø		36	
Folden		1/2	
Stegen		22	
Hammerø		7 1/2	
Lødingen		5 1/4	
Ofoten		1/2	
Vesteraalens.		Dverberg	1/2
		Ørnæs	1/2
	Bøe	1/2	
	Hasjel	1/2	
	Waagen	1/2	
	Borge	1/2	
	Bugtsnæs	1/2	
	Flakstad	1/2	
	Værø	1/2	
	Tilsammen		528 1/4

Nordlands Amt den 31te December 1835.

Stabell.

O p g a v e

af Middelpriiserne paa Fisk, Tran og Kogn i de sidste sex Aar.

Aar.	Fisk pr. stort Hundrede i Lofoden.	Fisk pr. Bog i Bergen.	Kogn pr. Lønde i Lofoden.	Kogn pr. Lønde i Bergen.	Tran pr. Lønde i Bergen.
1830	2 Spd. 1/2 s.	108 s.	2 à 3 Spd. 1/2 s.	4 Spd. 96 s.	20 Spd. 48 s.
1831	2 à 3 — s.	1 — 16 s.	4 — s.	6 — s.	18 à 21 — s.
1832	3 à 3 1/2 — s.	1 — 8 s.	5 à 6 — s.	7 — s.	18 — 60 s.
1833	2 1/2 — s.	1 — s.	3 — 40 s.	3 — s.	14 — s.
1834	3 — s.	1 — s.	2 — 72 s.	3 — s.	10 — s.
1835	1 — 72	1 — 96	2 — 72 s.	2 — 48 s.	10 — s.

Nordlands Amt den 31te December 1835.

Stabell.

F o r t e g n e l s e
 over de i Nordlands Amts-District for Liden værende Industrie-Anlæg.

Fogderie.	Præstegjeld.	Sang- brug.	Antal Arbei- dere.	Korn- møller.	Brænde- viins- Brænderie.	Antal Arbei- dere.	Malt- gjøretie.	Garve- rie.	Antal Arbei- dere.	Bøve- rier.	Stam- pemøl- le.	Antal Arbei- dere.
Helgelands.	Hindalens	3	2								
	Brønse	4		2							
	Begse.											
	Alstahoug	5	2	3 à 4 fra 1 til 3 Maaneder.	1	1	3	2		
	Beffen	16										
	Nanen	37		10							1	1
	Næsne			7								
Saltens.	Lurøe.											
	Nødøe.											
	Gillefsaal.											
	Skjerstad	15								
	Saltdalen.											
	Vodøe.											
	Folden.											
	Stegen	2	6	4								
	Hammerøe	2	2	2								
	Lødingen.											
Vesteraalens.	Ofoten.											
	Dverberg.											
	Hrnæs.											
	Høe.											
	Hassel.											
	Baagen	2								
	Borge.											
	Bugtåsnæs.											
Flakstad.												
Wærgøe.												
	Tilfammen.....	64	8	47	4	3 à 4	1	1	3	2	1	1

Nordlands Amt den 31te December 1835.

Stabell.

Nordlands Amt.

305

Finmarkens Amt.

Til Kongen!

Eftersøge Deres Majestæts naadigste Befalinger i Resolutioner af 11te October 1825 og 10de Septbr. 1827 aflægges herved underdanigst den af Amtet pligtige Beretning angaaende Amts-Districtets oeconomiske Tilstand m. v.

Idet Amtet ved Affattelsen af denne Beretning vil afhandle Næringsveiene i den Orden, hvori de ere anførte i den Deres Majestæt forelagte Oversigt ved Udgangen af Aaret 1829, tillader Amtet sig underdanigst at anmærke, at da der i adskillige Henseender finder megen Forskjel Sted mellem dette Amts 3de Fogderier, vil det, for at kunne meddele en nogenlunde nøagtig Oversigt over Amts-Districtets Tilstand, formeentlig være rigtigst under de fleste Hovedaffnit at afhandle hvert enkelt Fogderie særskilt.

Jordbruget.

Senjen og Tromsøe Fogderie.

At klimatiske Forholde lægge væsentlige Hindringer, for at Jordbruget i dette Fogderie nogenstunde kan opnaae en synderlig Høide, er almindelig erkjendt; men det maa derhos dog ansees utvivlsomt, at Jordbruget her, uden Skade for Districtets Hovednæringsvei, Fiskeriet, kan drives i en langt høiere Grad, end for Tiden er Tilfældet, og det maa ogsaa indrømmes, at der Aar for Aar gjøres Fremskridt i denne Henseende. Hindringerne for Jordbrugets Opkomst i disse Egne ere imidlertid ikke faa, og som saadanne kan — foruden Klimatet og den korte Sommer — især anføres følgende: den ringe Befolkning, der gjør det vanskelig at faae det Antal Tjenere, der behøves til et ordentligt Jordbrug; det her endnu saa hyppig herskende Fjælskab blandt Jordbrugerne, saavel som Mangelen paa Gjærdesfang, der bevirker, at selv der, hvor Udskiftning er foregaaet, kunne Naboer vanskelig frede deres Jorder for hinandens Creature; den Omstændighed, at kun en ringe Deel af Almuen er Selveiere af den Jord, de bruge. Fremdeles maa bemærkes, at en stor Deel af Almuen — især de ældre — staae fra forrige Tider i en betydelig Gjæld til Handelsmændene, og da et ordentligt Jordbrug stedse udfordrer noget Forskud, har Almuen vanskelig ved at tilveiebringe de dertil fornødne Resourcer, medens den, der

gjør Fiskerie til sin Hovednæring, kan langt lettere faae Forskud hos Handelsmændene til at udruste sig til en Fisketur, i Haab om, at en heldig Fangst vil sætte ham istand til snart at tilbagebetale Forskuddet. Men som en af Hovedaarsagerne til, at Jordbruget hidtil er gaaet saa lidt fremad, maa uden tvivl ogsaa ansees den Nordlændingen næsten medfødt Lyst til udelukkende at beskæftige sig med Søbrug.

Naar Nogle paaastaae, at Jordbruget ikke uden paa Fiskeriets Bekostning kan her drives til en synderlig høiere Grad end den nuværende, da kan denne Paaastand, efter Amtets Formening, ikke gives Medhold; thi skjøndt den største Deel af Almuen nu anvender omtrent $\frac{2}{3}$ Dele af Aaret til Fiskeriets Drift, saa vil der dog endnu for den Virksomme være adskillig Tid tilovers, der med Nytte kunne bedre anvendes paa Jordbruget, end nu skeer, og naar derhos de Lemmer af Familien, der ikke umiddelbar deeltage i Fiskeriets Drift, viste Jordbruget større Opmærksomhed, vilde allerede derved Meget kunde udrettes. Det er ogsaa i den senere Tid en temmelig omtvistet Gjenstand, om Almuen seer bedst paa sin egen Interesse ved, saaledes som hidtil har været Tilfældet, at gjøre Fiskeriet til sin Hovednæringsvei, eller om den ikke — i det mindste i nogle af Fogderiets Præstegjelde — kunde ved at gjøre Jordens Dyrkning til sin Hovednæringsvei forskaffe sig et sikkrere Udkomme. Naar man i denne Henseende anfører Nolsølvens og Bardodalens Indvaanere som Exempel, da beviser dette formeentlig ikke Andet, end at hine Trakters Indvaanere — der ikke boe i Nærheden af Søen, og som have større Hjælpesilber af deres betydelige Jordstrækninger — kunne ernære sig uden Søbrug; men, om det Samme ogsaa gjælder om de ved Søen beliggende Gaarde, kan derved ikke ansees godtgjort. Et andet og vigtigere Argument i denne Henseende turde det derimod være, at nogle af Districtets Præster have erklæret, at, om et Aars Fiskerie slaaer feil, men Aarsværten bliver god, spores aldrig den Grad af Mangel og Armod blandt Almuen, som naar Høsten slaaer aldeles feil, om endog Fiskeriet har været ret godt. Dette synes saaledes at afgive et temmeligt stærkt Beviis for, at Almuen endnu ikke tilfulde har lært at indsee, hvilket Bidrag til deres Subsistence Jordbruget afgiver.

Men uagtet det Anførte for en stor Deel gjælder om hele Fogderiet i Almindelighed, maa det dog ikke lades uanmærket, at der eksisterer en betydelig Forskjel mellem Fogderiets 2de Dele: Senjen og Tromsøe, mellem hvilke Naturen ligesom har draget en skarp Grændse; thi medens der i hele Senjen — maaskee dog med Undtagelse af det ved Havkanten beliggende Bergs Præstegjeld — kan i de fleste Aar avles modent Korn, indtræffer dette i Tromsøe District i Almindelighed saa sjældent, at man paa flere Steder har aldeles opgivet den for nogle Aar tilbage begyndte Kornavling, og derimod kun har lagt sig efter Potetesavl, samt Engedyrkning.

Uagtet Engedyrkingen maaskee rigtigst burde omhandles i Forbindelse med Fædriften, har Amtet dog troet det passende her kortelig at omtale samme. Da Jordbruget i en stor Deel af Districtet maa indskrænke sig til Græsavl, kunde det formodes, at denne vistes tilbørlig Opmærksomhed; men uagtet der — saaledes som senere vil blive nærmere omtalt — sædvanlig holdes en Mængde Kreature, almindeligviis flere end der havees tilstrækkeligt Foder til, og Græsavlingen saaledes synes at maatte være en Gjenstand af Vigtighed, saa har man dog Aarsag til at beklage, at ogsaa denne af ovenansførte Grunde har hidtil været særdeles forømt, og for Enhver, der i Nigers sydligere Egne har seet, hvilken Flid man der ordentligviis anvender paa Engedyrkingen, er det sørgeligt Syn at skue, i hvilken Grad

Engene her i Almindelighed vanrøgtes, hvilket er saameget mere beklageligt, som Jorden her paa de fleste Steder er særdeles villig til med kun liden Dyrkning at frembringe kraftigt og rigeligt Græs.

At der imidlertid ogsaa i denne Henseende spores ikke umærkelig Forandring til det Bedre, er unægteligt, og Enkelte af den conditionerede Klasse have i de senere Aaringer foregaaet Almuen med et følgeværdigt Exempel. Saaledes fortjener i Senjens District især Handelsmanden Christensen at omtales, idet han ved Græstegravning og Steengjærders Opførelse samt ordentlig Dyrkning af saavel Ager, som Engeland har særdeles betydelig forbedret sin paaboende Gaard Sandtorv. I Tromsøe District har den af Deres Kongelige Majestæt ved naadigst Resolution af 8de November 1830 givne Tilbedelse til at afhænde de under Tromsøe Præstegaard beliggende Myrstykker havt en gavnlig Indflydelse paa Engedyrkingen; thi den Flid, som disse Stykkers Eiere have anvendt paa samme ved at optage Grøfter og opføre Lørrvegjerder, samt forøvrigt at anvende Dyrkning paa Jorden, og det heldige Resultat, som disse Forsøg endog efter saa faa Aars Forløb have vist, har allerede nu virket som et gavnligt Exempel for den nærmeste Omegn, og det tør haabes, at Virkningen deraf ogsaa efterhaanden vil udbrede sig videre.

Efter de Amtet senest meddeelte Opgaver — der dog ere affattede, forinden de i Forbindelse med Følketællingen befalede Oplysninger vare indhente — kan hele Fogderiets Afsling i gode Aaringer ikke anslaaes til højere end circa 8000 Edr. Korn og 6000 Edr. Poteter. I Amtets forrige Rapport var den ansat til 9600 Edr. Korn og 6790 Edr. Poteter, og i Krafts Statistisk findes den anslaaet til 12000 Edr. Korn og 7760 Edr. Poteter. Hvilke af disse Tal, der samtlige kun ere calculerede, komme det Sande nærmest, vil Deres Majestæt imidlertid have Anledning til naadigst at erfare af de af Sognepræsterne nylig meddeelte Opgaver.

Saaavel af Korn som Poteter avles i Almindelighed fra 4 til 8 Fold; men forøvrigt finder ogsaa heri megen Forskjel Sted, idet der paa enkelte Steder, naar Aaret ikke er desmere gunstigt, kun erholdes 2 Fold, medens der paa andre veldyrkede Steder kan under gunstige Omstændigheder opnaaes indtil 12 Fold.

Al Kornsorter avles især Byg, noget Rug og i det Sydligste af Senjen lidt Havre. Med Himalaia:Byg have smaae Forsøg været anstillede, men hidtil uden synderligt Held; dog maa det bemærkes, at Høsten i de Aar, da Forsøgene anstilledes, fik i det Hele taget et misligt Udfald, saa at man endnu ikke kan antages at have tilstrækkelig Erfaring om, hvorvidt hiin Kornsort kan her trives bedre end almindeligt Byg. Da det Kongelige Selskab for Norges Vel har i afvigte Høst opsendt et nyt Quantum Himalaia:Byg, ville nye Forsøg dermed blive anstillede.

I de siden 1829 forløbne Aar har Kornavlingen her havt forskjelligt Udfald. Aarene 1830 og 1831 vare de bedste; i 1832 og 1833 leed Kornet derimod megen Skade af Frost. Aaret 1834 tegnedes sig til at blive et af de bedste Korbaar, men den Mængde Snee, der faldt førend Indhøstningen kunde foregaae, bewirkede, at der kun erhholdtes ringe moden Afgrøde. Afvigte Aar 1835 maa ansees for et middels godt Aar; vel frøs Kornet paa endeel Gaarde, men dette var dog ikke Tilfældet paa ret mange, og en lang Høst begunstigede Indhøstningen.

Hvad Udbyttet af Poteter og Hø angaaer, har ingen af de senest forløbne Aar været særdeles

heldige, hvorimod Aaret 1834, som Følge af den tidlig om Høsten faldne Sne, maa ansees som et Uaar, hvorfor ogsaa i Foraaret 1835 en Mængde Creature omkom af Fodermangel.

Avling af Lin, Hamp og Humle er fremdeles næsten ukjendt i dette Fogderie, hvorimod Hauge; dyrkningen er i jevnt Tiltagende, og drives flere Steder med Held. Især lægger man sig i den senere Tid meget efter Rodfrugter, der i Almindelighed staae godt til. Da endeel Sorter ikke i Løbet af den korte Sommer kunne naae deres fulde Størrelse, har man gjort Forsøg med om Høsten at udsaae Græs, og naar dette ikke befrugtes af indtræffende streng Kulde, har man her ofte forskjellige Slags Rodfrugter, der i Størrelse og Godhed fuldkommen kunne maale sig med dem i de sydligere Egne.

Af Bygdemagasiner gives i dette Fogderie 9, hvis Beholdning udgjør omtrent 600 Tønder.

Med Hensyn til Jordudskiftningen bemærkes, at ifølge Rapporten for 1829 var af hele Fogderiets Matrikulsfyld, som dengang udgjorde 852 Bog 1 Bpd. 2 Mk., (men nu udgjør 870 Bog 1 Mk. eller ny Skylb 1895 Skylbdaler 4 Ort 10 Skilling), i Aarene fra 1822 til 1829 udfikstet 89 Bog 21 Mk. I Aarene fra 1830 til 1835 er senere udfikstet 56 Bog. Det vil heraf naadigst erfares, at Udfikstningen har i dette District hidtil kun havt liden Fremgang; men rimeligviis vil den i Lovene af 17de August 1821 og 14de Juli 1827 indeholdte Bestemmelse om $\frac{1}{4}$ Deels Forhøielse i Landskatten af de Gaarde, som ikke ere udfikstede inden Begyndelsen af Aaret 1838, bevirke, at Udfikstningen vil i de endnu tilbagestaaende 2de Aar fremmes med ulige større Virksomhed, og Amtet har til den Ende udfærdiget Befjendtgjørelser, hvori Vedkommende ere gjorte opmærksomme paa Vigtigheden af at Udfikstningen snart foregaaer.

Da Molselven og Bardodalen have tiltrukket sig offentlig Opmærksomhed, og ere omtalte i flere i Trykken udgivne Skrifter, troer Amtet her kortelig at burde anmærke, at i Molselven udgjør nu Antallet af Opsidderne 74, hvoraf 50 have skylblagte Brug og 24 Nydningspladse, og i Barde er Antallet 63, hvoraf 48 skylblagte Brug og 15 Nydningspladse. Nogen betydelig Forøgelse i dette Antal vil nu ikke lettelig kunne finde Sted, da det formeentlig maa ansees rigtigere, at enhver Opsidder erholder saa megen Jord, at han af samme kan finde sit ordentlige Udkomme, end ved megen Udparcellering at hidkalde flere Nybyggere, som da vanskelig ville kunne ernære sig. Beboerne af disse 2de Dalstrækninger ere alle Indvandrede fra de sydligere Egne (Sørkændinger) eller Uffom af de første Nyddere. De befatte sig, paa saa Undtagelser nær, aldeles ikke med Søbrug, men leve udelukkende af Ugerbrug, Fædrift og Skovbrug. Hvad Ugerbruget angaaer, har imidlertid de senere Aars Erfaringer viist dem det Mislige i her at stole paa denne Næringsdrift, og da der fra det Offentliges Side er gjort nødvendige Indskrænkninger med Hensyn til Skovdriften — hvorom nedenfor vil blive nærmere talt — have de i den senere Tid hovedsagelig lagt sig efter Fædriften, hvilket ogsaa formenes at være den for dem hensigtsmæssigste Næringsvei, da de dermed sjeldnere ere udsatte for Misvæxtaar, og stedse kunne gjøre Regning paa fordeelagtigen at affætte deres Fedevarer, der her staae i en temmelig høi Priis, saa at de ved disses Omsætning kunne lettere forskaffe sig det Fornødne til Brødføde end ved det her stedse usikre Ugerbrug.

Vest-Finmarkens Fogderie.

Ovenanførte Hindringer for Jordbrugets Opkomst i Senjen og Tromsøe Fogderie ere i Vest-Fin-

markens Fogderie tilstede i en forsøgt Grad, og Kornavl har der kun været forsøgt i Alten: Talvigs Præstegjeld, der paa Grund af sin Beliggenhed i temmelig Afstand fra Havet er mindst udsat for den skarpe Søluft. Skjøndt Agerbrug i det egentlige Alten skal være paabegyndt for omtrent 120 Aar tilbage, har det dog ikke gjort megen Fremgang, og i de senere Aar har Frostene alt mere og mere beskaadiget Kornet, saa at Flere begynde at tabe Modet til videre Forsøg i denne Henseende. Om Skovenes Forringelse eller forandrede klimatiske Forholde er Aarsag til, at Kornet nu jevnligere bortfryser end forhen, tør Amtet ikke yttre nogen bestemt Formening.

Medens Kornavlingen forhen kun har været drevet i det egentlige Alten, er den derimod i de senere Aar begyndt i en anden Deel af Præstegjeldet, nemlig Talvig, hvor der nu udsaaes omtrent 8 Edr. Byg aarlig. Om Udbyttet heraf har Amtet ingen Opgave modtaget, men det er ikke usandsynligt, at Talvigs Beliggenhed er Kornavlingen gunstigere end Altens. Hele Præstegjeldets Udsæd er opgivet til omtrent 30 Edr. Byg og Vølningen til 120 à 150 Edr.

Potetesavlen er i dette Præstegjeld i betydelig Tiltagende, i Særdeleshed i Talvig, hvor der i Aaret 1823 kun avledes 8 à 10 Edr., medens der i de senere Aar avles circa 400 Edr.

Ogsaa i andre Dele af Præstegjeldet, nemlig i Langfjorden og Leerbotten, hvor Potetesavlen skal have været aldeles ubekjendt før 1823, avles nu omtrent 60 Edr. aarlig. Om hele Præstegjeldets Potetesavl har Amtet ikke modtaget nsiagtige Opgaver, men den troes omtrent at kunne anslaaes til 7 à 800 Edr. Amtet troer her ikke at burde lade uanmærket, at i Aaret 1833 blev en Fin af Alten: Talvigs Sogn, ved Navn Johannes Andersen Storvig, af det Kongelige Selskab for Norges Vel tildeelt en Præmie — bestaaende af en Sølvpokal af 25 Speciedalers Værdie — for hans uvisste Flid ved Potetesavling.

Alten: Talvigs Sogn har ogsaa et Bygdemagasin — det eneste i Fogderiet —, og dets Beholdning udgjør omtrent 60 Edr. Byg.

Udenfor det omhandlede Præstegjeld er der hidtil kun avlet endeel Potetes i Hammerfest Præstegjeld, hvor der i Aarene 1830, 1831 og 1832 udsattes 3 Edr., der gave en Vøling af 15 Edr., og i 1833 2 Edr., der gave 10 Edr., samt i 1834 1½ E., hvorefter avledes 6 Edr. I Loppens Præstegjeld have nogle conditionerede Familier anstillet Forsøg med Potetesavl, men som dog ikke har ledet til et saadant Resultat, at man har villet gjentage Forsøget.

Naar forøvrigt de ved Potetesavlingen anstillede Forsøg ikke overalt have været heldige, maa det bemærkes, at dette ikke stedse kan tilskrives Jordbunden eller Klimatet, men ligesaa ofte hidrører fra den Omstændighed, at der ikke haves gode Opbevaringssteder for Vølningen, og at man saaledes heller ikke har Visshed om, at de Poteter, der udsættes, ere tjenlige til Udsæd.

Uf simplere Haugefager trives de fleste her i Fogderiet, og næsten enhver conditioneret Familie lægger sig efter Haugevæsenet, som derimod blandt Almuen endnu er saagodt som ubekjendt, naar undtages at nogle Familier i det Indre af Norsangerfjorden avle endeel Ræper eller Røer.

Ligesom i den nordlige Deel af Senjen og Tromsøe Fogderie, er saaledes Græsavl det Slags Jordbrug, hvorpaa Vest-Finmarkens Indvaanere især burde lægge Vind, men som dog forsummes altfor meget. Som Aarsager hertil kan, foruden dem, der ere fælleds for Nordlands og Finmarkens Amter

i Almindelighed, endvidere anføres den høist uforfvarlige Maade, hvorpaa den i sin Tid ansatte Landmaaler i Finmarken udførte sit Hverv, idet de Stykker, der kaldes udmaalte, ligge saa aldeles mellem hinanden — ofte uden Bestemmelse af Grændser, men kun saaledes at der gaves Maalebrev paa en aliquot Deel af en eller flere Slaatter o. s. v. —, saa at næsten Ingen kan frede sit Stykke. At afhjælpe dette Uvæsen vil nu have sine store Vanskeligheder, men da Deres Kongelige Majestæt ved naadigst Resolution af 22de September 1835 har tilladt, at en Sum af 500 Spd. af Brændeviins-Ufgifts-Kassens Indrægter maa aarlig anvendes blandt Andet til Udsiftningens Fremme, saa tør det haabes, at derved Noget vil kunne udrettes i den omhandlede Henseende.

En anden Hindring, for at Jorden ikke benyttes paa rette Maade, ligger tildeels ogsaa i den paa mange Steder herskende Mangel paa tilstrækkeligt Brænde. Finnerne, der af Naturen have megen Tilbøjelighed til at flakke om, ville nemlig ikke gjøre sig megen Umage med at samle Brænde langt borte, hvorfor de, naar Brænde begynder at mangle i Nærheden af deres Boplads, forlade denne og søge et andet Opholdssted; og at de saaledes ikke anvende megen Flid paa at oprykke ordentligt Engeland, er da en Selvfølge. Skjøndt dette er en for Virkefoven ødelæggende Fremgangsmaade, som ikke burde tilstedes, er det dog, paa Grund af Districtets locale Beskaffenhed, næsten umuligt for Øvrigheden at forhindre samme. Saadanne af Finnerne forladte Pladse blive senere jevnlig benyttede som Slaatter for de nærmest boende Nordmænd, som foretrække derfra at hjembringe deres Hø, fremfor at anvende Arbeide og Dyrkning paa den deres Boplads nærmest omliggende Jord.

Øst-Finmarkens Fogderie.

I dette Fogderie staaer Jordbruget paa et endnu lavere Trin, idet her aldeles ingen Kornavling finder Sted, og formodentlig heller ikke med Nytte kan finde Sted. Med Himalaia-Byg har ogsaa her været anstillet forgjæves Forsøg.

Potetesavlingen har i flere Aar været forsøgt og ikke uden Held. Sognepræsten til Vadsøe, Holst, fortjener her at omtales for den Iver, hvormed han har søgt at fremme denne nyttige Værtes Udbredelse, men skjøndt flere Aars Erfaring nu har viist, at Klimatet eller Jordbunden ikke lægger væsentlige Hindringer i Veien for Avling af Potetes, er dens Dyrkning dog endnu ikke forsøgt af Almuen, hvilket vel hovedsagelig maa tilskrives Almuens Uverson for alt Nyt, men ogsaa Vanskeligheden i at kunne bevare Sæden Vinteren over. Man hør imidlertid endnu nære Haabet om, at Potetesavlen vil her gaae fremad; og at benytte en Deel af de ved Deres Majestæts formeldte Resolution af 22de September 1835 naadigst bevilgede 500 Spd. aarlig til dette Niemeds Opnaaelse, antages at være en hensigtsmæssig Anvendelse.

Haugebruget i Øst-Finmarken er ligeledes endnu i sin Barndom; men de af Sognepræsterne Stockfleth og Holst dermed anstillede Forsøg have dog viist, at heller ikke dette er saa utafnemmeligt, som man i Almindelighed har troet, og Amtet drager ikke i Tvivl, at naar det først lykkes at vække Sandfærdigheden derfor, vilde den derpaa anvendte Flid ikke være spildt.

Hvad Græsavlen angaaer, da gjøres der i dette Fogderie næsten Intet for samme, idet man indskrænker sig til at samle det Hø, som kan slaas nogenlunde i Nærheden, og det Manglende suppleres

ved Surrogater, hvoriblandt Keenmosen især bør nævnes. Da denne imidlertid nu er i mærkeligt Af- tagende, kan det formodes at Indvaanerne ville blive nødsagede til for Fremtiden at vise Engedyrkingen nogen mere Opmærksomhed, hvilket maa ansees saa meget mere ønskeligt, som Naturen her aldeles ikke er fattig paa rigeligt og kraftigt Græs; hvorimod den Omstændighed, at Kreaturene nu hele Sommeren igjennem gaae omkring overalt og deels afgnave deels nedtræde Græsset, gjør, at der vanskelig kan samles noget til Vinterforraad. At formaae Almuen til at opføre Indhegninger af Løv, vilde være en saare ønskelig Sag, og forhaabentlig kan ogsaa ved hiint Bidrag af Brændeviins-Udgifts-Ras- sen virkes noget hertil.

Som et Exempel paa, hvorliden Sands Øst-Finmarkens Almue endnu har for Alt, hvad der hører til Jordbruget, troer Amtet det ikke upassende at anmærke, at en forøvrigt i sit Fag som Fisser ind- sigtsfuld Mand i Natur, der har beboet denne Plads i omtrent 40 Aar, har med Overlæg anbragt sit Fæhuus saaledes, at en i Nærheden løbende Bæk kan hvert Foraar og Høst stille ham af med Gjødseldyngen.

Fædriften.

Senjen og Tromsøe Fogderie.

Næst Fiskeriet maa Fædriften uden tvivl ansees som dette Fogderies vigtigste Næringsvei, og den kunde være af ulige større Vigtighed, naar der visttes samme større Opmærksomhed, end nu er Tilfældet. Amtet tillader sig i denne Henseende at henvise til det om Jordbruget Anførte. Skjøndt Almuen her i Almindelighed kun lægger liden Vind baade paa Græsavlning og paa Høindsamling, saa sættes der dog paa et betydeligt Antal Kreature, i Haab om, at disse kunne fødes tildeels ved Hjælp af det ind- samlede Foder, men især ved Surrogater af Fisk, Tang og Lare (et Slags Søgræs), og det er i disse Egne ingen Sjældenhed, at Høladen er aldeles tom ved Nytaarstider, uagtet det ofte hænder, at Kreaturene først ved St. Hansdag kunne paa Marken finde deres Føde. Det er imidlertid en blandt Almuen almindelig Mening, at naar Kreaturene, der om Sommeren og Høsten finde rigelig Næring paa de herbærende fede Græsgange, fodres vel indtil Juul, kunne de siden hjælpe sig med høist tarve- ligt Foder, indtil de om Foraaret atter kunne selv søge sin Næring. Men da dette ofte indtræffer temmelig sildt, er det heller ingen Sjældenhed, at der om Foraaret — især naar stormende Veir hindrer at skaffe de nødvendige Surrogater af Søn — mistes en Mængde Kreature, af Fodermangel.

Medens det i Rigets sydligere Egne almindelig antages, at saa velsødte Kreature yde større Gavn end flere, der fodres slet, vil man her ikke erkjende denne Sætnings Rigtighed, hvorimod endog saa ind- sigtsfulde Mænd paastaar, at det vilde medføre et sandt Tab i Huusholdningerne, hvis man her ind- skrænkede Antallet af Kreature til det, som kan tilstrækkelig fødes hele Vinteren igjennem. Om dette har sin Rigtighed, tør Amtet ikke indlade sig paa at bedømme, men saameget er i al Fald vist, at Krea- turene her, som Følge af de kraftige Græsgange, tage sig om Sommeren op i paafaldende kort Tid, og Almuen troer i den store Nytte, som Kreaturene da yde, at finde fuldkommen Erstatning for det mindre Udbytte, de forskaffe i Slutningen af Vinteren og om Foraaret.

Antallet af Kreature i dette Fogderie ved Udgangen af Aaret 1834 er opgivet saaledes:

L i n g l a g e.	Heste.	Storfaa.	Smaa- faa.	Sviin.	Reensdyr.
Skjervee	100	1500	3800	30	;
Carlsøe	150	1379	5588	171	;
Lynghens	155	900	2500	40	;
Tromsøe og Hillesøe	500	3000	15000	150	;
Gisfunds	240	1600	4600	50	;
Dyrøe	150	1500	4150	70	;
Ustafjords	400	3000	6500	150	;
Fuskebaags	322	1022	2799	199	;
Dværfjords	150	520	1500	70	;
Sands	199	524	3199	165	;
Torsfens	19	300	600	14	;
Reensdyr i hele Fogderiet omtrent	2400
Summa	2385	15245	50236	1109	2400

Forfaavidt dette Antal er noget større, end det, der blev opgivet i Amtets forrige Rapport, troer Amtet at burde anmærke, at dette ikke saameget antages at hidrøre fra nogen betydelig Forøgelse i Kreaturholdet, som i Uovereensstemmelse mellem de erholdte Opgaver. Hvilke af de opgivne Tal kunne ansees meest paalidelige, vil Deres Majestæt imidlertid naadigst kunne erfare af de i Forbindelse med Folketællingen indhentedes Oplysninger.

Af Heste har man i Senjen en Tid lang haft en særdeles god Race, der af Foged Holmboe blev indført fra Østerdalen, men den slette Nøgt, Hestene i Almindelighed faae om Vinteren, og den liden Omhue, der anvendes for Folerne, har bevirket, at Racen nu er meget udartet. I Bardobalen anvendes imidlertid mere Omhue for Hestene, og Racen vil maaskee der længst vedligeholde sig.

Med Hensyn til Køerne, der ere af en liden Race, men som, naar de fodres ordentlig, give forholdsmaessig megen Melk, troer Amtet, som en naturhistorisk Mærkelighed, at burde anføre, at næsten alle Køer og Oxer ere kullede (uden Horn), saa at en Ko med Horn hører til Sjeldenheder. Hvorvidt dette er en Folge af Klimatet og den Føde, Kreaturene her maa lade sig nøie med om Vinteren, eller om det kun er ved et Tilfælde, at den herværende Race har denne Besskaffenhed, har Amtet ikke kunnet erholde nøiagtig Underretning om.

Hvad Faarene angaaer, finder Amtet ikke Anledning til at gjøre nogen særlig Bemærkning, da de ordentligviis ere af den sædvanlige Norske Race, dog paa enkelte Steder Blanding af Engelsk eller Spansk, og udmærke sig hverken ved Størrelse eller megen Uld, hvorimod de have et velsmagende Kjød, og ere om Høsten overordentlig fede.

At der af Sviin holdes et saalidet Antal, hidrører vel for en Deel derfra, at Finnerne have Modbydelighed for Fleesk, men Hovedaarsagen tør maaskee være den, at det Affald i Huusholdningerne,

hvormed man i andre Egne for en stor Deel føder Svinene, behøves her som et nødvendigt Surrogat for Kofoderet, hvorfor det for Almuesmanden ikke kan svare Regning at holde Sviin.

Skjøndt Fædriften, ifølge det Anførte, ikke er ubetydelig i dette Fogderie, afgiver den dog ikke det Fornødne til hele Districtets Forsyning med Kjød og Fedevarer, og Fjeldfinnerne affætte derfor her en betydelig Mængde Reenkjød, ligesom der fra Svensk Lapmark hidbringes anseelige Quantiteter Smør, som dog især forbruges i Tromsøe Bye.

Vest-Finmarkens Fogderie.

Antallet paa Creature i dette Fogderie ved Udgangen af Aaret 1834 er opgivet saaledes:

Heste.	Stort Dvæg.	Smaa-fæ.	Sviin.	Reensdyr.
128	2086	5490	150	50000

Hvorhos maa anmærkes, at i Karasjok Sogn holdes endeel Kjøre-Dyr.

Naar denne Opgave sammenholdes med den i Rapporten for 1829 meddeelte, vil naadigst erfares, at Antallet paa Dvæg da var ansat høiere, nemlig til 2500 Stkr. stort Dvæg og 8500 Stkr. Smaa-fæ. Da Amtet imidlertid ikke kjender Resultatet af de i Forbindelse med Folketællingen indhentedes Oplysninger angaaende Kreaturholdet, kan det ikke yttre nogen Formening om, hvilken af hine Opgaver kan ansees for den meest paalidelige.

Hvad der i det Foregaaende er yttret angaaende Fædriften i Senjen og Tromsøe Fogderie, gjælder i det Væsentlige ogsaa om Vest-Finmarkens Fogderie, og Amtet troer derfor under dette Afsnit at kunne indskrænke sig til kortelig at omtale Reensdyrene, af hvilke det største Antal tilhører Vest-Finmarkens Fjeldfinner. Antallet af Rener er imidlertid saare vanskeligt at opgive, deels fordi de meest formuende Fjeldfinner ikke selv vide, hvormange Rener de eie, og deels fordi Finnerne af en Slags Overtroe eller Frygt troe at burde holde Antallet skjult. Det ovenansførte Antal af 50000 Stkr. — der er det samme som blev opgivet i Rapporten for 1829 — er derfor blot grundet paa et løst Overflag; men da det almindelig antages, at Renerne have i de senere Aar betydelig tiltaget i Mængde, troes Tallet ikke for høit ansat.

Da Reensdyrene ikke blot yde Alt, hvad Fjeldfinnerne behøve til sin Underholdning, men ogsaa afgive et vigtigt Bidrag til de øvrige Indvaaneres Næring og Beflødning, ere Reensdyrene i denne Henseende en væsentlig Fordeel for Districtet; men paa den anden Side kan det ikke nægtes, at Renernes aarlige Vandringer*) fra Fjeldet ned til Søkanter og tilbage lægge store Hindringer i Veien for Jordbrugets Opkomst. Foruden den Skade, Renerne foraarsage ved deels at nedtræde og deels at affpise Græsset, skal det ogsaa være Tilfældet, at Dvæget aldeles ikke vil græsse paa den Strækning, hvorover en Reenhjord kort forud har passeret. Klagerne over gjensidige Fornærmelser mellem de

*) Naar der i Krafts Statistisk (Sidste Bind pag. 482) yttres, at Lapperne skulle efter Tractater og Vedtægter holde sig paa Fjeldryggen, da er dette en Feiltagelse; thi den Tractaten af 1751 tilføiede Sociabil indeholder i § 10 den udtrykkelige Bestemmelse, at Lapperne maae efter gammel Sædvane om Høst og Vaar flytte over Grændsen ind i det andet Rige, og der betjene sig af Land og Strand.

Fastboende (Bomændene) paa den ene Side og Fjeldfinnerne paa den anden have stedse været hyppige, men ere i den senere Tid tiltagne Aar for Aar. Aarsagerne hertil maae deels søges i Kenernes voxende Antal, deels i den hos Bomændene efterhaanden vaagnende Lyft til bedre at benytte og frede deres Jorder, men især i den Omstændighed, at Finnerne ere blevene overtydede om, at Keenhjorderne, naar de om Sommeren overlades til sig selv uden Bevogtelse eller Tvang, trives og formeres bedre, end naar de stedse holdes under Bevogtning, hvorfor Finnerne nu om Foraaret lade Hjorden selv søge ned til Søkanen, hvorimod Eierne først nogen Tid efter indfinde sig for at samle Kenerne. Efter gjældende Bestemmelser ere Finnerne vel pligtige til at oprette den Skade, deres Kener forarsage, men da Eierne sjelden antræffes ved Hjorden paa den Tid, Skaden skeer, har Bomanden vanskeligt ved at faae nogen Erstatning, og om han end faaer Eieren opspurgt, paaskyder denne sædvanlig, at det ikke er hans, men andre Finneres Kener, der have forarsaget Skaden. Dersom Bomanden tager sig selv tilrette ved at nedskyde nogle Kener — thi at fange dem levende forstaaer kun Finnerne —, da undlader Eieren ikke snart at melde sig og klage over Forurettelse, og Bomanden udsætter sig derhos for en søelig Hevn. Ikke sjældent er det ved saadanne Leiligheder kommet til voldsomme Optrin. At hindre dette Uvæsen maa saaledes være en ikke uvigtig Gjenstand for det Offentliges Opmærksomhed, og Amtet har derfor anmodet Vest-Finmarkens Fogderie om paa indeværende Aars Fjeldthinge at indskjærpe de Norske Fjeldfinner deres Pligter med Hensyn til Kenernes Overflytning. Den Skade, Kenerne her forarsage, hidrører imidlertid ikke blot fra de Norske Fjeldfinneres Kener, men ogsaa fra de hidsgende Svenske og Russiske Finneres. Denne Gjenstand har derfor ogsaa været omhandlet mellem de Commissaires, der fra Norsk og Russisk Side have været befalede til i Fælledskab at tage under Overveielse, hvorvidt det maatte være hensigtsmæssigt at bibeholde alle de Bestemmelser, der indeholdes i Grændse-tractaten af 1751, eller deri at gjøre Forandringer, og det kan saaledes formeentlig haabes, at der med Hensyn til de Russiske Fjeldfinneres Overflytning snart vil erholdes nærmere Bestemmelser; og da det ansees nødvendigt, at der ogsaa for de Svenske Finneres Vedkommende afgives lignende Bestemmelser, har Amtet derom gjort Foresøgelse til det Kongelige Finants-Departement, ligesom Amtet ogsaa har anmodet Norbottens Landcancellie om ved Bekjendtgjørelse i Lehnet at indskjærpe de der hjemmehørende Finner deres Pligter under Overflytningen til Norge.

Øst-Finmarkens Fogderie.

Kreaturholdet i dette Fogderie er opgivet saaledes:

Heste.	Hornqvæg.	Faar.	Keensdyr.
8	750 à 800	3000 à 4000	40000

Denne Opgave — der paa det Nærmeste er overeensstemmende med den i Rapporten for 1829 meddeelte — er imidlertid affattet, forinden Folketællingen afholdtes, og er saaledes blot omtrentlig calculeret.

Af Heste gaves der for faa Aar tilbage aldeles ingen i dette Fogderie, og de, som nu holdes, tilhøre endeel conditionerede Familier, da Allmuens Jordbrug endnu er for ubetydeligt til, at dertil udføres Heste. I nogle Trakter betjener man sig af Kjøre-Dyr. Hvad Antallet af Keensdyr angaaer, da

er dette ansat som Medium af de modtagne Opgaver, der varierer mellem 30,000 og 50,000. At det anførte Antal ikke kan ansees for høit ansat, synes imidlertid rimeligt, naar tages Hensyn til, at alene en enkelt Mand skal eie circa 10,000 Kener og en anden 6 a 7000. Men skjøndt Antallet paa Kener i Ost-Finmarkens Fogderie saaledes ikke staaer betydeligt tilbage for det, der høves i Vest-Finmarken, saa yder Reenavlingen i hiint Fogderie ikke paa meget nær den Nytte hverken for Eierens selv eller for Districtets øvrige Indvaanere, som i dette. Thi medens Reenhjordene ere i Vest-Finmarken fordeelte mellem mange Eiere, hvorved flere Familier have deres Underholdning, tilhøre de i Ost-Finmarken uslige færre Eiere, som tildeels have et større Antal, end de kunne vogte og gjøre sig tilbørlig Nytte af, i det den velstaaende Fin sætter sin Vre i blot at kunne forøge sin Reenhjord saameget som muligt. Dette er imidlertid en feilagtig Speculation, da han derved ikke i lige Grad forøger sin Formue, men, formedelst Mangel paa den fornødne Folkehjælp til at vogte Kenerne og beskytte dem mod Rovdyr, maa finde sig i, at et uforholdsmæssigt stort Antal aarlig gaaer aldeles tabt.

Medens Vest-Finmarkens Fjeldsinner ofte ansee det som en fordeelagtig Erhvervskilde at forrette Skyds og besørge Varers Transport, kunne Ost-Finmarkens Fjeldsinner, paa Grund af Mangel paa de fornødne Folk, ikke lettelig indlade sig herpaa, og de Skydstourer, som de efter Tilfælde maae forrette, ansees som en stor Byrde. Ogsaa maa det anmærkes, at der i hele Strækninger af Ost-Finmarken er aldeles Mangel paa Reenmoos, hvilket saaledes forøger Vanskeligheden ved der at foretage Reiser og Varetransport med Kener.

S k o v v æ f e n e t.

Med Hensyn til denne Gjenstand troer Amtet at kunne omhandle alle 3 Fogderier underet, da der i det Væsentlige gjælder det samme om dem alle.

Da Districtet i det Hele taget kun er sparsomt forsynet med Skove, og disse i de sidste Decennier ere saa haardt medtagne, at det maatte befrygtes, at deraf vilde i en ikke fjern Fremtid opstaae et særdeles føleligt Savn, blev i Amtets forrige Rapport blandt Andet foreslaaet, at der over de Staten tilhørende Almindingsskove maatte afholdes Befarings- og Skjønnsforretninger til Bestemmelse af, hvilke Qvanta Lømmer der uden Skade for Skovene kunde aarlig hugges, og paa hvilke Steder m. v. Da det Kongelige Finants-Departement bifaldt dette Forslag, er i de senere Aar Tid efter anden saadaanne Forretninger blevne afholdte over samtlige de Staten tilhørende Fureskove her i Amtet. Som de vigtigste af disse maae Skovene i Molselven og Bardo ansees, og ved de over disse i Aarene 1832 og 1834 afholdte Forretninger skjønnedes, at følgende Hugst kunde foretages:

A. I Molselvens Almindingsskov:

1. Aarlig Hugst 85 Tylter Bygningstømmer og 61 Tylter Saugtømmer.
2. Hugst eengang for alle i den nogle Opsidderes Pladse tilliggende Skov 66 Tylter Træer og 63 Tylter Saugtømmer.
3. Af Redfaldstræer 65 Tylter.

B. I Bardo og Sallangens Alminding:

1. Aarlig Hugst 32 Tylter Bygningstømmer og 24 Tylter Saugtømmer.

2. Gengang for alle 10 Lyster Træer til Saugtømmer.

Amtet, der nu paa det Nærmeste har samlet de Materialier og Oplysninger, der vedkomme Districtets Skovvæsen, vil med det Første indgaae til det Kongelige Finants-Departement med nærmere Forflag om, hvad der fra det Offentliges Side kan være videre at foranstalte med Hensyn til Skovens fremtidige Conservation. Men uagtet saadanne Foranstaltninger vistnok ville meget bidrage til for Fremtiden at frede Skovene, er der dog neppe Haab om, at disse nogensinde ville gjenvinde deres forrige Betydning; thi Erfaring har viist, at selv der, hvor kun sparsom Hugst har fundet Sted, fremvokser nu — idetmindste i nogle Trakter — saalidet Ungskov, at det næsten kan befrygtes, at hele Skovstrækninger ville med Tiden af sig selv uddøe. Om forandrede klimatiske Forholde tildeels er Ursagen hertil, eller om dette alene hidrører derfra, at Skovene ved endeel Træers Borthuggen tabe det fornødne Ly mod Vinden, vover Amtet ikke at yttre nogen bestemt Formening.

Da der i de senere Aar er med megen Sparsomhed bevilget Udviisning af Tømmer i Almindingsklovne, har dette bevirket, at der nu anskaffes alt mere og mere Træmaterialier fra de sydligere Egne, især fra Nordre-Thronhjems Amt.

Hvad Birkeskoven angaaer, da er ogsaa denne i betydelig Aftagende, og især er den nærmest Gaardene liggende Skov næsten aldeles tilintetgjort, i det Almuen, for at spare nogen Umage ved at hente Brændet lidt længere Wei, ufsaansomt fælder ethvert Træ, der staaer nærmest, uden at gjøre Forskjel mellem unge og voksne Træer. Efterhaanden som Almuesmænd blive Selveiere af de paaboende Gaarde, vil forhaabentlig egen Interesse lære dem en anden Fremgangsmaade, men blandt Leilændingene paa Proprietairgodset — der udgjør omtrent $\frac{1}{3}$ Deel af hele Fogderiets Matriculskyld — vil dette Uvæsen ikke lettelig kunne forhindres. Ogsaa Creaturene gjøre ikke ringe Skade paa den unge Birkeskov; thi da de, som ovenbemærket, erholde knapt Foder en stor Deel af Vinteren, og derfor selv maae søge meget af deres Næring ude, afsnave de Skuddene paa Træerne, og hindre saaledes disses Væxt.

For at Birkeskoven i Laloig i Vest-Finmarken ikke skal tilintetgjøres ved ødelæggende Hugst, har Amtet, i Medhold af den samme ved Kongelig Resolution af 27de Mai 1775 givne Bemyndigelse, i forrige Aar fastsat visse Regler for den fremtidige Hugst, og lignende Bestemmelser ville ogsaa med det Første blive givne angaaende Birkeskoven i Nipperfjorden i Hammerfest Sogn.

Løv, der er tjenlig til Brændsel, findes paa ikke faa Steder i Districtet, og benyttes ogsaa i de Trakter, hvor Skovmangelen er størst, men skjøndt det, til Skovens Besparelse var ønskeligt, at Brugen af Løv blev hyppigere, viser dog Erfaring, at Almuen aldrig indlader sig derpaa, førend total Brændemangel nøder den dertil.

Af Sauge gives i Senjen og Tromsøe Fogderie 14, der tilsammen ere ansatte til en aarlig Skjorsel af 358 Lyster Tømmer.

I Vest-Finmarkens Fogderie gives kun 1 Sauge, nemlig i Lverelven i Alten, hvilken er opført for faa Aar siden tildeels ved offentlig Understøttelse, i det Vedkommende erholdt Tilladelse til at benytte endeel Materialier af den Staten tilhørende gamle og ubrugbare Sauge i Porselven. Hiin Sauge, der er ansat til en aarlig Skjorsel af 35 Lyster Tømmer, ansees af særdeles Nytte for Districtet, og da den giver Anledning til Træmaterialiernes bedre Benyttelse end forhen, troes det ikke, at Saugens

Opførelse vil have nogen skadelig Indflydelse paa Skoven, men heller bidrage til dennes sparsommere Anvendelse. I Forbindelse med Saugen er tillige opført en Meelmølle og en Stampemølle, hvilke Indretninger ligeledes maae ansees særdeles gavnlige for Omegnens Indvaanere. Til disse Indretningers Istandbringelse har Eieren — der er en fra Hedemarken hidflyttet Mand — erholdt et rentefrit Laan af 200 Spd. af Brændeviins-Ufgifts-Kassen.

I det Indre af Porsangerfjorden findes endnu nogen god Skov; men da det var at befrygte, at den snart vilde aldeles tilintetgjøres formedelt den søfle Maade, hvorpaa Træmaterialierne benyttedes, idet de sædte Træer ikke bleve gennemfkaarne, men kun fløvede, hvorved der af de sværeste Træer ikke erholdtes mere end 2 Bord, er for Brændeviins-Ufgifts-Kassens Regning anskaffet 2de Haandsaugblade til Brug for Stedes Beboere.

I Øst-Finnmarken gives ingen Saug. Det har i flere Aar været paatænkt at faae en saadan istandbragt ved Forskud af Brændeviins-Ufgifts-Kassen, og Maskineriet dertil er allerede anskaffet; men da der i Eggen kun fandtes een Mand, der ansaaes skikket til Saugmester, og denne forandrede sin Plan og forlod Stedet, er det hidtil ikke kommet videre med Anlægget. I hele Fogderiet findes, saavidt vides, kun 2 Haandsaugblade, og Almuen anvender derfor ordentligviis den ovenansførte Kløvning af Lømmerstokke.

B e r g v æ r k s d r i f t.

I Amts-Districtet finder Bergværksdrift kun Sted i Raafjorden i Uten-Lalvigs Præstegjeld, hvor Engell Vice-Consul Crowe i Aaret 1826 begyndte Anlægget af et Kobberværk, der senere er overdraget til et Interessentskab i England. Ved Værkets Optagelse havde Raafjorden i $\frac{1}{2}$ Miils Omfreds ikke flere Beboere end een Finnefamilie, der boede i en af de sædvanlige Finnegammer. Senere er Folke-mængden Aar for Aar tiltaget, saa at den ved Udgangen af Aaret 1834 udgjorde over 500 Mennesker, der deels ere i Værkets Tjeneste og deels høre til Arbeidernes Familie. Af dette Antal er 240 til 250 Norske (især fra Foldalen og Nøraas), 32 Svenske, 220 Finlændere (Nøener), 17 Engellmænd, 2 Russer og 3 Lydskere. Foruden de Vaaningshuse, der benyttes af Værkets Bestyrelse, samt Værkstederne, Smedjer, Pakhuse, Maskinhuse m. v., ere endvidere til Brug for Arbejderne opført 72 Bygninger, uberegnet Boder eller Udhuse. I afvigte Aar er et Møllebrug opført ved Værket. Som tilhørende deels Værket og deels Arbejderne holdes 7 Heste, omtrent 50 Storfæ og 80 Smaafæ, hvortil imidlertid alt det fornødne Foder ikke kan indsamles i Nærheden, men en Deel maa kjøbes af Andre i Sognet.

Ved Værket er oprettet en Skole for Arbeidernes Børn, og ved Resolution af 23de December f. A. har Deres Majestæt naadigst tilladt, at der sammesteds maa opføres et Capel, og at der som Bidrag til samme maae af Oplysningsvæsenets-Understøttelsesfond udredes 400 Spd., mod Refusion i sin Tid af det Nordlandske Kirke- og Skolefond.

Ved Kongelige Resolutioner af 28de Februar og 23de October 1829 er Værket tilfået Liende-frihed i 10 Aar, beregnet fra første Smeltning; men de betydelige Omkostninger, som have været forbundne med Anskaffelsen af Steentul fra England, have hidtil afholdt Værkets Eiere fra at foretage

Smeltning ved Værket selv, hvorimod Malmen i smeltetørdig Tilstand er blevet udført til England, og da der ikke svares Tiende af Kobbermalm, har Værket saaledes endnu ikke gjort Brug af den tilstaaede Tiendefrihed. I den senere Tid har man imidlertid bestemt sig til at begynde Smeltning ved Værket, til hvilken Ende en Smeltehytte i forrige Aar var under Arbeide, men, saavidt vides, har Smeltningen i samme endnu ikke taget sin Begyndelse.

Ifølge Rapporten for 1829 var Qvantiteten af den i Aarene 1827 — 1829 udfærdigede Malm opgivet saaledes:

1827	32	Engelske Tons,
1828	296	— —
1829	542	— —

Tilsammen . . . 870 Tons, eller, naar en Ton ansættes til omtrent 2000 Pd. norsk, 1,740,000 Pd.

Udfærdigingen af Malm i Aarene fra 1830 til 1834 har derimod efter de modtagne Opgaver været følgende:

1830	1,660,000 Pd.	til 7½ pCt.
1831	1,800,000	— ; 8 —
1832	1,220,000	— ; 9 —
1833	1,500,000	— ; 10 —
1834	1,760,000	— ; 9 —

Tilsammen . . . 7,940,000 Pund.

Det vil heraf erfares, at Værkets Virksomhed er betydelig udvidet i de senere Aar. Hvorvidt Driften hidtil har svaret eller i Fremtiden vil svare Regning for Eierne, kan Amtet vanskeligt fælde nogen Dom over; men naar der tages Hensyn til de særdeles betydelige Omkostninger, der ere anvendte paa at sætte Værket i dets nærværende Stand, er det sandsynligt, at der, endog under heldige Omstændigheder, vil hengaae en Række af Aar, inden Værket vil kunne afgive virkeligt Overskud. Men den Omstændighed, at der er anvendt en saa betydelig Kapital paa Værkets Anlæg, og at Interessenterskabets, efter Eigende, ogsaa skal være i Besiddelse af den fornødne Driftskapital, afgiver formeentlig en Slags Garantie for, at Vedkommende ikke uden under alt for mislige Omstændigheder lettelig ville bestemme sig til aldeles at nedlægge Værket. Noget, som Amtet vilde ansee som en for Districtet i flere Henseender saare uheldig Tildragelse.

H u u s = o g K u n s t f l i d e n.

Hvad Huusfliden angaaer, maa Amtet hovedsagelig indskrænke sig til at gjentage de i Beretningen for 1829 fremsatte Ytringer om, at den i Senjen og Tromsøe Fogderie samt i Vest-Finmarkens Fogderie er i god Fremgang, og især fortjener den kvindelige Huusflid at roses. Derimod er der megen Aarsag til at beklage, at Mandfolkene af Almuesklassen, paa enkelte Undtagelser nær, endnu i høi Grad mangle, hvad man kalder Hændighed (mekanisk Færdighed) til det Meste af, hvad der ikke staaer i

umiddelbar Forbindelse med Fiskeriets Drift. Dette hidrører dog i Almindelighed ikke saa meget fra Mangel paa Lyst eller Faaetevne, som det snarere maa tilskrives den lidet Anledning, de hidtil have haft til endog blot at see andre Haandarbejder udførte. Da der imidlertid nu gives Almuen større Anledning til deels i Districtets Kjøbstæder og deels ved Omgang med de fra Rigets sydligere Egne hidflyttede at forskaffe sig større Indsigt, tør det haabes, at den opvoxende Generation vil i den omhandlede Henseende komme til at overgaae den ældre.

Hvad den egentlige Kunstflid angaaer, da vil det af det allerede Anførte indsees, at denne endnu maa i det Hele taget staae paa et lavt Trin her i Amtet, og gode Haandsværkere findes derfor sjelden udenfor Byerne; men ogsaa i denne Henseende kan man antage, at det gaaer ikke umærkelig fremad. Som et Exempel herpaa kan anføres, at i flere Sogne lægger Almuen sig nu mere efter Baadbyggeriet, hvorfor der nu kjøbes langt færre Baade fra Nordlands Amt, end forhen har været Tilfældet.

Skjøndt Ost-Finmarkens Fogderie ogsaa med Hensyn til Huus- og Kunstflid staaer længst tilbage, spores dog ogsaa der Fremgang til det Bedre, og muligen vil passende Opmuntringer af Brændeviins- Afgifts-Kassens Midler kunne medvirke Noget hertil.

Som Følge af det Foranførte have i Amtets Landdistrict kun faare faa Fabrik- eller Industrie- Anlæg, og foruden Kobbersværket veed Amtet ikke at anføre andre end følgende:

‡ Senjen og Tromsøe Fogderie:

- 14 Sauge,
- 3 Møllebrug og
- 1 Stampemølle.

Antallet af mindre Møller eller saakaldte Bækkeqværne, der kun gaae til visse Tider af Aaret, er opgivet til henved 400.

‡ Vest-Finmarkens Fogderie:

- 1 Saug,
- 1 Stampemølle,
- 3 Kornmøller,
- 1 Brændeviins-Brænderie,
- 1 Tran-Brænderie.

Af andre Landboenæringer end de ovenanførte troer Amtet her at burde paaapege følgende:

1. Jagten. Da Districtet har en Mængde Vildt saavel af det nyttige som det skadelige, gives her ikke lidet Anledning til Jagt, og uagtet denne ikke af Nogen drives som Hovednæring, er sammes Udbytte dog ikke Ubetydeligt, men lader sig vanskeligt angive i Tal. De Tabeller over Districtets Ud-førsel, som nedenfor ville blive meddeelte, kunne ikke yde nogen Veiledning i denne Henseende, i det en stor Deel af de udførte Skindvarer ere hertil indførte deels fra Rigets sydligere Egne og deels fra Udlandet, hvilket Sidste især gjælder Ræveskind, og hvad den udførte Fjær og Duun angaaer, da indbefattes derunder ogsaa en Deel af Fiskhavsfangsten.

Af Ulve gives især i Fjeldtrakterne mange, og de anrette aarlig stor Skade paa Reensdyrhjorderne.

Et i Vest-Finmarken anstillet Forsøg med paa en De at holde de saakaldte Udgangsfaar, og som i et Par Aar lykkedes godt, maatte opgives, da en Uls svømmede over Sundet, der adskilte Den fra Fastlandet, og dræbte næsten alle Faarene.

Ogsaa Bjørnen anretter ofte Nederlag blandt Qvæget. Som en Mærkelighed kan maaskee her anføres, at en Fin af Qvæfjords Præstegjeld, ved Navn Christen Olsen Kjængsnæs, har paa Hindøen skudt 70 Bjørne. I Løbet af hoormange Aar han har drevet denne Bjørnejagt, er imidlertid ikke opgivet.

2. *Æg*; og Duunsamling. Ogsaa denne Næringsvei afgiver ikke Ubetydeligt, men det er en almindelig Klage, at den er i jevnt Aftagende, fordi de fleste Fuglevær ere saaledes belliggende, at de ikke kunne fredes, og saavel Finnerne som de øvrige Fiskere, der søge hen til Finmarkens Kyster, kappes ligesom om at forstyrre og ødelægge Søfuglene ved deels at borttage formange *Æg* og deels at skyde Fuglen i den Tid, den skal udruge. Af den i Aaret 1826 naadigst nedfattede Commission til at undersøge Midlerne til Finmarkens Opkomst blev derfor i dens Lovudkast foreslaaet, at det skulde være dem, som henreise til Finmarken paa Fiskerie, forbudet at medføre Gevær. Ved Lovforslagets videre Behandling blev imidlertid denne Bestemmelse ikke bifaldt.

3. Indsamlingen af vilde Bær indskrænker sig her hovedsagelig til Muldebær, som i heldige Aar give et ikke ringe Udbytte, og hvoraf endeel affættes til Rigets sydligere Egne. Af de øvrige Sorter vilde Bær vore vel de fleste her, men deels gives de ikke i Mængde, og deels komme de ikke i alle Aar til Modenhed, saa at de neppe kunne ansees som nogen Gjenstand af Vigtighed.

Fiskerie og Handel.

Uagtet det efter den vedtagne Orden maaskee vilde ansees rigtigst, at Fiskerie, som Landboenæring, og Handel, som Kjøbstedsnæring, omhandlede særskilt, har Amtet dog, med Hensyn til at Handelsværelsen i dette District aldeles afhænger af Fiskeriernes Udfald, troet det hensigtsmæssigst her undereet at omhandle disse 2de Næringsveie, og under samme Uffnit tillige at omtale Amtets Kjøbstæder.

Senjen og Tromsøe Fogderie.

Da de forskellige Slags Fiskerier, som dette Fogderies Indvaanere drive, have i den senere Tid været omtalte i flere almindelig bekendte Skrifter, troer Amtet det oversflodigt her vidtløftig at omhandle samme, og indskrænker sig derfor til kun at bemærke, at Fiskeriet hovedsagelig kan inddeles i Lovodfiskeriet om Vinteren, Finmarksfiskeriet om Sommeren og Hjemfiskeriet, hvilket drives til forskellige Lider af Aaret. Da dette sidste udfordrer liden Udrustning, og ikke er forbundet med de lange tidsspildende Reiser, er dette under nogenslunde gunstige Omstændigheder det fordeelagtigste for Almuen. Imidlertid kan det i det Hele taget maaskee ikke ansees for Almuens Hovednæring, da Hjemfiskeriet er meget usikkert og saa høist forskjelligt i de forskellige Præstegjelde.

Hvorvidt Fiskerierne i de senest forløbne Aar kunne i det Hele ansees at have haft et heldigt eller uheldigt Udfald, kan Amtet vanskelig opgive, da Beretningerne derom fra de forskellige Præstegjelde lyde meget afvigende fra hinanden.

Dette lader sig ogsaa let forklare deraf, at der, som allerede bemærket, drives 3 forskellige Slags Fiskerier, hvilke naturligviis ikke alle kunne have lige gunstigt Resultat, og heldige Hjemfiskerier kunne

saaledes forskaffe enkelte Præstegjeldes Indvaanere et særdeles godt Udbytte, medens Andre, der søge hen til de som sikkrere anseete Fiskerier i Lofoden og Finmarken, ofte gjøre kun en maadelig Fangst. Lofodfiskeriet kan efter de Amtet meddeelte Oplysninger ansees for i Aarene 1830 — 1835 at have været kun middels godt, i det der vel i Almindelighed har været Fisk nok, men ugunstig Veir har ofte hindret Fiskeriets Drift. Med Tal at angive Resultatet af dette Districts Lofodfiskerie lader sig ikke gjøre, da Meddelelsen af derhen sigtende Opgaver ikke er paabuden. Forsaaavidt den nedenfor anførte Tabel over Udsørfelsen fra Tromsøe viser, at Udfisbningen af Fisk og Tran har i de senere Aar været større end forhen, da kan dette ikke afgive noget Beviis, for at Districtets Indvaanere have fisket større Qvanta, hvorimod det kun viser, at der fra Tromsøe nu udfisbes en Deel af den gjorte Fangst, end før har været Tilfældet.

Det Fiskerie, som af dette Fogderies Indvaanere drives i Finmarken, har i de senere Aar været end mindre gunstigt end Lofodfisket, i det der deels ikke har været Mængde af Fisk, og deels have de høiere Priser paa det Rusfiske Rugmeel — mod hvilket den fangede Fisk ordentligviis strax affættes — medført, at Almuen har erholdt mindre Netto-Provenue end forhen. Naar der sees hen til, at Fiskeren tilbringer næsten hele Sommeren paa en saadan Finmarkstour, og under heldigste Omstændigheder ikke hjembringer større Udbytte end 20 Bog Meel, medens han stundom maae lade sig nøie med 10 Bog, synes det paafaldende, at Almuen kan ansee dette for en fordeelagtig Erhvervskilde; men Aarsagerne hertil maae søges i, hvad Amtet ovenfor har tilladt sig at yttre angaaende Forbruget.

Resultatet af Hjemfiskerierne lader sig vanskelig opgive, da Fangsten foregaaer succesfiv i Løbet af hele Aaret, og kun den mindste Deel af Udbyttet kommer i Handelen, hvorimod dette Fiskerie afgiver et væsentligt Bidrag til Almuens daglige Underholdning saavel som til Kreatursøde.

Silden, som for længere Tid tilbage skal i disse Egne have indfundet sig i betydelig Mængde, men som derimod i flere Aar var næsten aldeles forsvundet, har i de seneste Aar atter viist sig i nogle Fjorde. I Aarene 1834 og 1835 er fra Tromsøe en Deel blevet udfisbet som Kjøbmandsvare, og da Silden var af en særdeles god Sort, ligesom der ogsaa blev anvendt Flid paa Tilvirkningen, næres Haab om, at herved vil paany opstaae en ikke uvigtig Næringskilde for Districtet. Men om Silden end ikke bliver nogen vigtig Artikel som Handelsvare, saa medfører dens Ankomst dog stedse en uberegnelig Fordeel for Egnen, idet en Mængde Sild forbruges som Føde baade for Mennesker og Kreature, ligesom man da heller ikke er forlegen for Agn (Madding) til de øvrige Fiskerier.

Det i det Sydlige af Senjen i Fortiden med Fordeel drevne Vinterfiskerie efter Oveite (Helleflyndre) har i de senere Aar betydelig aftaget. Saaledes skal der forhen i Sands Sogn været fanget aarlig 250 a 300 Oveiter, medens der i den senere Tid neppe fanges over 50 Stk. aarlig. Den Oveite, som fiskes om Vinteren, og hvoraf Raa og Rækling tilvirkes, staaer i næsten dobbelt saa høi Priis som den, der fanges om Foraaret og Sommeren.

Tromsøe By.

Antallet paa Indvaanerne i Tromsøe Kjøbstad, der i 1801 kun udgjorde 84, i 1825 738, befandt sig ved sidstafholdte Folketælling at udgjøre 1365. Allerede denne mærkelige Forøgelse af Folkemængden maa lede til Formodning om Byens udvidede Handelsvirksomhed, hvilket ogsaa nedenstaaende

Labeler yderligere godtgjøre, i det en Mængde af de af Districtets Producter, som forhen udfiktedes over Bergen og Throndhjem, nu afgaae herfra directe til Udlandet. Da Byens Opkomst ikke er foranlediget ved begunstigede Privilegier, eller enkelte Aars særdeles heldige Fiskerier, ligesaa lidt som ved usædvanlig høie Fiskepriser, men er skeet gradviis alene ved Handelens fri og naturlige Gang, synes man berettiget til deraf at uddrage den Slutning, at saafremt ikke aldeles uheldige Conjuncturer indtræffe, vil Tromsøe By ikke i den nærmeste Fremtid være udsat for at declinere i nogen mærkelig Grad. Handelen paa Udlandet er hovedsagelig indskrænket til passiv Handel; men i et District som dette, hvor der er endnu en saa stor Mangel paa arbejdende Hænder, og hvor Arbejdslønnen derfor er saa særdeles høj, maa det vistnok ansees betænkeligt at indlade sig paa kostbare Udrustninger, medens Udlændinger, der kunne seile mod ulige billigere Fragter, nu kappes om her at afhente Districtets Producter, og tildeels betale disse saa høit, at de ved for norsk Regning at udfiktes directe til Udlandet ikke kunne ventes fordeeltigere affatte. Foruden at Antallet af de udenrigske Skibe, der aarlig ankomme til Tromsøe, betydelig har tiltaget, besøges Stedet nu ogsaa af flere Nationers Skibe end forhen, og den for endeel Aar tilbage førte Klage over, at Bremere dreve her et Slags Monopolhandel, er nu aldeles ophørt, i det Stedet nu jævnlig søges af Svenske, Danske, Russiske, Engelse, Hollandiske, Franske og Hanseatiske Skibe. Dette har naturligviis medført større Concurrence, saavel mellem de hidsejende Fremmede, som mellem Stedets Handlende indbyrdes, hvilket igjen har haft en heldig Virkning for Districtets Almue, som derved har Anledning til at affætte sine Producter til høiere Priser, og at kjøbe sine Fornødenhedsvarer for lavere Priser end forhen. Virkningen heraf er ogsaa isærlig betydelig, at af dem, som forhen have affikbet deres Producter til Bergen, søge nu aarlig flere og flere til Tromsøe med deres Varer, og medens Districtet for saa Aar tilbage eiede 17 Jægter, der stedse havde fuld Ladning til Bergen — og flere gjorde 2de Reiser hver Sommer — kunne mange af de nu havende 15 Jægter ikke erholde fuld Ladning, ligesom det nu ogsaa hører til Sjældenheder, at der gjøres 2de Reiser. Da Jægtebruget, der forhen var en sikker Indtægtstilføde, nu følgelig kaster Mindre af sig, vil der neppe her i Districtet blive anskaffet mange nye Jægter til Fart paa Bergen, og naar inden saa Aar de nuhavende blive ubrugelige, vil Antallet uden tvivl snart formindskes betydelig.

Hvorvidt forøvrigt den Omstændighed, at Almuens Handel saaledes efterhaanden ophører i Bergen og overgaaer til Districtets Handlende, kan enten i moralsk eller i sand oeconomic Henseende ansees i det Hele taget gavnlig for Almuen selv, er imidlertid et andet Spørgsmaal, der maa skee maa besvares benægtende, da Almuens hyppigere Reiser til Handelsstederne eller til Kjøbstaden ikke antages at være af gavnlig Indflydelse.

Til nærmere Oplysning om Tromsøe Handel og Skibsfart i Aarene 1830 — 1835 tillader Amtet sig at henvise til nedenstaaende af Tromsøe Soldkammer meddeelte Labeler, nemlig:

1. Over de Fartøier, der have været ind- og udepederede ved Tromsøe Soldsted i de anførte Aar.
2. Over de her hjemmehørende Fartøier i samme Aar.
3. Over Fartøier, der have været paa Gangst i Fisket.
4. Over indenlandske Varer, der fra Tromsøe Soldsted ere udførte til udenrigske Steder.

5. Over Finmarkfke Varer, der ere udførte til udenrigfke Steder, og
6. Over de fra Rusland indførte toldfrie Varer.

F o r t e g n e l s e

over de Fartøier, der have været ind- og udepederede ved Tromsøe Toldsted i Aarene 1830—
1835 inclusive.

Indgaaende Fartøier.							
Indepederede Fartøier.	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.	Summa af Fartøier og Commercelæsters Drægtighed i 6 Aar.
Fra indenrigfke Steder . . .	39	51	69	85	80	26	350 Fartøier.
Drægtige Commercelæster . . .	695½	825	1197	1232	1311	456	5716½ Commercelæster.
Fra udenrigfke Steder . . .	40	29	56	55	46	62	288 Fartøier.
Drægtige Commercelæster . . .	1698	1154½	1815½	1969	1768	2166½	10571½ Commercelæster.
Udgaaende Fartøier.							
Udepederede Fartøier.	1830.	1831.	1832.	1833.	1834.	1835.	Summa af Fartøier og Commercelæsters Drægtighed i 6 Aar.
Til indenrigfke Steder . . .	48	72	61	60	55	30	326 Fartøier.
Drægtige Commercelæster . . .	759½	1047	1075	924½	1061	498	5365 Commercelæster.
Til udenrigfke Steder . . .	43	31	55	57	46	66	298 Fartøier.
Drægtige Commercelæster . . .	1649	1192	1717½	2157	1568½	2272½	10556½ Commercelæster.

Anmærkning. Indenlandfke Fartøier, der ikke ere ankomne fra eller udepederede til et Toldsted, ere ikke iblandt de opførtes Tal, ikke heller Fangstfartøier til Fiskhavet.

Naar denne Tabel sammenholdes med den i forrige Rapport indtagne, vil erfares, at medens der i de 10 Aar fra 1820 til 1829 inclusive var fra udenrigfke Steder ialt indepederet 188 Fartøier, til sammen af 6388 læsters Drægtighed, udgjør derimod for de seneste 6 Aar Antallet af Fartøier 288 med en læstedrægtighed af 10571 Commercelæster.

T a b e l

over hjemmehørende Fartøier i Tromsøe Bye og nordre Toldbistric i Aarene 1830—1885 incl.

	Dæks-Fartøier.	Drægtig Commerce-Læster.	Kabne Fartøier.	Drægtig Commerce-Læster.
1830	7	78½	11	174
1831	5	54½	10	157½
1832	5	54½	10	157½
1833	6	74	13	216
1834	7	86	13	202½
1835	8	109	11	165½
Tilsammen	38	456½	68	1073

Naar denne Tabel sammenholdes med den forhen meddeelte, erfares, at Antallet af Dæksfartøier er i de senest forløbne 6 Aar kun blevet forøget med 1.

Uarsagen til, at Stedet har et i Forhold til sin Handelskreds saa lidet Antal Skibe, er som ovenbemærket den, at de Handlende ikke troe det fordeeligst synderlig at indlade sig paa activ Handel.

Med Hensyn til at Antallet af aabne Fartøier, der efter den forrige Rapport kun var 5, nu er opgivet saameget større, bemærkes, at dette ikke egentlig er nogen Forøgelse af Fartøiernes Antal, i det nærværende Opgave ogsaa indbefatter de i Districtets nordlige Deel hjemmehørende Fægt. At ikke tillige de i den sydlige Deel hjemmehørende aabne Fartøier ere indtagne i denne Tabel, hidrører derfra, at disse ikke anløbe Tromsøe Toldsted, eller gjøre Angivelse der.

F o r t e g n e l s e

over Fartøier, der i Aarene 1830 — 1835 inclusive fra Tromsøe Toldsted ere uderpederede paa Fangst i Ishavet.

	Fartøier- nes Antal.	Drægtighed.	Mandska- bets Antal.	Fangsten.				
				Hvalros.	Duun.	Bjarne- find.	Keensdyr.	Sælhunde.
				Stk.	Bog.	Stk.	Stk.	Stk.
1830	4	48½	33	342	79	3	;	16
1831	5	58½	45	215	;	1	;	71
1832	4	48½	32	222	46	4	;	18
1833	5	68	40	60	50	1	62	25
1834	5	76	38	365	;	1	23	22
1835	5	58	40	135	27	1	23	37
Summa . . .	28	357½	228	1339	202	11	108	189

Com. = Væster.

Anmærkning 1. Med Hensyn til Fangstudbyttet for 1835 bemærkes, at det ene Fartøis Fangst blev folgt i Hammerfest, hvorfor Udbyttet har været noget større end i Tabellen anført.

Anmærkning 2. Fangstens Værdie er opgivet at kunne ansættes saaledes:

for Aaret 1830	circa	4300	Epd.
;	—	1831	— 2900 —
;	—	1832	— 3200 —
;	—	1833	— 1000 —
;	—	1834	— 4500 —
;	—	1835	— 1780 —

Tilsammen . . . 17680 Epd.

Hvad Fangsten paa Ishavet i det Hele angaaer, tillader Amtet sig at henvise til hvad der senere vil blive anført angaaende Hammerfest Kjøbstad.

F o r t e g n e l s e

over indenrigske Varer, der ere udførte til udenrigske Steder fra Tromsøe Lødssted i Aarene 1830 — 1835 incl.

	Lørfisf.	Saltfisf.	Tran.	Ødber- fisk.	Røve- fisk.	Keen- fisk.	Bukke- fisk.	Keen- horn.	Hval- spæk.	Hvalros- huder.	Bjørne- fisk.	Dunn.	Klipfisf.	Seib.	Pottlod.
	Bog.	Td.	Td.	Stk.	Stk.	Pd.	Pd.	Bog.	Td.	Stk.	Stk.	Pd.	Bog.	Td.	Td.
1830	41950	56	1704 $\frac{1}{2}$	492	686	100	400	70	;	;	;	;	720	93	1
1831	21083 $\frac{1}{2}$;	2451 $\frac{1}{2}$	447	594	100	;	;	110	;	;	;	750	;	;
1832	43787 $\frac{1}{2}$	574 $\frac{1}{2}$	1281	561	1044	112	;	;	;	;	;	;	250	612	;
1833	58588	423 $\frac{1}{4}$	2103 $\frac{1}{2}$	265	728	927	;	210	;	;	;	;	2268	;	;
1834	33357 $\frac{1}{3}$	491	3128	257	591	1095	264	;	;	;	6	78	143	17	;
1835	76067	2045 $\frac{2}{3}$	3972 $\frac{5}{8}$	275	211	4400	1893	154	;	310	6	74	;	361	;
;	274833 $\frac{1}{3}$	3590 $\frac{5}{12}$	14641 $\frac{1}{3}$	2297	3854	6734	2557	434	110	310	12	152	4131	1083	1

Ovenstaaende Label — der forøvrigt ikke indbefatter hele Udførselen fra Tromsøe til Udlandet, da dertil ogsaa høre de i næstfølgende Label anførte Finmarkske Producter — vil især godtgjøre, hvad Amtet ovenfor har yttret angaaende den forøgede Udførsning fra Tromsøe, idet der af Districtets vigtigste Udførselsartikler, Lørfisf og Tran, nu udfikbes ulige større Partier end forhen. Efter den i forrige Rapport indtagne Label for Aarene 1820 — 1829 var den største Udførsning i hine 10 Aar, nemlig i Aaret 1827, 32,129 Boger Fisf, hvorimod den i afvigte Aar var over 76,000 Boger. At de udfikbete Qvanta Tran ikke staae i et jevnt Forhold til den udførte Lørfisf, hidrører formeentlig derfra, at Tranpriserne have i de senere Aar fluctueret betydelig i Udlandet, ligesom ogsaa Concurrencen mellem Byerne Tromsøe og Hammerfest medfører, at de til Finmarken søgende Fisfere affætte deres Tran snart i den ene og snart i den anden af disse Kjøbstæder.

Med Hensyn til at der i Aaret 1835 er udført et saameget større Antal Keensfisk end forhen, troer Amtet at burde anmærke, at dette især er foranlediget derved, at nogle hidføgende Franskmænd have speculeret i denne Artikel, og gjort betydelige Indkjøb af samme saavel i Tromsøe som i Hammerfest; men efter Sigende skal Speculationen ikke have havt saa heldigt Udfald, at det for Fremtiden kan ventes, at Keensfisk ville blive udførte i Mængde, og ialfald vil der ikke opnaaes de Priser, som i sidstforløbene Aar.

F o r t e g n e l s e

over Finmarkfke Varer, der ere udførte fra Tromsøe Toldsted i Aarene 1830 — 1835 incl.

	Lørfisk.	Sølfisk.	Tran.	Ødder- fisk.	Røvefisk.	Reenfisk.	Buffe- fisk.	Ulve- fisk.	Sild.	Dum.
	Bog.	Bog.	Ed.	Stk.	Stk.	Stk.	Pd.	Pd.	Ed.	Pd.
1830 ..	8974	2500	603	8	10	/	68	/	/	/
1831 ..	4964	/	881	/	/	/	/	/	3	/
1832 ..	4409	10495	79	/	/	/	/	/	14	/
1833 ..	13423	4012	193	50	55	109	/	/	4½	613
1834 ..	13474	8043	228	36	66	2350	175	32	/	/
1835 ..	18704	5418	234½	76	49	40	/	/	/	/
Summa	63948	30468	2218½	170	180	2499	243	32	21½	613

F o r t e g n e l s e

over de til Tromsøe Toldbistrict i Aarene 1830 — 1835 inclusive fra Rusland indførte Producter og som toldfrie indførte ifølge Handelstractaten, forsaavidt samme ere forblevne i Districtet.

Aar.	Man- na- Gryn.	Beg.	Byg.	Byg- gryn.	Kr- ter.	Hamp.	Havre- Gryn.	Hve- de.	Hvede- meel.	Hav- re.	Hirse- Gryn.	Kla- ver- dug.	Planter, 9 à 10 Klens.	Rug.	Rugmeel.	Seil- dug.	Loug- vært.	Tjæ- re.
	Pd.	Ed.	Ed.	Ed.	Ed.	Pd.	Pd.	Ed.	Pd.	Edr.	Pd.	Pd.	Stkr.	Edr.	Pd.	Pd.	Pd.	Edr.
1830	/	/	1122	/	50	29670	1836	/	773½	/	10	/	/	583	159159¼	/	27527	74
1831	/	/	/	10½	18	4168	1394	/	300	/	20	12534	410	258½	108575¾	32	46065	178
1832	/	/	68	3⅞	/	410	3265⅞	/	743¼	/	/	7505	100	783½	167585⅞	/	12643	155½
1833	480	/	82	3⅞	23½	485	5750½	/	1619	/	/	9666	100	117	191655⅞	180	20362	157½
1834	/	/	/	1⅞	5	8705	4804¾	/	1175½	/	/	12387	1050	110	93024	36	12769	12
1835	/	8	150	13	12	981½	5819	35½	2390½	25	78¾	24769	100	210⅝	127461	90	19999	108
	480	8	1422	33½	108½	44419½	22869¾	35½	7001¾	25	108¾	66861	1760	2062¼	847461½	338	139365	685

Med Hensyn til Tromsøe By bemærkes forøvrigt, at ved Udgangen af Aaret 1835 var Antallet af næringsdrivende Borgere sammesteds følgende:

A. Handlende:	
Kjøbmænd	30
Høkere	3
	33
B. Haandværkere:	
Skomagere	12
Stræddere	8
Snedkere	13
Lømmermester	1
Lømmermænd	25
Bødkere	9
Muurarbejdere	2
Smede	4
Glarmagere	3
Guldsmed	1
Bagere	4
Hattemagere	2
Skorsteensfeier	1
Malere og Tapetserere	3
Blikkenslager	1
Garvere	2
Kobberslager	1
Farver	1
Bolkemager	1
Pottemager	1
Bogbinder	1
	96
C. Skippere	3
D. Andre der drive borgerlig Næring:	
Kjører	1
Destillateur	1
	2
Tilfammen	134

Naar denne Fortegnelse sammenholdes med forrige Rapport, vil erfares, at Antallet af Kjøbmænd, der i 1819 var 16, i 1829 24, nu udgjør 30. Skjøndt Stedets Handelsvirksomhed, som ovenbemærket, er betydelig udvidet, kan det dog ikke antages, at ogsaa de Handlendes Velstand er i samme Grad tiltaget, hvorimod snarere det Modsatte turde være Tilfældet; thi, foruden at Fortjenesten nu deles mellem

Flere, kommer hertil den Omstændighed, at de fleste have været nødsagede til med særdeles betydelige Omkostninger at opføre Vaanings- og Pakhuse m. v., hvortil den betydeligste Deel af deres Driftskaar pital er medgaaet, og da der i dette District gives liden eller ingen Udgang til endog mod de solideste Pantter at erholde Laan, hersker der nu en, især med Hensyn til Handelsrørelsen, særdeles følelig Pengemangel. Stedets Indvaanere have derfor 2de Gange, nemlig først i Aaret 1826, og siden i afgivte Aar, anholdt hos Bankbestyrelsen om, at en Bankfilialafdeling maatte oprettes her; men Banken har imidlertid ikke fundet sig foranlediget til at gaae dette Ønske imøde.

Haandværksklassens Kaar kan derimod antages i Almindelighed at have forbedret sig, og duelige og ordentlige Haandværkere mangle her ikke lettelig Udkomme.

Al Fabrikantlæg har Stedet næsten ingen; thi foruden et Brændeviins-Brænderie, som ikke er i stadig Drift, gives her kun een Reberbane, der i de senere Aar ikke har været benyttet, og et paabegyndt Pottemagerie maatte nedlægges, da det viste sig, at det Leer, som her findes, ikke er tjenligt paa Grund af Mængden af de deri indeholdte Saltpartikler.

Assurance-Summen af Byens brandforsikrede Bygninger udgjorde ved forrige Aars Udgang 136,160 Spd., hvorunder ikke indbefattes de paa Tromsøe-Stranden værende Huse, de saakaldte Kirkestuer, der ikke ligge paa Byens Territorium, skjøndt sammes Beboere forøvrigt i alle Henseender ere at betragte som Kjøbstadens Indvaanere.

Den ifølge Kongelig Resolution af 4de Juni 1831 og naadigst approberet Plan af 14de Marts 1832 her oprettede Middele- og Realskole har haft heldig Fremgang. Ved forrige Aars Udgang udgjorde Elevernes Antal 29, hvoraf 22 ere hjemmehørende i Tromsøe By, 3 fra Vest-Finmarkens Fogderie, 1 fra Senjen, 2 fra Salten og 1 fra Lofoden. Som Følge af Elevernes forøgede Antal, er, foruden den ansatte Overlærer og Adjunct, i afgivte Aar ogsaa antaget en Limeslærer.

For Tiden bestræber man sig for i Tromsøe at faae oprettet en Sparebank, hvis Istandbringelse ansees at ville medføre væsentlig Gavn, især for Haandværks- og Arbejdsklasserne.

Vest-Finmarkens Fogderie.

Medens Indvaanerne af Senjen og Tromsøe Fogderie drive den betydeligste Deel af deres Fiskerie udenfor selve Districtet, kunne Vest-Finmarkens Indvaanere indskrænke sig til Hjemfisket, hvilke ogsaa — ihvorvel med afvejlende Udfald — i Almindelighed forskaffer Almue den Nødvendige til dens Subsistence. Naar der imidlertid tages Hensyn til den Mængde fremmede Fiskere, der ansee det fordelagtigt at søge hid ikke blot fra dette Amts sydligere Districter, men ogsaa fra Nordlands og Nordre-Throndhjems Amter, maa det synes paafaldende, at Districtets egen Almue ikke i høiere Grad, end nu er Tilfældet, forstaaer at drage Fordeel af Fiskeriet. Det er nemlig ordentligviis Tilfældet, at de fremmede Fiskere gjøre forholdsmæssig større Fangst end Districtets egne Beboere. Aarsagerne hertil maae hovedsagelig søges i Almuens fra Fortiden gjældbundne Forfatning, der gjør det vanskeligt at anskaffe de til Fiskeriets ordentlige Drift fornødne Redskaber. Heldige Fiskerier i de senere Aar i Forening med temmelig høie Fiskepriser have imidlertid forbedret Almuens Kaar, og der spores ogsaa nu en mærkelig Forandring med Hensyn til den Maade, hvorpaa Fiskeriet i den senere Tid drives, mod forhen. Udfaldet af Fiskerierne i de senest forløbne Aar er opgivet saaledes: 1830 taalelig godt, 1831

fortrinlig godt, 1832 middelmaadigt, 1833 godt, 1834 meget godt og 1835 middelmaadigt; men forøvrigt maa bemærkes, at ogsaa her finder megen Forskjel Sted i de forskjellige Præstegjælde, ligesom enkelte af disse, f. Ex. Alten:Salvigs Sogn, have været saa heldige, at Fiskeriet har slaaet godt til inde i Fjordene, medens derimod andre Præstegjældes Indvaanere maae søge Fiskebanterne ude i Havet. At bestemme Qvantiteten af den fangede Fisk, lader sig vanskelig gjøre; men nedenstaaende Tabel over Udførselen fra Hammerfest — hvori ikke er indbefattet den Raafisk, som i Marketidens affættes til Russerne — godtgjør, at de senere Aars Fiskerier ikke have været ubetylige.

Hammerfest Kjøbstad.

Denne By har vel ikke med Hensyn til Folkemængde tiltaget i samme Grad som Tromsøe, men dens Handelsvirksomhed er derimod vedblevet at gaae betydelig fremad, og da Handelen her er deelt mellem færre Individier, kunne de virksomste Handlende i Hammerfest ansees for at være i Besiddelse af forholdsmæssig større Formue og Driftskapital, end i Almindelighed er Tilfældet med Tromsøe Handlende. Hammerfest, der eier 14 Fartøier, driver ogsaa for Liden større Activ-Handel end Tromsøe; men om denne er fordeelagtigere end den passive Handel, ere Meningerne deelte, og endnu have der i saa Henseende for saa Aars Erfaring, til at derom kan fældes en aldeles afgjørende Dom.

Til yderligere Oplysning om Hammerfest's Handel og Søfart anføres her følgende af Toldkammeret meddeelte Tabeller, nemlig:

1. Over samtlige de i Aarene 1830 — 1834 ved Hammerfest Toldsted ind- og udepxpederede Fartøier.
2. Over de i Hammerfest Tolddistrict i f. A. hjemmehørende Fartøier.
3. Over de i f. A. udførte Finmarkske Varer og Producter.
4. Over Udbyttet af Ishavsfangsten i bemeldte Aar.
5. Over indførte Korn- og Meelvarer, samt
6. Over indførte Fedevarer.

T a b e l

over de ved Hammerfest Toldsted ind- og udepxpederede Fartøier i Aarene 1830 — 1834 incl.

I n d g a a e n d e:		Fartøiernes Antal.	Drægtig Com. Læster.	Besætning.
1. Udenrigske.				
Aar 1830	128	2835½	709 Mand.
“ 1831	146	2747	645 —
“ 1832	202	3749½	1078 —
“ 1833	175	3336	856 —
“ 1834	147	3115½	796 —
		798	15783½	4084 Mand.

	Fartøiernes Antal.	Dørgtig Com. Læster.	Besætning.
2. Indenrigske.			
Mar 1830	41	637	194 Mand.
" 1831	51	845	246 —
" 1832	43	769	200 —
" 1833	59	843½	276 —
" 1834	47	767½	239 —
	241	3862	1155 —
3. Fartøier, udrustede paa Hammerfest til Fangst paa Ishavet, og til Hammerfest igjen indkomne.			
Mar 1830	13	251½	136 —
" 1831	10	180	92 —
" 1832	11	219	104 —
" 1833	12	260½	125 —
" 1834	12	256½	129 —
	58	1167½	568 —
U d g a a e n d e:			
1. Udenrigske.			
Mar 1830	97	2541	590 —
" 1831	123	2582½	658 —
" 1832	148	3123	792 —
" 1833	109	2831	616 —
" 1834	127	3075	770 —
	604	14152½	3426 —
2. Indenrigske.			
Mar 1830	28	508½	145 —
" 1831	43	719½	227 —
" 1832	37	665	185 —
" 1833	50	729	244 —
" 1834	43	724	213 —
	201	3346	1014 —

	Fartoiernes Antal.	Drægtig Com. Læster.	Besætning.
3. Fra Hammerfest udrustede Fangstfartøier til Spitsbergen og Ishavet paa Hvalros- og Robbefangst.			
Aar 1830	14	261½	141 Mand.
1831	12	232	122 —
1832	14	259	135 —
1833	13	282½	136 —
1834	11	214½	111 —
	64	1249½	645 Mand.

Med Hensyn til det anførte Antal udenrigske Fartøier har Soldkammeret anmærket, at ikke alle de indrepederede Skibe ere ankomne directe fra Udlandet til Hammerfest, ligesom ogsaa flere af de udrepederede ikke ere derfra afgaaede directe til Udlandet, men til andre Løbssteder, for at completere deres Ladninger. Ligeledes have adskillige saavel af indenrigske som udenrigske Fartøier paa een og samme Rejse besøgt Hammerfest 2 Gange, hvilket nemlig er Tilfældet med de Russiske Fartøier, der ogsaa søge til Tromsøe District, og med indenlandske Fartøier, der gaae til Ost-Finmarken, hvilke Fartøier saaledes baade paa Tour og Retour anløbe Hammerfest.

T a b e l

over de i Hammerfest Kjøbstad og Løbsdistrict hjemmehørende Fartøier for Aarene 1830—1834.

Aar.	Fartøier un- der eller min- dre end 8 Com. Læster.	Fartøier imel- lem 8 og 20 Com. Læster.	Fartøier imel- lem 20 og 50 Com. Læster.	Fartøier imel- lem 50 og 100 Com. Læster.	Tilsammen Antal af Fartøier.	Tilsammen drægtige Com. Læster.	Behøvende Bemanding i almindelig Sofart.	Beman- ding paa Ishavs- fangst.
1830	4	5	4	1	13	206	57	111
1831	5	4	3	1	13	199	54	102
1832	6	4	3	1	14	212	60	109
1833	6	4	3	1	14	212	60	109
1834	5	5	3	1	14	236	63	118
	26	22	16	4	68	1065	294	549

Anmærkning. Hvad Mandskabet til Ishavsfangsten angaaer, er samme her anført med det mindste Antal, hvormed man kan behjælpe sig paa saadan Fangst; men forsvrigt varierer Antallet, eftersom Fangsten drives med flere eller færre Baade.

F o r t e g n e l s e

over de fra Hammerfest Soldsted og Soldbistrict udførte Finmarkske Varer og Producter, forsaavidt samme for
Soldvæsenet ere angivne og uderpederede i de 5 Aar 1830 — 1834.

Aar.	Edebuun renset.	Zorret Mundstik, Skabstær og Sei.	Silpstik.	Saltet Stik, Sortst og Sei.	Saltet Søllestik.	Saltet Silb.	Fuglestær.	Reensdyrhorn.	Rævefjnd.	Løberfjnd.	Reensdyrhuder.	Stenfolstfjnd.	Buttefjnd.	Sølvhuderfjnd.	Kærenb.	Iran, brun og blank, samt det endsel Sø- havf.	Køber-Græs eller Malm.	Lshavste	
																		Stk.	Pd.
1830	518	68171	1827	66950 og 42 Ld.	8792	180	1145	12384	169 og 25 Stk. Hermelin- stjnd.	111	165	8	524	;	36	3695	1660000	522	1446
1831	108	44799	165	74157 og 104 Ld.	7990	221	3430	8820	173	76	116	;	;	17	144	3574	1800000	468	3169
1832	425	52885	2187	70856 og 2 Ld.	13455	98	1728	87965	96	261	2702	14	865	;	720	2332	1220000	1115	571
1833	890	52976	2330	48250	6302	105	3650	28939	504	54	1880	;	2098	96	1134	3438	1500000	2559	725
1834	84	62328	354	91903 og 8 Ld.	8225	142	3969	2592	134	102	2517	150	1080	;	576	4595	1760000	1000 og 5000 Pund.	2415
	2025	281159	6863	352116 og 156 Ld. saltet Lorst.	44764	746	13922	140600	1076 og 25 Stk. Hermelin- stjnd.	604	7380	172	4567	113	2610	17634	7940000	5664 og 5000 Pund.	8326

Forsaavidt denne Tabel efter Overskriften blot skulde angaae Finmarkske Producter, maa dog bemærkes, at der under samme ogsaa indbefattes endeel Lshavsproducter, hvilket, foruden de udtrykkelig nævnte Hvalroshuder og Lænder, ogsaa gjælder om Iran, Duun m. fl. Artikler. Forsøvrigt maa Amtet her gjentage den i forrige Rapport gjorte Bemærkning, at der er Grund til at antage, at der, især til Rusland, indføres af flere Artikler Mere, end Soldkammeret har Kundskab om, men at de locale Forholde gjøre det vanskeligt at føre en nøiagtig Control i denne Henseende.

F o r t e g n e l s e

over samtlige fra Spitsbergen og Ishavet indførte Fangstproducter til Hammerfest Toldsted ved fra Hammerfest Bye og District udrustede Fartøier og Fangstfolk i Aarene 1830 — 1834, med tilføiet Opgave om disse Producters omtrentlige Værdie efter de i hvert af de ovenangførte 5 Aar gjældende Priser.

	Hvalrosfer, vorne.	Hvalros- Unger.	Hvalros- spæk.	Hvalros- huder, halve.	Hele Skind af Hvalros- Unger.	Hvalrostænder.		Reens- dyr- troppe.	Reens- dyr- huder.	Sæl- hunde- spæk.	Sæl- hunde- skind.	Hvalskif- og Hvid- skif- spæk.	Hvid- Bjør- ne.	Uren- set Edder- duun.	Reens- dyr- horn.	Blaa- Røve- skind.	Den omtrent- lige Værdie.	
	Stk.	Stk.	Dr.	Stk.	Stk.	Stk.	Pd.	Stk.	Stk.	Dr.	Stk.	Dr.	Stk.	Pd.	Pd.	Stk.	Spd.	ß.
1830	1374	/	1746	2276	/	2718	5000	78	78	46 $\frac{1}{4}$	44	/	3	756	/	12	14342.	114
1831	1136	28	1318	1827	/	2242	4380	170	170	25	137	/	4	612	/	/	12213.	72
1832	666	44	899	1215	44	1120	2450	73	134	28	73	167	4	750	1872	/	8597.	/
1833	1109	95	1543	1931	95	2200	4400	93	141	32 $\frac{1}{2}$	502	1 Hvidskif.	8	1714	720	/	12611.	72
1834	1469	141	2000	2478	141	/	5500	31	31	25	44	2	5	3258	/	/	16099.	84
	5754	308	7506	9727	280	8280	21730	445	554	156 $\frac{3}{4}$	800	170	24	7090	2592	12	63864.	102

Udbyttet af Ishavsfangsten er unægtelig det, som især har bidraget til Hammerfest's Opkomst. Skjøndt Fangsten har haft forskjelligt Udfald i de senest forløbne Aar, maa den dog i det Hele taget ansees for ret god, og Aaret 1834 var især heldigt, hvorimod sidstafvigte Aar var mindre end heldigt, idet flere Fartøier gjorde saa liden Fangst, at denne ikke paa meget nær dækkede de paa Udrustningen anvendte Bekostninger. Dette gjælder baade om de fra Hammerfest udrustede Fartøier, og, maaskee i end høiere Grad, om dem fra Tromsøe og de sydligere Egne, der som Følge af den længere Reise medføre større Udgifter.

Mængden af de i de senere Aar til denne Fangst udrustede Fartøier, tilligemed det mislige Resultat af forrige Aars Expeditioner, har nu vakt Frygt for, at denne Fangst er i den senere Tid drevet med formegen Kraft, saa at det kan formodes, at Udbyttet vil for Fremtiden blive alt mindre og mindre. Da der imidlertid kun haves 1 Aars Erfaring i denne Henseende, tør denne Frygt maaskee endnu være ugrundet; men det kan heller ikke nægtes, at de Efterretninger, der haves om Ishavs- fangsten i dens forskjellige Perioder, synes at vise, at denne Fangst ikke i mange Aar efter hinanden kan drives stærkt, uden at bevirke en saa betydelig Formindskelse af Hvalrosfer, at Fangsten ikke i Længden kan svare Regning, men maa ophøre i endel Aar. Skulde en saadan Periode allerede nu være forhaanden, vil dette have en mærkelig Indflydelse paa disse Districter, og især Vest-Finmarken; men paa den anden Side er det dog ogsaa at formode, at da denne Fangst kan fra Hammerfest drives med mindre Omkostninger end fra de øvrige Egne af Riget, vil de Handlende sammesteds, der have anvendt betydelige Omkostninger paa hine Expeditioner, og som nu ere forsynede med Alt, hvad der hører til Udrustningen, ikke lettelig opgive hiin Fangst, om den end for Fremtiden giver mindre Udbytte end forhen. Med at lade Fangst-Mandskaber overvintre paa Spitsbergen

eller Bearn; Jylland har ogsaa i de senere Aar været gjort Forsøg; men disse have havt et saa uheldigt Udfald, at man formodentlig nu aldeles frafalder videre Forsøg i saa Henseende. I Vinteren 1834 omkom nemlig paa Spitzbergen Mandskabet paa 2de fra Tromsøe udrustede Fartøier, tilsammen 14 Mand, hvilke formodes at være omkomne af Skjærbug, da der fandtes Proviant tilbage, og det ikke antages, at de i den Grad have manglet Brænd, at de kunne være frozne ihjel.

Uf de fra Hammerfest udrustede Fartøier ere i de anførte Aar 2de Galeaskibe forliste. Om Mandskaberne bleve reddede, er ikke opgivet, men, saavidt vides, var dette dog Tilfældet; derimod er anmærket, at 8 Fangstfolk ere omkomne paa forskellige Maader.

F o r t e g n e l s e

over de til Hammerfest Boldsted fra uden- og indenrigske Steder indførte Korn- og Meelvarer, samt Gryn, Urter og Malt, for Aarene 1830 — 1834 inclusive.

Aar.	Boghvede og Gryn.	Byg.	Byg-gryn.	Byg-meel.	Havre.	Havre-meel.	Havre-gryn.	Hvede-meel.	Malt.	Rug.	Rug-meel.	Urter.	Hirse-gryn.
	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Ld.	Lpd.
1830	;	516	87	149	;	16	;	20	50	;	88	35	;
1831	;	560	19	10	;	33	;	27	395	;	;	10	;
1832	3	1223	198	100	;	3	;	6	288	;	356	21	;
1833	;	602	148	29	15	32	;	5	204	666	30	15	;
1834	1	2260	336	1129	120	80	;	4	498	1700	1200	94	;
	4	5161	788	1417	135	167	;	62	1435	2366	1674	175	;
Fra Rusland er endvidere indført følgende Meel og Korn:													
1830	;	4	19	100	200	;	416	150	100	280	27412	52	374
1831	;	3	31	;	140	1/2	553	55	100	1780	25306	44	147
1832	31	112	18	;	96	;	1208	115	185	2129	25623	51	95
1833	2	;	12	;	200	;	1288	227	300	1203	28521	12	28
1834	;	120	21	;	;	;	1413	261	4	278	15143	44	50
	33	239	101	100	636	1/2	4878	808	689	5670	122005	203	694
Hertil ovenanførte . . .	4	5161	788	1417	135	167	;	62	1435	2366	1674	175	;
Tilsammen	37	5400	889	1517	771	167 1/2	4878	870	2124	8036	123679	378	694

Gimmarfens Amt.

Anm. Af de i Tabellens første Deel anførte Qvanta er vel Noget indført fra indenrigske Steder, men den største Deel fra Udlandet, især fra Danmark. Medens disse Egnes Forsyning med Kornvarer forhen næsten udelukkende skete fra de Russiske Havne ved Hvidesøen, har man i de senere Aar begyndt med at forskrive Meel og Korn fra Danmark og Østersøiske Havne. Da dette leder til større Concurrence i Handelen, ligesom der ogsaa jævnlig høres Klager over, at det af Russerne hidførte Meel ofte er mindre godt, maae disse Forsøg ansees særdeles gavnlige for Districtet, hvis Meelpriser og Forsyning med Kornvarer da ikke, saaledes som forhen har været Tilfældet, vil være aldeles afhængig af Høstens Udfald i det nordlige Rusland.

Det er Amtet bekendt, at der i afvigte Aar blev til Hammerfest indført fra Danmark ikke ubetydelige Qvanta Kornvarer; men om disse Størrelse har Amtet ikke nøiagtig Kundskab.

F o r t e g n e l s e

over de til Hammerfest Boldsted indførte Fødevarer, forsaavidt samme ere anmeldte for Boldkammeret til Indførsel og inderpederede i Aarene 1830 — 1834.

	Flekk, saltet.	Flekk, røget.	Kjød, saltet.	Kjød røget eller saltet.	Smør.	Dft.
	pd.	pd.	pd.	pd.	pd.	pd.
Aar 1830 . . .	4928	3755	9192	350	22340	692
— 1831 . . .	4620	624	45980	13680	9204	1376
— 1832 . . .	8656	85	10280	18000	1332	342
— 1833 . . .	10579	232	5328	15840	2023	984
— 1834 . . .	1920	1383	5208	19708	5459	5089
	30703	6079	75988	67578	40358	8483

Af de anførte Qvanta Fødevarer er Smør især hidbragt fra Svensk Lapmark, men Kjød og Flekk deels fra Danmark og deels fra Rusland.

Angaaende Hammerfest By anmærkes forøvrigt, at Antallet paa de næringsdrivende Indvaanere sammesteds var ved Udgangen af Aaret 1834 følgende:

A. Handlende:

Kjøbmænd	7
Høfere	2
Marketenter	1
	10

B. Haandværkere:

Stræddere	4
Skomagere	3
	7

I alt . . . 17

	Transport	7	10
Snedkere		3	
Bagere		2	
Smed		1	
Muurmester		1	
Tømmermænd		4	
Bødker		1	
Rebflager		1	
Angelmager		1	
Kobbersmed		1	
Garver		1	
Skorsteensfeier		1	24
	C. Skippere	8	
	Tilsammen		42

Desuden har Stedet 2de Lodse, 2de Vægttere, 20 Arbeidsmænd, samt endeel Søfarende.

Af Fabrik-Anlæg gives følgende:

- 4 Tranbrænderier,
- 1 Reberbane,
- 1 Garverie,
- 1 Kornmølle.

For nogle Aar tilbage blev et Brændeviins-Brænderie anlagt, men saavidt vides, har det ikke i den senere Tid været benyttet.

Øst-Finmarkens Fogderie.

At dette Fogderies Ryfter for Fiskeriets Skyld jevnlig søges deels af Nordlændinge og deels af Russer (angaaende de Sidstes Fiskerier indeholdes Bestemmelse i Loven af 13de September 1830, § 40), afgiver ogsaa Beviis paa, at heller ikke dette District er blottet for Resourcer, der, vel benyttede, kunde forskaffe dets Indvaanere, om end ikke et rigeligt, saa dog i al Fald et tarveligt Udkomme, medens de, med Undtagelse af Fjeldfinnerne, nu i Almindelighed befinde sig i forarmede Raar. Aarsagen hertil er den samme som ved Vest-Finmarkens Fogderie forhen er bemærket, men i Øst-Finmarkens Fogderie i høiere Grad; og da Fogderiets 2de Kjøbstæder endnu ikke have haft den Indflydelse paa Districtets oeconomiske Stilling, som Tilfældet er med Hammerfest og Tromsøe, vil der formodentlig endnu hængaa flere Aar, inden Almuen der hæver sig i nogen mærkelig Grad. Fiskerierne i Aarene fra 1830 til 1834 have imidlertid været taalelig gode, især i Varangerfjorden, hvorimod de Sogne, der maae søge Havfiskeriet, have gjort mindre Fangst, da de ikke ere i Besiddelse af dertil hensigtsmæssige Fiskeredstaber.

Wardøe Kjøbstad.

Om Resultatet af den i Wardøe senest afholdte Folketælling savner Amtet endnu Oplysning, men det ansees sandsynligt, at Folketallet der heller har af- end tiltaget, og ligesom Byen kun har havt

liden Fremvæxt i den siden Anlægget forløbne Række af Aar, vil dette for Eftertiden formeentlig i end mindre Grad blive Tilfældet, efterat Vadsøe er bleven Kjøbstad.

Af Toldkammeret ere angaaende Stedets Handel og Søfart i Aarene 1830 — 1834 meddeelt nedenstaaende Tabeller, nemlig:

1. Over de fra og til udenrigske Steder expederede Fartøier,
2. Over de i Vardøe hjemmehørende Fartøier,
3. Over Fartøier, der have været paa Fangst i Fiskhavet,
4. Over Udførselen af Fiskevarer,
5. Over Indførselen af Kornvarer, og
6. Over Indførselen af Fedevarer.

T a b e l

over de ved Vardøe Toldsted fra og til udenrigske Steder expederede Fartøier i de 5 Aar fra 1830 — 1834 inclusive.

Aar	Indexpederede Fartøier.						Udexpederede Fartøier.					
	Norske.		Fremmede.		Ialt.		Norske.		Fremmede.		Ialt.	
	An- tal.	Drægtighed Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed Com.-Læster.	An- tal.	Drægtighed Com.-Læster.
1830	1	6	244	2006	245	2012	1	6	148	1150	149	1156
1831	1	6	300	2270	301	2276	1	6	164	1280	165	1286
1832	1	6	257	2129	258	2135	1	6	52	597	53	603
1833	1	6	248	2186	249	2196	1	6	23	506	24	512
1834	2	12	197	1584	199	1596	2	12	3	205	5	217
∴ ∴	6	36	1246	10175	1252	10215	6	36	390	3738	396	3774

T a b e l

over Antallet og Drægtigheden af de i Vardøe Kjøbstad hjemmehørende Handelsfartøier i de 5 Aar fra 1830 til 1834 inclusive.

Aar	Fartøiernes Antal.				Fartøiernes Drægtig- hed i Commerce- Læster.
	Under 8 Com- merce-Læster.	20 til 50.	50 til 100.	Ialt.	
1830	∴	1	∴	1	23
∴ 1831	1	1	∴	2	28
∴ 1832	1	1	∴	2	28
∴ 1833	1	1	1	3	63
∴ 1834	3	1	1	5	77
Tilfammen ∴ ∴	6	5	2	13	219

Med Hensyn til denne Tabel bemærkes, at ved Udgangen af Aaret 1829 eiede hele Wardøe Sold- district intet Skib eller Fartøi. Naar Tabellen sammenholdes med næstefterfølgende, vil forøvrigt erfares, at af de paa Stedet nu hjemmehørende 5 Fartøier, der tilsammen ere af 77 Læsters Drægtighed, be- nyttes de 2de største til Fiskhavsfangst, og de øvrige 3 ere tilsammen kun 19 Læster drægtige.

Skjøndt der udenfor Wardøe Bye ikke have noget i Districtet hjemmehørende Fartøi, troer Amtet her ikke at burde lade uanmærket, at der mellem Ost-Finmarken og Kjøbenhavn finder en regelmæssig Skibsfart Sted, i det der aarlig ankomme 2de Danske Skibe, i hvilke Kjøbmændene Esbensen og Nordvø i Ost-Finmarken, efter Eigende, ere Medeiere.

T a b e l

over de ved Wardøe Soldsted til Fangst i Fiskhavet ud- og inderpederede Fartøier i de 5 Aar fra 1830 til 1834 inclusive.

	Fartøiernes			Fartøiernes Fangst af						
	Antal.	Drægtighed Com.-Læster.	Besætning.	Svalros- se.	Sælhun- de.	Hvid- bjørne.	Reens- dyr.	Ederduun.	Hvalspæk.	Den ansat- te Wardie.
				Stk.	Stk.	Stk.	Stk.	Stk. Pd.	Stk. Pd.	Spd.
Aar 1830	1	23	8 Mand.	23	∕	∕	∕	∕	∕	300
∕ 1831	1	23	8 ∕	48	10	∕	50	1. 250	∕	863
∕ 1832	1	23	7 ∕	70	3	∕	5	∕	∕	838
∕ 1833	2	58	20 ∕	96	70	1	∕	∕	∕	1253
∕ 1834	2	58	15 ∕	163	21	1	∕	1. 292	2. 80	1654

T a b e l

over Udførselen af Fiskevarer ved Wardøe Soldsted i de 5 Aar fra 1830 til 1834 inclusive.

	Lør og saltet Fisk.		Tran.
	Stkpd.	Edr.	Edr.
Aar 1830 . . .	5955	160	
∕ 1831 . . .	7808	384	
∕ 1832 . . .	5207	222	
∕ 1833 . . .	6500	274	
∕ 1834 . . .	4700	489	
Tilsammen ∕ ∕	30170	1529	

Ved denne Opgave maa Amtet gjentage den under Vest-Finmarkens Fogderie forhen gjorde Be- mærkning, at det er sandsynligt, at Udførselen af Fiskevarer har været noget større end den her anførte.

Tabel

over Indførselen af Kornvarer ved Vadsøe Toldsted i de 5 Aar fra 1830 til 1834, begge incl.

	Byg.	Byg- gryn.	Havre.	Havregryn.	Hvede- meel.	Malt.	Aug.	Rugmeel.	Tilsammen Kornsorter.	Erter.
	Edr.	Edr.	Edr.	Edr.	Edr.	Edr.	Edr.	Edr.	Edr.	Edr.
Aar 1830	4	8	2	334	14	7	;	8200	8569	4
: 1831	6	51	;	576	5	28	70	11769	12505	9½
: 1832	35	15	25	832	3	10	1256	16878	19054	5
: 1833	;	9	;	966	4	18	;	13488	14485	6
: 1834	4	13	;	719	2	1	;	7341	8080	;
Tilsammen	49	96	27	3427	28	64	1326	57676	62693	24½

Tabel

over Indførselen af Fedevarer ved Vadsøe Toldsted i de 5 Aar fra 1830 til 1834 inclusive.

	Fleff.		Kjød.		Smør.		Tilsammen.	
	pd.	Skpd.	pd.	Skpd.	pd.	Skpd.	pd.	Skpd.
Aar 1830 . . .	32	2.	96	1.	160	3.	288	
: 1831 . . .	112	;	27	;	30	;	169	
: 1832 . . .	;	;	;	;	;	;	;	
: 1833 . . .	;	;	;	;	;	;	;	
: 1834 . . .	;	;	;	;	96	;	96	
Tilsammen ; ;	144	2.	123	1	286	4.	233	

Vadsøe Kjøbstad.

Angaaende denne Kjøbstad er der, som Følge af dens nylige Anlæg, endnu kun Lidet at sige, og naar der tages Hensyn til, at der hengik en Række af Aar, forinden Tromsøe og Hammerfest opnaaede nogen Betydning som Kjøbstæder, synes det endnu at være alt for tidligt at fælde nogen sikker Dom over, hvorvidt Vadsøe kan antages at vilde i Tiden opnaae nogen Høide eller ikke. Antallet af Stedets Handlende udgjør nu 7.

Idet Amtet haaber ved Foransførte at have meddeelt de Oplysninger angaaende Amtets Districtets Tilstand, der tilsigtes ved de befalede Rapporters Afgivelse, vil Amtet til Slutning kun tillade sig at anmærke, at det Spørgsmaal, om Allmuens Kaar have i de senest forløbne Aar i det Hele taget forbedret sig eller ikke, er særdeles vanskeligt at besvare med Naalidelighed.

Alf det Foregaaende vil nemlig Deres Majestæt naadigst have bemærket, at der i mange Henseender hersker stor Forskiel ikke alene mellem Amtets 3de Fogderier, men ogsaa mellem hvert Fogderies

Præstegjelde, og som Følge heraf lyde ogsaa Beretningerne derfra meget forffjellige. Saaledes hedder det f. Ex. om Bergs Præstegjeld i Senjen, at dette er gaaet mærkelig fremad, men derimod om det tilstødende Lendigs Præstegjeld, at Almuen snarere er gaaet tilbage end fremad. I Trondenæs Præstegjeld, der indbefatter Trondenæs og Sands Sogne, skal Hovedfognet være gaaet fremad, men Annexet tilbage. Om Tranøe Præstegjeld er yttret, at Tilstanden ikke er gaaet fremad.

For Senjen og Tromsøe Fogderies Vedkommende troer ogsaa Amtet, at man, som Følge af de senere Aars korte og kolde Sommere, der have været saa lidet gunstige for Jordbrug og Fædrift, maa antage, at Almuens Kaar ikke i det Hele have forbedret sig, men paa den anden Side formenes ogsaa, at de heller ikke i nogen mærkelig Grad ere forværrede.

Om Vest-Finmarkens Fogderie kan det uden tvivl ubetinget antages, at Tilstanden der har betydelig forbedret sig, og Ost-Finmarkens Fogderie har vel ogsaa gjort nogen skjøndt langt fra saa mærkelig Fremgang, som hiint.

Finmarkens Amt, Tromsøe den 29de Februar 1836.

Underdanigst

B u c k.

U n h a n g.

- a. Underdanigst Indstilling til Hans Majestæt Kongen fra den Kongelige Norske Regjering angaaende forestaaende Beretninger fra Rigets Amtmænd om den oeconomiske Tilstand m. m. i de dem naadigst betroede Districter ved Udgangen af Aaret 1835, dateret 5 August 1836.
-

Finants, Handels, og Told-Departementet har underdanigst foredraget Følgende:

Da de ved Hans Majestæts naadigste Resolutioner af 11te October 1825 og 10de September 1827 befalede femaarige Beretninger fra Amtmændene, angaaende den oeconomiske Tilstand i de dem naadigst betroede Districter, afgaves sidste Gang til Udgangen af Aaret 1829, saa paalaae det Amtmændene atter at indkomme med lignende Beretninger til 1834 Aars Slutning. Da der imidlertid mod Udgangen af 1835 var forløbet et Decennium, siden Folketælling havde fundet Sted i Riget, og Departementet paa Grund deraf agtede at indgaae med underdanigst Forestilling om, at en ny Folketælling til den Tid atter maatte blive foretaget, og derhos antog, at der under denne vilde gives Anledning til at indhente adskillige væsentlige Oplysninger angaaende Districternes Tilstand, der kunde tjene til Beretningernes Fuldstændiggjørelse, og som maaskee forinden enten aldeles ikke, eller i al Fald kun med megen Vanskelighed, vilde kunne bringes tilveie, saa foranledigede Departementet, under Forudsætning af Hans Majestæts naadigste Bifald, at der udsattes med Afslutningen af Amtmændenes Beretninger indtil Udgangen af forbemeldte Aar.

Mod denne Tid, og efterat Folketællingen var naadigst befalet afholdt og tildeels udført, tilfrev Departementet, for at virke til, at Beretningerne denne Gang kunde blive mere hensigtsvarende med Hensyn til Indhold og Form, end som forhen for adskillige Districters Vedkommende havde været Tilfældet, samtlige Amtmænd om:

at da det er Districternes Tilstand i oeconomisk Henseende, der er den hovedsagelige Gjenstand for Beretningerne, saa burde Vækkelsen i andre Henseender, s. Ex. i geographisk, fysisk, o. s. v. lades uberørt, uden forsaavidt sammes mulige Indflydelse paa den oeconomiske Tilstand angik, eller forsaavidt samme mod Formodning maatte findes at afvige fra, hvad derom er anført i Krafts Beskrivelse over Riget;

at Ræningsstykkerne m. v. burde omhandles i den Orden, som er fulgt i den Hans Majestæt under 19de August 1831 underdanigst forelagte, og Amtmændene senere herfra i Aftryk tilfillede, Oversigt over Rapporterne angaaende Districternes Tilstand m. m. ved Udgangen af Aaret 1829, samt

at det derhos maatte iagttages, at Alt hvad der anførtes om Tilstanden og Næringsveiene, og om disses Fremskriden til det Bedre eller Tilbagegang til det Slettere, og desl., blev saavidt muligt begrundet ved statistiske Tabeller og derefter anstillede Sammenligninger;

at da Departementet anfaae det sandsynligt, at Beretningerne vilde blive trykte in extenso, og Amtmændenes Rapporter i saa Tilfælde for første Gang vilde i det Hele og aldeles uforandrede blive lagte Publicum for Die, saa vilde det ikke kunne gaae an, saaledes som af enkelte Amtmænd forhen var skeet, i Beretningerne enten blot at henbise til hvad der fandtes i forhen afgivne, men for Publicum ubekjendte, Rapporter, eller at henholde sig til Fogders, Lensmænds, eller andre uderordnede Embeds- og Ombudsmænds Indberetninger, men at Amtmændenes Beretninger nødvendig maatte udgjøre et for sig bestaaende sammenhængende Heelt.

Derefter ere da Beretningerne nu indkomne fra samtlige Amtmænd, med Undtagelse af fra Amtmanden over Nordre-Thronhjems Amt, efter hvis Beretning Departementet imidlertid ikke har troet, at de Øvriges underdanigste Forelæggelse for Hans Majestæt længere bør udsættes, medens man derhos paa det Alvorligste har erindret Amtmanden om Efterkommelsen af denne hans Skyldighed. *)

Departementet beklager isørigt, at ikke alle Amtmænd have ved Beretningernes Affattelse seet sig ifstand til at opfylde den i Departementets ovenmeldte Skrivelse gjorte Anmodning om, at begrunde Alt hvad der anføres om Tilstanden og Næringsveiene, samt om disses Frem- eller Tilbagegang o. s. v., med statistiske Tabeller og derefter anstillede Sammenligninger. Isærdeleshed mangle saadanne Tabeller aldeles ved Beretningerne fra Søndre- og Nordre-Bergenhuus Amter, samt for Bratsberg Amt.

Naar Amtmanden i det sidstnævnte Amt isørigt, i et af ham til Beretningen fremlagt underdanigst Følgebrev, anfører, at han gjennem Departementet er bleven underrettet om, at det har behaget Hans Majestæt at tilkjendegive Høifsammes naadigste Tilfredshed i Anledning af Amtmandens forrige Beretning, finder Departementet det for Pligt, for at forebygge Mistydning, dertil underdanig at anmærke, at den paaberaabte naadigste Tilkjendegivelse af Hans Majestæts naadigste Tilfredshed, ikke var rettet til nogen Amtmand isærdeleshed, men ialmindelighed til alle de Amtmænd, der fandtes at have bestræbt sig for, efter underdanigst Skyldighed, at fyldestgjøre Hans Majestæts naadigste Befaling angaaende Beretningernes Afgivelse.

I det Departementet nu gaaer over til, herved underdanig at fremlægge de indkomne Beretninger med Bilage, skulde man tillige, i Lighed med hvad der de forrige Gange har fundet Sted, og næst at bemærke, at en fuldstændigere og mere detailleret Oversigt over de under den afholdte Folketælling indhentede statistiske Oplysninger, end det paa Grund af Arbeidets Vidtløftighed er mulig for Tiden at bringe tilveie, senere underdanig vil blive fremlagt til underdanigst Foredrag for Hans Majestæt, underdanig ledsage Beretningerne, der ifølge det Ovenanførte omfatter et Tidrum af 6 Aar, med følgende Oversigt og deri paaberaabte, deels af Beretningerne, deels efter andre officielle Data, sammendragne summariske Tabeller angaaende Rigets vigtigste Næringsveie og deslige.

Saaledes maa det, hvad Jordbruget angaaer, antages, at dette er freedet temmelig betydelig fremad i de sidstforløbne 6 Aar. Beretningerne vise nemlig, at der selv i de Egne, hvor der forhen

*) Beretningen, der indkom i September 1836, findes foran pag. 281.

Kjendedes Agerbruget liden eller ingen Opmærksomhed, fordi Skovbrug fra Alders Tid havde udgjort Hovednæringen, nu er vaft Interesfe for Agerbruget i den Grad, at der ikke længer er Grund til at frygte for, at denne Interesfe vil tabe sig, om end den i den senere Tid indtraadte Lidlighed i Trælasthandelen maatte stige til, hvad den i Fortiden har været. Ligeledes vise Beretningerne fra Fiskebygdene, og in specie fra Nordland og Finmarken, at end ikke den Omstændighed, at gjentagne Forsøg med Kornavl ere mislykkede i flere af disse Egnes veirhaarde Districter, har mægtet at affrække disses Indvaanere fra Agerbruget, men at Saadant alene har bevirket, at man har lagt sig efter Dyrkningen af de i visse Henseender mere veirstærke Poteter, der ogsaa hidtil er falden heldig ud; og i hvilken Anledning det synes at fortjene Bemærkning, at i Aaret 1833 fandt det Rgl. Selskab for Norges Vel, at en Fin i Vest-Finmarken, ved Navn Johannes Andersen Storvig, havde ved udviist Flid med Potetavlning gjort sig fortjent til en Præmie, bestaaende i en Eolopocal af 25 Spd. Værdie, der saaledes blev ham af Selskabet tildeelt. Selv i Bergens Stift, og in specie i Søndre og Nordre-Bergenshuus Amter, hvis Indbyggere flidres som særdeles halstarrige i at hænge ved gammel Skik og Brug, og hvor Agerbruget derfor ogsaa antages at staae paa et, i Forhold til Klimatet og Jordens Beskaffenhed, særdeles lavt Trin, maa dog Agerbruget være gaaet ikke saa ubetydelig fremad, naar der sees hen til, hvad Beretningen for det førstnævnte Amts Vedkommende anfører om, at der uagtet Folketallets temmelig betydelige Tilvæxt dog kjøbes mindre Korn nu end forhen. I flere af Rigets veirhaarde Egne har man ogsaa siden nogle Aar tilbage begyndt at forsøge Dyrkningen af Himalajahygget, og uagtet disse Forsøg ikke hidtil have gaaet til Forventningen, have de dog heller ikke givet Anledning til, at lade alt Haab om et fremtidigt heldigere Udfald fare.

Hvad Engen angaaer, da vise Beretningerne, at, foruden at Omværling af Ager og Eng, og kunstige Græsarter allerede længe have været kjendte og benyttede i flere af de sydligere Egne af Landet, gives der nu intet Amts-District i Riget, hvor ikke i større og mindre Grad forædlet England høves og tillægges, og det endog ofte af den uformuende Jordbruger. Saaledes er det til Ex. i Romsdal ingen Sjeldenhed at see Chimotei-Græs selv paa Huusmandens Eng. Endog i de Egne, hvor man for ikke ret langt tilbage holdt meest strængt over at lade Ager forblive, hvad Ager havde været, saasom i den største Deel af Christiansands Stift, af Søndre-Thronhjems Amt m. fl. Steder, har man begyndt at give efter i denne Post, til Fordeel for Englandet som for Jordbruget i det Hele. I Øst- og Vest-Finmarken er det maasske, at der, Englandets særdeles Vigtighed for disse Districter uanseet, dog gjøres mindst for Engen; men det antages, at den Mangel, der begynder at vise sig i det førstnævnte District paa det hidtil brugte Surrogat for Græs, nemlig Reenmose, snart vil bevirke, at man ogsaa der nødes til med Omhyggelighed at behandle sin Eng.

Uagtet det nu vistnok er saa, at den Interesfe, der saaledes spores for Jordbruget, er fra først af for en stor Deel fremkaldt deels ved det mindre Udbytte, som Fiskerierne for endeel Aar tilbage afgave, og i flere Egne endnu afgive, deels af de indtil for kort tilbage bestaaende yderst uheldige Conjunctioner for Trælasthandelen og desl., saa sees dog af Beretningerne, at ogsaa ret Meget i saa Henseende skyldes deels Agerdyrknings-Seminariet paa Semb i Jarlsberg og de derfra til Rigets forskjellige Egne udgangne Elever, deels de Exempler paa Fordelen af et med Omtanke drevet Jordbrug, som Almuen nu

fast overalt har for Die ved den især i den senere Tid hos Folk udenfor Bondestanden, og isærdeleshed hos Præster og andre Embedsmænd paa Landet, vakte Sands for denne Syssel, ikke at tale om Overgangen af beneficeret og Statens Gods til privat Eiendom, om Veienes Forbedring og den deraf flydende Lettelse i Producternes Transport til Ufsætning, samt om de Opmuntringer og tildeels Understøttelser, der ydes og tilskynde den driftige Landmand af det kongelige Selskab for Norges Vel og af de fast overalt i Riget udbredte Sogne- og Landhuusholdnings- med flere Selskaber, og endelig maaffee fremfor Alt, det Overflud, der ved Pengevæsenets Forbedring og Stadigheden i samme, samt ved Skatternes Nedsættelse bliver tilbage for Landmanden, og giver ham Lyst og Kraft til mere end som forhen har været, eller har kunnet være Tilfældet, at virke til eget og andres Vel.

En af de hidtil bestaaende vigtige Hindringer for Jordbrugets Forbedring, nemlig Fælledsskabet, taber sig derhos alt mere og mere, og det formodes, at nu, da den Termin nærmer sig, da Landskatten vil blive forsøgt for de Gaarde, der kunne være men ikke ere udfiktede af Fælledsskab, vil dette med hurtige Skridt ile den muligste Opløsning imøde. Iøvrigt er for et af Rigets med Hensyn til Klimatets og Jordbundens Beskaffenhed af Naturen meest begunstigede Districter, nemlig Laurvigs Fogderie, paa-peget som en væsentlig Hindring for Jordbrugets Forbedring, at over Halvdelen af Jordbrugene sammesteds hidtil har været Bygselgods under Laurvigs Gresskab.

Som Bidrag til Oplysning om Jordbrugets Fremskriden i de sidste 6 Aar, indeholde isøvrigt endeel af Beretningerne Opgaver over, hvormange Lønder Land der af forhen udyrket Jord er opbrudt til Ager i bemeldte Tid. Uagtet disse Opgaver ere, hvad Beretningerne selv vise, baade ufuldstændige og upaa-lidelige, saa har man dog ladet dem sammendrage paa vedlagte Tabel No. 1, hvorefter der i de Fogderier, for hvilke saadanne Opgaver havees, nemlig i 25 af Rigets 44 Fogderier, skal i ovennævnte Tid være opbrudt til Ager omtrent 11,723 Lønder Land.

I Forbindelse hermed er vedlagt under No. 2 en Tabel indeholdende Sammen drag af de under: eet med Folketællingen den 29de November f. A. indhentede Opgaver over Størrelsen af Rigets Ud: sæd, hvorefter denne er opgivet til:

1,322	Lønder	Hvede,
8,600	—	Rug,
82,248	—	Byg,
53,285	—	Blandkorn,
265,195	—	Havre,

altsaa ; ; ; 410,650 Lønder Kornvarer.

7,521	Lønder	Erter,
305,911	—	Poteter,

hvilke Qvanta det dog formodes, at en nærmere Correspondence med Sognepræsterne vil give Anledning til betydelig at forøge.

Videre vedlægges under No. 3 en Tabel over Sædeforn; Magasinernes Antal og Kornqvanta, af hvilken sees, at Magasinernes Antal er 228, og deres Fond omtrent 87,660 Lønder Korn, altsaa over 1/2 Deel af den ovenfor for hele Riget anførte Kornudsæd, men af hvilket Fond dog kun omtrent 49,028

Lønder havdes i Dplag. Hvad Aarsagen er til, at disse Magasiner have saa betydelig en Deel af deres Fond udestaaende, findes ikke opgivet, men vist synes det at være, at hvad der ikke holdes tilstede i de gode Aar, det kan ikke ventes at komme ind naar Misvæxten falder paa, og at saaledes en betydelig Deel af Fondet bliver aldeles udisponibelt netop da, naar det især skulde vise Gavnligheden af sin Tilværelse. I denne Henseende ville derfor de fornødne Foranstaltninger blive trufne.

Hvad endelig Agerbrugets nuværende Standpunct i Forhold til Landets Behov betræffer, da antages det, at Ugershuus og Smaalehnenes Aanter kunne i Almindelighed ikke alene brødføde sig, men endog afgive noget til Salg. Det samme synes ogsaa at være Tilfældet med Hedemarkens Amt, lige som det ogsaa antages, at Romsdals og Søndre-Thronhjems Aanter saavel som den største Deel af Stavanger Amt, maafee ogsaa af Christians Amt, producere i nogenlunde gode Aar det Fornødne til eget Behov, hvorimod alle de øvrige Districter i Riget angives i større og mindre Grad at trænge til fremmed Korn. Men med Hensyn til denne Fremstilling bør formeentlig tages i Betragtning Banke- ligheden, for ei at sige Umuligheden af med nogenlunde Sikkerhed at kunne ved et simpelt Skjøn balancere, hvad et District har at afhænde, med hvad et andet trænger til at kjøbe, især naar der tillige sees hen til, hvor langt mere end ønskeligt er, der forbruges til Brændeviins-Brænden, selv i de med Hensyn til Agerbruget lidet eller mindre begunstigede Egne. Følgende turde maafee snarere lede til at at danne sig en, paa Data ikke aldeles ugrundet Oversigt i ovennævnte Henseende. Det er nemlig med en paa Sagkundskab og noie Bekjendtskab til de locale Forholde grundet Udregning bragt til en høi Grad af Sandsynlighed, at der for Liden produceres i Norge mindst 20,000,000 Potter 8 gradigt Brændeviin aarlig, og at dertil, efter Medium af hvad de forskjellige Kornarter, der almindelig anvendes til Brændeviins-Brænden, kunne antages i det Hele at give af sig, medgaaer mindst 500,000 Ld. Kornvarer, eller disses Æquivalent i Poteter. Sees der nu hen til, at efter vedlagte Tabel No. 4 har Medium af Indførselen af Kornvarer i de 3 sidste Aar udgjort 854,900 Lønder — thi under nærværende Betragtning vil det ikke gaae an at holde sig alene til Indførselen i det sidstforløbne Aar, da Høsten havde et mindre heldigt Udfald, ikke heller til Medium af de 6 Aar, Tabellen omfatter, fordi dette med Hensyn til Folketallets Tilvæxt i bemeldte Tidsrum vil falde for langt fra Befolkningens nuværende Behov — saa viser det sig, at Indførselen har overskredet hvad der kan antages at være det Mindste, der er forbrugt til Brændeviins-Brænden, med 354,900 Lønder. Antages dernæst, overensstemmende med hvad Statistikerne have beregnet, at for at bestemme et Lands aarlige Behov af Brødkorn, maa der — efter de mere eller mindre nærende Kornarter der i Almindelighed bruges — paa ethvert Individ overhovedet regnes fra $3\frac{1}{2}$ til 4 Lønder Korn eller sammes Æquivalent i anden Afgrøde, men man har, deels i Betragtning af at den Deel af de indførte Kornvarer, der maa betragtes som medgaaet til Føde, bestaaer af de mere nærende Kornsorter, deels for at være forvisset om heller at være gaaet noget under end over det for Hensigten af nærværende Undersøgelse fordeelsagtigste Forhold, kun vil antage 3 Lønder pr. Individ, saa vil det ovennævnte Overskud af 354,900 Lønder vise, at Norges Agerbrug vilde, hvis Brændeviins-Brænden ikke havde fundet Sted, have ladet kun 118,300 af dets Indbyggere uforsynede, og hvoraf, da dette Antal forholder sig til Norges, paa vedlagte Tabel No. 5 anførte, hele Folketal som 1 til 10, følger som endeligt Resultat, at Spørgsmaalet om Agerbru-

gets nærværende Standpunct kan bebores derhen, at samme, hvis Brændeviins:Brænden ikke fandt Sted, vilde i almindelig gode Aar være tilstrækkeligt til Rigets Behov paa omtrent $\frac{1}{10}$ Deel af Folkemængden nær.

Dg denne Deel af Folketallet opløber, saaledes som ovenmeldte Tabel No. 5 udbiiser, paa langt nær ikke til hvad Folketallet i Rigets Byer og Ladesteder udgjør.

Af de ovenmeldte 20,000,000 Potter Brændeviin antages noget over 8,000,000 Potter at produceres i Landdistricterne.

Iøvrigt bemærkes, at da det er Poteter, der hovedsagelig, saavel i Stæderne som i Landdistricterne, anvendes til Brændeviins:Brænden, saa foranlediges derved, at Dyrkningen af Poteter til Brændeviin gaar fremad med saa stærke Skridt, at der maaskee er Grund til at frygte for, at dette begynder at skee paa Fødeavlens og Fodervæxtens Bekostning, og at saaledes Brændeviins:Productionen mulig er paa veie til at virke ødelæggende paa Rigets Jordbrug.

Iøvrigt viser den oven paaberaabte Tabel No. 4, at Middeltallet af Indførselen af Kornvarer og Erter har i de 6 Aar 1830 til 1835 udgjort 794,016 Tønder aarlig; at Indførselen, som ovenanført, var størst i 1835, da den udgjorde 919,910 Tønder, og mindst i 1832, da den udgjorde kun 632,982 Tønder, formodentlig fordi, som Tabellen synes at antyde, at den for en Deel af det foregaaende Aar bevilgede toldfri Indførsel drog mere Korn til Landet, end som fornødent var for Aarets Behov.

I de 3 foregaaende Aar, nemlig 1827, 1828 og 1829, var Middelt:Indførselen af Kornvarer og Erter 718,707 Tønder aarlig.

De Egne af Landet, hvor Fædriften er af størst Vigtighed, ere de nordlige Dele af Østerdalen, Valders og Gudbrandsdalens Fogderier, endeel af Buskeruds Amts Hjeldegne, Øvre:Lellemarken, endeel af Naabygdelaget, Lister og Rysylke Fogderier, endeel af Søndre:Bergenuus Amt, men isærdeleshed Nordre:Bergenuus Amt, hvor til Ex. alene eet District, nemlig Indre:Sogn, antages for sin Deel aarligen at afhænde omtrent 2000 Stykker Elagteqvæg. Dg saavel i flere af de nævnte, som i de øvrige Districter af Riget, hvor Fædriften, om den end afgiver kun lidet til Salg, dog ialmindelighed afgiver det Fornødne til eget Behov, synes man, jevnsides med den vakte Sands for et forbedret Jordbrug, ikke længer som forhen blot at tænke paa et forøget, men, idetmindste for en Deel, hovedsagelig paa et forbedret Nøaghold. Saaledes har man til Ex. i Søndre:Bergenuus Amt, der dog, som foranført, ansees for et af de Districter, der ere mindst tilgængelige for hvad Ryt er, ikke alene begyndt med at vinterfodre Nøaget bedre end hidtil, men endog med at indrette hensigtsmæssigere Fæhuse. Vel klages der for enkelte Districters Bedkommende, saasom for Romsdals og Nordlands Amt, over at Almuen ialmindelighed endnu sætter ind til Vinteren et langt større Antal, tildeels endog det dobbelte af hvad der kan tilveiebringes tilstrækkelig Næring for; men efter hvad der er anført i Beretningen for Finmarkens Amt, torde det maaskee være uviist, om en saadan Fremgangsmaade virkelig for ethvert Districts Bedkommende er saa urigtig, som den almindelig antages for, idet at de fede Græsgange, der ere eiendommelige for nogle Egne, kunne bevirke, at det udhungrede Kreatur i paafaldende kort Tid kommer i godt Hold igjen saasnart Sommeren indtræder, og da yder fuldkommen Erstatning for det mindre Udbytte det har præsteret i Slutningen af Vinteren og i Foraaret. At isøvrigt

Fædriften, og isærdeleshed Neensdyrholdet, er af yderste Vigtighed for det sidstnævnte Amt, er almindelig bekjendt; men den Omstændighed, at Landmanden i Ost-Finmarken sætter en Vre i at eie saamange Neen, som det er ham muligt at anskaffe, uden Hensyn til om det ogsaa er ham muligt at vogte og drage tilhørlig Nytte af dette Antal, gjør at Neensdyrholdet i dette District forholdsvis langt fra ikke kan ernære saamange Familier som i Vest-Finmarken, hvor enhver nøies med det Antal han formaaer at vogte og beskytte.

Hesteavlens synes det, at man ialmindelighed viser liden Opmærksomhed, naar undtages i Hedemarkens og Christians Amt, i det sidstnævnte Amt isærdeleshed i Gudbrandsdalen, samt Stavanger Amt og i Bergens Stift, fornemmelig i Søndmørs Fogderie, fra hvilke Districter det synes at Afgangen i Landets øvrige Egne, Nordlandene undtagen, hovedsagelig bliver erstattet. Det førstnævnte District, nemlig Hedemarkens Amt, afhænder desuden endeel Heste til Sverrig, og fra Søndmør udffiktes der aarlig nogle til England. I Smaalehnenes Amt har man dog i den senere Tid anskaffet sig to Halvblodshingster, og heraf, saavel som af en i Christiania anskaffet Fuldblodshingst, samt af de i sidstnævnte By paabegyndte Væddekjørseler i Markedstiden, antages det, at man maaskee tør vente at see en Begyndelse til alvorlig Omtanke for Hesteracens Forædling.

Til Forædling af Faareavlens er i den senere Tid anskaffet i Agerhuus Amt endeel Electoral-Faar fra Sverrig, og i Smaalehnenes Amt nogle engelske Faar. I Nysylke Fogderie, hvor man i længere Tid har drevet paa Faareavlens Forædling, har Sygdom i den senere Tid bortrevet mange Faar. I Christians, Romsdals, Søndre-Thronhjems og Nordlands Amters sees paa enkelte Steder Faar af forædlet Race, men isvrigt lader man sig i det Hele taget overalt i Landet nøie med det her i Riget fra Alders Tid almindelige Faar, og dette yder ogsaa den for Almuen fornødne Uld.

Isvrigt viser vedlagte Tabel No. 6, at uagtet forrige Aars, for en ikke ubetydelig Deel af Riget, flette Høstforanledigede nogen Nedsættelse i det sædvanlige Kreaturhold, angaves dette dog at udgjøre den 29de November samme Aar:

113,098	Heste,
646,315	Stykker stort Qvæg,
1,034,289	— Faar,
185,554	— Geder,
79,873	— Sviin,
og 98,321	— Neensdyr,

uberegnet Føl, Kalve, Lam, og deslige.

Fremdeles viser vedlagte Tabel No. 7, at Middeltallet af Indførselen sværts af Fedevarer i de 6 Aar 1830 til 1835 har udgjort 2926 Skpd. Flesk, Kjød og Smør aarlig, deraf meest i 1835, nemlig 4429 Skpd. og mindst i 1832, nemlig 1596 Skpd.

I de 3 foregaaende Aar var Middeltallet af Indførselen 2847 Skpd.

Skovbruget sees, hvad Lastehandelen angaaer, i den senere Tid, og efterat Lasten har fundet et fordeelagtigt Marked i franske Havne, atter igjen at fremtræde som en vigtig Indtægtskilde, ikke alene for Rigets egentlige Skovdistricter i Agerhuus Stift samt Øvre-Tellemarkens og Naabygdalagets Fog-

derier, men ogsaa for endeel af de i Henseende til denne Handel mindre begunstigede Egne, saasom Fogderierne Mandal, Nordmøer, samt Strinde og Sælboe. For Nordmøer Fogderies Vedkommende er derhos yttret, at siden Lasten, der fra denne Egn forhen gik fornemmelig til Irland og Skotland, er begyndt at blive udfibet til franske og andre Steder, bliver der fordret større Længder paa Lasten end de, der hidtil have været almindelige, hvilket antages at ville lede til en bedre Deconomie med Skovene, noget, der muligen ogsaa maa gjælde med Hensyn til de øvrige Districter, paa hvis Skove Udfibningen af Last af smaa Dimensioner hidtil har virket saa ødelæggende.

I Jarlsberg og Laurvigs Amt, hvor det dog er kun for enkelte Steder, at Udfibningen af Trælast er af nogen Vigtighed, har man i den senere Tid fundet Markedsplads i Skotland for Ørre- og Birkelest af smaa Dimensioner, hvilke Træsorter forhen ialmindelighed blot nedhuggedes til Brænde.

Vedlagte Tabel No. 8 viser, at Medium af Trælastudførselen i de 6 Aar 1830 til 1835 har udgjort 198,680 Trælastløster, meest i 1835, nemlig 226,214 Løster, og mindst i 1831 nemlig 172,338½ Løst.

Medium af de 3 foregaaende Aars Udfibning var 193,954 Trælastløster.

Ho vad Skovenes Tilstrækkelighed til Landets eget Behov angaaer, da gjælder derom det samme, som i saa Henseende findes anført i Departementets Oversigt over Amtmændenes Beretninger til Udgangen af Aaret 1829, nemlig at „Nordlands og Finmarkens Amter ere de Districter, som i saa Henseende ere mindst fordeelig udfyrede. Det førstnævnte Amt erholder for en stor Deel sit Bygningstrømmer fra Nabo-Districtet Nordre-Thronhjems Amt, og ho vad Finmarkens Amt angaaer, da er det vel saa, at der inden Amtets Grændser gives nogle endog ret gode Skove, men da flere af disse ere saaledes beliggende, at de ei kunne komme Beboerne ialmindelighed til synderlig Nytte, blive de øvrige noget vel haardt medtagne, i hvilken Henseende dog, forsaavidt Statens Skove angaaer, de fornødne Foranstaltninger deels allerede ere, deels ville blive truffne. Ypperlige Torvestjær synes imidlertid for endeel at betrygge de skovløse Egne saavel i Nordland som Finmarken for Brændemangel. For øvrigt gives der vel hist og her i Riget enkelte mindre Districter, saasom Listerlandet, Jæderen, enkelte Dele af Christians Amt m. fl. Steder, der mangle Skov, men foruden at disse Districter ialmindelighed have let Udgang til fra Nabo-Egnene at faae deres Trang afhjulpen, gives der tildeels ogsaa her tilstrækkelige Torvestjær at tye til.“

De nu afgivne Beretninger synes ikke at give Anledning til at tilføie andet, end at der i de senere Aar er i Finmarkens Amt seet særdeles paa, at Skovene i muligste Maade skaanes for Skadehugst, samt at lignende Foranstaltninger træffes i Laurvigs Grevskab, efterat dette i forrige Høst kom i en ny Eiers Besiddelse.

Med Hensyn til Bergværksdriften vedlægges herhos under No. 9 en Tabel over de Bergværker, der, foruden Kongsbjerg Sølvværk, vare i Drift ved Udgangen af Aaret 1835, hvoraf sees, at disse udgjorde:

5 Kobberværker,
16 Jernværker,
og 1 Koboltværk.

Om følgende af disse Værker findes i det Væsentlige yttret, at Nøraas Kobberværk drives med

Held og Fordeel, men at Løffens Kobberværk derimod er nær ved at nedlægges. Ved Kaafjordens Værk, hvorfra man hidtil har udført Malmen i usmeltet Stand, har man nu bestemt sig til at foretage Smeltningen paa Stedet, ligesom dette Værk har i de senere Aar betydelig udvidet sin Virksomhed. Børums og Hakkedals Jernværker antages at bære sig taalelig, isærdeleshed det førstnævnte, der i de senere Aar skal være drevet med temmelig Fordeel. Duddalens Jernværk derimod er bestemt til at nedlægges, saasnart den nuhavende Material-Beholdning er forbrugt. Hasfel Jernværk er i maadelig Drift, og ved de vigtige Værker Frikøe og Eidsfos har Driften i Aaret 1835 været svagere end i de foregaaende Aar, hvortil dog for det førstnævnte Værks Bedkommende antages, at slet Vinterføre var en væsentlig Aarsag. Derimod ere Værkerne Bolsig, Fossum og Holden i den senere Tid komne i større Hørelse end tilforn, og det ei alene formedelst fordeelagtigere Priser, men og formedelst forbedrede Maskinerier. Mostadmarkens Jernværk, det eneste nordensjæls, er langt fra tilstrækkeligt til at tilfredsstille Omegnens Behov. Om Fremgangen af det under Navn af Diensjøfos Jernværk i Trysil Præfektur paabegyndte Anlæg til Forædling af Myrsmalm, har Amtmanden endnu ingen paalidelig Underretning kunnet meddele. Koboltværket paa Modum antages at give godt Udbytte, og til Forædling af Kobolten til Blaafarve gives nu foruden Modums Blaafarveværk ogsaa et Anlæg i Nærheden af Christiania, der dog endnu ikke er kommen i den Stand, at noget om Driften kan siges. Om de øvrige paa Tabellen anførte Bergværker indeholde Beretningerne derimod intet. Kun bemærkes, at Rongsberg Jernværk drives fælles med Eidsfos, og Frederiksgaves Kobberværk i Forening med Nørås Værk.

Under No. 10 vedlægges isøvrigt Tabel over Kobber- og Jernproductionen, hvoraf sees, at der er produceret:

1.	Kobber, efter Medium af Aarene 1830 til 1835, aarlig	2376	Skpd.	/	Pd.
	meest i 1835, nemlig	2547	—	221	—
	mindst i 1831, nemlig	2238	—	154	—
2.	Kobbermalm, efter Medium af 1830 til 1834, aarlig	4962	Skpd.		
	meest i 1831, nemlig	5625	—		
	mindst i 1832, nemlig	3812	—		
3.	Kujern, efter Medium af Aarene 1830 til 1834, aarlig	30274	—		
	meest i 1833, nemlig	32841	—		
	mindst i 1834, nemlig	26353	—		
4.	Støbegods, efter Medium af samme Aar, aarlig	9092	—		
	meest i 1831, nemlig	10544	—		
	mindst i 1834, nemlig	7334	—		
5.	Stangjern, efter Medium af de 3½ Aar fra 1ste Januar 1830 til 1ste Juli 1833, aarlig	23917	—		
	meest, som det synes, i 1833, da Productionen for første Halvjaar udgjorde	12450	—		
	mindst i 1830, da den for hele Aaret udgjorde	23380	—		

Da Productions-Afgiften af Stangjern ophævedes fra 1ste Juli 1833, saa høves fra denne Tid af ingen Opgave over Stangjerns-Productionens totale Størrelse.

Medium af de 3 foregaaende Aars Kobber og Jernproduction var:

af Kobber	2117	Skpd.
af Kobbermalm	1812	—
af Nujern	29486	—
af Støbegods	9872	—
af Stangjern	23717	—

Fremdeles vedlægges under No. 11 Tabel over Udførselen af Kobber og Jern i Aarene 1830 til 1835, hvoraf sees, at denne pr. Medium har udgjort:

af Gahrkobber, aarlig	2014	Skpd.	312	Pd.
meest i 1835, nemlig	2373	—	24	—
mindst i 1831, nemlig	1204	—	62	—
af valfet Kobber, aarlig	77	—	204	—
meest i 1833, nemlig	190	—	150	—
mindst i 1830, nemlig	1	—	72	—
af Jern i Stænger og Støbegods, aarlig	15744	Skpd.		
meest i 1830, nemlig	18928	—		
mindst i 1835, nemlig	11987	—		
af Spiger eller Søm, aarlig	54	—		
meest i 1831, nemlig	76	—		
mindst i 1835, nemlig	38	—		

I de 3 foregaaende Aar udgjorde Udførselen, efter Middeltal, aarlig:

af Gahrkobber	2085	Skpd.	181	Pd.
af valfet Kobber	24	—	137	—
af Jern i Stænger og og Støbegods	17952	Skpd.		
af Spiger eller Søm	150	—		

Jøvrigt er den paa Tabellen No. 10 anførte, og ved Raaffjordens Værk vundne Kobbermalm, saaledes som foran bemærket, i det Hele udført i usmeltet Stand. Dens Gehalt har varieret mellem 7½ og 10 pCt.

Endelig sees af Beretningerne, at der i Lister Fogderie, i Nærheden af Ladestedet Farsund, er paa-tænkt et Anlæg til et Blyværk, men at det antages, at Naturomstændigheder, og isærdeleshed Mangel paa Brænde vil hindre dets Opkomst.

Ljures Spigerværk i Hedemarkens Amt har, paa Grund af at det ikke kunne udholde Concurrence med de svenske Værker, maattet gaae over til alene at forarbeide andet i Bygden afhændeligt Smede-arbejde. I Bardals Præstegjeld paa Toten er der i Aaret 1835 sat i Gang et med betydelige og kostbare Raffinerier forsynet Staaltraadtrækkerie og Spigerværk, sandsynlig for Smaaspiger, hvis Drift imidlertid ved Beretningens Afslutning havde været for kort til at Amtmanden har kunnet yttre sig derover.

Af Rigets mange og forskjellige Steenbrud er Dværnesteensbruddet i Sælboe af særdeles Vig-

tighed, hvorfor det ogsaa fremdeles drives med Fordeel og udgjør en Hovednæringsgreen for Sælboe Almue. Ogsaa Begsteens og Brynesteens Bruddene i Bratsberg Amt synes at være af nogen Vigtighed, da de holdes i stadig Drift, og det af Toldbøgerne sees, at der af det sidstnævnte Slags Steen er alene i eet Aar, nemlig i 1834, udfibet til Udlandet 13000 Stykker.

Jøvrigt vil længere frem blive fremlagt en Tabel over de Industrie-Anlæg, der foruden Bergværkerne gaves i Riget ved Udgangen af Aaret 1835.

Fiskerierne have i Nordland og Finmarken vel ikke i de sidste 5 Aar ydet den Overflodighed som i Fortiden, men sees dog i det Hele taget at have været drevne med Held. Mindst synes de at have givet af sig for Senjen og Tromsøe Fogderie, og dernæst for Ost-Finmarken, fornemmelig fordi Almuens i dette District, hovedsagelig paa Grund af dens fra Fortiden gjældbundne Forfatning, ikke har Evne til at anskaffe de især til et fordeelagtigt Havfiskerie fornødne Redskaber. Ogsaa i Vest-Finmarken har det manglet og mangler tildeels endnu paa Evne til at anskaffe saadanne Redskaber, hvorfor det ogsaa ordentligviis har været Ulfældet, at den fremmede Fisker har gjort forholdsmæssig større Fangst end Districtets egne Beboere. Imidlertid har dog heldigt Fiskerie i flere paa hinanden følgende Aar allerede forbedret Almuens Aar i dette District saa meget, at man kan spore en mærkelig Forandring til det Bedre, i Maaden hvorpaa Almuens i den senere Tid driver sit Fiskerie.

Jøvrigt gjælder det Foransførte hovedsagelig alene Fiskeriet efter Lorf og Sei. Hellefisk eller Nveitefiskeriet har i de senere Aar aftaget betydeligt; Haakjerring og Brygdefangst foretages nu i det Hele taget kun sjelden, og Laxefiskerie befatter man sig heller ikke synderlig med.

I Nordlands Amt afgiver Sildefiskeriet ikke synderligt, dog undtages Aaret 1831, da Silden faldt meget god. I Senjen og Tromsøe Fogderie derimod, af hvis Fjorde Silden i flere Aar har været næsten forsvunden, men hvor den i de sidste 2 Aar atter har vilst sig og afgivet endeel til Udfibning, næres der Haab om, at Sildefiskeriet paa ny vil aabne Districtet en ikke uvigtig Næringskilde.

Waarsildfiskeriet har i Aarene 1830 til 1834 flaaet særdeles vel til paa den hele Strækning fra Stat til den vestlige Deel af Lister Fogderie. Isærdeleshed var dette Fiskerie heldigt i Aarene 1833 og 1834, hvorimod det i afvigte Aar faldt mindre godt ud for Bergens og Stavangers Vedkommende.

I de forskellige Egne af Romsdals Amt have Fiskerierne i de sidste 6 Aar været drevne med forskjelligt Held, dog bemærkes, at Waarsilden, som siden 1756 ikke har søgt Romsdals Kyster, er i de senere Aar kommen tilbage til Søndmør, i nogle Aar endog i betydelig Mængde. Nveite og Langefiskeriet paa Havbanken Storeggen har i de senere Aar været drevet mindre end forhen.

I Søndre-Thronhjems Amt er Fiskeriet af største Vigtighed for Almuens i Fosens Fogderie; men det er i de senere Aar aftaget mere og mere, isærdeleshed har Sildefiskeriet været meget misligt. Fra Nordre-Thronhjems Amt er, som ovenfor bemærket, ingen Beretning indkommen*).

Udførselen af Lax er fra Riget i det Hele ikke af nogen Betydning, derimod har Udvirkning og Udfibning af Anfios, især fra Christiania, tiltaget meget og giver god Fordeel.

Jøvrigt yde Fiskerierne langs Rigets Kyster og i Fjordene saavel som i Elvene og Indsøerne fremdeles et meget vigtigt Bidrag til Underholdning, og skaffe isærdeleshed Kystbeboerne mangan god Pengefortjeneste.

*) See Noten Pag. 343. .

Udførselen af Hummer har i de senere Aar aftaget betydeligt, hvad enten dette nu er en Følge af at Fangsten forhen til Skade for Yngelen er forceret formeget, eller af, hvad der i Beretningen for Stavanger Amt er antydet, at Hummeren finder saamegen Næring i den Rogn, den Mængde Vaarsild affætter, at den ingen Trang føler til at søge ind i Hummertøinerne, eller endelig af, at Englønderen er bleven mere nøieregnende med, at Hummeren for at modtages holder bestemt Maal.

Uf Østers udføres høist ubetydeligt.

Bedlagte Tabel No. 12 viser, at Middeltallet af de sidste 6 Aars Udførsel af Fiskevarer og Hummer har været som følger:

af tør og røget Fisk, aarlig	102,102	Skpd.
deraf meest i 1830, nemlig	110,090	—
mindst i 1831, nemlig	93,059	—
af Klipsfisk, aarlig	41,618	—
meest i 1835, nemlig	48,712	—
mindst i 1834, nemlig	34,592	—
af Fisk, nedsaltet i Foustager, meest Sild, aarlig	517,578	Ldr.
meest i 1833, nemlig	677,368	—
mindst i 1830, nemlig	315,095	—
af Anfsos, aarlig	12,519	Dunker.
meest i 1833, nemlig	17,117	—
mindst i 1830, nemlig	7,077	—
af Rogn, aarlig	21,742	Ldr.
meest i 1833, nemlig	25,079	—
mindst i 1832, nemlig	16,981	—
af Tran, aarlig	27,468	—
meest i 1835, nemlig	36,210	—
mindst i 1832, nemlig	20,107	—
af Hummer, aarlig	784,545	Stk.
meest i 1830, nemlig	1,208,440	—
mindst i 1833, nemlig	497,257	—

Middeltallet af Udførselen de 3 foregaaende Aar var:

af tør og røget Fisk, aarlig	105,872	Skpd.
: Klipsfisk,	47,772	—
: Fisk i Foustager, meest Sild, —	358,926	Ldr.
: Rogn	21,142	—
: Tran	37,137	—
: Hummer	1,348,103	Stk.

Udførselen af Anfsos, der i disse Aar var ubetydelig, er indberegnet under Silden.

Huus- og Kunstfliden staaer vel, hvad Landdistricterne angaae, i det Hele taget ikke just paa

noget høit Trin, men det synes dog, at den første maa antages at være ialmindelighed noget over det Middelmaadige. Saaledes vise Beretningerne, at paa saa Andtagelser nær tilvirker ethvert Districts Almue selv det Fornødne af Uldent og Linned, og ihvorvel dette almindeligviis kun er af den grovere Sort, saa gives der dog Districter, f. Ex. Hedemarken, Toten, Kingerige, en Deel af Buskeruds Fogderie, en Deel af Stavangers Amt, Kindservigs Præstegjeld i Søndre: Bergenhuus Amt, en Deel af Jndre: Sogn i Nordre: Bergenhuus, samt Surendal paa Nordmør, og Gryttens Præstegjeld i Romsdalen m. fl. Steder, der ikke alene tilvirke ogsaa hvad de behøve af de finere Sorter, men endog noget deels af disse deels af de grovere til Uffætning udenfor Districterne, og tildeels i Stæderne. Overalt synes den qvindelige Huusflid paa Landet at være i god Fremgang, og at fortjene al Roes, endog i Finnmarkens Amt, og for dette Amts Bedkommende fornemmelig i Senjen og Tromsøe samt Vestfinmarken. Lavest synes Huusfliden at staae i endeel af Søndre: Thronhjems Amt, hvortil antages som en væsentlig medvirkende Aarsag den Mængde af Huusflidsproducter, som omslakkende svenske Handlere indføre, og sælge for saa billige Priser, at den indenlandske Industrie derved qvæles. Hvad der behøves af Gaards- og Fiskeredskaber, forfærdiger ialmindelighed Almuesmanden selv, og de fleste Districter ere tilstrækkeligen forsynede med Haandværkere, af hvilke endeel, uagtet fast ingen af dem har staaet i nogen Lære, have bragt det meget vidt i deres Professioner, og tildeels endog udmærke sig. Saaledes habes fortrinlige Smede i Christians, Søndre: Bergenhuus, Romsdals og Søndre: Thronhjems Amter med flere Districter. Af duelige Snekere og Hjulmagere gives mange. Gode Staal- og Messing- Arbeidere habes i Søndre: Bergenhuus Amt; og i Nordre: Bergenhuus saavel som i Søndre: Thronhjems Amt forarbeides ret gode Uhre, i det sidstnævnte Amt ogsaa andre fine Instrumenter til megen Fuldkommenhed. I forrige Aar erholdt Bondemand af Næssets Præstegjeld i Romsdalen, Hans Pedersen Overaas, der udmærker sig som Mechanikus, af Romsdals Landhuusholdnings: Selskab et Sølobæger i Præmie for en af ham konstrueret Saaemaskine og anden udoist Flid, ligesom Aaret forhen Die Olsen Nordvig af Gryttens Præstegjeld i samme Amt tilkjendtes den af det Kongl. Norske Videnskabers Selskab i Thronhjem udfatte første Præmie for Tilvirking af Potaske.

Fremdeles driver Bonden langs Søkysten meget paa Baade- og Jægte: Bygning, og endog, som i Christiansands Stift, paa Bygning af Fartøier af indtil 30 à 40 Ræsters Drægtighed. I Søndre: Bergenhuus antages det, at der i de sidste 5 Aar er af Bønder bygget 30 à 40 Fartøier af Drægtighed fra 40 til 400 Tønder, og i Romsdals Amt gives, foruden flere Jægte og Baadebyggere, en Bonde, der endog udmærker sig som duelig Skibsbygmester.

For Byernes og Ladestedernes Bedkommende kan der almindeligviis kun være Tale om qvindelig Huusflid, og naar undtages Byerne i Romsdals Amt, hvor denne skal være god, synes den, efter hvad enkelte af de øvrige Beretninger indeholde desangaaende, ialmindelighed ikke at strække sig videre end til lidt Strikken og Syen, og naar det kommer høit, til ubetydelig Vævning, og saaledes at staae langt tilbage for Landboeqvindens.

I Bergen begynder man dog at spore god Virkning af en sammesteds oprettet Underviisnings: Anstalt, i hvilken 150 til 200 fattige Pigebørn oplæres i qvindelig Haandarbeide.

Haandværkerne antages ialmindelighed at gaae fremad, især synes det, at Snekere og Smede gjøre betydelige Fremfærdt.

Bedlagte Tabel No. 13 viser, at der den 29 November 1835 gaves i Norges Byer og Ladesteder:
 af Fabrikker og Haandværkere med Borgerskab 3,034,
 af Haandværkere uden Borgerskab 2,533.

Ved Udgangen af Aaret 1829 var Antallet paa Fabrikker, Haandværkere og desl. med Borger-
 skab opgivet til 3,062, men deriblandt er maaske medtaget nogle, der intet egentlig Borgerkab havde
 paa deres Haandteringer.

Fremdeles viser vedlagte Tabel No. 14 de vigtigste Industrie-Anlæg, som foruden Bergværkerne
 gaves i Norge ved Udgangen af Aaret 1835, nemlig:

- 4 Bomulds-spinderier og Væverier,
- 366 Brændeviins-Brænderier,
- 2 Chokoladefabrikker,
- 1 Chromfarvefabrik,
- 2 Cichoriefabrikker,
- 8 Glasværker,
- 3 Kardefabrikker,
- 1 Klædefabrik,
- 3 Kobbervalseværker,
- 5 Krudtmøller,
- 3 Laksfabrikker,
- 61 Maltgjørerier,
- 5 Oliemøller,
- 1 Ornamentfabrik,
- 8 Papiirfabrikker,
- 11 Pottemagerier,
- 29 Riebflagerier,
- 2 Saltpeterværker,
- 1 Saltværk,
- 1 Saltraffinaderie,
- ca. 3398 Saugbrug,
- 1 Smaaspigerfabrik,
- 6 almindelige Spigerværker,
- 1 Spillefortfabrik,
- 2 Staaltraadtrækkerier,
- 4 Sukkerraffinaderier,
- 3 Sæbesyderier,
- 193 Teglbænderier,

79	Tobaksfabriker,
1	Baabenfabrik,
1	Vitriol- og Bruunrødtfabrik,
4	Boiturfabriker, og
9	Ølbrøggerier,
<hr/>	
4219	tilsammen,

hvis Production dog kun for Enkeltes Vedkommende findes opgivet i Beretningerne. Nogle af Anlæggene synes desuden ikke at have været i Drift i den senere Tid.

Ved Udgangen af Aaret 1829 gaves af saadanne Anlæg 4123.

Handel og Skibsfart. Som Følge af den af Laandbonæringernes Fremgang til det Bedre tiltagende Velstand i Districterne ialmindelighed, af Pengevæsenets Stabighed, og endelig af den senere Tids heldige Sildefiskerier og fordeelagtigere Conjuncturer for Trælasthandelen, har der i de sidste Aar været ret livligt i Handelen, til megen gjensidig Fordeel for Landdistrict paa den ene, og By og Ladested paa den anden Side. Derfor findes ogsaa med kun enkelte Undtagelser samtlige Steder i Riget at være gaaet fremad i Velstand siden 1829, da Beretninger om Tilstanden sidste Gang afgaves; selv paa Tilstanden i Bergstaden Kongsberg angives Handelens fordeelagtige Gang at have yttret velgjørende Indflydelse, idet en fordeelagtig Mellemhandel med Trælast derved er bleven dette fattige Sted til Deel. Blandt de Byer, der angives at have høstet mindst Fordeel af denne større Handelsrørelse, synes Frederiksstad at staae øverst, om hvilken By det hedder, at uden dens frugtbare Bymarker vilde den ikke kunde bestaae som Kjøbstad. Byerne i Nordland og Finnmarken, Bodøe og Bardøe, have ingeninde været og blive maaskee heller aldrig af nogen Vigtighed for Handelen, men hvad Tromsøe og Hammerfest angaaer, da have disse i de senere Aar gjort betydelige Fremskridt, Tromsøe ved en, vel passiv men livlig og fordeelagtig Handel med engelske, hollandske, franske, hanseatiske og flere fremmede Fartøier, der i de senere Aar have begyndt at søge Stedets Udførselsartikler, og Hammerfest hovedsagelig ved Handel med Producterne af Fiskhavsfangsten, der fra dette Sted har, med Undtagelse af i det sidstforløbne Aar, været meget heldig. Ogsaa i Christiansand, hvor Velstanden havde i Decenniet før 1829 aftaget Aar for Aar, spores nu Fremgang til det Bedre, hvortil isærdeleshed for dette Steds Vedkommende kan anføres som en væsentlig medvirkende Aarsag den ved Veienes Forbedring og nye Veies Anlæg aabnede lettere Communication mellem Byen og dens Opland.

Derimod skal Skibsfarten for sig betragtet, ikke længer yde den Fordeel som for nogle Aar tilbage. Dette antages i det Væsentlige at hidrøre deels fra, at Udlændingen har begyndt mere end forhen at afhente de norske Udførselsartikler og at bringe Norge dets Fornødenheder, deels fra den friere Fart, der siden Algiers Erobring og de øvrige Roverslæters Svækkelse staaer aaben for alle Nationer paa Middelhavet, hvilken ikke alene bevirker en i Fortiden ukjendt Concurrence i Fragtsøgningen sammesteds, under hvilken de norske Fartøier af forskjellige Aarsager ialmindelighed maae staae tilbage, men endog saa godt som ganske tilintetgjør den Fragtfart, som de norske Fartøier forhen kunde gjøre sikker Regning paa mellem Middelhavskysterne og de Nationer, der under de forhen bestaaende Forholde kunde ansees næsten som aldeles udelukkede fra bemeldte Hav, og endelig fra, at ogsaa Fragterne mellem øster- og

nordøstfiske og desl. Steder have i den senere Tid været færre og mere søgte af andre Nationer, end som for nogle Aar tilbage.

Hvilket alt da maaskee igjen tør have væsentlig medvirket til hvad Tilfældet er, nemlig at ogsaa Fragterne her i Riget ere gaaede betydelig ned, medens dog Folkehøjen og Priserne paa Alt hvad der hører til et Fartøies Udrustning, staae omtrent paa samme Punct som for flere Aar siden.

Enkelte ret gode Fragter skulle dog i den senere Tid have været erholdte med Trælast fra svenske Havne, men disse ere, idetmindste for den største Deel, alene komne Fartøier fra den østligste Deel af Riget tilgode.

De Steder, som angives især at lide under ovenmeldte uheldige Omstændigheder for Skibsfarten, ere Bergen og Thronhjelm, hvilket for det førstnævnte Steds Vedkommende vil kunde kjendes deraf, at Byen, istedet for at den i Fredsaarene før 1807 skal have haft omtrent 500, nu neppe har 150 til udenrigsk Fart tjenlige Fartøier.*)

Til yderligere Oplysning om Handelens og Skibsfartens Stilling tjener isvrigt, foruden de foran fremlagte Tabeller No. 4, 7, 8, 11 og 12 over Indførselen af Korn og Fødevarer, og Udførselen af Trælast, Jern og Fiskevarer:

a. den ligeledes foran fremlagte Tabel No. 13, der viser, at der den 29de November f. A. gaves i Riget:

1738 Grosserere og Kjøbmænd,
1134 Høkere, Marketenterere, Værtshuusholdere og deslige.

Ved Udgangen af 1829 var Antallet:

1713 Grosserere og Kjøbmænd,
1064 Høkere, Marketenterere, Værtshuusholdere og desl.

b. vedlagte Tabel No. 15 over de norske Handelsfartøiers Antal og Drægtighed m. m. ved Udgangen af Aaret 1834, hvoraf sees, at Antallet var 2,165,

Drægtigheden 71,304 Com. Læster.
og at der til Fartøiernes Equiperung udfordredes 11,572 Mand.

Ved Udgangen af Aaret 1829 var Antallet 1,964,

Drægtigheden 62,280 Com. Læster.
og Equiperungen 10,351 Mand.

og c., vedlagte Tabel No. 16 over den udenrigske Skibsfart fra og til Norge i Aarene 1830—1834, der viser:

at Middeltallet af de norske Fartøier, der i bemeldte Aar have besøgt fremmede Havne, har været:

aarlig	3,585,	drægtige 140,073 Com. Læster,
fleest i 1833, nemlig . . .	3,734,	drægtige 151,803 —
færrest i 1830, nemlig . . .	3,415,	drægtige 132,112 —

*) Efter Boldbøgerne skal dog Bergen i Aaret 1806 kun have haft 249 Fartøier af over $7\frac{1}{2}$ Commerce-Læsters Drægtighed, men derimod ved Udgangen af Aaret 1834 214 saadanne Fartøier.

at Middeltallet af de fremmede Fartøier, der i samme Aar have besøgt norske Havne, har været:

aaarlig	2,347,	drægtige 62,678	Com. Læster,
fleest i 1834, nemlig	2,646,	drægtige 72,291	—
færrest i 1830, nemlig	2,097,	drægtige 55,650	—

I de 3 foregaaende Aar var Middeltallet:

af norske Fartøier, som havde besøgt fremmede Havne,	3,451,	drægtige 125,229	Com. Læster,
af fremmede Fartøier, som havde besøgt norske Havne,	2,447,	drægtige 62,072	—

Efter underdanig at have fremsat denne Oversigt, skulde Departementet underdanig yttre den Formening, at det mulig vilde være i flere Henseender ønskeligt, om Amtmændenes Beretninger bleve udgivne i Trykken, hvilket i saa Fald maatte skee for Statscassens Regning, da Forlægger ikke er at vente; saameget mindre som Departementet tillige antager, at de, for hvilke det Offentlige isærdeleshed bør ønske at Beretningerne blive bekendte, bør erholde dem uden Betaling, og at Betalingen for de, der isørigt maatte interessere sig for Arbeidet, ikke bør overstige hvad Trykkerløn m. v. virkelig opløber til."

I det man med forestaaende af Finants-Departementet fremsatte Bemærkning, mod hvilken Intet vides at erindre, herved i Underdanighed forelægger Deres Kongelige Majestæt de fra Amtmændene indkomne Beretninger angaaende Districternes oeconomiske Tilstand m. m. ved Udgangen af Aaret 1835, ledsaget af Oversigten over samme, indstilles tillige underdanigst, at bemeldte Beretninger maa udgives i Trykken for Statscassens Regning.

b. Hans Majestæt Kongens naadigste Resolution i Anledning af forestaaende underdanigste Indstilling, dateret 10de November 1836.

De fra Amtmændene indkomne Beretninger, angaaende den oeconomiske Tilstand i de dem naadigst anbettede Districter, for de sidstforløbne 6 Aar, maae udgives i Trykken for Statscassens Regning.

c. De i Oversigten paaberaabte Tabeller.

No. 1.

T a b e l

over hvormeget der er opbrudt til Ager af forhen udyrket Land i de sidste 6 Aar indtil Udgangen af Aaret 1835, forsaavidt saadant af Amtmændene er opgivet.

	Tønder Land.
Ager og Follougs Fogderie	circa 1000
Øvre-Nomeriges	950
Rakkestads	823
Jde og Marker	700
Mosse	1000
Colvær og Dudaens	} 750
Østerdalens	
Hedemarkens	
Busseruds	500
Ringerige og Hallingdals	} 375
Nummedal og Sandsværds	
Jarlsbergs	712
Laurvigs	250
Nedenæs	} 862
Naabydelagets	
Mandals	
Lister	650
Jederen og Dalernes	} 1433
Nyffylkes	
Nordhordlehn og Bofs	250
Nomsdals	189
Nordmørs	312
Ørke- og Gulbals	438
Helgelands	411
Saltens	118
Tilsammen i 25 Fogderier	circa 11723 T. L.

No. 2.

T a b e l

over Udsæden i Norge, saaledes som samme blev opgivet under Folketællingen den 29 Novbr. 1835.

	Kornvarer.	Erter.	Poteter.
	Tdr.	Tdr.	Tdr.
Agershuus Amt	43570	1344	28200
Smaalehnenes	41066	1472	24837
Hedemarkens	34498	1484	28424
Christians	33433	1170	20352
Busseruds	22838	1726	22152
Jarlsberg og Laurvigs	24340	80	21735
Tællis	199745	7276	145700

	Transport		
	Kornvarer.	Erter.	Poteter.
	Ebr.	Ebr.	Ebr.
Bradsberg Amt	199745	7276	145700
Nedenæs og Naabygdelagets	12741	36	23133
Lifter og Mandals	8041	:	14220
Lifter og Mandals	14336	:	14143
Stavanger	23352	:	12038
Søndre:Vergenhuus	24361	2	15600
Nordre:Vergenhuus	23629	5	15473
Romsdals	31018	16	11955
Søndre:Throndhjems	28097	36	20349
Nordre:Throndhjems	29198	150	22620
Nordlands	13572	:	7940
Finmarkens	2560	:	2240
Tilfammen	410650	7521	305911

Kornudføden bestaaer af:
 Hvede 1322, Rug 8600, Byg 82248, Vlandforn 53285, og Havre 265195 Tønder.

No. 3.

Tabel

over Sædeforn-Magasinerne's Antal og omtrentlige Kornqvanta den 31te Martz 1835.

	Antal.	Kornqvanta.	Deraf i Opilag.
		Ebr.	
Agershuus Amt	17	11906	6454
Smaalehnenes —	12	5907	4062
Hedemarkens —	15	10503	3935
Christians	10	4256	1286
Bufferuds	25	20748	10933
Jarlsberg og Laurvigs —	7	2820	2308
Bradsbergs	31	6930	3654
Nedenæs og Naabygdelagets —	7	774	660
Lifter og Mandals	2	225	225
Stavanger	2	270	200
Søndre:Vergenhuus	8	477	290
Nordre:Vergenhuus	5	700	200
Romsdals	45	14794	11490
Søndre:Throndhjems	6	2992	1538
Nordre:Throndhjems	8	2818	1164
Nordlands	18	852	313
Finmarkens	10	688	316
Tilfammen	228	87660	49028

No. 4.

T a b e l
over Indførselen af Kornvarer og Erter til Norge i efterstaaende Aar.

	Kornvarer.	Erter.	Tilsammen.
	Tdr.	Tdr.	Tdr.
1830	706802	8415	715217
1831	841739	9432	851171
1832	621518	11464	632982
1833	794213	11173	805386
1834	827055	12373	839428
1835	904457	15453	919910
	4695784	68310	4764094
Middeltal	782631	11385	794016

No. 5.

T a b e l
over Folketallet i Norge den 29de November 1835.

	I Byerne og Lade- stederne.	I Landdistricterne.	Tilsammen.
Agershuus Amt	25005	69827	94832
Smaaløhønes —	10603	54687	65290
Hedemarkens —	;	79728	79728
Christians . —	254	94923	95177
Bufferuds . —	10790	65996	76786
Jarlsberg og Laurvigs —	8038	48721	56759
Bradsbergs —	8392	59401	67793
Nebenæs og Naabygdelagets —	5260	42324	47584
Lister og Mandals	11961	43517	55478
Stavanger	6291	61383	67674
Bergens By	22839	;	22839
Søndre-Bergenshuus Amt	;	85595	85595
Nordre-Bergenshuus —	;	70776	70776
Romsdals	3602	69140	72742
Søndre-Thronhjems —	12358	67282	79640
Nordre-Thronhjems —	;	59852	59852
Nordlands	239	58524	58763
Finmarkens	1844	35346	37190
Tilsammen	127476	1067022	1194498

Dog anmærkes, at da Tællingslisterne for 1835 endnu ikke, (Juli 1836) ere indkomne for Øst-Finmarkens Fogderie, saa er Folketallet for dette District anført som i 1825, da det var 2796.

No. 6.

Tabel

over Kreaturholdet i Norge, faaledes som samme opgaves under Optællingen den 29de Novbr. 1835.

	Hefte.	Stort Dvæg.	Faar.	Geder.	Sviin.	Heensdyr.
Agershuus Amt	9851	33588	30216	924	7624	3
Smaalehønes —	8094	27354	26597	219	5202	:
Hedemarkens —	10433	50781	68165	10374	6775	:
Christians . —	12533	68062	86684	22009	7521	:
Bustferuds . —	5870	26794	33293	6072	4230	:
Jarlsberg og Laurvigs —	5403	19772	17060	103	4569	:
Bradsbergs	4121	25848	50183	5903	3332	1
Nedenæs og Naabygdelagets —	3230	21030	40492	9957	2069	:
Lister og Mandals	2855	26052	46954	7039	1632	:
Stavanger	6782	36947	91523	11256	3334	1
Søndre-Bergenshuus	6108	63889	113712	11779	4179	:
Nordre-Bergenshuus	7134	68123	99795	23662	7235	:
Nomsdals	7809	53901	99290	23162	6179	1
Søndre-Thronhjems	7208	41649	59505	11287	6539	389
Nordre-Thronhjems	6938	29253	58783	12702	4520	2141
Nordlands	5879	35272	64037	17106	3673	3785
Finmarkens ca.	2850	18000	48000	12000	1260	92000
Tilsammen	113098	646315	1034289	183554	79873	98321
Da 1835 imidlertid var et slet Høaar for en stor Deel af Riget, saa skal Kreaturholdet den ovenmeldte Dag have været nedfat under det almindelige med	1590	9406	11390	1454	240	:
følgelig er sædvanligt Kreaturhold	114688	655721	1045679	187008	80113	98321

Føl, Kalve, Lam og deslige ere ikke medtagne.

No. 7.

Tabel

over Indførselen af Fedevarer til Norge i nedenstaaende Aar.

	Fleff.	Kjød.	Smør.	Tilsammen.
	Skypd.	Skypd.	Skypd.	Skypd.
1830	712	882	1217	2811
1831	537	587	1250	2374
1832	332	443	821	1596
1833	530	680	1161	2371
1834	1248	962	1767	3977
1835	1162	911	2356	4429
	4521	4465	8572	17558
Middektal	753	744	1429	2926

No. 8.

T a b e l

over Udførselen af Trælast fra Norge i nedenstaaende Aar.

	Trælast-Læster.
1830	194773
1831	172338½
1832	181425½
1833	209125
1834	208204
1835	226214
	1192080
Middeltal	198680

No. 9.

T a b e l

over de Bergværker, der foruden Kongsberg Sølvværk vare i Drift i Norge ved Udgangen af Aaret 1835.

	Amtal.
1. Kobberværker:	
Foldals eller Frederiksgaves Værk,	
Nøraas	—
Løffens eller Melbals	—
Sælboe	—
Kaafjordens eller Altens	—
Tilfammen	5 Kobberværker.
2. Jernværker:	
Bærums Værk,	
Hakkedals	—
Mosse	—
Dudalens	—
Hienstjøfos	—
Hasfels	—
Kongsbergs	—
Eidsfos	—
Frihøe	—
Dolvig	—
Fossum	—
Holden	—
Egelands	—
Næs	—
Frolands	—
Mosstadmarkens	—
Tilfammen	16 Jernværker.
3. Koboltværk:	
Mobums	1 Koboltværk.
I Alt	22 Bergværker.

No. 10.

T a b e l

over Kobber- og Jernproductionen i Norge i nedenstaaende Aar.

	Gahrkobber.		Kobbermalm.		Rujern.	Jern- Stobegods.	Stangjern.	Fiinamidjern.
	Skppd.	Pd.	Skppd.	Pd.	Skppd.	Skppd.	Skppd.	Skppd.
1830	2298.	172.	5187.	160.	31598	9458	23380	171
1831	2238.	154.	5625.	;	30990	10544	24388	145
1832	2363.	57.	3812.	160.	29586	9575	23492	162
1833	2317.	106.	4687.	160.	32841	8548	12450	41
1834	2488.	72.	5500.	;	26353	7334		
1835	2547.	221.	Ikke opgivet.		Ikke opgivet.		Denne sidste Opgave over Stang- og Fiinamidjerns-Productionen er kun for 1ste Halv-aar 1833. For den følgende Tid haves ingen fuldstændig Opgave desangaaende.	
	14253.	142.	24812.	160.	151368	45459	83710	519
Middeltal	2376.	;	4962.	;	30274	9092	23917	148

Kobbermalmen er produceret ved Kaaffjordens Kobberværk, og holdt fra $7\frac{1}{2}$ til 10 pC. Kobber.

No. 11.

T a b e l

over Udførelsen af Kobber og Jern fra Norge i nedenstaaende Aar.

	Gahrkobber.		Valset Kobber.		Jern i Stanger og Stobegods.	Spiger eller Søm.
	Skppd.	Pd.	Skppd.	Pd.	Skppd.	Skppd.
1830	2348.	125.	1.	72.	18928	65
1831	1204.	62.	39.	52.	16666	76
1832	1990.	29.	111.	290.	17207	52
1833	1968.	276.	190.	150.	15787	54
1834	2205.	77.	110.	301.	13890	42
1835	2373.	24.	12.	38.	11987	38
	12089.	273.	465.	263.	94465	327
Middeltal	2014.	312.	77.	204.	15744	54

Desuden er udført den paa Tabellen No. 10 anførte Kobbermalm.

No. 12.

T a b e l

over Udførselen af Fiskevarer og Hummer fra Norge i nedenstaaende Aar.

	Lar og røget Fisk.	Klipfisk.	Fisk nedfaldet i Fougstager, meest Silb.	Anfios.	Rogn.	Tran.	Hummer.
	Skppd.	Skppd.	Td.	Dunker.	Td.	Td.	Skfr.
1830	110090	46728	315095	7077	22599	26711	1208440
1831	93059	34893	471870	7480	17375	25640	989907
1832	98796	38225	578151	14727	16981	20107	608739
1833	101384	46557	677368	17117	25079	26604	497257
1834	102058	34592	587797	14898	23760	29537	653628
1835	107224	48712	475191	13818	24660	36210	749302
	612611	249707	3105472	75117	130454	164809	4707273
Middeltal . .	102102	41618	517578	12519	21742	27468	784545

No. 13.

T a b e l

over Antallet af følgende næringsdrivende Indvaanere i Norges Byer og Ladesteder, efter Op-
tælling den 29de November 1835.

	Antal.
1. Med Borgerkab:	
Grosserere og Kjøbmænd	1738
Høfere, Marktentere, Værtshuusholdere og deslige	1134
Fabrikanter og Haandværkere	3034
2. Haandværkere uden Borgerkab	2533
Tilfammen	8439

No. 14.

T a b e l

over de vigtigste Industrie-Anlæg, som foruden Bergværkerne gaves i Norge ved Udgangen af Aaret 1835.

	3 Byerne og Ladestederne.	3 Landdistric- terne.	Tilsammen.
Vomulspinderier og Væverier	2	2	4
Brændstins-Brændterier	252	114	366
Chocoladefabrikker	1	1	2
Chromfarvesfabrik	1	;	1
Eichoriefabrikker	1	1	2
Glasværker	;	8	8
Kardefabrikker	3	;	3
Klædefabrik	1	;	1
Kobbervalseværker	;	3	3
Krudtmøller	1	4	5
Lakfabrikker	2	1	3
Maltgjærerier	35	26	61
Oliemøller	;	5	5
Ornamentfabrik	1	;	1
Papirfabrikker	;	8	8
Pottemagerier	4	7	11
Reebslagerier	19	10	29
Salpeterværker	;	2	2
Saltværk	;	1	1
Saltraffinaderie	;	1	1
Saugbrug	68	ca. 3330	3398
Smaaspigerfabrik	1	;	1
Almindelige Spigerværker	;	6	6*)
Spillekortfabrik	;	1	1
Staaltraadtrækkerier	;	2	2
Sukkeraffinaderier	1	3	4
Sæbesyberier	1	2	3
Teglbrændterier	4	189	193
Tobaksfabrikker	78	1	79
Vaabenfabrik	1	;	1
Vitriol- og Brunrødtfabrik	;	1	1
Voiturfabrikker	3	1	4
Ølbryggerier	9	;	9
Tilsammen	489	3730	4219

*) Desuden haves ved Jernværkerne endeel Spigerhammere, saavidt vides henved 50 Stykker.

No. 15.

T a b e l

over de Norske Handelsfartøiers Antal og Drægtighed m. m. ved Udgangen af Aaret 1834.

		Antal.	Totale Drægtighed. Commercelæster.
Fra 2 til 7½	Commercelæster drægtige	630	
8 : 19½	— —	560	
20 : 49½	— —	448	
50 : 99½	— —	372	
100 og derover		155	
Tilsammen		2165	71304

til hvis Eqpivering er opgivet at udfordres 9407 Mand foruden Søerne, altsaa, disse iberegne, 11572 Mand.

No. 16.

T a b e l

over den udenrigske Skibsfart fra og til Norge i nedenstaaende Aar.

	Norske Fartøier, besøgt fremmede Havne.		Fremmede Fartøier, besøgt norske Havne.	
	Antal.	Drægtighed. Com. Læster.	Antal.	Drægtighed. Com. Læster.
1830	3415	132112	2097	55650
1831	3522	127350	2252	58425
1832	3582	138778	2190	57978
1833	3734	151803	2552	69048
1834	3672	150323	2646	72291
	17925	700366	11737	313392
Middeltal	3585	140073	2347	62678

N e t t e l s e r.

- Side 36, i Doverskriften over næstsidste Rubrik: betegner, læs: beregnet.
— 37, næstsidste Linie: Fattige, I. Fattige i.
— 43, Lin. 23: om Bigtigheden, I. om Bigtigheden.
— 54, — 21: man savner, I. men savner.
— = — 25: udvidet, I. udvidet.
— 55, — 15: og, I. og.
— 94, — 20: til til, I. til.
— 98, — 19: af Læstbrægtigheden, I. at Læstbrægtigheden.
— 118, i Doverskriften over 4de Rubrik: Product i Aaret 1833, I. Product i Aaret 1835.
— 126, Lin. 9: Herbergere, I. Herbergerere.
— 146, — 25: mattet, I. maattet.
— 156, — 3: Trælasthandlere, I. Trælasthandlerne.
— 166, — 34 og 35: tilbetalte I. tilbagebetalte.
— 179, — 29: gavnlig, I. gavnligt.
— 191, i Fortegnelsen Littr. g efter Hjelmelands Skibrede: Jelsæ, I. Jdsæ.
— 200, Lin. 3: forsvinde for, I. forsvinde fra
— 206, — 1 og 2: Arbeidsvirksomheden, I. Arbeidsvirksomheden.
— 229, — 1: Productet, I. Producter.
— 230, — 18: have, I. har.
— 231, — 32: Henseende, I. Henseende.
— 232, ved Underskriften: Underdanigst, I. Underdanigst.
— 243, Lin. 31: Kat, I. Kar.
— 248, — 5 i Anmærkningen: Romdalen, I. Romsdalen.
— 271, næstsidste Linie: Grund til antage, I. Grund til at antage.
— 277, Lin. 5: været, I. være.
— 316, — 27: saadanne. I. saadanne.
— 318, — 35: 1829, I. 1826.
— 322, — 9: udfibes en Deel, I. udfibes en større Deel.
— 331, sidste Rubrik af Anførselen No. 3 er opsummeret til 568 istedetfor til 586.
— 333, næstsidste Linie: indføres, I. udføres.
— 336, i Doverskriften over 4de Rubrik: røget eller saltet, I. røget eller tørret.
— 343, Lin. 33: omfatter, I. omfatte.
— 346, — 32: men man har, I. men man her.
— 349, — 2: Nordmøer, I. Nordmøer.
-